

Jaarrekening 2023

Inhoudsopgave

Welkom	4
Inleiding	5
Kerngegevens	6
Financieel beeld	7
Programma's	16
Programma 1: Economie en Ruimte	17
Deelprogramma 1.1: Economie en werkgelegenheid	18
Deelprogramma 1.2: Mobiliteit	28
Deelprogramma 1.3: Wonen.....	37
Programma 2: Leefomgeving en Veiligheid	47
Deelprogramma 2.1: Kwaliteit leefomgeving	48
Deelprogramma 2.2: Veiligheid	62
Programma 3: Vitaal en Sociaal	72
Deelprogramma 3.1: Werk en inkomen.....	73
Deelprogramma 3.2: Onderwijs	83
Deelprogramma 3.3: Welzijn, gezondheid en zorg	90
Deelprogramma 3.4: Sport en bewegen	105
Deelprogramma 3.5: Cultuur	110
Programma 4: Dienstverlening en bestuur	117
Deelprogramma 4.1: Dienstverlening	118
Deelprogramma 4.2: College, raad, wijkontwikkeling en wijkvernieuwing	122
Deelprogramma 4.3: Algemene inkomsten en post onvoorzien	128
Deelprogramma 4.4: Overhead en ondersteuning organisatie	131
Paragrafen	136
Paragraaf 1: Wijkontwikkeling en wijkvernieuwing	137
Paragraaf 2: Duurzaamheid	154
Paragraaf 3: Weerstandsvermogen en risicobeheersing	173
Paragraaf 4: Onderhoud kapitaalgoederen	204
Paragraaf 5: Financiering	210
Paragraaf 6: Verbonden partijen.....	215
Paragraaf 7: Grondbeleid	246
Paragraaf 8: Lokale heffingen	272
Paragraaf 9: Bedrijfsvoering.....	278
Paragraaf 10: Openbaarheidsparagraaf (Wet open overheid)	288
Indicatoren	289
Deelprogramma 1.1: Economie en werkgelegenheid	289
Deelprogramma 1.2: Mobiliteit	292
Deelprogramma 1.3: Wonen.....	295
Deelprogramma 2.1: Kwaliteit leefomgeving	298
Deelprogramma 2.2: Veiligheid	301

Deelprogramma 3.1: Werk en inkomen.....	305
Deelprogramma 3.2: Onderwijs.....	308
Deelprogramma 3.3: Welzijn, gezondheid, zorg en diversiteit.....	311
Deelprogramma 3.4: Sport en bewegen.....	317
Deelprogramma 3.5: Cultuur en evenementen.....	320
Deelprogramma 4.1: Dienstverlening.....	324
Jaarrekening 2023.....	325
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling.....	325
Baten en lasten.....	329
Incidentele baten en lasten.....	331
Rechtmatigheidsverantwoording.....	336
Wet Normering Topinkomens.....	336
Balans.....	338
Reserves.....	357
Voorzieningen.....	369
EMU saldo.....	373
Bijlagen bij de jaarrekening.....	374
Jaarrekening op taakveld.....	374
SiSa Bijlage.....	379
Begrotingsoverschrijdingen.....	434
Overzichten.....	436
Hervormingen.....	437
Subsidies en inkomensoverdrachten.....	437
Personeelskosten.....	438
Investerings.....	438
Grondexploitaties.....	445
Intensiveringen.....	446
Samenwerkingsverbanden.....	449
Incidentele middelen gemeentefonds.....	449
Meerjarige exploitatieprojecten.....	451
Kapitaallasten.....	451
SIF-middelen.....	452
Vennootschapsbelasting.....	453
Wettelijke indicatoren.....	454
Bestuur.....	455

Welkom

Welkom op de pagina van de gemeenterekening 2023 van de gemeente Groningen. De gemeenterekening 2023 is zo opgezet dat relevante informatie voor de lezer bij elkaar is geplaatst. Met links naar bijhorende informatie navigeert u gemakkelijk door de gemeenterekening. Een kort overzicht van deze gemeenterekening vindt u in het [Jaarverslag in 't kort](#). Wilt u de gemeenterekening ook graag in boekvorm? Dan kunt u dit [pdf-bestand](#) downloaden. Hieronder kunt u navigeren naar de belangrijkste onderdelen van de gemeenterekening.

Inleiding

Middels de jaarrekening leggen wij verantwoording af over de behaalde resultaten en de besteding van middelen. In deze beknopte samenvatting lichten we de belangrijkste resultaten binnen de programma's toe. Uitgebreidere informatie vindt u in deze gemeenterekening zelf onder de betreffende onderdelen en in het [Jaarverslag in 't kort](#).

Kerngegevens

De peildatum van alle kerngegevens is 31 december van het betreffende jaar. Een streepje betekent dat het betreffende cijfer nog niet bekend is.

Inwoners	Rekening 2021	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023
Aantal inwoners	239.957	238.208	242.027	243.827
% jongeren (0 t/m 19 jaar)	18,2%	18,1%	19,1%	18,1%
% middengroep (20 t/m 64 jaar)	66,5%	66,5%	65,4%	66,5%
% ouderen (65 jaar en ouder)	15,3%	15,4%	15,5%	15,4%

Ruimtelijke kerngegevens	Rekening 2021	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023
Oppervlakte gemeente (in ha)	19.795	19.795	19.795	19.795
% binnenwater	9,4%	9,4%	9,4%	9,4%
% Functiemenging	57,6%	58,6%	-	59,6%
Lengte van de wegen (km)	1.215	1.215	1.215	1.215

Woningvoorraad	Rekening 2021	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023
Aantal woningen	119.889	121.958	123.396	123.420
% huurwoningen	62%	62%	59%	62%
% koopwoningen	38%	38%	41%	38%
Gemiddelde WOZ-waarde	253.160	252.150	275.000	276.400

Financieel (in euro's)	2022 (Realisatie)	2023 (Begroting)	2023 (Realisatie)
Totaal lasten (excl. reservemutaties)	1.223.461.000	1.190.508.000	1.284.774.000
Rekeningresultaat	82.076.000	0	65.022.000
Omvang algemene reserve (AR)	48.753.000	50.019.000	43.894.000
Ratio weerstandsvermogen	137%	128%	134%
Inkomsten gemeentefonds	699.149.000	668.831.000	707.304.000
Opbrengst belastingen (totaal)	119.699.000	125.085.258	133.354.000
Opbrengst onroerendezaakbelasting (OZB)	99.311.000	105.587.418	108.239.000
Opbrengst roerende zaakbelasting (RZB)	135.000	137.000	132.000
Opbrengst reclamebelasting	0	0	0
Opbrengst logiesbelasting	2.153.000	2.474.273	2.869.000
Opbrengst precariobelasting	1.592.000	1.350.000	1.790.000
Opbrengst parkeerbelasting	16.508.000	15.536.567	20.324.000

Financieel beeld

Inleiding

In 2023 zagen we nog meer de gevolgen van de oorlog in Oekraïne. Door de hoge inflatie, de stijgende energiekosten en de discussie met het Rijk over de gemeentelijke financiën op langere termijn nam de financiële onzekerheid toe.

Op een aantal fronten is vertraging in uitvoering zichtbaar, waardoor budgetten niet volledig werden ingezet. Dit is bijvoorbeeld zichtbaar bij projecten en samenwerkingsverbanden. In 2023 hebben we vanuit het Rijk meer middelen ontvangen dan begroot. Dit kon niet allemaal meteen worden ingezet. Tegelijkertijd zitten er nog nadelen in het resultaat verwerkt, waaronder nog steeds structureel hoge lasten voor jeugdhulp.

Voor de uitvoering van de gemeentelijke opvang van Oekraïners ontvangt de gemeente een uitkering van het Rijk. Hierbij zijn de extra lasten hiervoor in ruime mate gedekt.

In de volgende onderdelen wordt een nadere toelichting gegeven op het rekeningresultaat 2023 en op de afwijking ten opzichte van de prognose in Voortgangsrapportage 2023-II. Er wordt stil gestaan bij de stand van zaken ten aanzien van de hervormingen. Daarna volgt een beeld van de financiële situatie van de gemeente door middel van de balans, financiering, weerstandsvermogen en kengetallen.

Rekeningresultaat 2023

We sloten 2023 af met een plus van 22,7 miljoen euro. Het bruto resultaat laat een plus van 65,0 miljoen euro zien, maar voor 42,3 miljoen euro verschuiven we de besteding naar 2024. Dit gaat bijvoorbeeld om meerjarige projecten, bijzondere resultaten en samenwerkingsverbanden. Daarnaast hebben in 2023 bedragen vanuit het Rijk ontvangen die we niet meteen konden inzetten.

Onderstaand zijn de resultaten per programma vermeld met daarbij de belangrijkste verklaringen van de verschillen ten opzichte van de begroting. Een nadere toelichting van de verschillen is bij de betreffende programma's vermeld.

Programma	Resultaat	Toelichting (bedragen x 1 miljoen euro)
1. Economie en Ruimte	20,4	<ul style="list-style-type: none">- Parkeren (V 5,6): Door o.a. een sterker herstel na corona is sterker dan verwacht, slecht weer in de zomermaanden en tariefsverhogingen is de omzet van het parkeerbedrijf meer toegenomen dan vooraf werd ingeschat.- Grondzaken (V 5,5): Dit resultaat bestaat voornamelijk uit de actualisaties van de grondexploitaties en vrijval van de verliesvoorziening op strategische gronden.- Suikerzijde (V 1,5): Binnen de gebiedsbegroting van de Suikerzijde in 2023 1,5 miljoen euro incidentele vrijval ontstaan op structureel beschikbare middelen.- Bouwleges (N 1,6): Vooral de huidige onzekere marktomstandigheden in de bouwsector- Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (V 1,4): Door het uitstel van de datum inwerkingtreding van de Omgevingswet en daarmee ook de Wkb naar 1 januari 2024 hebben we zowel de structurele als incidentele middelen nog niet besteed.- Parkeerhandhaving (V 0,8): De opbrengst van naheffingsaanslagen parkeerbelasting (parkeerboetes) is hoger dan verwacht deels door een landelijke tariefstijging en deel door uitbreiding van het aantal wijken met betaald parkeren.- Amendement energiebesparing eerst (V 0,8): Voordeel door een fasering van Groningen Werkt Slim en vertraging door technische uitdagingen bij het in gebruik nemen van het accusysteem aan de Duinkerkenstraat.- Groningen geeft energie (V 0,9): Door vertraging is een deel van het programmabudget nog niet ingezet- Programma aardgasvrije wijken (V 0,6): Er ontstaat vertraging in de uitvoering doordat er een afhankelijkheid is met het realiseren van het buurtwarmtenet in Selwerd-Zuid, wat ook vertraging heeft opgelopen.

		<ul style="list-style-type: none"> - Energieverbruik (V 0,7): Voordeel ontstaat voornamelijk door verduurzaming van onze gebouwen, lagere inkoop tarieven en een lager gasverbruik doordat 2023 een warmer jaar was.
2. Leefomgeving en Veiligheid	3,8	<ul style="list-style-type: none"> - Inzamelen bedrijfsafval (N 0,5): Dit nadeel bestaat vooral uit lagere opbrengsten veroorzaakt door het stopzetten van een aantal werkzaamheden voor derdenpartijen, terwijl de vaste koste niet in dezelfde mate zijn afgenomen. - Deelnemersbijdrage Omgevingsdienst (N 0,4): Door het gedeeltelijk wegvallen van rijksmiddelen voor de uitvoering van de wettelijke taken voortkomend uit de Wet bodembescherming ontstaat een nadeel. - Meerjarig project Wietexperiment (V 0,7): Het project Experiment gesloten coffeeshop kent een vertraging op landelijk niveau, waardoor de voorbereidingsfase langer duurt dan gepland. - Openbare Orde en Veiligheid (V 0,4): De beschikbare middelen voor de capaciteitsuitbreiding van de afdeling Openbare Orde en Veiligheid (OOV) is niet volledig besteed omdat de werving en instroom van nieuwe medewerkers meer tijd kostte. Zij waren met name in het eerste kwartaal van 2023 – nog niet in dienst - Precariobelasting (V 0,6): Door meer bouwactiviteiten zijn de baten hoger. Deze baten zijn afhankelijk van conjunctuur, wegenbouw, vraag naar woningen en milieuwetgeving; - Reclamedragend straatmeubilair (V 0,5): Jaarlijks begroten wij middelen voor o.a. vernieuwen en bijplaatsen vanabri's (bushokjes) in de openbare ruimte. Hier is in 2023 geen gebruik van gemaakt. - Pandenbrigade (V 0,4): Door vertraging in de werving van personeel is een deel van de beschikbare incidentele middelen niet ingezet.
3. Vitaal en Sociaal	29,6	<ul style="list-style-type: none"> - BUIG (V 2,6): We zien dat het aantal uitkeringen in Groningen zich tot het laatste kwartaal van 2023 gunstiger blijft ontwikkelen dan de landelijke trend; - Schuldhulpverlening (V 1,7): Dit resultaat ontstaat met name doordat de middelen voor 'Uitvoeringsplannen intensivering Schuldhulpverlening' maar voor een deel besteed zijn. - IHP en IAAB (V 1,5): Uitvoering van het IHP en IABB vindt deels in de komende jaren plaats, waardoor in 2023 een voordeel ontstaat. - Programma onderwijshuisvesting (V 1,2): Doordat schoolbesturen een deel van de activiteiten en declaraties naar 2024 hebben verplaatst, ontstaat in 2023 een voordeel. Daarnaast ontstaat door aankoop van het pand Hoogeweg 9a voordeel door het vrijvallen van voorzieningen die waren toegekend aan Elker. - Noodpakket Energiekosten en inflatie (V 1,8): Doordat er minder aanspraak is gemaakt dan verwacht resteert er budget in 2023. - Jeugdhulp (N 11,0): Dit kent o.a. de volgende oorzaken: doorloop van hogere realisatie vanuit 2022 en ontbreken van compensatie vanuit het Rijk voor gestegen zorgkosten als gevolg van toenemende complexiteit van problematiek en daarnaast vallen de kosten voor hulpmiddelen/woonvoorzieningen mee; - Wmo Zorgkosten (V 3,4): Dit voor deel ontstaat o.a. door een technische verwerking van loon- en prijsstijgingen, een lager aantal indicaties huishoudelijke hulp dan verwacht, - Beschermd Wonen (V 2,2): De rijksbijdrage is met 2,7 miljoen euro gestegen en de uitvoeringskosten zijn 0,5 miljoen euro lager dan begroot. Daarnaast is een buffer van 4,2 miljoen euro voor eventuele ontwikkelingen in de zorgkosten vrijgevallen ten gunste van het resultaat. Het aandeel van de gemeente Groningen in het regioresultaat bedraagt 2,1 miljoen euro. - IZA - Specifieke uitkering (V 1,0): Vanuit de specifieke uitkering Integraal Zorgakkoord (IZA) zijn middelen in de regio beschikbaar gekomen waardoor wij gemeentelijke budgetten voor dit doel niet volledig hebben ingezet; - Intensiveringsmiddelen coalitieakkoord (V0,9): Onze inzet op intensiveringsvraagstukken in 2023 heeft niet altijd tot volledige besteding van de beschikbare middelen geleid; - Samenwerkingsverbanden (V 13,4): Ontvangen bedragen voor Maatschappelijke opvang, Vrouwenopvang, Werk In Zicht en Transformatieagenda Jeugd worden voor de regio meerjarig ingezet, waarvoor er in 2023 een saldo ontstaat voor inzet in komende jaren;
4. Dienstverlening en Bestuur	11,2	<ul style="list-style-type: none"> - Hervormingen begroting 2023 (N 3,9): Een aantal bezuinigingen wordt in 2023 niet ingevuld; - Nacalculatie loon- en prijsstijgingen (N 2,5): Bij opmaak van de begroting wordt een inschatting gemaakt. Over 2021 en 2022 is een nacalculatie doorgevoerd. Het verschil wordt met name veroorzaakt door de stijging in prijzen in 2022 en een nieuwe COA in 2023; - Programma Nieuwkomers (V 6,2): De kosten voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne zijn lager dan de normbedragen die het Rijk hiervoor beschikbaar stelt;

		<ul style="list-style-type: none"> - Vrijval voorziening wachtgeld en pensioenen (oud-)wethouders (V 1,3): Per jaareinde wordt de verplichting voor de voorziening berekend. Door een stijgende rente en de daaruit resulterende lagere contante waarde heeft een vrijval van de voorziening plaatsgevonden; - Reserve-onttrekking (V 2,5): De onttrekking aan de algemene reserve van € 2,5 miljoen ten behoeve van grondzaken was niet nodig en hebben wij teruggedraaid. - Wijkvernieuwing (V 1,2): Vertraging door o.a. capaciteitsvraagstukken bij het Uitvoeringsprogramma Wijkvernieuwing leidt tot minder besteding in 2023; - Gemeentefonds (V 2,3): De begroting 2023 is gebaseerd op de Meircirculaire 2022, waardoor de circulaire t/m december 2023 wijzigingen in de algemene uitkering veroorzaken. Daarnaast zijn er diverse integratie- en decentralisatie-uitkeringen toegekend in 2023. De OZB-belastingcapaciteit is hoger dan geraamd, wat een nadeel oplevert. - Dividenden (V 1,3): Een hogere dividenduitkering van Enexis en de BNG over 2022 zorgt voor een voordeel; - Treasury (V 3,0): In 2023 ontstond een rentevoordeel op de langlopende leningen door hogere rente dan geraamd, een hoger volume aan reserves en voorzieningen en een minder investeringen dan geraamd; - Onroerendzaakbelasting (V 2,4): De economische waarde van de woningen en bedrijven in de stad valt hoger uit dan ten tijde van de berekening van de tarieven werd voorzien; - Meerjarige projecten (V 4,2): Dit betreft saldi op doorlopende projecten, zoals: Brandveiligheid, Migratie E-suite, Wet Open Overheid en Vervanging DaFinci; - Businesscase Outsourcing ICT (N 3,2): Door uitloop van de transitie naar Fujitsu lopen we achter met het invullen van de taakstelling en is extra eigen inzet nodig; - Incidentele resultaten bedrijfsvoering (N 2,5): De resultaten op de bedrijfsvoering vallen nadelig uit.
Totaal	65,0	

Afwijkingen ten opzichte van voortgangsrapportage 2023-II

In de voortgangsrapportage 2023-II (VGR 2023-II) verwachtten we een voordeel van 20,3 miljoen euro. Daarmee is het rekeningresultaat 2023 ten opzichte van de prognose in de VGR 2022-II 44,6 miljoen euro positiever. In het positieve verschil zit wel een onttrekking aan de algemene Reserve van 7,8 miljoen om begrotingsonrechtmatigheid te voorkomen, waardoor het netto verschil 36,8 miljoen euro bedraagt. De grootste verschillen (> 1 miljoen euro) per onderwerp betreffen:

Onderwerp (Bedragen x 1.000 euro)	Rekening 2022	VGR 2023-II	Vershil t.o.v. VGR 2023-II	Toelichting (Bedragen x 1 miljoen euro)
Noodpakket energiekosten en inflatie	1.788	3.023	-1.235	In november van 2023 is besloten om naast de Energietoeslag van 2023 ook de doelgroep 120-140% te compenseren met € 400. De dekking van deze vergoeding vindt plaats uit de vrijval op het Noodpakket koopdracht en energie. Dit was niet bekend bij VGR 2023-II.
Aanbesteding onderhoud	1.000	0	1.000	In dit budget zat een risico van € 1,0 miljoen opgenomen, pas einde jaar blijkt, o.b.v. de lopende aanbesteding en de nog lopende onderhoudswerkzaamheden dat het risico zich niet zal voordoen en daardoor vrijvalt
Vrijval SPUK IZA	1.120	0	1.120	Vanuit de specifieke uitkering IZA (Integraal Zorgakkoord) zijn middelen in de regio beschikbaar gekomen waardoor wij gemeentelijke budgetten voor dit doel niet volledig hebben ingezet. Bij VGR 2023-II023-II was inzicht in besteding hiervan nog onvoldoende.

Voorziening wethouderspensionen	1.300	100	1.200	<p>Pas na het verschijnen van de decembercirculaire aan het einde van het jaar kan de hoogte van de voorziening wethouderspensionen bepaald worden aan de hand van de op dat moment geldende rentestand. Deze voorziening is sterk afhankelijk van de rentestand waardoor deze post vrijwel niet te voorspellen is.</p> <p>Net als de hoogte van de voorziening voor wethouderspensionen is deze voorziening voor de wachtgelden moeilijk in te schatten. Dit komt doordat oud-wethouders wachtgelden ontvangen tot hun pensioengerechtigde leeftijd óf tot ze een nieuwe baan vinden, afhankelijk van de hoogte van het salaris. De laatste mogelijkheid is moeilijk in te schatten.</p>
Parkeerbedrijf	5.641	3.860	1.781	<p>Ten opzichte van VGR 2023-II zijn de baten nog 1,3 hoger uitgekomen. Voor parkeergarages is 0,7 meer omzet gerealiseerd, vooral de Forumgarage en de Damsterdiep garage hebben het nog beter gedaan dan verwacht. Bij straatparkeren is 0,5 meer omzet gerealiseerd dan verwacht bij VGR 2023-II, vooral verklaard door een hogere omzet bij belparkeren (+0,7). Met betrekking tot de lasten vallen de overige kosten ook 0,5 lager uit, vooral verklaard door diverse besparingen op onderhoud, inhuur en uitbesteed werk bij straatparkeren. De kosten van het Laadbedrijf vielen lager uit dan verwacht. De plaatsing van de eerste laadpaal liet langer op zich wachten dan verwacht.</p>
Onderwijshuisvesting	2.722	640	2.082	<p>Bij VGR 2023-II bestond, uitgezonderd de bij VGR 2023-II vermelde vrijval van lasten i.v.m. de aankoop van het pand aan de Hoogeweg 9a van Elker, de verwachting bij de schoolbesturen dat de toegekende voorzieningen gerealiseerd zouden worden.</p>
Gemeentefonds	2.318	0	2.318	<p>De afwijking ontstaat met name doordat het CBS de maatstaf 'Huishoudens met een laag inkomen' heeft geactualiseerd. Deze maatstaf kunnen wij niet zelfstandig schatten omdat deze afhankelijk is van landelijke ontwikkelingen.</p>
Stedelijk Investeringsfonds	7.683	4.721	2.962	<p>Verschil wordt grotendeels veroorzaakt door achterblijven van besteding bij Groningen Geeft Energie.</p>
Meerjarige projecten	5.720	2.563	3.157	<p>Voornamelijk ontstaat er verschil doordat er vertraging is opgetreden in projecten die niet eerder inzichtelijk was. Daarnaast was er toekenning van extra budget wat nog niet bekend was bij VGR 2023-II.</p>

Samenwerkingsverband	13.796	9.339	4.457	De afwijking bij Maatschappelijke Opvang ontstaat voornamelijk door een stijging van lagere subsidievaststellingen (0,457), lagere realisatie op Impulsgelden (547 duizend euro) en een correctie omdat de bijdrage aan de WIJ zowel gedekt was uit de DUMO als via OGGZ preventiemiddelen (0,66). Bij Vrouwenopvang ontstaat de afwijking grotendeels door de dekking van het Integraal zorgakkoord(IZA) voor verschillende activiteiten (0,43), lagere subsidievaststelling VTG 2022 (0,14), geen besteding aan schadelijke praktijken (0,3) en lagere uitgaven aan toekomstscenario kind- en gezinsbescherming (0,85). Voor Werk In Zicht is bij de VGR-II geen afwijking gemeld. De extra middelen voor begeleiding Jongeren naar Werk waren nog niet bekend. De onderbestedingen vallen hoger uit dan verwacht en ook de dekking van een aantal lasten vanuit verschillende projecten was nog niet bekend.
Energietoeslag	3.311	-1.215	4.526	Het aantal verstrekkingen in 2023 is lager dan we konden voorzien bij de tweede VGR2023-II. Daarnaast heeft uw raad in november 2023 de beleidsregels eenmalige energietoeslag 2023 vastgesteld, waarbij een bepaalde groep geen recht had op een extra 500 euro.
Grondzaken	5.455	0	5.455	Bij het verschijnen van de VGR2023-II waren nog niet alle effecten op de grondexploitaties bekend
Overige resultaten	13.168	5.166	8.002	Diverse verschillen < 1 miljoen euro.
Totaal	65.022	28.197	36.825	

Hervormingen

Het nadelige resultaat op de hervormingen bedraagt dit jaar 3,9 miljoen euro. Hierbij gaat het om de volgende onderdelen:

- *Binnenhalen subsidies en subsidies van overheden (nadeel baten 1,5 miljoen euro)*
Voor innovatieve doelen en ambities is op veel thema's EU geld beschikbaar. Op dit moment hebben we onze inzet op het daadwerkelijk schrijven van Europese projecten ad hoc geregeld via de capaciteit van verschillende programma's. Daarnaast heeft de gemeente Groningen een woondeal met de rijksoverheid gesloten. Zo komen Groningse projecten in aanmerking voor een bijdrage uit een speciaal fonds. Door middel van deze maatregel willen we een team vormen om gestructureerd subsidies binnen te halen en te verantwoorden. Het betreft 1 miljoen euro incidenteel voor de jaren 2020 t/m 2023. Deze bezuiniging is tot nu toe niet ingevuld. Met ingang van de begroting 2022 is de verwachting uitgesproken dat voor 2022 en 2023 incidenteel 500 duizend euro per jaar extra opbrengsten kan worden gerealiseerd. Deze extra bezuiniging wordt in 2023 niet gerealiseerd.
- *Leniger en flexibeler begroten (nadeel lasten 2,4 miljoen euro).*
Concrete structurele invulling is nog niet aan de orde. Dat betekent op dit deelprogramma een nadeel. De voordelen die hier tegenover staan verwachten we bij andere deelprogramma's.
- *Fricriebudget hervormingen (voordeel lasten 220 duizend euro)*
In de begroting is voor 2023 nog eenmalig een frictiebudget bezuinigingen beschikbaar gesteld van 220 duizend euro. Deze kan vrijvallen ter dekking van de nadelen op het totaal van de hervormingen.
- *Rijksmiddelen armoede en schulden (nadeel baten 215 duizend euro)*

In de begroting 2023 is een dekking opgenomen van 1,12 miljoen euro van te verwachten rijksmiddelen voor armoede en schulden. Via de meicirculaire hebben we van het Rijk 905 duizend euro ontvangen. Door de verdeelsystematiek van het Rijk ontvangen we 215 duizend euro minder.

Afwijkingen (Bedragen x 1.000 euro)	Opgaven	Realisatie	Afwijking
Binnenhalen subsidies en subsidies van overheden	1.500	0	-1.500
Leniger en flexibeler begroten	2.400	0	-2.400
Frictiebudget hervormingen	-220	0	220
Rijksmiddelen armoede en schulden	1.120	905	-215
Totaal	4.800	905	-3.895

Balans en financiering

Balans

Balans (Bedragen x 1,0 miljoen euro)	31-12-2023		31-12-2022	
	31-12-2023	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2022
Activa			Passiva	
<i>Vaste Activa</i>			<i>Vaste Passiva</i>	
Immateriële vaste activa	8,7	6,6	Eigen vermogen	307,3
Materiële vaste activa	1.514,4	1.445,4	Voorzeningen	64,2
Financiële vaste activa	435,3	451,7	Langlopende schulden	1.488,6
Totaal Vaste Activa	1.958,4	1.903,7	Totaal Vaste Passiva	1.860,2
<i>Vlottende Activa</i>			<i>Vlottende Passiva</i>	
Voorraden	49,7	44,3	Vlottende schulden	279,7
Vorderingen	255,8	194,1	Overlopende passiva	206,6
Liquide middelen	1,8	4,8		
Overlopende activa	80,8	92,8		
Totaal Vlottende Activa	388,1	336,1	Totaal Vlottende Passiva	486,3
Totaal Activa	2.346,4	2.239,8	Totaal Passiva	2.346,4

Toelichting op de grootste mutaties:

- *Materiële vaste activa*: Per saldo is er stijging in 2023 doordat er voor een bedrag van 141,6 miljoen euro is geïnvesteerd en er is een bedrag van 45 miljoen euro afgeschreven op materiële vaste activa. Daarnaast zijn er nog desinvesteringen, bijdragen van derden en afwaarderingen van in totaal 30,2 miljoen euro gecorrigeerd op de boekwaarde;
- *Financiële vaste activa*: De vermeerderingen bij de uitgezette geldleningen betreffen de omzetting van een kasgeldlening aan Euroborg NV in een langlopende lening (3,5 miljoen euro) en een trekking door Warmtestad BV op een kasgeldfaciliteit (1,2 miljoen euro). Hier staat een daling van 14,8 miljoen euro tegenover door aflossingen van leningen;
- *Voorraden*: De stijging wordt veroorzaakt door een stijging in het onderhanden werk. Dit is inclusief bouwgronden in exploitatie;
- *Vorderingen*: De stijging wordt veroorzaakt door een stijging in het onderhanden werk. Dit is inclusief bouwgronden in exploitatie;

- *Eigen vermogen*: Het resultaat is in 2023 lager dan in 2022, maar de reserves zijn gestegen. Hierbij is het saldo van de Algemene reserve gedaald van 48,8 miljoen euro in 2022 naar 43,9 miljoen euro in 2023. De bestemmingsreserves zijn gestegen van 150,1 miljoen euro in 2022 naar 198,4 miljoen euro in 2023;
- *Voorzieningen*: De stijging wordt met name veroorzaakt door hogere onderhoudsvoorzieningen en stijging van de voorzieningen afvalstoffenheffing en spaarverlof;
- *Langlopende schulden*; De daling wordt met name verklaard door een vervroegde aflossing van een verstrekte lening aan een woningbouwcorporatie;
- *Flottende schulden*: De stijging wordt veroorzaakt door een stijging in de kasgeldleningen;
- *Overlopende passiva*: De stijging wordt met name veroorzaakt door een stijging in vooruit ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van het Rijk (o.a. Batch 1588 2e tranche SNN Versterkingsopgave Groningen en SPUK Woningbouw korte termijn).

Een nadere duiding van de diverse onderdelen van de balans en toelichting wordt in het [hoofdstuk Balans](#) weergegeven.

Investerings en financiering

Begin 2023 stond voor 535,9 miljoen euro aan kredieten open uit voorgaande jaren. In 2023 stelde de raad voor 117,6 miljoen euro aan nieuwe kredieten beschikbaar. In totaal was daardoor in 2023 voor 653,5 miljoen euro aan investeringskredieten beschikbaar. Met deze kredieten is in 2023 voor 147,5 miljoen euro aan investeringen verricht. Bij in 2023 afgesloten kredieten is per saldo voor 9,4 miljoen euro aan overschrijdingen geweest. Als uitkomst staat daardoor eind 2023 nog voor 496,7 miljoen euro aan kredieten open die overgaan naar 2024 om in 2024 of latere jaren afgewikkeld te worden.

Weerstandsvermogen & risico's

Het weerstandsvermogen geeft inzicht in de weerbaarheid van de gemeente. Het laat zien of de gemeente in staat is de effecten van risico's op te vangen. Als maatstaf hanteren we hiervoor de ratio van het weerstandsvermogen. Deze geeft de verhouding weer tussen het beschikbare weerstandsvermogen (welke middelen zijn er om risico's op te vangen?) en het benodigde weerstandsvermogen (welke risico's lopen we?). Een ratio van 100% betekent dat er voldoende weerstandsvermogen beschikbaar is om het effect van de ingeschatte risico's.

Berekening weerstandsvermogen rekening 2023 (Bedragen x 1,0 duizend euro)	2024	2025	2026	2027
Beschikbare weerstandsvermogen (A)	139.206	148.331	149.445	150.084
Benodigde weerstandsvermogen (B)	103.582	107.329	134.025	139.442
Ratio weerstandsvermogen (A/B x 100%)	134%	138%	112%	108%
Verhouding reserves / benodigd weerstandsvermogen	68%	73%	59%	57%

Voor de beoordeling van het weerstandsvermogen kijken we naar de verhouding tussen risico's en beschikbaar weerstandsvermogen, waaronder de omvang van de reserves (Algemene reserve en reserve grondzaken). We doen dit voor een periode van vier jaren (dynamisch weerstandsvermogen). De ratio weerstandsvermogen in 2024 komt uit op 134%. Deze loopt op tot 138% in 2025. Vanaf 2026 verwachten wij een structureel tekort. Dit zorgt voor een daling van de ratio weerstandsvermogen vanaf 2026. Ten opzichte van de begroting 2024 verslechtert de ratio weerstandsvermogen in 2024, 2025 en 2026 licht. Voor 2027 blijft dit gelijk aan de begroting 2024. In [paragraaf 3. Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#) wordt een nadere toelichting op de cijfers gegeven.

Beschikbaar weerstandsvermogen

Het beschikbaar weerstandsvermogen wordt gevormd door de middelen die beschikbaar zijn om het nadelige effect van risico's te kunnen opvangen. Dit is de optelsom van alle elementen die daadwerkelijk kunnen worden ingezet om niet-begrote kosten te dekken. De middelen die we tot het beschikbare weerstandsvermogen rekenen, zijn: Algemene

reserve, Reserve Grondzaken, Post onvoorzien in de begroting, Niet structureel ingezette intensiveringsmiddelen, Onbenutte belastingcapaciteit en Stille reserves.

Het beschikbare weerstandsvermogen is in 2024 139,1 miljoen euro. Dit is 2,1 miljoen euro lager dan in de begroting 2024. De daling wordt veroorzaakt door een afname van de Algemene reserve en een toename van de reserve Grondzaken. Het beschikbaar weerstandsvermogen neemt de komende jaren toe tot 150,1 miljoen euro in 2027. Deze toename is een gevolg van een verwachte toename van de reserves.

Benodigd weerstandsvermogen (risico's)

Het benodigde weerstandsvermogen wordt bepaald op basis van een inschatting van de risico's die de gemeente loopt. Veruit het grootste risico ligt bij de gemeentelijke grondexploitaties en Meerstad. Dit risico bepaalt in 2024 meer dan de helft van het benodigd weerstandsvermogen. Het benodigde weerstandsvermogen in 2024 is 103,6 miljoen euro. Dit is 0,8 miljoen euro lager dan bij de begroting 2024.

Voor 2023 en verder zien we grote investeringen op ons af komen voor onder andere de energietransitie, nieuwe gebiedsontwikkelingen, onderwijshuisvesting en de vervanging van maatschappelijk vastgoed, waaronder een nieuw muziekcentrum. Dat betekent een toename van de risico's op verschillende fronten en een grote toename van nieuw aan te trekken leningen. Deze ontwikkelingen zijn nog niet zichtbaar in de financiële kengetallen.

Kengetallen

Het huidige resultaat en financiële positie leidt tot onderstaande kengetallen in de kolom Rekening 2023. Daarnaast is de verwachte ontwikkeling van de kengetallen weergegeven in de kolommen Begroting 2024 t/m 2027.

Kengetallen	Verloop van de kengetallen					
	Begroting 2023	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	120,4%	95,3%	114,1%	111,7%	119,4%	126,1%
Solvabiliteitsratio	8,8%	10,3%	9,9%	10,9%	11,2%	11,2%
Structurele exploitatieruimte	0,3%	2,7%	0,3%	2,1%	-0,5%	-0,5%

Netto schuldquote

Dit cijfer geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke netto schuldenlast (korte en lange schulden vermindert met kort en lang uitgeleende middelen) ten opzichte van de gemeentelijke baten. Het geeft een indicatie van de omvang van de rentelasten en aflossingen ten opzichte van de jaarlijkse baten en lasten.

Bij de netto schuldquote wordt rekening gehouden met alle door de gemeente opgenomen leningen. Bij de netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen nemen we de leningen die we doorlenen aan derden (zoals bijvoorbeeld: Meerstad en woningbouwcorporaties) niet mee. Wanneer sprake is van doorlenen aan derden, ligt de netto schuldquote altijd boven de netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen.

Per 31 december 2024 komt de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen uit op 114,1%. Hiermee blijven we onder de ons gestelde norm van 120%. In 2026 en 2027 loopt de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen op tot 126,1% doordat de gemeentelijke baten dalen als gevolg van de opgelegde korting op het gemeentefonds per 2026.

Voor een genuanceerder beeld van de schuldpositie is van belang om de voorraad bouwgronden hierin mee te nemen. Gemeenten met veel grond hebben meer schulden en dus een hogere schuldquote. Dit geldt ook voor de gemeente Groningen. Rente en aflossing van deze schuld drukken niet direct op de begroting, maar dienen we op te vangen binnen de grondexploitaties met de opbrengsten uit de verkoop van de grond.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal wordt bepaald door de verhouding tussen het eigen vermogen en het totaal vermogen. Het geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan de financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente.

De solvabiliteitsratio in 2024 is 9,9%. Dit is laag in vergelijking met andere gemeenten en ligt onder de norm van 20%. Met een solvabiliteit van minder dan 20% vallen gemeenten in de meest risicovolle categorie. Voor de lange termijn streven we naar een streefwaarde van 20%, voor de korte termijn hanteren we een streefwaarde van 10%. Een verbetering van de solvabiliteit wordt bereikt door een verlaging van de opgenomen leningen en/of een versterking van de reserves. In de periode 2025-2027 loopt de solvabiliteit op naar 11,2%. Dit ligt boven onze streefwaarde voor de korte termijn. We gaan ervan uit dat de begrote nadelen in 2026 en 2027 hier geen invloed op hebben.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang dat de structurele lasten gedekt zijn door structurele baten. De belangrijkste structurele baten zijn de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerendezaakbelasting (OZB). Dit kengetal geeft het verschil tussen de structurele baten en lasten ten opzichte van de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. In onderstaand overzicht is de omvang en ontwikkeling van de structurele lasten en baten opgenomen.

Het verloop van de structurele exploitatieruimte over de periode 2023 tot en met 2027 geeft aan dat er tot en met 2025 sprake is van een structureel evenwicht. In 2026 hebben we te maken met een forse structurele verlaging van de algemene uitkering. Dit leidt ertoe dat de structurele lasten boven de structurele baten uitkomen en er geen sprake meer is van een structureel evenwicht. Inmiddels heeft het kabinet voorgesteld de opschalingskorting vanaf 2026 te schrappen.

Programma's

- **Economie en Ruimte**
- **Leefomgeving en Veiligheid**
- **Vitaal en Sociaal**
- **Dienstverlening en Bestuur**

Programma 1: Economie en Ruimte

We investeren in maatregelen voor economische ontwikkeling, werkgelegenheid en woningbouw. We werken met onze partners en bedrijven aan en met het Akkoord van Groningen met onze kennisinstellingen aan energietransitie, digitalisering en gezondheid. We creëren randvoorwaarden voor economische groei, een evenwichtige woningvoorraad en een toekomstbestendige gemeente. We benutten kansen in Europees en nationaal verband, zoals het Just Transition Fund, het Klimaatakkoord, de Woondeal en Stedelijke Vernieuwingsbudgetten waaronder het Volkshuisvestingsfonds. Investerings in bereikbaarheid op (inter)nationale schaal en het stedelijk-regionaal verkeer- en vervoersysteem zijn onontbeerlijk voor de gewenste schaa sprong. Een aangescherpt mobiliteitsbeleid gericht op duurzame vervoersalternatieven draagt tegelijkertijd bij aan de kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

De gemeente streeft naar een economie die bijdraagt aan welvaart en welzijn van haar inwoners. Een goed functionerende economie biedt werk en inkomen, wat financiële zekerheid, sociale contacten en positieve eigenwaarde oplevert. Het gaat om een beleving van welvaart die niet alleen nu belangrijk is, maar ook voor volgende generaties. We willen iedereen die graag in onze gemeente wil wonen een plek bieden. Daar hoort een voortreffelijk woon- en leefklimaat bij: betaalbaar, duurzaam en van hoge kwaliteit. De krapte op de woningmarkt blijft voorlopig bestaan. We blijven daarom de komende jaren kwalitatief hoogwaardige woningen bijbouwen en wijken en dorpen vernieuwen. We werken aan toekomstbestendige wijken met duurzame woningen voor alle inkomens- en leeftijdsgroepen, met daaromheen een leefbare, gezonde en groene openbare ruimte.

Om een aantrekkelijke woon- en werkgemeente te zijn is goede bereikbaarheid randvoorwaardelijk. De bereikbaarheid van economische kerngebieden vanuit stad en regio staat voorop. Ons verkeersbeleid is 'te voet, met de fiets of het openbaar vervoer als het kan, met de auto als het moet'. In Groningen gebruiken veel inwoners de fiets, mede dankzij de korte afstanden en het goede fietsklimaat. Voor openbaar vervoer, al dan niet in combinatie met Park+Ride (P+R), is veel draagvlak. We verbeteren de leefkwaliteit van onze wijken door de openbare ruimte anders in te richten en de dominantie van de auto terug te dringen. De bereikbaarheid van Groningen met de auto blijft belangrijk omdat onze gemeente een centrumfunctie heeft voor werkgelegenheid, onderwijs, cultuur en zorg in een regio die verder weinig verstedelijkt is.

Deelprogramma's

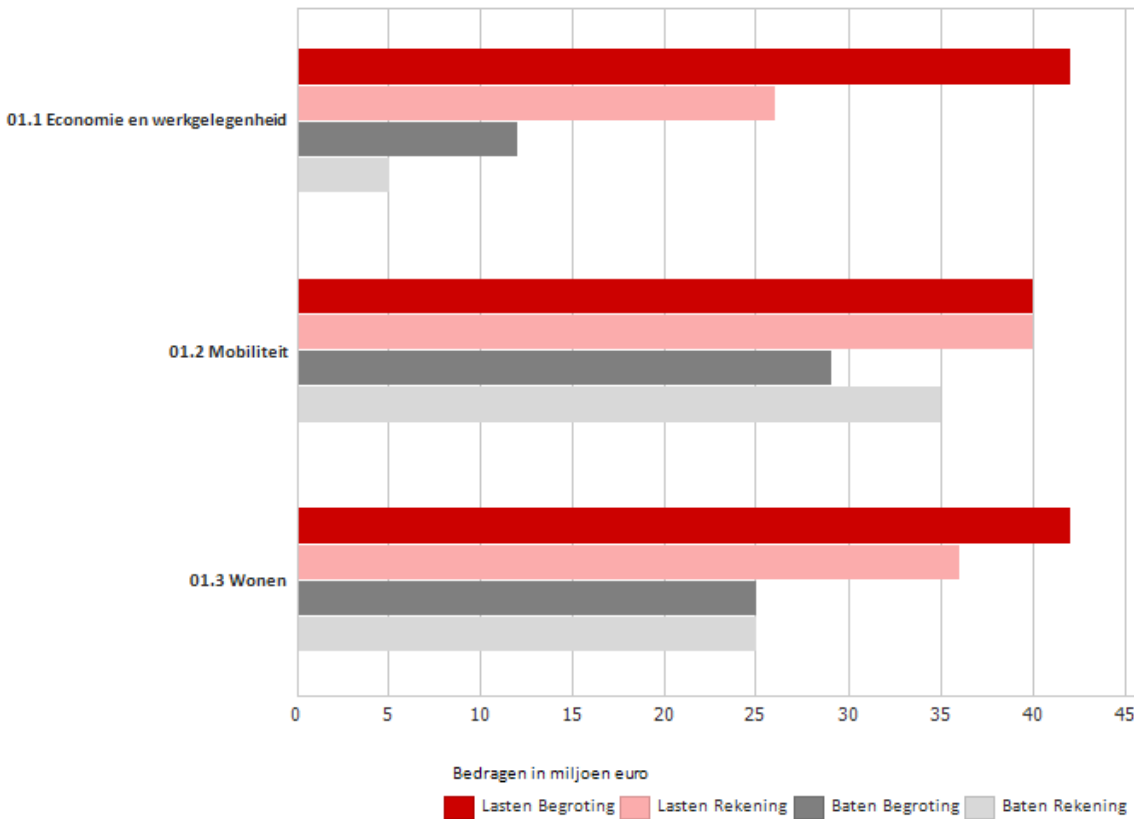
Het programma Economie en ruimte bestaat uit de volgende deelprogramma's:

- **Economie en werkgelegenheid**
- **Wonen**
- **Mobiliteit**

Jaarrekening in één oogopslag

In onderstaand overzicht zijn de totale lasten en baten van de deelprogramma's opgenomen voor de Jaarrekening 2023. Ter vergelijking is ook de jaarschijf van de begroting 2023 opgenomen.

Begroting en realisatie per deelprogramma (2023)

Deelprogramma 1.1: Economie en werkgelegenheid

Een gezonde economie biedt kansen aan inwoners op werk en inkomen. Dit draagt bij aan financiële zekerheid en zorgt voor sociale cohesie. Wij streven naar economische groei en werkgelegenheid die bijdragen aan groene en eerlijke brede welvaart voor onze inwoners.

Samen met ondernemers en kennisinstellingen werken we aan een toekomstbestendige economie en voeren we actief en zorgvuldig regie op ruimtelijke ordening. Gelijke kansen voor alle Groningers is het uitgangspunt. Samen met alle stakeholders uit het onderwijs en bedrijfsleven, werken we aan een arbeidsmarkt met ruimte voor duurzame ontwikkeling van talent op alle niveaus.

We spelen in op de kansen die de grote transities energie, gezondheid en digitalisering ons bieden. We streven naar een volledig circulaire economie en investeren vanuit impact ondernemen in een meer inclusieve en duurzame economie. We willen binnen de grenzen blijven van wat onze planeet aan kan én binnen de grenzen van wat maatschappelijk verantwoord is.

We willen koploper worden in de eiwit- en voedseltransitie. Energie- en klimaattransitie hebben prioriteit. In Noord-Nederland lopen we inmiddels voorop in de waterstofeconomie. Deze speerpunten krijgen een plek in de wijze waarop we nieuwe bedrijvigheid ruimtelijk faciliteren en ons landbouwbeleid invullen.

Doelen Deelprogramma 1.1: Economie en werkgelegenheid

Het deelprogramma Economie en werkgelegenheid heeft het volgende doel:

- Het streven naar economische groei en werkgelegenheid die bijdragen aan groene en eerlijke brede welvaart.

Beleidsvelden

Deelprogramma Economie en werkgelegenheid bestaat uit de volgende beleidsvelden:

Economische ontwikkeling

De Economische Agenda (2023-2026) is de basis voor ons economische beleid:

- van zorg naar (positieve) gezondheid;
- van fossiele naar hernieuwbare energie;
- van analoog naar digitaal;
- van een lineaire naar een circulaire economie.

Op deze vlakken ontwikkelen we naar een duurzame, toekomstbestendige economie. Waarbij we werkgelegenheid stimuleren en behouden in samenwerking met onze partners in het bedrijfsleven en het onderwijs. Door middel van impact ondernemerschap streven we naar een duurzamere en inclusievere gemeente.

Ruimtelijk-economische ontwikkeling

In het programma Ruimtelijke Economie werken we aan het ruimtelijk faciliteren van de (groei van) werkgelegenheid en aan het structureel versterken van ons economisch profiel. In het meerjarenprogramma Stadsontwikkeling 2023-2026 onderscheiden we daartoe voor het programma ruimtelijke economie twee hoofdopgaven:

1. Van economische groei naar brede welvaart:

- we werken samen met bedrijven aan energiehubs bij aan het lokaal opwekken en delen van schone energie;
- we vergroenen, verduurzamen en maken bedrijventerreinen biodiverser;
- we werken aan een volledig circulaire economie.

2. De economische voorzieningen groeien mee met de groei van de gemeente:

- vitale en toekomstbestendige centrumgebieden met een prettig verblijfsklimaat;
- stimuleren en faciliteren van 'Werk in de Wijk';
- versterken en vergroenen bovenwijkse voorzieningencentra;
- van winkelcentra naar wijkcentra met een mix van winkels (dagelijks aanbod), werkplekken, (para)medische, dienstverlenende en maatschappelijke voorzieningen;
- in een groeiende gemeente is naast wonen en werken ook volop ruimte voor ontspanning.

Overige economie

In dit beleidsveld worden de jaarlijkse bijdragen aan het Ondernemersfonds waaronder inmiddels ook Ondernemersvereniging Ten Boer en Haren vallen verantwoord.

Grondzaken

In dit beleidsveld worden de resultaten grondzaken voor een groot deel verantwoord. Concreet gaat het om de nog in exploitatie te nemen eigendommen, de ontwikkeling van bedrijfsterreinen en verhuurde kavels. Voor grondzaken is geen afzonderlijk deelprogramma opgenomen in de begroting. In [Paragraaf 7: Grondbeleid](#) zijn alle resultaten grondzaken nader toegelicht.

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[Economische Agenda 2023 - 2026](#) (2023)

[Strategie werklocaties](#) (2021)

[Ruimte voor Retail](#) (2021)

[Meerjarenprogramma Stadsontwikkeling 2023-2026](#)

[Strategische agenda Akkoord van Groningen 2022-2026](#) (2022)

[Omgevingsvisie Levende ruimte](#) (2022)

[Centrumvisie Haren](#) (2018)

[Nieuwe aanpak arbeidsmarktbeleid](#) (2017)

[Watervisie - Koersen op Water](#) (2017)

[Toekomstvisie Koopmansplein](#) (2017)

[Actualisatie Bestemming Binnenstad](#) (2021)

[Strategisch evenementenbeleid \(oktober 2014\)](#) en [Nota vergunningen evenementen](#) (2021)

Relevante ontwikkelingen

De werkgelegenheid is in gemeente Groningen harder gegroeid dan de verwachte 1000 extra banen: 5.807 extra banen ten opzichte van 2022. In alle branches neemt de werkgelegenheid toe, maar met name in de commerciële en niet-commerciële dienstverlening, in handel en in onderwijs. We zien ook een grote stijging in het aantal ZZP'ers (6,8 procent). Speerpuntsectoren energie, ICT en creatieve industrie groeien allen.

Het dempende effect van de coronasteun op de economie lijkt voorbij. Het aantal faillissementen was in 2023 landelijk op hetzelfde niveau als in de vijf jaren voor corona, meldt het Centraal Bureau voor de Statistiek. Meermaals speelde in 2023 het moeten terugbetalen van (te veel ontvangen) coronasteun als reden voor een bankroet, zo verklaarden noordelijke curatoren. Net als het aftikken van uitgestelde loonbelasting. Voor Groningen is het beeld over 2023 nog niet geheel duidelijk door het ontbreken van cijfers over het laatste kwartaal. De economische groei kwam in 2023 landelijk uit op 1 procent, voor 2024 voorspelt het Centraal Planbureau (CPB) 1,5 procent.

In de Retail vielen in 2023 landelijk gezien een aantal grote winkelketens om. Voorgenoemde naweeën van corona en toenemende (loon)kosten leiden ertoe dat in veel kleinere steden vooral in de laatste maanden van 2023 retailers de winkel moesten sluiten, zo bericht Onderzoeksbureau Locatus. In Groningen is dit beeld anders. De leegstand in de Retail blijft laag, zeker in verhouding tot omliggende steden als Veendam, Winschoten, Assen en Emmen. Wel is een lichte verschuiving zichtbaar van detailhandel naar winkelpanden die worden gevuld door ondernemers op het terrein van Leisure en persoonlijke verzorging. Zo zijn er meer sportscholen te zien in de Groninger binnenstad. „Vroeger was het alleen winkelen, nu zien we ook vermaak.” aldus een grote lokale bedrijfsmakelaar.

Ook de kantoren- en bedrijfstvastgoedmarkt kent weinig leegstand. Marktonderzoeksbureau voor de kantorenmarkt Cushman & Wakefield stelt als verklaring dat er ten Noorden van Zwolle weinig 'op risico' wordt gebouwd. Ontwikkelaars willen wel bouwen, maar pas als duidelijk is dat er gebruikers zijn voor hun gebouwen. „Elders zie je dat er meer op risico wordt gebouwd. In het Noorden gebeurt dat eigenlijk alleen in Eemshaven en Emmen.” Ook is in Groningen meer sprake van een 'eigenaar-gebruikers markt'. De eigenaar van een bedrijfspand gebruikt dat pand ook zelf. Voor de nabije toekomst zijn er echter ook zorgen, “De stroomvoorziening is nu ook in Groningen een probleem, bouwkosten zijn gestegen en regelgeving wordt strenger. Dat maakt de toekomst wel spannend. Maar ik sta er wel positief in. Er is nog veel belangstelling,” aldus de woordvoerder van Cushman & Wakefield.

Om de benodigde ruimte voor de groei van de werkgelegenheid in beeld te krijgen is in 2023 de behoefte van bedrijventerreinen en kantoren 2022-2040 vastgesteld. Hiertoe werken we samen in de Regio Groningen-Assen. We hebben in RGA-verband afgesproken een regionaal vestigingskader te hanteren voor grote ruimte vragers, bedrijven met een grote milieu contour en bedrijven die we via de NOM internationaal acquireren. Op gemeentelijke schaal kan een vestigingskader helpen om die bedrijven te vestigen die het meest bijdragen aan onze stedelijke economie. Zo kunnen we ook sturen op de toegevoegde waarde van bedrijven op de brede welvaart in onze gemeente.

Eind 2023 is door de netbeheerders de komst van netcongestie afgekondigd. Dat betekent dat (nieuwe) bedrijven die een nieuw energiecontract af willen sluiten, op een wachtlijst kunnen komen totdat er weer voldoende ruimte is op het elektriciteitsnet is. Om de problematiek scherper te krijgen en ook oplossingen te kunnen bieden is binnen de

gemeente een taskforce Netcongestie opgericht. Mogelijke oplossingen bestaan uit: prioritering, reservering van netcapaciteit voor gebiedsontwikkeling, korte termijn netverzwaring en netcongestiemanagement (o.a. batterijen). Op die manier kan de impact op onze gebiedsontwikkelingen en kaveluitgifte van bedrijventerrein worden bepaald.

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld). In de activiteitentabel reflecteren we op de activiteiten zoals opgenomen in de [begroting 2023](#).

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben we daarvoor gedaan (activiteiten)
Economische ontwikkeling	
<ul style="list-style-type: none"> Het behouden en creëren van duurzame en innovatieve werkgelegenheid. 	<ul style="list-style-type: none"> Ten behoeve van een betere matching van arbeidsmarkt en onderwijs en ook de onbenutte potentie op de arbeidsmarkt, hebben we aan Ondernemers Trefpunt (OTP) een subsidie verleend voor aanvullende carrière evenementen (Meet Your Future, Hart voor de zaak, Start Fest en CheckTheNewBizz). Als mede-initiatiefnemer hebben wij een bijdrage geleverd aan de oprichting van Circulair Groningen. Een provinciaal platform voor en door ondernemers voor het aanjagen van de circulaire transitie. Samen met onder andere het Martini ziekenhuis faciliteerden wij een pilot om contrastvloeistof uit afvalwater te filteren. We faciliteerden en ondersteunden initiatieven op het snijvlak van creativiteit en technologie. MXT is hiervan een concreet voorbeeld van een festival waar muziek en technologie elkaar ontmoeten. Samen met de bedrijven op Westpoort is een pilot gestart door Groningen Stroomt Door. Zij onderzoeken hier het energieverbruik en de belasting op het net. Begin voorjaar 2024 is hierover een informatie brief aangedragen bij de gemeenteraad. We hebben bijgedragen aan een initiatief voor een energiehub op bedrijventerrein Zuid-oost, waarbij onder andere Century, Wensink en Noorderpoort zijn betrokken. We onderzoeken de verbinding met het vervolg op het subsidieproject rondom Persoonlijke Gezondheidsomgeving/Personalised Connected Health (PGO/PCH). Het gaat om het ondersteunen van het ecosysteem in het innoveren en ontwikkelen van digitale oplossingen voor de zorg. Hierin ligt de verbinding met het Integraal Zorgakkoord (IZA) en Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en dus onze samenwerking met de collega's van DMO/Team Gezondheid. We onderzoeken of we samen met het UMCG en DMO de lobby willen starten om de zetel van de Health Data Access Body naar Groningen te halen. Dit is een hub/expertisecentrum rondom digitale vraagstukken dat van de EU in ieder land een plek moet krijgen. Een HDAB ziet toe op veilige toegang tot gezondheidsgegevens voor wetenschappelijk onderzoek, innovatie en beleid. We stimuleren de ontwikkeling van duurzame en innovatieve voedsel ingrediënten ten behoeve van onder andere de medische sector en circulaire economie om Groningen en Noord-Nederland als agro-food regio nog beter op de kaart te zetten. We hebben projecten ondersteund op het snijvlak van digitaal en health (Neolook/UMCG voor vroegtijdige constatering van afwijkingen van vroeg-borelingen; Personal Implants UMCG voor gepersonaliseerde maatwerk kunstmatige ledematen). Samen met de G6 (gemeentes Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Utrecht, Eindhoven en Groningen) hebben we in 2023 de volgende

	<p>actielijnen ingericht: Vitale Binnensteden, Ruimte voor bedrijven, MKB-dienstverlening, Circulaire Economie en Innovatieve ecosysteem. Elk van deze actielijnen beoogt om of werkt al in samenwerking met relevante ministeries aan concrete resultaten op het vlak van economie en stedelijke ontwikkeling.</p> <ul style="list-style-type: none"> • We hebben in samenwerking met G6, ministeries van BZK, JenV en EZK, Nijmegen, Dordrecht, Hilversum en Roosendaal, INretail (namens diverse sectoren), Retail Innovation Platform (hogescholen) en Platform31 een City Deal afgesloten. De City Deal richt zich op: branchering, financiering, vastgoed en ondermijning. Uit de werkgroepen worden concrete (pilot)voorstellen en experimenten ontwikkeld. • Samen met RGA, Provincie en Rijk werken we aan toekomstbestendige bedrijfsterreinen. De eerste pilots worden opgestart op de bedrijfsterreinen Winschoterdiep, Oosterhogebrug en Hoogkerk.
<ul style="list-style-type: none"> • Faciliteren van toekomstbestendige economische groei 	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben een nieuwe economische agenda opgesteld (2023-2026). • Om ondernemers op een laagdrempelige manier te helpen bij het verlagen van hun energiekosten, hebben wij diverse regelingen opgezet vallend onder het 'hulppakket energiekosten, 3.3 fonds voor mkb'. • Via de conferentie 'The Next Web' profileren wij de regio Groningen als dé plek voor digitaal ondernemerschap. Ondernemers krijgen daarnaast de kans om te netwerken en talent aan te trekken. • We zijn een directieoverstijgende inspanning gestart voor de ontwikkeling van de uitvoeringsagenda impact ondernemen. • Alexander Impact heeft een onderzoek voor ons gedaan, waarin een analyse is gemaakt over hoe de CO2 reductie in de keten leeft binnen het bedrijfsleven. Hieruit is gebleken dat de CRSD regelgeving minder leeft dan verwacht. Daarnaast is door Groningen Werkt Slim de milieubarometer (instrument om integraal CO2 uitstoot te meten) opgenomen in hun dienstverlening. • In het consortium PharmaNL bundelen we de krachten om structureel de concurrentiekracht en concurrentiepositie van de Groningse en Nederlandse farmaceutische waardeketen te versterken. Waarin we ook inzetten op het vergroenen van de LifeScience sector en industrie, en zo de verbinding leggen met onze Energie en Circulaire opgave. • De gemeente is aangesloten bij de Digital Literacy Coalition, gericht op digitale geletterdheid van onze (beroeps)bevolking. We ondersteunen initiatieven op het gebied van op- en bijscholing van (toekomstige) IT-ers, zoals een pilot voor het opleiden van mensen in een autistisch spectrum tot IT-er. • Een breed scala van ruim 270 MKB-bedrijven heeft gebruik gemaakt van de (eenmalige) subsidieregeling "MKB Maatwerk advies" voor digitale ondersteuning van hun business (advies, digitalisering, softwareverbetering, cybersecurity). Hiermee was een bedrag van ruim 6 ton gemoeid. • Via Founded in Groningen zijn diverse bijeenkomsten, trainingen en coaching bijeenkomsten georganiseerd voor Groningse startups. • Groningse startups zijn actief ondersteund bij hun presentatie bij (internationale) evenementen (zoals The Next Web, Slush Helsinki). Hierdoor raken zij bekend in het netwerk en komen zij in contact met investeerders.

	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben gewerkt aan de opschaling van de regionale start-up- en scale-up communities in het Noorden om het Noordelijke start-up- en scale-up klimaat te versterken. Dit heeft geresulteerd in extra financiële middelen voor de komende 4 jaar. • Per 2024 gaat 'Founded in Groningen' verder in een brede noordelijke samenwerking onder de naam 'Founded in the North'. • We hebben in samenwerking met de ministeries van OCW en EZK, de kennisinstellingen, georganiseerd bedrijfsleven en regionale overheden het Masterplan Campussen opgesteld. Uw raad is hier 14 februari 2024 over geïnformeerd. De implementatie hiervan vindt plaats in 2024. • Voor de economische thema's digitale economie, energie en gezondheidseconomie hebben wij meerdere landelijke campagnes gedraaid waarbij carrière maken in Groningen centraal stond. Ook waren wij actief op beurzen die inhoudelijk binnen onze thema's passen zoals de Hydrogen Technology Expo in Bremen en The Next Web Conference in Amsterdam. Onze campagne 'Terugroepactie' gericht op de young professionals die een band hebben met Groningen, is viraal gegaan met landelijke aandacht van onder andere SBS, NOS, WNL, RTL Nieuws, Radio 5 en de bekende kwaliteitskranten. Deze campagne is ontwikkeld in samenwerking met een zestal lokale bedrijven. • Zoals reeds aan de raad geïnformeerd, zijn er vergevorderde ambities om de Rijksdiensten aan de Kempkensberg verder uit te breiden. Momenteel wordt er gewerkt aan de planvorming van de DUO kantoren (27.000 m2 kantoren voor het rijk).
--	--

Ruimtelijk-economische ontwikkeling

<ul style="list-style-type: none"> • Een sterker economisch profiel voor de werklocaties 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is op basis van de strategie werklocaties (2021) samen met de bedrijvenverenigingen verder gewerkt aan de uitvoeringsagenda toekomstbestendige werklocaties. • Met de provincie hebben we onderzoek gedaan naar de kansen voor modal shift watergebonden bedrijventerreinen. De aanbevelingen verwerken we in de collegebrief 'ruimte voor circulaire economie' (Q2 2024). • We hebben onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om op bestaande werklocaties het ruimtegebruik te intensiveren. Op basis hiervan gaan we een scherpere profilering van onze werklocaties opstellen en bedrijvigheid met lage milieu categorieën verleiden zich te vestigen in gemengd gebied. • Eind van het jaar 2023 is door de netbeheerder netcongestie aangekondigd. Dit betekent dat (nieuwe) bedrijven geen nieuwe energiecontracten kunnen afsluiten omdat het elektriciteitsnetwerk op piekmomenten overbelast is. We werken samen met de netbeheerder in 'Groningen Stroomt Door' aan gebiedsgerichte congestiemanagement-maatregelen om het vestigingsklimaat te beschermen. Wel moet mogelijk rekening gehouden worden met beperkte kaveluitgifte tot de reeds ingezette netverzwaring voltooid is.
<ul style="list-style-type: none"> • Voldoende ruimte creëren voor (bovenregionale) bedrijvigheid, ook wanneer dit niet op een regulier bedrijventerrein past. 	<ul style="list-style-type: none"> • De gebiedsvisie Corpus den Hoorn-Zuid is in de inspraak geweest en op 4 oktober door de gemeenteraad vastgesteld. Op basis van het door het college vastgestelde uitvoeringsprogramma zal de uitvoering van de gebiedsvisie ter hand worden genomen. • In december is door de stuurgroep Campus Groningen de ontwikkelstrategie Zernike vastgesteld. (Uw raad is hier 14 februari 2024 over geïnformeerd). Hierin zijn ruimtelijke en functionele

	<p>ontwikkelprincipes vastgelegd. Per deelgebied zal met desbetreffende partners in het gebied een overeenkomst voor ontwikkeling worden gesloten. In 2024 wordt een omgevingsprogramma Zernike Campus ter vaststelling aangeboden.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Karding: er is gewerkt aan een stedenbouwkundig plan voor het gebied. • Healthy Ageing Campus (HAC): we zijn gestart om samen met RUG en UMCG tot een gebiedsvisie te komen waarmee de modernisering van de HAC en de ontwikkeling van het Bodenterrein mogelijk gemaakt wordt. • Europapark: samen met bewoners, ondernemers en ontwikkelaar ABC Vastgoed is een plan opgesteld voor locatie P2: het Vief kwartier. Om het Europapark voor te bereiden op de toekomst, maken we samen met stedenbouwkundig bureau BURA Urbanism een geactualiseerde gebiedsvisie.
<ul style="list-style-type: none"> • Behouden van de werkfunctie bij de transformatie van gebieden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hoendiep-zuid: met BV Suikerzijde is gewerkt aan een plan om Hoendiep-zuid een gemengd woon-werkgebied te maken. Een complementaire ontwikkeling dat integraal past binnen de ontwikkeling van de Suikerzijde en Westflank van de Stad. Planvorming wordt in 2024 ter vaststelling aangeboden. • De gebiedsvisie Scandinavische havens is in de inspraak geweest. Hier is uw raad op 31 januari 2024 over geinformeerd. Begin 2024 wordt deze definitief vastgesteld. Vervolgens werken we in samenspraak met de ondernemers en vastgoedeigenaren in het gebied het ruimtelijk ontwerp uit de gebiedsvisie verder uit. • BAT Niemeijer: de tabaksfabriek is gesloten. We hebben het recht van eerste koop bedongen door de Wet voorkeursrecht Gemeenten op te leggen. We willen de werkfunctie behouden op deze karakteristieke plek in de stad, en de bestemming verbreden met maatschappelijke functies. We stellen een structuurvisie op waarin we onze visie op de bestemming nader onderbouwen.
<ul style="list-style-type: none"> • We vergroten de aantrekkelijkheid van onze stad, wijken en dorpen voor bewoners en bezoekers ter versterking van de economie. 	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben de capaciteit voor handhaven op het water uitgebreid.
<ul style="list-style-type: none"> • Onze winkelvoorzieningen in wijken en buurten vitaal houden en toekomstbestendig maken ten behoeve van de leefkwaliteit van gebieden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aan een groot aantal (wijk)winkelcentra wordt samen met vastgoedeigenaren en winkeliers gewerkt aan plannen om het winkelcentrum toekomstbestendig te maken. Dit betreft o.a. Overwinningplein, Haderaplein, Koopmansplein, Paddepoel. Op het Savornin Lohmanlaan is de supermarkt vernieuwd en heropend. De openbare ruimte wordt in 2024 aangepakt.
<ul style="list-style-type: none"> • De aantrekkelijkheid van de binnenstad vergroten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Door Corona en internetverkoop is in veel steden een terugloop in het winkelaanbod te zien en staat de aantrekkelijkheid van de binnensteden onder druk. Met het Rijk is de Citydeal dynamische binnensteden ondertekend. • We hebben onderzoek gedaan naar de randvoorwaarden voor het nieuwe handelsplein (Vismarkt/Akerk), ten behoeve van een programma van eisen.
<p>Grondzaken: Zie Paragraaf 7: Grondbeleid.</p>	
<p>Overige economie</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Het uitvoeren van projecten door het Fonds Ondernemend Groningen. 	

Bijdrage(n) verbonden partijen

- Euroborg NV
- Stichting Industrie- en Handelsgebouwen Groningen (SIG)
- NV Waterbedrijf Groningen
- Enexis Holding/Tijdelijke deelnemingen als gevolg van verkoop productie- en leveringsbedrijf Essent
- Community Network Noord-Nederland (CANN) BV
- WarmteStad Holding BV
- Stichting Ondernemerstrefpunt
- Eems-Dollard Regio (EDR)
- Omgevingsdienst
- Vereniging van gemeenten aandeelhouders Enexis Noord-Nederland (VEGANN)
- Gemeentelijk Energiebedrijf Holding BV

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6:

[Verbonden partijen.](#)

Financiën

In dit onderdeel geven wij per deelprogramma een toelichting op de afwijking in de baten en de lasten > 500 duizend euro. Is de totale afwijking op het deelprogramma niveau op de baten en/of de lasten > 500 duizend euro, dan worden de afwijkingen die hieraan ten grondslag liggen op beleidsveldniveau toegelicht. Het kan dus zijn dat de onderliggende afwijkingen per beleidsveld lager zijn dan 500 duizend euro, maar per deelprogramma optellen tot > 500 duizend euro.

Financieel overzicht lasten en baten

01 Economie en werkgelegenheid

Omschrijving	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2023	Verschil
(Bedragen x 1.000 euro)				
<i>Lasten</i>				
01.1.1 Economische Ontwikkeling	7.041	8.527	8.291	235
01.1.2 Ruimtelijke econ. ontwikkeling	4.661	4.035	3.771	264
01.1.3 Grondzaken	10.998	16.148	2.197	13.951
01.1.4 Overige Economie	13.791	13.514	11.752	1.763
Totaal	36.491	42.224	26.010	16.214
<i>Baten</i>				
01.1.1 Economische Ontwikkeling	961	1.283	1.561	279
01.1.2 Ruimtelijke econ. ontwikkeling	1.089	1.089	1.156	67
01.1.3 Grondzaken	4.544	4.544	1.459	-3.085
01.1.4 Overige Economie	243	243	720	477
Totaal	6.837	7.159	4.896	-2.263
Totaal Saldo voor bestemming	29.654	35.065	21.114	13.951

Reserve mutaties

Totaal toevoegingen	608	0	0	0
Totaal onttrekkingen	0	5.000	0	5.000
Totaal saldo na bestemming	30.262	30.065	21.114	8.951

Financiële toelichting

1.1.1 Economische ontwikkeling	Lasten	Baten
Akkoord van Groningen	269	
<p>Het Akkoord van Groningen is het strategisch samenwerkingsverband van de gemeente en provincie Groningen, Rijksuniversiteit Groningen, Hanzehogeschool Groningen, UMCG, Martini Ziekenhuis, Noorderpoort en Alfa-college. In 2023 was het door de krappe arbeidsmarkt moeilijk om personele capaciteit te vinden voor de uitvoering van de projecten binnen de Strategische Agenda. Hierdoor is een aantal projecten pas in de loop van 2023 opgestart en zijn minder middelen besteed.</p>		
Herstelagenda Groningen Vooruit	219	
<p>De herstelagenda Groningen Vooruit is in 2021 tot stand gekomen om ondernemers binnen de sectoren die het meest getroffen zijn door de coronacrisis te helpen met een set van maatregelen. Van de oorspronkelijk beschikbare 3,5 miljoen euro zijn veel initiatieven uitgevoerd. Ultimo 2023 is er nog een restantbedrag van 219 duizend euro.</p>		
Overige	-253	279
<p>De overige afwijkingen tellen op tot een voordeel van 26 duizend euro.</p>		
1.1.2 Ruimtelijke economische ontwikkeling	Lasten	Baten
Intensiveringsmiddelen Meerjarenprogramma Ruimtelijke Economie 2023-2026	397	
<p>Door fasering in de uitvoering van de projecten binnen het meerjarenprogramma Ruimtelijke Economie blijven middelen over.</p>		
Overige	-133	67
<p>De overige afwijkingen tellen op tot een nadeel van 66 duizend euro.</p>		
1.1.3 Grondzaken	Lasten	Baten
Grondbedrijf	13.526	-3.075
<p>Het totale jaarresultaat van het Grondbedrijf bedraagt 5,45 miljoen euro voordelig. Dit resultaat bestaat voornamelijk uit de actualisaties van de grondexploitaties (4,2 miljoen euro nadeel) en vrijval van de verliesvoorziening op strategische gronden (8 miljoen euro voordeel). Een uitgebreide toelichting hierop is opgenomen in de paragraaf 7. Grondbeleid. Daarnaast heeft het resultaat voor 1,4 miljoen euro betrekking op de exploitatie van het bezit (verhuur, onderhoud etc.). Tot slot is er verkoopwinst behaald op (tuin-) gronden (583 duizend euro voordelig resultaat).</p>		
<p><i>Reserve-onttrekking</i></p> <p>In de tweede voortgangsrapportage van 2023 hadden we voor het Grondbedrijf een verwacht nadelig jaarresultaat opgenomen van 5 miljoen euro. Aangezien dit verwachte jaarresultaat zou leiden tot een begrotingsoverschrijding op deelprogrammaniveau heeft de raad besloten 5 miljoen euro te onttrekken aan de reserve Grondzaken ter dekking van dit nadelige resultaat.</p> <p>Eind 2023 blijkt deze onttrekking teruggedraaid te kunnen worden gezien het uiteindelijke positieve resultaat. Dit is conform de afgesproken werkwijze met de raad.</p>		

Hierdoor wordt het resultaat van het Grondbedrijf verlaagd naar 5,45 miljoen euro. Deze verlaging komt tot uitdrukking in het resultaat bij de reservemutaties in deelprogramma 1.1 Economie en werkgelegenheid.

Overige	425	-10
De overige afwijkingen tellen op tot een voordeel van 415 duizend euro.		

1.1.4 Overige economie	Lasten	Baten
Suikerzijde	1.085	397

Op 21 december 2022 heeft de raad de gebiedsbegroting De Suikerzijde vastgesteld. De kapitaallasten van de investeringen voor de gebiedsontwikkeling De Suikerzijde zitten structureel in de begroting vanaf het jaar 2022. Niet al deze middelen zijn tegelijk nodig, daarom kan er gedurende de exploitatieperiode van de gebiedsbegroting incidenteel vrijval van de genoemde financiële middelen plaatsvinden. De raad heeft bij het vaststellen van de gebiedsbegroting besloten deze vrijval te behouden voor de gebiedsontwikkeling De Suikerzijde en daartoe een bekleemde reserve De Suikerzijde in te stellen om de vrijval aan toe te voegen.

Deze incidentele vrijval bedraagt eind 2023 ca. 1,5 miljoen euro.

Vrijval kapitaallasten bovenwijkse voorzieningen Westpoort	450	
---	-----	--

In 2022 hebben we volgens BBV-voorschriften een afwaardering van 8,5 miljoen euro verwerkt op onze investering in het viaduct dat het bedrijventerrein Westpoort ontsluit naar de A7. Deze afwaardering leidt tot een structurele vrijval van het begrote kapitaallastenbudget verbonden met de investering in het viaduct.

Overige	228	80
De overige afwijkingen tellen op tot een voordeel van 308 duizend euro.		

Risico's

Voor een totaal overzicht van de risico's zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Ontwikkelingen

Voor een totaal overzicht van de ontwikkelingen zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Deelprogramma 1.2: Mobiliteit

In het deelprogramma Mobiliteit staat een goed bereikbare gemeente Groningen met een aantrekkelijke, veilige en gezonde leefomgeving centraal. Uitgangspunt van ons mobiliteitsbeleid is om lopen, fietsen en het openbaar vervoer te stimuleren. Met de vaststelling van onze [Mobiliteitsvisie 'Groningen Goed op Weg'](#) is de kwaliteit van de openbare ruimte leidend geworden bij het maken van keuzes in plaats van de ruimte voor de auto. Met een stevig groeiende gemeente met meer inwoners, arbeidsplaatsen en bezoekers is het een flinke uitdaging om de impact van (auto)verkeer te beperken. Samen met het terugdringen van de CO₂-uitstoot vraagt dit om een verandering naar emissievrije mobiliteit dat minder ruimte inneemt. Het speelveld rond mobiliteit verandert de komende tijd hierdoor flink.

Doelen Deelprogramma 1.2: Mobiliteit

Het deelprogramma mobiliteit heeft de volgende doelen:

- Wij stimuleren lopen, fietsen en het openbaar vervoer;
- Wij willen dat Groningen voor iedereen goed bereikbaar is en blijft op een zo veilige en duurzame manier;
- Wij geven voorrang aan innovatieve en schone vormen van personen- en goederenvervoer waarmee de CO₂-uitstoot verminderd wordt.

Beleidsvelden

Het deelprogramma Mobiliteit bestaat uit de volgende beleidsvelden:

Vervoerswijzen

Onze gemeente bestaat uit een compacte stad met daaromheen een aantrekkelijk landelijk gebied met compacte dorpen. We zijn een groeiende gemeente die een sterke (boven)regionale rol vervult in de regio. Deze kenmerken zien we terug in de opbouw van onze mobiliteit en de ontwikkeling daarvan:

- lopen en fietsen zijn samen verantwoordelijk voor bijna driekwart van alle verplaatsingen;
- in de regio rond de stad is de autoafhankelijkheid juist groot;
- het openbaar vervoer (trein en bus) heeft een belangrijk aandeel in het aantal verplaatsingen van en naar onze gemeente. Tegelijkertijd verandert het openbaar vervoer steeds meer in openbare mobiliteit, ofwel de keten die de reis van deur tot deur vormt in plaats van alleen het deel dat daadwerkelijk met bus of trein wordt gereisd. Onze P+R terreinen en hubs worden daarin als overstappunt steeds belangrijker.

De samenstelling en verandering van mobiliteitspatronen in onze gemeente, maar ook daarbuiten, vormen belangrijke bouwstenen voor het deelprogramma Mobiliteit.

Impact op de directe omgeving

Onze ambities op het gebied van leefbaarheid, toegankelijkheid en veiligheid staan onder druk door de gevolgen van (auto)mobiliteit. Daarom hebben we in onze Mobiliteitsvisie gekozen voor het uitgangspunt van een 'doorwaadbare' stad:

- de leefkwaliteit staat daarin centraal en we nemen afscheid van de autologica bij het inrichten van de openbare ruimte;
- de snelheidslimiet op veel wegen binnen de bebouwde kom wordt teruggebracht naar 30 km/uur;
- iedereen moeten zich veilig voelen in het verkeer. Om verkeersveiligheid succesvol te bevorderen, is afstemming van maatregelen nodig op het gebied van infrastructuur, verkeerseducatie en handhaving;
- we herwinnen de openbare ruimte door het verminderen van de dominantie van geparkeerde auto's in het straatbeeld.

Slim en Duurzaam

De snelle opeenvolging van technologische innovaties, de opkomst van nieuwe spelers op de mobiliteitsmarkt en klimaatverandering leiden tot vernieuwing (op onderdelen) van het deelprogramma Mobiliteit. De toepassing van

slimme en duurzame mobiliteitsoplossingen die bijdragen aan een betere leefkwaliteit worden in dit beleidsveld beschreven.

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

- [Meerjarenprogramma's Stadsontwikkeling 2023-2026 \(2023\)](#)
- [Beleidsplan Verkeerslichten Groningen \(2023\)](#)
- [Ruimte voor zero-emissie Stadslogistiek \(2021\)](#)
- [Mobiliteitsvisie Groningen Goed op Weg \(2021\)](#)
- [Nieuwe Ruimte - Ontwerpleidraad Leefkwaliteit Openbare Ruimte \(2021\)](#)
- [Visie Openbare Laadinfrastructuur Groningen 2025 \(2020\)](#)
- [Parkeervisie 2018-2025 \(2018\)](#)

De Mobiliteitsvisie is uitgewerkt in de volgende vijf uitvoeringsprogramma's:

Relevante ontwikkelingen

In 2023 lag de pandemie echt achter ons. Corona heeft echter wel een gedragsverandering in gang gezet. Thuiswerken, televergaderen, e-commerce en thuisonderwijs zijn tijdens de coronacrisis op grote schaal uitgetoetst en nu veel meer geaccepteerd dan voorheen. Onderzoek heeft aangetoond dat werkenden ook nu nog meer thuiswerken en minder fysiek vergaderen dan voorheen en dat studenten minder vaak naar de onderwijslocatie gaan. Algemeen wordt aangenomen dat thuiswerken en, in mindere mate, thuisonderwijs structureel op een hoger niveau blijven ten opzichte van de situatie vóór de pandemie. Dit heeft naar verwachting een dempend effect op de ontwikkeling van de woon-werk-, onderwijs- en zakelijke verplaatsingen, maar een versterkend effect op overige (compenserende) verplaatsingen zoals ommetjes en extra winkelbezoek.

Hoewel het aantal buspassagiers langzamerhand weer toeneemt, ligt het gebruik van het openbaar vervoer nog steeds lager dan voor de coronapandemie. Eind 2023 lag het aantal reizigers en gereden kilometers op zo'n 90% ten opzichte van 2019 met een opvallende verschuiving van werk- en onderwijsgerelateerde OV-reizigers naar sociaal-recreatieve OV-reizigers. Positief is dat er in de weekenden juist meer met het OV wordt gereisd dan voor de

pandemie. Het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid schat in dat de verschuiving van de trein grotendeels (96%) naar de auto is gegaan en voor het resterende deel (4%) naar de fiets. Voor de verschuiving vanuit de bus geldt dat 50% naar de auto, 40% naar de fiets en 10% naar lopen is gegaan. De verwachting is dat het gebruik van de trein vanaf 2027 weer op het niveau van 2019 is.

Steeds vaker rijdt het treinverkeer van en naar het Noorden slecht door of is het Noorden zelfs helemaal niet meer bereikbaar per trein. Alle NS-treinen naar Drenthe, Friesland en Groningen moeten namelijk door de flessenhals bij Meppel en daar zijn steeds vaker problemen op het spoor. In de periode vanaf september tot en met december 2023 waren er ruim 60 storingen tussen Meppel en Zwolle. Gemiddeld rijden er negen uur per week geen treinen op dit traject. Er zijn plannen om station Meppel uit te breiden met een vierde perron en de spoorlijn tussen Meppel en Zwolle aan te passen. Dat is mogelijk door bijvoorbeeld overwegen te sluiten of een tunnel aan te leggen. De kans op storingen of aanrijdingen wordt dan kleiner en bovendien zijn er meer uitwijkmogelijkheden voor het geval er wel iets aan de hand is. Met de medeoverheden in Noord-Nederland hebben we actief gelobbyd voor verbetering van het spoor tussen Zwolle en Meppel. En met succes, want onlangs heeft het Rijk besloten om 40 miljoen euro extra hiervoor uit te trekken.

Niet eerder reden er zoveel personenauto's op de weg als in 2023. In onze gemeente bedraagt de jaarlijkse toename van het aantal auto's ongeveer 1,5%. Alle Groningers bij elkaar bezitten ongeveer 100.000 auto's. Twee op de drie verkochte personenauto's is tegenwoordig overigens (deels) elektrisch.

Een belangrijke mijlpaal in 2023 was dat we zijn gaan werken volgens het Opdrachtenmodel Elektrisch Laden. Dat betekent dat we als gemeente sinds september 2023 zelf laadpalen exploiteren voor elektrische auto's. Zodoende hebben we meer regie op de levering en plaatsing van laadpalen. Op 20 december 2023 werd de eerste laadpaal aan de Fazanthof in Ten Boer geplaatst. De komende drie jaar wordt het netwerk van openbare laadpalen met zo'n driehonderd tot vijfhonderd palen uitgebreid. Dit moet uiteindelijk leiden tot een dekkend netwerk van openbare laadpalen.

Na jaren van voorbereidingen en werkzaamheden kan sinds de zomer van 2023 gebruik worden gemaakt van de Meerstadlaan, de nieuwe hoofdontsluiting van Meerstad. De fiets, het openbaar busvervoer en de auto hebben hiermee een nieuwe snelle route gekregen tussen Meerstad (de Vossenburglaan) en de Oostelijke Ringweg. De rijbanen zijn gescheiden door een groene strook en erlangs liggen aan weerszijden brede, comfortabele fietspaden.

Ontwikkelingen die al in gang waren gezet, hebben het afgelopen jaar de nodige versnelling gekregen. Zo zijn de uitvoeringsprogramma's Lopen, Fietsen en Verkeersveiligheid en Hubs behorende bij de Mobiliteitsvisie vastgesteld en zijn we voortvarend verder gegaan met maatregelen in het kader van de doorwaadbare stad, maar ook met deelmobiliteit, zero emissie binnenstad (het verruimde venstertijdengebied is 1 februari 2023 van kracht geworden), parkeren en aandacht voor autoluwe gebiedsontwikkeling. Samen met andere overheden en marktpartijen geven we zo steeds meer vorm aan de mobiliteitstransitie.

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld). In de activiteitentabel reflecteren we op de activiteiten zoals opgenomen in de [begroting 2023](#).

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben we daarvoor gedaan (activiteiten)
Vervoerswijzen	
<ul style="list-style-type: none"> Toename van ruimte-efficiënte, schone en gezonde vervoerswijzen door groei van het aandeel voetganger, fiets 	<ul style="list-style-type: none"> In 2023 is de Doorfietsroute Winsum-Groningen vanaf de Walfridusbrug naar Winsum in gebruik genomen. De aanleg van een fietsbrug over de Noordelijke Ringweg in het verlengde daarvan is aanbesteed. Daarnaast is verder gewerkt aan het ontwerp van de

en openbaar vervoer en afname van het aandeel auto, zowel binnen gemeente Groningen als van en naar Groningen met als doel: herwinnen openbare ruimte, verminderen CO₂ uitstoot en een gezondere leefomgeving

regionale doorfietsroutes naar Assen en Leek. In het vastgestelde [Uitvoeringsprogramma Lopen, Fietsen en Verkeersveiligheid 2023-2030](#) is de aanlanding van de Doorfietsroute Assen-Groningen in onze gemeente opgenomen. Tot slot zijn verschillende varianten voor een doorfietsroute tussen Haren en Zuidlaren (als vervolg op de Doorfietsroute Haren-Groningen) in beeld gebracht en onderzocht.

- In 2023 is de voorkeurslocatie voor de nieuwe Paddepoelsterbrug bepaald. Samen met Rijkswaterstaat is de voorkeursvariant voor de Gerrit Krolbrug uitgewerkt tot een Voorlopig Ontwerp en zijn de planologische procedures gestart. Eind 2023 zijn aan de westzijde van de Gerrit Krolbrug tijdelijke hellingbanen aangelegd, zodat fietsers, voetgangers en scootmobielers de oversteek over het Van Starckenborghkanaal makkelijker en comfortabeler kunnen maken. We zijn in 2023 ook begonnen met een verkenning van alternatieven voor de vervanging van de busbaanbrug over het Van Starckenborghkanaal.
- In 2023 is gewerkt aan de verdere realisatie van het Suikerzijderoute, zodat de Suikerzijde meteen vanaf het begin uitstekend te voet en op de fiets bereikbaar is.
- Er is in 2023 gewerkt aan de voorbereiding voor de aan te leggen fietsstraten Kerklaan, Helperzoom Noord en Korreweg, de ontbrekende schakels Fietsbrug Eemskanaal, een nieuw fietspad aan de achterzijde van de Euroborg en een vrij liggend fietspad langs de N865 Wittewierum-Overschild en de verbreding van het fietspad langs de Rijksstraatweg tussen Haren en Glimmen. Sinds juni 2023 kan de Papiermolentunnel gebruikt worden door voetgangers en fietsers.
- In 2023 heeft Groningen Fietsstad via campagnes, advertenties en social media ingezet op fietsstimulering en de promotie van de Fietsenstallingen Grote Markt en Nieuwe Markt.
- In het kader van de City Deal 'Ruimte voor Lopen' is in 2023 een onderzoek uitgevoerd om meer inzicht te krijgen in het bestaande loopnetwerk, loopstromen, kenmerken van looproutes en loopmotieven. Het resultaat bestaat uit basiskaarten, kansenskaarten en een kaart met de belangrijkste looproutes in onze gemeente.
- We hebben in 2023 verder gewerkt aan de OV Routekaart 2040. Zo is de vervoersanalyse ('foto' van het nu) afgerond en zijn we vervolgens begonnen met de ontwikkeling van een toekomstbeeld voor het openbaar-vervoernetwerk. In het vierde kwartaal van 2024 leggen we de OV Routekaart 2040 voor aan de raad.
- Ter verbetering van de doorstroming van het openbaar vervoer zijn als proef de verkeerslichten bij de Maagdenbrug uitgezet, is de voorrangssituatie gewijzigd en zijn maatregelen genomen om de verkeersveiligheid te verbeteren.
- In 2023 hebben we actief bijgedragen aan de planvorming voor de Lelylijn, de Nedersaksenlijn en verbetering van het bestaande spoor. Met de mede-overheden in Noord-Nederland hebben we bovendien een actieve lobby richting het Rijk gevoerd voor verbetering van het spoor Zwolle-Meppel en de introductie van vier intercity's per uur tussen Groningen en Zwolle.
- De werkzaamheden aan het Hoofdstation in het kader van Groningen Spoorzone vorderen gestaag. In 2023 is het diepste punt van de te bouwen reizigerstunnel en de ondergrondse

	<p>fietsenstalling bereikt. Bovendien is het volledige casco van de tunnel uitgegraven en is begonnen met de bouw van de verdiepingsvloeren. Naast het diepste punt is ook het hoogste punt bereikt, namelijk het nieuwe chauffeursverblijf voor Qbuzz.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voor de insnijding van het Emmaviaduct is het ontwerp verder uitgewerkt tot een Voorlopig Ontwerp (VO) en zijn de kostenramingen geactualiseerd. Bovendien zijn er gesprekken gevoerd met stakeholders en zijn er onderzoeken uitgevoerd of geactualiseerd. • In 2023 zijn op de P+R terreinen nieuwe fietspompen geplaatst. Daarnaast hebben we een begin gemaakt met de voorbereidingen voor de uitbreiding van de fietsenstallingen op P+R terreinen. Bovendien hebben we gewerkt aan een kader voor het plaatsen van pakketkluisen in de openbare ruimte, onder meer op P+R terreinen. • In 2023 is het Uitvoeringsprogramma Hubs 2023-2030 vastgesteld. Dit uitvoeringsprogramma beschrijft concrete acties en maatregelen om de duurzame ketenreis te bevorderen en om deelmobiliteit een herkenbare, vaste plek te geven in de openbare ruimte. • In 2023 hebben we betaald parkeren ingevoerd in Corpus den Hoorn en de Hoornse Meer. Tevens hebben we een maatschappelijke parkeervergunning ingevoerd.
<ul style="list-style-type: none"> • Bereikbaar houden van de economische kerngebieden van Groningen met onder meer de (vracht)auto 	<ul style="list-style-type: none"> • In 2023 is het grootste gedeelte van de verdiepte ligging van de Zuidelijke Ringweg afgebouwd. Daarnaast zijn bijna alle werkzaamheden aan de oostzijde van het Winschoterdiep klaar en is het grootste gedeelte van het Vrijheidsplein gereed. • In 2023 zijn we samen met het Rijk en de Provincie Groningen gestart met een MIRT-onderzoek naar de gebiedsgerichte ontsluiting van de Westflank. Dit onderzoek is onder meer nodig om nut en noodzaak voor de ombouw van de Westelijke Ringweg aan te kunnen tonen. Onze ambitie is om deze weg ongelijkvloers te maken. Zodoende willen we de doorstroming en betrouwbaarheid voor het verkeer op de Westelijke Ringweg verbeteren, maar ook de leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit rondom de ringweg zelf. In het MIRT-onderzoek worden ook de rondweg Westpoort en de N355 richting Zuidhorn meegenomen. • In 2023 is gestart met de actualisatie van het toekomstbeeld en de agenda voor de Oosterhamrikzone. Dit als vertrekpunt voor de verdere planvorming voor woningbouw, de openbare ruimte en nieuwe mobiliteitsverbindingen, op basis van de Mobiliteitsvisie. In 2024 wordt deze actualisatie afgerond en gepresenteerd. • In 2023 is gestart met een onderzoek naar maatregelen die op korte termijn genomen kunnen worden om de verkeersveiligheid te verbeteren en de mobiliteitsgroei rond Stadshavens, Sontplein, Scandinavische Havens en Eemskanaalzone te kunnen faciliteren. • In 2023 zijn we begonnen met de voorbereidende werkzaamheden voor de Oostflank-studie die we in 2024 uitvoeren.
<ul style="list-style-type: none"> • In de wijken en dorpen krijgt de auto een minder dominante positie 	<ul style="list-style-type: none"> • Wij hebben in 2023 gewerkt aan de transformatie van wegen naar 30 km/uur conform ons Uitvoeringsprogramma Doorwaadbare Stad 2022-2026. De Peizerweg is heringericht en we hebben gewerkt aan en/of zijn begonnen met de Korreweg, Parkweg, Kerklaan, Meerweg (Haren), De Savornin Lohmanlaan, Floresstraat, Zaagmuldersweg, Dilgtweg en Lijzijde. Bovendien hebben we in 2023 een gedeelte van de Vestdijklaan aan ons uitvoeringsprogramma toegevoegd door aan te sluiten bij het onderhoudsprogramma van Stadsbeheer.

	<ul style="list-style-type: none"> In 2023 hebben we met ons verkeersmodel onderzoek gedaan naar de verkeersstromen die het gevolg kunnen zijn van een autoknip in de Eikenlaan in combinatie met autoknips in de Wilgenlaan en de Dierenriemstraat. Mede op basis van de voorlopige uitkomsten hiervan zijn verdiepende (verkeers)onderzoeken uitgezet.
Effect op de directe omgeving	
<ul style="list-style-type: none"> Herwinnen van de openbare ruimte en zorgen voor minder overlast door gestalde fietsen op straat 	<ul style="list-style-type: none"> In 2023 zijn we doorgedaan met de realisatie van fietsenstallingen in onze gemeente. Het gaat dan bijvoorbeeld om de aanleg van tijdelijke voorzieningen zoals fietsvlonders. Maar we zijn ook verder gegaan met de realisatie van een nieuwe fietsenstalling Herestraat, hebben een pand aan de Westerhaven aangekocht en zijn gestart met het onderzoek naar één of meerdere inbandige/ondergrondse fietsenstallingen in het gebied rond de Vismarkt, A-Kerkhof en de Brugstraat. Op verschillende manieren hebben we in 2023 de regels rond het stallen van de fiets en onze fietsparkeervoorzieningen onder de aandacht gebracht van bewoners en bezoekers van de binnenstad. Daarnaast hebben we geëxperimenteerd met tijdelijke fietsenstallingen voor kortstallers in de Oude Ebbingestraat (voor de Jumbo) en de Guldenstraat. In het kader van Groningen Spoorzone is in 2023 een groot gedeelte van het casco van de ondergrondse fietsenstalling op het Hoofdstation gerealiseerd. Deze nieuwe fietsenstalling biedt straks ruimte aan 6.000 fietsen.
<ul style="list-style-type: none"> Herwinnen van de openbare ruimte door terugbrengen dominantie van geparkeerde auto's in het straatbeeld 	<ul style="list-style-type: none"> In 2023 hebben we de overlast van vreemdparkeeders in de wijken Corpus den Hoorn en Hoornse Meer beperkt door hier betaald parkeren in te voeren, conform het raadsbesluit uit 2021. Bovendien is besloten om ook in de wijk Klein Martijn betaald parkeren in te voeren. Met maatschappelijke organisaties zijn in 2023 maatwerkafspraken gemaakt over de het afnemen van parkeervergunningen voor het parkeren op straat. In 2023 is besloten (grote) campers niet langer toe te staan in de openbare ruimte. Eind 2023 zijn we begonnen met informatiebijeenkomsten over autodelen voor onze inwoners. In 2023 zijn we gestart met Natuurlijk!Deelmobiliteit, het nationale samenwerkingsprogramma rond deelmobiliteit. Hierin werken we samen met andere gemeenten aan onder andere modelteksten voor nieuwe vergunningen voor commerciële deelauto-aanbieders.
<ul style="list-style-type: none"> Minder verkeersslachtoffers 	<ul style="list-style-type: none"> In 2023 is ons nieuwe Uitvoeringsprogramma Lopen, Fietsen en Verkeersveiligheid 2023-2030 vastgesteld met daarin alle maatregelen waar we de komende jaren aan werken. Het verkeersveiliger maken van het kruispunt Boterdiep-Bloemsingel is in 2023 opgepakt in het kader van de transformatie van de belevingsplek Korreweg/Rodeweg/Nieuwe Ebbingestraat, conform ons Uitvoeringsprogramma Doorwaadbare Stad. Om de verkeersveiligheid in onze gemeente te verbeteren zijn in 2023 ook maatregelen genomen op basis van bewonersmeldingen die bij ons team verkeersmeldingen zijn binnengekomen. Zo zijn er bijvoorbeeld snelheidsremmende maatregelen aangelegd op het Hoendiep bij De Poffert en op de Ter Borchlaan.

	<ul style="list-style-type: none"> • Het faciliteren van schoolstraten is onderdeel van onze Integrale Aanpak Scholen en opgenomen in ons uitvoeringsprogramma. • In 2023 hebben basisscholen en middelbare scholen weer diverse projecten afgenomen van VerkeerswijzerGroningen.
Slim en Duurzaam	
<ul style="list-style-type: none"> • Voorrang geven aan innovatie en schone vormen van personen- en goederenvervoer 	<ul style="list-style-type: none"> • In 2023 is het opdrachtmodel voor het plaatsen en beheren van elektrische laadpalen gestart en operationeel geworden. • Door de voormalige concessiehouder zijn tot en met juli 2023 nog laadpalen geplaatst; in december 2023 is de eerste laadpaal onder het nieuwe opdrachtenmodel geplaatst in Ten Boer. • In 2023 is de Snellaadvisie RAL Noord voorgelegd. Dit was het startpunt voor het ontwikkelen van onze eigen uitvoeringsagenda snellaadinfrastructuur waaraan we werken. • In 2023 hebben we voor bewoners in het bezit van een Stadspas een korting voor het gebruik van een deelfiets gerealiseerd. Op een digitale kaart van onze gemeente konden bewoners en ondernemers online feedback geven op mogelijke locaties voor deelbafietsen. • Conform ons Uitvoeringsprogramma Deelmobiliteit 2022-2030 en op basis van de Evaluatie Deelscooters hebben we in 2023 twee nieuwe vergunningen verleend aan aanbieders van elektrische deelscooters. • In 2023 ontvingen wij van Natuur & Milieu en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat de Autodeel Award 2022, omdat wij autodelen aantrekkelijk en bereikbaar maken. Daarnaast hebben we ook de POLIS Award 2023 gewonnen, een internationale prijs voor onze vooruitstrevende en innovatieve benadering van duurzame mobiliteit.
<ul style="list-style-type: none"> • Sturen op verkeer (in plaats van faciliteren en geleiden) 	<ul style="list-style-type: none"> • In 2023 hebben we een begin gemaakt met het opstellen van een deelluitwerking van het Multimodale Netwerkkader voor de Oostflank van de stad. • In 2023 is een concept Uitvoeringsprogramma Verkeerslichten opgesteld met daarin een overzicht van de verkeerslichten die we de komende tijd vervangen door een intelligent verkeerslicht (iVRI), conform landelijke afspraken. Op basis hiervan experimenteren we bij de implementatie van vier iVRI's met de nieuwe beleidsuitgangspunten conform ons vastgestelde Beleidsplan Verkeerslichten Groningen.
<ul style="list-style-type: none"> • Het op orde hebben van de datastromen 	<ul style="list-style-type: none"> • In 2023 zijn we verder gegaan met de ontwikkeling en het beschikbaar maken van alle relevante mobiliteitsdata, zodat het structureel en correct kan worden aangeleverd aan de landelijke organisaties. • In 2023 zijn we begonnen met een onderzoek naar een nieuwe, toekomstbestendige werkwijze om de parkeerdruk op straat te kunnen meten, bijvoorbeeld met behulp van de scanauto. Dit onderzoek is nog niet afgerond, omdat dit technisch ingewikkelder bleek dan aanvankelijk gedacht. • In 2023 zijn we gestart met het ontwikkelen van nieuwe Europese indicatoren voor duurzame stedelijke mobiliteit (SUMI).
<ul style="list-style-type: none"> • Een leefbare en aantrekkelijke binnenstad door alleen nog maar schone voertuigen toe te staan 	<ul style="list-style-type: none"> • In 2023 zijn de ANPR-camera's voor de handhaving van de venstertijden geplaatst. Het realiseren van de stroomaansluitingen bleek weerbarstiger dan gedacht.

- In 2023 hebben we twee proefprojecten uitgevoerd: uitstootvrije deelvoertuigen voor ondernemers en slimme, vooraf te reserveren laad- en losplekken (smartzones) voor leveranciers.
- In 2023 zijn we verder gegaan met de voorbereidingen voor de implementatie van een zero-emissiezone in de binnenstad in 2025. Daarover heeft de nodige afstemming plaatsgevonden met andere gemeenten die ook een zero-emissiezone instellen. Ook zijn we in gesprek gegaan met direct betrokkenen zoals de ambulante handel, horecaondernemers, bedrijfsverenigingen en brancheorganisaties.

Bijdrage(n) verbonden partijen

- OV bureau Groningen-Drenthe

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6:

[Verbonden partijen.](#)

Financiën

In dit onderdeel geven wij per deelprogramma een toelichting op de afwijking in de baten en de lasten > 500 duizend euro. Is de totale afwijking op het deelprogramma niveau op de baten en/of de lasten > 500 duizend euro, dan worden de afwijkingen die hieraan ten grondslag liggen op beleidsveldniveau toegelicht. Het kan dus zijn dat de onderliggende afwijkingen per beleidsveld lager zijn dan 500 duizend euro, maar per deelprogramma optellen tot > 500 duizend euro.

Financieel overzicht lasten en baten

01 Mobiliteit				
Omschrijving	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2023	Verschil
(Bedragen x 1.000 euro)				
<i>Lasten</i>				
01.2.1 Vervoerswijzen	3.076	4.284	5.286	-1.003
01.2.2 Impact op de directe omgeving	20.632	20.597	19.854	743
01.2.3 Slim en duurzaam	12.760	13.336	13.414	-78
Totaal	36.468	38.217	38.555	-338
<i>Baten</i>				
01.2.1 Vervoerswijzen	0	0	484	484
01.2.2 Impact op de directe omgeving	27.138	27.138	32.903	5.766
01.2.3 Slim en duurzaam	300	1.165	871	-294
Totaal	27.438	28.303	34.258	5.955
Totaal Saldo voor bestemming	9.030	9.914	4.297	5.617
<i>Reserve mutaties</i>				
Totaal toevoegingen	460	1.485	1.485	0
Totaal onttrekkingen	0	472	472	0
Totaal saldo na bestemming	9.490	10.927	5.310	5.617

Financiële toelichting

1.2.1 Vervoerswijzen	Lasten	Baten
Taakstelling SIF	-1.200	
<p>In de begroting 2023 is binnen dit beleidsveld een bezuinigingstaakstelling op het Stedelijk Investeringsfonds opgenomen. In totaal gaat dit om een bedrag van 1,2 miljoen euro waarvan 200 duizend euro structureel en 1 miljoen euro incidenteel. In 2023 is deze taakstelling ingevuld door incidentele vrijval op de SIF-budgetten elders verantwoord in deze jaarrekening. Voor een nadere toelichting hierop verwijzen wij naar het overzicht met SIF-middelen in deze gemeenterekening.</p>		
Intensiveringsmiddelen Verplaatsen	215	10
<p>In de begroting 2023 is ruim 3 miljoen euro beschikbaar bestemd voor intensiveringen binnen het programma Mobiliteit. Eind 2023 hebben we deze beschikbare intensiveringsmiddelen nagenoeg geheel besteed.</p>		
Overige	-18	474
<p>De overige afwijkingen tellen op tot een voordeel van 456 duizend euro.</p>		
<hr/>		
1.2.2 Impact op de directe omgeving	Lasten	Baten
Parkeerbedrijf	771	4.870
<p><i>Baten</i></p> <p>In 2023 zijn de baten ca. 4,8 miljoen euro hoger dan begroot. Hiervoor zijn een aantal redenen te noemen. De begroting 2023 is opgesteld in het voorjaar 2022. Toen waren de coronaeffecten nog steeds zichtbaar en trad slechts in beperkte mate herstel op. Pas vanaf de zomer 2022 begon het herstel echt in te treden. We hielden voor 2023 wel rekening met een flinke verbetering van het resultaat ten opzichte van 2022. Echter de huidige omzetcijfers komen daar ruimschoots bovenuit. Ook het slechte weer in de zomermaanden en de tariefsverhogingen hebben bijgedragen aan de hogere omzetten.</p> <p>Voor parkeergarages liggen de opbrengsten 2,0 miljoen euro boven de begroting. Vooral de parkeergarage Forum (1,0 miljoen euro) heeft hier een groot aandeel in.</p> <p>Voor straatparkeren zijn de gerealiseerde opbrengsten 2,7 miljoen euro hoger dan begroot. Dit wordt vooral verklaard door een toename van het belparkeren (1,9 miljoen euro) en vergunningen/ontheffingen (0,8 miljoen euro).</p>		
<p><i>Lasten</i></p> <p>De lasten bij het straatparkeren zijn 650 duizend euro lager. Dit wordt vooral verklaard door vrijval van budgetten voor onvoorziene uitgaven waaronder inhuur, uitbesteed werk en onderhoud.</p> <p>Hiertegenover staan extra kosten voor de buurtstallingen doordat een extra dotatie aan de voorziening heeft plaatsgevonden van 305 duizend euro. Deze dotatie was nodig voor het aanbrengen van installatietechnische maatregelen brandveiligheid. Deze maatregelen waren niet begroot en in de meerjarenonderhoudsbegroting opgenomen.</p> <p>Overige afwijkingen tellen op tot een voordeel van 426 duizend euro.</p>		
Parkeerhandhaving	-73	879
<p>In 2023 zijn de opbrengsten uit naheffingsaanslagen parkeerbelasting 0,9 miljoen euro hoger dan begroot. Dit zijn parkeerboetes bij niet of te weinig betalen. Deze hogere opbrengsten worden voor ca. 0,5 miljoen euro veroorzaakt door een landelijke tariefstijging. Daarnaast heeft de uitbreiding van het aantal wijken met betaald parkeren en de effectievere inzet van de tweede scanauto geleid tot hogere opbrengsten van ca. 0,4 miljoen euro.</p> <p>Tegenover deze hogere opbrengsten staan ook hogere lasten van ca. 0,1 miljoen euro door extra inzet van personeel voor parkeerhandhaving.</p>		

Overige	45	17
De overige afwijkingen tellen op tot een voordeel van 62 duizend euro.		
1.2.3 Slim en duurzaam	Lasten	Baten
Spaarregeling Ringwegen	436	
Voor het project Ring West Verbindt en nieuwe verbindingen in de Oosterhamrikzone voor fiets, openbaar vervoer en auto sparen we met de Spaarregeling Ringwegen. Met de provincie hebben we afgesproken te sparen in de verhouding 2/7 gemeente en 5/7 provincie. Hiervoor hebben wij structureel 454 duizend euro opgenomen in onze begroting. In 2023 is hiervan 18 duizend euro besteed.		
Klimaatmiddelen zero-emissie	387	-387
In de begroting 2023 zijn extra middelen beschikbaar gesteld vanuit het Klimaatakkoord voor de succesvolle implementatie van de zero-emissiezone in de Binnenstad. De besteding van middelen volgt in 2024.		
Plankosten Oosterhamrikzone	-314	
In het Stedelijk Investeringsfonds zijn in 2023 middelen begroot voor plankosten van diverse projecten. In 2023 verwachtten we hiervan in totaal 550 duizend euro te besteden aan planvorming voor de bruggen in de Oosterhamrikzone. In 2023 is dit plankostenbudget overschreden onder andere doordat de opstartfase van het ontwerptraject Oosterhamrikzone complexer bleek en meer inspanning vergde dan vooraf verwacht.		
Geluidsisolatie Bussen West	-236	
De middelen ter dekking van de geluidswerende maatregelen bij het project Bussen over West zijn gestort in de reserve SIF, en niet in de exploitatie. Hierdoor is in de rekening 2023 sprake van een administratief resultaat.		
Overige	-351	93
De overige afwijkingen tellen op tot een nadeel van 258 duizend euro.		

Risico's

Voor een totaal overzicht van de risico's zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Ontwikkelingen

Voor een totaal overzicht van de ontwikkelingen zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Deelprogramma 1.3: Wonen

In het deelprogramma Wonen staat centraal dat we iedereen die in onze gemeente wil (blijven) wonen een plek bieden. We zetten in op voldoende kwalitatief goede, duurzame en betaalbare woningen in een goede en toekomstbestendige woonomgeving. Wij bouwen als gemeente zelf geen woningen. Daarom sturen wij met wetgeving en beleid op onze doelstellingen en maken wij afspraken met ontwikkelaars en corporaties over hoe we onze ambities gaan realiseren.

Doelen Deelprogramma 1.3: Wonen

Het programma Wonen heeft de volgende doelen (bron woonvisie 2020-2025):

- Bouwen, bouwen, bouwen mét kwaliteit.
We willen dat er voldoende, betaalbare en duurzame woningen worden gerealiseerd. Een goede samenwerking met corporaties en bouwende partijen is hierbij cruciaal;
- Een gemeente voor iedereen.

We willen een ongedeelde gemeente zijn, waarbij iedereen een plek kan vinden;

- Aandacht voor doelgroepen.

We hebben extra aandacht voor de woonbehoeftes van ouderen, kwetsbare groepen en groepen met een alternatieve woonwens;

- We bouwen woningen met aandacht voor kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

Beleidsvelden

Stimuleren en reguleren Woningmarkt

De gemeente Groningen blijft groeien en dit geeft druk op de woningmarkt. De opgaven uit de woonvisie 'Een thuis voor iedereen' van 2020 blijven dan ook onverkort gelden. De belangrijkste opgave is en blijft: Bouwen, bouwen en nog eens bouwen en wel met kwaliteit.

De bouwsector kampt al langere tijd met stijgende prijzen (bouw)materialen en grondstoffen, zoals staal. Naast grondstoffen en energie is ook arbeid duurder geworden. Het is onduidelijk welke (lange termijn) effecten dit zal hebben op de woningmarkt. Vooralsnog is de vraag naar woningen echter onverminderd groot en blijven we inzetten op het invullen van de bouwopgave.

In 2023 is de Strategische Woningbouwprogrammering vastgesteld. Dit is een verdere detaillering van de opgaven in de woonvisie om nog meer sturing te kunnen geven aan de woningbouw in onze gemeente, zowel kwalitatief en kwantitatief. Tevens is de samenwerking met ontwikkelaars en corporaties versterkt, onder meer door het gezamenlijk optrekken in de vereniging Boumakring.

Zowel in de koop- als in de huursector zijn er in 2023 woningen opgeleverd. Het gaat om een netto toevoeging van 1471 woningen, waarvan 25 sociale huur. De nieuwe woningen zijn onder andere gebouwd aan de Friesestraatweg, in Selwerd en in de Grunobuurt.

Doelgroepen

We hebben oog voor de groeiende groep (zorgbehoevende) ouderen in Groningen. Daarnaast focussen we ons op de groeiende groep kwetsbare bewoners en hun woonbehoefte in combinatie met passende zorg en de juiste woonomgeving. In 2023 is de visie op wonen en zorg nader uitgewerkt in een uitvoeringsagenda. Dit deden we samen met de zorg- en welzijnspartijen, corporaties en anderen.

Ook hebben we aandacht voor groepen die anders (willen) wonen. Te denken valt aan stadsnomaden en woonwagendbewoners, maar ook aan hen die de ontwikkeling en/of het beheer van hun woning anders willen inrichten (wooncoöperaties, collectief wonen, etc.). Deze alternatieve vormen van ontwikkeling kunnen zorgen voor een duurzame toevoeging van betaalbare woningen. Daarnaast blijven jongeren en (internationale) studenten een belangrijke doelgroep in de stad. In onze woonprogrammering hebben we aandacht voor deze verschillende doelgroepen.

Kwaliteit en duurzaamheid

Bouwen in Groningen betekent bouwen voor de langere termijn, met aandacht voor diversiteit, kwaliteit en duurzaamheid. We streven naar klimaatbestendige woningen in een fijne en groene woonomgeving. Alle nieuwbouwwoningen zijn aardgasvrij. De grootste opgave ligt echter in de bestaande woningvoorraad. De opgave is om de gebouwde omgeving te verduurzamen en aardgasvrij te maken. In de sociale huursector wordt hard gewerkt aan het verduurzamen van de woningen. Circa tweederde van de sociale huurwoningen heeft inmiddels een groen energielabel (A of B) en dit aantal loopt snel op. Er ligt hier een directe relatie met de programma's Energie en Leefkwaliteit waar deze opgaven nader worden uitgewerkt.

De ontwikkelingen op deze beleidsvelden worden nader uitgewerkt onder 'Relevante ontwikkelingen'.

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[Woonvisie Groningen - een thuis voor iedereen \(2020\)](#)

[Meerjarenprogramma's Stadsontwikkelingen 2023-2026](#)

[Routekaart CO2 neutraal \(2018\)](#) en [Aanpak naar CO2 neutraal en aardgasvrij \(2022\)](#)

[Erfgoednota \(2017\)](#)

[Provinciale omgevingsverordening](#)

[Woondeal \(2022\)](#)

[Omgevingsvisie Levende Ruimte \(2022\)](#)

[Woonzorgvisie \(2022\)](#) en [Uitvoeringsagenda wonen en zorg \(2023\)](#)

Relevante ontwikkelingen

Stimuleren en reguleren Woningmarkt

In 2023 is de totale woningvoorraad met 1.471 woningen toegenomen. Het gaat om 1.183 nieuwbouwwoningen en 774 andere toevoegingen en correcties, zoals woningsplitsing en het omzetten van panden met een andere bestemming (zoals winkels en kantoren) naar wonen. Daartegenover staat een afname van 231 woningen die gesloopt zijn, 269 woningen zijn onttrokken aan de woningvoorraad omdat deze in verbouw zijn gegaan en een kleiner aantal woningen is afgevoerd uit de BAG in verband met correcties.

De nieuwe woningen zijn onder andere gebouwd aan de Friesestraatweg, in Selwerd en in de Grunobuurt. Aan de Friesestraatweg is het complex Crossroads gebouwd, waar huurwoningen zijn toegevoegd van verschillende typen en prijsklassen. In Selwerd is de Rode Eik opgeleverd, een complex met zowel sociale als middenhuur woningen, ook heeft het gebouw een bedrijfsruimte. In de Grunobuurt is de Regulateur opgeleverd, dit is eveneens een complex met zowel sociale als middenhuur appartementen, inclusief 10 appartementen voor huurders die zorg nodig hebben. Ook op andere locaties zijn woningen toegevoegd.

Tevens is in 2023 besloten om de ambitie om circa 1000 flexwoningen te realiseren niet volledig voort te zetten. Flexwoningen zijn tijdelijke woningen. Onderzoek naar de haalbaarheid liet zien dat de investeringen die hiervoor moeten worden gedaan onevenredig hoog zijn. Groningen zal zich derhalve richten op reguliere, niet-tijdelijke woningen. Vanwege dit besluit zijn flexwoningen die eerder in de woningbouwplanning 2023 stonden niet gerealiseerd. In Vinkhuizen-Zuid en de Scandinavische Havens wordt nog wel gekeken naar de mogelijkheid om flexwoningen te realiseren.

Verder heeft gemeente Groningen in 2023 voor vijf projecten middelen uit de Startbouwimpuls (SBI) weten te verkrijgen, ter hoogte van ca. 1,7 miljoen. De SBI is een regeling vanuit het rijk om projecten die dreigen te vertragen, bijvoorbeeld door de gestegen bouwkosten en personeelskosten, toch doorgang te laten vinden. Door de verkregen bijdrage konden 159 woningen in gemeente Groningen versneld worden afgebouwd.

In Meerstad gaat meer sociaal en betaalbaar gebouwd worden. Op 29 november 2023 heeft de gemeenteraad een model gekozen voor de ontwikkeling van plangebied Meerstad. Dat is een model met een woningbouwprogramma en voorzieningen, dat flink bijdraagt aan een stad voor iedereen (een ongedeelde stad) en waarbij de nadruk ligt op de komende tien jaar.

Sociale huur:

In de meerjarenafspraken met de woningcorporaties (het ambitiekader 2021-2025) hebben we de doelstelling om jaarlijks tussen de 200 - 240 sociale huurwoningen toe te voegen.

In 2023 werden er 260 nieuwbouw sociale huurwoningen gebouwd. Ook vallen er 14 woningen onder 'overige toevoegingen'. Dit betreft de aankoop van woonzorgwoningen door een corporatie om deze om te zetten naar sociale

huur. Tevens werden er 116 woningen gesloopt en 133 woningen verkocht. De netto toevoeging komt hiermee op 25 woningen. Deze toevoeging is lager dan onze doelstelling. Dit heeft vooral te maken met de sloop van woningen in de herstructureringswijken. In de afgelopen jaren lag de toevoeging van sociale huurwoningen boven de doelstelling, waardoor het meerjarig gemiddelde hier ook boven ligt. Het gaat om een netto toename van 281 woningen in 2019, 459 in 2020, 475 in 2021 en 413 in 2022. We werken er aan in de komende jaren wederom een hogere toevoeging te realiseren. De nieuwe sociale huurwoningen zijn onder meer gerealiseerd in de Grunobuurt en Selwerd. We zorgen dat de nieuwe sociale huurwoningen eerlijk en evenwichtig worden verdeeld. Hiervoor zijn er afspraken met de corporaties over de woonruimteverdeling.

Strategische Woningbouwprogrammering:

De doelen van het programma Wonen staan weergegeven in de Woonvisie (2020-2025). In 2023 is de Strategische Woningbouwprogrammering (SWP) opgesteld. Deze vertaalt de doelstellingen uit de Woonvisie naar de vele woningbouwlocaties die Groningen kent. De SWP geeft aan welke woningtypen en prijsklassen op de verschillende locaties gebouwd moeten worden en welke fasering daarbij wenselijk is. De SWP draagt daarmee bij aan meer gemeentelijke regie op de woningbouw. Bij de vertaling van de Woonvisie naar het nieuwbouwprogramma stonden de volgende drie uitgangspunten centraal: (1) betaalbaar bouwen, (2) match van woonmilieu en woningtype en (3) een ongedeelde gemeente.

Woningbouw in de dorpen

In 2023 zijn we gestart met het opstellen van ontwikkelprogramma's voor woningbouw in de kleinere kernen. Thesinge, Onnen en Noordlaren zijn de eerste dorpen waar we mee aan de slag zijn gegaan. Dit traject zetten we voort in 2024 en dan starten we ook in de andere kleine kernen. Met het ontwikkelprogramma willen we meer ruimte bieden voor woningbouw en samen met het dorp bepalen voor welke doelgroep gebouwd moet worden en welke locaties daarvoor geschikt zijn. Woningbouw is mede van belang voor de leefbaarheid van het dorp en de instandhouding van voorzieningen en verenigingen.

Boumakring:

Begin 2023 is de gemeente Groningen lid geworden van de vereniging Boumakring. Naast de gemeente zijn de Groninger woningcorporaties en ongeveer 15 bouwers en ontwikkelaars lid van deze vereniging. De Boumakring heeft als doel om de leefkwaliteit in de gemeente te bevorderen en bij te dragen aan een goed werkende en evenwichtige vastgoedmarkt. In 2023 heeft de Boumakring de onderwerpen duurzame mobiliteit, klimaatadaptatie, ongedeelde gemeente en participatie en Omgevingswet uitgewerkt. Deze onderwerpen spelen bij vrijwel alle woningbouwontwikkelingen een rol. Door hier gezamenlijk over na te denken is het beter mogelijk om bij afzonderlijke projecten tot goede oplossingen te komen. In 2024 worden concrete afspraken gemaakt over de genoemde onderwerpen.

Doelgroepen

We hebben oog voor de groeiende groep (zorgbehoevende) ouderen in Groningen. Daarnaast focussen we ons op de groeiende groep kwetsbare bewoners en hun woonbehoefte in combinatie met passende zorg en de juiste woonomgeving. In de Woonzorgvisie(2022) gaan we hier verder op in. De Woonzorgvisie is in 2023 samen met de corporaties en zorgpartijen uitgewerkt in een uitvoeringsagenda.

Ook hebben we aandacht voor groepen die anders (willen) wonen. Te denken valt aan stadsnomaden en woonwagendwoneers, maar ook aan hen die de ontwikkeling en/of het beheer van hun woning anders willen inrichten (wooncoöperaties, collectief wonen, etc.).

Voor mensen die coöperatief willen wonen zijn we verschillende locaties in en om de stad aan het onderzoeken om deze aan te bieden voor wooncoöperaties. Daarnaast hebben we met diverse initiatieven en individuen gesprekken gehad over hun plannen en zijn we gestart hen verder op weg te helpen met het uitwerken daarvan.

Tevens hebben we in 2023 afspraken gemaakt voor 2 locaties in Meerstad voor wooncoöperaties en met Suikerzijde afgesproken dat zij in de 2^e fase Suikerzijde locaties meenemen. Deze alternatieve vormen van ontwikkeling kunnen zorgen voor een duurzame toevoeging van betaalbare woningen.

Daarnaast blijven jongeren en (internationale) studenten een belangrijke doelgroep in de stad. Om aan hun woonbehoefte te kunnen voldoen wordt - onder andere - gewerkt aan Zernike Campus. In 2023 is gestart met het eerste wooncomplex op het Zernike: Proxima. Proxima krijgt 401 kamers die tijdens de piekperiode (aug-nov), dubbel bezet kunnen worden zodat er 802 studenten gehuisvest kunnen worden. Het complex bestaat uit modulaire, biobased woonmodules van hout en wordt in de zomer van 2024 opgeleverd.

Kwaliteit en duurzaamheid

In omgevingsvisie ‘Levende Ruimte’ kiest Groningen er voor de groei op te vangen in de bestaande stad en de groene ruimte tussen de stad en de omliggende dorpen open te houden. De focus ligt op woningen toevoegen in het huidige stedelijk gebied.

Leefkwaliteit is het samenbindende thema voor alles wat we doen. Naast zorgen voor voldoende goede woningen, willen we ook zorgen voor een prettige leefomgeving. Bouwen in Groningen betekent bouwen voor de langere termijn, met aandacht voor diversiteit, kwaliteit en duurzaamheid. We streven naar klimaatbestendige woningen in een fijne en groene woonomgeving. Alle nieuwbouwwoningen zijn aardgasvrij. De grootste opgave ligt echter in de bestaande woningvoorraad. De opgave is om de gebouwde omgeving te verduurzamen en aardgasvrij te maken middels de wijkenergieaanpak. Er ligt hier een directe relatie met de programma's Energie en Leefkwaliteit waar deze opgaven nader worden uitgewerkt.

Overig wonen

Binnen het programma Wonen worden vele reguliere taken en activiteiten uitgevoerd, die niet rechtstreeks aan één van de beleidsvelden of deelprogramma's kunnen worden toebedeeld, maar wel een plek in de begroting moeten krijgen. Daarnaast verantwoordt wij de financiële middelen van het duurzaamheidsprogramma, inhoudelijk toegelicht in [paragraaf 2: Duurzaamheid](#).

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld). In de activiteitentabel reflecteren we op de activiteiten zoals opgenomen in de [begroting 2023](#).

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben we daarvoor gedaan (activiteiten)
Stimuleren woningmarkt	
<ul style="list-style-type: none"> • Toevoegen van voldoende woningen (gemiddeld 1.500 per jaar tot en met 2030). In 2023 verwachten we circa 1.600 nieuwbouw woningen op te leveren. 	<ul style="list-style-type: none"> • In 2023 zijn er 1.183 nieuwbouwwoningen opgeleverd en er waren 774 andere toevoegingen en correcties. Daartegenover staat een afname van 231 woningen die gesloopt zijn, 269 woningen zijn onttrokken aan de woningvoorraad omdat deze in verbouw zijn gegaan en een kleiner aantal woningen is afgevoerd uit de BAG in verband met correcties. In totaal is de woningvoorraad met 11471 woningen toegenomen.
<ul style="list-style-type: none"> • Meer grip op de woningmarkt 	<ul style="list-style-type: none"> • Om te komen tot meer regulering op de woningmarkt zijn in 2023 onder meer de volgende stappen gezet: <ul style="list-style-type: none"> – In 2023 is de Strategische Woningbouwprogrammering (SWP) opgesteld. Dit geeft meer duidelijkheid aan ontwikkelaars welke woningtypen en prijsklassen op de verschillende locaties gebouwd moeten worden en welke fasering daarbij wenselijk is. – Gemeente Groningen is lid geworden van de Bouwmaking, een vereniging met ontwikkelaars en corporaties. Hierin worden

	<p>onderwerpen die rond woningbouwontwikkelingen spelen samen uitgewerkt.</p> <ul style="list-style-type: none"> – We zijn gestart met het opstellen van ontwikkelprogramma's voor woningbouw in de kleinere kernen. Hiermee willen we ruimte bieden voor woningbouw en samen met het dorp het programma bepalen.
<ul style="list-style-type: none"> • Toevoegen van netto gemiddeld 200 - 240 sociale huurwoningen. 	<ul style="list-style-type: none"> • In 2023 zijn er 260 nieuwe sociale huurwoningen gebouwd en waren er 14 overige toevoegingen. Tevens werden er 116 woningen gesloopt en 133 woningen verkocht. De netto toevoeging is 25. Deze toevoeging is lager dan onze doelstelling, wat vooral te maken heeft met de sloop van woningen in de herstructureringswijken. De komende jaren verrijst op deze plekken (extra) nieuwbouw. De jaarlijkse toevoeging fluctueert sterk. In de afgelopen jaren zijn er steeds rond de 400 sociale huurwoningen toegevoegd, waardoor het meerjarig gemiddelde boven de doelstelling ligt.
Doelgroepen	
<ul style="list-style-type: none"> • Voldoende woningen voor (zorgbehoevende) ouderen en kwetsbare groepen. 	<ul style="list-style-type: none"> • In 2023 is er gewerkt aan een uitvoeringsagenda van de Woonzorgvisie met alle partijen, om gezamenlijk voldoende aandacht voor deze groepen te realiseren. Ondertussen worden er woningen voor deze groepen gerealiseerd, onder meer door de corporaties.
<ul style="list-style-type: none"> • Voldoende huisvesting voor (internationale) studenten en jongeren. 	<ul style="list-style-type: none"> • In 2023 is gestart met de bouw van een wooncomplex op Zernike (Proxima), met 401 kamers. Deze kunnen tijdens de piekperiode dubbel bezet worden.
Kwaliteit en duurzaamheid	
<ul style="list-style-type: none"> • We willen duurzame, energie-neutrale woningen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bouwen in Groningen betekent bouwen voor de lange termijn, met aandacht voor onder meer kwaliteit en duurzaamheid. Groningen streeft er naar in 2035 CO2-neutraal te zijn. Alle nieuwbouwwoningen zijn aardgasvrij. De grootste opgave zit in de bestaande voorraad. Hier worden flinke stappen gezet mbt verduurzaming en van het aardgas af gaan. In het programma Energie worden deze opgaven nader uitgewerkt.

Bijdrage(n) verbonden partijen

- NV Groninger Monumentenfonds
- GEMM CV en BV (Meerstad)
- Dilgt Hemmen Essen BV
- Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord
- Suikerzijde BV
- Stadshaven BV
- GMF Watertoren BV
- GMF Prinsenhof BV
- GMF Stad BV
- GMF Stadsschouwborg BV

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6:

[Verbonden partijen.](#)

Financiën

In dit onderdeel geven wij per deelprogramma een toelichting op de afwijking in de baten en de lasten > 500 duizend euro. Is de totale afwijking op het deelprogramma niveau op de baten en/of de lasten > 500 duizend euro, dan

worden de afwijkingen die hieraan ten grondslag liggen op beleidsveldniveau toegelicht. Het kan dus zijn dat de onderliggende afwijkingen per beleidsveld lager zijn dan 500 duizend euro, maar per deelprogramma optellen tot > 500 duizend euro.

Financieel overzicht lasten en baten

01 Wonen				
Omschrijving	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2023	Vershil
(Bedragen x 1.000 euro)				
<i>Lasten</i>				
01.3.1 Stimuleren/reguleren woningmrk	3.509	3.691	3.774	-83
01.3.2 Doelgroepen	1.844	1.820	1.887	-67
01.3.3 Kwaliteit en duurzaamheid	8.244	17.319	13.689	3.631
01.3.4 Overig Wonen	17.255	18.093	15.280	2.813
Totaal	30.852	40.923	34.629	6.293
<i>Baten</i>				
01.3.1 Stimuleren/reguleren woningmrk	53	727	2.433	1.706
01.3.2 Doelgroepen	668	673	890	217
01.3.3 Kwaliteit en duurzaamheid	500	7.921	7.219	-702
01.3.4 Overig Wonen	16.329	16.134	14.470	-1.664
Totaal	17.550	25.455	25.012	-443
Totaal Saldo voor bestemming	13.302	15.468	9.618	5.850
<i>Reserve mutaties</i>				
Totaal toevoegingen	1100	1.260	1.260	0
Totaal onttrekkingen	0	0	0	0
Totaal saldo na bestemming	14.402	16.728	10.877	5.851

Financiële toelichting

1.3.1 Stimuleren/reguleren woningmarkt	Lasten	Baten
Stadshavens	296	
Voor de gebiedsontwikkeling van Stadshavens zijn gefaseerd middelen beschikbaar gesteld. De (kapitaal)lasten die hier op drukken zijn nog beperkt omdat het project zich nog in de opstartfase bevindt. In 2023 bedraagt de incidentele vrijval ca. 0,3 miljoen euro.		
Betaalbare woningen	254	
De druk op de woningmarkt blijft onverminderd hoog. Ook staat de betaalbaarheid van wonen onder druk. In de begroting 2023 hebben we daarom extra middelen beschikbaar gesteld ter uitvoering van het initiatiefvoorstel voor 2.500 betaalbare woningen extra in de gemeente Groningen. Dit betreft zowel sociale huur- als betaalbare koopwoningen. Het gaat om 300 duizend euro in 2023, 600 duizend euro in 2024, 900 duizend euro in 2025 en 1,2 miljoen euro vanaf 2026.		

Het initiatiefvoorstel beslaat een periode van 25 jaar. Om 2.500 betaalbare woningen te realiseren zetten we diverse instrumenten in, waaronder de oprichting van een Betaalbaar Wonen Fonds. Dit jaar komen wij daarvoor met een uitgewerkt voorstel. Tegelijkertijd werken we aan de verdere ontwikkeling van plannen voor meer betaalbare woningen. De middelen zetten we in als projecten voldoen aan de uitgangspunten van het Betaalbaar Wonen Fonds. Dat betekent dat wij tot die tijd de middelen niet elk jaar (volledig) kunnen inzetten.

Skaeve Huse	595	
--------------------	-----	--

Sinds een aantal jaar wordt o.a. met woningcorporatie Lefier gewerkt aan de realisatie van Skaeve Huse voor een specifieke doelgroep van mensen die zorg nodig hebben. Inmiddels is de omgevingsvergunning verleend en is de ontvangen (rijks)subsidie van ca. 800 duizend euro aan Lefier verstrekt. Echter de bouw is in 2023 nog niet gestart. Hierdoor zijn de beschikbare middelen voor dit project slechts gedeeltelijk besteed in 2023.

Wet goed verhuurderschap	360	
---------------------------------	-----	--

De wet goed verhuurderschap is op 1 juli 2023 ingegaan. De wet geeft duidelijkheid aan verhuurders en verhuurbemiddelaars en biedt huurders bescherming. Voor de implementatie en uitvoering van deze wet hebben we via de meicirculaire 2023 middelen ontvangen, 206 duizend euro structureel en 178 duizend euro incidenteel.

De start van de implementatie is inmiddels opgestart en heeft in 2023 tot gedeeltelijke inzet van middelen geleid.

Suikerzijde	-1.263	1.263
--------------------	--------	-------

De lasten betreft de personele inzet voor de Suikerzijde, deze zijn bij de Suikerzijde BV gedeclareerd.

Overige	-325	443
----------------	------	-----

De overige afwijkingen tellen op tot een voordeel van 118 duizend euro.

1.3.2 Doelgroepen	Lasten	Baten
--------------------------	---------------	--------------

Overige	-67	217
----------------	-----	-----

Dit beleidsveld bevat slechts kleinere afwijkingen die optellen tot een voordeel van 150 duizend euro.

1.3.3 Kwaliteit en duurzaamheid	Lasten	Baten
--	---------------	--------------

Amendement Energiebesparing eerst	819	
--	-----	--

Bij de behandeling van de gemeentebegroting 2023 heeft de raad besloten 1 miljoen euro extra beschikbaar te stellen voor onder meer de capaciteit van Groningen Werkt Slim en de aanschaf van een accusysteem aan de Duinkerkenstraat. Voor Groningen Werkt Slim worden de middelen gefaseerd besteed in de jaren 2023 tot en met 2025.

Ook voor het nieuwe accusysteem zijn de middelen niet volledig besteed. Dit heeft onder meer te maken met een bepaling van de laadprofielen van het elektrisch wagenpark. Dit vraagt meer tijd dan verwacht. Daarnaast zijn er nog veranderingen opgetreden in de geplande zonnepanelen op het dak en het plan voor de algehele renovatie en verduurzaming van Duinkerkenstraat 45.

Volkshuisvestingsfonds	1.657	-1.160
-------------------------------	-------	--------

In 2021 ontvingen wij een bijdrage uit het Volkshuisvestingsfonds voor de verduurzaming van de particuliere woningvoorraad in de wijken Paddepoel, Selwerd en Vinkhuizen. In totaal gaat dit om een specifieke uitkering van 10,5 miljoen euro die we kunnen besteden tot en met het jaar 2031.

Voor het jaar 2023 was in totaal 1,7 miljoen euro beschikbaar. Inmiddels hebben we twee pilotprojecten (Selwerd-Oost en Vinkhuizen) opgezet om een goede werkwijze te ontwikkelen. Hiermee hopen wij de komende jaren een versnelling te kunnen aanbrengen in de

verduurzaming van de overige woningen. De start van de uitvoering van deze pilotprojecten vindt plaats in 2024.

Groningen Geeft Energie	729	203
--------------------------------	-----	-----

Voor enkele projecten binnen het programma Energie geldt dat niet alle vooraf begrote middelen voor 2023 zijn benut. Hierdoor is een deel van het programmabudget nog niet volledig ingezet, maar zal hier in 2024 alsnog een beroep op worden gedaan. Het gaat daarbij onder andere om het VvE-loket, het windpark Roodehaan en de wijkenergieaanpak.

Programma Aardgasvrije Wijken	619	18
--------------------------------------	-----	----

Niet alle beschikbare middelen zijn al ingezet in 2023. Bij de planning van het project is er een afhankelijkheid van de doorlooptijd met de eerdere fases. Dit leidt tot een vertraging. Dit gaat onder andere om de middelen voor het realiseren van het buurtwarmtenet in Selwerd-Zuid. In Selwerd-Zuid is het warmtenet in openbare ruimte aanbesteed en wordt vanaf Q2-2023 t/m Q3-2024 uitgevoerd. Dit wordt gecombineerd met de herinrichting. De verwachting is dan ook dat de laatste fase van uitvoering van het project gaat lopen in 2024.

Overige	-193	237
----------------	------	-----

De overige afwijkingen tellen op tot een voordeel van 44 duizend euro.

1.3.4 Overig wonen	Lasten	Baten
---------------------------	---------------	--------------

Bouwleges	-125	-1.492
------------------	------	--------

In 2023 zijn de gerealiseerde opbrengsten uit de bouwleges ca. 1,5 miljoen euro lager dan begroot. Enerzijds is het aantal vergunningsaanvragen gedaald in 2023. Daarnaast zijn de legesopbrengsten van grote bouwprojecten lager dan begroot. Dit wordt vooral veroorzaakt door de huidige onzekere marktomstandigheden in de bouwsector.

Wet kwaliteitsborging voor het bouwen	1.373	
--	-------	--

In de begroting 2023 is bijna 1,4 miljoen euro beschikbaar voor de invoer van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb). Hiervan is 0,9 miljoen euro incidenteel. Deze middelen zijn onder meer begroot voor incidentele formatie-uitbreiding, inhuur, incidentele ondersteuning en projectkosten.

Door het uitstel van de datum inwerkingtreding van de Omgevingswet en daarmee ook de Wkb naar 1 januari 2024 hebben we zowel de structurele als incidentele middelen nog niet besteed. De voorbereiding hierop in 2023 heeft plaatsgevonden binnen de reguliere formatie.

Routekaart verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed	614	
--	-----	--

In februari 2023 heeft de raad het uitvoeringsprogramma routekaart verduurzaming maatschappelijk vastgoed als meerjarig exploitatieproject vastgesteld, met een totale omvang van 2,1 miljoen euro. Voor de uitvoering van deze routekaart is in de begroting 2023 structureel 500 duizend euro en incidenteel 200 duizend euro beschikbaar gesteld t.b.v. onderzoek, advies en data. De structurele middelen zijn bedoeld voor pilots gericht op integrale verduurzaming van gebouwen. Deze projecten hebben het karakter van een integrale renovatie met doorlooptijden van start tot oplevering van circa 3 tot 4 jaren. In 2023 is van de beschikbare middelen 86 duizend euro besteed. Dit wordt vooral verklaard doordat de pilots volwaardige (bouw)projecten zijn met bijbehorende doorlooptijd.

Energie	717	-1
----------------	-----	----

In 2023 is een voordelig resultaat behaald van 716 duizend euro op het energieverbruik. Dit wordt voor 558 duizend euro verklaard door een lager energieverbruik als gevolg van o.a. verduurzamingsmaatregelen (zoals zonnepanelen en verledning openbare verlichting) en voordeligere inkooptarieven. Ook zien we een lager gasverbruik doordat 2023 een warmer jaar is geweest dan het gemiddelde waarmee in de begroting is gerekend.

Het overige voordeel van 158 duizend euro wordt verklaard doordat een begrote vacature niet is ingevuld in 2023 en een ontvangen energievergoeding van het Rijk uit 2022 die in 2023 is ontvangen.

Overige	234	-171
----------------	-----	------

De overige afwijkingen tellen op tot een voordeel van 63 duizend euro.

Risico's

Voor een totaal overzicht van de risico's zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Ontwikkelingen

Voor een totaal overzicht van de ontwikkelingen zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Programma 2: Leefomgeving en Veiligheid

Het programma Leefomgeving en Veiligheid richt zich op aangename, geborgen en veilige buurten en dorpen. Daar waar het goed toeven is doordat buuren prettig met elkaar samenleven en geen overlast veroorzaken, inwoners gezond zijn en niet in aanraking komen met onveilige en ongewenste situaties. Maar ook waar architectuur, inrichting van de openbare ruimte en het beheer en onderhoud zorgen voor een buurt en dorp waar het fijn wonen, werken en verblijven is.

We zetten in op een buitenruimte met verblijfskwaliteit door goede inrichting en beheer. Inwoners zetten zich hier in steeds grotere mate voor in door mee te helpen in het maken van een mooiere, groene buurt en het onderhouden ervan. Door dit zoveel mogelijk in gezamenlijkheid te doen, worden sociale structuren sterker en wordt de betrokkenheid bij de buurt vergroot. Vooral het vergroenen van wijken en dorpen is een veel gehoorde wens van inwoners. Samen geven we invulling aan die wensen, waarbij we niet alleen de focus leggen op het vergroenen van de openbare ruimte, maar ook van private terreinen. Met deze bijdrage van inwoners en ondernemers zetten we alles op alles om in 2050 een klimaatbestendige gemeente te zijn waarin hittestress en wateroverlast zijn teruggedrongen. De inrichting van buurten en dorpen komt het lopen en fietsen ten goede en heeft een positief effect op de (mentale en fysieke) gezondheid van onze inwoners. Kinderen in een groene schoolomgeving hebben betere leerprestaties, bewegen meer en hebben meer onderling contact. De openbare ruimte is bij uitstek de plek om buuren, vrienden en familie te ontmoeten, maar ook om samen te bewegen en sporten.

Al deze aspecten dragen bij aan de leefkwaliteit zoals deze door inwoners wordt ervaren. Daarbij speelt het niveau van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte een belangrijke rol. Het gebruik van de openbare ruimte wordt steeds intensiever en de 24-uurseconomie is volop in ontwikkeling. Met het regulier en groot onderhoud waarborgen we een goed en veilig gebruik van voorzieningen in de openbare ruimte. Hieronder valt het inzamelen van afval, onderhoud van wegen, openbare verlichting, bruggen, groen en speelplekken, waar nodig vervangen van versleten voorzieningen. Hiermee zorgen we er verder voor dat het vastgestelde beheerniveau wordt behaald (BORG-doelstellingen), zoeken we naar mogelijkheden om de kwaliteitsdoelen binnen de gehele gemeente op elkaar af te stemmen en dragen we bij aan de belangrijke maatschappelijke opgaven. Klimaatverandering zorgt ervoor dat de opgaven op het gebied van water en riolering veranderen. Met passende maatregelen dragen we bij aan de klimaatdoelstellingen.

We continueren de uitvoering van het Gemeentelijk Water- en Rioleringsplan (GWRP). Hiermee houden we het (afval)watersysteem efficiënt en doelmatig in stand.

Het programma Leefomgeving en Veiligheid richt zich ook op een verantwoord gebruik van de schaarse grondstoffenstromen die in Groningen vrij komen. Wij analyseren stelselmatig de hele grondstoffenstromen keten en richten onze inspanningen daar waar ze het meeste rendement opleveren. Inwoners, lokale partijen, kennisinstellingen en bedrijven hebben een belangrijke rol bij het realiseren van de doelen. We focussen op facilitering, communicatie en dialoog, zodat in gezamenlijkheid wordt bijgedragen aan het bevorderen van een circulaire economie. Daarnaast zetten we aanbestedingen in om hergebruik te stimuleren. We denken dat dit kan leiden tot het verder brengen van kansrijke productinnovaties en nieuwe vormen van bedrijvigheid en werkgelegenheid. Juist mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt kunnen baat hebben van deze werkgelegenheid om een betekenisvolle rol in de samenleving te spelen.

Een sterke sociale structuur draagt bij aan veilige buurten en dorpen. Het komt het prettig samenleven ten goede en vermindert overlast. Daar waar het nodig is vergroten we de leefbaarheid op straat door onder andere wet- en regelgeving na te leven. We hebben hierbij aandacht voor inwoners die in een moeilijke persoonlijke situatie verkeren en niet beschikken over een sociaal netwerk of professionele hulp nodig hebben. Nauwere samenwerking op het gebied van preventie, netwerkvorming en vroegtijdige signalering en interventie moet problematisch en verward gedrag en bijbehorende overlast voorkomen.

Naast het bieden van hulp in de offline wereld, doen we dit ook voor de online omgeving, zodat Groningen digitaal veiliger wordt. Jongeren zijn vatbaarder voor cybercriminaliteit. Hier willen we ze beter tegen beschermen door onder andere een weerbaarheidsprogramma op te stellen. Ook ondersteunen we bewustwordingsactiviteiten waarmee we inwoners, ondernemers en instellingen attenderen op digitale risico's. We blijven we ons focussen op ondermijnende criminaliteit door activiteiten succesvol te voorkomen, aan te pakken en terug te dringen. Vanwege de coronacrisis verwachten wij dat extra aandacht nodig is voor verschillende branches en jongeren en mensen in een kwetsbare positie die gevoelig zijn voor ondermijnende criminaliteit.

Deelprogramma's

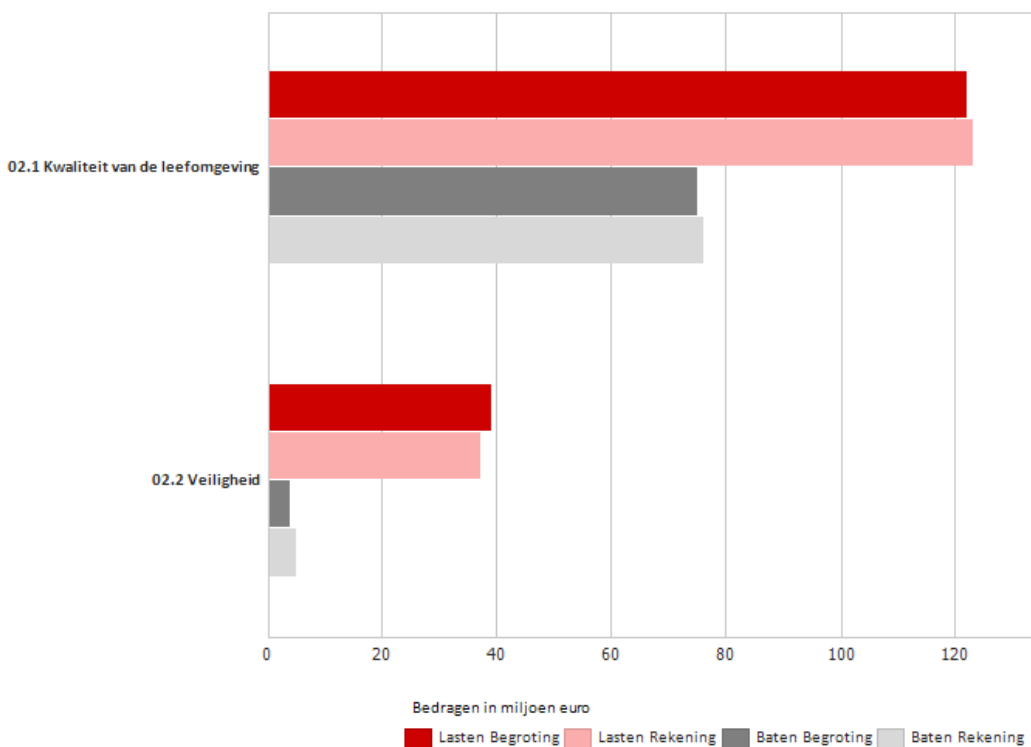
Het programma Leefomgeving en Veiligheid bestaat uit de volgende deelprogramma's:

- Kwaliteit leefomgeving
- Veiligheid

Jaarrekening in één oogopslag

In onderstaand overzicht zijn de totale lasten en baten van de deelprogramma's opgenomen voor de Jaarrekening 2023. Ter vergelijking is ook de jaarschijf van de begroting 2023 opgenomen.

Begroting en realisatie per deelprogramma (2023)

Deelprogramma 2.1: Kwaliteit leefomgeving

In dit deelprogramma staat een schone, aantrekkelijke leefomgeving centraal. De leefomgeving is groen en klimaatbestendig, aangenaam om te verblijven en het nodigt uit tot ontmoeting en beweging. Steeds meer inwoners doen in gezamenlijkheid actief mee; niet alleen bij het vormgeven en beheeren van buurten en dorpen, maar ook in het behalen van onze doelstelling om een afvalloze samenleving te worden, waarin scheiden en hergebruik van afval en grondstoffen centraal staat.

Doelen Deelprogramma 2.1: Kwaliteit leefomgeving

Het deelprogramma Kwaliteit leefomgeving heeft de volgende doelen:

- In alles wat we doen in de leefomgeving/openbare ruimte staat Leefkwaliteit voorop (conform omgevingsvisie 'Levende Ruimte');
- Robuuste, goed onderhouden en aantrekkelijke leefomgeving waarin verblijfskwaliteit voorop staat;
- Wij zijn een circulaire gemeente waar zo weinig mogelijk afval ontstaat, waar we zuinig omgaan met grondstoffen en deze zoveel mogelijk opnieuw gebruiken, zodat we in 2030 afvalvrij zijn.

Beleidsvelden

Deelprogramma Kwaliteit Leefomgeving bestaat uit de volgende beleidsvelden:

Leefkwaliteit van de buitenruimte

Dit beleidsveld bundelt alle activiteiten waarmee we de leefkwaliteit zo optimaal mogelijk willen houden. De buitenruimte, zowel openbaar als privaat, maken we bestendig om alle gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Een groene openbare ruimte waar voldoende ruimte is voor spelen, lopen en fietsen draagt bij aan verbetering van de gezondheid, een hoger welbevinden van inwoners en sociale samenhang doordat de inrichting uitnodigt tot bewegen, ontmoeten en participeren. De verblijfskwaliteit is daarbij van belang.

Onderhoud en beheer van de openbare ruimte

Een belangrijke indicator van de leefkwaliteit is een schone leefomgeving. We onderhouden onze gemeente (verhardingen, verkeersvoorzieningen, groen, speelvoorzieningen, bruggen, tunnels en viaducten) conform het waardegestuurd beheer en de vastgestelde BORG-kwaliteitsdoelen en waarborgen met de uitvoering van het langcyclisch onderhoud en de vervanging van diverse voorzieningen de technische kwaliteit van de openbare ruimte. We zorgen voor een goed functionerend water- en rioleringsstelsel. We ondersteunen bewonersinitiatieven en bevorderen daarmee een grotere betrokkenheid van buurtbewoners wat vervolgens leidt tot minder vervuiling, schade en meer tevredenheid. Daarnaast draagt bewonersdeelname ook bij aan de sociale cohesie in de buurt.

Afval en grondstoffen

We streven naar een afvalloze samenleving waarin zo weinig mogelijk huishoudelijk afval ontstaat en waarin het afval dat wel vrijkomt, op de meest hoogwaardige wijze weer wordt hergebruikt als grondstof voor nieuwe producten. De ambitie is dat Groningen in 2030 afvalvrij is. We blijven focussen op technieken waarmee we het scheiden van afval en grondstoffen kunnen bevorderen. We gaan door met onze bewustwordingscampagnes om bewoners te motiveren en houden daarbij rekening met de verscheidenheid aan bevolkings- en leeftijdsgroepen die Groningen rijk is. Wij maken gebruik van aanbestedingen en inkoopbeleid om hergebruik te stimuleren en dit kan leiden tot het bevorderen van kansrijke productinnovaties en nieuwe vormen van bedrijvigheid en werkgelegenheid. Juist mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt kunnen van deze werkgelegenheid profiteren om een betekenisvolle en duurzame rol in de samenleving te spelen.

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[Groenplan Vitamine G](#)

[Ontwerpleidraad leefkwaliteit openbare ruimte](#)

[Voedselagenda 2021-2023](#)

[BORG rapportage 2022](#)

[Beheerplan Openbare verlichting Groningen 2016-2025](#)

[Beheerplan openbare verlichting Ten Boer 2016-2025](#)

[Beleidsplan Openbare Verlichting Haren 2016-2025](#)

[Groninger water en rioleringsplan 2020-2024](#)

[Minder afval meer grondstoffen; op weg naar een circulair Groningen \(keuzenota\) 2021-2025](#)

[Routekaart Groningen Afvalvrij 2030](#)

[Actualisatie nota 'Bladgoud' 2018](#)

[Bomenstructuurvisie-Sterke-Stammen 2014](#)

[Uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen 2020-2024](#)

[Erfgoednota 2017](#)

[Kadernota bestemmingsplan Buitengebied Haren](#)

[Actieplan wegverkeerslawaaï 2018-2023 gemeente Groningen \(juni 2018\)](#)

[Doelsoortenbeleid 2016](#)

[Actualisatie Stedelijke Ecologische Structuur 2014](#)

[Verslag Luchtkwaliteit 2021](#)

[Nota bodembeheer 2021](#)

Relevante ontwikkelingen

Leefkwaliteit

Onze leefomgeving is robuust en veerkrachtig

In 2023 presenteerde het KNMI de nieuwe KNMI'23-klimaatscenario's. Dit is een vertaling van de wereldwijde klimaatprojecties van het IPCC - het klimaatpanel van de Verenigde Naties - naar Nederland. De vier scenario's schetsen hoe het toekomstige klimaat in Nederland eruit kan zien. Zelfs in de meest optimistische scenario's verandert het klimaat nog een flinke tijd door, met grote gevolgen voor Nederland. We krijgen hoe dan ook te maken met zeespiegel- en temperatuurstijging, drogere zomers met meer tropische dagen en nattere winters met minder vorstdagen. Deze scenario's zetten we in om ons, samen met onze inwoners en ondernemers, voor te bereiden op een veranderend klimaat.

We blijven campagne voeren om de integrale kijk op een duurzame straat en wijk te stimuleren via het online platform www.duurzaamgroningen.nl en (sociale) media. We geven als gemeente het goede voorbeeld en betrekken en inspireren inwoners bij verschillende groene en duurzame thema's. Uit een in 2023 gehouden enquête onder het inwonerspanel Groningen Gehoord blijkt dat 93% van onze inwoners erkent dat klimaatverandering bestaat, dat de voornaamste oorzaak het menselijk handelen is en dat de klimaatverandering serieuze negatieve gevolgen zal hebben. Naast verantwoordelijkheid bij zichzelf, zien zij ook verantwoordelijkheid bij andere partijen om de negatieve effecten te verminderen. De actiebereidheid en de blijvende aandacht voor klimaatadaptatie en vergroenen blijft groot. De subsidieregeling Klimaatadaptatie en Groene Schoolpleinen zijn succesvol en we zien dat inwoners geveltuintjes blijven aanleggen. De deelname aan het NK Tegelwippen is fors toegenomen.

We hebben verder gewerkt aan de uitwerking van de GES (Gemeentelijke Ecologische Structuur) voortbouwend op onze SES (Stedelijke Ecologische Structuur); in grote samenhang met de Landschapsbiografie, die de basis vormt voor onze visie op het landelijk gebied. Dit gaat een belangrijke input zijn voor de actualisatie van de Omgevingsvisie. In het kader van de diverse en complexe opgaven in het landelijk gebied hebben we gesprekken gevoerd met stakeholders. Dit heeft geleid tot een Agenda Landelijk Gebied. Hierin agenderen we zaken die wij van belang vinden en waar we verder aan werken, zoals verminderen van het gebruik van kunstmest en fossiel brandstoffen.

We stimuleren gezond, veilig en duurzaam leven

In de Agenda Landelijk Gebied hebben we onze ambities en acties ten aanzien van het landelijk gebied gebundeld. De voedsel- en eiwittransitie is een van de zeven thema's die wij als gemeente belangrijk vinden. We werken aan een routekaart met daarin de ambities voor de voedsel- en eiwittransitie. We stellen langetermijndoelen op het gebied van duurzame, gezonde en meer plantaardige voedselproductie, consumptie en voedselomgeving. Verschillende onderzoeken die we het afgelopen jaar hebben gedaan dragen hieraan bij. Concrete activiteiten werken we uit in een

uitvoeringsagenda. Landelijk komt er steeds meer aandacht voor de invloed die de (fysieke) voedselomgeving (aanbod, zichtbaarheid en beschikbaarheid van voedsel) heeft op de voedselkeuzes die wij maken. Binnen de routekaart is een van de drie doelstellingen daarom een gezonde en duurzame voedselomgeving.

In onze (binnen-)stad en dorpen staat verblijfskwaliteit voorop

In 2023 zijn we gestart met uitvoering geven aan de Ontwerpleidraad 'Nieuwe Ruimte'. We passen de beschreven inrichtingsprincipes toe bij alle (her)inrichtingsvraagstukken. Daar waar het warmtenet wordt aangelegd kijken we hoe de straat en buurt verbeterd kunnen worden. Bij het vervangen van riolering wordt de straat ook opnieuw ingericht en flink vergroend. Ook in de binnenstad zetten we in op het herwinnen van de openbare ruimte. Met een integrale aanpak ontstaat meer ruimte voor vergroening en ontmoeting en wordt de toegankelijkheid gewaarborgd.

Beheer en onderhoud openbare ruimte

We zijn in 2023 volop bezig geweest met het ontwikkelen van de nieuwe beheerstrategie die zich – naast het in stand houden van de openbare ruimte – ook richt op andere opgaven in onze gemeente. In het beheer van de openbare ruimte zien we namelijk belangrijke kansen om bij te dragen aan thema's als klimaatadaptatie, circulariteit, energietransitie, biodiversiteit, inclusiviteit en gezondheid. We hebben voor de ontwikkeling van deze nieuwe strategie de raakvlakken met andere beleidsvelden verkend, input opgehaald bij inwoners middels online vragenlijsten en straatgesprekken en gesproken met diverse stakeholders. Daaruit is onder andere gebleken dat er veel draagvlak is voor maatregelen op het gebied van klimaatadaptatie en biodiversiteit. De resultaten van deze verkenning nemen we in 2024 mee in de verdere uitwerking van de nieuwe beheerstrategie.

Extra inzet in 2023

In 2023 is in de Noordelijke wijkvernieuwingswijken gestart met het verhogen van het onderhoudsniveau C naar B voor de onderdelen verharding, groen en schoon. Daarbij is de focus gelegd op het herstraten van trottoirs en het verwijderen van ongewenst groen in verharding en beplanting.

Voor de trottoirs is een aanvullend programma gemaakt van circa 8000 m2 herstraatwerk. Vanwege de tijd die nodig was voor het opstarten van het programma en door het erg natte najaar kon hiervan in 2023 de helft (23 locaties) uitgevoerd worden. De resterende 4000 m2 (20 locaties) wordt in het eerste kwartaal van 2024 opgepakt. Vervolgens wordt gestart met een vergelijkbaar aanvullend programma in de rest van 2024. Voor het extra onderhoud van beplanting zijn onderhoudsbestekken uitgebreid. Door arbeidskrapte bij de betreffende aannemers leidde dit in eerste instantie nog niet tot het gewenste resultaat. Na de zomer kwam hierin verbetering, maar kort daarna werd ook dit deel van het werk bemoeilijkt door de slechte weersomstandigheden. Voor het extra schoonmaken van verhardingen zijn extra mensen en machines ingehuurd.

Resultaten schouw

De resultaten van de burgerschouw (in totaal 650 waarnemingen (schouw juni en september)) laten nog geen verbetering zien in het onderhoudsniveau van trottoirs en groen. Er is op deze aspecten zelfs sprake van een geringe daling van het onderhoudsniveau. De validatieschouw door een extern bureau geeft een wisselend beeld: sommige onderdelen zijn verbeterd, andere scoren iets slechter.

De aansturingsschouw (ca 12.500 waarnemingen) die iedere twee weken door wijkbeheerders van Stadsbeheer wordt gedaan, laat daarentegen wel een verbetering zien: het aantal locaties op niveau B is daar duidelijk gestegen.

De verschillen tussen de resultaten van beide schouwen laten zich verklaren door:

De wijze van schouwen: bij de burgerschouw algemene indruk online vanachter de keukentafel, bij de validatieschouw en de aansturingsschouw feitelijke waarnemingen op straat.

De bouwwerkzaamheden die leiden tot schade aan trottoirs, worden veelvuldig genoemd in de burgerschouw en zijn een verklaring voor de lagere beoordeling van dit onderdeel;

De waarnemingen van de burgerschouw zijn gedaan in juni en sept terwijl de aansturingsschouw het hele jaar door plaatsvindt. Zeker in een groeizaam jaar als 2023 (natte en warme periodes), is het moment van opname sterk van invloed op de beeldkwaliteit.

Ontwikkeling

Een aantal factoren maakt dat het nu nog te vroeg is om al conclusies te trekken over de effecten van de extra onderhoudsinzet in de noordelijke wijken. Het extra oppervlak aan trottoirs dat dit eerste jaar kon worden aangepakt, is nog maar een bescheiden deel van de totale oppervlakte. Het duurt dan ook enige jaren voordat het gemiddelde onderhoudsniveau van trottoirs hierdoor omhoog gaat. Bovendien wordt het onderhoudsbeeld in de noordelijke wijken nu nog sterk beïnvloed door de vele werkzaamheden die her en der plaatsvinden.

Op de aanpak van ongewenst groen zijn in het groeiseizoen de weersomstandigheden sterk van invloed, waardoor een trend hierin pas na enige jaren zichtbaar wordt. Bovendien duurt het langere tijd voordat ongewenst groen en de zaden daarvan zodanig zijn uitgeput dat er minder hergroei ontstaat.

Begraafplaatsen

In 2023 heeft het college een speciale status toegekend aan graven van KNIL-militairen en hun partners. Dit betekent dat graven die eerder uitgegeven zijn voor een bepaalde periode nu de status 'onbepaalde tijd' hebben gekregen. Deze graven worden daardoor niet geruimd. De kosten van het grafrecht voor de periode na 2023 worden op verzoek van de rechthebbenden van deze graven gerestitueerd. Daarnaast neemt de gemeente het reguliere onderhoud, inclusief de daarmee gemoeide kosten, van deze graven op zich.

Groninger Water en Rioleringsplan (GWRP)

Het huidige GWRP is geldig tot en met 2024. In 2023 is gestart met het opstellen van de opvolger ervan. De beoogde ingangsdatum is 1 januari 2025.

Afval en grondstoffen

In 2023 hebben we de routekaart Groningen afvalvrij 2030 gemaakt. In de routekaart hebben we weergegeven welke aanpak we hanteren om afvalvrij te worden. Wederom is in 2023 ingezet op een mix van maatregelen.

Net zoals in 2022 hebben we in 2023 deelgenomen aan een landelijke Benchmark Huishoudelijk Afval over het jaar 2022. Van alle gemeenten met meer dan 50% hoogbouw had de gemeente Groningen het laagste volume restafval per inwoner en hoogste scheidingspercentage.

Circulariteit

Vanuit de kennisgroep circulair textiel, een afvaardiging van docenten, lectoren van zowel het MBO, Hanze en RuG, die zich inzetten om circulariteit onderdeel te laten zijn van hun lesmethoden, is een akkoord gesloten met bedrijven en kennisinstellingen, om een Textielhub Groningen te openen. Tijdens dit project hadden we de rol om partijen bij elkaar te brengen en het proces te regisseren en te faciliteren.

In 2023 is de Vereniging Circulair Groningen opgericht. Hierdoor kunnen we het netwerk verder uitbreiden en de kansen eromheen verder benutten. In 2023 is tevens een eerste aanvraag voor een Horizon Europe traject gedaan om de innovaties op circulair textiel verder te kunnen opschalen. In Q1 2024 heeft de Europese Commissie kenbaar gemaakt dat deze aanvraag niet wordt gehonoreerd vanwege aandachtspunten voor de coördinerende leadpartner.

Groningen Schoon Dankzij Mij

Ook in 2023 hebben milieustewards een belangrijke rol gespeeld bij het bevorderen van een schone woon- en leefomgeving in onze gemeente. Zo hebben ze in 2023 65 educatielessen meer kunnen geven ten opzichte van het jaar daarvoor. Op deze manier hebben ze veel meer kinderen kunnen bereiken met hun verhaal over onder andere het zwerfafval. Net als ieder jaar is het aantal stille krachten in onze gemeente aan het stijgen. Zo zijn er in 2023 380 stille krachten erbij gekomen.

Initiatieven raad

In 2023 heeft uw raad het initiatiefvoorstel 'Afvalpreventie: voorkomen is beter dan genezen' aangenomen. In 2024 gaan we aan de slag met de daarin genoemde acties.

Het huidige afvalbeleid van onze gemeente loopt tot 2026. Onze ambitie is om in 2030 afvalvrij te zijn. Uw raad wil graag dat we samen met inwoners, maar ook ondernemers van onze gemeente in gesprek gaan over hoe we in 2030 afvalvrij kunnen worden, bij voorkeur in de vorm van een burgerraad. Dit participatieve proces zal ons helpen om de stem van onze burgers te horen en hun inzichten te integreren in het nieuwe beleid. Omdat onze gemeente nog geen ervaring heeft met het organiseren van een burgerraad, gaan we de komende tijd benutten om grondig onderzoek ernaar te doen. We zullen alle relevante aspecten zoals de samenstelling, kaders, werkwijze en verantwoordelijkheden in kaart brengen.

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld). In de activiteitentabel reflecteren we op de activiteiten zoals opgenomen in de [begroting 2023](#).

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben we daarvoor gedaan (activiteiten)
Onderhoud en beheer van de openbare ruimte	
<ul style="list-style-type: none"> We voldoen aan de vastgestelde BORG-kwaliteitsdoelstellingen 	<ul style="list-style-type: none"> We hebben het onderhoudsniveau in de noordelijke wijken verhoogd van matig naar voldoende (aanpak van verharding (voornamelijk trottoirs), groen en schoon); We hebben de jaarlijkse BORG-schouw uitgevoerd.
<ul style="list-style-type: none"> Behouden en versterken van biodiversiteit 	<ul style="list-style-type: none"> In 2023 zijn we gestart met het in kaart brengen en beheerst verwijderen van zoveel mogelijk groeiplaatsen van invasieve exoten in openbaar gebied. We hebben hierbij onderscheid gemaakt in landplanten (Aziatische duizendknoop, reuzenberenklauw en springbalsemien) en waterplanten (grote waternavel en waterwaaier). We hebben een start gemaakt met het opstellen van een beheerplan met werkinstructie. Hierin geven we aan op welke plekken we alleen hoeven te monitoren, op welke plekken we moeten inzetten op beheersen (voorkomen verdere uitbreiding) en op welke plekken we moeten verwijderen. Dit beheerplan en de campagne met inwoners vormt de basis van de aanpak invasieve exoten in 2024; We laten ieder jaar een aantal gebieden uit de huidige SES monitoren. De uitkomsten en adviezen uit deze monitoring worden vertaald in beheerplannen. In 2023 zijn beheerplannen opgesteld voor: Hoornse Schans + park, Hoornse meer oostzijde, Noorderbegraafplaats, Paddepoelsterweg, Pioenpark, Reitdiep Paddepoel, Reitdiep Zernike, Selwerderhof en Spoorzone Zuid; Voor het beheer van SES gebieden, voortkomend uit de monitoring, zijn veelal specifieke maatregelen nodig die extra kosten met zich meebrengen. In 2023 hebben we verbetermaatregelen uitgevoerd in de Groene Long, Boterdiepstrook, Reitdiep; In het beheer hebben we op verschillende manieren ingezet op het versterken van de biodiversiteit. Met minder maaien, toepassen van meer faunavriendelijke bomen en beplanting en door natuurvriendelijke oevers te realiseren ontstaat een beter milieu voor verschillende soorten.

<ul style="list-style-type: none"> • Veilige, toegankelijke en gebruiksvriendelijke voorzieningen (wegen, riolering, spelen, groen) door uitvoering noodzakelijk groot onderhoud 	<ul style="list-style-type: none"> • We voeren ons jaarlijks programma groot onderhoud uit en vervangen waar nodig versleten voorzieningen in de openbare ruimte.
Afval	
<ul style="list-style-type: none"> • Preventie, het voorkomen van (zwerf)afval, stimuleren van hergebruik en bewustwording 	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn werksessies georganiseerd met de verschillende Repair Cafe's om behoeften te peilen en onderlinge contacten te versterken; • Het plaatsen van extra doneerringen om zwerfafval tegen te gaan. In 2024 onderzoeken we welke verdere maatregelen we kunnen nemen omtrent statiegeldverpakkingen; • Er zijn pilots afvalscheiding uitgevoerd in drie verschillende studentencomplexen. Hierbij zijn extra scheidingsmogelijkheden en informatievoorzieningen in de complexen zelf geplaatst; • De Ja-Ja sticker is in oktober 2023 ingevoerd.
<ul style="list-style-type: none"> • Inzameling, meer afvalstromen zuiver gescheiden inzamelen. Minder vervuiling in het huishoudelijk afval 	<ul style="list-style-type: none"> • De voorzieningen voor bronscheiding zijn in 2023 uitgebreid (containers voor glas, papier, textiel op centrale plekken) met 17 papier containers, 24 textiel containers en 6 glas containers; • Er zijn een aantal ondergrondse containers geplaatst bij grote wooncomplexen in Haren. Bij de kleinere complexen blijven de rolcontainers voorlopig staan; • We hebben in 2023 één afgekeurde vracht GFT gehad, na een gerichte brief aan de bewoners van de betreffende route, was het ingezamelde GFT weer schoon; • We hebben de toegangscontrole op afvalbrengrstations verbeterd door middel van een afvalpas voor alle huishoudens. Dankzij deze maatregel is de hoeveelheid grofvuil in 2023 met 21% afgenomen ten opzichte van 2022.
<ul style="list-style-type: none"> • Verwerking, meer mogelijkheden voor een circulaire economie onderzoeken en realiseren 	<ul style="list-style-type: none"> • Het locatieonderzoek van circulariteitshub is afgerond en wordt voorgelegd aan de raad; • Om innovatie te stimuleren zijn we bezig met het opstellen van een grondstoffencatalogus. Hier zijn we in 2023 mee gestart en deze zullen we in 2024 afronden; • In 2023 zijn we doorgedaan met een circulaire aanbesteding voor hout, bouw- en sloopafval en dakleer van de milieustraten. Hiermee is mooi format ontwikkeld, die in we in 2024 kunnen toepassen op de geplande aanbestedingen en waar nodig kunnen aanpassen en door ontwikkelen; • In 2023 is een akkoord gesloten met bedrijven en kennisinstellingen om de Textielhub Groningen te openen. Een eerste aanvraag voor een Horizon Europe traject is gedaan.
<ul style="list-style-type: none"> • Communicatie, inwoners informeren en motiveren in relatie tot afval scheiden, grondstofhergebruik en circulariteit 	<p>We hebben 6 communicatiecampagnes uitgevoerd, gericht op:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nieuwe regels afvalbrengrstation en introductie huisvuilpas; • Van opt out naar opt in ongeadresseerd reclamedrukwerk en introductie JA-JA-sticker; • Haal alles uit je afval (HAUJA)-campagne OOG voorjaar: verf, koelkasten, schoenen; • Week van het Afval: bewustwording mogelijkheden voor duurzame huis make-over;

	<ul style="list-style-type: none"> • HAUJA-campagne OOG najaar: medicijnen, repaircafés, matrassen; • Eindejaarscommunicatie: kerstbomen, preventie vuurwerkschade, olie- en vet.
<ul style="list-style-type: none"> • Data en sturing 	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben deelgenomen aan de landelijke benchmark huishoudelijk afval.
Leefkwaliteit	
<ul style="list-style-type: none"> • Onze leefomgeving is voor mens en dier robuust en veerkrachtig. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wij hebben in de openbare ruimte 1.319 extra bomen aangeplant; • In Vinkhuizen hebben we de aanpak klimaatkwetsbare wijken gecontinueerd. Er zijn 4 pleinen (600m2) ontsteend en vergroend. Er worden bomen geplant en er is ruimte gemaakt voor spelen en ontmoeten. Het schoolplein van VSO De Dunk is vanuit Steenbreek extra vergroend en er is een Tiny Forest van 200m2 aangelegd. De wijkklimaatambassadeur van Vinkhuizen heeft samen met Stichting Present 10 voortuinen ontsteend en vergroend; • Samen met de corporaties hebben we een wijkadaptatieplan voor Vinkhuizen opgesteld en werken we aan een toolkit met daarin goede voorbeelden rondom klimaatadaptatie; • Met de werkgroep klimaatadaptatie van de Boumakring hebben we een concept ambitiekader Klimaatadaptief bouwen opgesteld. Verder hebben we een sessie georganiseerd tijdens Let's Gro festival, waarin we dieper ingingen op het belang van klimaatadaptief bouwen; • Met het veranderende klimaat is een minder versteende leefomgeving hoognodig. Alleen de openbare ruimte aanpakken is niet voldoende. Daarom is de nieuwe hemelwaterverordening opgesteld, waarin gekwantificeerd is hoeveel regenwater op privaat terrein opgevangen moet worden. Deze is in 2023 vastgesteld; • Dankzij de subsidieregeling klimaatadaptatie is er 10.251 m2 dak vergroend, is 12.853 m2 regenwater afgekoppeld, 5.972 m2 ontsteend en 155 bomen geplant. Ook zijn er ruim 400 geveltuinen aangelegd. Met het NK Tegelwippen hebben Groningers in totaal 126.388 tegels verwijderd; • Vier scholen ontvingen een subsidie voor het vergroenen van hun schoolplein; • Samen met bedrijvenvereniging ZuidOost is het Koploperbos aangelegd. Het bos bestaat uit 2.800 bomen en is 7.000 m2 groot. Ondernemers en bedrijven hebben de bomen geadopteerd en dragen op die manier bij aan CO2-reductie; • In samenspraak met waterschappen, het Groninger Landschap, bedrijvenverenigingen en omwonenden is het ontwikkelkader 'Groningen, stad aan de Hunze' gemaakt. Hierin beschrijven we de meerwaarde van een robuust Hunze-systeem voor mens, dier en klimaat en hoe we dit willen realiseren;

	<ul style="list-style-type: none"> • Aanvullend aan bovenstaand ontwikkelkader is een uitvoeringsagenda opgesteld voor 2024 – 2028, om van start te gaan met de eerste Hunzeprojecten; • We hebben de laatste hand gelegd aan de ontwerptekeningen voor het Hunzeboordpark. Dit park sluit aan op de Gerrit krol brug. Beide plannen zijn op elkaar afgestemd om te zorgen dat er samenhang komt, en de Hunze in dit deelgebied (tussen Boterdiep en Kardingerweg) wordt hersteld. Op lange termijn streven we naar een herstel van de hele Hunzeloop. Zo dragen we bij aan een betere verbinding voor mens en dier tussen stad en platteland, en aan de doelstellingen van de agenda landelijk gebied; • In Meerstad Noord ontwikkelen we zelf een groot ‘sociaal’ zonnepark vanuit het programma Energie. Binnen dit project is ook veel aandacht voor ontwikkeling van het landelijke gebied en klimaatadaptatie in dat gebied.
<ul style="list-style-type: none"> • Onze leefomgeving is gezond, veilig en draagt bij aan een duurzaam leven. 	<ul style="list-style-type: none"> • We zijn gestart met een inventariserend onderzoek naar de aanwezigheid van PFAS in onze bodem; • We hebben geluidkaarten vastgesteld. Het Actieplan voor omgevingslawaai wordt in 2024 geactualiseerd. Gemeenten met meer dan 100.000 inwoners moeten om de vijf jaar <i>geluidkaarten</i> en een <i>Actieplan</i> voor omgevingslawaai vaststellen, als uitvloeisel van de EU-richtlijn Omgevingslawaai; • In 2023 is het verslag Luchtkwaliteit van wegverkeer opgesteld dat betrekking heeft op 2021. Dit verslag maken we om de vijf jaar, inclusief een luchtkwaliteitskaart met de concentraties van luchtverontreiniging per locatie; • We hebben ons ingezet om een aantal (langlopende) bodemsaneringen af te ronden, zodat we deze in ons nazorgprogramma op kunnen nemen. Waaronder De Rademarkt en het Selwerderhof; • We hebben gewerkt aan een betere samenloop van locatieontwikkeling en bodemsanering, zoals bij de realisatie van “Dudok aan het Diep”; • We hebben uitvoering gegeven aan het Actieplan wegverkeerslawaai door onder andere stil asfalt bij groot wegonderhoud en nieuwe ontwikkelingen toe te passen, en gevelisolatie-projecten met subsidie van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat uit te voeren; • In het kader van het Horizon 2020-project FOOD TRAILS en de uitvoering van de voedselagenda hebben we verschillende activiteiten opgestart en doorgezet: <ul style="list-style-type: none"> o Om de voedselkennis en -vaardigheden van inwoners te vergroten organiseren we kookworkshops in wijk- en buurtcentra. Dit doen we aan de hand van het kookboek ‘Samen koken in Groningen’ dat vorig jaar is uitgebracht. We breiden de doelgroepen hiervan uit in 2024. De RUG onderzocht de effectiviteit en een vervolg was dat op scholen met een Verlengde Schooldag

	<p>kinderen aan de slag gingen met ontwikkelde receptenkaarten.</p> <ul style="list-style-type: none"> o Tijdens Let's Gro hebben we een talkshow georganiseerd waarin experts in gesprek gingen met elkaar over de toekomst van voedsel. Hier hebben we ongeveer 115 bezoekers ontvangen. o We ondersteunen bestaande voedselinitiatieven zoals een gezonde lunch voor kinderen bij het Timmerdorp op Westpark, Mee-eten bij Tuin in de Stad, de website voor De Blijde Bodem en de Vegan markt. o Om inzicht te krijgen in de voedselkeuzes van inwoners hebben we via het inwonerspanel een enquête uitgezet. Er deden ongeveer 6000 respondenten mee. De enquête wordt in 2026 herhaald om zicht te krijgen op veranderingen. <ul style="list-style-type: none"> • In het kader van de ambities uit het coalitieakkoord om koploper te worden in de voedsel- en eiwittransitie hebben we de volgende activiteiten opgestart: <ul style="list-style-type: none"> o We hebben de voedselketen in Noord Nederland onderzocht om te bekijken wat de mogelijkheden zijn om samenwerking te intensiveren en de transitie te versnellen. Dit onderzoek is gepresenteerd op Let's Gro, resultaten nemen we mee in de ontwikkeling van de Routekaart. o Hogeschool Van Hall-Larenstein is een onderzoek gestart naar mogelijke toekomstscenario's voor voedselproductie in Noord-Nederland. De resultaten nemen we mee in de ontwikkeling van de Routekaart. o We zijn samen met studenten van de RUG begonnen met een onderzoek naar de beste aanpak tegen voedselverspilling onder inwoners. o We zijn gestart met een project over voedselverspilling in de horeca. Dit loopt door in 2024.
<ul style="list-style-type: none"> • In onze leefomgeving vinden wij verblijfskwaliteit belangrijk. 	<ul style="list-style-type: none"> • We maken onze straten groener en creëren er ontmoetingsplekken. Alle straten uit de Doorwaadbare stad worden ingericht volgens de principes van de Ontwerpleidraad 'Nieuwe Ruimte'. Ook maken we in samenwerking met WarmteStad herinrichtingsplannen voor straten waar het warmtenet wordt aangelegd in Vinkhuizen en Paddepoel; • Ook in de binnenstad hebben we verder ingezet op het herwinnen van de openbare ruimte. Met een integrale aanpak ontstaat meer ruimte voor vergroening en ontmoeting en wordt de toegankelijkheid gewaarborgd; • Voor fietsparkeren bieden we passende oplossingen aan. Aanvullend worden gedragsbeïnvloeding en handhaving ingezet om de toegankelijkheid en veiligheid van onze openbare ruimte te waarborgen. Samen met het

	<p>programma Mobiliteit onderzoeken we in pandige fietsparkeerlocaties;</p> <ul style="list-style-type: none"> • In 2023 zijn t/m januari 2024 op de Grote Markt in totaal 35 bomen geplant die zorgen voor verkoeling en minder wateroverlast, door de geplaatste infiltratiekratten onder de bomen en de verdamping van de bomen zelf. Ook aan het Kattendiep en Minervaplein is de buitenruimte vergroend; • We hebben de inventarisatie van Sleeping Beauties uitgevoerd, om deze ook in Haren, Ten Boer en Meerstad in kaart te brengen. Sleeping Beauties zijn plekken of gebouwen die volgens bewoners belangrijk zijn en meer aandacht verdienen, omdat de (historische) waarde nu niet goed zichtbaar is. De resultaten van de enquête nemen we mee in de Erfgoednota 2024; • De geharmoniseerde archeologische beleidskaart is vastgesteld. Deze wordt als thematische laag toegevoegd aan het Omgevingsplan; • Er zijn 3 monumenten aangewezen en ruim 300 vergunningen tot wijziging van een monument verleend. Voor cultuurhistorie in Ruimtelijke Ontwikkelingen werden 370 vergunningen verleend. Van de 130 archeologische vergunningen werden er 70 verleend onder voorwaarden van archeologisch onderzoek.
--	--

Bijdrage(n) verbonden partijen

- GR Meerschap Paterswolde
- GR Afvalbeheer regio centraal Groningen (ARCG)
- Omrin NV

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6:

[Verbonden partijen.](#)

Financiën

In dit onderdeel geven wij per deelprogramma een toelichting op de afwijking in de baten en de lasten > 500 duizend euro. Is de totale afwijking op het deelprogramma niveau op de baten en/of de lasten > 500 duizend euro, dan worden de afwijkingen die hieraan ten grondslag liggen op beleidsveldniveau toegelicht. Het kan dus zijn dat de onderliggende afwijkingen per beleidsveld lager zijn dan 500 duizend euro, maar per deelprogramma optellen tot > 500 duizend euro.

Financieel overzicht lasten en baten

02 Kwaliteit van de leefomgeving				
Omschrijving	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2023	Vershil
(Bedragen x 1.000 euro)				
<i>Lasten</i>				
02.1.1 Beheer & Onderh Openb. Ruimte	81.473	82.371	83.492	-1.121

02.1.2 Afval en grondstoffen	34.467	32.887	33.174	-286
02.1.3 Leefkwaliteit	5.177	6.931	6.289	642
Totaal	121.116	122.190	122.955	-765
<i>Baten</i>				
02.1.1 Beheer & Onderh Openb. Ruimte	37.101	36.547	37.277	730
02.1.2 Afval en grondstoffen	39.555	37.855	38.483	629
02.1.3 Leefkwaliteit	8	265	381	116
Totaal	76.664	74.667	76.142	1.474
Totaal Saldo voor bestemming	44.452	47.523	46.813	710
<i>Reserve mutaties</i>				
Totaal toevoegingen	30	75	75	0
Totaal onttrekkingen	182	182	182	0
Totaal saldo na bestemming	44.300	47.416	46.706	710

Financiële toelichting

2.1.1 Onderhoud en beheer van de openbare ruimte	Lasten	Baten
Rioolheffing	410	-301

In 2023 bedraagt het resultaat op de rioolheffing vóór dotatie aan de voorziening ca. 0,9 miljoen euro positief. Dit voordelige resultaat is gedoteerd aan de voorziening Riolerings groot onderhoud. Hieronder worden de belangrijkste afwijkingen toegelicht.

Lasten (V 0,4 miljoen euro)

- niet benutte programmamiddelen doordat enkele programmaonderdelen doorlopen naar 2024 (V 0,3 miljoen euro);
- achterloop in investeringen in het rioolstelsel (V 0,3 miljoen euro);
- lagere apparaatskosten, met name salarissen (V 0,2 miljoen euro);
- minder uitbestede werkzaamheden (V 0,2 miljoen euro);
- dotatie van het resultaat op de rioolheffing aan de voorziening Riolerings groot onderhoud (N 0,9 miljoen euro);
- overige (V 0,3 miljoen euro).

Baten (N 0,3 miljoen euro)

De lagere baten zijn met name het gevolg van minder aansluitingen dan ten tijde van de begroting geraamd.

Kunstwerken en water	-698	1.026
-----------------------------	------	-------

Lasten (N 0,7 miljoen euro)

De hogere lasten worden vooral verklaard door werkzaamheden voor het project Rondje Zuidlaardermeer. Met het afronden van dit project in 2023 is de wandel-/fietsverbinding rondom het Zuidlaardermeer hersteld. Deze lasten waren niet begroot (N 0,7 miljoen euro).

Baten (V 1,0 miljoen euro)

De hogere baten worden vooral verklaard door niet-begrote bijdragen van derden voor het project Rondje Zuidlaardermeer (V 0,7 miljoen euro). Dit betreft onder meer bijdragen

van de Provincie Groningen, de gemeente Midden-Groningen, de gemeente Tynaarlo en de Stichting Het Groninger Landschap. Overige kleinere afwijkingen leiden tot een voordeel van 0,3 miljoen euro.

Schoonhouden openbare ruimte	-463	170
-------------------------------------	------	-----

Lasten (N 463 duizend euro)

- hogere lasten onder meer door extra inzet van personeel van iederz (N 180 duizend euro);
- overige hogere personeelslasten (N 231 duizend euro), onder andere het gevolg van de incidentele extra lasten van verlofsparen (N 80 duizend euro);
- overige (N 52 duizend euro).

Baten (V 170 duizend euro)

- extra inzet op handhaving van fietsparkeren heeft geleid tot hogere opbrengsten (V 70 duizend euro);
- incidentele opbrengst uit de verkoop van materieel (V 70 duizend euro);
- overige (V 30 duizend euro).

Begraven	-339	
-----------------	------	--

Dit nadelig resultaat wordt met name veroorzaakt door het op niveau brengen van de onderhoudsvoorziening Afkoop onderhoud begraafplaatsen. Hiervoor is een extra dotatie gedaan (N 311 duizend euro). Een sterkere stijging van de tarieven als gevolg van inflatie maakte deze extra dotatie noodzakelijk.

Inzamelen bedrijfsafval	13	-522
--------------------------------	----	------

In 2023 bedraagt het resultaat voor het inzamelen van bedrijfsafval 509 duizend euro nadelig. Dit nadeel bestaat vooral uit lagere opbrengsten veroorzaakt door het stopzetten van een aantal werkzaamheden, namelijk:

- werkzaamheden voor de gemeente Oldambt en het afvalverwerkingsbedrijf PreZero (N 405 duizend euro);
- de inzameling van Olie, Water en Slib (N 231 duizend euro);
- het uitvoeren van containertransporten voor het afvalbrengrstation in de gemeente Oldambt (N 110 duizend euro).

Naast lagere opbrengsten zien we ook meeropbrengsten bij enkele andere onderdelen van Bedrijfsafval (V 226 duizend euro).

De lagere opbrengsten worden niet volledig gecompenseerd door lagere lasten. Dit is het gevolg van aanwezige vaste kosten en overhead zoals de in rekening gebrachte (vaste) kosten vanuit de ARCG voor de inzameling van Olie, Water en Slib. Ook is er nog sprake van kapitaallasten bij materieel en niet-begrote lasten van werken voor derden.

Overige	-44	357
----------------	-----	-----

De overige afwijkingen tellen op een voordeel van 313 duizend euro.

2.1.2 Afval en grondstoffen	Lasten	Baten
------------------------------------	---------------	--------------

Afvalstoffenheffing	-433	587
----------------------------	------	-----

In 2023 bedraagt het resultaat op de afvalstoffenheffing vóór dotatie aan de voorziening in totaal ca. 1,9 miljoen euro positief. Dit voordelige resultaat is gedoteerd aan de voorziening Afvalstoffenheffing. Hieronder worden de belangrijkste afwijkingen toegelicht.

Lasten (N 433 duizend euro)

- een lagere bijdrage aan de ARCG (V 675 duizend euro). Deze lagere bijdrage wordt enerzijds veroorzaakt door gunstige verwerkingstarieven van huishoudelijk restafval, hout, puin en matrassen. Anderzijds zien wij een verdere daling van het aantal bezoekers aan het afvalbrengrstation en minder gestort huishoudelijk afval en bouw/sloopafval door de introductie van de afvalpas;

- lagere vuilverwerkingslasten gft, grof vuil en grijs afval door lagere tarieven én door maatregelen voor het terugdringen van afval aan de hand van de routekaart Groningen Afvalvrij 2030 (V 1 miljoen euro);
- minder inkomsten door een dalende papierprijs (N 470 duizend euro);
- lagere kapitaallasten door een achterloop in investeringen (V 312 duizend euro);
- hogere lasten door een dotatie aan de voorziening Afvalstoffenheffing. Deze dotatie betreft het totale voordelige resultaat in 2023 op de Afvalstoffenheffing (N 1,858 miljoen euro);
- overige (N 92 duizend euro).

Baten (V 587 duizend euro)

- minder opbrengsten afvalstoffenheffing welke met name veroorzaakt worden door minder aansluitingen dan begroot (N 159 duizend euro);
- ontvangen dividend van de afvalverwerker Omrin (V 205 duizend euro);
- de vergoeding van Nedvang voor de inzamelingskosten van PMD (Plastic, Metaal en Drinkkartons) is vastgesteld op 14 euro per ton en daarmee hoger uitgekomen dan verwacht (V 504 duizend euro);
- overige (V 37 duizend euro).

Overige	147	42
De overige afwijkingen tellen op tot een voordeel van 189 duizend euro.		

2.1.3 Leefkwaliteit **Lasten** **Baten**

Deelnemersbijdrage Omgevingsdienst	-405	
---	------	--

In 2023 bedroeg onze deelnemersbijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Groningen (ODG) 1,179 miljoen euro. Echter in de begroting hadden we hier 774 duizend euro voor opgenomen. De belangrijkste oorzaak voor dit tekort was het gedeeltelijk wegvallen van rijksmiddelen voor de uitvoering van de wettelijke taken voortkomend uit de Wet bodembescherming (355 duizend euro). Daarnaast hebben wij de raad per [brief](#) geïnformeerd over een stijging van de deelnemersbijdrage in 2023 met 50 duizend euro. Hiervoor was in 2023 geen dekking. In de begroting 2024 hebben we dit structureel opgelost. Hierover hebben we de raad bij de Voortgangsrapportage 2023-II reeds geïnformeerd.

Tijdelijke fietsmaatregelen	100	60
------------------------------------	-----	----

Voor de binnenstad hebben we een fietsparkeerbeleid ingevoerd. We hebben in de Brugstraat hierop nog niet kunnen handhaven omdat een gebouwde fietsparkeervoorziening hier nog ontbreekt. De middelen die we hiervoor hadden gereserveerd zijn in 2023 niet uitgegeven.

Stadspark	349	19
------------------	-----	----

De herijkte visie Stadspark vraagt om een uitwerking van het gebied op structuurniveau. Gepland was om deze in 2023 op te stellen. Echter is het noodzakelijk hier eerst een integrale uitgangspuntennotitie voor op te stellen. Daarbij zijn het afgelopen jaar diverse onderzoeken in het Stadspark verricht, waaronder cultuurhistorisch, tuinhistorisch en ecologisch, maar ook naar de gebruiksmotieven. Deze onderzoeksrapporten dienen geanalyseerd te worden en zijn van groot belang voor de nog op te stellen uitgangspuntennotitie.

Cultuurwaardering	268	
--------------------------	-----	--

In de begroting 2023 zijn middelen opgenomen om o.a. de reeds geïnventariseerde cultuurhistorische waarden te vertalen naar en te borgen in het ruimtelijk beleid. Voor Groningen Stad bevindt dit traject zich, voor het onderdeel gebouwde erfgoed, in de afrondende fase. Echter door de inspraakprocedure zijn de werkzaamheden vertraagd en daarmee nog niet afgerond. In vervolg hierop zal o.m. het gebouwde erfgoed in de voormalige gemeente Haren en Ten Boer opgepakt worden.

Watervisie	200	
-------------------	-----	--

We zijn gestart om de watervisie aan te laten sluiten bij de gebieden Haren en Ten Boer. Deze werkzaamheden zijn nog niet afgerond. Daarnaast zijn we in 2023 gestart met het maken van een landschapsbiografie met een bijbehorend koersdocument. Hoe om te gaan met het watersysteem is daar onderdeel van. Om dit goed in kaart kunnen brengen waren hiervoor in 2022 binnen de watervisie middelen gereserveerd. De landschapsbiografie is in de maak, maar nog niet gereed.

Overige	130	37
----------------	-----	----

De overige afwijkingen tellen op tot een voordeel van 167 duizend euro.

Risico's

Voor een totaal overzicht van de risico's zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Ontwikkelingen

Voor een totaal overzicht van de ontwikkelingen zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Deelprogramma 2.2: Veiligheid

Onze missie is een aantrekkelijk Groningen waar inwoners en bezoekers zich welkom, thuis en veilig voelen. Een Groningen dat in staat is om de huidige en opkomende veiligheidsproblematiek het hoofd te kunnen bieden. Een gemeente met minder overlast en criminaliteit. We werken met een aanpak waarbij we de balans vinden tussen preventie, zorg en repressie. We zien het als onze opdracht om samen met onze partners te zorgen voor een veilig Groningen. Met het werken aan veiligheid dragen we bij aan de doelstellingen zoals beschreven in het beleidskader Veiligheid 2021-2024.

Doelen Deelprogramma 2.2: Veiligheid

Het deelprogramma Veiligheid heeft de volgende doelen:

- Blijvend inzicht in ondermijnende criminaliteit en we weten ondermijnende activiteiten succesvol te voorkomen, aan te pakken en terug te dringen;
- Een digitaal veilig(er) Groningen voor inwoners, ondernemers, bezoekers en organisatie;
- Onze signalering- en interventiepositie is verstevigd om verscherping van polarisatie tegen te gaan en spanningen te verminderen. Om te voorkomen dat mensen overgaan tot radicaal gedrag, realiseren we duurzame interventies samen met maatschappelijke organisaties en de veiligheidsketen;
- Met partners die actief zijn op het gebied van zorg, ondersteuning, opvang en veiligheid zorgen we ervoor dat de keten jeugd en veiligheid als geheel optimaal functioneert;
- Met zorg- en veiligheid- en ondersteuningspartijen realiseren we een goed werkende aanpak van ondersteuning, opvang en zorg voor mensen met verward gedrag en hun omgeving;
- We bevorderen de naleving van wet- en regelgeving en vergroten leefbaarheid op straat;
- De brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en de geneeskundige zorg is goed op orde.

Beleidsvelden

Het deelprogramma Veiligheid bestaat uit de volgende beleidsvelden:

Ondermijning

Georganiseerde misdaad zorgt in Groningen voor schadelijke maatschappelijke effecten en criminelen maken gebruik van onze legale structuren waarbij sprake is van intimidatie, criminele vermogens en geweld. We trekken samen op met de politie en de strafrechtketen om ondermijning aan te pakken, terug te dringen en te voorkomen. In verschillende wijken is ondermijning de afgelopen decennia verknoopt geraakt met maatschappelijke problematiek. In de wijk aanpak is het dan ook noodzakelijk om een impuls te geven en kansen te bieden aan de wijken die achterblijven én om heldere grenzen te stellen om ondermijning te bestrijden. Binnen onze aanpak van

ondermijnende criminaliteit ligt het accent op drugscriminaliteit, witwassen, misbruik en fraude in de vastgoedsector en mensenhandel.

Digitale Veiligheid

Door onze afhankelijkheid van technologie zijn we zeer kwetsbaar geworden. Die kwetsbaarheid kan crimineel worden uitgebuit, zoals met digitale aanvallen op de gemeente, haar inwoners en bedrijfsleven of met rampen die de vitale infrastructuur lamleggen. We zien een exponentiële toename van digitale criminaliteit in Groningen; jongeren zitten weliswaar meer binnen, maar kunnen daar met hun computer nieuwe vormen van criminaliteit ontwikkelen. De stijging van digitale criminaliteit is waarschijnlijk voor een deel versterkt door de coronapandemie, maar de toename is al langere tijd aan de gang. Daarom willen we digitale weerbaarheid vergroten en de aanpak van digitale criminaliteit versterken.

Maatschappelijke onrust en polarisatie

We zien polarisatie en maatschappelijke onrust toenemen, deels aangewakkerd door een sterk anti-overheids sentiment en onder meer leidend tot ophitsing, demonstraties en soms fysiek verzet. Met de toename van het aantal demonstraties en de actiebereidheid willen we goed zicht houden op mogelijke onrust, escalatie en openbare ordeverstoringen.

Veiligheid en Zorg

We zien dat overlastsituaties en veiligheidsincidenten rondom personen met onbegrepen gedrag en rondom jongeren met problematisch gedrag in Groningen toenemen. Het belang van een effectieve verbinding tussen zorg- en veiligheidsprofessionals is sinds de decentralisaties in het sociaal domein sterk gegroeid. Het lukt in de praktijk nog lang niet altijd om verbinding en samenwerking te realiseren. De komende jaren zetten we ons in om de samenwerking binnen de keten te versterken om te voorkomen dat onbegrepen gedrag leidt tot overlast en gevaarlijke situaties. Binnen het deelprogramma 3.3. Welzijn, gezondheid en zorg werken we aan het tegengaan of verminderen van de problematiek rondom psychisch kwetsbare personen. Daarnaast willen we voorkomen dat jongeren starten in de (ondermijnende) criminaliteit door ze perspectief te bieden en te voorkomen dat jongeren afglijden in de criminaliteit door grenzen te stellen.

Veilige leefomgeving

We zetten in op het bevorderen van de naleving van wet- en regelgeving, het vergroten van leefbaarheid op straat en voorkomen en terugdringen van overlast in de openbare ruimte. Hierbij focussen op veilige wijken en buurten. We geven bijzondere aandacht aan de noordelijke stadswijken, omdat de leefbaarheid daar onder druk staat. Aangezien woninginbraken, straatroven en overvallen een grote inbreuk maken op de persoonlijke levenssfeer zijn deze delicten van directe invloed op het veiligheidsgevoel van inwoners. Daarom blijft een integrale aanpak van deze 'high impact crimes' (HIC) van belang. Ook het voorkomen van openbare orde problematiek, het zorgvuldig voorbereiden van demonstraties en evenementen en het inzetten van bestuurlijke instrumenten als cameratoezicht en gebied- en huisverboden horen bij het bewaken van de veilige leefomgeving.

Crisisbeheersing en brandveiligheid

We dragen zorg voor de organisatie van de brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en geneeskundige zorg. Het is belangrijk dat de crisisorganisatie snel en effectief op kan treden bij fysieke crisissituaties, branden, calamiteiten en andere (natuur) rampen. Door de toenemende digitale dreiging vraagt de voorbereiding op crisissen met een cybercomponent de komende jaren bijzondere aandacht.

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[Beleidskader Veiligheid 2021-2024](#)

[Aanpak problematische jeugdgroepen 2018](#)

[Verordening cameratoezicht gemeente Groningen | Lokale wet- en regelgeving \(overheid.nl\)](#)

[Nota prostitutie en overige seksbedrijven 2016](#)

[Nota integraal drugsbeleid Gemeente Groningen 2020 | Lokale wet- en regelgeving \(overheid.nl\)](#)

[Handhavingsprotocol horeca gemeente Groningen 2010](#)

[Actieprogramma Mensenhandel 2022-2024](#)

[Nota vergunningen evenementen 2021](#)

[Toekomstvisie Evenementen](#)

Relevante ontwikkelingen

Het was een bewogen jaar op het gebied van veiligheid. Er kwam een opvangcrisis op ons af, we kregen te maken met de lokale gevolgen van de oorlog in Oekraïne en het Israëlisch-Palestijnse conflict en er was sprake van openbare orde verstoringen, bijvoorbeeld tijdens voetbalwedstrijden. We hebben volop ingezet op regionale samenwerking, ondermijning en personen met onbegrepen gedrag. Dit alles stond daarbij in het licht van capaciteitstekorten bij de politie.

De opvangcrisis rondom nieuwkomers is een thema dat op meerdere manieren invloed heeft gehad op het deelprogramma Veiligheid. We vingen meer nieuwkomers op dan afgesproken in de bestuursovereenkomst 'Opvang asielzoekers en Oekraïense ontheemden Groningen'. We hebben gewerkt aan het opzetten van een flexpool van BOA's op regionaal niveau om onze collega's in Ter Apel te kunnen ondersteunen.

Er was sprake van maatschappelijke onrust op verschillende onderwerpen. Conflicten elders in de wereld leidden tot spanningen tussen groepen personen in Groningen. Er heerste een breed gevoel van ontevredenheid over maatschappelijke ontwikkelingen, politiek en de overheid in het algemeen. Dat vraagt om continue scherpte en alertheid op signalen van onrust en verstoringen.

In veel gevallen kwam maatschappelijke onrust tot uiting bij demonstraties, denk aan de boerenprotesten en demonstraties bij de Rijksuniversiteit Groningen. We waren intensief betrokken bij de voorbereidingen van grote demonstraties, bijvoorbeeld rondom de oorlog in Oekraïne en het Israëlisch-Palestijnse conflict. Samen met de politie waren we constant alert op opkomende demonstraties en heersende sentimenten. We onderhielden contacten met partijen in de samenleving en slaagden erin demonstraties veilig te laten verlopen. We streefden ernaar ruimte te bieden aan demonstraties door middel van overleg en de-escalierend optreden.

We zagen dat veel problematiek zich niet aan gemeentegrenzen houdt en daarom hebben we volop ingezet op regionale samenwerking. Ook op het gebied van ondermijning. Dit thema is door de Groningse gemeenten geprioriteerd als voornaamste veiligheidsopgave. Langs vier sporen hebben we een lokale aanpak vormgegeven waarin samenwerking centraal staat.

We hebben met [Het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid](#) (NPLV) ingezet om de veiligheidsketen binnen de gemeente te verbinden aan de maatschappelijke coalitie. Er zijn flinke stappen gezet om ongelijkwaardig te investeren in Groningen-Noord. We zien dat de problematiek zich in het noorden van onze gemeente concentreert. Zoals in het aantal meldingen van mensen met onbegrepen gedrag. Omdat de problemen op dit vlak bleven toenemen, hebben we extra ingezet op een domeinoverstijgende aanpak voor [mensen met een hoog veiligheidsrisico en onbegrepen gedrag](#). In 2023 hebben we de basis gelegd voor een aanpak die we in de komende jaren implementeren.

Rondom voetbalwedstrijden van FC Groningen zagen we openbare orde verstoringen door harde kern supporters, zowel bij thuis- als uitwedstrijden. Na een extern onderzoek naar de veiligheidsorganisatie werd gezamenlijk met FC Groningen en de driehoekspartijen een Plan van Aanpak opgesteld. De uitvoering van het plan vond plaats in de tweede helft van 2023 en wordt in 2024 voortgezet. Ook ging eind 2023 het landelijk wietexperiment van start in Breda en Tilburg, waar Groningen in een latere fase ook aan zal deelnemen.

De bovenstaande ontwikkelingen vragen veel van ons en van onze ketenpartners. Het capaciteitstekort bij de politie baart ons zorgen en is in diverse (bestuurlijke) overleggen, zowel landelijk als regionaal (RBPO) als lokaal (driehoeken) een terugkerend bespreekpunt. Ook van onze BOA's werd meer specifieke kennis en deskundigheid gevraagd, onder andere doordat overlastproblematiek steeds complexer wordt. BOA's kregen in 2023 politiebevoegdheden: de geweldsbevoegdheid en de bevoegdheid om handboeien te gebruiken.

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld). In de activiteitentabel reflecteren we op de activiteiten zoals opgenomen in de [begroting 2023](#).

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben daarvoor gedaan (activiteiten)
Ondermijning steviger aanpakken	
<ul style="list-style-type: none"> We pakken zowel de criminelen als de achterliggende structuren van ondermijning steviger aan. 	<ul style="list-style-type: none"> Samen met ketenpartners voerden we 8 bestuurlijk controles uit op verschillende thema's; Aan het eind van 2023 organiseerden we een bijeenkomst met externe handhavingpartners om onze prioriteiten voor 2024 vast te stellen; In samenwerking met gemeenten in de regio zetten we eind 2023 de eerste stappen om in 2024 een regionaal werkend bestuurlijk interventieteam op te zetten; We zaten in de voorbereidingsfase van het wietexperiment; We hebben een actiegericht uitvoeringsplan aanpak ondermijning 2023 – 2026 vastgesteld; We hebben met de tien gemeenten in de provincie een plan van aanpak gemaakt om langs vier sporen ondermijning aan te pakken. We organiseerden gezamenlijk een controle van garageboxen en hebben de APV's aangevuld met een extra bepaling die burgemeesters de bevoegdheid geeft om ondermijning aan te pakken in voor net publiek openstaande gebouwen; Op onze lokale casustafel ondermijning en via het RIEC hebben we ondermijningscasuïstiek behandeld; We hebben de pandenbrigade versterkt en de controles gecontinueerd; De pandenbrigade heeft gebruik gemaakt van het nieuwe instrument bestuurlijke boete; We hebben intensief dossieronderzoek gedaan in een complexe casus. Dit leidt tot aangifte van een strafbaar feit.
<ul style="list-style-type: none"> We gaan (digitale) ondermijnende criminaliteit voorkomen, danwel beëindigen. 	<ul style="list-style-type: none"> Samen met RIEC-Noord-Nederland organiseerden we interne bewustwordingsbijeenkomsten over ondermijnende criminaliteit; We voerden integriteitstoetsen uit op partijen die een relatie aangingen met de gemeente Groningen (wet Bibob).
<ul style="list-style-type: none"> Integrale programma-aanpak mensenhandel voor de gemeente Groningen voor 2022 en verder gericht op maatwerk en adequate samenwerking tussen alle 	<ul style="list-style-type: none"> Samen met het Zorg- en Veiligheidshuis, politie en andere partners hebben we actief gereageerd op signalen van mensenhandel; We hebben een vierdaagse training ketensamenwerking voor de bestrijding van mensenhandel georganiseerd met betrokken ketenpartners;

<p>veiligheid-en zorgketen-partners.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ongeveer 100 collega's van de gemeente, waaronder VT&H, Burgerzaken en de Eurocoaches van de GKB, zijn getraind in het herkennen van signalen van mensenhandel als onderdeel van het bewustwordingsinitiatief; • Het Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel (CKM) heeft, in opdracht van ons, onderzoek uitgevoerd naar de aard en omvang van criminele en seksuele uitbuiting in onze gemeente; • Tijdens Let's Gro hebben we zowel burgers als professionals bewust gemaakt van seksuele en criminele uitbuiting door middel van een Experience Room Mensenhandel en de bijeenkomst 'Niet alles is wat het lijkt'; • In de eerste helft van 2023 hebben we een analyse uitgevoerd naar de eerste opvang voor slachtoffers van mensenhandel in de provincie Groningen. Op basis van deze analyse vindt er overleg plaats met betrokken ketenpartners om de mogelijkheden binnen de bestaande opvang inzichtelijk te maken; • In de gehele provincie is er intensief ingezet op het versterken van de aanpak van mensenhandel en het trainen van professionals in het herkennen van signalen van mensenhandel; • De pandenbrigade heeft controles gehouden waarbij aandacht is besteed aan arbeidsuitbuiting.
<p>Digitaal veilig(er) Groningen</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • We hebben en houden ons eigen huis op orde. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dit is onderdeel van de Agenda Digitale Veiligheid. De activiteiten worden beschreven onder paragraaf 9: bedrijfsvoering.
<ul style="list-style-type: none"> • We voorkomen en bestrijden cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit. 	<ul style="list-style-type: none"> • In maart 2023 eerde de burgemeester samen met de politie de drie beste 'cyber agents' van HackShield in het Groninger Forum; • We boden het programma 'HackShield in de bieb' aan in het Groninger Forum voor het basisonderwijs om kinderen weerbaar te maken tegen desinformatie en nepnieuws online; • We organiseerden een tweede consortiumbijeenkomst voor wetenschappelijk onderzoek naar cybercriminele jeugdgroepen; • Het Living Lab voor het MKB ondersteunde ondernemers bij het verbeteren van hun cyberveiligheid; • In maart en december 2023 werden geldezel-actiedagen georganiseerd op het politiebureau Karding van Basisteam Noord.
<p>Maatschappelijke onrust en polarisatie</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Nauwere samenwerking op het gebied van preventie, netwerkvorming en vroegtijdige signalering en interventie om problematisch gedrag te voorkomen. 	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben een congres voor professionals uit 3-Noord georganiseerd waaraan 250 professionals deelnamen; • Keten- en regiopartners zijn opnieuw benaderd en het signalerend vermogen is in de gehele regio verder versterkt; • Ons coördinerend vermogen als regiogemeente is vergroot door met Regionale versterkingsgelden vanuit het Ministerie JenV capaciteit in te huren voor regionale coördinatie van trainingen, casustafels en fenomeenbesprekingen in de drie Noordelijke provincies; • We hebben ons ingezet om de casusstructuren in het gehele noorden op orde te krijgen; • Met behulp van de fenomeenanalyse zijn alle gemeenten in Noord-Nederland er toe bewogen de basis beleidsmatig op orde te brengen in de vorm van structurele casus- en fenomeentafels.
<p>Effectieve verbinding tussen veiligheid en zorg</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Minder jeugdoverlast en meer perspectief voor jongeren met problematisch gedrag. 	<ul style="list-style-type: none"> • Op basis van het plan van aanpak Preventie met Gezag zijn we gestart met het versterken en uitbreiden van de ketenaanpak Jeugd en Veiligheid;

	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben het aantal breed jeugdoverleggen vergroot. Sinds september 2023 organiseren we breed jeugdoverleggen in alle Groninger wijken. We streven naar een uniforme werkwijze en een stevigere positie in de keten van deze overleggen; • Project KIEM is voortgezet en uitgebreid naar een aantal kinderopvanglocaties; • We zijn begonnen met de inzet van 2 extra jeugdboa's en 3 extra jongerenwerkers voor de avonduren en weekenden; • Bij WIJ Groningen zijn twee Re-integratie-officieren aangesteld die zich richten op daders van High Impact Crimes. Het doel van hun inzet is het beperken van detentieschade en het positief beïnvloeden van het recidivegedrag; • De spreekuren van Halt op middelbare scholen zijn voortgezet en er is begonnen met de uitbreiding naar andere VO- en PO-scholen; • Er is een leerplichtambtenaar aangesteld die zich specifiek richt op het voorkomen van schooluitval bij leerlingen van de Internationale Schakelklas ('nieuwkomers'); • Onze aanpak problematische jeugdgroepen is voortgezet. Begin van 2023 hadden we 4 jeugdgroepen. Eind 2023 stonden 3 van deze 4 op het punt te worden afgeschaald; • Het aantal intensieve jongerencoaches is uitgebreid naar 3; we hebben de inzet van deze coaches geëvalueerd; • We hebben voorbeeldaanpakken opgehaald uit andere gemeenten en de doelgroep bepaald voor de start van de pilot repressieve aanpak Harde Kern; op casusniveau zijn meerdere jongeren uit deze doelgroep al besproken in persoonsgerichte aanpakken; • We hebben de actiepunten uit het Landelijk Actieplan Wapens en Jongeren uitgevoerd, onder andere via de voorlichtingscampagne Youchoose; • Onze samenwerking met scholen is voortgezet via de Beleidsgroep Veiligheid Op Scholen; • We hebben actief deelgenomen aan de persoonsgerichte aanpak (PGA) onder procesregie van het Zorg- en Veiligheidshuis; • We zijn aangesloten bij de kerngroep Positief Opgroeien om veiligheid beter te waarborgen in de uitvoering van het beleidskader Positief Opgroeien; • We hebben voorbereidingen getroffen voor trainingen aan WIJ-, politiemedewerkers en jeugdboa's in het tijdig herkennen van en omgaan met LVB-problematiek. Deze trainingen zijn in januari 2024 gestart.
<ul style="list-style-type: none"> • Meer aansluiting tussen veiligheid- en zorgprofessionals op het gebied van personen met onbegrepen of verward gedrag én een gevaarrisico. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vanuit het programma Grip op Onbegrip hebben we geïnvesteerd in de aanpak van de groep met een hoog veiligheidsrisico; • Er zijn 8 oefensessies gehouden waarin casuïstiek is besproken met netwerkpartners via spiegelgesprekken, met als doel elkaar beter te begrijpen en een gezamenlijke taal te ontwikkelen met betrekking tot risico-inschatting; • In samenwerking met netwerkpartners hebben we een regionale kenniswerkplaats opgezet om inzichten te delen en toe te passen over onbegrepen gedrag, met de nadruk op preventie, de-escalatie en herstelbevorderende inclusie; • Het instrument Handvatten voor Naasten is gecreëerd; • Naast het lopende project vanuit Grip op Onbegrip zijn er het afgelopen jaar nieuwe middelen beschikbaar gesteld door VWS en J&V. Voor de provincie Groningen is een aanvraag ingediend gericht voor de aanpak

	<p>van personen met onbegrepen gedrag en een hoog veiligheidsrisico.</p> <p>Hiervan zijn wij als gemeente Groningen penvoerder;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vanuit Grip op Onbegrip is tevens een subsidie beschikbaar gesteld voor de hotspot Groningen. Ook op deze aanvraag hebben we een plan van aanpak ingediend; • Er zijn 2 procesregisseurs aangesteld om het proces rondom casuïstiek van personen met onbegrepen gedrag te regisseren en de-escalatie te bevorderen; • De levensloopaanpak is geborgd als structurele aanpak.
Veilige en leefbare omgeving	
<ul style="list-style-type: none"> • Minder overlast en criminaliteit. 	<ul style="list-style-type: none"> • In onze wijken wijk werd ingezet op toezicht en handhaving. Bestuursrechtelijke handhaving werd toegepast op wijkniveau; • De veiligheidsketen werd verbonden aan de langjarige investering in Groningen-Noord; • Buitengewoon opsporingsambtenaren met taakaccent 'wijk' (wijkboa's) waren actief in de wijken verbonden aan Groningen-Noord; • Er werd een woonoverlastcoördinator ingezet voor overlast met een veiligheidsrisico in Groningen-Noord; • De stratenaanpak werd doorontwikkeld; • De directie was verbonden aan de wijkvernieuwingsopgave. Zie ook het deelprogramma Wijkontwikkeling en wijkvernieuwing; • De integrale aanpak van de Gele Loper werd vastgesteld. Er werd een projectleider aangesteld om de integrale aanpak Gele Loper vorm te geven; • Actieve handhaving door politie en Toezicht en Handhaving (THOR) rond de Gele Loper nam toe; • In april 2023 is de bestuursovereenkomst 'Opvang asielzoekers en Oekraïense ontheemden Groningen' vastgesteld; • De politie handhaafde waar nodig op artikel 2:64b APV-G, gericht op drugsgebruik in combinatie met overlast.
Crisisbeheersing en brandveiligheid	
<ul style="list-style-type: none"> • Goed georganiseerde brandweezorg, geneeskundige hulpverlening, rampenbestrijding, cyber-, crisisbestrijding en gevolgbestrijding. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het strategische huisvestingsplan werd vastgesteld. We hebben nieuwe stappen gezet om te komen tot de bouw van een nieuwe kazerne; • Het organisatieplan Brandweezorg 2023-2026 werd vastgesteld; • Er is gestart met het ontwikkelen van een visie op crisisbeheersing; • Er is in de regio veel en divers getraind en geoefend met de focus op actuele dreigingen; • Er is bijgedragen aan de crisisprojectorganisatie voor de vluchtelingenproblematiek (opvang Oekraïners en asielzoekers); • Er worden naar aanleiding van de brand aan boord van de Fremantle Highway diverse evaluaties uitgevoerd, door de Onderzoeksraad voor Veiligheid, maar ook door de VRG zelf; • Binnen de VRG is ingezet op het verbeteren van informatieveiligheid en ingezet op het thema klimaatadaptatie.

Bijdrage(n) verbonden partijen

- GR Veiligheidsregio Groningen

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6:

[Verbonden partijen.](#)

Financiën

In dit onderdeel geven wij per deelprogramma een toelichting op de afwijking in de baten en de lasten > 500 duizend euro. Is de totale afwijking op het deelprogramma niveau op de baten en/of de lasten > 500 duizend euro, dan worden de afwijkingen die hieraan ten grondslag liggen op beleidsveldniveau toegelicht. Het kan dus zijn dat de onderliggende afwijkingen per beleidsveld lager zijn dan 500 duizend euro, maar per deelprogramma optellen tot > 500 duizend euro.

Financieel overzicht lasten en baten

02 Veiligheid				
Omschrijving	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2023	Verschil
(Bedragen x 1.000 euro)				
<i>Lasten</i>				
02.2.1 Ondermijning	1.269	1.794	988	806
02.2.3 Maatschappelijke onrust en pol	382	390	497	-106
02.2.4 Veiligheid en Zorg	2.694	3.394	3.566	-172
02.2.5 Veilige leefomgeving	8.985	9.542	7.751	1.792
02.2.6 Crisisbeheersing en brandweer	21.705	23.858	23.841	17
Totaal	35.035	38.979	36.643	2.336
<i>Baten</i>				
02.2.1 Ondermijning	0	0	12	12
02.2.3 Maatschappelijke onrust en pol	0	0	159	159
02.2.4 Veiligheid en Zorg	791	1.138	1.316	178
02.2.5 Veilige leefomgeving	2.954	2.954	3.384	430
02.2.6 Crisisbeheersing en brandweer	17	17	0	-17
Totaal	3.762	4.110	4.871	762
Totaal Saldo voor bestemming	31.273	34.869	31.771	3.098
<i>Reserve mutaties</i>				
Totaal toevoegingen				
Totaal onttrekkingen				
Totaal saldo na bestemming	31.273	34.869	31.772	3.097

Financiële toelichting

2.2.1 Ondermijning	Lasten	Baten
Meerjarig project Wietexperiment	676	
Het experiment gesloten coffeeshopketen is een meerjarig project dat bestaat uit vijf fasen: de voorbereidingsfase, de aanloofase, de overgangsfase, de experimenteerfase en de afbouwfase. Door vertraging op landelijk niveau duurt het Wietexperiment langer dan gepland.		
In twee andere gemeenten is in december 2023 de aanloofase gestart. De huidige planning is dat in Groningen de aanloofase en de experimenteerfase in 2024 zullen starten. De		

experimenteerfase zal vier tot vijf en een half jaar duren. Voor de afbouwfase staat uiterlijk 6 maanden gepland.
 Hierdoor is van de beschikbare middelen in 2023 slechts 10 duizend euro besteed en resteert 676 duizend euro.

Overige	130	12
De overige afwijkingen tellen op tot een voordeel van 142 duizend euro.		

2.2.3 Maatschappelijke onrust en polarisatie	Lasten	Baten
Overige	-106	159
Dit beleidsveld bevat slechts kleinere afwijkingen die optellen tot een voordeel van 53 duizend euro.		

2.2.4 Veiligheid en Zorg	Lasten	Baten
Overige	-172	178
Dit beleidsveld bevat slechts kleinere afwijkingen die optellen tot een voordeel van 6 duizend euro.		

2.2.5 Veilige leefomgeving	Lasten	Baten
Openbare Orde en Veiligheid	405	
<p>In de begroting 2023 is voor de capaciteitsuitbreiding van de afdeling Openbare Orde en Veiligheid (OOV) ca. 1,7 miljoen euro beschikbaar gesteld. Deze middelen zijn in 2023 niet volledig besteed omdat de werving en instroom van nieuwe medewerkers meer tijd kostte. Zij waren - met name in het eerste kwartaal van 2023 – nog niet in dienst. Daarbij heeft de operationalisering van onze repressieve aanpak harde kern (Top-X) en afstemming met ketenpartners meer tijd gekost dan voorzien.</p> <p>In 2023 is hierdoor in totaal ca. 0,6 miljoen euro niet besteed. In de begroting 2023 zijn de middelen voor de capaciteitsuitbreiding van OOV binnen diverse beleidsvelden van het deelprogramma 2.2 Veiligheid opgenomen. Binnen dit beleidsveld wordt van het totale voordelige resultaat ca. 0,4 miljoen euro verantwoord.</p>		

Precariobelasting	174	440
<p>In 2023 zijn de opbrengsten uit precariobelasting 440 duizend euro hoger dan begroot. Dit wordt vooral veroorzaakt door het hogere aantal bouwactiviteiten in 2023.</p> <p>Daarnaast zijn de lasten 174 duizend euro lager. Vooral vacatureruimte ligt hier aan ten grondslag.</p>		

Reclamedragend straatmeubilair	435	114
<p>Jaarlijks nemen wij budget op voor reclamedragend straatmeubilair, vernieuwen en bijplaatsen van abri's (bushokjes) e.d. in de woonomgeving. Hier is in 2023 geen gebruik van gemaakt. Dit leidt bij de rekening tot lagere lasten van 435 duizend euro.</p> <p>De opbrengsten zijn aan de voorzichtige kant geraamd in de begroting en mede afhankelijk van ontwikkelingen in de markt. In deze rekening leidt dit hogere baten van 114 duizend euro.</p>		

Pandenbrigade	368	
<p>In 2023 is voor de noodzakelijke versterking van de Pandenbrigade incidenteel 500 duizend euro extra beschikbaar gesteld. Dit budget is niet volledig besteed. Een belangrijke oorzaak hiervoor is de vertraging in de werving van personeel.</p>		

Overige	410	-124
De overige afwijkingen tellen op tot een voordeel van 286 duizend euro.		

2.2.6 Crisisbeheersing en brandveiligheid	Lasten	Baten
Bijdrage Veiligheidsregio Groningen	0	0

Bij de voortgangsrapportage 2023-II verwachtten we een nadelig resultaat van 2,153 miljoen euro op de bijdrage aan de Veiligheidsregio Groningen. Om begrotingsonrechtmatigheid te voorkomen is toen 2,153 miljoen euro ten laste van de algemene reserve aan de begroting toegevoegd.

Overige	17	-17
----------------	----	-----

Dit beleidsveld bevat slechts kleinere afwijkingen die optellen tot een neutraal resultaat.

Risico's

Voor een totaal overzicht van de risico's zie Paragraaf 3: [Weerstandsvormogen en risicobeheersing](#)

Ontwikkelingen

Voor een totaal overzicht van de ontwikkelingen zie Paragraaf 3: [Weerstandsvormogen en risicobeheersing](#)

Programma 3: Vitaal en Sociaal

Groningen is een inclusieve, vitale en veilige gemeente waarin iedereen tot zijn recht kan komen en op een gelijkwaardige manier kan deelnemen aan de samenleving: in het onderwijs, op de arbeidsmarkt en op de woningmarkt. Met de nadruk op eigen regie en veerkracht en de beweging van (medische) nazorg naar voorzorg (preventie) staat het gedachtengoed van “positieve gezondheid” en het belang van een goede leefkwaliteit centraal. We zien in Groningen grote gezondheidsachterstanden tussen wijken, dorpen en groepen inwoners en een aantal stevige sociale opgaven: toenemende en dubbele vergrijzing, kloof arm en rijk binnen de gemeente, tegenstelling noord- en zuid Groningen, onderwijssegregatie en sociale impact corona.

Met het inzicht dat ongezonde keuzes worden beïnvloed door de leefomgeving en de sociale context, werken we langs twee lijnen aan het verbeteren van de leefkwaliteit van onze inwoners: We zorgen voor de *randvoorwaarden voor een (betaalbare) sociale infrastructuur*, zodat onze inwoners gedurende hun levensloop gebruik kunnen maken van sociale voorzieningen. We versterken de sociale structuur in wijken en dorpen door in te zetten op instandhouding van (kleinschalige) voorzieningen zoals scholen, dorpshuizen en sportverenigingen. Daarnaast willen we met *een langdurige integrale wijkaanpak* het verschil maken in het dagelijkse leven van inwoners.

We zetten in op kansrijk opgroeien voor alle kinderen in de gemeente en het doorbreken van de armoede-overdracht van ouder op kind. Onderwijs zien we hierbij als een belangrijk middel om de effecten van kansenongelijkheid te verkleinen. Een goed leerklimaat vormt een belangrijke voorwaarde om kinderen en jongeren vanuit gelijke kansen optimaal te laten ontwikkelen en opgroeien. Daarom zetten we ons met onze partners in onderwijs en opvang in om het onderwijs in Groningen blijvend te vernieuwen en te verbeteren en de door Covid-19 opgelopen leer- en ontwikkelingsachterstanden zo goed mogelijk in te lopen. Werk betekent zelfontplooiing, structuur en sociale contacten. Voor mensen die niet of nog niet kunnen werken bieden we ondersteuning om op een andere manier actief te zijn, bijvoorbeeld via vrijwilligerswerk, een participatiebaan of een basisbaan. Daarnaast bieden we mensen die het nodig hebben inkomensondersteuning. Problematische schulden ontnemen mensen elk perspectief, daarom bieden we schuldhulpverlening en zetten we in op het voorkomen van schulden, vroegsignalering en nazorg. De coronacrisis heeft de uitdagingen op de arbeidsmarkt blootgelegd. De komende tijd gaan we in onze stad en regio werken aan deze uitdagingen.

Waar nodig bieden we passende ondersteuning. Bijvoorbeeld vanuit de Jeugdwet, waarbij we uitgaan van de vraag van de jeugdige en het gezin en de door hen aangegeven oplossingsrichtingen en sluiten zo veel mogelijk aan bij de leefwereld van kind en gezin. Vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning bevorderen we met de inzet op het sociale netwerk en algemene voorzieningen, de zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie van onze inwoners en bieden we steun aan kwetsbare inwoners. Voor inwoners die omwille van verminderde zelfredzaamheid niet langer in staat zijn om zelfstandig te kunnen wonen, bieden we mogelijkheden tot beschermd wonen, variërend van het wonen in een intramurale voorziening tot het zelfstandig (blijven) wonen met intensieve ondersteuning en toezicht, thuis. Waar zorg en veiligheid elkaar raken, bijvoorbeeld bij vraagstukken rondom huiselijk geweld en kindermishandeling, personen met verward gedrag, zetten we in op interventies die zijn gericht op preventie, vroegsignalering, herstelgericht werken en het doorbreken van intergenerationele overdracht.

Groningen is een belangrijk centrum met top-voorzieningen op het gebied van onder meer onderwijs, sport, cultuur en zorg voor de brede regio. We blijven inzetten op een hoogwaardige culturele infrastructuur waarbij kunst en cultuur voor alle inwoners en bezoekers bereikbaar is. We investeren in de samenwerking in de cultuursector en stimuleren de zichtbaarheid van cultuur in de gemeente en de mogelijkheden om mee te doen aan cultuur in dorpen en wijken. Met de ontwikkeling van sportief kapitaal en een leven lang sport en bewegen voor iedere Groninger draagt sport bij aan participatie in de samenleving, cohesie, positieve gezondheid en positief opgroeien. Hierbij zetten we in op meer samenwerkingskracht in het rijke en innovatieve sportnetwerk in Groningen, maar ook door juist lokaal in de wijken en buurten gebiedsgericht maatwerk te leveren.

Deelprogramma's

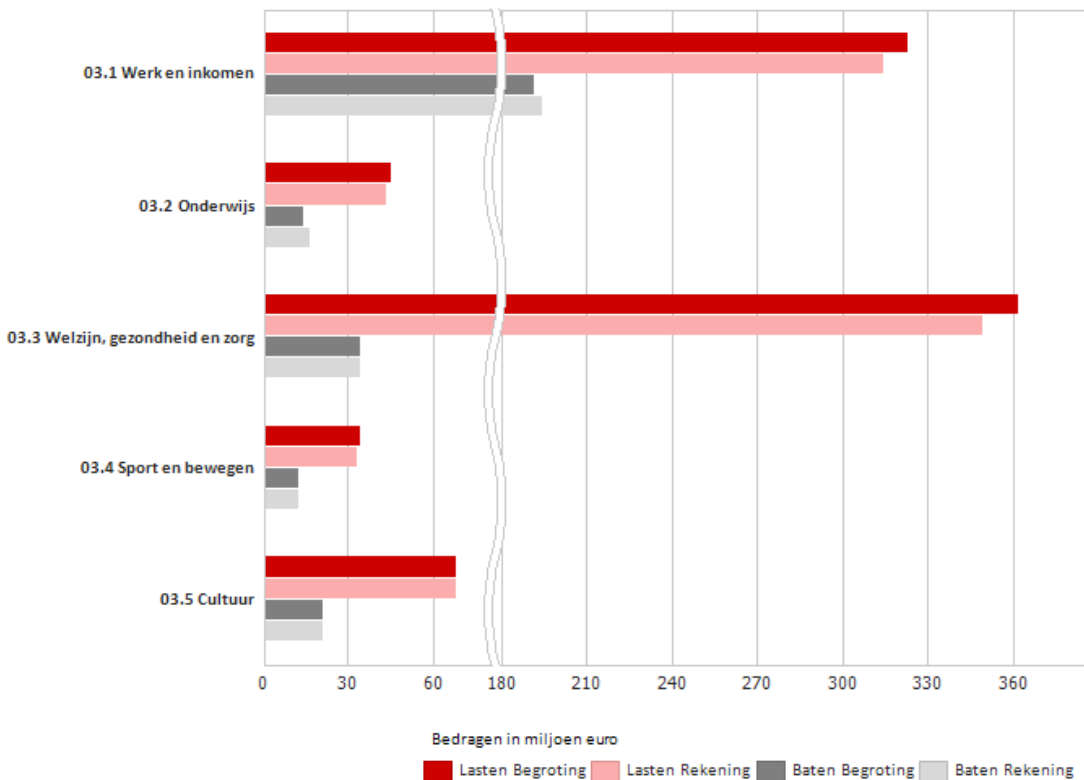
Het programma Vitaal en Sociaal bestaat uit de volgende deelprogramma's:

- Werk en inkomen
- Onderwijs
- Welzijn, gezondheid en zorg
- Sport en bewegen
- Cultuur

Jaarrekening in één oogopslag

In onderstaand overzicht zijn de totale lasten en baten van de deelprogramma's opgenomen voor de Jaarrekening 2023. Ter vergelijking is ook de jaarschijf van de begroting 2023 opgenomen.

Begroting en realisatie per deelprogramma (2023)

Deelprogramma 3.1: Werk en inkomen

In dit deelprogramma richten wij ons op alle inwoners zodat iedereen gelijke kansen krijgt en mee kan doen in de maatschappij. Meedoen via betaald werk heeft de voorkeur en is een belangrijke oplossing tegen armoede. Voor mensen die niet of nog niet kunnen werken bieden we ondersteuning om op een andere manier actief te zijn, bijvoorbeeld via vrijwilligerswerk, een participatiebaan of een basisbaan en/of bieden we inkomensondersteuning. Op verschillende manieren werken we aan het bieden van bestaanszekerheid voor onze inwoners.

Doelen Deelprogramma 3.1: Werk en inkomen

We streven in naar meer bestaanszekerheid voor alle inwoners. Daarbij willen we iedereen zoveel mogelijk laten ontwikkelen. We vinden het van groot belang dat eenieder een goede kwaliteit van leven heeft en daarom streven we naar:

- zo veel mogelijk financiële zelfredzaam van inwoners, het liefst via een eigen betaalde baan, waarbij niemand onder het (economisch) bestaansminimum hoeft te komen;
- actieve deelname - naar eigen aard en vermogen - aan het economische - en maatschappelijke verkeer, ook als gezondheidsbeperkingen en/of andere belemmeringen dit bemoeilijken.

Waarbij:

- meedoen in eerste instantie gaat over het hebben van (betaalde) arbeid gerelateerde participatie (in relatie tot de beroepsbevolking), en waar dit (nog) niet mogelijk is, over maatschappelijke participatie en/of tenminste sociale activering;
- de strategische focus ten aanzien van armoede ligt bij het (structureel) doorbreken van (intergenerationele) armoede - dat wil zeggen het voorkomen van de overdracht van armoede van ouder op kind.

Beleidsvelden

Deelprogramma Werk en inkomen bestaat uit de volgende beleidsvelden:

Werk en activering

We zetten ons in om met behulp van verschillende instrumenten mensen op zijn of haar niveau te activeren naar werk of een andere vorm van participatie. Daarmee dragen we bij aan het vergroten van bestaanszekerheid en maatschappelijke participatie van mensen. Fatsoenlijk (betaald) werk draagt in belangrijke mate bij aan persoonlijk geluk en ontwikkeling van talenten maar biedt ook materiële welvaart, economische onafhankelijkheid en geeft bestaanszekerheid. Werk geeft toegang tot een sociaal netwerk en is van belang in het tegengaan van armoede en schulden. Daarom vinden wij het belangrijk dat iedereen die dat kan actief is, bij voorkeur in een goed betaalde baan of als ondernemer en als dat niet kan bijvoorbeeld als vrijwilliger, in een P-baan of een basisbaan.

Inkomensondersteuning en schuldhulpverlening

Met onze armoede en schuldenaanpak richten we ons op drie lijnen namelijk het zorgen voor een fatsoenlijk inkomen, het voorkomen en bestrijden van financiële problemen en schulden en het doorbreken van (langdurige) armoede. Dit doen we door inwoners die korter of langduriger aangewezen zijn op een laag inkomen, bestaanszekerheid via inkomensondersteuning te bieden. Doel daarbij is dat financiële belemmeringen niet leiden tot uitsluiting op levensgebieden zoals gezondheid, ontplooiing en participatie. Dit doen we door het verstrekken van uitkeringen op basis van onder meer de Participatiewet, door het bieden van schuldhulpverlening en met voorzieningen gericht op armoedebestrijding en -verlichting. Tevens richten we ons op het dempen van de gevolgen van de inflatie en de gestegen energieprijzen. Omdat we intergenerationele armoede willen aanpakken richten we ons in het bijzonder op gezinnen en het vergroten van de kansen van kinderen die in armoede opgroeien.

Problematische schulden ontnemen mensen elk perspectief, daarom bieden we schuldhulpverlening. We zoeken naar oplossingen en pakken tegelijk de oorzaak aan. Ook zetten we in op het voorkomen van schulden, vroegsignalering en nazorg in het kader van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening.

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[Aanpak van armoede en schulden \(2023\)](#)

[Werk- en ontwikkelprogramma 2022-2025 \(2022\)](#)

[Gebiedsgerichte aanpak voor werk en participatie \(2022\)](#)

[Evaluatie beleid beschermingsbewind en bijzondere bijstand \(2021\)](#)

[Visie en rol iederz \(2020\)](#)

[Toekomst met perspectief ontwikkelplan \(2019\)](#)

[Beleidsregels bijzondere bijstand en tarieven beschermingsbewind \(2018\)](#)

[Een vertrouwd gezicht \(2016\)](#)

[Plan schuldhulpverlening gemeente Groningen 2024-2028 \(2023\)](#)

[Handhavingsbeleidsplan sociale zekerheid 2014 \(2014\)](#)

Relevante ontwikkelingen

Regionale arbeidsmarkt

De economie groeide het afgelopen jaar minder snel. De krapte op de arbeidsmarkt bleef zo in stand door de vergrijzing en de mismatch op de arbeidsmarkt, vooral in sectoren zoals de zorg en de techniek. Tegelijkertijd kan een groep mensen niet mee doen op de arbeidsmarkt. In regionaal verband werken we nauw samen via Werk in Zicht om komende jaren 20.000 inwoners ontwikkelstappen te laten zetten richting werk. Daarmee lopen we vooruit op de ontwikkeling van Regionale Werkcentra waar alle werkzoekenden met een vraag op het gebied van werk en scholing zich kunnen melden en waar werkgevers terecht kunnen voor ondersteuning rondom personeel. Zo zetten we ons in voor een beter functionerende arbeidsmarkt.

Werk en activering

Het aantal mensen met een bijstandsuitkering schommelde het afgelopen jaar rond de 9.000 mensen. Met het Werk en Ontwikkelprogramma hebben we extra ingezet om inwoners te ontwikkelen en te ondersteunen richting werk. Na Kansen in Kaart gaan we verder met het spreken van al onze inwoners met een bijstandsuitkering via onze gebiedsgericht aanpak. We spreken over de kansen en belemmeringen op werk en maken een (ontwikkel)plan wanneer iemand zich naar werk of participatie ontwikkelt. Er werken nu 125 mensen op een basisbaan en daarmee liggen we op schema. Vanuit Werk en Participatie begeleiden we in totaal 463 mensen op een baan met loonkostensubsidie. In 2023 hebben we voor het eerst het quotum voor het aantal nieuwe beschutte werkplekken bij iederz gerealiseerd door in samenwerking met het UWV mensen versneld een indicatie te geven. Inwoners die in 2023 parttime werken, ontvangen naast hun uitkering eenmalig een premie van 15% van het netto jaarloon. Mensen die hier recht op hebben, krijgen deze premie automatisch uitgekeerd in februari 2024.

Inkomensondersteuning en armoedebestrijding

De hoge energieprijzen en de inflatie werkten door in de prijzen voor levensmiddelen. Veel mensen die van een sociaal minimum of een laag inkomen moesten rondkomen, kwamen daardoor financieel in de knel. Deze groep kwam daarom in aanmerking voor de Energietoeslag 2023. Ook hebben inwoners met een inkomen 120%- 140% van het sociaal minimum een toeslag ontvangen van 400 euro. Daarnaast hebben we de toegang tot gemeentelijke regelingen makkelijker en duidelijker gemaakt, via de voorzieningenwijzer en het 'kappen van regelingenwoud'. Ook door regelingen meer bekendheid te geven, dringen we het niet-gebruik van regelingen terug.

Schuldhulpverlening

De nieuwe wettelijke taak 'vroegsignalering' heeft een structurele plek gekregen in onze dienstverlening. Hierbij reageren we op signalen van betalingsachterstanden van vaste lasten (huur, energie, water en zorgpremie) door proactief een hulpaanbod te doen aan inwoners. Medio 2023 is de aflostermijn bij schuldregelingen verkort van 36 naar 18 maanden, waardoor de nadruk nog meer is komen te liggen op financiële begeleiding van inwoners en op nazorg.

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld). In de activiteitentabel reflecteren we op de activiteiten zoals opgenomen in de [begroting 2023](#).

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben we daarvoor gedaan (activiteiten)
Werk en activering	
<i>(Regionaal) arbeidsmarktbeleid</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Er is een betere aansluiting tussen vraag en aanbod van onbenut talent op de arbeidsmarkt. Inzet is gericht op het ontwikkelen van competenties van inwoners waardoor er voor (potentieel) kwetsbare doelgroepen en andere personen met een zekere afstand tot de arbeidsmarkt een beter perspectief naar een goede (betaalde) baan ontstaat; • Hierbij is ook een goede aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt van belang, waardoor de mismatch tussen kwalificaties van mensen enerzijds en gevraagde competenties anderzijds wordt verkleind, en (jong) volwassenen hierdoor makkelijker vanuit de opleiding kunnen doorstromen richting een betaalde baan of reeds werkenden meer wendbaar kunnen zijn in hun (verdere) werkzame leven. 	<ul style="list-style-type: none"> • 4913 inwoners hebben een ontwikkelstap gemaakt richting werk, onder andere via het Project Kansrijk Talent, Het Noorden werkt door en Kansrijk Opleiden; • Het project Nazorg -MBO gediplomeerd heeft de samenwerking tussen de MBO's en onze arbeidsmarktregio versterkt; • Jongeren in een kwetsbare positie hebben we ondersteund via onze Sluitende Aanpak (terug naar school en/of werk); • Via de Route Praktijkleren hebben jongeren een MBO Praktijkverklaring behaald; • Via Talentperron begeleiden we meer dan 2300 mensen om inzicht te krijgen in waar ze goed in zijn en wat een mogelijke vervolgstap is om zich verder te ontwikkelen. Werkgevers zijn regelmatig aanwezig op het Talentperron om inwoners te informeren en enthousiasmeren voor werk; • We werken met onderwijsinstellingen en sociale partners samen om extra middelen te werven via Nationaal Programma Groningen, ESF, JTF, Programma Werken aan Ontwikkeling 2.0 en programmering rondom Nij Begun; • We professionaliseren onze samenwerking in voorbereiding op Regionale Werkcentra (Huis van de Arbeid). Zo spelen we in op de tekorten op de arbeidsmarkt en zetten we ons in voor soepele overgangen in de loopbanen van mensen.
<i>Werk</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Meer inwoners in een uitkerings situatie weten met behulp van passende ondersteuning hun kansen op de arbeidsmarkt te vergroten en succesvol uit te stromen naar een (reguliere) betaalde baan of als ondernemer, al dan niet via een scholingstraject. Hierin gaan we kennis en vakmanschap stimuleren. 	<ul style="list-style-type: none"> • We zijn begonnen met de pilot bredere inzet LKS om mensen aan het werk te helpen bij tijdelijke belemmeringen en als gevolg daarvan geen 100% WML kunnen verdienen. 34 mensen zijn aangemeld in deze pilot, waarvan 12 aan het werk zijn; • Ingezet op continueren Jongeren in Beeld 23-27 jaar met extra inzet op ggz ondersteuning. Dit doen we ook in regionaal verband; • Door het inzetten van taaltraining en taalcoaching helpen we statushouders in hun ontwikkeling (naar werk); • Het aantal basisbanen is toegenomen naar 125 voor mensen die niet regulier aan het werk kunnen; • We helpen mensen op weg naar zelfstandig ondernemerschap. Het afgelopen jaar hebben 80 inwoners onze workshops of trajecten gevolgd;

	<ul style="list-style-type: none"> • We zetten meer in op jobhunting voor onze kandidaten. Zo zijn 135 inwoners aan het werk gegaan; • We hebben ingezet op gebiedsgericht accountmanagement. In deze manier van werken staat de accountmanager zowel dicht bij de inwoner/werkzoekende als bij de werkgever; • Naast het organiseren van netwerkborrels/banenmarkten richten we ons steeds meer op het organiseren van (kleinere) banenevents in de gebieden; • Er zijn 219 inwoners gestart met Op Koers. Dit is vorm van intensieve dienstverlening. 49 inwoners zijn deeltijd of voltijd gaan werken; • We hebben de uitstroomcoach geïntroduceerd als nieuwe manier om mensen te helpen bij de overgang van bijstand naar werk. 31 inwoners zijn zo geholpen.
Maatschappelijke participatie	
<ul style="list-style-type: none"> • Meer inwoners in een uitkeringssituatie met daarbij een grote afstand tot de reguliere arbeidsmarkt worden geactiveerd en doen mee via verschillende vormen van maatschappelijke participatie; • Inwoners met een SW-indicatie of een NB-indicatie zijn actief binnen een Nieuw Beschut omgeving of met een LKS subsidie bij een werkgever. 	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben meer inwoners gesproken met de gebiedsgerichte aanpak. Zo ontstond een grotere vraag naar werk- en participatieplekken. We hebben de werkgeversdienstverlening meer gebiedsgericht en vraaggericht georganiseerd. Het aantal passende werk- en participatieplekken is daardoor toegenomen met ruim 30%; • Vanuit de locaties maken we contact met inwoners (met uitkering) om zicht te krijgen in de mogelijke stappen richting participatie en/of werk; • Onze inwoners hebben één aanspreekpunt. Daar worden ze verder geholpen aan werk, sociale activering, maatschappelijke participatie, een participatiebaan, een basisbaan, een opleidingstraject of anderszins dat nodig is; • Bij de GKB helpen we statushouders bij de financiële ontzorging. <p>iederz</p> <ul style="list-style-type: none"> • De verhuizing naar de nieuwbouw heeft veel inzet geleverd maar is voorspoedig verlopen, met als hoogtepunt de officiële opening door HM de Koning; • Het quotum voor Nieuw Beschut hebben we gerealiseerd met 169 werkplekken.
Inkomensondersteuning en schuldhelpverlening	
<i>Uitkeringen en minimaregelingen</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Meer huishoudens die onder of rond het sociaaleconomisch minimum (dreigen te) geraken hebben financiële rust en stabiliteit en zijn daardoor beter in staat grip op het eigen leven te houden en aan verschillende facetten van het leven actief te (blijven) participeren. 	<ul style="list-style-type: none"> • We werken steeds meer vanuit stress-sensitieve dienstverlening bij het verstrekken uitkeringen voor bijstand, IOAW en IOAZ; • We verstrekken minima- en armoederegeling met speciale aandacht voor de laagdrempeligheid (vereenvoudiging, minder bewijslast, vanuit vertrouwen); • Actief tegengaan van niet-gebruik van minimaregelingen o.a. via structurele invoering van De Voorzieningenwijzer; • Vervroegen kwijtschelding afvalstoffenheffing van 3 naar 2 jaar;

	<ul style="list-style-type: none"> • Aanpakken van energiearmoede door verduurzaming (zie ook energieprogramma).
<i>Integraal armoedebeleid</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Meer huishoudens die onder of rond het sociaaleconomisch leven kunnen actief (blijven) participeren aan verschillende facetten van het leven, waardoor sociale uitsluiting, gezondheidsverschillen en/of ongelijke ontwikkelingskansen voor kinderen kunnen worden beperkt; • Meer huishoudens zien kans - met aanvullende ondersteuning zo lang als nodig - de regie over het eigen leven te herwinnen en de eigen financiële redzaamheid te versterken. 	<ul style="list-style-type: none"> • Voortzetten financiering breed palet aan armoedevoorzieningen gericht op noodhulp, ondersteuning en talentontwikkeling (waaronder sport en cultuur voor alle leeftijden), zowel gemeentebreed als op wijk- en gebiedsniveau; • Uitbreiding van Kansrijk Groningen naar de Oosterparkwijk.
<i>Schuldhelpverlening</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Minder huishoudens raken in een financieel kwetsbare - of zelfs (problematische) schuldensituatie; • Daar waar dit wel gebeurt willen we de financiële situatie door tijdige en gerichte ondersteuning eerder stabiliseren en - daar waar mogelijk - laten leiden tot (financieel) herstel en een hogere uitstroom naar een financieel gezonde, zelfstandige, situatie. 	<ul style="list-style-type: none"> • We voerden onder andere voorlichting, financiële educatie (budget-coaching) en andere preventieactiviteiten uit die gericht zijn op het voorkomen of beperken van financieel kwetsbare situaties. Daarnaast gaven we vorm aan de wettelijke taak 'vroegsignalering', waarbij we bij signalen van bijvoorbeeld betalingsachterstanden van vaste lasten (huur, energie, water en zorgpremie) proactief een hulpaanbod deden aan inwoners; • We boden (integrale) schuldhelpverlening aan huishoudens met (problematische) schulden, dit deden we door middel van onder meer budgetbeheer, euro-coaching (jongeren), schuldregeling, sociale kredietverlening en (indien noodzakelijk) beschermingsbewind. We hebben ingezet op het verkorten van budgetbeheertrajecten door het verlenen van saneringskredieten en (indien nodig) de inzet van het maatwerkfonds. Medio 2023 hebben we ingespeeld op de verkorting van het minnelijk schuldregelingstraject van 36 naar 18 maanden. We richtten ons op financiële begeleiding en op het leveren van nazorg zo lang als nodig; • We hebben de samenwerking met maatschappelijke partners verbeterd door meer aanwezig te zijn in de wijken en de dorpen.

Bijdrage(n) verbonden partijen

- Thermiek BV
- Stichting WeerWerk Groningen

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6:

[Verbonden partijen.](#)

Financiën

In dit onderdeel geven wij per deelprogramma een toelichting op de afwijking in de baten en de lasten > 500 duizend euro. Is de totale afwijking op het deelprogramma niveau op de baten en/of de lasten > 500 duizend euro, dan

worden de afwijkingen die hieraan ten grondslag liggen op beleidsveldniveau toegelicht. Het kan dus zijn dat de onderliggende afwijkingen per beleidsveld lager zijn dan 500 duizend euro, maar per deelprogramma optellen tot > 500 duizend euro.

Financieel overzicht lasten en baten

03 Werk en inkomen				
Omschrijving	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2023	Vershil
(Bedragen x 1.000 euro)				
<i>Lasten</i>				
03.1.1 Werk en activering	69.965	82.881	80.832	2.048
03.1.2 Inkomen en armoedeverlichting	198.547	237.792	231.286	6.507
Totaal	268.512	320.673	312.118	8.555
<i>Baten</i>				
03.1.1 Werk en activering	16.240	20.860	21.282	422
03.1.2 Inkomen en armoedeverlichting	152.415	166.157	168.503	2.347
Totaal	168.654	187.017	189.785	2.768
Totaal saldo voor bestemming	99.858	133.656	122.333	11.323
<i>Reserve mutaties</i>				
Totaal toevoegingen	0	2.061	2.061	0
Totaal onttrekkingen	4.227	4.029	4.029	0
Totaal saldo na bestemming	95.631	131.688	120.365	11.323

Financiële toelichting

03.1.1 Werk en activering	Lasten	Baten
Sociale Werkvoorziening	1.025	-1.080

Per saldo realiseren we op de Sociale Werkvoorziening (SW) een nadeel van 55 duizend euro. Dit nadeel is als volgt opgebouwd:

Loonkosten SW en Nieuw Beschut (V 1,4 miljoen euro)

We hebben mede een hogere uitstroom SW medewerkers dan verwacht (voordeel 798 duizend euro). Verder is de toename van WSW subsidie per medewerker hoger dan de gemiddelde loonindexatie (voordeel 493 duizend euro). Overige afwijkingen geven een voordeel van 101 duizend euro.

Omzet en materiaalkosten SW (N 1,2 miljoen euro)

We hebben een lagere omzet uit detachering (576 duizend euro lagere baten). De uitstroom was hoger dan verwacht en daarnaast is gebleken dat we de detacheringsoomzet te hoog hebben begroot. We hebben minder omzet iederz dan begroot (466 duizend euro lagere baten). Dit is het gevolg van een terugval in werkaanbod en lagere prijzen voor vervangend werk. Verder zijn de materiaalkosten 122 duizend euro hoger dan begroot.

Bedrijfslasten (N 301 duizend euro)

We hebben hogere ambtelijke personeelskosten met name door veel langdurige ziekte, hiervoor was tijdelijke vervanging nodig (nadeel 166 duizend euro). Op overige bedrijfslasten hebben we een nadeel van 135 duizend euro doordat diverse kostenposten hoger uitvielen dan begroot en door afboeking van diverse activa.

Overige verschillen (V 18 duizend euro)

Overige verschillen tellen op tot een voordeel van 18 duizend euro.

WIZ	834	24
<p>Het voordeel op Werk in Zicht (WIZ) heeft drie oorzaken. Ten eerste heeft WIZ in 2023 van het rijk 299 duizend euro ontvangen voor begeleiding jongeren naar werk, voor de periode 2023-2024. Het gedeelte voor 2024 hebben we nog niet besteed (voordeel 202 duizend euro in 2023). Ten tweede hebben we een voordeel van 417 duizend euro doordat we minder hebben ingezet voor trajecten. Dit betreft onder meer het meerjarige project Kansrijk Opleiden. Dit wordt veelvuldig gebruikt en is daarmee een succes. Maar omdat de verdeling van middelen over de jaren anders verloopt dan verwacht, realiseren we in 2023 een voordeel van 349 duizend euro. Als de huidige voortgang door blijft lopen, worden de middelen de komende jaren goed besteed. Ten slotte hebben we 239 duizend euro lagere lasten, onder meer doordat we 112 duizend euro kosten hebben doorbelast aan verschillende projecten.</p>		
ESF	787	
<p>Voor de periode oktober 2022 - december 2023 heeft de arbeidsmarktregio 2,7 miljoen euro subsidie ontvangen vanuit het Europees Sociaal Fonds (ESF). Hiervan is 874 duizend euro beschikbaar voor Groningen. We hebben 87 duizend euro ingezet als extra dekking van de basisbanen. De overige middelen hebben we niet ingezet in 2023 omdat de lasten tegenover de subsidie gedekt zijn binnen de reguliere begroting. Conform voorgaande jaren stellen wij voor het resultaat toe te voegen aan de ESF reserve om deze in te kunnen zetten voor de doelgroep.</p>		
Werk- en Ontwikkelprogramma	280	35
<p>We hebben 195 duizend euro minder brede loonkostensubsidie (LKS) ingezet doordat er minder plaatsingen waren dan verwacht. De toeleiding is nog laag doordat de gebiedsgerichte aanpak net is gestart. Daarnaast vraagt de complexiteit van de doelgroep meer tijd. Verder hebben we 94 duizend euro minder in kunnen zetten voor het ontwikkelbudget gebieden omdat de kennismaking met de wijken en lokale initiatieven meer tijd kost. Overige verschillen ten slotte tellen op tot een voordeel van 26 duizend euro.</p>		
Werkpremie	252	
<p>Vanuit het coalitieakkoord is in de begroting van 2023 700 duizend euro budget opgenomen voor bijverdienden in de bijstand. Hiervan is 448 duizend euro toegekend. Dit is lager dan begroot doordat de werkpremie aan minder mensen is toegekend dan verwacht en doordat de toegekende premie per inwoner lager uitvalt dan verwacht.</p>		
Inburgering	-261	655
<p>Voor inburgering is in 2022 en 2023 in totaal 845 duizend euro aan extra middelen beschikbaar gesteld. Daarnaast hebben we in de meicirculaire 2023 223 duizend euro ontvangen voor maatschappelijke begeleiding. Wij besteden de middelen aan extra formatie bij Thuisin050 en het GKB (financiële ontzorging). Als gevolg van de huidige formatie van Thuisin050 hebben we in 2023 minder in hoeven zetten dan verwacht (voordeel 168 duizend euro). Daarnaast hebben we een voordeel van 183 duizend euro doordat we de kosten van de taalcoaches uit reguliere middelen budget hebben gedekt. Verder zijn er nog enkele overige verschillen (voordeel 43 duizend euro), waardoor het totale voordeel 394 duizend euro bedraagt.</p>		
RMT	-781	781
<p>In 2023 hebben we 292 duizend euro begroot voor uitvoeringskosten van het Regionaal Mobiliteits Team (RMT) en 450 duizend euro voor trajecten van deelnemers. Omdat we van het rijk middelen ontvangen voor de uitvoeringskosten en we de kosten voor trajecten volledig kunnen declareren, zijn tegenover de lasten even hoge baten begroot.</p>		

De afwijking tussen realisatie en begroting in 2023 komt met name doordat we 814 duizend euro hogere lasten en baten hebben voor trajecten. Oorzaak is dat we de financiële omvang van de trajecten nog niet konden inschatten in 2023.		
Overige verschillen	-88	7
Door overige verschillen in baten en lasten hebben we per saldo een nadeel van 81 duizend euro.		
03.1.2 Inkomen en armoedeverlichting	Lasten	Baten
Energietoeslag	2.831	28
Via de decembercirculaire 2022 en de meicirculaire 2023 is in totaal 28,3 miljoen euro beschikbaar gesteld voor uitkering van energietoelagen in 2023. Omdat het aantal verstrekkingen lager is dan verwacht en lager is dan vorig jaar, levert dit een voordeel op van 2,8 miljoen euro. Een van de oorzaken is de aanpassing van de referentieperiode door het rijk waardoor minder mensen voor de energietoeslag in aanmerking komen.		
BUIG	2.044	569
De ontwikkeling van het aantal uitkeringen was in Groningen tot het laatste kwartaal gunstiger dan landelijk. In het laatste kwartaal zien we een ontwikkeling in Groningen die vergelijkbaar is met het landelijk gemiddelde. Door het gunstige verloop in 2023 hebben we een voordeel van 2,0 miljoen euro op de lasten. De uitgaven voor de reguliere bijstand (WWB) waren 1,6 miljoen euro lager dan begroot en de uitgaven voor de overige regelingen (IOAW, IOAZ en BBZ levensonderhoud) waren 0,4 miljoen euro lager. Aan de batenkant hebben we een voordeel doordat het Rijk bij haar definitieve budgettering voor 2023 van een grotere stijging van uitgaven is uitgegaan dan waarschijnlijk in 2023 wordt gerealiseerd (macro-overraming).		
Schuldhulpverlening	1.484	222
Het voordelige resultaat voor schuldhulpverlening heeft drie oorzaken. Ten eerste hebben we in 2021 en 2022 in totaal 1,9 miljoen euro aan extra rijksmiddelen ontvangen voor de verwachte benodigde extra inzet voor vroegsignalering en bijzondere bijstand. Wij werken hiervoor aan 'uitvoeringsplannen intensivering Schuldhulpverlening'. We zijn in 2023 gestart met implementatie hiervan binnen het GKB maar een deel van de plannen is nog niet gereed. van de extra middelen hebben wij daardoor 1,7 miljoen euro niet in kunnen zetten in 2023. Ten tweede hebben we een nadeel van 346 duizend euro op personeelskosten. Dit is het gevolg van extra inzet door onder meer ziekte, ICT problemen en de deelname aan het project VASD. Ten slotte hebben wij in 2023 222 duizend euro hogere baten, met name door hogere eigen bijdragen voor beschermingsbewind.		
Hulppakket energiekosten en inflatie	1.243	
In november 2022 heeft uw raad als onderdeel van het " Noodpakket energiekosten en inflatie " een toeslag van 600 euro beschikbaar gesteld voor de groep inwoners met een inkomen tussen 120% en 140% van het sociaal minimum. Het restant van het hiervoor beschikbare budget van 2022 (2,3 miljoen euro) is overgeheveld naar 2023. We hebben deze middelen in 2023 ingezet voor nagekomen aanvragen over 2022. Daarnaast heeft het College bij het vaststellen van de beleidsregels eenmalige energietoeslag begin november 2023 besloten om de doelgroep 120-140% ook 400 euro energietoeslag te verstrekken over 2023. Ook deze verstrekkingen zijn gedaan ten laste van het restantsaldo van het noodpakket. In totaal hebben wij van het bedrag van 2,3 miljoen euro 1,3 miljoen euro ingezet en resteert 976 duizend euro.		
Onderdeel van het hulppakket dat uw raad in november 2022 ter beschikking stelde was ook een budget van 2,0 miljoen euro in 2022 voor financiële problemen en regie en voor uitbreiding van de Stadspas en het maatwerkbudget. Een deel van dit budget is eveneens overgeheveld naar 2023. Met name door een geringer beroep op het maatwerkbudget resteert hiervan nog 267 duizend euro.		
Individuele inkomensvoetings	810	
Het voordeel op individuele inkomensvoetings heeft twee oorzaken. In 2023 is vanuit het coalitieakkoord 1,0 miljoen euro toegevoegd voor de verlaging van de referentieperiode naar 2		

jaar. Omdat er minder verstrekkingen waren dan waar we bij het coalitieakkoord vanuit zijn gegaan, hebben we hier een voordeel van 253 duizend euro.

Daarnaast is vanuit het coalitieakkoord 557 duizend euro beschikbaar gesteld voor het actief benaderen van mensen net boven het minimum die de regeling niet gebruiken. Wij hebben hiervoor het plan 'Armoede en schulden' opgesteld dat medio 2023 gereed was. Door de hiervoor benodigde tijd en onze inzet voor de hulppakketten hebben wij het bedrag van 557 duizend euro in 2023 nog niet kunnen besteden. Dit doen wij vanaf 2024.

Intensivering aanpak van armoede en schulden	353	
---	-----	--

In het coalitieakkoord is 700 duizend euro toegekend voor intensivering van de aanpak van armoede en schulden. Zoals aangegeven in de brief 'Brede aanpak armoede en schulden' hebben wij gewerkt aan een uitvoeringsplan voor structurele inzet van de middelen. Dit plan is inmiddels gereed maar door de vertraging daarbij hebben we 353 duizend euro niet ingezet.

Energietoeslag studenten	103	322
---------------------------------	-----	-----

Voor de energietoeslag studenten was in 2023 2,85 miljoen euro beschikbaar. Hiervan is 2,7 miljoen euro toegevoegd aan de reserve voor dekking van de studietoeslag 2024-2027. Het resterende bedrag was beschikbaar voor studenten die vanwege hoge energiekosten een beroep doen op bijzondere bijstand. Van dit bedrag hebben wij 103 duizend euro niet ingezet. Verder hebben we in 2022 een voorziening getroffen voor studenten die bezwaar hadden aangetekend inzake de energietoeslag 2022. Een gedeelte van deze voorziening hebben we ingezet in 2023. Het niet ingezette deel valt vrij in 2023 (voordeel 322 duizend euro).

Individuele studietoeslag	-1.014	32
----------------------------------	--------	----

Als gevolg van toegenomen problematiek is het aantal aanvragen en verstrekkingen van individuele studietoeslag in 2023 fors gestegen (59%). De stijging is in lijn met de landelijke trend. Daarnaast zijn in 2023 de normbedragen verhoogd. Hierdoor hebben wij een tekort van 982 duizend euro.

Bijzondere bijstand	-929	197
----------------------------	------	-----

We verwachten een nadelige afwijking van 732 duizend euro op bijzondere bijstand. We hebben hogere uitgaven voor onder meer kredietverstrekking aan statushouders, vergoedingen rechtsbijstand, energie, wigtoeslag en de maaltijdvoorziening. Omdat vanuit Toekomst met perspectief 300 duizend euro beschikbaar is voor eventuele tekorten op minimaregelingen, wordt het nadeel verlaagd tot 732 duizend euro.

Kindertoeslagaffaire	-509	549
-----------------------------	------	-----

We hebben 509 duizend euro ingezet voor vergoedingen voor gedupeerden en uitvoeringskosten van de WIJ en het projectteam. We hebben hiervoor 549 duizend euro aan baten ontvangen van het rijk. Dit betreft de rijksvergoeding van de kosten van gedupeerden (volledige vergoeding) en de rijksbijdragen die worden bepaald op basis van normen vermenigvuldigd met de aantallen gedupeerden en plannen van aanpak. Per saldo hebben we een voordeel van 40 duizend euro.

Overige verschillen	91	428
----------------------------	----	-----

De overige verschillen tellen op tot een voordeel van 519 duizend euro.

Risico's

Voor een totaal overzicht van de risico's zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Ontwikkelingen

Voor een totaal overzicht van de ontwikkelingen zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Deelprogramma 3.2: Onderwijs

Wij vinden het van groot belang dat kinderen en jongeren optimale kansen geboden worden om op een positieve wijze op te groeien. We willen dat onze jeugd zich kan ontwikkelen tot perspectiefrijke, participerende en verantwoordelijke volwassenen.

Het is cruciaal dat kinderen en jongeren kunnen opgroeien binnen een pedagogisch gezonde, stimulerende en veilige omgeving. Daarom willen wij voor alle kinderen een omgeving creëren die ruimte biedt om de eigen talenten te ontdekken en te ontwikkelen. Dit is een omgeving waar ieder kind zich kan ontplooien en zich gewaardeerd weet. Samen met onze partners in onderwijs en opvang zetten we ons daarom in om het onderwijs in Groningen blijvend te vernieuwen en te verbeteren om zo een optimaal leerklimaat voor onze kinderen en jongeren te realiseren.

Doelen Deelprogramma 3.2: Onderwijs

Vanuit de onderwijsagenda gemeente Groningen werken wij aan drie actielijnen:

- Wij versterken de kwaliteit van het onderwijs en de onderwijshuisvesting;
- Wij bieden gelijke kansen aan alle kinderen;
- Wij creëren een klimaat voor een leven lang leren.

Beleidsvelden

Het deelprogramma Onderwijs bestaat uit twee overkoepelende beleidsvelden, die beide een aantal specifieke beleidsonderdelen kennen.

1. Onderwijskansen en onderwijshuisvesting

Maatschappelijk Akkoord Sociale Inclusie

Binnen het Maatschappelijk Akkoord werken we samen met de kinderopvang en de schoolbesturen aan het tegengaan van onderwijssegregatie en het vergroten van sociale inclusie en gelijke kansen. We doen dit vanuit de integrale benadering van drie leefwerelden: thuis, school en vrije tijd/wijk. Voor zowel het primair als het voortgezet onderwijs is in dit kader een uitvoeringsagenda ontwikkeld.

Onderwijsachterstandenbeleid (OAB) & Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE)

Binnen OAB neemt VVE een belangrijke plaats in. VVE is erop gericht om peuters en kleuters met een risico op onderwijsachterstand zo goed mogelijk toe te rusten voor de 'start' in groep 3 van de basisschool. Dit gebeurt in de voorschoolse periode (van 2 tot 4 jaar) en in de vroegschoolse periode (groep 1 en 2 van de basisschool). Daarnaast zet de gemeente in op aanvullende (taal)activiteiten gericht op het voorkomen en terugdringen van onderwijsachterstanden in de groepen 3 tot en met 8.

Verlengde Schooldag / Rijke Schooldag

Binnen de verlengde schooldag richten we ons op brede sociaal-emotionele, cognitieve en motorische ontwikkeling. We doen dit door binnen en buiten de bestaande schooltijden meer werk te maken van bewegen, gezonde voeding, natuureducatie, wetenschap & techniek, cultuureducatie, sociaal-emotionele ontwikkeling en beroepsleven.

Volwasseneneducatie

Laaggeletterdheid is een groeiend probleem, ook onder volwassenen. Daarom werken we verder aan de aanpak van laaggeletterdheid onder andere met taalhuizen en bibliotheken in onze wijken en dorpen.

Met ons beleid richten we ons op laaggeletterde volwassenen, analfabeten en mensen die vrijwillig inburgeren. We bieden leertrajecten Nederlandse taal, rekenen en digitale vaardigheden. Het aanbod is gericht op deelname aan de maatschappij en sociale zelfredzaamheid, opleiding (doorstroming naar vervolgonderwijs) of werk (doorstroming naar arbeidsmarktorientatie of werk).

Onderwijshuisvesting (incl. bewegingsonderwijs)

De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht om te voorzien in de huisvesting van basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. De schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor het onderhoud van hun scholen. De gemeente investeert fors in onderwijshuisvesting. Samen met de schoolbesturen is het scholenplan gemeente Groningen 2020-2039 Gro-Up opgesteld. Gro-Up geeft de visie voor het onderwijs weer met als hoofdpunten: kansengelijkheid, stimuleren van sport en bewegen, spreiding en scholen als ontmoetingsplek. Het scholenplan geeft inzicht in de maatregelen die nodig zijn om te komen tot een toekomstbestendige onderwijshuisvestingsportefeuille en de omvang van de daarvoor benodigde investeringen. Concreet voor de eerste vier jaar, met een doorkijk voor de jaren daarna.

2. Voortijdig schoolverlaten en leerlingenvervoer

Voortijdig Schoolverlaten

Met het onderwijs en andere ketenpartners werken we intensief samen om verzuim en voortijdig schoolverlaten te voorkomen. Dit doen we onder andere vanuit het Thuiszitterspact 2.0 2021-2024. We zien toe op de naleving van de leerplichtwet en handhaven waar dit nodig is. Daarnaast voeren we de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie Voortijdig Schoolverlaters uit (inmiddels Doorstroompunt genaamd). Vanuit de wet 'regionale samenwerking VSV en jongeren in een kwetsbare positie' ondersteunen we alle jongeren van 12 tot 23 jaar zonder startkwalificatie bij het vinden van een passende plek (school, werk, dagbesteding), dankzij een sluitend vangnet van partijen uit onderwijs, gemeenten, zorg en werk.

Aansluiting jeugdhulp-onderwijs

De integrale aanpak en samenwerking met de ketenpartners in de aansluiting jeugdhulp en onderwijs is opgenomen in het Thuiszitterspact 2.0 Groningen 2021-2024. Centrale doelstelling is dat geen kind thuis mag zitten zonder een aanbod van passend onderwijs en/of zorg. We doen dit door het bieden van onderwijs-zorgarrangementen, het bieden van collectieve ondersteuning en jeugdhulp op de scholen, extra inzet van de WIJ in zowel het regulier onderwijs als het speciaal onderwijs. Maar ook afstemming tussen professionals rondom onderwijs en zorg in de kindteams, de teams in het voortgezet onderwijs en de inzet van School als Wijk in het MBO.

Leerlingenvervoer

Het aanbieden van leerlingenvervoer voor kinderen die vanwege bijzondere omstandigheden niet zelfstandig naar school kunnen reizen, is een van de wettelijke onderwijstaken van de gemeente.

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[Onderwijsagenda Gemeente Groningen 2020+ + bijlage: Goed onderwijs voor iedereen](#)

[Beleidsplan 'Een goede start voor alle jonge kinderen 2023-2026'](#)

[Maatschappelijk Akkoord - sociale inclusie in het onderwijs 2020 + uitvoeringsprogramma VO](#)

[De tijd zal het leren; herstelprogramma onderwijs gemeente Groningen + uitvoeringsplan 3.0](#)

[Jaarverslag Leerplicht en RMC 2021-2022](#)

[Thuiszitterspact 2.0 Groningen 2021-2024](#)

[Integraal huisvestingsplan onderwijs 2020-2039: Investeren in onderwijs](#)

[Aanpak laaggeletterdheid Gemeente Groningen 2023-2024](#)

Relevante ontwikkelingen

Maatschappelijk Akkoord

Het vergroten van kansengelijkheid en het tegengaan van segregatie in het onderwijs is een kwestie van lange adem. Daarom is door de gezamenlijke partners besloten het Maatschappelijk Akkoord te verlengen tot 2040. Daarbij wordt

de visie per 4 jaar herijkt. Jaarlijks wordt een gezamenlijke uitvoeringsagenda opgesteld waarin zowel bestaande, als nieuwe onderwerpen zijn opgenomen. Zie ook de collegebrieven van [april 2023](#) en [oktober 2023](#).

Nationaal Programma Onderwijs (NPO)

In kader van het NPO is een derde versie van het uitvoeringsprogramma "De tijd zal het leren" opgesteld, waarin de wensen van de raad zijn vertaald naar activiteiten in schooljaar 2023-2024. Meer hierover is opgenomen in de collegebrief van [oktober 2023](#).

OAB & VVE

In 2023 zijn we gestart met de uitvoering van het beleidsplan "Een goede start voor alle jonge kinderen." Van daaruit zetten we in op verhoging van ontwikkelingskansen voor jonge kinderen. Deze inzet sluit naadloos aan bij de specifieke uitkering Kansrijke Wijk die in 2023 vanuit het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid beschikbaar is gesteld. Vanuit de uitkering wordt ook ingezet op het vergroten van het bereik van doelgroepkinderen en de kwaliteit van de voor- en vroegschoolse educatie. Ook is een begin gemaakt met het breder toegankelijk maken van de kinderopvang voor kinderen van 0,5 jaar.

Nieuwkomersonderwijs

In 2023 is het nieuwkomersonderwijs in onze gemeente hard gegroeid. Binnen de gemeente is het aantal kinderen dat hiervan gebruik maakt zodanig gegroeid dat zowel het aantal groepen voor nieuwkomers in het basisonderwijs als het aantal leerlingen in de Internationale Schakelklassen (ISK/voortgezet onderwijs) is vervijfvoudigd. In goede samenwerking tussen gemeente en schoolbesturen hebben we de organisatie en werkwijze voor dit nieuwkomersonderwijs vastgelegd in een bouwstenennotitie (voor de langere termijn) en in een uitvoeringsplan (dat regelmatig wordt bijgesteld).

Aansluiting onderwijs-jeugdhulp

Ten aanzien van de verbinding onderwijs en zorg zijn er diverse schakelvoorzieningen samen met het onderwijs gerealiseerd, met als doel leerlingen weer terug te laten stromen naar het regulier of speciaal onderwijs. Daarmee zetten we in op het voorkomen van instroom van (jonge) kinderen in jeugdhulpvoorzieningen. Ook zijn er twee landelijke experimenten toegekend voor (collectieve) arrangementen onderwijs-zorg, zodat leerlingen weer kunnen deelnemen aan het onderwijs.

Leerlingenvervoer

Het is gelukt om, ondanks het tekort aan chauffeurs en een stijgend beroep op de regeling, de kwaliteit van het vervoer in 2023 te borgen.

Onderwijshuisvesting

In 2023 is de manifestatie scholenbouw gestart. Deze manifestatie kent drie thema's: programma, verbinding en kwaliteit. De thema's worden gekoppeld aan lopende projecten (sws Meeroevers, Bisschop Bekkersschool, Maartenscollege-ISG-GSV, Suikerzijde en Bladergroenschool). Daarnaast worden de thema's gekoppeld aan locatiestudies voor toekomstige schoolprojecten. We willen toekomstdromen verbeelden van de toekomstige scholen in de ontwikkelgebieden Suikerzijde en Meerstad.

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld). In de activiteitentabel reflecteren we op de activiteiten zoals opgenomen in de [begroting 2023](#).

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben we daarvoor gedaan (activiteiten)
1. Onderwijskansen en onderwijshuisvesting	
<i>Maatschappelijk Akkoord Sociale Inclusie</i>	

<ul style="list-style-type: none"> • Meer kinderen boeken ontwikkelingswinst en stromen daardoor beter toegerust het onderwijs uit. 	<ul style="list-style-type: none"> • Om gelijke kansen te vergroten en onderwijssegregatie tegen te gaan stellen we jaarlijks een uitvoeringsagenda op. De activiteiten van deze uitvoeringsagenda bevatten zowel bestaande als nieuwe onderwerpen. De onderwerpen vve, verlengde schooldag en onderwijshuisvesting vallen ook onder de paraplu van het Maatschappelijk Akkoord en worden hieronder afzonderlijk nader toegelicht; • In het kader van uniforme afspraken over de aanmelding van vierjarigen in het primair onderwijs is door samenwerkende partners een beleidsnotitie ontwikkeld. Deze afspraken worden inmiddels geïmplementeerd; • De Brugfunctionaris wordt op meer scholen ingezet, in de vorm van een pilot ook om het voortgezet onderwijs; • De pilot huiswerkbegeleiding wordt uitgevoerd met als doel dat dit voor iedereen beschikbaar is die dat nodig heeft; • We hebben in 2023 meerdere bijeenkomsten voor de Sociale Inclusie Coalitie georganiseerd en ook onze tweejaarlijkse Conferentie Sociale Inclusie; • We hebben de voortgang van het Maatschappelijk Akkoord geëvalueerd middels een enquête en een film.
<p><i>OAB & VVE</i></p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Meer (jonge) kinderen boeken ontwikkelingswinst en stromen beter toegerust het primair onderwijs in. 	<ul style="list-style-type: none"> • In 2023 zijn we gestart met de uitvoering van het beleidsplan "Een goede start voor alle kinderen". Door de groeiende toestroom van kinderen met een migratieachtergrond hebben we de doelgroepdefinitie verruimd, zodat ook deze kinderen een vve-indicatie krijgen en daarmee de juiste ondersteuning in hun ontwikkeling krijgen; • We hebben met het onderwijs en de kinderopvang nieuwe resultaatafspraken gemaakt over wat we willen bereiken met de inzet van de onderwijsachterstandenmiddelen. Dit heeft onder meer geresulteerd in een tweetal observatie-instrumenten. De uitkomsten van de observaties worden gebruikt voor evaluatie, kwaliteitsverbetering, en als input voor wijkgerichte auditteams.
<p><i>Verlengde schooldag</i></p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Meer kinderen boeken ontwikkelingswinst en stromen daardoor beter toegerust het voortgezet onderwijs in. 	<ul style="list-style-type: none"> • De scholen die als eerste zijn begonnen hebben het aantal uren verlengde schooldag (VSD) uitgebreid en meer activiteiten aangeboden of activiteiten voor meerdere jaargangen toegankelijk gemaakt (uitbreiding richting onderbouw); • Daarnaast zijn de brugfunctionarissen actief betrokken bij het toeleiden van kinderen naar VSD-activiteiten; • Hoogkerk is aangehaakt met drie scholen. En met de scholen in De Wijert en in het gebied Ten Boer is het voornemen gemaakt om in 2024 te starten met VSD-activiteiten; • Ook is er een kwaliteitsslag gemaakt ten aanzien van de inhoud van de aangeboden activiteiten: scholen hebben

	<p>een VSD-schoolplan gemaakt met onderbouwde activiteiten die aansluiten bij het curriculum van de school en de behoefte van hun populatie kinderen.</p>
<i>Volwasseneneducatie</i>	
<ul style="list-style-type: none"> Meer inwoners (18+) ontwikkelen vaardigheden en behalen een kwalificatie (en zijn daardoor beter toegerust om onder andere succesvol de arbeidsmarkt op te kunnen (en daarmee kans op financiële zekerheid te verhogen). 	<ul style="list-style-type: none"> We bieden leertrajecten Nederlandse taal, rekenen en digitale vaardigheden. Het aanbod is gericht op deelname aan de maatschappij en sociale zelfredzaamheid, opleiding (doorstroming naar vervolgonderwijs) of werk (doorstroming naar arbeidsmarkt oriëntatie of werk). We doen dit binnen de kaders van de Wet educatie en beroepsopleidingen (WEB).
<i>Onderwijshuisvesting</i>	
<ul style="list-style-type: none"> Er zijn voldoende goede scholen in de nabijheid van leefomgeving kind; de scholen zijn daarbij een goede afspiegeling van wijk waarin ze staan en de populatie die er gebruik van maakt, zodat segregatie voorkomen of bestreden kan worden. 	<ul style="list-style-type: none"> In 2023 zijn de volgende basisscholen opgeleverd en in gebruik genomen: De Poort in Ten Boer, De Driebond in Engelbert, Het Mozaïek in Haren en de Peter Petersenschool in Haren; Met de schoolbesturen is het toetsingskader voor het nieuwe IHP vastgesteld. In dit toetsingskader is vastgelegd hoe de verschillende schoollocaties inhoudelijk worden beoordeeld, om daarmee te komen tot een prioritering van huisvestingsmaatregelen. Vervolgens is met de schoolbesturen ook de prioritering vastgesteld; Met de schoolbesturen is ook het kwaliteitskader onderwijshuisvesting vastgesteld. Hierin is een vertaling gemaakt van wat de eerder vastgestelde visie op onderwijshuisvesting concreet betekent voor de huisvesting. Kort en bondig: ongelijk investeren in gelijke kansen; Met de schoolbesturen en kinderopvangorganisaties zijn afspraken gemaakt om tot een gelijk speelveld te komen m.b.t. de verhuur van ruimten in scholen aan kinderopvang; Daarnaast zijn wij volop bezig met de uitvoering van de(nieuwbouw)projecten van het IHP en de voorbereiding voor komende projecten.
<i>Bewegingsonderwijs</i>	
<ul style="list-style-type: none"> De randvoorwaarden voor goed bewegingsonderwijs zijn aanwezig. 	<ul style="list-style-type: none"> We hebben de eerder afgebrande gymzalen de Meet in Haren en aan de Korreweg herbouwd en opgeleverd; We hebben met de schoolbesturen een projectplan opgesteld om te komen tot verbetering van de akoestiek in gymzalen.
2. Voortijdig schoolverlaten en leerlingenvervoer	
<i>Voortijdig schoolverlaten</i>	
<ul style="list-style-type: none"> Meer kinderen en jongeren volgen onderwijs en ronden hun onderwijs carrière af met een erkend diploma. 	<ul style="list-style-type: none"> Leerplichtambtenaren en doorstroomcoaches van het Doorstroompunt spreken dagelijks met jongeren, ouders en ketenpartners om schoolverzuim en schooluitval te voorkomen. De leerplichtambtenaren doen dit op het PO en VO en de doorstroomcoaches op het MBO. Als jongeren toch uitvallen krijgen ze begeleiding bij het zoeken naar een passend vervolg; Het thuiszitterspact heeft als doel alle jongeren in beeld te houden, ook als regulier onderwijs niet lukt. In het

	<p>VO lukt dit steeds beter, mede door extra inzet vanuit leerplicht en WIJ. In het PO helpt het werken met de kindteams. Er is daarbij extra aandacht voor de jonge kinderen;</p> <ul style="list-style-type: none"> • We hebben een start gemaakt met een analyse van de voorgeschiedenis van kinderen met een vrijstelling van schoolinschrijving artikel 5 onder A (op basis van medische en/of psychische gronden).
<i>Aansluiting jeugdhulp-onderwijs</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Kinderen en jongeren worden optimale kansen geboden om zich te ontwikkelen met als uitgangspunt dat elk kind onderwijs krijgt en dat dit zo gewoon mogelijk is. 	<ul style="list-style-type: none"> • We creëren meer rust voor ouders, kinderen en scholen in de ondersteuning thuis én op school onder andere door het collectiveren van jeugdhulp; • Ook hebben we gewerkt aan de vermindering van de jeugdhulpkosten in onderwijstijd door het collectiveren van de ondersteuning.
<i>Leerlingenvervoer</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Alle kinderen kunnen de voor hen dichtstbijzijnde toegankelijke school bezoeken. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het aantal meerjarige beschikkingen is verder uitgebreid. Voor de groep nieuwkomers die gebruik maakt van de Internationale Schakelklas (ISK) zijn specifieke afspraken gemaakt over OV-vergoedingen om schoolaanwezigheid te bevorderen.

Bijdrage(n) verbonden partijen

Er zijn op dit deelprogramma geen verbonden partijen.

Financiën

In dit onderdeel geven wij per deelprogramma een toelichting op de afwijking in de baten en de lasten > 500 duizend euro. Is de totale afwijking op het deelprogramma niveau op de baten en/of de lasten > 500 duizend euro, dan worden de afwijkingen die hieraan ten grondslag liggen op beleidsveldniveau toegelicht. Het kan dus zijn dat de onderliggende afwijkingen per beleidsveld lager zijn dan 500 duizend euro, maar per deelprogramma optellen tot > 500 duizend euro.

Financieel overzicht lasten en baten

03 Onderwijs				
Omschrijving	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2023	Verschil
(Bedragen x 1.000 euro)				
<i>Lasten</i>				
03.2.1 Onderwijskansen	34.733	37.163	34.817	2.345
03.2.2 Voorkomen schooluitval	4.371	4.703	4.668	34
Totaal	39.104	41.865	39.486	2.380
<i>Baten</i>				
03.2.1 Onderwijskansen	11.515	12.224	13.343	1.119
03.2.2 Voorkomen schooluitval	1.533	1.417	1.531	114
Totaal	13.048	13.641	14.874	1.233
Totaal Saldo voor bestemming	26.055	28.225	24.612	3.613

<i>Reserve mutaties</i>				
Totaal toevoegingen	3267	3.044	3.044	0
Totaal onttrekkingen	763	814	814	0
Totaal saldo na bestemming	28.560	30.454	26.842	3.612

Financiële toelichting

03.2.1 Onderwijskansen	Lasten	Baten
IHP en IABB	1.322	149
<p>We hebben lagere lasten met name doordat we de voor 2023 toegekende middelen voor het IHP (Integraal Huisvestingsplan Onderwijs) en het hieraan gekoppelde IABB (Integraal toekomstperspectief accommodaties bewegingsonderwijs en binnensport) niet volledig hebben ingezet; uitvoering vindt deels in de komende jaren plaats. Dit veroorzaakt in 2023 een voordeel van 460 duizend euro op het IHP en 350 duizend euro op het IABB. Daarnaast hebben we in 2023 een nacalculatie van de nominale compensatie ontvangen over de jaren 2021 t/m 2023 van 476 duizend euro. Deze hebben we niet in moeten zetten in 2023.</p>		
Programma onderwijshuisvesting	1.236	
<p>Het Programma onderwijshuisvesting wordt altijd in december voorafgaand aan het begrotingsjaar door de raad vastgesteld, daarna worden de toegekende voorzieningen met beschikkingen bevestigd. Doordat schoolbesturen een deel van de activiteiten en declaraties naar 2024 hebben verplaatst, hebben we een voordeel van 837 duizend euro. Het overige voordeel wordt met name verklaard door de aankoop van het pand van Elker aan de Hoogeweg 9a waardoor een aantal eerder toegekende voorzieningen aan Elker is vervallen. Eén en ander conform raadsbesluit van 17 mei 2023 (kenmerk 95970-2023).</p>		
Verlengde schooldag	271	
<p>In de begroting 2023 zijn vanuit het coalitieakkoord middelen beschikbaar gesteld voor het verder ontwikkelen en implementeren van de verlengde schooldag (VSD). Daarnaast zijn voor de VSD rijksmiddelen beschikbaar zoals Regiodeal, NPO en Rijke Schooldag. Bij de uitgaven zetten wij deze rijksmiddelen als eerste in.</p> <p>We hebben in 2023 271 duizend euro minder ingezet dan begroot. Dit heeft verschillende oorzaken. De vertraging bij de scholen in 2022 heeft doorgewerkt in de planning van 2023. Ook blijkt het opstarten van VSD op een school meer tijd te kosten dan verwacht. Verder hebben scholen door problemen met personele bezetting minder focus op de ontwikkeling van naschoolse activiteiten als VSD.</p>		
Volwasseneneducatie regio	676	-676
<p>In de begroting is een specifieke uitkering van het rijk verwerkt voor volwasseneneducatie, die regionaal moet worden ingezet. Wij hebben hiervan 676 duizend euro niet kunnen besteden. Hierdoor zijn de lasten en bijbehorende baten lager dan begroot.</p>		
Verkoop Zuidlaarderweg 30		300
<p>De voormalige buitenschool aan de Zuidlaarderweg 30 is verkocht voor 300 duizend euro maar had geen boekwaarde meer. Vanwege de onzekerheid in de planvorming en het daarmee samenhangende moment van transactie is deze verkoopopbrengst voorzichtigheidshalve niet begroot in 2023.</p>		
Verkoop Isebrandtsheerd 96 en 97	-441	458
<p>Het pand aan de Isebrandtsheerd 96 en 97 is in 2023 verkocht. De verkoopopbrengst was door de onzekerheid in de planvorming en het daarmee samenhangende moment van transactie voorzichtigheidshalve niet begroot in 2023. De verkoopopbrengst is nagenoeg gelijk aan de afwaardering van de boekwaarde.</p>		
Onderwijshuisvesting Oekraïne	-310	303
<p>We hebben in 2023 337 duizend euro ingezet voor onderwijshuisvesting van leerlingen uit Oekraïne. Deze kosten hebben we voor 303 duizend euro gedekt vanuit de SPUK Tijdelijke</p>		

onderwijshuisvesting ontheemden die we van het rijk hebben ontvangen. Deze regeling liep tot en met 31 juli 2023, de kosten na deze periode (27 duizend euro) zijn niet declarabel.		
Kansrijke Wijken	-266	266
In december hebben we van het rijk een specifieke uitkering ontvangen voor Kansrijke Wijken. Het bedrag dat wij hiervan hebben besteed in 2023 konden wij niet meer verwerken in de begroting. Hierdoor hebben wij 266 duizend euro hogere lasten en baten.		
Overige verschillen	-143	319
Door overige verschillen in lasten en baten hebben we per saldo een voordeel van 176 duizend euro.		
03.2.2 Voorkomen schooluitval	Lasten	Baten
Oekraïne leerlingenvervoer	174	
Gemeenten hebben de regie en verantwoordelijkheid voor het leerlingenvervoer aan leerlingen uit Oekraïne. Via de meicirculaire 2023 hebben wij hiervoor 256 duizend euro van het rijk ontvangen. Wij hebben hiervan 82 duizend euro uitgegeven. Dit geeft een voordeel van 174 duizend euro.		
Leerlingenvervoer	-399	
Als gevolg van diverse ontwikkelingen hebben wij een tekort van 399 duizend euro. Het aantal unieke kinderen dat voor passend onderwijs afhankelijk is van leerlingenvervoer groeit al enkele jaren gestaag. Ook het aantal kilometers voor leerlingenvervoer neemt toe. Daarnaast is in 2023 de tariefstijging door indexatie fors hoger dan normaal, namelijk 13.7%. Dit is het gevolg van hoge brandstofprijzen, inflatie en de nieuwe CAO voor zorgvervoer.		
Overige verschillen	259	114
Door overige verschillen in lasten en baten hebben we per saldo een voordeel van 374 duizend euro.		

Risico's

Voor een totaal overzicht van de risico's zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Ontwikkelingen

Voor een totaal overzicht van de ontwikkelingen zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Deelprogramma 3.3: Welzijn, gezondheid en zorg

In dit brede deelprogramma staan allereerst resultaten en activiteiten centraal die gericht zijn op het versterken van de lokale sociale basis. Het draait daarbij om het bevorderen en faciliteren van gezonde, vitale leefgemeenschappen in wijken en buurten waarin bewoners omwille van hun talenten en hun betekenis voor de ander worden uitgenodigd om mee te doen. Daarnaast richt het deelprogramma zich op het verlenen van (al dan niet tijdelijke) ondersteuning en zorg, ten behoeve van het herstel en de bevordering van de zelfredzaamheid en participatie van onze inwoners. De zorg en ondersteuning, die aanvullend is op de eigen kracht en mogelijkheden van onze inwoners, kennen een preventief karakter en staan in het teken van het voorkomen van escalaties. Indien hiervan toch sprake is, bieden we een doelmatig vangnet (bijvoorbeeld in de vorm van maatschappelijke opvang of jeugdhulp) en werken we vanuit dat perspectief aan het herstel van regie. Daarbij hebben we specifiek aandacht voor inwoners die vanuit maatschappelijk perspectief ondersteuning nodig hebben, maar hier zelf niet direct aanleiding toe zien. Deze groepen inwoners begeven zich vaak op het grensvlak tussen zorg en veiligheid.

Doelen Deelprogramma 3.3: Welzijn, gezondheid en zorg

We vinden het van groot belang dat eenieder zo veel als mogelijk gelijke kansen heeft op een goede kwaliteit van leven - en dat;

- Eenieder op volwaardige wijze deel kan uitmaken van de samenleving en hierdoor niemand in een (sociaal) isolement hoeft te raken;
- Eenieder een gezonde levensloop kan doormaken, waarbij de kansen op onderlinge gezondheidsverschillen beperkt blijven;
- Eenieder zo lang als mogelijk - naar eigen aard en vermogen - zelfstandig of met hulp van naasten kan (blijven) functioneren en wonen in en nabij de eigen thuis- en leefomgeving;

We vinden het van groot belang dat de kwaliteit van de (sociale) leefomgeving hierbij op een positieve wijze bijdraagt aan het welbevinden van inwoners - en dus dat;

- Buurten, wijken en dorpen een prettig leefklimaat hebben, waarin mensen elkaar kennen, zich opgenomen en geaccepteerd voelen, en op een plezierige wijze met elkaar omgaan;
- Buurten, wijken en dorpen vitale, veerkrachtige sociale structuren kennen, van waaruit mensen maatschappelijk actief kunnen zijn en hierbij iets voor elkaar kunnen en willen betekenen;
- Buurten, wijken en dorpen een laagdrempelig georganiseerde infrastructuur aan sociale - en maatschappelijke voorzieningen hebben, waar mensen terecht kunnen voor informatie, advies en (lichte) ondersteuning;
- Een vangnet voor ondersteuning, opvang en zorg beschikbaar is indien mensen hierop een beroep moeten doen.

Beleidsvelden

Deelprogramma 'Welzijn, gezondheidszorg en zorg' bestaat uit de volgende beleidsvelden:

Stimulering samenlevingsopbouw

Op dit beleidsveld werken we aan de cohesie in de samenleving. In dat kader is het belangrijk dat er plekken zijn waar mensen elkaar ontmoeten, bijvoorbeeld in buurthuizen, kerken, scholen en sportclubs. We faciliteren zelf- en samenredzaamheid en makkelijk toegankelijke informatie over de voorzieningen die de maatschappelijke organisaties in de stad aan onze inwoners aanbieden. We stimuleren actief burgerschap in veerkrachtige dorpen, buurten en wijken en we bieden faciliteiten aan betrokken burgers die verantwoordelijkheid willen nemen voor elkaar en voor hun omgeving. Gezien de dubbele vergrijzing en de andere uitdagingen die op ons afkomen zijn we gestart met een integrale aanpak voor ouderen.

Diversiteit

Groningen is van oudsher een tolerante en gastvrije gemeente. Een gemeente met ontspannen verhoudingen tussen verschillende bevolkingsgroepen, een gemeente die zich sterk maakt om discriminatie en uitsluiting te voorkomen en waarin iedereen zich thuis voelt. Ons diversiteitsbeleid hebben wij vastgelegd in de Diversiteitsagenda 2.0 'Iedereen is anders en in Groningen is ruimte voor iedereen' uit 2021. Aan de hand van de thema's zichtbaarheid, sociale acceptatie, emancipatie, antidiscriminatie, mensenrechten en gedeelde geschiedenis ontwikkelen wij samen met inwoners, instellingen en organisaties projecten en duurzame programma's en activiteiten om de inclusie en diversiteit in Groningen te versterken en te vergroten. Vanuit het thema zichtbaarheid hangen wij jaarlijks de vlag uit vanaf de Martinitoren ter gelegenheid van Transgenderzichtbaarheidsdag (31 maart), Coming Outdag (11 oktober) en de Dag van de Mensenrechten (10 december). Vanuit het thema gedeelde geschiedenis besteden wij via onderzoek, exposities en een monument aandacht aan het Groningse slavernijverleden en hoe dat doorwerkt in onze huidige samenleving. In 2023 leggen wij als ondertekenaar van het Charter voor Diversiteit de focus vooral op het diverser maken van onze eigen organisatie. Tot slot vragen wij vanuit het thema antidiscriminatie aandacht voor grensoverschrijdend (seksueel) gedrag in het uitgaansleven via het programma Veilige Steden.

Publieke gezondheid

Tussen groepen inwoners en wijken bestaan substantiële verschillen qua gezondheid en leefstijl, die mede samenhangen met de sociaaleconomische situatie van de bewoners. Inzet op preventie kan op termijn verlichting

geven binnen het (jeugd)zorgdomein. Om deze reden richten wij ons extra op de wijken waar veel gezondheidspotentieel is door middel van een gebiedsgerichte aanpak. We zetten met het gezondheidsbeleid in op een gezonde basis, een gezonde leefomgeving, gezond gedrag en een gezonde geest. We hebben extra ingezet op roken, overgewicht en weerbaarheid met ons Lokaal Preventieakkoord. Om zo veel mogelijk kinderen een kansrijke start te geven werken we aan een verbetering van de samenwerking in de geboortezorg en een wijkgerichte aanpak op dit thema.

Op basis van de Wet publieke gezondheid voert de GGD taken uit op het gebied van preventie, gezondheidsbevordering- en bescherming. Daarnaast heeft de gemeente Groningen een dienstverleningsovereenkomst met de GGD waarin we afspraken maken op welke wijze de GGD optimaal kan bijdragen aan het realiseren van onze doelen.

Passende ondersteuning

Jeugdhulp

Wij bieden jeugdhulp daar waar een jeugdige en/of zijn ouders dit nodig hebben bij het opgroeien en opvoeden, het vergroten van de zelfredzaamheid en/of maatschappelijk participatie. De wettelijke basis daarvoor is de Jeugdwet. Wij gaan daarbij uit van de vraag van de jeugdige en het gezin, de door hen aangegeven oplossingsrichtingen en sluiten zo veel mogelijk aan bij de leefwereld van kind en gezin. Zo zorgen we dat de betrokken jeugdigen en ouders/opvoeders de begeleiding en ondersteuning krijgen die nodig is en waar zij tevreden over zijn. De ambities en leidende principes van het in 2020 vastgestelde Koersdocument visie inkoop Jeugdhulp zijn hierin ons vertrekpunt.

De basisjeugdhulp gaan we laagdrempelig, dichtbij kinderen en gezinnen en in hun eigen omgeving organiseren, onder de noemer SAMEN. We geven dit vorm in samenhang met de sociale basis, preventie en Wmo. De Basis jeugdhulp is bij WIJ Groningen ondergebracht en heeft in 2023 fasegewijs zijn beslag gekregen.

De toegang tot de jeugdhulp wordt uitgevoerd door WIJ Groningen. De specialistische jeugdhulp wordt regionaal ingekocht en is ook toegankelijk op verwijzing van huisartsen, medisch specialisten en Gecertificeerde Instellingen.

Wmo/Gebiedsondersteunend Netwerk

De Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) geeft ons als opdracht de zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie van onze inwoners te bevorderen en steun te bieden aan kwetsbare inwoners. Wij doen dit door de eigen kracht van onze inwoners zoveel mogelijk te benutten en te versterken waar nodig. Daarnaast zetten we in op het sociale netwerk en algemene voorzieningen om de ondersteuning laagdrempelig en dicht bij de inwoner te organiseren. De toegang tot de Wmo wordt door WIJ Groningen georganiseerd. Inwoners kunnen daar ook terecht voor informatie en advies.

Beschermd Wonen

Voor inwoners die omwille van verminderde zelfredzaamheid niet langer in staat zijn om zelfstandig te kunnen wonen, bieden we mogelijkheden tot beschermd wonen. De gemeente Groningen fungeert daarin op onderdelen als centrumgemeente en heeft daarnaast een eigenstandige verantwoordelijkheid (elke gemeente heeft een eigen toegang). De Groninger gemeenten hebben afspraken gemaakt over de verdeling van middelen en de samenwerking krijgt vorm in het regionale programma BW&O. Daarnaast organiseert elke gemeente zelf en in samenwerking met het programma de randvoorwaarden die hiervoor nodig zijn. De vorm waarin beschermd wonen wordt aangeboden varieert van het wonen in een intramurale voorziening tot het zelfstandig (blijven) wonen met intensieve ondersteuning en toezicht, thuis. De toegang tot deze vormen van ondersteuning worden voor de gemeente Groningen door een gemeentelijk toegangsteam, in samenwerking met de WIJ teams, georganiseerd. Daarbij wordt gewerkt aan de beweging van Beschermd Wonen naar Beschermd Thuis.

Zorg en Veiligheid

Interventies binnen het beleidsveld 'zorg en veiligheid' zijn er in belangrijke mate op gericht om te voorkomen dat de meest kwetsbare mensen tussen wal en schip vallen tussen de beide domeinen. Bij deze mensen is veelal sprake van een opeenstapeling van persoonlijke problemen met een zorg- en veiligheidscomponent. De oorzaken en gevolgen

lopen dwars door elkaar heen en zijn even divers als hardnekkig: psychische klachten, verslaving, algehele teloorgang, hoog gevaarrisico of een combinatie hiervan (soms gepaard met een verstandelijke beperking). Door de complexiteit van de problematiek en de daaruit volgende veelheid van betrokken partijen ontvangen deze mensen onvoldoende passende zorg en/of ondersteuning. Dit leidt soms tot moeilijk of gevaarlijk gedrag voor hunzelf en voor hun omgeving.

De aanpak van huiselijk geweld wordt in samenspraak met de andere Groninger gemeenten vorm gegeven in het regionaal actieplan Geweld hoort nergens thuis, waarbij de financiële basis wordt gegeven door de Decentralisatie Uitkering Vrouwenopvang/huiselijk geweld die wij als centrumgemeente hiervoor ontvangen. Met de beschikbare middelen worden regionale organisaties zoals de Vrouwenopvang, Veilig Thuis en het Centrum voor Seksueel Geweld gefaciliteerd. In het regionaal actieprogramma hebben gemeenten en ketenpartners gezamenlijk actiepunten geformuleerd om de aanpak verder te verbeteren t.a.v. huiselijk geweld, kindermishandeling en seksueel geweld.

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[Nota-Sociale-basis-voor-elkaar-2023-2026](#)

[Nota Mantelzorg 'Van onschatbare waarde' 2023-2026](#)

[Uitvoeringsprogramma-Ouderen-en-wijzer-in-Groningen-2023-2026](#)

[Mensen maken Groningen, een ode aan vrijwillige inzet](#)

[DE SOCIALE BASIS: ACTIELIJN VRIJWILLIGE INZET 2023-2026](#)

[Aanpak eenzaamheid in Groningen](#)

[SOCIALE BASIS: ACTIELIJN EENZAAMHEID 2023-2026](#)

[Healthy Ageing Visie - de G6 voor een Gezonde Stad Groningen \(2017\)](#)

[Gezondheidsnota 'Gezond Leven in 050' \(2023\)](#)

[Lokaal Preventieakkoord](#)

[Plan GALA en Sportakkoord gemeente Groningen](#)

[Kadernotitie Transformatieagenda Jeugdhulp Groninger gemeenten 2018-2020](#)

[Koersdocument visie inkoop jeugdhulp gemeente Groningen \(2020\)](#)

[Versnelling transformatie sociaal domein in control 2018-2020](#)

[Samen Sterk in Stad \(2012-2015\)](#)

[Beleidsplan/ Uitvoeringsplan Vernieuwing Sociaal Domein gemeente Groningen 2014/2015](#)

[Meerjarenprogramma 'Van Beschermd wonen naar wonen met begeleiding op maat' \(2015\)](#)

[Gemeenschappelijke regeling Beschermd Wonen](#)

[Kadernota Positief Opgroeien 2022-2032](#)

[Diversiteitsagenda 2.0 'Iedereen is anders en in Groningen is ruimte voor iedereen' \(2021\)](#)

[Leidraad ontwikkeling Maatschappelijke opvang 2021-2023](#)

[Beleidskader veiligheid 2021-2024](#)

[Plan van aanpak Groningen Preventie met Gezag \(2023\)](#)

[Actieplan huiselijk geweld, kindermishandeling en geweld tegen vrouwen \(2023\)](#)

Relevante ontwikkelingen

Samenlevingsopbouw

De overkoepelende nota 'De sociale basis, voor elkaar' 2023-2026 is gerealiseerd. Hierin beschrijven we het belang van een sterke samenhang in de samenleving, in de wijken en dorpen van onze gemeente. Door het versterken van de bestaande, herkenbare sociale infrastructuur, ondersteunen we het werken aan een sterke samenhang en werken we aan het versterken van de sociale basis. We hebben beleid of ontwikkeld of opnieuw vastgesteld. Daarvoor werken we

de negen actielijnen; sociaal-culturele accommodaties, ouderen (inclusief dementie), eenzaamheid, mantelzorg, vrijwilligerswerk, sociaal werk, bewonersorganisaties, bewonersinitiatieven en de doorgaande dialoog uit. De actielijnen mantelzorg, eenzaamheid, vrijwilligers zijn inmiddels uitgewerkt in nota's. De opgestelde uitvoeringsprogramma ouderen is inmiddels volop in uitvoering.

In 2024 werken we verder aan de actie lijnen; sociaal-culturele accommodaties, bewonersinitiatieven, bewonersorganisaties en sociaal werk en zetten wij in op de doorgaande dialoog met inwoners en partners.

Wmo

In 2023 is het nieuwe gebiedsgerichte contract van huishoudelijke hulp ingegaan. Er is daarnaast ingezet op extra ondersteuning van mantelzorgers, in de vorm van voorlichting en bevordering van het gebruik van respijtzorg. Voor woonaanpassingen zijn er afspraken gemaakt met woningcorporaties, stichting WIJ en gemeente om meer in te zetten op behoud en duurzaamheid. Voor de meerkostenregeling is de vereenvoudigde toegang voor onbepaalde tijd verlengd.

Jeugdhulp

2023 was het eerste jaar van de Basis jeugdhulp (BJH) bij WIJ Groningen. Met de BJH hebben wij laagdrempelige ondersteuning geboden aan jeugdigen en gezinnen, dicht bij de leefwereld en in afstemming met de sociale basis. Het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming heeft in 2023 verder vorm gekregen.

In het najaar van 2023 is landelijk de Hervormingsagenda jeugd (HvA) gepubliceerd, met een groot pakket aan afspraken om de jeugdzorg te verbeteren en financieel houdbaar te krijgen.

IZA en GALA

Het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) vragen om een andere manier van kijken naar en werken aan onze uitdagingen in het sociaal- en medisch domein. Met het IZA streven we naar een regionale samenwerking waarbij de noodzakelijke transformatie van zorg naar preventie moet worden bewerkstelligd. Het GALA geeft richting aan lokale keuzes op het gebied van sport, gezondheid en sociale basis. Beide akkoorden hebben een specifieke uitkering (SPUK) om inhoud en uitvoering te geven aan de plannen die in het regioplan (IZA), behorende bij de [regiovisie](#) en het lokale [plan van aanpak](#) (GALA) zijn beschreven. Beide akkoorden zijn gestart in 2023 en lopen t/m 2026.

Wonen en zorg

In 2023 is een start gemaakt met het Uitvoeringsprogramma 'Wonen, samenleving en zorg'. Centraal daarin staan opgaven met betrekking tot toekomstbestendige huisvesting van ouderen en het voorzien in woonruimte aan tal van aandachtsgroepen, zoals uitstromers uit Beschermd Wonen voorzieningen en voorzieningen in het kader van Maatschappelijke Opvang. Een integrale stuurgroep, waarin naast de gemeente ook woningbouwcorporaties en zorgaanbieders zijn vertegenwoordigd, bewaakt de voortgang van het uitvoeringsprogramma en zorgt dat op trends en ontwikkelingen wordt ingespeeld.

Huiselijk geweld en kindermishandeling

Om de regionale aanpak van huiselijk geweld in de gemeente Groningen te versterken hebben we een Gronings actieplan ontwikkeld: 'In Groningen is iedereen veilig thuis'. Dit actieplan richt zich op het eerder signaleren, melden en aanpakken van huiselijk geweld, kindermishandeling en geweld tegen vrouwen.

Beschermd Wonen

Er is een transformatieproces van Beschermd Wonen naar Beschermd Thuis gaande. Hierin zijn verschillende acties opgenomen die soms regionaal en soms lokaal worden opgepakt. In de regionale inkoop BW is vanaf 2023 een aanvullend product Thuisplus met een aantal gradaties opgenomen om de transformatiebeweging mogelijk te maken.

Maatschappelijke Opvang

In de regio Groningen is een leidraad MO vastgesteld waarin twee sporen centraal staan: het voorkomen van opvang en het verbeteren van de opvang. Inmiddels is er een landelijk actieplan dakloosheid geïntroduceerd. In Groningen is een start gemaakt om alle acties en afspraken rondom dak-/thuisloosheid in een regionaal actieplan dakloosheid te beschrijven met een meerjarige werkagenda die ook aansluit bij de ontwikkellijnen vanuit het landelijk actieplan. Alle Groninger gemeenten en zorgaanbieders zijn hierbij betrokken.

Zorg en Veiligheid

Het regionale meerjarenprogramma psychisch kwetsbaren (MJP) is afgerond. De verbeteringen op het gebied van zorg en hulp voor mensen met mentale gezondheidsvraagstukken die zijn voortgekomen uit dit programma zijn nagenoeg allemaal geland in het regionale plan mentale gezondheid. Eveneens is het regionale project "domeinoverstijgende aanpak rondom mensen met onbegrepen gedrag en hoog veiligheidsrisico" afgerond. Middels meerdere (met elkaar samenhangende) ZonMW subsidies krijgt de ingezette intensivering in de netwerksamenwerking een vervolg. De interventies om de samenwerking in het kader van Jeugd en Veiligheid te intensiveren zijn grotendeels onder gebracht in onze deelname aan de aanpak "Preventie met Gezag".

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld). In de activiteitentabel reflecteren we op de activiteiten zoals opgenomen in de [begroting 2023](#).

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben we daarvoor gedaan (activiteiten)
Stimulering samenlevingsopbouw	
<ul style="list-style-type: none">Inwoners nemen dankzij verschillende laagdrempelig georganiseerde voorzieningen in en rond hun wijk vaker deel aan verschillende activiteiten en zijn daarmee in de gelegenheid om andere buurtgenoten te ontmoeten, hen (beter) te leren kennen en de kans op sociaal isolement te verminderen.	<ul style="list-style-type: none">In totaal zijn 47 Sociaal culturele accommodaties gesubsidieerd vanuit het accommodatiebeleid. Hierdoor waren ze in staat de accommodatie beschikbaar te stellen voor ontmoeting tussen inwoners en activiteiten vanuit de wijk/dorp;We hebben Humanitas als kartrekker van coalitie Eénsamen gesubsidieerd;Op wijkniveau is in de week tegen eenzaamheid een programma van activiteiten geweest;
<ul style="list-style-type: none">Kansrijke ideeën uit de wijk worden tijdig omarmd en indien nodig (verder) geholpen, waardoor deze meer perspectief krijgen om uit te kunnen groeien tot waardevolle initiatieven voor en door inwoners en andere lokale partners, om zo ook bij te kunnen dragen aan de verbetering van de vitaliteit en leefbaarheid van de wijk.	<ul style="list-style-type: none">We hebben middels wijkbudgetten in zeven gebieden samen met de sociaal gebiedsontwikkelaars en het gebiedsteam bewonersinitiatieven gestimuleerd en gefaciliteerd.
<ul style="list-style-type: none">Inwoners zijn bekend met het geheel aan voorzieningen voor informatie en advies en ervaren de toegang hiertoe als laagdrempelig en inwoner vriendelijk.	<ul style="list-style-type: none">We hebben wijkkranten gestimuleerd om ook artikelen te schrijven over het versterken van de sociale basis: inzet vrijwilligers, activiteiten in buurthuizen en algemene voorzieningen bewonersinitiatieven, sport- en culturele activiteiten als middel om elkaar te ontmoeten en te leren kennen;We sluiten aan bij de invoering van de Ontwikkelpleinen in de Forumbibliotheken, waar (ook oudere) inwoners op een laagdrempelige manier met hun vragen terecht kunnen.
<ul style="list-style-type: none">Ter verlichting van de belasting die met mantelzorg gepaard kan gaan, hebben mantelzorgers toegang tot ondersteuning bij het uitvoeren van hun zorgtaken en kennen zij de weg daartoe.	<ul style="list-style-type: none">Voor de waardering en ondersteuning van mantelzorgers hebben wij het steunpunt mantelzorg van Humanitas gesubsidieerd;

	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn 2.889 mantelzorgers ingeschreven bij het steunpunt, waarvan 465 nieuwe; • We hebben 1927 mantelzorgwaarderskaarten uitgegeven; • We zijn gestart met een pilot waarin mantelzorgmakelaars aanvullend op de steunpunten mantelzorgers helpen bij complexe- en regelvraagstukken.
<ul style="list-style-type: none"> • Meer inwoners verrichten vrijwilligerswerk als gevolg van (al dan niet) gerichte activering en stimulering. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wij hebben de vrijwilligersorganisaties als Humanitas, LINK050 en Stichting Present gesubsidieerd om vrijwilligerswerk op diverse manieren mogelijk te maken en/of te bevorderen; Vanuit de actielijn “Ode aan de vrijwilliger” uit de nota sociale basis is het Netwerk Informele Ondersteuning Groningen voorbereid. Hiermee wordt in 2024 vrijwilligerswerk gebiedsgericht gefaciliteerd met ambassadeurs; • De contacten met Contractus zijn gelegd om zo koppelkansen voor extra inzet van studenten te verzilveren (Motie M07); • In de maand van de vrijwilliger is een publiekscampagne uitgevoerd met diverse activiteiten op de dag van de vrijwilliger.
<ul style="list-style-type: none"> • Door onze gedeelde geschiedenis met regelmaat te agenderen is er brede maatschappelijke aandacht voor dit onderwerp onder onze inwoners. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oplevering adviesrapport van extern adviseur over monument slavernijverleden; • Viering en herdenking Keti Koti ; • Vervolgopdrachten en afspraken over monument, viering en herdenking, rol Groningen Slavernijverleden.
<ul style="list-style-type: none"> • Door vraagstukken die gepaard gaan met diversiteit en inclusie met regelmaat te agenderen is er brede maatschappelijke aandacht voor dit onderwerp onder onze inwoners. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bijeenkomst met de raad over de veiligheid en sociale acceptatie en de LHBTI gemeenschap; • Activiteiten om de zichtbaarheid te vergroten: Pride en de pride fototentoonstelling, vlagmoment coming outday; • Training Weerbaarheid LHBTI community; • Tijdens Let's Gro vier activiteiten grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld m.m.v. nationaal coördinator en lokale partijen; • Vooronderzoek nachtvisie en pilot safe space naar aanleiding van moties van de raad; • Campagne Orange the World.
Publieke gezondheid	
<ul style="list-style-type: none"> • Sterker regionaal netwerk op het gebied van preventie met het Preventie Overleg Groningen (POG). 	<ul style="list-style-type: none"> • Oplevering van het Regiobeeld en het Regioplan Gezonde Groningers Gezonde Zorg, inclusief Regioplan Mentale Gezondheid; • Het helpen ontwikkelen van een governance structuur; • Het leveren van een actieve inzet op de programma's binnen Actielijn 2 van het Integraal zorgakkoord (meer preventie, welzijn en samenleving) met name op de programma's Welzijn op Recept, Kansrijke Start, Valpreventie en Gezonde leefomgeving en de Gecombineerde Leefstijl Interventies (kinderen en volwassenen); • Actieve betrokkenheid bij de vertaling van het Regioplan naar implementatie (zie ook boven).
<ul style="list-style-type: none"> • Meer kinderen kunnen rekenen op een kansrijke start wat hun mogelijkheden vergroot om gezond en veilig op te groeien in een stimulerende leefomgeving. 	<ul style="list-style-type: none"> • De Coalitie Kansrijke Start Groningen kwam in 2023 acht keer bijeen, heeft de samenwerking bekrachtigd met het ondertekenen van een convenant en ontwikkelde en nieuwe werkagenda met verbeterpunten;

	<ul style="list-style-type: none"> • De bewezen effectieve ondersteuningsprogramma's Stevig Ouderschap, Moeders informeren Moeders en Nu Niet Zwanger zijn veelvuldig ingezet; • Praktijkverbeteringsproject DOEN is derde jaar in gegaan: het beter signaleren en begeleiden van (potentieel) zwangeren met een psychische kwetsbaarheid en gerichte ondersteuning met de opvoeding; • Programma Voorzorg, voor de meest kwetsbare zwangere vrouwen draait volop. De deelnemers worden twee jaar intensief begeleid rond het ouderschap en persoonlijke ontwikkeling; • We hebben een start gemaakt met intensivering van de aanpak Kansrijke Start in de wijken door aanstelling van projectleiders in enkele Noordelijke wijken. Ze ontwikkelen wijknetwerken rond Kansrijke Start en organiseren activiteiten voor zwangeren en jonge ouders met kind.
<ul style="list-style-type: none"> • Meer kinderen in de wijkvernieuwingswijken groeien op in een gezonde en stimulerende leefomgeving door een betere en duurzame samenwerking met professionals en bewoners. 	<ul style="list-style-type: none"> • In 2023 is de toolkit 'Samen maken we gezond gewoon' ontwikkeld. De toolkit is voor de professional in de wijk en bevat kennis en praktische tips, tools en inspiratie over de JOGG-aanpak om de professional wegwijs te maken in wat zij <i>zelf</i> kunnen (blijven) doen om de leefomgeving van de (opgroeïende) jeugd gezonder te maken.
Passende ondersteuning	
<ul style="list-style-type: none"> • Er is sprake van een fijnmazige structuur van maatschappelijke voorzieningen voor informatie, ondersteuning en hulp, die toegankelijk en laagdrempelig is georganiseerd, waardoor inwoners met een hulpvraag beter bekend zijn met de mogelijkheden tot ondersteuning en daar - waar nodig – in een vroeg stadium gebruik van kunnen maken om zo beter in staat te zijn zich te kunnen (blijven) redden in het alledaagse. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is - naast het faciliteren van fysieke, telefonische en digitale vormen van contactmogelijkheid - opnieuw stevig ingezet op het bereiken van vindplaatsen in de wijken en dorpen, om proactief in te kunnen spelen op mogelijke ondersteuningsbehoeften; • Qua tevredenheid over plekken waar, dicht bij de inwoners, informatie, advies en/of ondersteuning kan worden ontvangen bestaat al jaren een stabiel beeld, waarbij twee derde van de inwoners aangeeft (zeer) tevreden te zijn over de aanwezigheid van deze mogelijkheden/voorzieningen; • Van het totaal aantal meldingen bij WIJ Groningen heeft 53% geleid tot nader onderzoek.
<ul style="list-style-type: none"> • (Meer) inwoners die als gevolg van psychische, somatische- en/of andere beperkingen belemmeringen ondervinden bij het uitvoeren van activiteiten in het alledaagse, ontvangen - daar waar nodig - tijdige en passende ondersteuning, om zich zo beter te kunnen (blijven) redden en zo lang als mogelijk vanuit de eigen thuissituatie aan het maatschappelijke verkeer te kunnen (blijven) deelnemen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gebiedsgerichte ondersteuning via maatwerk en algemene voorzieningen; • Verstrekking van hulpmiddelen en andere voorzieningen; • Ondersteuning van mantelzorgers.
<ul style="list-style-type: none"> • Jeugdigen en gezinnen ontvangen tijdig en dicht bij huis passende en samenhangende ondersteuning. 	<ul style="list-style-type: none"> • Circa 1.000 jeugdigen en gezinnen hebben vanuit de Basis jeugdhulp ondersteuning ontvangen. Het proces rond de implementatie van de Basis jeugdhulp is goed verlopen. Wij zijn tevreden met hoe het nu gaat: in de meeste gevallen kan de BJH de ondersteuning overnemen, er zijn geen wachtlijsten en met het gezin wordt de best passende oplossing gezocht; • De overgang van de resterende jeugdhulpproducten naar de BJH is voorbereid; • Wij hebben ingezet op goede communicatie met de 'latende' aanbieders over de overgang van cliënten;

	<ul style="list-style-type: none"> • Met de huisartsen hebben wij afspraken gemaakt over de verwijzingen naar de BJH en met de overige verwijzers voor de verwijzingen vanaf 2024; • De dekkingsgraad van de Ondersteuners jeugd en gezin bij de huisartsen is vergroot naar circa 85%; • Wij hebben in het kader van de HvA een robuustheidsscan over de samenwerking in de regio uitgevoerd.
<ul style="list-style-type: none"> • Jeugdigen groeien 'zo thuis mogelijk' op. Minder jeugdigen worden uit huis geplaatst. 	<ul style="list-style-type: none"> • Met het (regionale) project Versterken en ondersteunen pleegouders hebben wij gewerkt aan een betere ondersteuning van pleeggezinnen en het verbeteren van de samenwerking tussen de pleegzorgaanbieders en het lokale team. De ontregelaar pleegzorg heeft 55 casussen behandeld; • Op 3Noord niveau hebben wij samen met betrokken aanbieders uitvoering gegeven aan de opgaven die in de Bovenregionale Visie Jeugdhulp met een Plus en het Toekomstplan O3M zijn beschreven; • Wij hebben regionaal een visie op de Hoogspecialistische jeugdhulp vastgesteld; er is een start gemaakt met het traject inkoop HSJ; • Bovenregionaal hebben wij visies opgesteld op de verblijfsfuncties en de afbouw Jeugdhulp plus.
<ul style="list-style-type: none"> • Jeugdigen worden beter beschermd als hun ontwikkeling gevaar loopt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wij hebben het Verbeterplan GI's tot uitvoering gebracht. Dit heeft o.a. geleid tot een lagere caseload en betere kwaliteit. Met ingang van 2024 wordt aan de GI's een garantiebudget versterkt, dit zorgt voor continuïteit in het aanbod en minder marktwerking; • Samen met de regiogemeenten hebben wij een plan opgeleverd aan de hand waarvan het Toekomstscenario zal worden uitgevoerd.
<p>Beschermd wonen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Meer mensen kunnen gebruik maken van lokale voorliggende voorzieningen waardoor een beroep op een voorziening Beschermd wonen kan worden voorkomen. We werken toe naar sociale inclusie, waarin mensen met psychiatrische en sociaal-maatschappelijk ondersteuning op maat ontvangen in de eigen woon- en leefsituatie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionaal waren middelen gereserveerd die gemeenten lokaal konden investeren in lokale voorliggende voorzieningen; • Een nieuwe werkwijze van de toegangen is verder geïmplementeerd, waardoor er actief gestuurd kan worden op het bieden van ondersteuning op maat in de eigen woon- en leefsituatie; <p>In de gemeente Groningen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • is gewerkt aan het verstevigen van de verbinding met de WIJ-teams om het aanbod van zorg en ondersteuning optimaal te benutten; • Is gewerkt aan het bevorderen van de uitstroom via de lokale 'uitstroomtafel'; • Zijn initiatieven gefaciliteerd die een preventieve werking hebben op de instroom en passend zijn bij de transformatie-opgaven.
<p><i>Maatschappelijke Opvang</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Minder mensen doen noodgedwongen een beroep op een opvangvoorziening; • Waar het onvermijdelijk is, wordt opvang op maat geboden, als keerpunt in iemands leven op weg naar herstel. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten hebben meegedaan aan de landelijke preventiescan Dakloosheid om helder te krijgen op welke onderdelen uitbreiding van preventieactiviteiten een bijdrage kan leveren aan het voorkomen van dakloosheid; • Na melding van dakloosheid wordt, indien noodzakelijk, in afstemming met cliënt (en participanten) een opvanglocatie gezocht die past bij de mate van zelfredzaamheid.

<p><i>Vrouwenopvang</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Door middel van inzet van preventieve interventies is de instroom in de opvangvoorzieningen verminderd en hoeft er diensgevolge minder gebruik te worden gemaakt van ad hoc voorzieningen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het Intensief Casemanagement bij huisverboden is gecontinueerd; • Vanuit de Vrouwenopvang wordt ambulante systeeminterventie geboden aan gezinnen via lokale teams.
<p><i>Ondersteuning sekswerkers</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • We willen het ondersteuningsaanbod voor sekswerkers op peil houden en breder toegankelijker maken (mannen, jongens, transgenders enz.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Het aanbod aan zorg en ondersteuning is op peil gebleven. Het meetingpoint -waar vanuit verschillende zorg- en gezondheidsinstellingen integraal ondersteuning wordt aangeboden- is ruim 400 keer bezocht. Vanuit hier is ook gestart met het organiseren van één inloopavond per week voor jongens, mannen en transgenders; • Er is tweemaal een klankbordgroep georganiseerd voor en met de sekswerkers. In de klankbordgroep worden ontwikkelingen, trends en verbeterpunten besproken; • In navolging van de positieve ervaringen vanuit Groningen met het burgerinitiatief Het Overweeghuis heeft dit op andere plekken in het land opvolging gekregen; • Er hebben ongeveer 120 intakes plaatsgevonden voor werkpassen voor sekswerkers.
Zorg en veiligheid	
<ul style="list-style-type: none"> • Signalen over inwoners die als gevolg van psychiatrische problemen, middelengebruik en/of een verstandelijke beperking (mogelijk) onbegrepen en soms gevaarlijk gedrag vertonen worden zo vroeg mogelijk opgepakt waardoor zo tijdig mogelijk passende ondersteuning is gerealiseerd, gericht op herstel en herwinning van zelfredzaamheid. 	<ul style="list-style-type: none"> • De samenwerking tussen de netwerkpartners uit het zorg-medisch domein, het veiligheidsdomein, het sociaal domein, de specialistische GGZ, de verslavingszorg en beschermd wonen en maatschappelijke opvang is geïntensiveerd.
<ul style="list-style-type: none"> • Signalen van inwoners die in huiselijke kring te maken hebben met (lichamelijke en/of psychische) mishandeling en/of geweld worden zo vroeg mogelijk opgepakt waardoor zo tijdig mogelijk passende ondersteuning is gerealiseerd, gericht op beëindiging van deze situatie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het regionaal actieprogramma 'Geweld hoort nergens thuis' is beëindigd, de opbrengsten van het programma worden meegenomen in het Toekomstscenario Kind en gezinsbescherming; • Voor de gemeente Groningen hebben we een actieplan 'In Groningen is iedereen veilig thuis' ontwikkeld dat zich richt op betere signalering en een effectieve aanpak van huiselijk geweld, kindermishandeling en geweld tegen vrouwen (femicide); • We hebben regionale voorzieningen t.b.v. de aanpak van huiselijk geweld gefaciliteerd, zoals Veilig Thuis en de Vrouwenopvang. Ook de opvang van huisdieren in de VO is gefaciliteerd; • WIJ Groningen is bezig om op basis van een zelfscan een verbeterplan te ontwikkelen; • We hebben trainingen, netwerkbijeenkomsten en een publiekscampagne t.b.v. preventie en signalering van kindermishandeling georganiseerd en uitgevoerd.
<p><i>Seksueel geweld</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Inwoners die te maken krijgen met seksueel geweld ontvangen, door het organiseren van eerdere signalering, sneller passende hulp. 	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben het Centrum Seksueel Geweld en Stichting no need to hide gefaciliteerd; • We zijn gestart met een regionale aanpak van seksueel geweld 'Gronings Offensief'.
<p><i>Aanpak mensenhandel</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • We geven invulling aan onze verantwoordelijkheid voor preventie, signalering, handhaving, veiligheid en zorg 	<ul style="list-style-type: none"> • Sleutelfunctionarissen van de politie, arbeidsinspectie, Zorg- en Veiligheidshuis, Halt, Veilig Thuis, WIJ en Time2Connect

<p>en werken toe naar een integrale programma-aanpak van seksuele uitbuiting, arbeidsuitbuiting en criminele uitbuiting.</p>	<p>zijn samen met <i>-en op initiatief van-</i> de gemeente getraind in de aanpak mensenhandel;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Daarnaast zijn ongeveer 100 gemeentelijke functionarissen getraind in het herkennen en signaleren van mensenhandel; • Tijdens Let's Gro hebben twee activiteiten plaatsgevonden om zowel burgers als professionals bewust te maken van seksuele en criminele uitbuiting middels een Experience Room Mensenhandel en de bijeenkomst 'Niet alles is wat het lijkt'.
<p><i>Jeugd en veiligheid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Door het organiseren van een sluitende keten jeugd en veiligheid (veiligheid op scholen, aanpak problematische jeugdtroepen en een risicojeugd overleg) wordt (herhaald) slachtofferschap- en ouderschap zoveel mogelijk voorkomen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het project om vroegtijdig preventief te kunnen interveniëren bij kinderen op basisscholen (KIEM) is doorontwikkeld en uitgebreid naar kinderdagverblijven; • Er is een handleiding Breed Jeugd overleg gerealiseerd en medewerkers (voorzitters) zijn getraind in de werkwijze. Daaropvolgend zijn acht nieuwe Breed Jeugd Overleggen gestart onder regie van de WIJ; • We hebben de aanpak problematische jeugdgroepen ingezet op vier jeugdgroepen van in totaal ruim 80 jongeren. Twee van de jeugdgroepen zijn in de loop van 2023 uit elkaar gevallen. In deze aanpak werken we nauw samen met ketenpartners als het Zorg- en Veiligheidshuis, WIJ Groningen, Politie Noord-Nederland, HALT, William Schrikker Groep en JBNoord.
<ul style="list-style-type: none"> • De taakstelling huisvesting vergunninghouders is gerealiseerd. 	<ul style="list-style-type: none"> • In samenwerking met de woningcorporaties in Groningen zorgen we voor het huisvesten van vergunninghouders. In 2023 hebben wij in totaal 612 vergunninghouders gehuisvest op een taakstelling van 515 te huisvesten vergunninghouders.
<ul style="list-style-type: none"> • Vergunninghouders weten de weg te vinden in de samenleving als het gaat om basisvoorzieningen als gezondheid, onderwijs, opvoeding, werk en inkomen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Maatschappelijke begeleiding van vergunninghouders wordt voor de gemeente Groningen uitgevoerd door Humanitas. Ook zorgt Humanitas voor het aanbieden van workshops voor de participatieverklaring; • In 2023 is maatschappelijke begeleiding geboden aan 368 inburgeringsplichtige vergunninghouders.
<ul style="list-style-type: none"> • Inburgeringsplichtigen slagen voor het inburgeringsexamen en zijn actief op het gebied van onderwijs of werk. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bij Thuis in 050 zijn eind 2023 bijna 1.300 inburgeringsplichtigen actief in begeleiding. Van hen vallen 382 personen onder de oude Wet inburgering en 896 onder de nieuwe Wet. Ongeveer 70 procent van de mensen in begeleiding is naast de inburgering actief in werk of vrijwilligerswerk.
<ul style="list-style-type: none"> • Vreemdelingen zonder recht op opvang of verblijf belanden niet op straat. 	<ul style="list-style-type: none"> • We voeren de pilot Landelijke Vreemdelingen Voorziening (LVV) uit in nauwe samenwerking met uitvoeringsorganisatie INLIA en de Rijkspartners IND, de Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V) en de vreemdelingenpolitie. Eind 2023 verblijven 163 personen in de LVV.

Bijdrage(n) verbonden partijen

- GR PG & Z (RIGG/GGD)
- GR Centrumregeling Beschermd Wonen Groningen
- GR Publiek vervoer Groningen Drenthe

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6:

[Verbonden partijen.](#)

Financiën

In dit onderdeel geven wij per deelprogramma een toelichting op de afwijking in de baten en de lasten > 500 duizend euro. Is de totale afwijking op het deelprogramma niveau op de baten en/of de lasten > 500 duizend euro, dan worden de afwijkingen die hieraan ten grondslag liggen op beleidsveldniveau toegelicht. Het kan dus zijn dat de onderliggende afwijkingen per beleidsveld lager zijn dan 500 duizend euro, maar per deelprogramma optellen tot > 500 duizend euro.

Financieel overzicht lasten en baten

03 Welzijn, gezondheid en zorg				
Omschrijving	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2023	Verschil
(Bedragen x 1.000 euro)				
<i>Lasten</i>				
03.3.1 Stimulering samenlevingsopbouw	17.853	21.914	19.923	1.991
03.3.2 Publieke gezondheidszorg	9.464	16.253	14.565	1.688
03.3.3 Passende ondersteuning	248.223	261.945	263.884	-1.939
03.3.4 Zorg en veiligheid	31.107	55.454	44.449	11.005
Totaal	306.647	355.566	342.821	12.745
<i>Baten</i>				
03.3.1 Stimulering samenlevingsopbouw	1.329	1.571	2.019	448
03.3.2 Publieke gezondheidszorg	491	7.522	5.730	-1.792
03.3.3 Passende ondersteuning	3.332	8.410	9.009	600
03.3.4 Zorg en veiligheid	4.152	12.120	13.050	930
Totaal	9.303	29.623	29.808	185
Totaal Saldo voor bestemming	297.345	325.943	313.013	12.930
<i>Reserve mutaties</i>				
Totaal toevoegingen	4.458	6.049	6.049	0
Totaal onttrekkingen	4.388	4.412	4.412	0
Totaal saldo na bestemming	297.414	327.580	314.650	12.930

Financiële toelichting

03.3.1 Stimulering samenlevingsopbouw	Lasten	Baten
Noodpakket energiekosten en inflatie	1.098	
In november 2022 heeft uw raad voor het " Noodpakket energiekosten en inflatie " een budget van 14,1 miljoen euro ter beschikking gesteld. Onderdeel van het pakket was een budget van 3 miljoen euro voor sociale basis en bedrijven. Doordat de regeling eind 2022 in werking is getreden is dit bedrag vanuit 2022 toegevoegd aan de begroting 2023. In 2023 is een deel van deze maatregelen uitgevoerd. Een bedrag van 1,1 miljoen euro is niet ingezet.		
Mantelzorg WMO	327	
We hebben 150 duizend euro intensiveringsmiddelen ontvangen voor verbetering van ondersteuning mantelzorgers. Door knelpunten in personele bezetting is de nadere uitwerking		

van beleid vertraagd en hebben we dit bedrag in 2023 niet kunnen besteden. Op het reguliere budget hebben we 177 duizend euro voordeel, deels door de inzet van middelen uit SPUK GALA.

SPUK Integraal Zorgakkoord (IZA)	164	
Vanuit de specifieke uitkering Integraal Zorgakkoord (IZA) zijn middelen in de regio beschikbaar gekomen waardoor wij gemeentelijke budgetten voor dit doel niet volledig hebben ingezet.		
Versterking sociale basis	112	
In de decembercirculaire 2022 hebben wij 112 duizend euro ontvangen voor het versterken van de sociale basis. Wij hebben dit budget in 2023 niet besteed omdat wij hiervoor middelen uit SPUK GALA hebben ingezet.		
Tijdelijke subsidieregeling dorpshuizen - SPUK GALA	262	
In september zijn we met gelden vanuit SPUK Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) gestart met de 'Tijdelijke subsidieregeling buurt- en dorpshuizen, versterken sociale basis'. De bijbehorende baten zijn per abuis verwerkt in de begroting van beleidsveld 3.3.2, waardoor wij hier een voordeel realiseren ten opzichte van de begroting en onder beleidsveld 3.3.2. een even groot nadeel.		
Overige verschillen	290	186
Door overige verschillen in lasten en baten hebben we een voordeel van 476 duizend euro.		

03.3.2 Publieke gezondheid	Lasten	Baten
SPUK Integraal Zorgakkoord (IZA)	770	-770
We hebben van het rijk de specifieke uitkering Integraal Zorgakkoord (IZA) ontvangen. Dit betreft middelen om regionaal in te zetten waarbij Groningen als mandaatgemeente optreedt. In 2023 zijn niet alle middelen ingezet. Hierdoor hebben wij minder lasten en baten dan begroot.		
Diverse SPUKS waaronder GALA	744	-1.006
We hebben van het rijk diverse specifieke uitkeringen ontvangen op het gebied van gezondheid. Omdat we deze middelen niet volledig hebben kunnen inzetten, voornamelijk door de late toekenning van SPUK GALA en het opstarten van enkele activiteiten, hebben we 744 duizend euro minder lasten en baten dan begroot. Daarnaast hebben we 262 duizend euro lagere baten door een verschuiving tussen beleidsvelden. De ontvangst van SPUK GALA inzake dorps- en buurthuizen is begroot in beleidsveld 3.3.2 maar is gerealiseerd in beleidsveld 3.3.1.		
Overige verschillen	174	-16
Overige verschillen leiden per saldo tot een voordeel van 158 duizend euro.		

03.3.3 Passende ondersteuning	Lasten	Baten
Jeugdhulp	-10.250	
Ten opzichte van de begroting van 74,6 miljoen euro bedraagt het nadeel 10,2 miljoen euro. Dit heeft de volgende oorzaken.		

Hogere realisatie jeugdhulp 2022 (N 3,3 miljoen euro)

De definitieve realisatie 2022 is 3,3 miljoen euro hoger uitgevallen dan werd verwacht bij het opstellen van de begroting 2023. Deze hogere realisatie werkt structureel door.

Indexatie (N 0,9 miljoen euro)

Door de stijgende lasten is de compensatie voor de prijsindexering gebaseerd op een te laag bedrag, dit geeft een nadeel van 0,9 miljoen euro.

Basis jeugdhulp (N 1,0 miljoen euro)

Op 1 januari 2023 zijn we met de Basis jeugdhulp gestart. De aanneme hierbij was dat alle nieuwe ondersteuningsvragen op het gebied van individuele- en gezinsbegeleiding, die binnenkomen bij WIJ Groningen of bij de huisartsen, via de Basis jeugdhulp georganiseerd

worden. Doordat de praktijk toch iets weerbarstiger is gebleken en vanaf 1 januari 2023 niet alle bovengenoemde ondersteuningsvragen via Basis jeugdhulp bekostigd worden, is sprake van een incidenteel nadeel van 1,0 miljoen euro op deze lichtere producten.

Solidaire (regionale) kosten (N 0,2 miljoen euro)

De solidaire (regionale) kosten zijn 0,2 miljoen euro hoger, onder meer door hogere kosten voor Jeugdzorg Plus.

Overige toename kosten zorg in natura (N 4,1 miljoen euro)

We zien door toenemende complexiteit van problematiek de kosten stijgen. Doordat er meer volume per cliënt (uren/dagdelen/etmalen/stuks) ingezet wordt, stijgen de gemiddelde kosten per cliënt met meer dan de prijsindex. Specifiek zien we vanaf de zomer 2022 het aantal cliënten en het volume per cliënt in de dagbesteding/dagbehandeling stijgen. Daarnaast verstrekken we meer subsidies in het kader van de inzet van collectieve jeugdhulp.

PGB (V 0,2 miljoen euro)

Door een daling van het aantal cliënten met PGB is er een voordeel op de PGB lasten ontstaan van 0,2 miljoen euro.

Afwijking in het budget (N 0,9 miljoen euro)

Het budget is ruim 0,9 miljoen euro lager enerzijds door een structurele uitname uit het gemeentefonds in verband met de uitvoeringskosten van de SVB (0,1 miljoen euro) en anderzijds door incidentele uitnamen in het kader van de subsidieregeling 'verlagen werkdruk gecertificeerde instellingen voor jeugdbescherming en -reclassering' (0,2 miljoen euro) en voor de compensatieregeling voogdij 18+ (0,5 miljoen euro). Daarnaast is het budget verlaagd met de taakstelling 'intensivering stapelingsaanpak' (0,2 miljoen euro).

Jeugd - Diverse SPUKS	-749	749
------------------------------	------	-----

Wij ontvangen van het rijk diverse SPUKS voor jeugdhulp. Over 2023 zijn de baten en lasten 749 duizend euro hoger dan begroot doordat wij de begroting niet tijdig hebben kunnen aanpassen.

Jeugd - Regionale Transformatieagenda	581	
--	-----	--

In de regionale transformatieagenda Jeugdhulp zijn de inhoudelijke ontwikkelopgaven voor de komende jaren voor de jeugdhulpregio Groningen uitgewerkt. Om de transformatiebeweging te bevorderen is een fonds beschikbaar waarvan wij penvoerder zijn. In 2023 hebben wij de beschikbare middelen deels kunnen besteden. We hebben ze ingezet om te sturen op afronding van in gang gezette activiteiten en we hebben gerichte verbetervoorstellen gedaan voor de toekomst. We hebben 581 duizend euro niet ingezet in 2023.

WMO zorgkosten	3.495	286
-----------------------	-------	-----

De Wmo zorgkosten zijn in 2023 met 1,7 miljoen euro gestegen naar 48,2 miljoen euro. Toch is er een voordeel ten opzichte van de begroting van 3,8 miljoen euro. De technische verwerking van extra loon- en prijsstijgingen geeft een voordeel van 1 miljoen euro. Verder was het aantal indicaties huishoudelijke hulp lager dan verwacht (0,9 miljoen euro) en was er een voordeel door lagere indicatieomvang en verzilvering (0,5 miljoen euro). Daarnaast vallen de kosten voor hulpmiddelen/woonvoorzieningen mee (0,9 miljoen euro). Dit is onder meer het gevolg van het nieuwe contract dat hier, in tegenstelling tot elders in het land, geen kostenverhogend effect had. Ten slotte hebben we een voordeel van 0,5 miljoen euro door afroning overwinst van een GON aanbieder.

Beschermd Wonen	2.543	
------------------------	-------	--

Het resultaat voor de centrumregeling Beschermd Wonen bedraagt 6,8 miljoen euro voordelig voor de regio (alle Groninger gemeenten). Enerzijds zijn de zorgkosten hoger dan begroot als gevolg van hogere cliëntenaantallen en een hogere indicatiewaarde. Anderzijds is de rijksbijdrage met 2,9 miljoen euro gestegen en zijn de uitvoeringskosten 0,3 miljoen euro lager dan begroot. Daarnaast is een buffer van 4,2 miljoen euro voor eventuele ontwikkelingen in de zorgkosten vrijgevallen ten gunste van het resultaat. Het aandeel van de gemeente Groningen in het regioresultaat bedraagt 2,5 miljoen euro.

IZA - Specifieke Uitkering	956	
Vanuit de specifieke uitkering IZA (Integraal Zorgakkoord) zijn middelen in de regio beschikbaar gekomen waardoor wij gemeentelijke budgetten voor dit doel niet volledig hebben ingezet.		
Intensiveringsmiddelen coalitieakkoord	864	
Onze inzet op intensiveringsvraagstukken in 2023 heeft niet altijd tot volledige besteding van de beschikbare middelen geleid. We hebben in totaal 864 duizend euro voordeel op de volgende intensiveringen:		
<ul style="list-style-type: none"> • 10. Woonzorgvisie. De middelen voor 'samenwerking woningcorporaties' (budget 50 duizend euro) hebben we niet hoeven besteden omdat voor de in 2023 gemaakte afspraken geen investering nodig bleek. Bij het onderdeel 'inzet langer zelfstandig wonen' (budget 200 duizend euro) hebben we 140 duizend euro voordeel omdat we voor het Uitvoeringsprogramma Ouder en Wijzer middelen uit SPUK GALA hebben ingezet. Voor 'programmatisch wonen' (budget 50 duizend euro) hebben we 30 duizend euro ingezet en van de middelen resteert nog 20 duizend euro. • 12. Woon-opvang, Winteropvang voor buitenslapers, intensiveringsbudget 230 duizend euro. De voorbereidingstijd om de volledige interventie te organiseren is langer dan gedacht. Daarnaast zijn lasten voor passende winternoodopvang gedekt uit het budget voor maatschappelijke opvang. Op het intensiveringsbudget woonopvang hebben we daardoor 105 duizend euro voordeel. • 15. Aanpak mensenhandel, intensiveringsbudget 300 duizend euro. We hebben volop geïnvesteerd in signalering en bewustwording. Wat betreft het onderdeel 'passende opvang' hebben we nog niet alle middelen in kunnen zetten. We hebben daardoor 95 duizend euro voordeel. • 16. Aanpak mensen met onbegrepen gedrag, intensiveringsbudget 190 duizend euro. Voor diverse onderdelen hebben we dekking gevonden bij andere eenmalige dekkingsbronnen. Hierdoor hebben wij een voordeel van 175 duizend euro. • 69. Borging werkwijze en lerend netwerk stapeling sociaal domein, intensiveringsbudget 90 duizend euro. Wij hebben 73 duizend euro voordeel omdat we minder kosten hadden voor communicatie en externe deskundigheid. Dit jaar stond met name in het teken van het neerzetten van praktijkverbindersteams in de verschillende gebieden en het versterken en uitbreiden van het lerend netwerk. • 70. Fijnmazig wijkvervoer, intensiveringsbudget 300 duizend euro. In 2023 hebben wij het overleg met wijkinitiatieven geïntensiveerd en subsidiemogelijkheden onder de aandacht gebracht. Dit heeft geleid tot een fors hogere uitvraag over 2024 door meer wijkaanbieders. In 2023 is slechts beperkt gebruik gemaakt van het budget, zodat hiervan nog 206 duizend euro resteert. 		
WvGGZ	391	
Het budget van de WvGGZ is structureel hoger dan de daadwerkelijke uitputting. In 2023 hebben we een voordeel van 391 duizend euro, onder meer doordat we middelen vanuit SPUK IZA hebben ingezet (80 duizend euro).		
Overige verschillen	230	-435
Overige verschillen leiden per saldo tot een nadeel van 205 duizend euro.		
03.3.4 Zorg en veiligheid	Lasten	Baten
Maatschappelijke Opvang	9.244	656
In de Maatschappelijke Opvang worden voorzieningen georganiseerd voor alle inwoners van de provincie Groningen. Dit gebeurt namens alle Groninger gemeenten vanuit het programma Beschermd Wonen & Opvang. De structurele kosten voor opvang zijn grotendeels gedekt door de reguliere rijksbijdrage (DUMO). Daarnaast is 11,5 miljoen euro beschikbaar aan incidentele middelen uit voorgaande jaren. Hiervan hebben wij in 2023 al 2 miljoen euro moeten inzetten. In 2023 levert dit nog een voordeel op van 9,9 miljoen euro. Het restant zetten wij komende jaren in omdat de structurele uitgaven hoger zijn dan de structurele inkomsten.		
Vrouwenopvang en huiselijk geweld	2.247	-268

Wij ontvangen voor de periode 2022-2025 jaarlijks middelen om het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming in de regio in te voeren en extra ondersteuning te kunnen organiseren voor gezinnen met meervoudige problematiek. In de begroting 2023 betreft dit een budget van 1,3 miljoen euro. Doordat de implementatie middels proeftuinen en werkgroepen pas in 2024 zal starten hebben we in 2023 een incidenteel resultaat van 1 miljoen euro.

Daarnaast hebben we binnen de huidige personele bezetting nog geen aanvullende inzet kunnen realiseren op het aandachtsgebied schadelijke praktijken (voordeel 300 duizend euro). Verder is de subsidie 2022 voor Veilig Thuis lager vastgesteld (voordeel 141 duizend euro) en hebben we voor verschillende activiteiten dekking gevonden bij SPUK IZA (voordeel 433 duizend euro).

Het totale voordeel in 2023 bedraagt 2 miljoen euro. Dit zetten wij de komende jaren in omdat de structurele uitgaven hoger zijn dan de structurele inkomsten.

SPUK Landelijke Vreemdelingenvoorzieningen (LVV)	-418	418
<hr/>		
De pilot Landelijke Vreemdelingenvoorzieningen (LVV) wordt door het rijk gefinancierd via een SPUK. In 2023 werden de subsidies van 2021 en 2022 inclusief de uitgaven voor de nieuwbouw bij stichting Inlia definitief vastgesteld. Er hebben door de nieuwbouw noodzakelijke nabetalings plaatsgevonden met als gevolg een kostenoverschrijding van 494 duizend euro. Over 2023 is de subsidie voor stichting Inlia lager vastgesteld (voordeel 76 duizend euro). Per saldo resteert een lastenoverschrijding van 418 duizend euro. De baten uit de SPUK die hier tegenover staan zijn eveneens hoger dan begroot.		
Overige verschillen	-68	124
<hr/>		
Overige verschillen leiden per saldo tot een voordeel van 56 duizend euro.		

Risico's

Voor een totaal overzicht van de risico's zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Ontwikkelingen

Voor een totaal overzicht van de ontwikkelingen zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Deelprogramma 3.4: Sport en bewegen

'We vinden dat iedere Groninger gelijke kansen verdient om de kracht van sport en bewegen te ervaren. Om te ervaren wat iedereen al weet: het is leuk, maakt gezonder, maakt gelukkiger en draagt bij aan een sterke samenleving.' Het ontwikkelen van sportief kapitaal op jonge leeftijd en het versterken van dit kapitaal zijn noodzakelijk om een leven lang sporten en bewegen mogelijk te maken voor iedere inwoner.

Sport en bewegen draagt bij aan een sterke samenleving én maatschappelijke waarden voor een sterke sport, waardoor iedereen kan meedoen, ontmoeten en plezier kan beleven aan sport- en bewegen.

Doelen Deelprogramma 3.4: Sport en bewegen

Om bovenstaande te kunnen bewerkstelligen zetten we in op de volgende doelen:

- Ieder kind sportief en vaardig;
- Vitale sportclubs in de buurt;
- Uitnodigende sportieve ruimte;
- Sporten en spelen in de buurt;
- (Top)talent als inspiratiebron.

Beleidsvelden

Deelprogramma Sport en bewegen bestaat uit de volgende beleidsvelden:

Sportieve infrastructuur

Een leven lang sporten en bewegen voor iedere Groninger. Daarbij is essentieel dat er een sterke sport- en beweeginfrastructuur is met veel mogelijkheden om te sporten en te bewegen, ook voor de nog niet actieve/weinig

actieve inwoners. De hardware hangt nauw samen met de software (de activiteiten) en de orgware (zoals de sportclubs, de professionals en het onderwijs en de samenwerking daartussen).

Sportief kapitaal

Het ontwikkelen van sportief kapitaal begint van jongs af door bewegingsvaardigheden op te bouwen met spelen in de buurt, op school, bij de kinderopvang en bij de sportclub. Goede bewegingsvaardigheden, zelfvertrouwen en sociale contacten dragen bij aan het opbouwen en doorontwikkelen van sportief kapitaal. We willen dat iedere Groninger in elke fase van zijn leven mee kan doen. Voor de jeugd doen we dat vanuit het programma Bslim. We vinden een inclusief sportaanbod belangrijk om zo sporten en bewegen laagdrempelig te maken zodat ook inwoners met psychosociale, financiële en/of fysieke beperkingen kunnen meedoen. Daartoe is een veilig, positief en inclusief sportklimaat bij sportclubs van belang.

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[Sport en Bewegvisie 2021+, Sportief kapitaal voor iedere Groninger \(november 2020\)](#)

[Meerjarenprogramma Sport en Bewegen 2021-2025, Sporten, spelen, bewegen en ontmoeten \(april 2021\)](#)

Relevante ontwikkelingen

Groei van de gemeente

De gemeente groeit. Het aantal inwoners neemt de komende jaren toe. Dat betekent dat de vraag naar beschikbare sport- en beweegvoorzieningen toeneemt. We willen de sportvoorzieningen laten meegroeien met de gemeente en daarbij rekening houden met bestaande capaciteitsknelpunten. Het sportlandschap verandert eveneens en de veranderende behoefte aan sport- en beweegvoorzieningen maakt dat het van belang is om ook kwalitatief goed te kijken naar het huidige sportareaal. Hiervoor werken we aan het Masterplan (door)ontwikkeling Sportvoorzieningen 2037. Bouwstenen hiervoor zijn onder andere het Capaciteitsonderzoek Sportaccommodaties, de uitkomsten van het onderzoek naar de toekomstige inrichting van Sportpark Corpus den Hoorn, het IABB en de Urban Sports Agenda. Het gebruik van de openbare ruimte voor sport en bewegen wordt in de toekomst nog belangrijker. Op Sportpark Corpus den Hoorn hebben we na een intensief traject met gebruikers over de toekomstige inrichting van het park de keuze gemaakt om de voorkeur voor de breedtesport op dit sportpark te bevestigen. Om meer capaciteit toe te voegen zijn middelen beschikbaar gesteld om veld 5 om te bouwen van natuurgras naar kunstgras. Gebruikers maken onderling afspraken over een optimale verdeling van gebruik van de velden.

Sociale Veiligheid in de Sport

In het najaar zijn we gestart met inspiratiesessie Sociale Veiligheid in de sport waarbij vele sportaanbieders aanwezig waren. De komende jaren zetten we aan de hand van het actieplan in op een positieve sportcultuur die veilig en plezierig is voor alle inwoners. Eén van de pijlers in het actieplan is de Groningse norm(aal) waarbij we uitspreken dat we het normaal vinden dat vanaf sportseizoen '24 - '25 alle sportclubs maatregelen hebben getroffen op het gebied van sociale veiligheid.

Gronings Sportakkoord en Brede SPUK GALA

In 2023 is het Gronings Sportakkoord herijkt. We hebben dit samen met onze partners gedaan. De financiering is vanaf 2023 ondergebracht in de Brede SPUK GALA regeling.

Sportgala Groningen

Samen met Provincie Groningen en andere samenwerkingspartners organiseren we jaarlijks het Sportgala Groningen. We kijken terug op een mooie editie in december 2023, waarbij voor het eerste alle Groninger gemeenten waren betrokken bij het de verkiezing van de Breedtesportprijs.

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld). In de activiteitentabel reflecteren we op de activiteiten zoals opgenomen in de [begroting 2023](#).

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben we daarvoor gedaan (activiteiten)
Sportieve infrastructuur	
<ul style="list-style-type: none"> Sportaccommodaties en -faciliteiten worden optimaal benut. De capaciteit sluit aan op de vraag. De faciliteiten en het aanbod sluiten aan op de behoeften van sporters. 	<ul style="list-style-type: none"> Klanttevredenheidsonderzoek uitgevoerd; Sport en Bewegen verkend in gebiedsontwikkeling nieuwe wijken; Onderzoek toekomstige inrichting van Sportpark Corpus den Hoorn uitgevoerd; Onderzoek toekomstbestendigheid particuliere zwembaden gestart; Project Beter Benutten Buitensport gestart; Capaciteitsonderzoek Sportaccommodaties uitgevoerd; Gestart met ontwikkeling Masterplan Sportvoorzieningen 2037; Gestart met inventarisatie en ontwikkeling van kwaliteitsimpulsen IABB (akoestiek en innovatieve inrichting);
<ul style="list-style-type: none"> Een gelijk speelveld voor de sportclubs die gebruik maken van gemeentelijke sportfaciliteiten. 	<ul style="list-style-type: none"> Project Gelijk Speelveld Haren en Ten Boer afgerond; Project Doorbelasten Nutsvoorzieningen gecontinueerd, waarbij besloten is om de nutsaansluitingen over te dragen aan de sportclubs (met uitzondering van de 4 grote sportparken).
<ul style="list-style-type: none"> De Bewegende Stad: Realiseren van uitdagende sport- en speelplekken en het (her)inrichten van een beweegvriendelijke openbare ruimte. 	<ul style="list-style-type: none"> Fase 1 Skatepark Stadspark gerealiseerd; Bouw nieuw skatepark Colosseum; MTB skillspark Meerstad gerealiseerd; Urban Sports Agenda samen met stakeholders ontwikkeld; Doorontwikkeling verschillende lopende projecten, zoals outdoor gym Gravenburg, beweegplek Glimmen en 'Samenspeelplekken' Mikkellhorst, Stadspark en Noorderplantsoen.
Sportief kapitaal	
<ul style="list-style-type: none"> Ontwikkelen van bewegingsvaardigheid, sportief leervermogen, sportidentiteit en opdoen van positieve sportervaringen die bij hun motivatie passen. 	<ul style="list-style-type: none"> Inzet Bslim gecontinueerd; Sport- en Cultuurhopper, 3x per jaar, in totaal 4910 inschrijvingen; Sport- en Cultuurhopper uitgebreid met de Uniek Sporten Hopper.
<ul style="list-style-type: none"> Wegnemen van fysieke, sociale en financiële barrières bij doelgroepen waarbij de sportdeelname achterblijft. 	<ul style="list-style-type: none"> Inzet beweegcoach inclusief sporten en start beweegcoach chronisch zieken; Jeugdfonds Sport & Cultuur gecontinueerd; Volwassenfonds Sport & Cultuur gecontinueerd.

<ul style="list-style-type: none"> • Vitaliseren van sportclubs door op maat begeleiding en ondersteuningsprojecten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gestart met de evaluatie van Sportparkmanagement en doorontwikkeling; • Actieplan 'Sociale veiligheid in de Groningse sport' gestart.
<ul style="list-style-type: none"> • Kennis en expertise benutten om talentprogramma's te verbeteren en deze in te zetten voor versterking van de breedtesport. 	<ul style="list-style-type: none"> • 7 Regionale Training Centra (RTC's) ondersteund; • Bijgedragen aan RTC voor Paralympische Sporters Noord; • Bijgedragen aan Kennisdeling Sport Science & Innovation; • Gezamenlijk uitvoering gegeven aan Talenthub Groningen; • Sportpenningen uitgereikt aan Groningse topsporters.

Bijdrage(n) verbonden partijen

Er zijn op dit deelprogramma geen verbonden partijen.

Financiën

In dit onderdeel geven wij per deelprogramma een toelichting op de afwijking in de baten en de lasten > 500 duizend euro. Is de totale afwijking op het deelprogramma niveau op de baten en/of de lasten > 500 duizend euro, dan worden de afwijkingen die hieraan ten grondslag liggen op beleidsveldniveau toegelicht. Het kan dus zijn dat de onderliggende afwijkingen per beleidsveld lager zijn dan 500 duizend euro, maar per deelprogramma optellen tot > 500 duizend euro.

Financieel overzicht lasten en baten

03 Sport en bewegen				
Omschrijving	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2023	Vershil
(Bedragen x 1.000 euro)				
<i>Lasten</i>				
03.4.1 Sportieve infrastructuur	29.868	31.017	29.961	1.056
03.4.2 Ontwikkelen sportief kapitaal	2.112	2.471	2.362	109
Totaal	31.980	33.487	32.323	1.164
<i>Baten</i>				
03.4.1 Sportieve infrastructuur	9.733	9.933	10.118	185
03.4.2 Ontwikkelen sportief kapitaal	5	1.173	1.170	-3
Totaal	9.738	11.105	11.288	182
Totaal Saldo voor bestemming	22.243	22.382	21.035	1.347
<i>Reserve mutaties</i>				
Totaal toevoegingen	170	291	291	0
Totaal onttrekkingen	285	411	411	0
Totaal saldo na bestemming	22.127	22.262	20.915	1.347

Financiële toelichting

03.4.1 Sportieve infrastructuur	Lasten	Baten
Opruimen SBR korrels kunstgrasvelden	815	
In de meerjarenbegroting hebben we voorzien in de vervanging van kunstgrasvelden waarin schadelijk rubber (SBR) is verwerkt en in het opruimen van SBR-korrels rondom de velden. Recent is vanwege de discussie rondom de infill besloten twee van de drie velden voor 2023 pas in 2024 te vervangen. Daardoor hebben wij incidenteel een voordeel van 815 duizend euro. Het budget voor het opruimen is wel gebruikt.		
Stelpost kapitaallasten	469	
Bij het instellen van de voorziening voor meerjarenonderhoud sportgebouwen is het budget voor de vervangingsinvesteringen apart gezet. Door fluctuaties in de vervangingen hebben wij hierop incidenteel een vrijval van 469 duizend euro.		
Actualisatie meerjarenonderhoudsplan sportgebouwen	353	
In 2022 zijn we gestart met actualisatie van het meerjarenonderhoudsplan (MJOP) sportgebouwen. Vanuit de verwachting dat deze in 2022 afgerond zou zijn, hebben we in de begroting 2023 rekening gehouden met een hogere dotatie aan de onderhoudsvoorziening. Omdat de actualisatie in 2023 nog is doorgestaan en we deze naar verwachting in 2024 afronden, hadden we in 2023 nog geen onderbouwing om de dotatie al te verhogen en realiseren we een voordeel van 500 duizend euro. Daarnaast hebben we vanwege de onderhanden zijnde actualisatie de reguliere jaarlijkse mutatie in uitvoering en prijsindex in 2023 niet doorgevoerd (voordeel 112 duizend euro). Tegenover de voordelen staat een nadeel van 259 duizend euro door werk dat in 2022 is aanbesteed maar in 2023 is uitgevoerd.		
Dagelijks onderhoud en beheer	-520	17
We hebben extra uitgaven gehad voor onder meer sportinrichting (162 duizend euro), dagelijks beheer sporthallen wegens ziekte (190 duizend euro), implementatie van een nieuw toegang- en verhuursysteem (85 duizend euro), belastingen (35 duizend euro) en beveiliging (28 duizend euro).		
Inkomsten zwembaden en ijsbanen		-361
Door verschillende oorzaken hebben we een nadeel van 361 duizend euro. Door de matige zomerperiode waren er lagere inkomsten bij de Papiermolen. Daarnaast waren er aanloopproblemen bij de overgang naar een nieuw automatiseringssysteem waardoor we klanten gedurende korte tijd gratis toegang hebben gegeven. Verder hebben we als gevolg van krapte op de arbeidsmarkt minder groepslessen kunnen aanbieden. Ten slotte hebben we lagere huuropbrengsten dan begroot onder meer als gevolg van een lager gebruik door verenigingen. Van het totale nadeel van 361 duizend euro is naar verwachting 200 duizend euro structureel.		
Overige verschillen	-61	529
Door overige verschillen hebben we per saldo een voordeel van 468 duizend euro. Dit komt mede door de eindafrekening SPUK Stimulering sport 2022 die wij in 2024 hebben ontvangen (voordeel 302 duizend euro) en door een vrijval van kapitaallasten (voordeel 40 duizend euro).		
<hr/>		
03.4.2 Ontwikkelen sportief kapitaal	Lasten	Baten
Overige verschillen	109	-3
Door overige verschillen in lasten en baten hebben we per saldo een voordeel van 106 duizend euro.		

Risico's

Voor een totaal overzicht van de risico's zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Ontwikkelingen

Voor een totaal overzicht van de ontwikkelingen zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Deelprogramma 3.5: Cultuur

Groningen is een jonge gemeente met een authentiek en hoogstaand cultureel aanbod. Dit draagt bij aan de aantrekkelijkheid en de leefbaarheid van de gemeente. Wij vinden kunst en cultuur belangrijk voor onze inwoners omdat cultuur verrast, verrijkt en schoonheid biedt. De artistieke waarde van kunst en cultuur staat voor ons als intrinsieke waarde voorop. Er is tevens steeds meer bekend over het positieve effect van cultuurdeelname op je gezondheid. Cultuur draagt bij aan het cultureel zelfbewustzijn, de leefkwaliteit en identiteit van onze inwoners, van jong tot oud en met alle achtergronden en opleidingsniveaus. Culturele voorzieningen geven inwoners de mogelijkheid verhalen te delen, anderen te ontmoeten en hun creatieve talenten te ontwikkelen. We willen dat cultuur een breed bereik heeft zodat alle inwoners zich herkennen in het aanbod. Daarom zetten wij de komende jaren in op 'Kunst en cultuur voor iedereen'.

Doelen Deelprogramma 3.5: Cultuur

- Kunst en cultuur voor iedereen;
- Een sterke basis;
- City of talent

Beleidsvelden

Deelprogramma Cultuur bestaat uit de volgende beleidsvelden:

Culturele infrastructuur

Groningen kent een sterke culturele sector; om dit te behouden is het van belang dat we goede voorwaarden creëren. Dit doen we door instellingen die de basis vormen van onze culturele infrastructuur voor acht jaar op te nemen in onze cultuurnota's. Ook investeren we in nieuwe huisvesting en een gezonde arbeidsmarkt voor de culturele sector. We willen ervoor zorgen dat het vele creatieve talent verbonden blijft aan Groningen en dat talent de kans krijgt zich te ontwikkelen en te professionaliseren.

Groningen is een echte evenementengemeente. Jaarlijks vinden zo'n 500 evenementen plaats. We zijn trots op de iconische festivals die Groningen op de kaart zetten. Veel evenementen die nieuwe verhalen vertellen en ontmoetingen mogelijk maken worden (mede) georganiseerd door vrijwilligers. Evenementen, groot en klein, leveren zo een sterke bijdrage aan sociale cohesie. Een goed aanbod van (culturele) evenementen draagt bij aan waardering voor Groningen en heeft een positief effect op het vestigingsklimaat. Wel zien we de spanning van enerzijds de positieve effecten van evenementen, maar anderzijds de impact hiervan op natuur en ecologie.

Cultuur beleven

Cultuur beoefenen of bezoeken draagt bij aan zingeving, is een bron van sociale innovatie en geeft een nieuwe blik. Cultuur beleven is essentieel in deze tijd. We zien steeds meer dat cultuur onderdeel wordt van de wijkontwikkeling en zo bijdraagt aan de leefkwaliteit van inwoners. We willen dat cultuur toegankelijk is voor eenieder, dat betekent betaalbaar aanbod, maar ook voor elk wat wils. Door cultuur in de openbare ruimte te organiseren, vergroten we de zichtbaarheid van cultuur en zorgen we ervoor dat inwoners 'vanzelf' in aanraking komen met cultuur.

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[Kadernota 'Kunst en cultuur voor iedereen' 2021-2028](#)

[Cultuurnota 'Kunst en cultuur voor iedereen' 2021-2024](#)

[Toekomstdocument 'We the North'](#)

[Nota lokale media-instellingen 2020-2023](#)

[Verkenning nieuw muziekcentrum \(2018\)](#)

[Visie Martiniplaza \(2021\)](#)

[Toekomstvisie Evenementen 2023](#)

[Nota vergunningen evenementen \(2021\)](#)

Relevante ontwikkelingen

Start cultuurnota 2025-2028

Samen met de provincie zijn we gestart met het proces voor de nieuwe cultuurnota. Professionele culturele en erfgoedinstellingen konden vanaf 16 december 2023 tot 1 februari 2024 subsidie aanvragen voor de beleidsperiode 2025-2028. In de komende periode worden alle plannen door de Kunstraad gelezen en beoordeeld. Zelf gaan we aan de slag om het beleid voor de komende jaren aan te scherpen. Begin november ligt de cultuurnota voor in de gemeenteraad.

Stelselwijziging cultuur 2029

De landelijke Raad voor Cultuur heeft een advies gegeven over het cultuurbestel vanaf 2029. Dit deed de raad op verzoek van de Staatssecretaris van Cultuur. De kern van dit advies is dat het rijksgeld beter moet worden verdeeld over de regio, zodat cultuur voor meer mensen toegankelijk is. Nu is het onevenredig verdeeld waardoor er meer culturaanbod is in de randstad. Ook pleit de raad voor één rijkscultuurfonds dat alle subsidies verdeelt.

Veranderende politieke omgeving

Met een andere samenstelling van het provinciebestuur is er meer aandacht voor de Groningse identiteit zoals erfgoed en Grunneger Taol en minder aandacht voor vernieuwende kunst en cultuur. Met de uitslag van de landelijke verkiezingen daar bovenop is het zaak om ons te blijven inspannen voor een sterk en divers culturaanbod.

Herstel na corona

In 2023 hebben we voor het laatst gebruik kunnen maken van de coronamiddelen die we van het Rijk hebben ontvangen. We hebben dit ingezet door o.a. ons cofinancieringsfonds op te hogen, een snelkoker voor jonge makers te openen en het incidentenbudget van de Kunstraad op te hogen. Dit heeft ervoor gezorgd dat meer mensen konden deelnemen aan kunst en cultuur en dat meer makers hun projecten konden uitvoeren.

We zien dat de sector qua bezoekersaantallen is hersteld van de corona periode. Festivals, musea en concerten worden goed bezocht.

Kostenstijgingen

Door de sterke kostenstijgingen vanwege inflatie en hoge energieprijzen zien de instellingen hun financiële buffers krimpen. Daar komt voor de komende jaren de opgave van Fair Practice (eerlijke betaling en versterking culturele arbeidsmarkt) overheen. Vanaf 2025 is Fair Practice een voorwaarde om subsidie te kunnen verkrijgen. Dit heeft een financiële consequentie, als werknemers beter betaald dienen te worden blijft er minder over voor de activiteiten. Dit in combinatie met de prijsstijgingen zorgt ervoor dat de budgetten voor de cultuurnota 2025-2028 onder druk komen te staan.

Open Studio's

Het rijk heeft eind 2022 middels een SPUK jongerencultuur, geld beschikbaar gesteld om extra culturele activiteiten te organiseren voor jongeren. Reden hiervoor is de mentale gesteldheid van jongeren na twee coronajaren. Deze middelen zetten wij in voor het opstarten van Open Studio's voor jongeren. De studio's worden in een aantal verschillende wijken gerealiseerd. In de afgelopen maanden is samen met culturele-, welzijns- en zorgorganisaties gewerkt aan een plan waarbij jongeren tussen de 13 en 27 jaar een fysieke plek aangeboden wordt waar cultuurparticipatie en ontmoeting centraal staan. De Open Studio's zijn voor alle jongeren toegankelijk, wel zijn een aantal studio's gericht op specifieke doelgroepen zoals meisjes/jonge vrouwen of jongeren met zwaardere mentale problemen.

Slecht weer voorziening Bevrijdingsfestivals

Het ministerie van VWS maakte in 2023 bekend dat voor 2024 een garantiefonds wordt ingesteld waarmee de 14 Nederlandse Bevrijdingsfestivals zich kunnen verzekeren tegen slecht weer. Het voortbestaan van veel

Bevrijdingsfestivals was onzeker geworden na de moeilijke corona-jaren, stevige prijsstijgingen én het slechte weer van mei 2023. De inkomsten bleven achter en de reserves raakten uitgeput. Het Rijk maakt 1 miljoen euro vrij als slecht weer voorziening voor 2024. Over de daarop volgende jaren wordt nog gesproken.

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld). In de activiteitentabel reflecteren we op de activiteiten zoals opgenomen in de [begroting 2023](#).

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben we daarvoor gedaan (activiteiten)
Culturele infrastructuur	
<ul style="list-style-type: none"> Een breed en divers aanbod van (laagdrempelige) culturele en kunstzinnige activiteiten en faciliteiten, waar iedereen, jong en oud, arm en rijk aan kan meedoen. 	<ul style="list-style-type: none"> De planvorming rond een nieuw muziekcentrum, het toekomstbestendig maken van Martiniplaza en de ontwikkeling van MadA zijn (samen met Karding) pilot gemaakt van de gemeentebrede strategische investeringsagenda; Het muziekdeel van VRIJDAG is tijdelijk gehuisvest in de Studio Akkerstraat, de sloop voor de nieuwbouw aan de St. Jansstraat is gestart.
<ul style="list-style-type: none"> De stad kent een complete culturele keten in meerdere disciplines, biedt ruimte aan vernieuwingen die een aanvulling vormen op dit aanbod en heeft oog voor het bestaande culturele erfgoed. 	<ul style="list-style-type: none"> We hebben op basis van onze cultuurnota subsidie verleend aan 35 culturele instellingen; 12 instellingen hebben een functie als cultuurpijler, zij kregen extra financiële ondersteuning o.a. voor het zichtbaar maken van kunst en cultuur in de gemeente; We hebben de coronamiddelen ingezet voor het herstel en de bestendigheid van de culturele sector.
<ul style="list-style-type: none"> De sector heeft een sterke basis, met gezonde arbeidsrelaties, goede organisatiestructuren en onafhankelijk toezicht, aan de hand van de landelijke codes voor Cultural Governance en Fair Practice. 	<ul style="list-style-type: none"> We hebben de Fair Practicemiddelen uitgekeerd zodat instellingen stappen konden nemen Fair Pay te implementeren; We hebben het kennis- en ontwikkeltraject Fair Practice Lab georganiseerd; We hebben Vouchers Governance afgegeven zodat instellingen hun eigen governance konden onderzoeken; We hebben Atana Noord ondersteund, een programma voor meer diversiteit aan de top van culturele instellingen; De fair practice code is voorwaardelijk ingevoerd bij het cultuurnotaproces.
<ul style="list-style-type: none"> Talentvolle kunstenaars kunnen zich ontwikkelen en presenteren binnen de complete keten van talentontwikkeling in meerdere disciplines in onze stad én in het gehele Noorden. 	<ul style="list-style-type: none"> De Cultuurpijler talent heeft het programma 'Talent van hier' gelanceerd; jong talent kreeg de kans te spelen op lokale festivals; Het netwerk talent is 3 x bij elkaar geweest; Er hebben 15 talenten deelgenomen aan Lab Groningen; Er waren 7 deelnemers aan de Bewezen Talentregeling; Er zijn 4 nieuwe stipendia uitgereikt; Er zijn opdrachten verstrekt aan talentvolle makers; <ul style="list-style-type: none"> - Boek Talent; - Tijdens Let's Gro; - Eén van de Open Studio's wordt gerund door een talent.

<ul style="list-style-type: none"> Een toekomstbestendige evenementenlocatie voor grootschalige concerten. 	<ul style="list-style-type: none"> Er is verder gewerkt aan de ontwikkeling van het Evenemententerrein Stadspark als dé plek voor topevenementen; Een aantal zaken is verschoven naar 2024, waaronder de elektriciteitsaansluiting vanwege de lange wachttijden bij Enexis; Het terrein is 2x tijdelijk opengesteld als onderdeel van het Stadspark. Deze pilot wordt mede naar aanleiding van de evaluatie in 2024 vervolgd en ingezet om input te verkrijgen voor de ontwerpogave voor het terrein.
<ul style="list-style-type: none"> We bieden ruimte aan evenementen en we vergroten het maatschappelijk en economisch rendement van evenementen. 	<ul style="list-style-type: none"> We hebben verder gewerkt aan opties voor (tijdelijke) evenemententerreinen om ruimte te creëren voor evenementen en evenementen te spreiden; De herdenking van de bezetting van Nederlands Indië is voor het eerst georganiseerd en de organisatie hiervan voor de komende 2 jaar veiliggesteld; Het initiatief GROENN is gestart, waarin Noorderzon, ESNS, Bevrijdingsfestival en Paradigm hun kennis en ervaring rond verduurzaming en vergroening bundelen en overdragen aan andere evenementen; We hebben ROC's, de evenementensector en lokaal bedrijfsleven met elkaar in contact gebracht met events tijdens ESNS, via Werkinzicht en met CrossWise (samenwerking sector en onderwijs).
<ul style="list-style-type: none"> We vinden de balans tussen levendigheid en leefbaarheid door ervaren overlast van evenementen zoveel mogelijk te beperken. 	<ul style="list-style-type: none"> De Toekomstvisie Evenementen, die de ambities en kaders voor evenementen verwoord voor de lange termijn, is vastgesteld; Er is gestart met het vertalen van ambities naar procedures, voorschriften en afspraken rond evenementen voor de in 2024 te herijken Nota vergunningen evenementen; We hebben het gesprek gevoerd met andere grote gemeenten over de mogelijkheden voor verbetering van het organiseren van volksfeesten zoals Koningsdag; In de jaarplanning 2024 voor grote evenementen hebben we voor de westzijde van de stad rustdagen aangewezen waarop het niet mogelijk is een geluidsevenement te houden; Er is gestart met het afbouwen van het aantal geluidsevents (met name dance) in Martiniplaza om de geluidsoverlast voor de omgeving te beperken; Door het opnemen van een nieuwe regel in de APVG zijn alle evenementen met dieren vergunningplichtig; We hebben in de vergunning voor grote evenementen de verplichting opgenomen tot het gebruik van een circulair bekersisteem.
Cultuur beleven	
<ul style="list-style-type: none"> Meer kinderen kunnen hun (creatieve en/of kunstzinnige) talenten ontdekken en ontwikkelen door een goed en passend cultuuraanbod binnen het onderwijs; Er is een goed cultuuraanbod voor het onderwijs. 	<ul style="list-style-type: none"> De projecten gefinancierd vanuit de NPO-middelen zijn afgerond, <ul style="list-style-type: none"> Leerlingen hebben extra deel kunnen nemen aan culturele activiteiten van het cultuurmenu. Er zijn 6 afgestudeerde kunstvakdocenten die aan de slag kunnen in het Primair Onderwijs;

	<ul style="list-style-type: none"> • N.a.v. een motie om een lespakket te ontwikkelen over de Groningse geschiedenis voor het onderwijs, is er gestart met het realiseren van een Regionale Canon; • Onze instellingen hadden een breed educatief programma voor leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs; • 7000 leerlingen hebben deelgenomen aan het cultuurmenu; • De culturele safari is dit jaar voor zowel het VMBO als voor de HAVO en VWO georganiseerd.
<ul style="list-style-type: none"> • Meer inwoners komen op een laagdrempelige wijze in aanraking met cultuur door (onder andere) de aanwezigheid van een tijdelijk of permanent aanbod van kunst en erfgoed in de openbare ruimte; • Inwoners worden gestimuleerd om kunst en cultuur te bezoeken of zelf aan kunst en cultuur te doen. 	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben verschillende kunstprojecten in de openbare ruimte gerealiseerd waaronder; <ul style="list-style-type: none"> - Poetry by night - Eurosonic Art - Noorderzon, Faisel Saro - Muurschilderingen in de Oosterparkwijk • We hebben 183 inwoners ondersteund via het Volwassenenfonds, dat zijn er 31 meer dan in 2022. De overgang naar de Stadspas is een jaar opgeschoven i.v.m. de implementatie van een nieuw systeem; • Jongeren op het VO en op het MBO hebben gebruik kunnen maken van de cultuurkaart; • Het onderzoek naar een cultuurconvenant als vervolg op Meer Muziek in de Klas is verplaatst naar 2024; • Wijktheaterproject 'De Wijk de Wereld' vond dit jaar plaats in Lewenborg; • De cultuurcoaches hebben in 8 wijken en 1 dorp activiteiten aangejaagd, daarbij zijn hun uren uitgebreid van 8 naar 12 uren per week; • We hebben de Dag van de amateurkunst (Cultuurfeest) georganiseerd in het Forum, hier deden 500 deelnemers aan mee; • We hebben 16 initiatieven op het snijvlak van cultuur en het sociaal domein ondersteund vanuit ons cofinancieringsfonds; • Er is een start gemaakt met de Open Studio's.

Bijdrage(n) verbonden partijen

- MartiniPlaza Vastgoedmaatschappij BV
- Groninger archieven

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6:

[Verbonden partijen.](#)

Financiën

In dit onderdeel geven wij per deelprogramma een toelichting op de afwijking in de baten en de lasten > 500 duizend euro. Is de totale afwijking op het deelprogramma niveau op de baten en/of de lasten > 500 duizend euro, dan worden de afwijkingen die hieraan ten grondslag liggen op beleidsveldniveau toegelicht. Het kan dus zijn dat de

onderliggende afwijkingen per beleidsveld lager zijn dan 500 duizend euro, maar per deelprogramma optellen tot > 500 duizend euro.

Financieel overzicht lasten en baten

03 Cultuur				
Omschrijving	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2023	Verschil
(Bedragen x 1.000 euro)				
<i>Lasten</i>				
03.5.1 Culturele infrastructuur	32.879	36.158	36.906	-748
03.5.2 Cultuur beleven	25.007	26.700	25.995	705
Totaal	57.886	62.858	62.901	-43
<i>Baten</i>				
03.5.1 Culturele infrastructuur	14.708	16.883	17.555	672
03.5.2 Cultuur beleven	304	978	749	-229
Totaal	15.012	17.860	18.304	443
Totaal Saldo voor bestemming	42.875	44.998	44.597	401
<i>Reserve mutaties</i>				
Totaal toevoegingen	2708	5.169	5.169	0
Totaal onttrekkingen	2.645	2.662	2.662	0
Totaal saldo na bestemming	42.937	47.505	47.104	401

Financiële toelichting

03.5.1 Culturele infrastructuur	Lasten	Baten
Stadsschouwburg	-654	316
De stadsschouwburg is in 2023 overgedragen aan de gemeente. We hebben de bezittingen en schulden op de balans van de stadsschouwburg per 31 december 2023 budgetneutraal overgenomen, in de vorm van een opbrengst van 316 duizend euro (bate) en een dotatie aan de voorziening voor 316 duizend euro (last). Daarnaast hebben we de gemeentelijke balanspost 'bijdrage activa aan derden' van 338 duizend euro afgeboekt en als last genomen in 2023. Deze balanspost was door de overdracht niet meer van toepassing.		
Programmering en horeca	-335	-139
We hadden in 2023 een recordaantal bezoekers en events en dat had een gunstig effect op recettes en horeca inkomsten. Maar ten opzichte van de begroting realiseren we hier toch een incidenteel nadeel. Dit komt onder meer doordat recettes en kaartverkoop lager uitvielen dan verwacht en door de annulering van events (128 duizend euro) en het niet kunnen verzilveren van opties (161 duizend euro). Daarnaast is er een structureel nadeel omdat programmering duurder is geworden door gestegen tourkosten.		
Bijdragen scholen en subsidies		330
We hebben verschillen baten ontvangen die we niet hadden begroot. Dit betreft bijdragen van scholen (220 duizend euro) en subsidies (110 duizend euro).		
Overige verschillen	241	165
Door overige verschillen hebben we per saldo een voordeel van 406 duizend euro.		

03.5.2 Cultuur beleven	Lasten	Baten
Groninger Archieven	432	
In 2023 hebben we een eenmalige extra bijdrage betaald aan Groninger Archieven in verband met revitalisering van het gebouw. We hebben dit voorgefinancierd uit de algemene reserve, ervan uitgaande dat we in 2024 de BTW op de verbouwingkosten terug krijgen via het BTW-compensatiefonds en we daarmee het weerstandsvermogen weer aanvullen. We hebben de BTW echter grotendeels al in 2023 ontvangen waardoor wij in 2023 een voordeel hebben van 432 duizend euro.		
Monument slavernijverleden	150	
Per collegebrief van 7 juni 2023 met kenmerk 193157-2023 hebben we uw raad geïnformeerd over de ontwikkelingen omtrent het realiseren van een monument ter herdenking van het koloniale en Transatlantische en Aziatische slavernijverleden van Groningen. Door de in de brief genoemde ontwikkelingen zal de realisatie niet eerder dan in 2024 plaats vinden.		
Overige verschillen	123	-229
Door overige verschillen hebben we per saldo een nadeel van 106 duizend euro.		

Risico's

Voor een totaal overzicht van de risico's zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Ontwikkelingen

Voor een totaal overzicht van de ontwikkelingen zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Programma 4: Dienstverlening en bestuur

In dit programma staat de dienstverlening aan onze inwoners en de ondersteuning van het bestuur en de organisatie centraal. Daarnaast worden de algemene inkomsten verantwoord zoals het gemeentefonds en belastingen, evenals de baten en de lasten van de bedrijfsvoering van de gemeente Groningen (overhead). Ook verantwoord worden we in dit programma de financiën van wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken. Het hierbij behorende beleid is opgenomen in paragraaf 1: [Wijkontwikkeling en wijkvernieuwing](#).

De gebiedsteams en wijk- en dorpswethouders zijn het gezicht van de gemeente in onze wijken, buurten en dorpen. We verbinden de gemeentelijke programma's met de specifieke opgaven in wijken en dorpen en initiatieven van bewoners. Het Programmabureau Integraal gebiedsgericht werken zet in op de wijk- en dorpsontwikkeling als basis. Voor een aantal wijken hebben we extra aandacht met de intensivering van de wijkvernieuwing. In deze paragraaf benoemen we per gebied de opgaven voor onze wijken en dorpen en formuleren op basis hiervan de resultaten en activiteiten van het gebiedsprogramma die we willen bereiken

We zijn een organisatie die van ruimtelijk tot sociaal gebied bijna vierhonderd producten en diensten aanbiedt. We willen onze dienstverlening blijven verbeteren vanuit het perspectief van de inwoners en ondernemers. Het is onze ambitie om als één gemeente te communiceren. We blijven daarom inzetten op het verbeteren van de samenwerking tussen organisatieonderdelen en streven naar toegankelijke fysieke en digitale dienstverlening voor onze inwoners. We faciliteren zo optimaal mogelijk onze gemeentelijke taken. Het beleid voor onze bedrijfsvoering worden beschreven in paragraaf 9: [Bedrijfsvoering](#).

Deelprogramma's

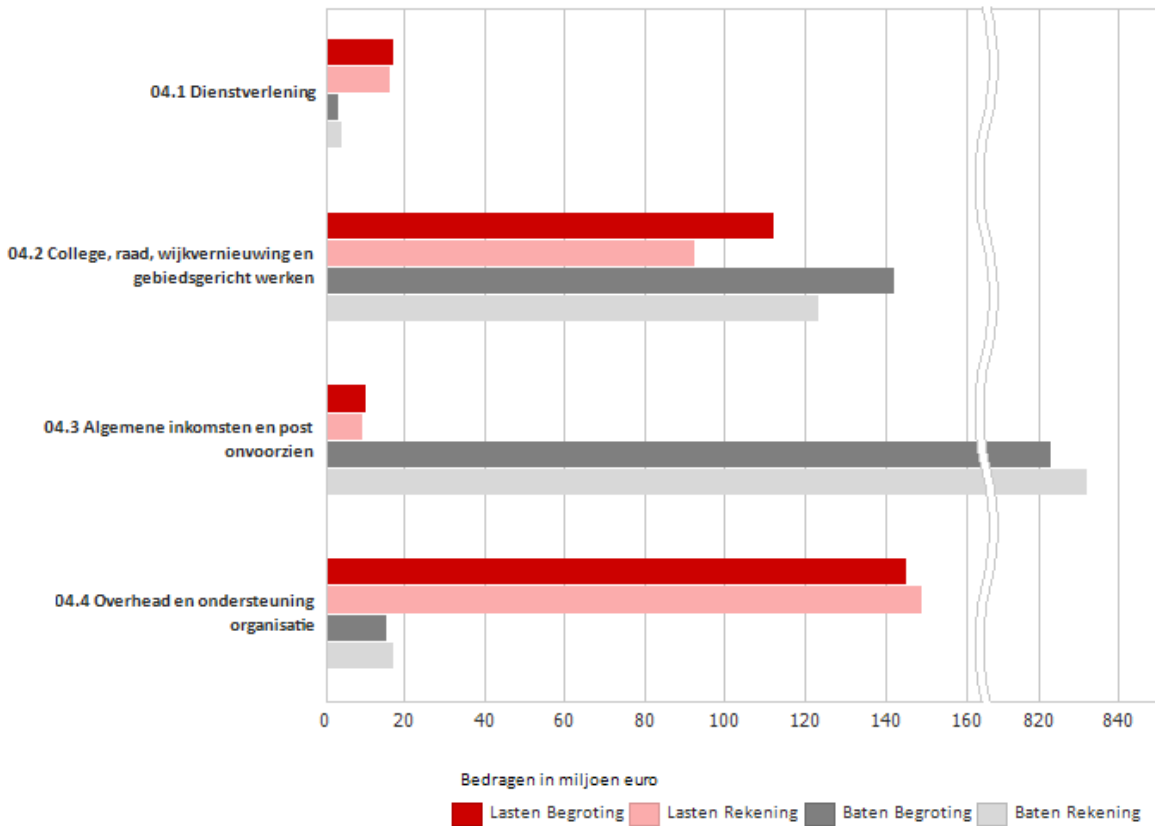
Het programma Bestuur en dienstverlening bestaat uit de volgende deelprogramma's:

- **Dienstverlening**
- **College, raad, wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken**
- **Algemene inkomsten**
- **Overhead en ondersteuning organisatie**

Jaarrekening in één oogopslag

In onderstaand overzicht zijn de totale lasten en baten van de deelprogramma's opgenomen voor de Jaarrekening 2023. Ter vergelijking is ook de jaarschijf van de begroting 2023 opgenomen.

Begroting en realisatie per deelprogramma (2023)

Deelprogramma 4.1: Dienstverlening

Als gemeente zijn we voor een groot deel een dienstverlener voor onze inwoners en ondernemers. Ons streven is om de gemeentelijke dienstverlening zo duidelijk en toegankelijk mogelijk te leveren, met oog voor de menselijke maat. We proberen proactief te voldoen aan de informatiebehoeften van inwoners en stellen hierbij onze inwoner centraal. We zijn transparant en bereikbaar voor iedereen en staan open voor signalen uit de samenleving.

Doelen Deelprogramma 4.1: Dienstverlening

- **We stellen onze inwoner en ondernemer centraal**
We zijn er voor onze inwoner en ondernemer en richten onze dienstverlening in vanuit hun perspectief;
- **Onze inwoner en ondernemer ervaart één gemeente**
We spreken met één mond en houden oog voor de menselijke maat;
- **Informatie en gegevens inzichtelijk op één centrale plek**
Voor goed contact tussen inwoner en gemeente zijn de actuele behoeften en de juiste beschikbare informatie van groot belang. Op deze manier hoeven inwoners maar één keer hun verhaal te doen, ongeacht wie ze spreken;
- **Het contact is kanaalafhankelijk**
De inwoner of ondernemer kiest het gewenste contactkanaal, waarbij deze kanalen allemaal naadloos op elkaar zijn aangesloten. We schrijven in duidelijke taal en voldoen aan wettelijke toegankelijkheidseisen;
- **Digitaal waar kan, fysiek waar nodig**
Wij zorgen voor een optimale digitale dienstverlening waar men snel en goed geholpen wordt. Wij zijn er daarbij als gemeente voor al onze inwoners: De fysieke dienstverlening blijft vindbaar en beschikbaar;

- **Proactief en Preventief**

Vanuit onze functie als dienstverlener willen we niet alleen reageren op de vraag van buiten, maar ook proactief zijn in onze hulp aan inwoners die daar recht op hebben.

Beleidsvelden

Deelprogramma Dienstverlening bestaat uit de volgende beleidsvelden:

Dienstverlening

Dienstverlening gaat over alle producten en diensten die de gemeente verleent aan onze inwoners en ondernemers. Niet alleen uitvoerende taken zoals burgerzaken of de website, maar ook de algehele regie op de dienstverlening. Het gaat daarbij ook over de relatie die wij met onze inwoners en ondernemers beogen. Hoe we dit zien, hebben we dan ook uitgewerkt in onze visie op dienstverlening (2021), met als kern de zes principes van dienstverlening waar wij naar streven.

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[Visie op Dienstverlening \(2021\)](#)

[Groninger Digitale Ambitie \(2021\)](#)

Relevante ontwikkelingen

In 2023 zijn er mooie stappen gezet met onze dienstverlening, allen gericht op het prettiger en sneller helpen van onze inwoners en ondernemers. Bij het Klant Contact Centrum zijn we gaan werken met een kort keuzemenu, waardoor we inwoners veel beter direct kunnen koppelen aan een medewerker van de juiste expertise. Bij Burgerzaken is er onder andere geïnvesteerd in meer persoonlijke hostmanship (klantontvangst) en zijn er ook dit jaar weer meer producten digitaal afgenomen. Het aantal fysieke baliebezoeken neemt af, maar de inwoners die wel langskomen hebben complexere vragen die vaker om maatwerk vragen. Tenslotte is in 2023 ons nieuwe digitale dienstverleningsportaal Mijn Groningen live gegaan. Met dit portaal hebben we het juiste kanaal gelanceerd om duidelijk en toegankelijkheid onze digitale dienstverlening aan te bieden.

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld). In de activiteitentabel reflecteren we op de activiteiten zoals opgenomen in de [begroting 2023](#).

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben we daarvoor gedaan (activiteiten)
Regie op dienstverlening	
<ul style="list-style-type: none"> • Onze dienstverlening inrichten vanuit het perspectief van de inwoner en ondernemer; • Eén gemeente: voor de inwoner spreken met één mond (integraliteit). 	<ul style="list-style-type: none"> • In juni 2023 hebben we Mijn Groningen gelanceerd. Ons portaal voor digitale dienstverlening. Er zijn nu 30 processen beschikbaar en de doelstelling is om stap voor stap alle gemeentelijke digitale dienstverlening via Mijn Groningen aan te bieden aan onze inwoners; • Met Mijn Groningen hebben we ook een grote stap gezet om één herkenbare uniforme ingang te bieden aan inwoners, zodat we ook digitaal met één mond spreken.
Burgerzaken	
<ul style="list-style-type: none"> • Onze dienstverlening toegankelijk en bereikbaar houden, zowel fysiek als digitaal; 	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben een nieuwe ontvangstzuil voor de afdeling burgerzaken ontwikkeld. Deze zorgt voor een gestroomlijnde en klantvriendelijke dienstverlening waarbij de bezoeker zich

<ul style="list-style-type: none"> In het klanttevredenheidsonderzoek willen we een 8 behalen; Huidige niveau van de kwaliteit van de Basisregistratie personen (BRP) handhaven en in 2023 voldoen aan de wettelijke norm 'goed'; <p>Ook met de jaarlijkse zelfevaluatie van het reisdocumentenproces willen we de wettelijke score 'goed' halen.</p>	<p>zonder tussenkomst van de medewerker kan aanmelden met zijn of haar geboortedatum. Daarnaast zijn we begonnen met het inzetten op Hostmanship om het fysieke inwonerscontact betekenisvoller te maken;</p> <ul style="list-style-type: none"> De klanttevredenheid is ruimschoots behaald met gemiddeld een 8,5 over alle locaties; Op de landelijke kwaliteitsmonitor voor de BRP scoort de gemeente Groningen 99,99% van de 100%; Ook hebben we in 2023 twee verkiezingen in goede banen mogen leiden. De Provinciale- en Waterschapsverkiezing op 15 maart en de vervroegde Tweede Kamerverkiezing op 22 november.
<p>Website en nieuwsbrieven</p>	
<ul style="list-style-type: none"> Binnen- en buitenwereld aan elkaar blijven verbinden en aansluiten bij wensen en behoeften van inwoners. 	<ul style="list-style-type: none"> We hebben een contentstrategie ontwikkeld voor verschillende online kanalen, waarbij we hebben geïdentificeerd welke content en kanalen het beste aansluiten bij specifieke doelgroepen; Door gebruikersonderzoek hebben we de digitale dienstverlening verbeterd, waaronder de inrichting van mijn.groningen.nl.
<p>Belastingen (Noordelijk Belastingkantoor)</p>	
<ul style="list-style-type: none"> Vanuit onze regierol het NBK laten uitgroeien tot een deskundige, betrouwbare en flexibele organisatie die haar werk tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten uitvoert. 	<ul style="list-style-type: none"> Er is door het Noordelijk Belastingkantoor op een strak georganiseerde en effectieve wijze gebouwd aan een robuuste en toekomstbestendige organisatie. We hebben erop gestuurd dat de afspraken uit de Service Level Agreement (SLA) worden nagekomen en gestreefd wordt naar vernieuwend, efficiënt en klantgericht (samen)werken.
<p>Klant Contact Centrum</p>	
<ul style="list-style-type: none"> Als gezicht van de gemeente de vragen van inwoners en ondernemers zo goed mogelijk beantwoorden; Vanuit de signaleringsrol actief bijdragen aan het verbeteren van de dienstverlening. 	<ul style="list-style-type: none"> We hebben ons serviceniveau voor de telefonie behaald, waarbij we onze inwoners zoveel mogelijk direct antwoord hebben gegeven op hun vraag. Verder hebben we goed gestuurd op een goede doorgeleiding naar andere organisatie onderdelen; We waren ook in 2023 doorlopend in gesprek met afdelingen over kwaliteit.

Bijdrage(n) verbonden partijen

- GR Noordelijk Belastingkantoor

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6:

[Verbonden partijen.](#)

Financiën

In dit onderdeel geven wij per deelprogramma een toelichting op de afwijking in de baten en de lasten > 500 duizend euro. Is de totale afwijking op het deelprogramma niveau op de baten en/of de lasten > 500 duizend euro, dan worden de afwijkingen die hieraan ten grondslag liggen op beleidsveldniveau toegelicht. Het kan dus zijn dat de onderliggende afwijkingen per beleidsveld lager zijn dan 500 duizend euro, maar per deelprogramma optellen tot > 500 duizend euro.

Financieel overzicht lasten en baten

04 Dienstverlening					
Omschrijving	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2023	Verschil	
(Bedragen x 1.000 euro)					
<i>Lasten</i>					
04.1.1 Publieke dienstverlening	14.379	17.168	15.766	1.402	
Totaal	14.379	17.168	15.766	1.402	
<i>Baten</i>					
04.1.1 Publieke dienstverlening	3.108	3.477	3.892	415	
Totaal	3.108	3.477	3.892	415	
Totaal Saldo voor bestemming	11.271	13.691	11.874	1.817	
<i>Reserve mutaties</i>					
Totaal toevoegingen					
Totaal onttrekkingen					
Totaal saldo na bestemming	11.271	13.691	11.874	1.817	

Financiële toelichting

4.1.1 Publieke Dienstverlening	Lasten	Baten
Proceskostenvergoedingen belastingen	33	
De afgelopen jaren is het aantal bezwaarschriften tegen de WOZ afkomstig van no-cure/no-pay bureaus sterk toegenomen en daarmee eveneens de uitgekeerde proceskostenvergoedingen. In de begroting 2023 is hiervoor een bedrag van 505 duizend euro opgenomen. Naar aanleiding van het verwachte nadelig resultaat bij de voortgangsrapportage 2023-II is om begrotingsonrechtmatigheid te voorkomen ten laste van de algemene reserve 738 duizend euro aan de begroting toegevoegd. Er is 2023 1,210 miljoen euro uitgekeerd aan proceskostenvergoedingen. Hier tegenover staat een begroting van 1,243 miljoen euro. Per saldo resteert een voordeel van 33 duizend euro. Op 1 januari 2024 is een wetswijziging in werking getreden waardoor de proceskostenvergoedingen vanaf 2024 omlaag gaan.		
Uitvoeringskosten extra bezwaren WOZ	-312	
Als gevolg van de forse stijging van het aantal bezwaarschriften tegen de WOZ, zijn ook de uitvoeringskosten van het Noordelijk Belastingkantoor aanzienlijk toegenomen. De kosten voor de afhandeling van de bezwaren bedragen in 2023 312 duizend euro, dit resulteert in een nadelig resultaat.		
Leges Burgerzaken	-241	411
In verband met de extra afgifte van met name reisdocumenten, rijbewijzen en afschriften Burgerlijke Stand (BS) zijn er extra leges ontvangen. Een gedeelte van deze leges wordt afgedragen aan het rijk. Dit levert per saldo een voordeel van 170 duizend euro op.		
Inhuur Burgerzaken	535	
Gezien de krapte op de arbeidsmarkt is het slechts beperkt mogelijk geweest om extern personeel in te huren. Deze werkzaamheden zijn deels opgevangen door vast personeel uit de backoffice. Hierdoor is 535 duizend euro van het inhuurbudget in 2023 vrijgevallen.		
Verkiezingen Provinciale Staten en Waterschappen 2023	-91	

Voor het organiseren van de Provinciale Staten en Waterschappen verkiezingen 2023 hebben wij 69 duizend euro minder uitgegeven. In de begroting hielden we rekening met een bijdrage van 160 duizend euro voor het organiseren voor de Waterschapsverkiezingen. Deze bijdrage is echter op beleidsveld 4.3.1 Algemene inkomsten verantwoord. Dit deel is vrijgevallen ten gunste van de algemene middelen. Per saldo ontstaat er op dit beleidsveld een nadeel van 91 duizend euro.

Noordelijk Belastingkantoor	919
------------------------------------	-----

Het resultaat op de bijdrage aan het Noordelijk Belastingkantoor bedraagt 919 duizend euro positief. Het resultaat wordt verklaard door een positief resultaat op de personele inzet. Daarnaast hebben we een hogere opbrengst van dwanginvorderingen, dit wordt met name verklaard door een inhaalslag van oude jaren.

Overige verschillen	559	4
----------------------------	-----	---

De overige verschillen tellen op tot een voordeel van 563 duizend euro. Dit wordt met name verklaard door vacaturruimte. Het is slechts beperkt mogelijk geweest om extern personeel in te huren. Daarnaast hebben we lagere onderhoudskosten gehad voor de ICT van Publieke Dienstverlening.

Risico's

Voor een totaal overzicht van de risico's zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Ontwikkelingen

Voor een totaal overzicht van de ontwikkelingen zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Deelprogramma 4.2: College, raad, wijkontwikkeling en wijkvernieuwing

In het deelprogramma College, Raad, wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken richten we ons op de partners die College en Raad ondersteunen (zoals de griffie en de ombudsman). Begrotingsposten die nog niet direct aan een beleidsveld (kunnen) worden overgeheveld, worden eerst op ook in dit deelprogramma begroot (concernstelposten). Daarnaast verantwoordt we in dit programma de financiën van wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken. Het beleid van gebiedsgericht werken is opgenomen in Paragraaf 1: [Wijkontwikkeling en wijkvernieuwing](#).

De griffie heeft tot doel de raad zo goed mogelijk te ondersteunen bij zijn werk. Naast de logistiek gaat het daarbij ook om de procesinhoudelijke ondersteuning. De griffie levert een actieve bijdrage aan de wijze waarop de raad functioneert en kan meebewegen met diverse maatschappelijke ontwikkelingen.

Doelen Deelprogramma 4.2: College, raad, wijkontwikkeling en wijkvernieuwing

- In 2023 heeft de griffie volop ingezet op het actief ondersteunen van de gemeenteraad, met het verder vormgeven en in positie brengen van de agendacommissie als belangrijk instrument om de invloed van de raad op de agenda's en de sturing op te bespreken onderwerpen verder vorm te geven;
- Ook zijn er in 2023 vele verschillende groepen van diverse scholen ontvangen om hen nader kennis te laten maken met hoe de lokale politiek werkt, dit met medewerking van de raadsleden;
- In 2023 is ingezet op het inloopspreekhalffuur, waarbij inwoners van de gemeente elke politieke woensdag tussen 20.30 en 21.00 uur informeel met raadsleden in contact kunnen treden. Door bijv. een korte presentatie kunnen ze een onderwerp onder de aandacht brengen: een laagdrempelige manier voor inwoners om met raadsleden in contact te kunnen treden;
- Het college van Burgemeester en Wethouders (B&W) werkt op basis van het coalitieakkoord en hanteert een bestuursstijl die ruimte geeft aan inbreng, wijziging, verbetering en coproductie met belangenorganisaties, bewoners, deskundigen, ondernemers;

- De ombudsman behandelt ter uitvoering van de opdracht van de raad, als externe instantie klachten van burgers over gedragingen van de gemeente, maar ook klachten die betrekking hebben op stichting WIJ, de GGD, Beschermd Wonen en Opvang en het Noordelijk Belastingkantoor (NBK), voor zover het de inwoners van de gemeente Groningen betreft. De grondslag daarvoor ligt in hoofdstuk 9 van de Algemene wet bestuursrecht. De gedragingen van de verschillende organisaties worden getoetst aan de normen van behoorlijkheid. De ombudsman is onafhankelijk en onpartijdig en heeft oog en oor voor de burgers die er met de betreffende organisatie niet uitkomen;
- De doelen van wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken zijn te vinden in [Paragraaf 1](#). We onderscheiden zeven gebieden: [Centrum](#), [Oude Wijken](#), [Zuid](#), [Oost](#), [West](#), [Haren](#) en [Ten Boer](#).

Beleidsvelden

Deelprogramma College, Raad, wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken bestaat uit de volgende beleidsvelden:

College, gemeenteraad en griffie

In dit beleidsveld College, Raad en griffie richten we ons op het ondersteunen van College en Raad.

Wijkontwikkeling

In dit beleidsveld verantwoorden we de financiën van Wijkontwikkeling. De doelstellingen en het uitvoeringsprogramma van Wijkontwikkeling en Wijkvernieuwing is opgenomen in Paragraaf 1: [Wijkontwikkeling en wijkvernieuwing](#).

Wijkvernieuwing

In dit beleidsveld verantwoorden we de financiën van Wijkvernieuwing. De doelstellingen en het uitvoeringsprogramma van Wijkontwikkeling en Wijkvernieuwing is opgenomen in Paragraaf 1: [Wijkontwikkeling en wijkvernieuwing](#).

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[Naar nieuwe werk- en vergaderwijzen van de gemeenteraad \(januari 2020\)](#)

[Wijzigingen werkwijze raad \(september 2020\)](#)

Relevante ontwikkelingen

Op dit programma zijn geen relevante ontwikkelingen.

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld). In de activiteitentabel reflecteren we op de activiteiten zoals opgenomen in de [begroting 2023](#).

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben we daarvoor gedaan (activiteiten)
College, Gemeenteraad en Griffie	
<ul style="list-style-type: none"> • Verdere implementatie van de werkwijzen van de raad en ondersteunende (digitale) systemen. 	<ul style="list-style-type: none"> • De rol van de agendacommissie stevig neergezet bijv. door samen met de ambtelijke organisatie een lange-termijnagenda op te stellen en daarmee de raad meer grip gegeven op de eigen agenda.
<ul style="list-style-type: none"> • Een professioneel ondersteunde, goed geïnformeerde raad en fracties die in 	<ul style="list-style-type: none"> • Met de organisatie van het inloopspreekhalffuur elke politieke woensdag het contact tussen inwoners en raadsleden bevordert, maar ook met het organiseren van

staat zijn hun werkzaamheden uit te voeren.	bijeenkomsten in Ten Boer, Ten Post en Woltersum en een wijkbijeenkomst in Selwerd.
Ombudsman	
<ul style="list-style-type: none"> Herstel van het vertrouwen van de burger in de betreffende organisaties is een belangrijk doel. De inzet van de ombudsman (interventie) is er daarom op gericht dat de burger zich gehoord voelt naar aanleiding van zijn klacht of probleem (uiting van onvrede). En vervolgens dat het probleem wordt opgelost, er contact wordt gelegd of hersteld of een antwoord op de vraag wordt verkregen als dat bij de betrokken organisatie niet is gelukt. Het kan ook betekenen dat de gang van zaken door de ombudsman onderzocht wordt. De uitkomst van het onderzoek kan vergezeld gaan van een oordeel, advies of aanbeveling. Waarbij een ander belangrijk doel is dat de organisatie kan leren van de aangebrachte en behandelde zaken. 	<ul style="list-style-type: none"> Inwoners kunnen de ombudsman bellen of langskomen op het spreekuur. In 2023 hebben 325 mensen contact opgenomen met de ombudsman over een situatie/organisatie waarvoor de ombudsman bevoegd is. 181 mensen zijn doorverwezen naar andere organisaties omdat de ombudsman daarvoor niet bevoegd was; De ombudsman heeft de mensen die contact hebben opgenomen geadviseerd wat te doen, bijvoorbeeld een klacht indienen bij de betreffende organisatie of een bezwaar op een besluit. Regelmatig heeft de ombudsman ook door korte interventies, vaak in samenspraak met de klachtenfunctionarissen, een situatie vlot kunnen trekken. Belangrijk aspect is ook het bieden van een luisterend oor. In 2023 heeft de ombudsman 105 kwesties in onderzoek genomen (76 gemeente Groningen, 21 St. WIJ en 8 NBK). De ombudsman heeft 12 keer een aanbeveling gedaan.

Bijdrage(n) verbonden partijen

- Vereniging Groninger Gemeenten

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6:

[Verbonden partijen.](#)

Financiën

In dit onderdeel geven wij per deelprogramma een toelichting op de afwijking in de baten en de lasten > 500 duizend euro. Is de totale afwijking op het deelprogramma niveau op de baten en/of de lasten > 500 duizend euro, dan worden de afwijkingen die hieraan ten grondslag liggen op beleidsveldniveau toegelicht. Het kan dus zijn dat de onderliggende afwijkingen per beleidsveld lager zijn dan 500 duizend euro, maar per deelprogramma optellen tot > 500 duizend euro.

Financieel overzicht lasten en baten

04 College, raad en wijkvernieuwing				
Omschrijving	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2023	Vershil
(Bedragen x 1.000 euro)				
<i>Lasten</i>				
04.2.1 College, gemeenteraad en griff	11.283	27.680	26.244	1.436
04.2.2 Wijkontwikkeling	3.534	4.219	3.747	472
04.2.3 Wijkvernieuwing	16.000	52.684	34.042	18.642
Totaal	30.817	84.584	64.033	20.551

<i>Baten</i>				
04.2.1 College, gemeenteraad en griff	2.620	21.472	22.264	792
04.2.2 Wijkontwikkeling	100	100	63	-37
04.2.3 Wijkvernieuwing	7.730	44.160	26.718	-17.442
Totaal	10.450	65.732	49.045	-16.687
Totaal Saldo voor bestemming	20.367	18.852	14.988	3.864
<i>Reserve mutaties</i>				
Totaal toevoegingen	22309	27.209	27.209	0
Totaal onttrekkingen	17.146	76.190	73.690	2.500
Totaal saldo na bestemming	25.530	-30.129	-31.493	1.364

Financiële toelichting

04.2.1 College, gemeenteraad en griffie	Lasten	Baten
Hervormingen begroting 2023	-3.895	
<p>Het nadeel op de hervormingen bedraagt 3,9 miljoen euro. In de Voortgangsrapportages hebben wij dit in 2023 al uitgebreid toegelicht. In deze rekening volstaan wij met het benoemen van de betreffende onderdelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - binnenhalen subsidies en subsidies van overheden (nadeel lasten 1,5 miljoen euro); - leniger en flexibeler begroten (nadeel lasten 2,4 miljoen euro); - frictiebudget hervormingen (voordeel lasten 220 duizend euro); - rijksmiddelen armoede en schulden (nadeel lasten 215 duizend euro). 		
Nacalculatie loon- en prijsstijgingen	-2.464	
<p>Door stijgende prijzen en het afsluiten van een nieuwe CAO voor 2023 hebben we de budgetten met 17 miljoen euro moeten verhogen. In de begroting was op grond van de augustusraming in 2022 van het Centraal Planbureau al een forse prijsstijging voorzien. De daarvoor opgenomen stelpost van 6,6 miljoen hebben we daarvoor ingezet. Via het Gemeentefonds kan aanvullend 7,9 miljoen euro worden gedekt: de meicirculaire levert een dekking op van 2,3 miljoen euro, de septembercirculaire 5,6 miljoen euro. Per saldo resteert een nadeel van 2,5 miljoen euro.</p>		
Vrijval budget areaaluitbreiding sociaal domein	189	
<p>In de begroting 2023 is een structureel budget opgenomen van 189 duizend euro voor areaaluitbreiding maatschappelijk domein. Hierop is in 2023 geen claim gelegd. Daarom valt dit bedrag vrij. In de begroting 2024 is dit budget opgevoerd als vrijval in het financieel meerjarenbeeld.</p>		
Programma nieuwkomers	6.271	-117
<p>De kosten voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne is in 2023 begroot op basis van de bekostigingsregeling van het Rijk, die gebaseerd is op normbedragen. Wij hebben dat goedkoper kunnen uitvoeren. De werkelijke kosten waren 6,3 miljoen euro lager dan begroot, de baten van de specifieke uitkering van het rijk vielen 100 duizend euro lager uit dan begroot. Het voordelige saldo van 6,2 miljoen euro zal niet door het Rijk worden teruggevraagd.</p>		
Duurzame inzetbaarheid	520	

In de begroting 2023 zijn structureel middelen beschikbaar gesteld voor duurzame inzetbaarheid van oudere medewerkers in de gemeentelijke organisatie. Hiervoor starten we in 2024 een nieuw programma 'Vermindering werkweek oudere werknemers' (VWOW). In 2023 hebben we voorbereidingen voor dit nieuwe programma getroffen. Het beschikbare budget ad 520 duizend euro valt daarom vrij.

Vrijval voorziening wachtgelden en pensioenen (oud-)wethouders	232	1.068
---	-----	-------

Voor de dekking van wachtgeld- en pensioenverplichtingen van voormalig wethouders hebben wij in de begroting voorzieningen getroffen. De hoogte van deze voorzieningen kan pas bepaald worden aan het einde van het jaar.

De vrijval wachtgeldvoorziening van 200 duizend euro is het gevolg van een aantal oud-wethouders dat geen aanspraak meer maakt op de wachtgeldregeling op 31 december 2023. De voorziening wethouderpensioenen levert een voordeel op van 1,1 miljoen euro. Wij hebben ons hierbij gebaseerd op berekeningen van een hierin gespecialiseerde derde partij. De oorzaak ligt in een stijgende rente en daardoor lagere benodigde verplichting.

Verzelfstandiging GGD	481	-256
------------------------------	-----	------

Bij de verzelfstandiging van de GGD is een budget beschikbaar gesteld voor een tweejarige overgangsregeling. Een deel van dit budget is structureel opgenomen in de begroting en valt vrij. Deze vrijval is verwerkt in de begroting 2024. Het andere deel van het budget heeft betrekking op de BTW-kortingregeling die uw raad heeft afgesproken met de GGD. Het percentage van de korting wordt jaarlijks vastgesteld. In 2023 zorgt voor een incidenteel voordeel van 45 duizend euro.

Overige	102	97
----------------	-----	----

De overige afwijkingen tellen op tot een voordeel van 199 duizend euro.

Reserve-onttrekking		2.500
----------------------------	--	-------

In de begroting 2023 hadden we 2,5 miljoen euro opgenomen voor afwaarderingen boekwaarde bij de aankoop van onrendabele gronden en de kosten van onrendabel bezit. Eind 2023 is gebleken dat deze afwaarderingen niet nodig waren. Hierdoor is een onttrekking aan de reserve niet nodig (conform de afgesproken werkwijze met de raad). Binnen dit beleidsveld ontstaat daardoor een voordeel, dat wegvalt tegen het nadeel bij de reservemutaties in deelprogramma 4.2. College, raad, wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken.

4.2.2 Wijkontwikkeling	Lasten	Baten
Overige	472	-37

Dit beleidsveld bevat slechts kleinere afwijkingen die optellen tot een voordeel van 435 duizend euro.

4.2.3 Wijkvernieuwing	Lasten	Baten
Wijkvernieuwing	3.476	-2.290

In 2023 bedraagt het totaalresultaat op het Uitvoeringsprogramma Wijkvernieuwing bijna 1,2 miljoen euro voordelig. Hieronder volgt een toelichting op de belangrijkste onderdelen van dit resultaat.

- *Regio Deal Groningen-Noord (lagere lasten en baten van 2,2 miljoen euro)*

In 2023 heeft de raad diverse kredieten beschikbaar gesteld voor wijkvernieuwingsprojecten. Voorbeelden van deze projecten zijn de herinrichting van de Johan de Wittstraat in de wijk De Hoogte en de herinrichting van de Floresstraat in de Korrewegwijk. Deze kredieten zijn gedekt met o.m. Regio Deal middelen.

In 2024 volgen pas de kosten van deze projecten. Vandaar dat dit in deze jaarrekening leidt tot lagere lasten en baten van 2,2 miljoen euro.

- *Resultaat wijken (lagere lasten van 650 duizend euro)*

Voor de wijkvernieuwing in de Indische Buurt & De Hoogte hebben we vertraging opgelopen door o.a. capaciteitsvraagstukken. Dit raakt onder meer het project Bedumerweg. Dit project is doorgeschoven naar 2024. Daarnaast is een aantal initiatieven niet uitgevoerd.

Voor Lewenborg zaten de meeste projecten aan het begin van 2023 nog in de opstartfase. De projecten zijn inmiddels deels gestart maar hebben wel vertraging opgelopen. Dit gaat o.a. om de projecten Stratenaanpak en Versterken sociale netwerken en voorzieningen.

- *Binnentuinen Reviusstraat e.o. (lagere lasten van 267 duizend euro)*

Voor de herinrichting van de binnenterreinen Reviusstraat e.o. in de Wijert doen wij een bijdrage aan de woningbouwcorporatie de Huismeesters. De uitvoering start pas in 2024 waardoor de middelen nog niet besteed zijn in 2023.

- *Overige*

De overige afwijkingen tellen op tot een voordeel van 269 duizend euro.

Batch 1588	7.079	-7.079
-------------------	-------	--------

Voor de uitvoering van de subsidieregeling 'Versterkingsopgave Groningen Batch 1588' is subsidie van het Rijk ontvangen met een totale omvang van 29,4 miljoen euro.

Het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN) is de uitvoeringsorganisatie die voor de gemeente Groningen de subsidies in het kader van Batch 1588 verstrekt.

In de begroting 2023 werd verwacht voor 22 miljoen euro aan baten en lasten te realiseren en dat deze subsidieregeling zou worden afgerond in 2023. De afronding vindt echter plaats in 2024.

Blok B	6.519	-6.519
---------------	-------	--------

Onder de subsidieregeling blok B vallen het funderingsherstel in Woltersum, de regeling Energieneutraal Ten Post en de subsidieregeling voor particulieren via het SNN. Voor de uitvoering van deze regeling is subsidie van het Rijk ontvangen.

In de begroting 2023 werd verwacht voor 8,5 miljoen euro aan baten en lasten te realiseren.

De daadwerkelijk beschikte subsidie door het SNN voor Blok B is een stuk lager gebleken.

Hiervoor zijn de belangrijkste oorzaken:

- de uitvoering van de funderingen Woltersum is nog niet volledig uitgevoerd;
- voor de regeling Energieneutraal Ten Post worden de subsidies eerst gedekt uit NPG-middelen, waardoor Blok B-middelen resteren voor komende jaren;
- het aantal aanvragen via het SNN is minder hoog dan verwacht.

Nationaal Programma Groningen (NPG)	1.343	-1.343
--	-------	--------

In de begroting 2023 hebben we middelen opgenomen vanuit het Nationaal Programma Groningen die meerjarig kunnen worden ingezet.

In 2023 hebben we een deel van de beschikbare middelen besteed aan o.m. de regeling Energieneutraal Ten Post en de uitvoering van het NPG-project dorpsagenda's en ommetjes

Lumpsum aardbevingen	481	-467
-----------------------------	-----	------

In 2023 hebben we van het Rijk middelen ontvangen voor het begeleiden van versterken en vernieuwen. Deze middelen zijn grotendeels besteed. Een klein deel van de eerder ontvangen middelen is nog beschikbaar.

Overige	-256	256
----------------	------	-----

De overige afwijkingen tellen op tot een neutraal resultaat.

Risico's

Voor een totaal overzicht van de risico's zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Ontwikkelingen

Voor een totaal overzicht van de ontwikkelingen zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Deelprogramma 4.3: Algemene inkomsten en post onvoorzien

In dit deelprogramma verantwoorden we de inkomsten zoals het gemeentefonds, de belastingen, de rente reserves, dividenden en post onvoorzien.

Het gemeentefonds is de grootste inkomstenbron voor gemeenten. De ontwikkeling van het gemeentefonds bepaalt in belangrijke mate onze financiële ruimte. Gemeenten kunnen zelfstandig beleid voeren met het geld dat het Rijk beschikbaar stelt uit het gemeentefonds. Gemeenten moeten echter wel de hen wettelijk opgedragen taken bekostigen met het geld dat zij uit het gemeentefonds ontvangen.

Doelen Deelprogramma 4.3: Algemene inkomsten en post onvoorzien

- We begroten onze onroerend zaakbelasting, de roerende zaakbelasting, overige belastingen, het saldo van de financieringsfunctie, het gemeentefonds, de rente van reserves van voldoende omvang en de dividenden zo zorgvuldig mogelijk.

Beleidsvelden

Relevante beleidsnota's

Er zijn op dit deelprogramma geen relevante beleidsnota's

Relevante ontwikkelingen

Baten (Bedragen x 1.000 euro)	Primitieve begroting 2023	Actuele begroting 2023	Jaarrekening 2023
Onroerend zaakbelasting	105.587	105.814	108.239
Roerende zaakbelasting	137	137	132
Overige belastingen	2.474	2.474	2.863
Treasury	6.955	8.023	10.208
Gemeentefonds	668.831	704.986	707.304
Dividenden	1.935	1.935	3.216
Totaal	785.919	823.369	831.962

Lasten (Bedragen x 1.000 euro)	Primitieve begroting 2023	Actuele begroting 2023	Jaarrekening 2023
Compensatieregeling OZB	218	218	55
Post Onvoorzien	179	29	0
Treasury	5.917	6.985	6.172
Kapitaallasten deelnemingen	112	112	126
Diverse uitvoeringslasten	2.711	2.803	2.836
Te betalen Vpb	0	0	0
Totaal lasten	9.137	10.147	9.189

Totaal	776.782	833.516	841.151
---------------	----------------	----------------	----------------

Voor een uitgebreide toelichting verwijzen we naar de volgende paragrafen en hoofdstukken:

- Voor belastingen verwijzen wij naar Paragraaf 8: [Lokale heffingen](#);
- Voor de rente-effecten en dividenden verwijzen wij naar Paragraaf 5: [Financiering](#).

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld). In de activiteitentabel reflecteren we op de activiteiten zoals opgenomen in de [begroting 2023](#).

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben we daarvoor gedaan (activiteiten)
<ul style="list-style-type: none"> • We begroten onze onroerend zaakbelasting, de roerende zaakbelasting, overige belastingen, het saldo van de financieringsfunctie, het gemeentefonds, de rente van reserves van voldoende omvang en de dividenden zo zorgvuldig mogelijk. 	<ul style="list-style-type: none"> • De realisatie is conform uitgangspunten van de begroting uitgevoerd.
<ul style="list-style-type: none"> • Algemene dekkingsmiddelen leveren een bijdrage aan de manier waarop het college werkt aan structureel houdbare gemeentefinanciën. 	<ul style="list-style-type: none"> • Conform uitgangspunten van de begroting uitgevoerd.

Bijdrage(n) verbonden partijen

- Bank Nederlandse gemeenten (BNG)

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6:

[Verbonden partijen](#).

Financiën

In dit onderdeel geven wij per deelprogramma een toelichting op de afwijking in de baten en de lasten > 500 duizend euro. Is de totale afwijking op het deelprogramma niveau op de baten en/of de lasten > 500 duizend euro, dan worden de afwijkingen die hieraan ten grondslag liggen op beleidsveldniveau toegelicht. Het kan dus zijn dat de onderliggende afwijkingen per beleidsveld lager zijn dan 500 duizend euro, maar per deelprogramma optellen tot > 500 duizend euro.

Financieel overzicht lasten en baten

04 Algemene inkomsten en post onvoorzien				
Omschrijving	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2023	Vershil
(Bedragen x 1.000 euro)				
<i>Lasten</i>				
04.3.1 Algemene Inkomsten	8.958	10.118	9.188	930
04.3.2 Post Onvoorzien	179	29	0	29
Totaal	9.137	10.147	9.188	959
<i>Baten</i>				
04.3.1 Algemene Inkomsten	785.919	823.369	831.961	8.592
Totaal	785.919	823.369	831.961	8.592
Totaal Saldo voor bestemming	-776.782	-813.222	-822.773	9.552

Reserve mutaties				
Totaal toevoegingen				
Totaal onttrekkingen				
Totaal saldo na bestemming	-776.782	-813.222	-822.773	9.551

Financiële toelichting

04.3.1 Algemene inkomsten	Lasten	Baten
Gemeentefonds		2.318
<p>Het Gemeentefonds laat over 2023 een voordelig resultaat zien van 2,3 miljoen euro. De afwijking wordt met name verklaard door extra verstrekte rijksmiddelen en een bijstelling van de maatstaf huishoudens met een laag inkomen en bijstelling van de ozb-belastingcapaciteit (in 2022 en 2023).</p> <p>Via de taakmutaties en integratie- en decentralisatie-uitkeringen ontvangen wij via decembercirculaire 18,9 miljoen euro. Daarvan hebben wij 18,2 miljoen euro al in de begroting 2023 verwerkt. Het gaat hier vooral om 17,1 miljoen euro energietoelage. De aanvullende uitkering bedraagt daarmee 0,7 miljoen euro.</p> <p>De bijstelling van de maatstaf huishoudens met een laag inkomen levert een voordeel op van 7,3 miljoen euro. Deze maatstaf kunnen wij niet zelfstandig schatten omdat deze afhankelijk is van landelijke ontwikkelingen en er nog op landelijk niveau correcties worden gemaakt voor verschillen in grootte en samenstelling van het gestandaardiseerd inkomen van de huishoudens. Een mogelijk structurele doorwerking van deze maatstaf wordt betrokken bij de actualisatie van het financieel meerjarenbeeld in het voorjaar 2024.</p> <p>Onze OZB-belastingcapaciteit blijkt in 2022 hoger te zijn dan geraamd waardoor het resultaat gemeentefonds in 2023 ruim 5 miljoen lager wordt.</p> <p>Overige bijstellingen geven een nadelig resultaat van afgerond 300 duizend euro.</p>		
Dividenden		1.267
<p>Aan dividenden boekten wij een incidenteel voordeel van 1,3 miljoen euro. Dit voordeel wordt vooral gerealiseerd door een hogere dividenduitkering van Enexis en de BNG over 2022. Het dividend van Enexis is 1,2 miljoen euro hoger dan begroot in verband met de boekwinst die is behaald op de verkoop van deelneming Fudura in 2022. Deze meevaller is incidenteel. Daarnaast ligt het dividend van BNG 115 duizend euro hoger dan begroot door de goede gang van zaken in 2022.</p>		
Treasury	800	2.199
<p>Het rentevoordeel op de langlopende financiering bedroeg in 2023 2,2 miljoen euro. Dit komt voor een deel doordat de reserves en voorzieningen hoger lagen dan begroot. Daarnaast waren de investeringen lager dan begroot. Het gevolg is dat we minder langlopende leningen hoefden aan te trekken. Dat leidde weer tot lagere rentelasten. Eind 2023 hebben we een nieuwe langlopende lening van 40 miljoen euro afgesloten. Bij het samenstellen van de begroting 2023 zijn we uitgegaan van 140 miljoen euro aan nieuwe leningen.</p> <p>In de begroting 2023 hanteerden we voor de korte rente (looptijden korter dan een jaar) een rentepercentage van 0%. In werkelijkheid lag dit percentage veel hoger. Zo ontvingen wij op onze tegoeden gemiddeld 3,15% rente. Dit leidde per saldo tot een voordeel van 1,0 miljoen euro.</p> <p>De rente over de kapitaalverstrekking (dat is de rentetoerekening vanuit treasury aan de programma's) wordt berekend over de standen per 1 januari. Die standen waren lager dan begroot en leidt tot een nadeel van 0,2 miljoen euro.</p>		

Onroerend zaakbelasting		2.425
We realiseren een meeropbrengst OZB van 2,4 miljoen euro. Dit wordt met name verklaard doordat de economische waarde van een aantal grote objecten (niet-woningen) in de stad hoger uit valt dan ten tijde van de berekening van de tarieven werd voorzien. Op dat moment waren de taxaties van een aantal grote objecten (niet-woningen) niet afgerond en voor het niet getaxeerde deel hebben we aannames gedaan.		
Logiesbelasting		395
De aanslagen logiesbelasting worden pas na afloop van het belastingjaar opgelegd. Zo zijn de aanslagen van 2022 pas in de tweede helft van 2023 opgelegd. In 2023 hebben we een meeropbrengst van 395 duizend euro gerealiseerd. De effecten van corona zijn geringer geweest dan waar in de raming rekening mee was gehouden.		
Vrijval compensatie OZB		163
Bedrijven in Haren en Ten Boer betalen na de herindeling meer OZB dan daarvoor. Daarom is voor deze bedrijven tot en met 2023 een compensatieregeling getroffen. Er hebben minder bedrijven gebruik van gemaakt dan verwacht en dat resulteert in een voordeel van 163 duizend euro.		
Overig	-33	-12
De overige verschillen tellen op tot 45 duizend euro nadeel.		
04.3.2 Post onvoorzien	Lasten	Baten
Vrijval post onvoorzien	29	
In de begroting was een stelpost onvoorzien geraamd van 179 duizend euro. Via een begrotingswijziging is hiervan 150 duizend euro besteed ter dekking van de effecten van het slechte weer op het bevrijdingsfestival. Per saldo resteert een vrijval van 29 duizend euro.		

Risico's

Voor een totaal overzicht van de risico's zie Paragraaf 3: [Weerstandvermogen en risicobeheersing](#)

Ontwikkelingen

Voor een totaal overzicht van de ontwikkelingen zie Paragraaf 3: [Weerstandvermogen en risicobeheersing](#)

Deelprogramma 4.4: Overhead en ondersteuning organisatie

In het deelprogramma Overhead en ondersteuning organisatie zijn de baten en lasten opgenomen van de bedrijfsvoering van de gemeente Groningen. Dit gaat om de concernstaf, de conerndirectie en het shared service center (SSC, incl. kernvastgoed). Daarnaast wordt in dit programma de overhead van de gemeente Groningen verantwoord. Het beleid voor de bedrijfsvoering en de (wettelijke) indicatoren worden beschreven in paragraaf 9: [Bedrijfsvoering](#).

Vanaf 2017 moeten alle gemeenten in Nederland dezelfde definitie hanteren voor overhead en deze overhead op een plek binnen de begroting zichtbaar maken. Onder overhead wordt verstaan "Het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces".

Beleidsvelden

Relevante beleidsnota's

Deelprogramma overhead en ondersteuning heeft geen beleidsnota's:

Relevante ontwikkelingen

Voor de relevante ontwikkelingen verwijzen wij naar Paragraaf 9: [Bedrijfsvoering](#).

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld). In de activiteitentabel reflecteren we op de activiteiten zoals opgenomen in de [begroting 2023](#). Voor resultaten en activiteiten verwijzen wij u naar Paragraaf 9: [Bedrijfsvoering](#).

Bijdrage(n) verbonden partijen

- Stichting Sociaal Fonds Groningen

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6: [Verbonden partijen](#).

Financiën

In dit onderdeel geven wij per deelprogramma een toelichting op de afwijking in de baten en de lasten > 500 duizend euro. Is de totale afwijking op het deelprogramma niveau op de baten en/of de lasten > 500 duizend euro, dan worden de afwijkingen die hieraan ten grondslag liggen op beleidsveldniveau toegelicht. Het kan dus zijn dat de onderliggende afwijkingen per beleidsveld lager zijn dan 500 duizend euro, maar per deelprogramma optellen tot > 500 duizend euro.

Financieel overzicht lasten en baten

04	Overhead en ondersteuning organisatie			
Omschrijving	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2023	Vershil
(Bedragen x 1.000 euro)				
<i>Lasten</i>				
04.4.1 Overhead	127.844	133.551	137.259	-3.707
04.4.2 Ondersteuning organisatie	5.365	7.137	6.765	372
04.4.3 Werken Derden	1.902	3.299	3.323	-24
Totaal	135.110	143.988	147.346	-3.358
<i>Baten</i>				
04.4.1 Overhead	8.660	8.377	10.583	2.206
04.4.2 Ondersteuning organisatie	2.713	3.488	3.341	-146
04.4.3 Werken Derden	1.902	3.299	3.048	-251
Totaal	13.275	15.164	16.972	1.808
Totaal Saldo voor bestemming	121.835	128.824	130.374	-1.550
<i>Reserve mutaties</i>				
Totaal toevoegingen	1863	1.454	1.454	0
Totaal onttrekkingen	115	112	112	0
Totaal saldo na bestemming	123.583	130.166	131.716	-1.550

Financiële toelichting

04.4.1 Overhead	Lasten	Baten
Meerjarige projecten	4.181	
<p>Het voordelige resultaat op de meerjarige projecten bedraagt 4,2 miljoen euro. Het gaat hier om de volgende projecten.</p> <p>Brandveiligheid gemeentelijke gebouwen (1,7 miljoen euro) Voor het uitvoeringsprogramma brandveilig gebruik gemeentelijke gebouwen is in 2021 een budget beschikbaar gesteld. We blijven ruim binnen het budget. In de komende periode gaan we een tweetal nieuwe panden in dit project betrekken. We ronden deze werkzaamheden in 2024 af. We stellen daarom voor om het project te verlengen tot en met 2024. De nacalculatie van dit project is in 2024 aan uw raad voorgelegd.</p> <p>Migratie Esuite (1,2 miljoen euro) De gemeente ontwikkelt samen met andere gemeenten via het samenwerkingsverband Dimpact de vervanging van de E-suite ten behoeve van onze digitale dienstverlening. De ontwikkeling van nieuwe software is complexer dan vooraf gedacht. Hierdoor is er een nieuw programmaplan opgesteld en is er een nieuwe programmaorganisatie opgezet die de nieuwe software in delen gaat opleveren in de periode 2023 tot en met 2026. Hierdoor is er vertraging in het project en ook in de uitgaven.</p> <p>Wet Open Overheid (435 duizend euro) Door de trage ontwikkelingen en vorderingen aan de kant van de rijksoverheid zijn de kosten voor de aanschaf en ontwikkeling van de software in 2023 niet gemaakt. Wij verwachten dit in 2024 te gaan uitvoeren.</p> <p>Vervanging DaFinci (328 duizend euro) In 2023 zijn de projectkosten nog achtergebleven bij de beschikbare dekking. In 2024 en volgende jaren worden deze kosten alsnog gemaakt.</p> <p>Diverse overige meerjarige projecten (552 duizend euro) In 2023 is er een voordelig resultaat geboekt voor revitalisering stadhuis, transitie ICT (omdat transitie nog niet is afgerond, kosten worden gemaakt in 2024) en het project standaardisatie en rationalisering (kosten worden alsnog gemaakt in 2024).</p>		
Businesscase outsourcing ICT	-3.219	
<p>We hebben extra personele inzet nodig gehad voor de transitie naar Fujitsu en de moeizame overgang naar de nieuwe ICT-omgeving en het achterblijvend niveau van de dienstverlening. Om de dienstverlening op peil te houden heeft dit geleid tot een nadeel van ruim 1,3 miljoen euro.</p> <p>Door de uitloop van de transitie en door de beperkte besparingen in het applicatielandschap, is de taakstelling van standaardisatie en rationalisatie van 973 duizend euro en die van onderhoud van 442 duizend euro niet behaald.</p> <p>Door wijzigingen in het beheer en aanpassingen van licenties en software is een nadeel ontstaan van 450 duizend euro.</p>		
Transitie DIV	398	
<p>Het voordelig resultaat van afgerond 400 duizend wordt voor een groot deel verklaard door lagere kosten van digitalisering en sanering papieren archief.</p>		
Van Werk naar Werk	-942	271
<p>In 2023 is een aantal werknemers de (aanvullende) WW ingegaan. Om de toekomstige verplichtingen over meerdere jaren te dekken hebben we 942 duizend euro extra moeten</p>		

doteren aan de voorziening daarvoor. Door succesvolle trajecten van herplaatsingskandidaten valt er een bedrag van 271 duizend euro uit de voorziening vrij.

Vrijval intensiveringen

275

In de begroting 2023 zijn incidentele budgetten beschikbaar gesteld voor diversiteit, ondersteuning afhandeling wet open overheid en lobbyist. De invulling daarvan heeft pas in de loop van het jaar plaatsgevonden. Hierdoor is een incidentele vrijval ontstaan van 275 duizend euro.

Incidentele resultaten bedrijfsvoering

-4.400

1.935

De resultaten op de bedrijfsvoering zijn 2,5 miljoen nadelig. De belangrijkste afwijkingen lichten wij hieronder toe.

Personeel (N 0,9 miljoen euro)

Door noodzakelijke vervanging vanwege ziekte e.d. hebben wij extra ingehuurd om de dienstverlening in stand te houden. Daarnaast hebben wij extra moeten storten in de voorziening spaarverlof. Onder aftrek van extra baten door detachering en dienstverlening aan derden is per saldo een nadeel gerealiseerd van 0,9 miljoen euro.

Overig bedrijfsvoering (N 1,6 miljoen euro)

De kosten van de ICT-dienstverlening en -voorzieningen stijgen harder dan de beschikbare middelen die hiervoor in de begroting staan. Dit levert een nadeel op van 300 duizend euro. Door aanschaf van een groter aantal telefoons en iPads zijn de kosten afgerond 200 duizend euro hoger dan geraamd.

De huisvesting van onze kantoorpanden zorgt voor een incidenteel nadeel van 0,8 miljoen euro door tegenvallende onderhoudskosten, het treffen en aanpassen van diverse voorzieningen, interne verhuiskosten en extra kosten van beveiliging.

De overige afwijkingen tellen op tot een nadeel van 0300 duizend euro.

04.4.2. Ondersteuning organisatie

Lasten

Baten

Aanbesteding onderhoud

1.000

In de begroting 2023 hadden wij een financiële reservering voor onderhoudskosten van gemeentelijke gebouwen opgenomen, vanwege de op dat moment voorziene Europese aanbesteding voor het planmatig en niet planmatig onderhoud, voor 2024 en verder. Op basis van de huidige informatie uit de lopende aanbestedingsprocedure en de in opdracht gegeven en nog gebudgetteerde onderhoudswerkzaamheden voor 2023, kunnen we constateren dat het ingeschatte risico niet meer aan de orde is. Per saldo kan daarmee 1 miljoen euro vrijvallen.

Organisatiekosten

-257

-227

Het nadeel op de organisatiekosten bedraagt 484 duizend euro. Het gaat dan om kosten die niet kunnen worden doorbelast naar projecten door met name hogere inleen.

Lelylijn

-371

81

De provincie en het Rijk delen de kosten van de planvorming voor de Lelylijn. Van het deel van de provincie betalen wij een derde deel. Hierdoor ontstaat in 2023 een nadeel.

04.4.3 Werken voor derden

Lasten

Baten

Diverse afwijkingen

-24

-251

Het betreft hier diverse overige verschillen.

Risico's

Voor een totaal overzicht van de risico's zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Ontwikkelingen

Voor een totaal overzicht van de ontwikkelingen zie Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)

Paragrafen

- 1. Wijkontwikkeling en wijkvernieuwing**
- 2. Duurzaamheid**
- 3. Weerstandsvermogen en risicobeheersing**
- 4. Onderhoud kapitaalgoederen**
- 5. Financiering**
- 6. Verbonden partijen**
- 7. Grondbeleid**
- 8. Lokale heffingen**
- 9. Bedrijfsvoering**
- 10. Openbaarheidsparagraaf (Wet open overheid)**

Paragraaf 1: Wijkontwikkeling en wijkvernieuwing

Met Wijkontwikkeling en Wijkvernieuwing hebben we een volgende stap gezet in de ontwikkeling van het gebiedsgericht werken in de Gemeente Groningen. De aanwezigheid van onze gebiedsteams en de wijk- en dorpswethouders in onze gebieden blijft belangrijk in deze manier van werken. Hiermee verbinden we de gemeentelijke programma's met de specifieke opgaven in wijken en dorpen en initiatieven van bewoners. Dit doen we dichtbij én met bewoners, ondernemers, instellingen en andere partners. Het Programmabureau Wijkontwikkeling en Wijkvernieuwing zet in op de ontwikkeling van onze wijken en dorpen. Voor de noordelijke wijken en De Wijert hebben we extra aandacht met de intensivering van de wijkvernieuwing. Daarnaast richten verschillende programma's zich specifiek op de noordelijke wijken.

Relevante ontwikkelingen

Programmabureau Wijkontwikkeling en Wijkvernieuwing

Het Programmabureau Wijkontwikkeling en Wijkvernieuwing zorgt er voor dat we slagvaardig in onze wijken en dorpen aan het werk zijn. De komende jaren werken we toe naar gemeentebrede integrale gebiedsagenda's die zijn gebaseerd op de opgaven en doelstellingen van de zeven gebieden. Daar hebben we in 2023 een start mee gemaakt en deze worden begin 2024 verwacht. We brengen hiermee niet alleen de inhoudelijke opgaven in de gebieden en wijkvernieuwingswijken samen, maar we zorgen hiermee ook voor een verdere verankering van het gebiedsgericht werken in de organisatie en met onze externe partners. In de gemeentebegroting en jaarrekening gaan we zorgen voor een compacte weergave van de meerjarige doelstellingen en de jaarlijkse uitvoeringsprogramma's per gebied.

Intensivering wijkvernieuwing noordelijke wijken

Iedereen verdient gelijke kansen. Om dat mogelijk te maken moet de ongelijkheid in de gemeente worden aangepakt en moet de kloof tussen verschillen in levensverwachting en gezondheid worden gedicht. Voor de kansen in je leven moet het niet uitmaken in welke wijk je opgroeit. Gebieden moeten weerbaarder worden tegen criminaliteit. Vooral in de noordelijke wijken van de stad wordt dat gevoeld. Daarom is het van groot belang dat we de fysieke én sociale wijkvernieuwing en het vergroten van de veiligheid als één samenhangend geheel op volle kracht hebben voortgezet in De Wijert, Beijum, Indische Buurt/De Hoogte en Selwerd. Op basis van het wijkvernieuwingsplan zijn we ook gestart in Lewenborg. De opschaling van de aanpak naar de rest van de noordelijke wijken in Groningen krijgt ook vorm. In Vinkhuizen en Paddepoel zijn we gestart met een analyse en inventarisatie.

Met onze aanpak sluiten we aan op het Nationaal Programma Leefbaarheid & Veiligheid (NPLV). Om in de noordelijke wijken echt het verschil te maken, zetten we met een coalitie van bewoners, gemeente, woningcorporaties, politie, welzijn, werkgevers, onderwijs en het Rijk de schouders eronder. Daarvoor hebben we ambities geformuleerd waaraan deze maatschappelijke coalitie zich voor de komende 15 à 20 jaar committeert. In het Gebiedsplan voor Groningen-Noord hebben we de ambities geconcretiseerd naar doorbraken en koppelkansen. Dit Gebiedsplan is de basis om aanvragen bij het Rijk in te dienen. Zo zijn er eind 2023 aanvragen ingediend voor een nieuwe Regio Deal, en de SPUK Kansrijke Wijk. Het uitvoeringsprogramma van de huidige Regio Deal loopt nog door in 2024.

Gebiedscyclus en wijk- en dorpsdemocratie

We zien in wijken en dorpen grote betrokkenheid bij de eigen leefomgeving. Maar we hebben ook gezien dat de groep mensen die zich niet gehoord voelen groter en luider wordt. Zeggenschap voor inwoners vergroot de kwaliteit van de besluiten die we als gemeente nemen. Daar hebben we aan gewerkt, juist in de gebieden waar het vertrouwen laag is. Dat doen we enerzijds door de gebiedscyclus te professionaliseren. En anderzijds door zeggenschap beter vorm te geven.

In de gebiedscyclus werken we in een aantal stappen van analyse naar uitvoering. In 2023 zijn de nieuwe wijkcompassen gepubliceerd. Ruim 17.000 inwoners vulden hiervoor de leefbaarheidsenquête in. Het percentage

inwoners dat oordeelt dat hun wijk een positieve ontwikkeling doormaakt is gelijk gebleven aan dat van 2020. Minder inwoners dan in 2020 vinden dat hun buurt er de laatste jaren op achteruit is gegaan. Bewoners beoordelen hun buurt gemiddeld met een 7,8. In deze algemene cijfers zien we dat de nieuwere wijken positief scoren. De wijken waar we met de wijkvernieuwing veel aandacht voor hebben, scoren over het algemeen minder gunstig. Ook zie je positieve ontwikkelingen in Selwerd, waar we al langer aan de slag zijn. In de gebieden Ten Boer en Haren werken we actief aan de prioriteiten die door bewoners zijn aangegeven. Deze prioriteiten zullen hun plek gaan krijgen in de gebiedsagenda's 2024-2027, waar we de opgaves voor het gebied benoemen. Ten slotte zijn, naast de uitvoeringsagenda's van de wijkvernieuwing, voor het eerst de Gebiedsjaarplannen uitgebracht, waarin we per gebied de plannen en projecten toelichten. Deze verschijnen jaarlijks.

In de wijken en dorpen werken we met verschillende vormen van samenwerking en zeggenschap om de wijk- en dorpsdemocratie te versterken en het vertrouwen in de overheid en elkaar te versterken. Dit hebben we gedaan volgens het Gronings Model. We investeren daarbij in innovatieve vormen van participatie en experimenteren met nieuwe methoden van lokale (directe) democratie. Dit doen we op het niveau van de buurt, de wijk of het dorp. Drie processen zijn actief gevolgd. Zo heeft de bewonersorganisatie in de Rivierenbuurt met een budget van € 20.000 de mogelijkheid gehad om samen met buurtgenoten kleinere ingrepen te doen die leiden tot versterking van de leefbaarheid. In Hoogkerk is de eerste burgerbegroting opgesteld. En in het gebied Haren heeft het gebiedsteam met de dorpsverenigingen van Onnen, Noordlaren, Glimmen in het kader van 'Samenspraak en zeggenschap' diverse bijeenkomsten gehouden. Deze hebben geleid tot werkafspraken over de dorpsagenda's en de samenwerking tussen inwoners en gemeente.

In deze paragraaf benoemen we per gebied de opgaven voor onze wijken en dorpen en de op basis daarvan geformuleerde doelstellingen. We lichten toe wat daarvoor hebben gedaan. De uitvoeringsprogramma's van de wijkvernieuwing zijn in de [relevante beleidsnota's](#) te vinden. De financiële grondslag voor deze paragraaf is terug te vinden in Deelprogramma 4.2: [College, raad, wijkontwikkeling en wijkvernieuwing](#).

Deze paragraaf bestaat uit de volgende gebieden:

- **Centrum**
- **Oude Wijken**
- **Zuid**
- **Oost**
- **West**
- **Haren**
- **Ten Boer**

Doelen paragraaf 1: Wijkontwikkeling en wijkvernieuwing

- Met het Programmabureau Wijkontwikkeling en Wijkvernieuwing hebben we de ambitie verbindingen binnen wijken te leggen en in te spelen op de eigenheid van wijken en dorpen;
- Elke wijk heeft continue aandacht nodig. We werken daarom aan een duurzame wijkontwikkeling in de brede zin: een integrale benadering waarin alle thema's, die van belang zijn, samenkomen in het gebiedsprogramma;
- Een stevige inzet voor alle kwetsbare wijken binnen onze gemeente is noodzakelijk. Daarom verbreden en intensiveren we de wijkvernieuwing naar andere wijken binnen onze gemeente die het nodig hebben en, waar kansen liggen, om wijkvernieuwing, -ontwikkeling en energietransitie hand in hand te laten gaan;
- De gebiedsteams, de wijkwethouders en de dorpswethouders zijn de spil in de wijk en het dorp. Zij zijn de verbindende schakel tussen de gemeente en de wijken en dorpen en jagen aan dat de gemeentelijke organisatie steeds meer gebiedsgericht gaat werken;
- We streven naar een duurzame democratische vernieuwing en een integrale gebiedsgerichte manier van werken in alle wijken en dorpen. De gebiedsteams ondersteunen de beweging naar meer zeggenschap voor de bewoners in wijk, dorp of gebied.

Resultaten en Activiteiten

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben we daarvoor gedaan (activiteiten)
<ul style="list-style-type: none"> We informeren bewoners over actuele ontwikkelingen en projecten. 	<ul style="list-style-type: none"> We hebben voor alle zeven gebieden een wekelijkse nieuwsbrief verstuurd; We hebben voorbeelden van wijkontwikkeling en wijkvernieuwing uitgelicht op de nieuwspagina's in de Gezinsbode, het Harener Weekblad, Wijkkrant Nr.1, de Westerkrant, de Lewenborger en de Beijumerkrant; Via de diverse wijkwebsites en nieuwsbrieven in de wijkvernieuwingsgebieden worden wijkbewoners regelmatig op de hoogte gehouden van de laatste ontwikkelingen; We zijn gestart met het uitgeven van een Gebiedsjaarplan. Hierin lichten we jaarlijks per gebied de belangrijkste projecten uit die zullen plaatsvinden. Dit is onderdeel van de gebiedscyclus.
<ul style="list-style-type: none"> Met onze wijkkompassen ontsluiten we per wijk een schat aan informatie op basis van 250 indicatoren. Hiermee brengen we verschillen tussen wijken duidelijk in beeld, als basis voor onze inzet. 	<ul style="list-style-type: none"> We hebben de wijkkompassen geactualiseerd op basis van nieuwe kennis, tweejaarlijkse enquêtes en andere data. De ontwikkelingen, aandachtspunten en trends hebben we vastgelegd in de Gebiedsanalyses.
<ul style="list-style-type: none"> We willen inwoners meer zeggenschap geven en afspraken maken wanneer op welke wijze inwoners betrokken worden bij het opstellen, uitvoeren en evalueren van beleid. 	<ul style="list-style-type: none"> We hebben met het Gronings model voor wijk- en dorpsdemocratie drie processen gevolgd in Hoogkerk, Rivierenbuurt, en de dorpen in gebied Haren: Onnen, Noordlaren en Glimmen.
<ul style="list-style-type: none"> We willen dat iedereen die mee wil doen, kan meedoen. Bij participatie gaat het zowel om online en offline participatiemogelijkheden voor bepaalde doelgroepen. 	<ul style="list-style-type: none"> Het online participatieplatform De Stem van Groningen is doorontwikkeld en toegankelijker gemaakt. Het platform is actief ingezet om in contact te zijn met bewoners rondom grote projecten. Er zijn stemrondes georganiseerd en er is op het platform de burgerbegroting Hoogkerk georganiseerd.
<ul style="list-style-type: none"> De verschillen in onder andere levensverwachting en gezondheid van de bewoners in de noordelijke wijken met de rest van de gemeente willen we verkleinen. Daarom wordt de Wijkvernieuwing van de Indische buurt/De Hoogte, de Wijert, Beijum en Selwerd voortgezet. Dit intensiveren we met de uitbreiding van Wijkvernieuwing naar Vinkhuizen, Paddepoel, Oosterparkwijk en Lewenborg. 	<ul style="list-style-type: none"> We hebben projecten van de Uitvoeringsagenda Wijkvernieuwing 2023 uitgevoerd; We zijn gestart met de nieuwe Uitvoeringsagenda Wijkvernieuwing Lewenborg; We zijn gestart met de voorbereidingen voor een Uitvoeringsagenda Wijkvernieuwing voor Vinkhuizen. Voor Paddepoel en Oosterparkwijk werken we eerst aan een inventarisatie van de opgaves en ontwikkelingen; We hebben projecten in Vinkhuizen, Paddepoel, Selwerd, Indische buurt, De Hoogte, en Oosterparkwijk van de Uitvoeringsagenda Regiodeal 2021-2024 uitgevoerd; We hebben projecten in Beijum en Lewenborg van het Lokaal Programmaplan Nationaal Programma Groningen uitgevoerd; We hebben samen met de Maatschappelijke Coalitie voor Groningen-Noord een Ambitiedocument en Gebiedsplan vastgesteld en verschillende aanvragen voor Rijksbijdrages gedaan en beschikt gekregen.

Centrum

Wijken en buurten

Binnenstad, Binnenstad-Oost, A-Kwartier, Binnenstad-West, Hortusbuurt, Ebbingekwartier, Universitair Medisch Centrum Groningen, Hoofdstation en omgeving.

Relevante ontwikkelingen

Ruimte voor Jou is als uitvoeringsprogramma Binnenstad met de geactualiseerde visie 'Bestemming Binnenstad' (vastgesteld eind 2021) nog volop gaande. Binnen Ruimte voor Jou zetten we ons in om de kwaliteit van de openbare ruimte, met een nadruk op verblijfsklimaat voor de voetganger en fietser, in het centrum verder te verbeteren. Want met de groei van de stad neemt de druk op het gebruik van de openbare ruimte toe. Daarom moet er een gezonde en leefbare omgeving zijn die duurzaam en voor iedereen toegankelijk, aantrekkelijk en bereikbaar is. De herinrichting van de Grote Markt wordt afgerond met een opening op 1 juni 2024. De marktondernemers en bussen zijn van de Grote Markt verdwenen. Met de fietsparkeerkelders van het Forum en Grote Markt is de fietsparkeerdruk aan de oostkant van het centrum aanzienlijk verminderd. Aan de westkant ligt echter nog een forse opgave om ook hier de fietsparkeerdruk te verlagen. In 2023 zijn we gestart met de campagne 'Stoep vrij, iedereen blij'. Het doel is om samen met de gebruikers veilig en met plezier te kunnen verblijven in het centrum. We zijn in 2023 ook gestart met de voorbereidingen voor de aanpak van de eerstvolgende plekken in de binnenstad, zoals het Damsterplein, de Vismarkt en de aanloopstraten naar de Grote Markt. In de gebiedsanalyse zagen we dat in het Centrum het gevoel van veiligheid het laagst is in de hele gemeente. Dit concentreert zich vooral in het uitgaansgebied omgeving Folkingerstraat, Haddingestraat en de Pelsterstraat en bij goed weer het Noorderplantsoen en Stadsstrand. Veiligheid, toegankelijkheid en bereikbaarheid zijn daarom thema's waar we volop aandacht voor blijven houden. Met kunst, cultuur en evenementen willen we aantrekkelijk blijven voor de inwoners en bezoekers.

Resultaten en activiteiten

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben we daarvoor gedaan (activiteiten)
<ul style="list-style-type: none">Vanuit de visie 'Bestemming Binnenstad 2021' willen we dat er in de binnenstad meer ruimte wordt gemaakt voor voetgangers en fietsers; herwinnen van de openbare ruimte.	<p>We hebben projecten uit het uitvoeringsprogramma 'Ruimte voor jou' uitgevoerd:</p> <ul style="list-style-type: none">Door archeologische vondsten is de herinrichting van de Grote Markt vertraagd, de opening is gepland in juni 2024;Voor de herinrichting van de Gelkingestraat en Oosterstraat is het planproces gestart met gesprekken met bewoners en ondernemers;We zijn begonnen met de uitvoering van Dudok aan het Diep, een nieuwe verblijfsplek aan de Diepenring;Door de vertraging van de Grote Markt is er vertraging opgetreden met de herinrichting Kwinkeplein, Kreupelstraat, Ooster-, Gelkinge-, Pelster- en Haddingestraat, Gedempte Zuiderdiep, Nieuwstad, Oude Ebbingestraat;We zijn gestart met de campagne 'Stoepvrij, iedereen blij'.
<ul style="list-style-type: none">We wilden de hittestress in de binnenstad verminderen door het vergroenen van pleinen en straten.	<ul style="list-style-type: none">Voor het Damsterplein is het project LIFE COOL SQUARE opgezet, waarin we samen met bewoners een passend ontwerp maken (zie deelprogramma Kwaliteit leefomgeving);De Nieuwe Boteringestraat is heringericht;We hebben bomen op de Grote Markt geplaatst;Samen met bewoners en ondernemers is het Boterdiep vergroend.

<ul style="list-style-type: none"> • De binnenstad blijft een veilige plek om uit te gaan, te verblijven, maar ook een leefbare omgeving om te wonen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is extra inzet geweest om de overlast rondom het Stadsstrand en Noorderplantsoen te verminderen met o.a. parkwachters; • We zijn gestart met het terugdringen van overlast tussen het Hoofdstation en de binnenstad. Door kleine ingrepen in de openbare ruimte, zoals bloembakken in de Nieuwstad. En door middel van preventieve maatregelen, zoals extra inzet van politie en handhaving.
--	--

Oude wijken

Wijken en buurten

Noorderplantsoenbuurt, Oranjebuurt, Schildersbuurt, Kostverloren, De Hoogte, Indische buurt, Professorenbuurt, Oosterparkwijk, Woonschepenhaven.

Relevante ontwikkelingen

In dit gebied bestaan grote verschillen tussen de wijken, de kansenongelijkheid is hoog. Zo is er in de Indische Buurt en De Hoogte sprake van een concentratie van sociale woningbouw en sociale problematiek op gebieden als armoede, werkloosheid, schulden, opvoeding en overlast. Inwoners vertrekken snel uit deze wijken zodra de bestaanszekerheid verbetert. Het aantal alleenstaande ouders met kinderen is hier hoog. De grote hoeveelheid van (multi)probleemhuishoudens heeft een negatief effect op de leefbaarheid en veiligheid. De bestaanszekerheid is laag, meedoen en participeren in de buurt gaat moeizaam. In de Oosterparkwijk verbloemt de diverse samenstelling van de wijk intergenerationele problematiek. Met name in de Bloemenbuurt en de Vogelbuurt is de problematiek op het gebied van lage inkomens en gezondheid toegenomen. De aanstaande vergrijzing baart zorgen in de Oosterparkwijk omdat de woningvoorraad en het type woningen hier onvoldoende op ingericht zijn. Door de inzet van bewoners bij grofvuilacties en het tegengaan van zwerfvuil is de waardering voor de openbare ruimte sterk verbeterd in de Oosterparkwijk. Kostverloren kent een concentratie van kwetsbare personen en een lage betrokkenheid van inwoners. In de Schildersbuurt, Professorenbuurt, Oranjebuurt en Noorderplantsoenbuurt vinden we een groot aandeel hoogopgeleiden, de inkomens zijn hoger dan gemiddeld, en kinderen groeien op in een situatie waar gezondheid, opleiding en leefstijl hoger is dan gemiddeld. Het samenleven tussen student en andere wijkbewoners staat hier echter onder druk. De overlast is met name in de Indische buurt en de Schildersbuurt flink toegenomen. Daarnaast staat het gebruik van de openbare ruimte in deze wijken onder druk door een hoge parkeerdruk van auto's, fietsen en wensen voor meer vergroening. Daarom investeerden we veel in de betrokkenheid en zeggenschap van bewoners bij de herinrichting van de openbare ruimte. De verschillen tussen wijken is dus groot, vooral in De Hoogte, Indische buurt en de Oosterparkwijk wordt dat gevoeld. Daarom is in deze wijken (als onderdeel van de noordelijke wijken) de wijkvernieuwing geïntensiveerd en uitgebreid.

Resultaten en activiteiten

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben we daarvoor gedaan (activiteiten)
<ul style="list-style-type: none"> • Met de intensivering van de wijkvernieuwing en de Regiodeal streven we ernaar om de brede welvaart en leefbaarheid in Groningen Noord (waaronder De Hoogte, Korrewegwijk, Oosterparkwijk) over 10 jaar dichterbij het stedelijk gemiddelde te brengen. Dat doen we langs drie actielijnen: <ul style="list-style-type: none"> • Maatschappelijk meedoen; • Prettig en veilig samenleven; • Kansen voor kinderen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Projecten van de uitvoeringsagenda 'Mooie Wijken' (wijkvernieuwing en regiodeal voor de Indische Buurt en De Hoogte) uitgevoerd; • Gestart met een verkenning naar mogelijke wijkvernieuwing Oosterparkwijk; <p>Maatschappelijk meedoen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mogelijkheden voor werk, opleiden en participatie uitgebreid door wijkbedrijven, het Wijk Gilde en Kansrijk Oosterpark; • Gezorgd voor een toegankelijke directe woonomgeving waar we ontmoeting creëren, zoals

	<p>met de opening van de Michi Noeki en de plannen voor het Floresplein;</p> <ul style="list-style-type: none"> • We hebben persoonlijk contact gestimuleerd in de leefomgeving, met bijvoorbeeld U en de buurt. <p>Prettig en veilig samenleven:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De Stratenaanpak verder ontwikkeld en uitgebreid; • Passende aanpak voor West Indische Kade e.o. ontwikkeld; • Relevante dienstverlening dichterbij georganiseerd b.v. via buurtteam in De Hoogte; • Gezorgd voor een publiek veilige ruimte, door fysieke aanpassingen in de woon- en leefomgeving, zoals in Molukkenplantsoen; zie ook deelprogramma Veiligheid; <p>Met het realiseren van muurschilderingen in de Oosterparkwijk droegen we bij aan een aantrekkelijke openbare ruimte;</p> <ul style="list-style-type: none"> • We hebben met TSN Zorg, Wijkrestaurant Bij Merel, Bewonersorganisatie Oosterpark en Woonzorg Nederland meegewerkt aan het samenwerkingsverband voor de herpositionering van Oosterparkheem. <p>Kansen voor kinderen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gezorgd voor verbinding tussen school en wijk, met de Kindteams, de Verlengde schooldag, de gezamenlijke vakantieactiviteiten en de Kinderwijkkrant; • Kinderdromendurven doen gecontinueerd. Extra aandacht voor een fysieke ontmoetingsplek voor 13 tot 16-jarigen; • We hebben met diverse partners uit de Oosterparkwijk, de Korrewegwijk en De Hoogte ‘pedagogisch wijkplannen’ gemaakt waarbij school, ouders en wijk een opvoed- en opgroei-omgeving vormen; • We hebben met partners uit de Indische Buurt en De Hoogte een uitvoeringsplan gemaakt dat is gericht op het stimuleren van de ontwikkelingskansen van de zeer jonge kinderen en hun ouders.
<ul style="list-style-type: none"> • We willen stapeling van problematiek voorkomen, door er snel bij te zijn en met passende oplossingen de sociale cohesie te versterken en overlast te verminderen. Het gevoel van onveiligheid in de Hoogte is alarmerend en daarmee een belangrijke opgave voor een verbeterde en planmatige aanpak. Het bevorderen van de sociale weerbaarheid, de fysieke en mentale gezondheid is een belangrijke opgave. 	<ul style="list-style-type: none"> • We zijn zichtbaarder in de wijk aanwezig geweest, met o.a. een WIJ-entree in De Hoogte en de wijkhub in de Asingastraat; • We werkten met een aanpak waarbij we de balans vinden tussen preventie, zorg en repressie; en we werken aan het verbeteren van de openbare ruimte o.a. door de verhoging van het beheerniveau op plekken in Groningen Noord; • Met partners op het gebied van zorg, ondersteuning, opvang en veiligheid zijn in de wijken ‘breed jeugd overleggen’ gestart. Zo zorgen we ervoor dat de keten jeugd en veiligheid beter functioneert;
<ul style="list-style-type: none"> • Het prettig samenleven tussen alle bewonersgroepen is een belangrijke opgave. We 	<ul style="list-style-type: none"> • In de Schildersbuurt is een overlastcoördinator en een buurtpreventiemedewerker gestart voor het terugdringen van overlast zodat de leefbaarheid verbeterd;

<p>hebben aandacht voor plekken waar de openbare ruimte schaars is. We betrekken bewoners actief bij keuzes en initiatieven voor en door de wijk. We willen de verkeersoverlast tegengaan, dit is in De Hoogte, Indische buurt en Professorenbuurt het hoogst. We zetten in op het verminderen van geluidsoverlast door studenten in voornamelijk de Schildersbuurt, en de Indische buurt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • In de Schildersbuurt werkten we met de Wijkraad en Schilderskwartieren aan de toepassing van de Leidraad Openbare Ruimte in de buurt. Het H.W. Mesdagplein is als eerste project afgerond; • In de Noorderplantsoenbuurt is de voorbereiding van de herinrichting van de Kerklaan tot een fietsstraat gestart. Samen met een klankbordgroep van bewoners zijn we tot een eerste ontwerp gekomen. In de Korrewegwijk is tevens de voorbereiding voor de fietsstraat Korreweg gestart; • We droegen bij aan WIJS door het realiseren van huisvesting in bij Van Houten. En WIJS heeft een coördinerende rol bij de studenteninzet van MBO, HBO en RUG studenten in de wijken; • In de Oosterparkwijk zijn we tot een definitief ontwerp gekomen voor fase 2 van het Linnaeusplein; • Met de prijsvraag Kiosk Zaagmuldersweg hebben we de Oosterparkwijk een nieuwe huurder laten kiezen, een viskiosk; • In De Hoogte is er samen met inwoners gewerkt aan een plan voor het Johan de Wittpark; • In De Hoogte is het project Spoorgroen intensief met inwoners besproken, de uitvoering staat voor 2024 gepland.
<ul style="list-style-type: none"> • Voor het prettig samenleven in straten, buurten en wijken zijn ontmoetingsplaatsen, sportvoorzieningen, flexwerkplekken, activiteiten en voorzieningen nodig voor kinderen en volwassenen. Dit wordt ook wel de sociale basis genoemd. We ondersteunen initiatieven die hieraan bijdragen zodat sociale netwerken binnen de wijken versterken. In alle wijken investeren we in ontmoeting, waarbij we rekening houden met de grote diversiteit aan inwoners en gezinnen. Het aantal mensen dat naar elkaar omkijkt groeit en deze ontwikkeling bevorderen we. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het beleidskader sociale basis en accommodaties hebben we op schaalniveau van de wijk samen met bewoners en organisaties verder uitgewerkt (zie ook deelprogramma Welzijn); • We gebruiken diverse uitkomsten van de aanpak U & de Buurt voor de uitvoeringsagenda Mooie Wijken. Zoals de opzet van een Wijkfonds en de organisatie van laagdrempelige activiteiten; • Aan De Wijk De Wereld is een vervolg gegeven in de Oosterparkwijk. Er is een theatervoorstelling 'Overhoop' in de wijk georganiseerd en er is een koor en een theatergezelschap ontstaan. Daarnaast is regelmatig opgetreden o.a. bij het landelijk VNG-congres; • We ondersteunden bewoners en organisaties om ontmoetingsplekken voor de wijk te realiseren en te versterken; • In Kostverloren hebben we bijgedragen aan de uitbreiding van de speeltuin; • In de Oosterparkwijk zorgden we gezamenlijk met onze partners dat de eerste Michi-Noeki een goede ontmoetingsplek werd. We zijn nog niet gestart met de voorbereidingen voor de tweede Michi-Noeki op het Linnaeusplein. We wachten eerst de onderzoeksresultaten af naar de eerste Michi-Noeki.
<ul style="list-style-type: none"> • We werken samen met buurtbewoners waarbij we aansluiten bij dat wat er al is, de energie, de veerkracht en het talent binnen de wijk. We hebben oog en oor voor jongeren en proberen hen positief te beïnvloeden, bijvoorbeeld door de inzet van rolmodellen. Armoede en werkloosheid dat generatie op generatie wordt doorgegeven in met name de Hoogte, Indische buurt en de Bloemenbuurt en Vogelbuurt in de 	<ul style="list-style-type: none"> • Met het wijkwethoudersbudget financierden we initiatieven uit de wijken, met speciale aandacht voor buurtinitiatieven voor kinderen in De Hoogte en de Indische buurt en initiatieven rondom prettig samenleven in de buurten waar veel studenten wonen; • Daar waar mogelijk voerden wijkbewoners of -partijen nieuwe en bestaande taken in de wijk uit, zoals communicatie, coördinatie, participatie, een straataanpak, of begeleiding naar werk;

<p>Oosterparkwijk proberen we te doorbreken. Hierbij is het doel inwoners te laten werken, hetzij vrijwillig, en hen te helpen bij dit proces.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We creëerden werk en participatie in deze wijken. Twee teams van werkcoaches gingen in het gebied werken, op een zichtbare en toegankelijke plek in de Oosterparkwijk. In de Korrewegwijk werd druk gezocht naar een locatie. (zie ook deelprogramma Werk en inkomen); • De wijkbedrijven Groenhuis, Floreshuis en Sportcentrum Noord hebben zich ontwikkeld tot een netwerk in de Korrewegwijk en De Hoogte. We bevorderden dat bewoners elkaar konden ontmoeten of aan het werk konden. In de Oosterparkwijk deden we dit bij het nieuwe wijkcentrum bij Van Houten, de Michi-Noeki, en de herbestemming van Bie de Buuf.
--	--

Zuid

Wijken en buurten

Zeeheldenbuurt, Badstratenbuurt, Laanhuizen, Grunobuurt, Rivierenbuurt, Herewegbuurt, Oosterpoort, Corpus den Hoorn, Hoornse meer, Hoornse Park, Piccardthof, De Wijert, De Wijert-Zuid, Helpman, Coendersborg, Villabuurt, De Linie, Europapark, De Meeuwen, Klein Martijn.

Relevante ontwikkelingen

Over het algemeen zien we in de zuidelijke wijken van de stad een gemiddeld tot positief beeld in onze gebiedsanalyse. Echter, ook in Zuid bestaan grote verschillen en zien we op specifieke thema's en in specifieke wijken dat aandacht nodig is. Daarom concentreren we ons op vier wijken, en op wijkvernieuwingswijk De Wijert in het bijzonder. Sinds 2018 werken we met uitvoeringsprogramma's aan De Wijert vanwege de problematische kwaliteit van de sociale en fysieke leefomgeving als ook de kwaliteit van leven in het algemeen. In de Rivierenbuurt valt het op dat ontwikkelingen slechter gaan dan gemiddeld voor de hele gemeente Groningen. Het Gebiedsondersteunend Netwerk (GON) constateerde dat er in Coendersborg sprake is van een bovengemiddeld gebruik van maatwerkvoorzieningen. Dat gaf aanleiding tot het versterken van initiatieven op het gebied van bewegen en ontmoeting. Vanuit de bewoners in Corpus den Hoorn is aangegeven dat sociale cohesie sterk wordt gemist in de wijk. De werkzaamheden van de Aanpak Ring Zuid blijven onze aandacht vragen, ook waar het gaat om de ervaren overlast door de aanwonenden. Het Stadspark is voor de hele gemeente een belangrijke groene en recreatieve voorziening, waarvan de impact in met name de omliggende wijken wordt gevoeld.

Resultaten en activiteiten

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben we daarvoor gedaan (activiteiten)
<ul style="list-style-type: none"> • We wilden voor Corpus den Hoorn en de Rivierenbuurt een verdere negatieve afwijking van het Gronings gemiddelde stoppen en ombuigen. Voor deze wijken en voor Coendersborg/ Helpman willen we een scherper beeld krijgen van de opgaven in deze wijken. 	<ul style="list-style-type: none"> • In het kader van 'Het Gronings model voor wijk- en dorpsdemocratie' zet de buurtvereniging Rivierenbuurt jaarlijks zelf €20.000 in ter versterking van de leefbaarheid van de wijk. Hiermee is de start van het seniorencafé ondersteund, is er geïnvesteerd in boomspiegels en geveltuinen, is de Fongersplaats vergroend en is een ontwerp gemaakt voor de herinrichting van het "Plusplein". Daarnaast is de visie op de wijk door de buurtvereniging geactualiseerd. Daarbij is rekening gehouden met de ontwikkelingen in relatie tot Groningen Spoorzone, Aanpak Ring Zuid en de huurwoningen van Patrimonium; • We hebben de activiteiten van de nieuwe ontmoetingsplek op het sportpark

	<p>Coendersborg/Helpman uitgebreid en nog meer mensen gemobiliseerd om deel te nemen aan de activiteiten.</p> <ul style="list-style-type: none"> • In Corpus den Hoorn hebben we geïnventariseerd welke plekken in de wijk een impuls kunnen gebruiken door middel van het aanbrengen van een (kleine) kunstuiting.
<ul style="list-style-type: none"> • In de wijkvernieuwingswijk De Wijert hebben we met elkaar gewerkt aan de toekomst van de wijk. Inwoners, ondernemers, corporaties, gemeente, zorg, welzijn, onderwijs, opvang, sport en cultuur hebben dat afgesproken in de Wijkdeal. De opgaven en ambities zijn geformuleerd in het uitvoeringsprogramma. De ambities waar we aan hebben gewerkt zijn: De Wijert positief gezond, De talentvolle wijk, De leefwijk ingericht en Kansen voor Kinderen. De benodigde randvoorwaarden zoals accommodatievisie, plan- en visievorming en georganiseerde ontmoetingen worden afhankelijk per project gefaciliteerd dan wel georganiseerd. 	<ul style="list-style-type: none"> • In het kader van 'Proeftuin aardgasvrije wijk' leren we hoe je een wijk duurzaam kunt inrichten en voorbereiden op een gasloze toekomst (zie paragraaf Duurzaamheid). We hebben bewoners geïnformeerd d.m.v. nieuwsbrieven, informatieavonden voor VVE's, een doe-team ingesteld en wijkwandelingen gehouden; • We herstructureren samen met corporaties woningen en omliggende terreinen. De sloop is gestart t.b.v. de nieuwbouw van 285 sociale huurwoningen door De Huismeesters. We hebben de voorbereidingen getroffen voor de herinrichting van de openbare ruimte en zijn begonnen met het uitwerken van een stedenbouwkundige visie in een deel van de wijk waarbij we samen optrekken met de uitwerking van de planvorming van het deelgebied met Patrimonium; • We gaan voorlopig niet door met het ontwikkelen van een wijkbedrijf, de inwoners geven aan meer gebaat te zijn bij concrete activiteiten en initiatieven. De geplande investering in het Multifunctioneel Centrum De Wijert om de bruisende functie te verbeteren is verschoven naar 2024-2025; • We hebben gewerkt aan het in stand houden van het project SWO-groen waarbij bewoners, drie groenbedrijven, een onderwijsinstelling en de gemeente samenwerken. Personen met een afstand tot de arbeidsmarkt hebben een plek gekregen om te leren en werken in het groen. Het groen in de wijk is daarmee extra onderhouden en er zijn meerdere prikacties gehouden van zwerfafval; • We hebben initiatieven en projecten ondersteund zoals Positieve Gezondheid, Kansrijk Zuid en de Slimotheek en hebben deze verbonden aan de fysieke herinrichting van de openbare ruimte; • We hebben een beweegroute door de wijk aangelegd waar mensen zelfstandig of onder begeleiding een actieve wandeling kunnen houden. We hebben activiteiten voor jong en oud georganiseerd om ontmoeting met laagdrempelige toegang te faciliteren. We hebben met inwoners

	<p>samen de informele wijknetwerken versterkt. Zo hebben we de hartverwarmende maand georganiseerd om inwoners kennis te laten maken met het uitgebreide activiteiten aanbod in de wijk. Vanuit de samenspeelochtenden voor ouders en jonge kinderen is een nieuw netwerk jonge ouders ontstaan, met bijvoorbeeld een eigen jonge-vader-groepswhatsapp.</p>
<ul style="list-style-type: none"> We wilden weten welke knelpunten spelen bij de bewoners in de omliggende wijken van de Aanpak Ring Zuid, zodat we daar indien nodig op in kunnen spelen. 	<ul style="list-style-type: none"> We hebben tweemaal per jaar overleg gehad met bewonersorganisaties en actieve inwoners om concreet zicht te krijgen op wat er in de diverse wijken speelt. Daar waar mogelijk hebben we gezocht naar oplossingen; Naar aanleiding van de meest recente wijkkompassen en de resultaten van de leefbaarheidsenquête is er voor het hele gebied Zuid een bijeenkomst geweest met onze ketenpartners (WIJ, politie, woningcorporaties, GON) om een gezamenlijk beeld te ontwikkelen van de verschillende wijken.
<ul style="list-style-type: none"> In de herijkte visie op het Stadspark wilden we de recreatieve functies verder versterken, hierbij is biodiversiteit een continu aandachtspunt. We wilden bewoners en gebruikers betrekken bij de ontwikkelingen van het Stadspark. De parkregisseur voor het Stadspark moet een sleutelrol innemen in de ontwikkeling van het park en tussen alle belanghebbenden in en rondom het gebied. 	<ul style="list-style-type: none"> We hebben uitvoering gegeven aan de visie op het Stadspark (zie deelprogramma Economie en werkgelegenheid); In het kader van het op een hoger niveau brengen van het onderhoudsniveau van het Stadspark wordt ook het terugdringen van exoten opgepakt. Met name de overwoekerende bramenstruiken zijn hierbij aangepakt; De inzet van SWO als samenwerkingsproject is door het gebrek aan voldoende menskracht niet van de grond gekomen; De bewegwijzering en informatievoorziening voor bezoekers van het park is verbeterd.
<ul style="list-style-type: none"> We wilden meer aandacht voor kunst in de openbare ruimte. Daarom starten we in navolging van de Street-art projecten in Beijum, Vinkhuizen en Paddepoel een route van openbare kunstuitingen waar de buurt trots op is en waar de bezoeker door wordt verrast en uitgenodigd. 	<ul style="list-style-type: none"> In Hoornse Meer en in Corpus den Hoorn is gestart met het project “Kunst in de openbare ruimte”, waarin door inwoners plekken zijn aangedragen die zij geschikt achten om te verfraaien, via de Stem van Groningen. Vervolgens wordt gekeken welke plekken daadwerkelijk aangepakt kunnen worden.

Oost

Wijken en dorpen

Beijum, Noorderhoogebrug, De Hunze, Van Starckenborgh, Drielanden, Ruischerwaard, Zilvermeer, Lewenberg, Oosterhoogebrug, Ulgersmaborg, Noorddijk, Ruischerbrug, Middelbert, Engelbert, Euvelgunne, Meerstad.

Relevante ontwikkelingen

Het gebied Oost omvat een grote verscheidenheid in wijken en dorpen. Zo hebben we te maken met een aantal dorpen met actieve inwoners, is Meerstad volop in ontwikkeling en krijgen Beijum en Lewenborg specifieke aandacht vanuit de wijkvernieuwing. In Oosterhoogebrug spelen verschillende ontwikkelingen, waaronder de komst van de Hunzetoren en de ontwikkeling van buurtschap Hooge Hunze. Een andere belangrijke ontwikkeling in het gebied zijn de plannen voor de vitaliteitscampus in het Kardingegebied. De plannen voor de Hunzeboord zijn opgesteld en inwoners zijn hier actief in betrokken. In de dorpen en nieuwbouwwijken concentreren de vraagstukken zich rond verkeersveiligheid en (behoud van) voorzieningen. In Oost onderscheiden Lewenborg en Beijum zich van de verspreid liggende dorpen en (nieuwbouw)wijken in dit gebied. Hoewel veel bewoners met plezier in Beijum en Lewenborg wonen en blij zijn met de nabijheid van natuur en winkels kampen de wijken ook met problemen. Zo groeien in beide wijken relatief veel kinderen op in een kwetsbare situatie en zijn er relatief veel jongeren en jongvolwassenen die (nog) geen startkwalificatie hebben. Ook is er relatief veel armoede en eenzaamheid. Dit kan leiden tot sociale uitsluiting en achterstand. Daarom zetten we in het kader van de wijkvernieuwing stevig in op beide wijken. De aanpak in Beijum wordt voortgezet en in Lewenborg is gestart met het wijkvernieuwingprogramma 'Lewenborg Leeft'. In de uitvoeringsprogramma's wijkvernieuwing Beijum en Lewenborg staat uitgebreid omschreven wat er de komende jaren in de wijken wordt gedaan.

Resultaten en activiteiten

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben we daarvoor gedaan (activiteiten)
<p>Met de intensivering van de wijkvernieuwing in Beijum en Lewenborg wilden we met een integrale aanpak het verschil maken op het gebied van:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doorbreken van intergenerationele armoede; • Het voorkomen van achterstanden bij de jeugd; • Het realiseren van twee aantrekkelijke toekomstbestendige wijken. 	<ul style="list-style-type: none"> • Projecten van de uitvoeringsprogramma's 'Beijum Bruist' en 'Lewenborg Leeft' uitvoeren; <p>Versterken sociale basis/ Iedereen doet mee</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vanuit het wijkbudget zijn diverse bewonersinitiatieven door de wijkondersteuner ondersteund; • We hebben het project van vreedzame school naar vreedzame wijk uitgevoerd in Lewenborg; <p>Gezonde en kansrijke generatie/ Opgroeien en opvoeden</p> <ul style="list-style-type: none"> • In Beijum en Lewenborg zijn diverse activiteiten uitgevoerd voor het project Kansrijke Start; • Gezamenlijk met de scholen is een programma voor de Verlengde Schooldag ontwikkeld en uitgevoerd; <p>Toekomst met perspectief/ Samen tegen armoede</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kansrijk Oost is succesvol ingezet bij het afgesproken aantal gezinnen; • Vanuit Beijum in Bedrijf zijn diverse activiteiten uitgevoerd; • Met de Oude Bieb is gewerkt aan het versterken van hun positie in de wijk; <p>Ouder worden in Beijum</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het onderzoek naar de geschikte woningvoorraad voor ouderen in Beijum en Lewenborg is in uitvoering; • Er is gezamenlijk met de werkgroep Ouder Worden in Beijum een actieplan Ouder Worden in Beijum opgesteld; <p>Aantrekkelijke, gezonde, veilige en duurzame wijk</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vanuit de Heerdenaanpak in Beijum zijn de werkzaamheden van de Grevingaheerd afgerond en is gestart met een aanpak voor de Onnemaheerd; • Er is een plan gemaakt voor het verbeteren van het winkelplein in Lewenborg;

	<ul style="list-style-type: none"> In Beijum is gestart met een pilot buurtgerichte aanpak woningverduurzaming. (zie ook paragraaf Duurzaamheid).
<ul style="list-style-type: none"> We werken samen met betrokken partijen aan de doorontwikkeling van passende en toekomstbestendige voorzieningen in het gebied. 	<ul style="list-style-type: none"> Er is een onderzoek gedaan naar de staat van het wijkcentrum De Schakel; We hebben een Sportcontainer in Meerstad gerealiseerd; We hebben overleg gehad met betrokkenen hoe accommodaties aansluiten bij de wensen van de wijkbewoners; We zijn betrokken geweest bij de ontwikkeling van de Vitaliteitscampus Kardingse (zie ook deelprogramma Sport en bewegen).
<ul style="list-style-type: none"> Kinderen en jongeren moeten gezond, veilig en kansrijk op kunnen groeien. Dit kan op verschillende manieren, bijvoorbeeld via de Vreedzame wijk of via voldoende mogelijkheden om te spelen en te bewegen. 	<ul style="list-style-type: none"> We werkten met inwoners en WIJ aan de aanpak van (nieuwe) speel- en beweegplekken in het gebied o.a. in Lewenborg en Beijum; We hebben ingezet op sportstimulering in Beijum en Lewenborg bijvoorbeeld met de komst van Krajicek Playground in Lewenborg en de inzet van Beijum Beweegt; We werkten samen met verschillende partijen zoals WIJ en Vinkhuis Werkt aan de Broedplaats voor jongeren (Campus Kluiverboom); Met de inzet van extra uren jongerenwerk hebben we bijgedragen aan de doorontwikkeling van Lewenborg XL (integraal pedagogisch wijkplan).
<ul style="list-style-type: none"> We gaan armoede tegen en we stimuleren werkgelegenheid 	<ul style="list-style-type: none"> We hebben het Wijkilde in Beijum ondersteund.
<ul style="list-style-type: none"> We willen de sociale en de fysieke leefbaarheid verbeteren. Dit doen we op verschillende gebieden zoals tegengaan van jeugdoverlast en verbeteren verkeersveiligheid. 	<ul style="list-style-type: none"> In samenwerking met partners in de wijk zijn we de stratenaanpak in Lewenborg gestart. Hiervoor is onder andere een tijdelijke wijkhub in de wijk geopend; De Wijk De Wereld in Lewenborg was een succes. Veel enthousiaste bewoners hebben deelgenomen, en we willen hier een vervolg aan geven (zie ook deelprogramma Cultuur); We hebben met bewoners gewerkt aan veiligheid in de wijken, o.a. door het ondersteunen van de Buurtmoeders en door kleine verkeersaanpassingen te doen.
<ul style="list-style-type: none"> Samen met de inwoners werken we aan een mooie, nette en plezierige openbare ruimte. 	<ul style="list-style-type: none"> We hebben initiatieven ondersteund gericht op groen, onderhoud en verduurzaming zoals in Ruischerwaard; Er zijn door bewoners verschillende ommetjes in Engelbert gerealiseerd; We zijn actief betrokken geweest bij het herstel van de oude loop van de Hunze en het verbeteren van de inrichting in samenwerking met o.a. het Groninger Landschap en inwoners (zie deelprogramma Kwaliteit leefomgeving).
<ul style="list-style-type: none"> We stimuleren het omkijken naar elkaar, het versterken van netwerken en de verbinding tussen bewoners onderling. We stimuleren betrokkenheid van bewoners door zeggenschap over wijkbudget over te dragen. 	<ul style="list-style-type: none"> We hebben vele bewonersinitiatieven ondersteund en hebben nieuwe groepen gestimuleerd actief te worden; Vanuit het wijkbudget in Beijum en Lewenborg zijn weer meerdere initiatieven ontstaan en uitgevoerd; We hebben structureel overleg gevoerd met verschillende bewonersorganisaties over kansen en aandachtspunten in de gebieden, dit nemen we mee in het opstellen van de gebiedsagenda;

- We ondersteunen bewoners en organisaties om de verbinding tussen bewoners en laagdrempelige ontmoetingsplekken in de wijk te ontwikkelen en te versterken. Samen met bewoners en organisaties in Beijum zijn bijvoorbeeld activiteiten ontwikkeld in de Amkemakoepel.

West

Wijken en buurten

Hoogkerk, Gravenburg, Leegkerk, Reitdiep, Reitdiepzone, Dorkwerd, De Held, Buitenhof, Vinkhuizen, Selwerd, Paddepoel, Tuinwijk.

Relevante ontwikkelingen

De wijken in West hebben een divers karakter, er bestaan grote verschillen tussen wijken. Binnen de wijken verschilt de sociale woningvoorraad en bevolkingssamenstelling sterk. Zo kennen Selwerd, Paddepoel, Tuinwijk en Vinkhuizen hardnekkige sociale problemen, zoals werkloosheid, rondkomen, gezondheidsachterstanden en vraagstukken rondom het opgroeiende kind. Ook staat de leefbaarheid en veiligheid onder druk door (multi)probleemgezinnen en jeugdoverlast. De sociale samenhang tussen studenten en andere wijkbewoners, mensen met verschillende culturele achtergronden en religieuze gezindten is zwak. In deze wijken zijn we met onder andere bewoners en woningcorporaties in gesprek over de verbeteringen die deze wijken sociaal en fysiek sterker zullen maken de komende jaren. In Selwerd is de wijkvernieuwing 'Sunny Selwerd' in uitvoering. Met Nijestee, De Huismeesters en Patrimonium werken we met nieuwe en gerenoveerde woningen aan verduurzaming van de woningvoorraad. Beter in balans en passend bij de ambities van de ongedeelde stad. We leggen het hoofdnet van het warmtenet aan en richten daaropvolgend de openbare ruimte opnieuw in. De wijkvernieuwing krijgt in samenwerking met bewoners en sociale partners vorm. We hebben onze aandacht verbreed naar Paddepoel en Vinkhuizen, onderdeel van onze noordelijke wijken. In Hoogkerk is het dorpse karakter behouden en het dorp is gewend eigen problemen op te lossen of te agenderen. Enkele hardnekkige problemen zoals jeugdproblematiek, verkeer en voorzieningen zijn zaken die daarbij onze gezamenlijke aandacht hebben. De omliggende wijken, inclusief Reitdiep, kennen minder sociale problematiek. Daar liggen de opgaven vooral op het gebied van mobiliteit, voorzieningen en recreatie. Deze opgaven zijn onderdeel van de grote gebiedsontwikkelingen die spelen rondom de Suikerzijde en De Held III. De wijkorganisaties hebben een stevige rol in deze wijken. Hoogkerk heeft, op initiatief van bewonersorganisatie VWH en als onderdeel van het Gronings Model voor wijk- en dorpsdemocratie, in 2023 een eerste burgerbegroting opgesteld.

Resultaten en activiteiten

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben we daarvoor gedaan (activiteiten)
<ul style="list-style-type: none"> • Met de intensivering van de wijkvernieuwing en de Regiodeal in Groningen Noord hebben wij als doel om binnen Vinkhuizen, Paddepoel, Selwerd en Tuinwijk de kloof met andere wijken te dichten. We streven ernaar om de brede welvaart en leefbaarheid in Groningen Noord over 10 jaar dichterbij het stedelijk gemiddelde te brengen. Dat doen we langs drie actielijnen: <ul style="list-style-type: none"> • Maatschappelijk meedoen; • Prettig en veilig samenleven; • Kansen voor kinderen. <p>Hierbij sluiten we aan bij lopende initiatieven en processen zoals Sunny Selwerd, Co-creatie Paddepoel, Vinkhuizen laat niet los en bewonersbeheer Tuinwijk. We streven een</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Projecten van de Uitvoeringsagenda Wijkvernieuwing 2023 uitgevoerd, voortzetten wijkvernieuwing Sunny Selwerd (zie ook paragraaf Duurzaamheid); • Het voorbereidingsproces voor de wijkvernieuwing Paddepoel en Vinkhuizen is gestart met een analyse en inventarisatie van alle lopende projecten in deze twee wijken. <p>Projecten van de Uitvoeringsagenda Regiodeal 2023</p> <ul style="list-style-type: none"> • We hebben de Stratenaanpak in Paddepoel weer uitgevoerd. In Selwerd en Vinkhuizen hebben we, in de buurten en straten met de grootste opgaven, met de inzet van interdisciplinaire teams (o.a. WIJ, corporaties, Politie en gemeente), onze zichtbaarheid, samenwerking en kennis vergroot (zie ook deelprogramma Veiligheid);

<p>integrale verbinding na op thema's, waarbij onze focus ligt op sociale samenhang met sport en cultuur, de energietransitie, de verlengde schooldag en verhogen van het beheerniveau o.a. door middel van stimuleren groenparticipatie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Samen met de wijkbedrijven investeerden we in de bekendheid en het gebruik van de wijkbedrijven en de daar gevestigde initiatieven; • We hebben de leer- en wijkgildes voor inwoners zonder startkwalificatie uitgebreid; • De voorbereiding van renovatie van de Bisschop Bekkersschool in Paddepoel is begonnen, de school krijgt 8 lokalen inclusief Gymzaal, een tijdelijke locatie wordt gereedgemaakt; • De voorbereiding voor nieuwbouw van de Wegwijzer in Selwerd is begonnen; • Op de basisscholen in de noordelijke wijken is de Verlengde schooldag aangeboden; • Met inzet van energiecoaches en flexbrigades hebben we de energiearmoede proberen te verminderen (zie ook deelprogramma Energie); • We hebben bewonersgroepen die in Tuinwijk bijdragen aan o.a. onderhoud, beheer en leefbaarheid van de wijk gefaciliteerd; • We hebben samen met de wijk(organisaties) gewerkt aan een aantrekkelijke openbare ruimte in Selwerd, Paddepoel en Vinkhuizen.
<ul style="list-style-type: none"> • We willen de gebiedsontwikkelingen in De Held III en Suikerzijde aangrijpen om duurzame antwoorden te bieden voor hardnekkige problemen in Hoogkerk, zoals verkeer, het voorzieningenniveau en jeugdproblematiek, en kansen aangrijpen op het gebied van groen, duurzaamheid, sport en recreatie. In de wijken Reitdiep, Gravenburg, De Held en de Buitenhof bouwen we de bewonersbetrokkenheid bij initiatieven en ingrepen in en om de wijk uit. 	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben het fijnmazig wijkvervoer, wat grotendeels door vrijwilligers wordt uitgevoerd, afgestemd met andere vervoerswijzen; • In het Westpark, gelegen tussen Vinkhuizen, Hoogkerk, Gravenburg en De Held krijgt het park steeds verder vorm, zowel door versteviging van de initiatieven als door de onderlinge samenwerking en afstemming onder het motto Natuurlijk, Avontuurlijk (zie ook deelprogramma Kwaliteit leefomgeving).
<ul style="list-style-type: none"> • Met het wijkwethoudersbudget bepalen de wijken zelf jaarlijks de prioriteiten voor hun wijk met het top3-budget. Hiermee organiseren en onderhouden we tevens een doorgaande dialoog met de wijk(vertegenwoordiging) en agenderen we de belangen van bewoners in de gemeentelijke programmering. 	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben wijkbewoners bij de realisering van projecten uit de top3-aanpak ondersteund, zoals de ontwikkeling centrumzone Paddepoel, diverse groenprojecten, de zomerprogrammering voor kinderactiviteiten, upgrading winkelgebied Hoogkerk, de Kiosk Diamantpark, wijkcommunicatie en sport- en spelfaciliteiten in o.a. Gravenburg; • We hebben de kennis en initiatieven van bewoners en de uitkomsten van de top3-aanpak geagendeerd bij andere wijk- en gebiedsontwikkelingen; • In Hoogkerk is, op initiatief van de bewonersorganisatie VWH, een burgerbegroting 2024 opgesteld. Hierin werken we met de wijk Hoogkerk samen om de zeggenschap en dorpsdemocratie van Hoogkerk te versterken conform het Gronings Model voor wijk- en dorpsdemocratie. Dit doen we o.a. met het online platform Stem van Groningen.

Haren

Wijken en dorpen

Haren West, Haren Oosterhaar, Onnen, Noordlaren en Glimmen.

Relevante ontwikkelingen

In Haren scoort de leefbaarheid hoog. We streven er naar dat deze in de toekomst hetzelfde blijft, met meer aandacht voor klimaatadaptatie, natuur, ecologie, duurzaamheid en de inclusieve samenleving. Essentieel hierbij zijn meedoen, betrokkenheid en zeggenschap van inwoners. Wij hebben de acties uit de Groene Parel zoveel mogelijk afgerond en zijn met nieuwe ideeën en ontwikkelingen gestart. De onderlinge samenspraak in de dorpen en wijken hebben we een impuls gegeven met het project ‘Samenspraak en zeggenschap’ dat onderdeel is van het Gronings model voor wijk- en dorpsdemocratie. De samenwerking tussen gemeente, inwoners en andere partijen in het gebied hebben we voortgezet met het verder uitwerken van o.a. de dorps- en wijkagenda’s. We hebben aandacht voor het landelijke karakter ook als het gaat om vrijetijdsbeleving, gezondheid en de versterking van natuur en ecologie. Inwoners, ondernemers en andere betrokkenen zijn het afgelopen jaar op verschillende momenten betrokken bij de ontwikkelingen van de twee gebiedsvisies in het centrum van Haren en de Hortus-Biotoop. De opbouw van de bevolking van Haren kenmerkt zich door een relatief hoog percentage ouderen en een hoog percentage jongeren onder de 18 jaar. Met specifieke projecten hebben we hiervoor extra aandacht gehad het afgelopen jaar.

Resultaten en activiteiten

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben we daarvoor gedaan (activiteiten)
<ul style="list-style-type: none"> De ideeën en wensen van de Groene Parel geven richting aan de gebiedsagenda. 	<ul style="list-style-type: none"> De laatste Groene Parel trajecten zijn in 2023 afgerond. We hebben grote stappen gemaakt in de voorbereiding voor de aanleg van de skatebaan en beweegplek Mikkellhorst. Samen met bewoners zijn de plannen uitgebreid en worden in 2024 uitgevoerd; We hebben in het kader van de Groene Parel ook nieuwe ideeën opgepakt, zoals de Trimbaan in Noordlaren en de renovatie van de Tjiborg in Onnen.
<ul style="list-style-type: none"> We vinden het belangrijk dat inwoners mee kunnen denken en zeggenschap hebben over ontwikkelingen in hun straat, dorp of wijk en leefplezier ervaren. 	<ul style="list-style-type: none"> In het kader van het Gronings Model voor wijk- en dorpsdemocratie hebben we met de dorpsverenigingen van Onnen, Noordlaren, Glimmen diverse bijeenkomsten gehad over samenwerking tussen inwoners en gemeente. De werkafspraken worden meegenomen in de dorpsagenda’s; De dorpsagenda’s zijn in uitvoering. Twee keer per jaar spreken we met de dorpen over de voortgang. Dit gebruiken we als basis voor de gebiedsagenda; Vanuit het project ‘Glimmen Brinkt’ hebben de inwoners van twee straten, samen met Woonborg, Plaatselijk Belang, WIJ en het gebiedsteam plannen gemaakt voor de versteking van de leefkwaliteit in hun straten; Het participatieproces voor de toekomstige invulling van het Raadhuisplein in Haren heeft geresulteerd in drie scenario’s, die zijn besproken met het dorp. Deze worden uitgewerkt in een voorkeursontwerp. (zie ook deelprogramma Economie en werkgelegenheid); Voor het bevorderen van de verkeersveiligheid en leefplezier hebben we voor de Meerweg plannen ontwikkeld en zijn in Noordlaren straatjuwelen geplaatst; We zijn samen met de dorpen begonnen met het opstellen van woonvisies voor Onnen, Noordlaren en Glimmen.
<ul style="list-style-type: none"> We stimuleren betrokkenheid bij het behoud en versterken van de natuur, ecologische en cultuurhistorische waarden. 	<ul style="list-style-type: none"> Na een intensief inspraakproces is de ‘Nota zandwegen’ afgerond en ter besluitvorming voorgelegd; In het kader van het landschapsconvenant Gorecht met Landschapsbeheer Groningen, de provincie en andere

	<ul style="list-style-type: none"> partijen hebben we bijgedragen aan verschillende projecten in het Gorecht gebied; We zijn in Haren de aanpak 'SWO, samen in het groen' nog niet gestart. Op dit moment zijn er in het gebied onvoldoende kandidaten die in aanmerking komen.
<ul style="list-style-type: none"> We zetten in op een tijdige herkenning van problemen bij jongeren om te voorkomen dat deze in zorgtrajecten, dan wel justitiële trajecten komen. 	<ul style="list-style-type: none"> We hebben het jongerenproject in de Mellenshorst ondersteund; We hebben de activiteiten van het jongerenwerk ondersteund, zoals een basketbalclinic, het Huttenbouwdorp, 'Kinderfestival Haren', zomeractiviteiten en een vakantieprogramma voor de Oekraïense kinderen uit de opvanglocatie in het Nescio hotel.
<ul style="list-style-type: none"> In het kader van vitaal ouder worden werken we aan een samenhangend aanbod van woon- zorg- en welzijnsactiviteiten voor ouderen. 	<ul style="list-style-type: none"> We hebben een startsubsidie verleend aan de ontmoetingsvoorziening voor ouderen 'Het Clockhuysplein' en bemiddelen in het samenbrengen van de verschillende partijen rondom dit initiatief; Het actieplan ouderen is dit jaar afgerond.
<ul style="list-style-type: none"> We willen werken aan het terugdringen van het aantal gesignaleerde psychiatrische (OGGZ) problemen. 	<ul style="list-style-type: none"> We hebben met het meldpunt overlast en zorg, wijkagenten, de boa's en WIJ een eerste stap gezet door de OGGZ problematiek in kaart te brengen.
<ul style="list-style-type: none"> We stimuleren bijstandsgerechtigden en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt op weg naar de arbeidsmarkt. 	<ul style="list-style-type: none"> Samen met ondernemers en niet-commerciële partijen hebben we individuele trajecten opgepakt gericht op werk en participatie. Met inwoners die een bijstandsuitkering hebben is een ontwikkelplan opgesteld.

Ten Boer

Dorpen

Ten Boer, Garmerwolde, Thesinge, Sint Annen, Lellens, Winneweer, Ten Post, Wittewierum, Woltersum.

Relevante ontwikkelingen

Het gebied Ten Boer is groot, divers en heeft te maken met aardbevingen. Er is veel verschil in de omvang en aard van de verschillende opgaven in de dorpen. Een gemene deler is de aardbevingen en de negatieve effecten daarvan op het wonen en welzijn van de bewoners. Deze trekken een zware wissel op de veerkracht van en de cohesie binnen de dorpen. De ambitie is om het vertrouwen in de overheid en elkaar te herstellen naar het niveau van voor de aardbevingsproblematiek. We staan de komende jaren samen met de dorpen en haar inwoners voor een groot aantal uitdagingen. Bijvoorbeeld op het gebied van leefbaarheid, het op peil houden van voorzieningen en de versterking van woningen. De thema's met prioriteit in dit gebied zijn: meedoen, zingeving, talentontwikkeling, biodiversiteit en ecologie, positieve gezondheid, en prettig en veilig wonen. Het gebied krijgt een flinke impuls met het Nationaal Programma Groningen, om de leefkwaliteit in de dorpen op peil te houden en waar mogelijk te verbeteren. Afgelopen jaar zijn de uitkomsten van de Parlementaire enquête Gaswinning in Groningen gepresenteerd.

Resultaten en activiteiten

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben we daarvoor gedaan (activiteiten)
<ul style="list-style-type: none"> We realiseren samen met bewoners en andere partijen het programma voor het gebied om de leefbaarheid en welzijn te versterken, dat doen we door het samenstellen van dorpsagenda's. Zo blijven we voortdurend in gesprek met de dorpsbewoners en agrariërs. 	<ul style="list-style-type: none"> We hebben het online platform Stem van Groningen geactualiseerd en hebben in overleg met bewoners diverse ideeën en plannen ondersteund; We prioriteren het uitvoeringsprogramma door te toetsen aan draagvlak, samenloop met andere ontwikkelingen in de versterkingsopgave, de opgestelde dorpsvisies en gemeentelijk beleid. Dit hebben wij gedaan door zowel de

	<p>gebiedsagenda als de begroting 2024 met bewoners vorm te geven;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projecten zijn met cofinanciering gerealiseerd. De dorpsagenda's zijn mede tot stand gekomen met cofinanciering vanuit NPG. De aanpak van de Stadsweg en de dorpsentree van Sint Annen zijn met o.a. cofinanciering van de provincie gerealiseerd. Samen met Vereniging Groninger Dorpen ondersteunen we dit.
<ul style="list-style-type: none"> • We vergroten de zeggenschap van bewoners en ondernemers over hun fysieke en sociale leefomgeving. Dit doen we door samen met bewonersorganisaties een robuust netwerk te bouwen. Zelf- en samenredzaamheid in de dorpen staat voorop. Perspectief voor de problemen in het aardbevingsgebied krijgt hiermee weer vorm. 	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben samen met bewoners en andere betrokken partijen de systematiek van het opstellen van dorpsagenda's, een gebiedsagenda en de jaarlijkse begroting vastgesteld. Het Gronings Model voor wijk- en dorpsdemocratie krijgt hiermee in Ten Boer zijn eigen vorm; • Diverse partijen in het gebied hebben het convenant ondertekend van de dorpscoöperatie Ten Boer dat zich richt op een dorpen-overstijgende samenwerking rondom leefbaarheid.
<ul style="list-style-type: none"> • De dorpshuizen hebben een centrale plaats in de gemeenschap en groeien naar de door henzelf geformuleerde ambities. 	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben accommodatiebesturen en vrijwilligers ondersteund met het beheer van het buurt- en dorpshuis; • In het dorp Ten Boer hebben we een uitbreiding van Dorpshuis gerealiseerd. De locatie van de voormalige basisschool de Huifkar is voor een periode van drie jaar in gebruik genomen als een aanvullende laagdrempelige accommodatie voor ontmoeting, activering en recreatie.

Relevante beleidsnota's

Deze paragraaf is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[De sociale basis in Groningen](#)
[Nota Sociaal culturele accommodaties geharmoniseerd](#)
[Omgevingsvisie 'The Next City'](#)
[Groenplan Groningen Vitamine G](#)
[Gronings model voor wijk- en dorpsdemocratie](#)
[Actualisatie Bestemming Binnenstad 2021](#)
[Lokaal Programmaplan Nationaal Programma Groningen](#)
[Uitvoeringsprogramma Regio deal Groningen Noord](#)
[Uitvoeringsprogramma Mooie Wijken 2023](#)
[Uitvoeringsprogramma Wijkdeal De Wijert 2023](#)
[Uitvoeringsprogramma Sunny Selwerd 2023](#)
[Uitvoeringsprogramma Beijum Bruist 2023](#)
[Wijkvernieuwingsplan Lewenborg](#)

Paragraaf 2: Duurzaamheid

In deze paragraaf geven we aan wat de doelstellingen zijn voor het programma Groningen Geeft Energie en hoe we in 2023 via meerdere sporen, verder werken aan opschaling van de energietransitie.

Doelen paragraaf duurzaamheid

Gemeente Groningen CO₂-neutraal in 2035 (volgens de uitgangspunten van de Routekaart Groningen CO₂-neutraal 2035 uit 2018).

Wat hebben we hiervoor gedaan?

We hebben activiteiten uitgevoerd die gepland waren in de begroting 2023 en het programma 'Groningen geeft energie'. Hierbij is de Routekaart Groningen CO₂-neutraal 2035 (2018) te beschouwen als een stip aan de horizon en verbindt het heden met de gewenste toekomst. Het eindbeeld is niet in beton gegoten. Het is opgesteld met de huidige beschikbare kennis. Externe factoren, zoals voortschrijdend inzicht, veranderingen van nationaal beleid en technische vooruitgang, zullen leiden tot aanpassingen in het eindbeeld. De energietransitie is een gezamenlijke opgave en aan de realisatie van de doelen werken we samen met bewoners onder andere via de wijkenergieaanpak en initiatieven in wijken en dorpen, met bedrijven, energiecoöperaties, organisaties en met de partners van de Routekaart.

In 2023 hebben we de inzet op de energiebesparing bij woningen voortgezet. De voorwaarden voor de leningen om te verduurzamen via het Fonds Energietransitie zijn in 2023 geactualiseerd. Verder hebben we ingezet op de warmtetransitie door onder andere het vaststellen van het warmteplan Suikerzijde en de vervolginvestering Warmtenet Noordwest fase 2a. Ook hebben we verder ingezet op hernieuwbare energieopwekking via onder andere de verdere ontwikkeling van het zonnepark Meerstad-Noord. Op 14 december 2023 is het ontwerpbestemmingsplan ter inzage gelegd.

Het doel voor 2035 is ambitieus. Het gemeentelijk doel loopt voor op de landelijke doelstelling van het Rijk dat 2050 als doel heeft volgens het Klimaatakkoord. Daarom vraagt het doel om een actieve inzet vanuit de gemeente.

CO₂-uitstoot 2022

Het peiljaar voor de CO₂-uitstoot is 2022, recentere cijfers zijn nog niet beschikbaar. In 2022 is de totale uitstoot met 8% gedaald (88 kton) ten opzichte van 2021 en met 16% gedaald (203 kton) ten opzichte van 2015. Dit terwijl het

inwonertal en de economie in dezelfde periode is gegroeid. Circa 28% van de uitstoot wordt veroorzaakt door energiegebruik in woningen, 27% door mobiliteit en 45% door het energiegebruik van bedrijven en instellingen. (De cijfers van de CO₂-uitstoot komen uit de CO₂ monitor van E&E advies. Het peiljaar voor de CO₂-uitstoot is 2022, recentere cijfers zijn nog niet beschikbaar)

Hernieuwbare energie stijgt

Het aandeel van hernieuwbare bronnen in de energiemix van Groningen bedraagt 10,8% in 2022. Dit was in 2021 9,6%. Deze stijging is vooral te verklaren door de groei van het aantal zonnepanelen en warmtepompen en een afname van het totale energieverbruik. De vermeden CO₂-uitstoot is met 16,5 kton toegenomen (+20%) t.o.v. 2021. In 2022 wordt er met het wegvallen van een afvalverwerkingsbedrijf wel bijna een derde minder groengas geproduceerd dan in 2021, maar door een toename van 37% in de productie van zonnestroom, een 37% toename in het gebruik van buitenluchtwarmte en een 15% toename in het gebruik van bodemenergie is de hernieuwbare energieproductie in de gemeente wel gestegen.

Energieverbruik daalt

Het totale energieverbruik in de gemeente daalde in 2022 ten opzichte van 2021 met 8%. Meer specifiek daalde het energieverbruik van woningen en bedrijven & instellingen met respectievelijk 8% en 11%, terwijl het energieverbruik in de mobiliteit nauwelijks afnam (-1%). De grootste reductie was te zien bij het aardgasverbruik, deze nam met 10% af bij woningen en zelfs met 18% bij bedrijven en instellingen. Bovendien daalde ook het elektriciteitsverbruik bij woningen (-8%), terwijl deze bij bedrijven en instellingen nagenoeg gelijk bleef (-0,3%). Hoewel het totale energieverbruik in de mobiliteit licht is afgenomen, is de CO₂-uitstoot juist licht is toegenomen (+11kton, 4%). Dit komt met name door wegverkeer, onder andere door een daling van het gebruik van biobrandstoffen.

Prestatie-indicatoren (behaald)	Behaald 2016	Behaald 2017	Behaald 2018	Behaald 2019	Behaald 2020	Behaald 2021	Behaald 2022
Totale energiegebruik in Groningen in kton*	17.718	18.225	18.675	17.951	16.754	17.533	15.771
Totale hoeveelheid geproduceerde duurzame energie	940	1.017	1.152	1.236	1.393	1.604	1.698
Aandeel duurzame of hernieuwbare energie	5,3%	5,6%	6,2%	6,9%	8,3%	9,1%	10,8%
Totale CO ₂ -uitstoot in kton	1.240	1.257	1.265	1.213	1.133	1.164	1.041

* Alle jaren op basis van de huidige gemeente grenzen

Verdeling energiegebruik	Behaald 2021		Behaald 2022	
	Terajoule	%	Terajoule	%
Huishoudens	5.608	32%	4.947	31%
Bedrijven en instellingen	7.813	45%	6.855	43%
Verkeer en vervoer	4.112	23%	3.969	25%
Totaal	17.533	100%	15.771	100%

Hernieuwbare energie per bron	Behaald 2021		Behaald 2022	
	Terajoule	%	Terajoule	%
Biomassa (vergisting en verbranding)	705	44,0%	528	31%
Bodemenergie	184	11,5%	184	8%
Zonne-energie	421	26,2%	575	34%
Windenergie op land + op zee *	0+159	9,9%	0+257	15%
Overige bronnen	135	8,4%	203	12%
Totaal		100,0%		100,0%

*) De windstroom is opgewekt op zee. Deze wordt voor een deel (o.b.v. het gewicht van de gemeente Groningen in het landelijke energiegebruik) toegerekend aan de gemeente Groningen.

Gemeentelijk energiebedrijf BV

In december 2023 is het Gemeentelijk Energiebedrijf BV (GEB), opgericht conform de ambitie die staat in het coalitieakkoord 'Het begint in Groningen: voor wat echt van waarde is'. GEB Holding BV is verantwoordelijk voor de regie en aansturing van de opwekking, distributie, levering en opslag van gemeentelijke zonne- en windenergieprojecten.

100 Climate Neutral and Smart Cities

In 2023 is door de Europese Commissie vormgegeven aan de missie 100 klimaatneutrale en slimme steden 2030. De missionmanager heeft bij een bezoek aan de gemeente Groningen aangegeven dat directe financiële ondersteuning vanuit de EU niet tot de mogelijkheden behoort. Een officiële erkenning van de status als klimaatneutrale stad ('mission-label') helpt mogelijk bij inschatting van kredietwaardigheid bij verkrijgen van publieke en private financiering. De status als Missie-deelnemer geeft Groningen directe toegang op nationaal en Europees niveau tot beleidsmakers. Op nationaal niveau hebben we in 2023 nauw samengewerkt met de G6 en diverse ministeries om te komen tot een nationale ondersteuningsfaciliteit voor klimaatneutraliteit. In 2024 wordt, in het kielzog van de herijking Routekaart CO₂-neutraal 2035, gewerkt aan de aanvraag van het mission-label.

Regionale Energie Strategie (RES)

De Groninger overheden; tien gemeenten, twee waterschappen en provincie, zijn verenigd in de RES. In 2021 hebben wij gezamenlijk de ambitie gesteld op 6,4TWh energieopwekking per jaar uit zon en wind op land. In 2023 is de RES 2.0 opgeleverd. Daarbij is nadrukkelijk de samenwerking met jongeren gezocht (JongRES). De RES Groningen is nu bezig met de agendering voor de invulling van de RES 3.0. De RES 3.0 dient op 1 juli 2025 aangeboden te worden aan het Nationaal Programma RES en zal aandacht besteden aan de energie-infrastructuur in navolging op het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat 2023.

Spoor warmte

Uit de routekaart Groningen CO₂-neutraal 2035 (2018) volgt dat ruim de helft van het totale energieverbruik van onze gemeente nodig is voor de warmtevraag. We werken aan het verminderen van deze warmtevraag door isolatiemaatregelen, zuinig gebruik en efficiëntie-maatregelen (zie verder spoor besparing). Verder werken we aan aardgasvrij maken door in het Noordwesten van de stad een uitgebreid warmtenet aan te leggen. In de andere wijken ondersteunen we inwoners, organisaties en initiatieven met het nemen van stappen naar een aardgasvrije woning of gebouw.

Relevante ontwikkelingen

Warmte

Met de systeemkaart in ons Warmtetransitieplan 2022-2030 laten we aan onze bewoners, bedrijven, onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties zien, welk alternatief voor aardgasvrije verwarming voor hun woning of gebouw in aanmerking komt. Naast gebieden waar een warmtenet een oplossing biedt zijn er ook diverse gebieden waar een volledige of gedeeltelijke oplossing met een (individuele) warmtepomp het alternatief vormt. In alle gevallen dient de woning of het gebouw voldoende geïsoleerd te zijn om tot een comfortabele warmte verwarmd te kunnen worden.

Ook het afgelopen jaar hebben wij samen met WarmteStad gewerkt aan de uitrol van het warmtenet in het Noordwesten van de stad. Onder andere in Selwerd Zuid zijn (particuliere) huizen aangesloten. Inmiddels hebben wij meer duidelijkheid rondom financiering van dit plan. Hierbij wordt gekeken naar financieringsmogelijkheden via JTF/JTM (EU: Joint Transition Fund /Joint Transition Mechanism) door de Europese Investeringsbank (EIB) In de zoektocht naar nieuwe warmtebronnen wordt gekeken naar de industrie in Hoogkerk (o.a. suikerfabriek) en zijn voor een nog te vestigen datacenter afspraken gemaakt dat de restwarmte beschikbaar wordt gesteld. Er is een tracéstudie opgestart om straks te kunnen bepalen welke route het warmtenet kan volgen om deze bronnen met het warmtenet te verbinden. In het kader van financiering is het in samenwerking met WarmteStad gelukt om een bijdrage van € 21,4 miljoen te krijgen uit het Nationaal Groei Fonds. Globaal gaat het om ongeveer € 5.000 (= onrendabele top) per aan te sluiten woningequivalent. Vooral onze woningcorporaties zullen voor het aansluiten van hun sociale huurwoningen gebruik maken van deze regeling.

Sinds 2018 wordt alle nieuwbouw aardgasvrij opgeleverd. Voor de nieuwbouwwijken Stadshavens en de Suikerzijde en in de nabije toekomst ook de Spoorzone gaat WarmteStad collectieve warmte en koude systemen aanleggen. Hierbij worden WKO (warmte koude-opslag) bronnen collectief gebruikt. Naast verwarmen kan met dit systeem ook op een duurzame wijze gekoeld worden. Hiermee een veel duurzamere invulling en energiebesparing ten opzichte van individuele (lucht) warmtepompen.

Het afgelopen jaar heeft minister Jetten aangegeven dat in de nieuwe warmtewet (Wet Collectieve Warmte (2024)) gemeenten een belangrijke rol krijgen ten aanzien van aanleg en exploitatie (nieuwe) warmtenetten. In hoofdlijnen komt er in de warmtewet te staan dat publieke partijen een meerderheidsbelang in warmtenetten moeten hebben. Dit geldt, op termijn, overigens ook voor bestaande netten. Deze beweging naar publieke warmtenetten is mede het gevolg van de aanhoudende inzet vanuit de gemeente Groningen en betrokkenheid bij de ontwikkeling van de nieuwe warmtewet.

We verwachten dat de Wet gemeentelijk instrumentarium warmtetransitie (Wgiw) in 2024 van kracht wordt. Hierin wordt het opstellen van een vijfjaarlijks warmteprogramma, waarin we meer duidelijkheid over de warmtetransitie in onze gemeente willen bieden, een verplichting. De wet collectieve warmte, die de kaders voor publieke warmtebedrijven gaat regelen (vervanging huidige warmtewet), verwachten we op zijn vroegst pas begin 2026. We volgen de ontwikkelingen en waar mogelijk leveren we commentaar op beide wetsvoorstellen.

WarmteStad

In 2023 heeft WarmteStad weer belangrijke stappen genomen in het uitbreiden en verduurzamen van het warmtenet. Het warmtenet Noordwest is verder uitgebreid in Selwerd-Oost, Paddepoel-Zuid en Vinkhuizen. In totaal is op dit moment 10km van de geplande 16km hoofdtracé gerealiseerd. In Selwerd-Zuid hebben de gemeente en WarmteStad een buurtwarmtenet voor grondgebonden woningen gerealiseerd. In dit wijkdeel heeft 60% van de in totaal 200 particuliere woningeigenaren besloten om direct na aanleg op het buurtwarmtenet aan te sluiten. Bij de werving heeft energiecoöperatie Grunneger Power een belangrijke rol gespeeld. In mei sloten de gemeente WarmteStad en Grunneger Power hiervoor een samenwerkingsovereenkomst. In december is het buurtwarmtenet door de gemeente aan WarmteStad overgedragen.

Een volledig duurzame warmtelevering is in 2023 weer een stap dichterbij gekomen met de start van de bouw van zonthermiepark Dorkwerd. Het park gaat voor circa 2.500 woningen duurzame warmte leveren. Het leidingwerk naar de warmtecentrale is aangelegd, evenals de seizoensbuffers. In 2024 zal het zonthermiepark in gebruik worden genomen.

De bestaande WKO-projectgebieden van Warmtestad: Europapark, Grunobuurt en Ebbingekwartier/Vrydemalaan naderen hun voltooiing. De laatste aansluitingen zijn in uitvoering of worden het komende jaar gerealiseerd. Nieuwe grootschalige uitbreiding van de WKO-activiteiten vindt plaats in de herontwikkelingsgebieden Stadshavens en Suikerzijde. Mede op verzoek van de ontwikkelende partijen gaat WarmteStad hier niet alleen bronwater, maar ook warmte en koude leveren. In 2023 werden daarvoor de investeringsbesluiten genomen. De realisatie van de stadswijken en het daarvoor benodigde warmtesysteem zal de komende jaren in beslag nemen.

Eind 2023 heeft WarmteStad circa 7.200 van de 10.600 (volgens de businesscase) woningequivalenten aangesloten. In juli 2023 namen de aandeelhouders het besluit om aansluiting van een volgende tranche van 5.000 woningequivalenten in Vinkhuizen en Kostverloren mogelijk te maken. Daarbij is ook het besluit genomen voor de bouw van een piekcentrale bij Hoendiep/ Kostverloren en draagt bij aan betrouwbare levering van warmte. In 2023 heeft WarmteStad een subsidie van 21,4 miljoen uit het Nationaal Groeifonds toegekend gekregen. Hiermee moet de eerste fase versneld aangelegd kunnen worden.

Wijkenergieaanpak

In de wijken in Noordwest en de wijkvernieuwingswijken wordt via de wijkenergieaanpak gewerkt aan verduurzaming van woningen en uiteindelijk aardgasvrije wijken te realiseren. Naast de projecten in de wijk werd ook gewerkt aan instrumenten om de wijkenergie-aanpak verder vorm te geven en op te schalen (e.g. VvE-aanpak, collectieve isolatieaanpak, buurtwarmte-aanpak). Hieronder een overzicht wat we onder andere gedaan hebben in de wijken.

Selwerd

In Selwerd is het hoofdtracé van Warmtestad weer een stuk uitgebreid en is de aanleg van het buurtwarmtenet in Selwerd Zuid van start gegaan. In Selwerd-Oost is de pilot voor collectieve verduurzaming met behulp van het Volkhuysvestingsfonds gestart en hebben circa 40 particuliere eigenaren een aanbod geaccepteerd om in één project hun bezit te verduurzamen. Onze energieadviseurs en -coaches spelen hierin een belangrijke rol. Voor alle inwoners zijn we daarnaast bereikbaar in het informatiecentrum in Selwerd, waar iedere woensdag een energie spreekuur is gehouden.

Vinkhuizen

In Vinkhuizen is dit jaar de wijkenergieaanpak opgestart. Enerzijds zijn we direct gestart met maatregelen om energie te besparen zoals bezoeken van energiecoaches en uitdeelacties van kleine energiebesparende maatregelen. Anderzijds zijn we begonnen om het wijkenergieplan voor Vinkhuizen op te stellen, wat als format gaat dienen voor andere wijken in Noordwest. Hierin staat een buurtgerichte aanpak centraal en komt een langjarige planning van de uitrol van het warmtenet (met name als het gaat om de distributienetten) en de isolatieaanpakken, bijvoorbeeld als het gaat om VvE's, particuliere woningeigenaren en plannen van woningcorporaties.

De Wijert

In proeftuin De Wijert Noord zijn we verdergegaan met de uitvoering van het project waarbij we met de VvE's in het gebied de nodige stappen hebben gezet en de eerste VvE bijna richting uitvoering gaat. De VvE-aanpak in de proeftuin heeft geleid tot ons VvE-beleid en inrichting van een VvE-Desk om ook VvE's in andere wijken te helpen. Wat betreft het overige bezit in de proeftuin zijn we aan het kijken wat nodig is om aardgasvrij-ready te worden. De utiliteit in het gebied is al geschikt voor een toekomstig warmtenet. Met de grondgebonden woningen in particulier bezit gaan we in 2024 aan de slag en met Patrimonium zijn we in hun renovatie-opgave aan het kijken wat nodig is om aardgasvrij-ready te worden. Dit alles onder de vlag van de wijkvernieuwing met een klankbordgroep van bewoners die meedenkt en adviseert.

Kostverloren

WarmteStad is van plan om het net uit te breiden naar Kostverloren, waarbij het centraal gelegen ketelhuis wordt aangesloten en via een klein warmtenet verschillende complexen warmte geleverd krijgen. Een deel daarvan zijn VvE's, welke veelal lage energielabels hebben. Voordat deze woningen middels het warmtenet verwarmd kunnen worden zullen extra isolatiemaatregelen nodig zijn. Daarvoor zijn we in 2023 gestart met de VvE-aanpak in Kostverloren. Om de rest van de wijk ook op de hoogte te brengen hebben we in mei een bijeenkomst georganiseerd voor alle bewoners in de wijk om ze te vertellen over het warmtenet en de mogelijkheden om de woning te verduurzamen. Daarna zijn we met de VvE's op het ketelhuis het traject gestart. Ook voor de huiseigenaren die niet in een VvE zitten hebben we een bijeenkomst georganiseerd om ze te helpen met verduurzaming.

Beijum en Lewenborg

Een uitgebreid participatietraject in 2022 heeft een wijkenergieplan opgeleverd voor Beijum. Een belangrijke uitkomst van dit traject was een wens voor een buurtgerichte aanpak op woningverduurzaming. Hiervoor is in 2023 een pilot gestart in een deel van Beijum. Op basis van deze pilot is een projectaanpak opgesteld voor de rest van de wijk en is een aanvraag ingediend bij het Nationaal Programma Groningen (NPG) voor deze buurtgerichte aanpak 'Beijum Woont Duurzaam'. Met deze NPG-middelen zal in 2024 gestart worden met de uitrol van de aanpak voor alle woningeigenaren in Beijum. In navolging op Beijum is na de zomer van 2022 ook in Lewenborg een uitgebreid traject doorlopen, met een wijkenergieplan als resultaat. In navolging op dit wijkenergieplan wordt in samenwerking met een bewonersinitiatief gekeken naar mogelijke projecten voor woningverduurzaming.

Aanleiding voor deze participatietrajecten was een doorrekening van de kosten voor de aanleg van een warmtenet in deze wijken. In het verlengde van de verkenning naar een warmtetransportleiding Eemsdelta–Groningen worden in wijken en dorpen in de nabijheid van het mogelijke tracé extra doorrekeningen gedaan voor de distributie van de warmte binnen een wijk of dorp. In lijn met onze eerdere studies bleek dat zowel Beijum als Lewenborg relatief dure wijken zijn voor toepassing van een warmtenet. Met de participatietrajecten hebben we ook willen toetsen hoe mensen zelf tegen een warmtenet en de andere aardgasvrije oplossingen aankijken. Conclusie is dat het huidige scenario van hybride/ geheel elektrisch ongewijzigd blijft voor deze wijken. De focus blijft daarmee liggen op isolatie en verduurzaming met zonnepanelen en (gedeeltelijk) elektrische warmtepompen.

Indische Buurt/De Hoogte

Hoewel de Indische Buurt en de Hoogte op onze warmtesysteemkaart ingekleurd staan als warmtenetwijken, gaat het nog wel even duren voordat het warmtenet er doorheen komt. Om bewoners nu al te ondersteunen hebben we diverse activiteiten uitgevoerd gericht op energiebesparing:

- Bezoeken Energiecoach (ca. 100)
- Activiteiten bij buurthuizen, bijv. Energiebespaarcafé en wekelijks spreekuur energiecoach
- Ondersteuning buurtinitiatief De Groene Korrewegwijk
- Pilot Ceramhof: hoe gebruik ik mijn verduurzaamde woning (i.s.m. Lefier)
- Uitdeelacties kleine energiebesparende maatregelen:
 - Voor huurwoningen (i.s.m. corporaties) en koopwoningen
 - I.s.m. het Groenhuis, de Moskee, etc
 - Inzet fixteams/ klusbus bij huurwoningen
 - Winter 2023/2024: circa 1.200 woningen bereikt

Bewonersinitiatieven

Het aantal bewonersinitiatieven blijft toenemen en ze weten de gemeente steeds beter te bereiken. Voor ieder stadsdeel/gebied in de gemeente is er vanuit het programma energie een contactpersoon voor initiatieven om ze op weg te helpen met projecten en bekend te maken wat de gemeente onder andere voor ze kan betekenen via Duurzaam Groningen.

Fonds Energie Transitie

Het hoofddoel van het Fonds Energietransitie (FET) is het verstrekken van subsidies en leningen om te verduurzamen. Het FET zal gevoed worden met inkomsten uit zelf ontwikkelde zonneparken en windmolens vanuit het Gemeentelijk Energiebedrijf. Maar ook incidentele bijdragen zoals de door de gemeenteraad beschikbaar gestelde € 2 miljoen voor energiearmoedebestrijding, rijksbijdragen, fondsen en andere subsidies voor de energietransitie worden in dit fonds gebundeld.

Eind 2023 is de voortgang hierover aan de raad gepresenteerd. Hierin is uitgewerkt hoe we met ons Fonds Energietransitie de eerste stappen hebben gezet in de bestrijding van energiearmoede. Om te zorgen dat het geld bij de mensen terecht komt die te maken hebben of kunnen krijgen met energiearmoede, richten we ons in eerste instantie op de particuliere huiseigenaren, die niet in aanmerking komen voor overige financiering om te verduurzamen. Besloten is om voor een maximum van € 10 miljoen aan deze groep leningen te verstrekken, waarbij de beschikbare € 2 miljoen de structurele (rente-)lasten en de verwachte risico's dekken. We doen ervaring op met de aanpak van de eerste 800 woningen die met subsidie uit het Volkshuisvestingsfonds verduurzaamd worden en vertalen de geleerde lessen naar een aanpak die binnen de wijkenergieaanpak gemeente breed ingezet kan worden.

Resultaten en activiteiten

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben we daarvoor gedaan (activiteiten)
Warmte	
<ul style="list-style-type: none"> • Duidelijkheid rondom financiering van warmtetransportnet, distributienet, warmtebronnen (inclusief nieuwe warmtecentrale) en warmteopslag voor Warmtenet Noordwest; • Vaststellen welke warmtebronnen er vanaf 2025 nodig zijn als aanvulling op huidige bronnen van WarmteStad; 	<ul style="list-style-type: none"> • Haalbaarheidsonderzoek (technisch, financieel) rondom warmteopslag, warmtedistributie en te kiezen tracés (Eemshaven, Hoogkerk) voor koppeling nieuwe bronnen aan warmtenet Noordwest. Verkenning warmtetransport vanuit de Eemshaven gebeurt in samenwerking met de Provincie Groningen, Gemeente Groningen, Gemeente Delfzijl, Gemeente Appingedam, Gemeente het Hogeland, Groningen Seaports, Enpuls, Warmtestad en Gasunie New Energy; • Deelname in regiegroep restwarmte Eemshaven; • Haalbaarheidsonderzoek aansluiten UMCG op warmtenet Noordwest; • Verder uitwerken (risico's, wet- en regelgeving) geothermie/ diepe aardwarmte met Ministerie Economische Zaken en Klimaat en Energiebeheer Nederland voor zowel gemeente als provincie Groningen; • Onderbouwen van de financieringsaanvraag bij de EIB voor verdere uitbreiding warmtenet Noordwest. Onder andere het maken van een voorlopig warmtenet ontwerp voor alle wijken in Noordwest. Dit is nodig voor due diligence onderzoeken t.b.v. financiering (ook BNG en NWB); • Het behartigen van belangen gemeente Groningen (en G40 gemeenten) in nieuwe regelgeving Warmtewet (2.0)/ Energiewet; • Haalbaarheidsonderzoeken restwarmte industrie Hoogkerk en Eemshaven inclusief transportbuis voor warmtenet Noordwest.
<ul style="list-style-type: none"> • Samenwerking tussen WarmteStad, gemeente Groningen en Buurtwarmte in de verdere uitrol warmtenet; 	<ul style="list-style-type: none"> • Samen met Buurtwarmte en WarmteStad gerichte acties om particuliere woningbouw, VvE's en maatschappelijk

	vastgoed (o.a. scholen) in Noordwest (Selwerd, Paddepoel, Vinkhuizen) te laten aansluiten.
<ul style="list-style-type: none"> • Verdere uitrol aansluiten particulieren en VvE's in onder andere Selwerd Zuid en Selwerd West; 	<ul style="list-style-type: none"> • In 2023 is begonnen met de aanleg van het distributienet in Selwerd-Zuid, de huisaansluitingen worden in 2024 gerealiseerd.
Wijkenergieaanpak	
<ul style="list-style-type: none"> • Realisatie van een buurtwarmtenet in Selwerd-Zuid; • Aansluiten grondgebonden woningen op het buurtwarmtenet Selwerd-Zuid. Levering van warmte door WarmteStad. 	<ul style="list-style-type: none"> • In 2023 is begonnen met de aanleg van het distributienet in Selwerd-Zuid, de huisaansluitingen worden in 2024 gerealiseerd.
<ul style="list-style-type: none"> • Acties en aanpakken worden in wijken uitgezet (VvE-aanpak, aanpak gespikkeld bezit etc.) 	<ul style="list-style-type: none"> • De VvE-aanpak (gebouw typologieën aanpak) is van start gegaan in Kostverloren. Ook in andere wijken ondersteunt de VvE-Desk VvE's met verduurzaming.
<ul style="list-style-type: none"> • Woningen in wijkvernieuwingswijken verder verduurzamen 	<ul style="list-style-type: none"> • In Beijum is begonnen met een aanpak om eigenaar-bewoners te begeleiden bij woningverduurzaming. Hiervoor is een bijdrage ontvangen vanuit het NPG; • In wijkvernieuwingswijken hebben we talloze acties genomen gericht op energiebesparing. In Selwerd en Vinkhuizen is een start gemaakt met de verduurzamingsprojecten vanuit het Volkshuisvestingsfonds.
<ul style="list-style-type: none"> • Eerste VvE's nemen maatregelen in PAW De Wijert 	<ul style="list-style-type: none"> • In de proeftuin De Wijert zijn de eerste VvE's bijna zover om daadwerkelijk met de uitvoering te beginnen.

Spoor besparen

Alle energie die we kunnen besparen hoeven we niet op te wekken. Grote besparingen zijn mogelijk in woningen en bij bedrijven en kantoren. De gemeente geeft zelf het goede voorbeeld met haar eigen Maatschappelijk Vastgoed. Besparingen zijn goed voor een derde deel van ons einddoel. Dit spoor valt uiteen in wonen (nieuwbouw, huursector, particuliere woningen), bedrijven en Maatschappelijk Vastgoed.

Relevante ontwikkelingen

Wonen

Lokale Aanpak Isolatie

In 2023 is een aanvraag voor de Specifieke Uitkering Lokale Aanpak Isolatie ingediend. De SpUk lokale aanpak. Isolatie is onderdeel van het Nationaal Isolatieprogramma (NIP). Met deze SpUk kunnen slecht geïsoleerde woningen geïsoleerd worden. Slecht geïsoleerde woningen zijn woningen met een energielabel D, E, F en G. De gemeente Groningen heeft een bedrag van € 2.579.820, - ontvangen waarmee circa 1.767 woningen met een laag energielabel en een WOZ-waarde van maximaal € 338.000, - een bijdrage kunnen ontvangen voor de isolatie van de woningen. Hiervoor zal een subsidieregeling worden opgesteld en de uitvoering start in 2024.

Collectieve inkoopacties

Duurzaam Groningen heeft in 2023 vier collectieve inkoopacties georganiseerd voor isolatie, warmtepompen en zonnepanelen (2x). Aan de webinars hebben 776 inwoners deelgenomen. Meer dan 1.000 woningeigenaren hebben vrijblijvend een offerte aangevraagd. Uiteindelijk zijn er 239 opdrachten verleend. Met deze inkoopactie hebben we veel inwoners van de gemeente Groningen kunnen bereiken. Zij zijn geïnformeerd door middel van een brief of via de krant. Niet alle offertes hebben geresulteerd in een opdracht, maar dat was ook niet het enige doel van het project. De spin-off naar de andere aannemers en installateurs in de regio is eveneens belangrijk. We verwachten dat

inwoners meer offertes hebben aangevraagd ter vergelijking en dat door deze actie ook opdrachten zijn verleend aan andere installateurs of aannemers.

Energiearmoede

Door de stijgende woonlasten en met name de stijgende energieprijzen hebben steeds meer huishoudens moeite om rond te komen. Naast de eigen inzet met het Fonds Energietransitie heeft de gemeente Groningen ook middelen ontvangen vanuit het Rijk voor de aanpak van energiearmoede. Voor Groningen ging het in eerste instantie om een bedrag van € 7,1 mln. In maart 2023 heeft het kabinet extra budget beschikbaar gesteld voor de lokale isolatieaanpak van gemeenten en voor de opschaling van energiefixers. In totaal is er voor de komende jaren daardoor € 12,1mln beschikbaar. De looptijd van het programma is verlengd tot einde 2025. In 2023 is € 3,4mln besteed aan meerdere grote projecten en campagnes. Voor de besteding van deze extra gelden sluiten we aan bij onze huidige aanpak. We onderscheiden twee hoofddoelgroepen in de aanpak:

1. Huurders van corporatiewoningen en particuliere verhuur;
2. Eigenaar-bewoners.

Voor deze inwoners hebben we vijf actielijnen:

1. Het opschalen van de energiecoaches en energieadviseurs;
2. Het inzetten van energiekussers en beschikbaar stellen van kleine energiebesparende maatregelen;
3. Grote energiebesparende maatregelen (isolatie);
4. Vervangen energie slurpend witgoed;
5. Verbinden netwerk sociaal domein met werkveld energietransitie.

Actielijn 1 en 2:

Het team met coaches en adviseurs is uitgebreid en we zetten klusteams in. Inwoners kunnen via de volgende sporen een advies krijgen of het direct plaatsen van maatregelen:

- Energiecoach en -klusser via Duurzaam Groningen:
In 2023 hebben we 1.420 huishoudens bereikt (898 energiecoach gesprekken, 227 gesprekken adviseurs, 177 bezoeken klussers en 118 studentenhuizen voorzien van maatregelen)
- Fixgesprekken via Regionaal Energieloket:
Middels een Europese aanbesteding is een opdracht uitgezet voor het uitvoeren van 5.000 fixgesprekken. Dit is een combinatie van een advies en het plaatsen van maatregelen.
Deze fixgesprekken worden deels gecombineerd met de witgoedactie (actielijn 4). Het andere deel wordt uitgevoerd via een wijkaanpak. In 2023 zijn 2.200 fixgesprekken uitgevoerd.
- Via de woningcorporaties:
Samen met de woningcorporaties is in de winter van 2022 en 2023 massaal ingezet op uitdeelacties van kleine maatregelen in de wijken. De woningcorporaties hebben subsidie van de gemeente Groningen ontvangen waarmee de kleine maatregelen aangeschaft en geplaatst kunnen worden. Ook bij de woningcorporaties is de focus verlegt van het alleen uitdelen naar het plaatsen van de maatregelen. We willen voorkomen dat de kleine maatregelen in een tasje blijven liggen en gaan actief bij de bewoners de maatregelen plaatsen. Middels het project 'warm de winter in' hebben 1.451 huurders van de woningcorporaties aangegeven geïnteresseerd te zijn in de uitgifte en de plaatsing van de maatregelen. Deze woningen worden voorzien van de maatregelen.
- Wijkacties:
In een aantal wijken wordt op initiatief van de bewoner een actie opgezet om wijkbewoners te adviseren en te helpen om energie te besparen. De gemeente ondersteunt deze initiatieven met het leveren van de kleine maatregelen of met een subsidie. Een mooi voorbeeld hiervan is de Fixbrigade in Paddepoel. Dit is een gezamenlijk initiatief van het Paddepoel Energiek, Noorderpoort College, WIJS, Fixbrigade Nederland en gemeente Groningen. Stagiaires van het Noorderpoort leren onder begeleiding van leermeesters van Paddepoel Energiek, Noorderpoort en gemeente op welke wijze de maatregelen geplaatst moeten worden. De voorbereiding vond plaats in 2023 en de uitvoering gaat in 2024 plaatsvinden.

Actielijn 3:

Eén van de acties uit de Aanpak Energiearmoede in Groningen is het realiseren van energiebesparing bij kwetsbare woningeigenaren door het uitvoeren van grote isolatiemaatregelen bij woningen. Onze primaire doelgroep zijn de huishoudens die in aanmerking komen voor de energietoeslag en een eigen huis hebben. Het project is toegespitst op grondgebonden woningen met een laag energielabel en een WOZ-waarde < € 305.000, -. We hebben 123 woningeigenaren in 2023 voorzien van energiezuinig glas, spouw- of vloerisolatie. Dit project wordt verder voortgezet in 2024.

Actielijn 4:

Deze actielijn is het uitvoeren van een inwissel witgoedactie bij huishoudens met energiearmoede. Alle stadspashouders hebben een brief ontvangen met uitleg met uitleg over deze actie. De actie bestaat uit een bezoek van een energiefixer en het ontvangen van een cadeaukaart waarmee een stadspashouder € 500,- korting krijgt op een nieuw apparaat. In 2023 hebben 1.914 stadspashouders een cadeaukaart aangevraagd en 1.111 stadspashouders hebben de cadeaukaart ingewisseld voor een energiezuinig apparaat.

In 2019 hebben gemeente en corporaties het masterplan “CO₂-neutrale en aardgasvrije woningvoorraad corporaties Groningen, 2019” opgesteld. Hierin is de basis gelegd voor de afspraken over duurzaamheid in het ambitiekader. In 2022 zijn de uitgangspunten uit het Masterplan herijkt en herschikt naar de huidige inzichten. Een belangrijk uitgangspunt hierbij is dat de basiskwaliteit is gedefinieerd aan de hand van NTA8800. De landelijke afspraken (CO₂-neutraal in 2050, snelle uitfasering labels E, F en G in 2028 en vervanging cv-ketel) zijn geïncorporeerd in onze lokale afspraken. Om prestaties te kunnen blijven monitoren met de nieuwe labelsystematiek is een aanpak vastgesteld voor werkbare en meetbare nieuwe afspraken voor de komende vier jaar.

Bedrijven (Groningen Werkt Slim)

Groningen Werkt Slim gaat ook in 2024 weer verder met het ondersteunen en aanjagen van ondernemers in de energie- en circulaire transitie. Dit doen we samen met onze partners zoals de Groningen bedrijven verenigingen en ook de provincie Groningen. In 2023 hebben we voor de Horeca het label Groen Genieten in het leven geroepen. Bedrijven die aan dit label voldoen, voldoen ook aan de duurzaamheidsdoelstelling 2035. Deze bedrijven willen we verder promoten zodat de bewuste consument ze ook weet te vinden en weet te waarderen. Daarnaast gaan we in 2024 door met het gratis adviseren op het gebied van duurzaam ondernemen. Deze adviseringsrol gebeurde vanuit de loketfunctie. De communicatie werd vooral ingezet via kanalen als de website, sociale media en andere (betaalde) media en events. De adviezen kwamen van de adviseurs.

Bedrijven (toezicht en handhaving)

Met het toezicht op energiebesparing willen we een maximale bijdrage leveren aan de energiebesparing bij bedrijven. De toezichthouders gebruiken hun wettelijke bevoegdheid om het gesprek met bedrijven aan te gaan. Bedrijven kunnen effectief gestimuleerd worden om energiebesparende maatregelen te nemen doordat ze individueel worden aangesproken. Daarbij beperken we ons niet alleen tot de verplichte maatregelen, maar richten we ons ook op het adviseren en enthousiasmeren van een toekomstbestendige bedrijfsvoering.

Verduurzamen Maatschappelijk Vastgoed

De verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed is een omvangrijke langjarige opgave. Hiervoor is begin 2022 de routekaart ‘Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed’ vastgesteld. Om invulling te geven aan de routekaart en om de verduurzaming meer integraal op te pakken is het team verduurzaming uitgebreid met een programmamanager en projectleider. In de routekaart staat dat we starten met een pilot om vier panden integraal te verduurzamen conform vastgestelde ambitie “Paris Proof”. Met de opgedane ervaring uit deze pilots en de meeste recente ontwikkelingen rondom wet- en regelgeving is afgesproken eind 2024 de routekaart te actualiseren en te voorzien van een investeringsprogramma voor de hele maatschappelijk vastgoedportefeuille.

Om niet stil te staan en te wachten op de integrale aanpak, is begin 2023 het jaarplan verduurzaming maatschappelijk vastgoed vastgesteld. In dit jaarplan gaan we aan de slag met de zogenoemde 'no regret' maatregelen. Dit zijn maatregelen die zich binnen 5-10 jaar terugverdienen en altijd een goed idee zijn om uit te voeren. Hiervoor maken we onder andere een analyse van de potentie van zonnepanelen op de daken van al onze gebouwen. De realisatie van de no-regret-maatregelen is een meerjarenproject, waarbij we als eerste de huurders en gebruikers van gemeentelijke panden, die buiten de oorspronkelijke Gresco-systematiek vielen, de kans geven gezamenlijk met ons verduurzamingsmaatregelen uit te voeren. Dit zijn de zogenoemde split incentive panden, zoals buurthuizen, cultuurpanden en enkele sportaccommodaties.

Resultaten en activiteiten

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben we daarvoor gedaan (activiteiten)
Wonen	
<ul style="list-style-type: none"> Woningeigenaren van de gemeente stimuleren om aan de slag te gaan met het isoleren van de woning. 	<ul style="list-style-type: none"> In 2023 hebben 1.000 mensen een offerte aangevraagd via een van de collectieve inkoopacties voor isolatie, warmtepompen en zonnepanelen (2x).
<ul style="list-style-type: none"> We willen in iedere wijk energiecoaches inzetten en zowel via de digitale weg als via een fysiek loket de woningeigenaren ondersteunen bij het verduurzamen van de woning. 	<ul style="list-style-type: none"> Het team met energiecoaches is uitgebreid en in iedere wijk is een energiecoach actief. In 2023 zijn 898 gesprekken gevoerd met onze energiecoaches. In 2023 zagen we een toename in aanvragen voor deze gesprekken die deels te verklaren zijn door de stijgende energieprijzen en algehele woonlasten.
<ul style="list-style-type: none"> We willen dat minimaal 20.000 bezoekers de website bezoeken. 	<ul style="list-style-type: none"> De website Duurzaam Groningen is in 2023 door 52.000 bezoekers bezocht.
<ul style="list-style-type: none"> Samen met de corporaties is afgesproken om de bestaande voorraad naar basiskwaliteit te brengen: minimaal label A (energie index 1,2). Dit betekent dat in 2024 50% van de woningen voldoet aan deze basiskwaliteit. 	<ul style="list-style-type: none"> In 2022 is het masterplan aangepast naar de huidige inzichten. Deze nieuwe uitgangspunten vormen de basis voor de prestatieafspraken in 2023.
Bedrijven (Groningen Werkt Slim)	
<ul style="list-style-type: none"> Bedrijven ondersteunen en activeren om energiezuiniger en duurzamer te ondernemen. 	<ul style="list-style-type: none"> In 2023 hebben we uitvoering gegeven aan het Noodpakket energiekosten inflatie. Pakket 3.3; We hebben het aantal adviseurs van GWS uitgebreid naar vier mensen. Deze vier zijn verdeel over de vijf bedrijvenverenigingen in de gemeente Groningen. De samenwerking hiervan is in 2023 opgezet; We hebben een regeling voor kleine MKB-ondernemers opgezet en uitgerold. Hiermee hebben we 133 ondernemers geholpen met kleine maatregeling zoals ledverlichting, leidingisolatie en duurzame verwarming; Het Horeca label Groen Genieten is binnen de Horeca verder uitgerold. We hebben in 2023 hiervan de eerste uitreiking gedaan. De bewuste consument kan hiermee kiezen voor een duurzaam bedrijf wat voldoet aan de gestelde doelstelling 2035; Verder zijn er 265 bedrijven geholpen met verduurzamingsadvies. Zoals onze warmtescan opname, advies over zonnepanelen, klimaatbestendige dakbedekking en circulair ondernemen.
<ul style="list-style-type: none"> Verbindingen tussen bedrijven voor innovatieve oplossingen 	<ul style="list-style-type: none"> De inzet op corporate sustainability reporting (CSRD), energie, impact ondernemen, eiwittransitie en circulariteit is geïntensiveerd.

<ul style="list-style-type: none"> Uitvoeren van verschillende projecten rondom de thema's energie, mobiliteit, klimaatadaptie en circulaire economie. 	<ul style="list-style-type: none"> Voor het thema circulariteit is een Doeboek geschreven en uitgebracht, waarmee ondernemers geïnspireerd en gemotiveerd worden om stappen te zetten in circulair ondernemen.
Bedrijven (toezicht)	
<ul style="list-style-type: none"> Alle midden- en grootverbruikers bezoeken als toezichthouder, waarbij we adviseren over verplichte en aanvullende energiebesparende maatregelen en het beoordelen van plannen van aanpak; Toezien op de daadwerkelijke realisatie van de maatregelen en zo nodig handhaven bij het uitblijven van maatregelen. 	<ul style="list-style-type: none"> Het opvragen van het energieverbruik (omdat verplichtingen afhangen van verbruik). Deze stap is grotendeels afgerond; In 2023 zijn circa 150 midden- en grootverbruikers bezocht. Er bestaat nog een werkvoorraad van circa 150 bedrijven die bezocht moeten worden. Deze werkvoorraad schuift door naar 2024; Het toezien op de daadwerkelijke realisatie van de maatregelen. Deze hercontrole doen we maximaal twee jaar na het eerste bedrijfsbezoek. In 2023 zijn circa 160 bedrijven bezocht voor een hercontrole; De gemiddelde energiebesparing die bedrijven realiseren is ruim 10%.
Verduurzamen Maatschappelijk Vastgoed	
<ul style="list-style-type: none"> Verduurzaming van een deel van de gemeentelijke voorraad maatschappelijk vastgoed, conform jaarplan Gresco. 	<ul style="list-style-type: none"> We zijn bezig om alle panden van de gemeente te voorzien van een energielabel; Vanuit het jaarplan zijn we met de eerste acht zogeheten split incentive panden vergevorderd in onderzoek en gesprek met de gebruikers om deze panden te verduurzamen. Aansluitend volgt een volgende groep panden; Wettelijk zijn we verplicht om de maatregelen te nemen die op de Erkende Maatregelen Lijsten energiebesparing (EML) staan. De eerste fase van 47 panden is voorbereid en de uitvoering is in vergevorderd stadium; Er is een project gestart om grote daken, in eigendom van de gemeente, die nog geen zonnepanelen hebben met voorrang te voorzien van zonnepanelen; De uitkomsten van de eerste pilotprojecten uit de Routekaart Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed worden in het voorjaar van 2024 aan de raad voorgelegd.
<ul style="list-style-type: none"> Het opzetten en inrichten van een uitvoeringsprogramma verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed. 	<ul style="list-style-type: none"> Het uitvoeringsprogramma Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed 2023 – 2024 is opgezet en in uitvoering.

Spoor Hernieuwbare energie en energieoplossingen

Om aan de doelen van de 'Routekaart Groningen CO₂-neutraal 2035' te voldoen zetten we in op hernieuwbare energie. Verder kijken we naar energieoplossingen die bijdragen aan onze doelen. Dit spoor valt uiteen in zon, wind, biomassa, waterstof en Making City.

Relevante ontwikkelingen

Zon

De gemeente Groningen heeft al jaren een proactief zonnepanelenbeleid. In 2021 zijn de beleidskaders Zon op Daken en Zonneparken vastgesteld. Daarin is vastgelegd dat voor de invulling van de ambitie voor hernieuwbare energieproductie, met de huidige stand van zaken, ten minste voor 950 MWp aan zonnepanelen binnen de

gemeentegrenzen in 2035 moeten zijn geïnstalleerd. Dat komt overeen met ongeveer 2,1 miljoen zonnepanelen. Die zonnepanelen worden bij voorkeur geplaatst op daken. Niet elk dak is geschikt voor zonnepanelen. 450MWp op daken en boven parkeerterreinen in 2035 is haalbaar. Dat betekent dat de overige 500MWp in zonneparken gerealiseerd moet worden.

MWp afgerond op hele getallen	Behaald	Behaald	Behaald	Beoogd	Beoogd	Beoogd
<i>Groen = in lijn met ambitie</i>	2021	2022	2023	2026	2030	2035
<i>Ambitie MWp op daken</i>	58	90	135	305	426	450
<i>Ambitie MWp in parken</i>	64	100	150	339	474	500
Ambitie MWp totaal geïnstalleerd vermogen	122	190	285	644	900	950
<i>Werkelijk MWp op daken</i>	96	119	155	-	-	-
<i>Werkelijk MWp in parken</i>	28	30	75	-	-	-
Werkelijk MWp totaal geïnstalleerd vermogen	124	149	230	-	-	-
<i>Prognose MWp op daken</i>	-	-	-	183	210	-
<i>Prognose MWp in parken</i>	-	-	-	175	460	-
Prognose MWp totaal geïnstalleerd vermogen	-	-	-	358	670	-

Tot en met 2021 lag het jaarlijks aantal geïnstalleerde zonnepanelen hoger dan de ambitie. Door de hoge energieprijzen installeerden in 2022 een wederom een groter aantal huishoudens zonnepanelen op hun woningen. Over heel 2023 is een recordaantal zonnepanelen geplaatst op daken. Door het openen van de twee zonneparken op Roodehaan is het opgesteld vermogen in zonneparken in de gemeente eveneens toegenomen. De groei van zonnepanelen op woonhuizen is in de tweede helft van 2023 wat afgevlakt vanwege negatieve vraaginvoeden, waaronder terugleverheffingen, een lagere stroomprijs en onzekerheid over de salderingsregeling.

De groei van het aantal zonnepanelen is sterk afhankelijk van nationaal beleid en autonome ontwikkelingen. De invloed van de gemeente is beperkt. Op nationaal en regionaal niveau (provincie en de RES) lobbyen wij voor stimulerende maatregelen en regelgeving. Met ons Programma Groningen Stroomt Door nemen we samen met de netbeheerder Enexis en de bedrijvenverenigingen belemmeringen van de netcongestie weg. Waar we wel invloed op hebben grijpen we in. Zo ontwikkelen we zelf de zonneparken Meerstad-Noord en Westpoort, waarbij sociaal eigenaarschap in combinatie met betrokkenheid van de directe omgeving het leidend principe is. Voor zonnepark Meerstad-Noord wordt in 2024 naar verwachting het bestemmingsplan vastgesteld. In 2024 wordt het zonnepark Fledderbosch in Garmerwolde in gebruik genomen. Met een vermogen van 102MWp wordt hier een forse stap gezet. Wanneer daar in de toekomst zonnepark Meerstad-Noord met ruim 200MWp bij komt, wordt een zeer grote stap gezet in het totaal opgestelde vermogen aan hernieuwbare energie. Daarnaast voorzien wij onze eigen gebouwen en scholen van zonnedaken en werken we aan de realisatie van zonnecarports boven grote parkeerterreinen, zoals de P+R terreinen.

Stand van zaken lokale zonneparkinitiatieven

Vanaf november 2021 t/m februari 2023 hebben vijf initiatiefnemers hun ideeën voor een lokaal zonnepark kenbaar gemaakt aan de gemeente. Eén initiatief kon niet doorgaan vanwege een andere ruimtereservering op het betreffende perceel. Een tweede initiatief kon niet doorgaan omdat de grondeigenaar geen medewerking wilde verlenen. Bij de drie overige initiatieven wordt de haalbaarheid verkend. Vanwege afspraken met initiatiefnemers over de vertrouwelijkheid kunnen wij in dit stadium (nog) geen uitspraken doen over de locaties en de identiteit van de initiatiefnemers. In 2023 zijn wij tevens gestart met de verkenning naar de ontwikkeling en exploitatie van zonnecarports boven openbare (gemeentelijke) parkeerterreinen. Drie energiecoöperaties hebben inmiddels

interesse geuit in het exploiteren van zonnecarports boven openbare (gemeentelijke) parkeerterreinen. We onderzoeken de juiste vorm voor exploitatie en zoeken daarbij de samenwerking met energiecoöperaties.

Netcongestie

Na invoedingscongestie is inmiddels ook afnamecongestie in 2023 nagenoeg in de gehele gemeente een feit. De problematiek die hieruit ontstaat dreigt een rem te worden op onze economie, woningbouw en verduurzaming. Zo kunnen bedrijven zich moeilijk vestigen, uitbreiden of verduurzamen, is het uitdagend om nieuwe grotere voorzieningen behorend bij woningbouw te realiseren en kunnen 'zon-op-dak-projecten' en zonneparken niet aangesloten worden. Op enkele lokale uitzonderingen na is de netcapaciteit in woonwijken naar verwachting tot 2026 genoeg en kan de groei van zonnepanelen en warmtepompen aan. De verwachting is dat dit na 2026 een probleem kan worden naarmate er meer warmtepompen en elektrische auto's komen.

Schaarste in de invoedings- en afnamecapaciteit zijn problemen die elkaar bij een gebiedsgerichte aanpak kunnen (ver)helpen en daarmee verminderen. Op initiatief van de gemeente is Groningen Stroomt Door (GSD) opgericht. Dit is een samenwerkingsverband tussen Enexis, Gemeente Groningen, Entrance en het Groninger bedrijfsleven die voorgenoemde problematiek te lijf wil gaan. In 2023 is de opstartfase van GSD doorlopen en wordt inhoudelijk gewerkt aan inzicht en maatregelen. Daarbij lag de eerste focus op het pilotproject Westpoort en zijn de resultaten 27 februari 2024 aan de deelnemende bedrijven gepresenteerd. Er is geen acuut probleem op Westpoort, maar zal wel in de komende jaren ontstaan. De grote uitdaging is nu om oplossingen op tijd in gang te zetten terwijl er nog (net) geen economisch draagvlak voor is. Dat is de vervolgdiscussie die nu met de bedrijven loopt. Als gemeente willen we het gebied voorop laten lopen, maar niet alle bedrijven zijn bereid hier financieel aan bij te dragen. Het Gebied Corpus den Hoorn is begin 2024 opgestart en we verwachten in juli de eerste resultaten. Verder staat bedrijventerrein de Hoogte in de startblokken.

Wind

Sinds het vaststellen van het windbeleid (Windkracht Groningen en 10 Windregels Ten Boer) is op basis van een uitvoerige verkenning in afstemming met een klankbordgroep een zoekgebied voor de opwek van windenergie binnen onze gemeentegrenzen geïdentificeerd, waarbij de vergunningsbevoegdheid grotendeels naar de gemeente is gedelegeerd. Dit zoekgebied betreft Roodehaan waar nu 6 x 2,5 MW windmolens in lijnopstelling zijn geprojecteerd. Een aantal inwoners van dit gebied hebben zich daarbij verenigd in de energiecoöperatie MDEC. MDEC en gemeente zijn in gesprek over een samenwerking op ontwikkeling en exploitatie van een eventueel windpark in dit zoekgebied; Windpark Roodehaan.

Halverwege 2021 heeft de Raad van State gesteld dat de AMvB voor windparken (regels voor geluid, slagschaduw en externe veiligheid) niet op de juiste manier tot stand is gekomen en niet meer gehanteerd mag worden. Ook staat in het regeerakkoord dat er een heldere afstandsnorm wordt vastgesteld tussen windturbines en woningen. Dit wordt nu gezamenlijk uitgewerkt en leidt naar verwachting in de loop van 2024 tot nieuwe milieuregels. Dit kan bepalend zijn voor het ontwerp van windpark Roodehaan. We richten ons de komende tijd op verdere uitwerking van de samenwerking met MDEC, in afwachting van de nieuwe milieuregels.

Participatiekader voor zonne- en windparken

In 2023 is het participatiekader voor zonne- en windparken vastgesteld nadat we de gemeenteraad gevraagd hebben om wensen en bedenkingen. In de voorbereiding van dit kader hebben we diverse partijen betrokken. Vervolgens heeft het ontwerp participatiekader in de zomer van 2023 ter inzage gelegen. In een nota van antwoord hebben we laten zien welke zienswijzen tot aanpassingen van het ontwerp hebben geleid.

Biomassa

Binnen het energieprogramma is 'biobased economy' een wat smaller spoor als dit strikt op de energietransitie wordt betrokken. Een aantal innovaties die in Groningen plaatsvinden zijn echter wel degelijk relevant voor de toekomstige energievoorziening. In Groningen 'groengashoofstad' worden door verschillende partijen grote hoeveelheden groen

gas geproduceerd uit organische reststromen en vaak is energieproductie de eerste stap in het benutten van organische restproductie en leidt deze toepassing regelmatig tot hoogwaardiger toepassingen. Er is een sterke verwantschap tussen biobased en circulaire economie. Voor de begroting 2024 hebben we het spoor circulaire economie opgenomen, waarvan 'biobased economy' een onderdeel is geworden.

Projecten 2023

- De uitvoeringsagenda Groningen Circulair is geactualiseerd;
- Diverse onderdelen uit de uitvoeringsagenda Groningen Circulair zijn opgestart;
- Een belangrijk deel van de biomassa die vrijkomt uit het beheer van de gemeente wordt omgezet in energie en compost, we hanteren hierbij de waardepiramide dus we gaan voor de meest hoogwaardige benutting van biomassa;
- Ons afvalbeleid is erop gericht zoveel mogelijk deelstromen uit huishoudelijk afval in te zetten als bruikbare grondstof;
- We zijn met onze routekaartpartners actief bezig met het vergroten van de groengas productie;
- Samen met onze afvalverwerker Omrin zijn we gestart met de voorbereiding van een biomassaverwerkingsinstallatie op het terrein van ARCG waar compost en groen gas geproduceerd gaan worden;
- Het zonthermiepark Dorkwerd zorgt ervoor dat de ooit gedachte biomassacentrale op Zernike overbodig is geworden en dus niet gebouwd gaat worden.

Waterstof

Als Hydrogen Valley speelt de regio Groningen een sleutelrol in de toepassing van waterstof in mobiliteit, klimaattransitie en economische ontwikkeling. De gemeente Groningen is betrokken bij verschillende regionale, nationale en Europese waterstofprojecten en -initiatieven.

We hebben een actieve rol in verschillende Europese waterstofprojecten. We doen hiermee vooral op het gebied van mobiliteit nuttige ervaring op. Zo hebben we een deel van ons wagenpark inmiddels met inzet van waterstof emissievrij kunnen maken. Hiermee dragen we ook bij aan kennisontwikkeling en innovaties in onze regio. Groene waterstof is op korte termijn onvoldoende voorradig om een rol van betekenis te spelen in het aardgasvrij maken van de gebouwen in onze gemeente in de periode tot 2035.

- Europees project HEAVENN (uit de Horizon 2020 regeling) is inmiddels in volle gang. Met ongeveer 30 partners, met name uit de regio, werken we aan de ontwikkeling van de waterstofeconomie in Noord-Nederland. Gemeente Groningen maakt deel uit van het mobiliteitscluster en breidt het gemeentelijk wagenpark uit door middel van het HEAVENN-project met waterstofvuilniswagens.
- Als gemeente nemen we tevens deel aan het Interreg North Sea project Hytrec2. Dit project hebben we na 7 jaar Europese samenwerking in 2023 succesvol afgesloten. Onze bijdrage in dit project bestaat onder andere uit 2 waterstof personenwagens, 2 waterstof busjes, 2 waterstof vuilniswagens en een buffercontainer voor waterstof.
- Daarnaast hebben we in 2023 het Interreg North West Europe Hector project afgesloten. Binnen dit project zijn we gestart met de aanschaf van een waterstofvuilniswagen, welke later geleverd zal worden. Ook hebben we onze werkplaats waterstof-proof gemaakt.
- Ook zijn we partner in het Europese Revive project uit de Horizon 2020 regeling. Binnen dit project ontwikkelen we 3 waterstofvuilniswagens en doen we onderzoek naar het functioneren van de techniek in deze wagens. In 2023 zijn twee wagens geleverd en hebben we waterstoftrainingen voor onze medewerkers georganiseerd.
- De gemeente Groningen is in 2023 lid geworden van een wereldwijd netwerk van energiesteden: het World Energy Cities Partnership (WECP). In het WECP kan maar één Nederlandse stad plaatsnemen en dat is Groningen geworden. Met het lidmaatschap wil de gemeente kennis uitwisselen en samenwerken met de andere steden die lid zijn van het netwerk. Ook Groningse bedrijven en kennisinstellingen krijgen toegang tot dit netwerk. De rol van waterstof in de Groningse energietransitie is een belangrijke factor voor kennisuitwisseling, onder andere met de leden van het WECP rondom de Noordzee waardoor we ook dat netwerk weer versterken.
- Een deel van ons wagenpark is omgebouwd naar waterstof. Hiermee is ons wagenpark verder verduurzaamd. Vanwege de invoering van de zero-emissiezone in 2025 ligt de focus op transport naar de binnenstad.

Making City

Sinds eind 2018 doet de gemeente Groningen mee aan het Europese Lighthouse project Making City. Sterker, Gemeente Groningen is een Lighthouse City; een voorbeeldstad in Europa waar talloze innovaties in de praktijk getest worden. In dit uitdagende traject werkt de Gemeente Groningen samen met TNO, New Energy Coalition, Nijestee, Waarborg Mediacentrale, Hanzehogeschool, RUG, Grunneger Power, CGI Nederland, Sustainable Buildings en WarmteStad met als doel om twee geselecteerde wijken in de stad 'energiepositief' te maken. Deze districten worden PED (Positive Energy District) genoemd. Voor Groningen is er een PED Noord (Zernike en Paddepoel) en een PED Zuid (Europapark) geselecteerd.

Er is ook een [video](#) gepubliceerd waarin de rol van Groningen in het project en de twee projectdemo's worden uitgelegd.

In het jaar 2023 is het zonnevoetpad op het Europapark gerealiseerd, is er gewerkt aan een vergister op het Zernikerterrein en zijn er op twee flats van Nijestee gevelpanelen geïnstalleerd. Het jaar 2024 is een afrondend jaar voor Making City. Dit jaar wordt vooral gebruikt voor de monitoring van de innovaties en gebouwen die meedoen binnen de twee PED's en de evaluatie daarvan. Ook kijken we dit jaar terug op onze (Groningse) bijdrage binnen dit

grote Europese project. Dit doen we met een Innovation Camp in juni 2024. Alle bereikte resultaten, onderzoeksprojecten en 'lessons learned' worden dan gepresenteerd.

Resultaten en activiteiten

Wat wilden we bereiken (resultaten)	Wat hebben we daarvoor gedaan (activiteiten)
Zon	
<ul style="list-style-type: none"> In 2023 wilden we voor ten minste 285 MW aan zonnepanelen in de gemeente hebben liggen, zowel op daken, boven parkeerplaatsen als in zonneparken. Dat komt overeen met ongeveer 796.000 zonnepanelen. 	<ul style="list-style-type: none"> In 2019 is een omgevingsvergunning voor het 102 MWp zonnepark Fledderbosch nabij de RWZI in Garmerwolde vergund en is SDE+ aangevraagd. Ecorus ontwikkelt dit zonnepark. Samen met Enexis zorgen wij ervoor dat dit zonnepark aangesloten wordt op HS-MS-station Vierterlaten. We verwachten dat dit zonnepark in april 2024 operationeel is. Dit traject verloopt in nauwe samenwerking met het bewonersinitiatief ECTB. Een belangrijk resultaat van deze samenwerking is het (ruime) gebiedsfonds dat is ingericht; In 2019 zijn vergunningen verleend en is SDE+ verkregen voor het uitbreiden van het zonnepark in Roodehaan. In 2021 hebben we met de ontwikkelaars vormgegeven aan de uitwerking. In 2023 zijn deze zonneparken (11,8 + 33,3 MWp) gebouwd; In 2021 heeft de raad de gebiedsvisie voor Meerstad-Noord vastgesteld. In dit gebied ontwikkelen we zelf een groot 'sociaal' zonnepark van ruim 200 MWp. In 2023 zijn belangrijke stappen gemaakt op het gebied van participatie met de omgeving; Via het Regionaal Energieloket organiseerden wij wederom een succesvolle inkoopactie voor zonnepanelen voor particulieren. Dit heeft geleid tot 200 offerteaanvragen; Met de gezamenlijke bedrijvenverenigingen en Groningen Werkt Slim verkennen we de mogelijkheden om zonnepanelen op bedrijfs- en industriegebouwen te stimuleren. Het verplichten van zonnepanelen is daarbij een van de opties; Via onder andere de VNG en de RES lobbyden we voor gunstige regelgeving en beleid; We zijn gestart met het onderzoek naar de mogelijkheden zijn om zonnecarports te plaatsen op P+R Hoogkerk, de parkeerplaats van de voormalige Hortus in Haren, de parkeerplaats van de sportvelden van Vinkhuizen en de parkeerplaats aan de Sportlaan in Ten Boer.
Wind	
<ul style="list-style-type: none"> Actualisatie van de beleidsdoelstellingen voor wind, waarbij de nieuwe landelijke milieunormeringen en afstandsnormen worden betrokken; Resultaten van de MER-procedure Roodehaan voorleggen aan uw raad. 	<ul style="list-style-type: none"> In afwachting van nieuwe milieunormen wind op land vanuit het Rijk is de actualisatie van nadere beleidsdoelstellingen voor wind vooralsnog gearceerd; In samenwerking met de MDEC en in afwachting van nieuwe milieunormen wind op land vanuit het Rijk anticipeert de gemeente op de ontwikkeling Windpark Roodehaan.
Biomassa	

<ul style="list-style-type: none"> • Vergroten van de groengas productie; 	<ul style="list-style-type: none"> • Samen met onze afvalverwerker Omrin zijn we gestart met de voorbereiding van een biomassaverwerkingsinstallatie op het terrein van ARCG waar compost en groen gas geproduceerd gaan worden;
<ul style="list-style-type: none"> • Inzet van hernieuwbare grondstoffen vergroten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Diverse onderdelen uit de uitvoeringsagenda Groningen Circulair zijn opgestart.
Waterstof	
<ul style="list-style-type: none"> • Versterken koploerspositie als Hydrogen Valley en uitbouw waterstofeconomie in onze regio, zowel door kennisontwikkeling als praktijkervaring te faciliteren en zelf op te doen; • Met inzet van waterstof onze duurzaamheidsdoelstellingen op gebied van mobiliteit mede behalen; • Economische kansen en kansen voor werkgelegenheid op gebied van waterstof faciliteren en zelf benutten. 	<ul style="list-style-type: none"> • De gemeente Groningen blijft haar wagenpark milieuvriendelijker maken door waterstof te gebruiken. Het aantal auto's, busjes en vuilniswagens op waterstof is gegroeid. Daarnaast hebben vier EU-projecten waarbij we betrokken zijn (HEAVENN, Hytrec2, Hector en Revive), ook een aantal vrachtwagens geleverd en in gebruik genomen in 2023. In 2024 verwachten we meer wagens op waterstof; • Daarnaast hebben we in 2023 waterstoftrainingen voor onze medewerkers georganiseerd.
Making City	
<ul style="list-style-type: none"> • Zoveel mogelijk nieuwe oplossingen aandragen die bijdragen aan de doelstelling Groningen CO₂-neutraal 2035. 	<ul style="list-style-type: none"> • Als onderdeel van het project in 2023 hebben we samen met de Making City-partners het document "City Vision 2050" ontwikkeld. Het document gaat over de visie van Groningen in het perspectief van 2050. De resultaten van het onderzoek worden in 2024 intern gedeeld; • In Paddepoel zijn vier demowoningen uit verschillende bouwjaren gerealiseerd. Het doel was om van het aardgas af te komen en dit is in alle vier huizen gebeurd; • In 2023 werd een zonnevoetpad gerealiseerd op het Europapark. Het zonnevoetpad bestaat uit zonnetegels van gerecycled materiaal en is aangesloten op het gemeentelijke kantoor aan het Harm Buitenplein. Op dit moment vindt monitoring plaats; • Een nieuw tijdschrift van MAKING-CITY Groningen is gepubliceerd. Het thema is energiearmoede en verschijnt onder de titel "Energietransitie als maatschappelijk proces". Verschillende consortiumpartners hebben artikelen geschreven voor dit tijdschrift, waaronder een bijdrage vanuit de gemeente Groningen over het Energietransitie Fonds, Grunneger Power over energiecoaches en wijkaanpak, TNO en RUG over energiearmoede. De Hanzehogeschool presenteert een aantal onderzoeken die studenten voor MAKING-CITY hebben gedaan voor het thema burgerparticipatie.

Relevante beleidsnota's

Deze paragraaf is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

- [Actualisatie Fonds Energietransitie \(2023\);](#)
- [CO₂ monitor \(2023\);](#)
- [Ontwerpbestemmingsplan Meerstad-Noord \(2023\);](#)
- [Participatiekader voor zonne- en windparken \(2023\);](#)
- [Oprichten gemeentelijk energiebedrijf holding bv \(2023\);](#)

- [Warmteplan de Suikerzijde \(2023\);](#)
- [Vervolginvestering Warmtenet Noordwest fase 2a en verkenning 2b \(2023\);](#)
- [Inrichting Fonds Energietransitie \(2022\);](#)
- [Warmtetransitieplan Groningen 2022-2030 \(2021\);](#)
- [Beleidskader zonneparken 2021-2025 \(2021\);](#)
- [Beleidskader zon op daken 2021-2025 \(2021\);](#)
- [Regionale Energie Strategie 1.0 \(2021\);](#)
- [Uitkomsten Windverkenning \(2021\);](#)
- [Gebiedsvisie Meerstad-Noord \(2021\);](#)
- [Analyse ten behoeve van warmtebronnenstrategie Groningen \(2020\);](#)
- [Windplatform verkenning windenergie \(2020\);](#)
- [Windverkenning verdiepend onderzoek \(2020\);](#)
- [Concept Regionale Energie Strategie \(2019\);](#)
- [Masterplan CO2-neutrale aardgasvrije woningvoorraad corporaties \(2019\);](#)
- [Strategie stap voor stap naar aardgasvrije wijken en dorpen \(2019\);](#)
- [Vervolg definitief investeringsvoorstel Warmtenet Noordwest \(2019\);](#)
- [Biomassa \(2019\);](#)
- [Beleidskader zonneparken fase 1 \(2019\);](#)
- [Making City Lighthouse project \(2018\);](#)
- [Deelname Europees Making City Lighthouse project \(2018\);](#)
- [Routekaart Groningen CO2 neutraal 2035 \(2018\);](#)
- [De zonnewijzer 2017-2020 \(2017\);](#)
- [Groningen aardgasloos in 2035, actieplan warmte \(2016\);](#)
- [Kansenkaart wind \(2013\);](#)
- [Visie biobased economy \(2013\);](#)

Paragraaf 3: Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Bij de uitvoering van onze taken worden we geconfronteerd met risico's en ontwikkelingen die financiële gevolgen kunnen hebben voor de gemeente. De paragraaf weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de gemeente is door de risico's af te zetten tegen de mogelijkheden om de risico's op te kunnen vangen.

Voor de beoordeling van het weerstandsvermogen kijken we naar de verhouding tussen risico's en beschikbaar weerstandsvermogen, naar de omvang van de reserves (Algemene reserve/reserve Grondzaken) en naar de ontwikkeling van de financiële kengetallen. We doen dit voor een periode van vier jaar (dynamisch weerstandsvermogen).

Het weerstandsvermogen laat zien of de gemeente in staat is de effecten van risico's op te vangen. Als maatstaf hanteren we de ratio van het weerstandsvermogen. Deze geeft de verhouding weer tussen het beschikbare weerstandsvermogen (welke middelen zijn er om risico's op te vangen?) en het benodigde weerstandsvermogen (welke risico's lopen we?). Een ratio van 100% betekent dat er voldoende weerstandsvermogen beschikbaar is om het effect van de ingeschatte risico's te kunnen opvangen.

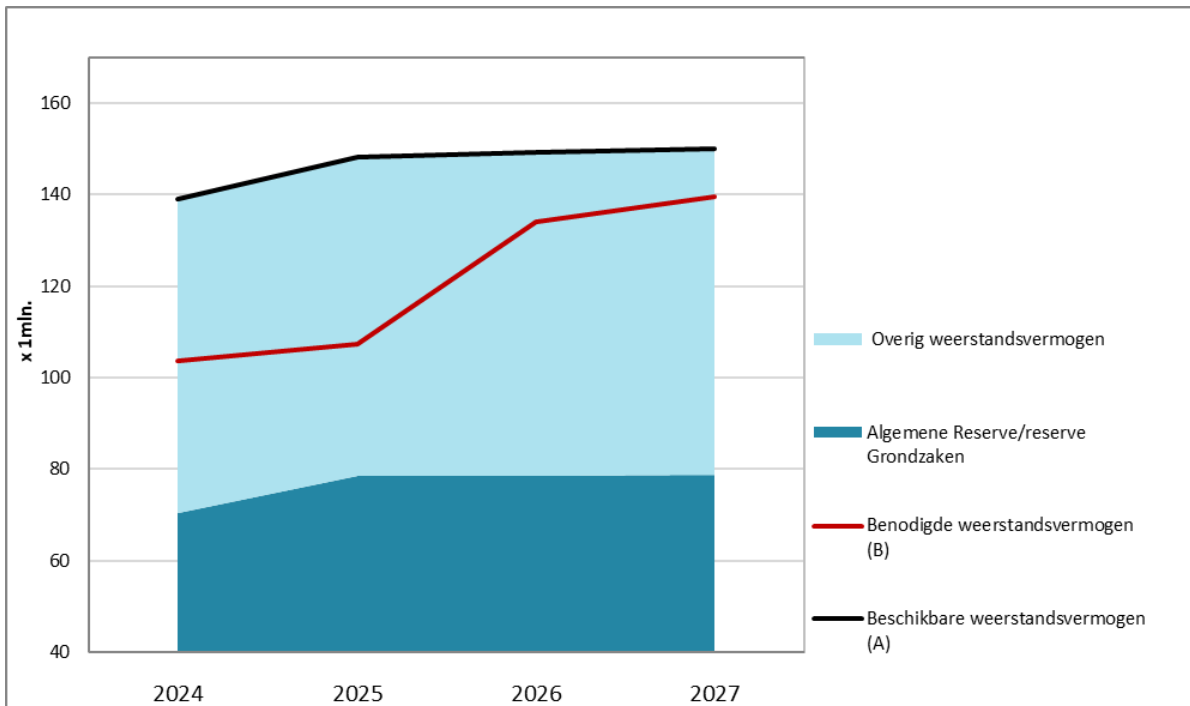
Het kader voor het weerstandsvermogen en risicomanagement is vastgelegd in de op 22 april 2020 door de raad vastgestelde [kadernota Weerstandsvermogen en Risicomanagement 2020 \(75701-2020\)](#).

De ratio weerstandsvermogen is 134% in 2024 en 138% in 2025. Dit is nagenoeg gelijk aan de ratio's bij de begroting 2024. Vanaf 2026 begroten wij in de begroting 2024 een structureel tekort van 22 miljoen euro. Al geruime tijd wordt landelijk met het Rijk gesproken over de toekenning van toereikende financiële middelen vanaf 2026 maar dit heeft tot nu toe slechts deels tot een oplossing geleid. Dit financiële risico leidt naar verwachting tot een forse verslechtering van de ratio weerstandsvermogen tot 112% vanaf 2026. Per 2027 daalt de ratio weerstandsvermogen tot 108%. Bij de begroting 2024 gingen we uit van een ratio van 111% in 2026 en 108% in 2027.

Het weerstandsvermogen is gebaseerd op een groot aantal inschattingen bij het bepalen van het benodigd en beschikbaar weerstandsvermogen. Voor een objectieve beoordeling van de financiële situatie van de gemeente kijken we ook naar financiële kengetallen. De kengetallen netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen) en de solvabiliteit zijn gebaseerd op de omvang van de schulden en het eigen vermogen. De netto schuldquote in de jaarrekening 2023 is 124,4% en de solvabiliteit is 10,3%. De solvabiliteit zit onder onze eigen streefwaarde van 20% en is in vergelijking met andere gemeenten laag. Voor de korte termijn hanteren we een streefwaarde van 10%. Volgens het meerjarenoverzicht zal de solvabiliteit in 2025 10,9%, in 2026 11,2% en in 2027 11,2% zijn.

We zien grote nieuwe investeringen op ons af komen zoals opgenomen in de strategische investeringsagenda voor onder andere de energietransitie, nieuwe gebiedsontwikkelingen, onderwijshuisvesting, een nieuw muziekcentrum en de vervanging van maatschappelijk vastgoed. Dat betekent een toename van de risico's op verschillende fronten en een grote toename van nieuw aan te trekken leningen. Deze ontwikkelingen zijn nog niet zichtbaar in de financiële kengetallen. Dit heeft eveneens effect op het weerstandsvermogen en de solvabiliteit.

Weerstandsvermogen in één oogopslag

Berekening weerstandsvermogen jaarrekening 2023 (bedragen x 1.000 euro)

	2024	2025	2026	2027
Beschikbare weerstandsvermogen (A)	139.206	148.331	149.445	150.084
Algemene Reserve/reserve Grondzaken	70.478	78.547	78.665	78.790
Overig weerstandsvermogen	68.728	69.784	70.780	71.294
Benodigde weerstandsvermogen (B)	103.582	107.329	134.025	139.442
Risico grondexploitatie * waarschijnlijkheidsfactor (90%)	58.770	55.440	55.350	55.890
Overige risico's * waarschijnlijkheidsfactor (90%)	44.812	51.889	78.675	83.552
Ratio weerstandsvermogen (A/B x 100%)	134%	138%	112%	108%
Verhouding reserves / benodigd weerstandsvermogen	68%	73%	59%	57%
Ambitie beschikbaar weerstandsvermogen op 100%	100%	100%	100%	100%
Vershil tussen beschikbaar en benodigd weerstandsvermogen	35.624	41.003	15.420	10.642
Streefwaarde verhouding reserves/benodigd weerstandsvermogen 50%	50%	50%	50%	50%
Vershil tussen streefwaarde en actuele prognose verhouding reserve/wsv	18.687	24.883	11.653	9.069

Het beschikbare weerstandsvermogen bestaat uit een aantal bronnen waarmee we het effect van risico's kunnen opvangen. We maken onderscheid tussen de reserves (Algemene reserve en reserve Grondzaken) en overige bronnen. De Algemene reserve (49,2 miljoen euro in 2024) en de reserve Grondzaken (21,2 miljoen euro in 2024) zijn hard en kunnen we direct inzetten. Inzet van de overige bronnen (68,7 miljoen euro) vraagt over het algemeen meer tijd. Voor de inzet van de stille reserve Enexis bijvoorbeeld is eerst verkoop van de aandelen nodig en inzet van de intensiveringsmiddelen vraagt besluitvorming over verlaging van de beschikbare budgetten en aanpassing van het beleid.

Gezien het belang van de omvang van de reserves maken we deze afzonderlijk zichtbaar. In het onderdeel beschikbaar weerstandsvermogen geven we een toelichting op de onderdelen van het beschikbaar weerstandsvermogen.

Het benodigde weerstandsvermogen wordt bepaald op basis van een inschatting van de risico's die de gemeente loopt. Veruit het grootste risico ligt bij de gemeentelijke grondexploitaties en Meerstad. Dit risico bepaalt in 2024 57% van het benodigd weerstandsvermogen. Met nieuwe projecten waarover nog geen (uitvoerings)besluit is genomen houden we nog geen rekening. Pas wanneer er zekerheid is over de uitvoering, maken we een inschatting van het risico en houden we er rekening mee in het bepalen van het benodigd weerstandsvermogen. In het onderdeel benodigd weerstandsvermogen geven we een toelichting op risico's die het benodigd weerstandsvermogen bepalen.

De ontwikkeling van het weerstandsvermogen wordt twee keer per jaar geactualiseerd: bij de begroting en bij de rekening. We willen benadrukken dat de berekening van het weerstandsvermogen geen exacte wetenschap is. Bij het bepalen van de omvang van het benodigd weerstandsvermogen maken we een groot aantal inschattingen die meer of minder goed te onderbouwen zijn. Bij de beoordeling van het weerstandsvermogen kijken we dan ook vooral naar hoe het weerstandsvermogen zich ontwikkelt.

Voor een objectieve beoordeling van de financiële situatie van de gemeente kijken we ook naar financiële kengetallen (vooral netto schuldquote en solvabiliteit). Deze kengetallen zijn gebaseerd op de omvang van de schulden en het eigen vermogen en kunnen objectief worden bepaald.

Vergelijking met de begroting 2024

Weerstandsvermogen (bedragen x 1.000 euro)	Rekening Begroting		Vershil
	2023	2024	
Beschikbare weerstandsvermogen (A)	139.206	141.230	-2.024
Benodigde weerstandsvermogen (B)	103.582	102.822	760
Ratio weerstandsvermogen (A/B x 100%)	134%	137%	
Ambitie beschikbaar weerstandsvermogen op 100%	100%	100%	
Vershil tussen beschikbaar en benodigd weerstandsvermogen	35.624	38.409	-2.784
Verhouding reserves / benodigd weerstandsvermogen	68%	71%	
Reserves in het weerstandsvermogen	70.478	72.502	-2.024

In vergelijking met de begroting neemt het benodigd weerstandsvermogen toe met 760 duizend euro. Het beschikbaar weerstandsvermogen neemt af met 2 miljoen euro. Dit leidt in 2024 tot een verslechtering van de ratio met 3% (van 137% naar 134%).

De verschillen bij het beschikbaar weerstandsvermogen lichten we toe in het onderdeel beschikbaar weerstandsvermogen.

Bij het beoordelen van het weerstandsvermogen kijken we ook naar het aandeel van de reserves (Algemene reserve plus reserve Grondzaken) ten opzichte van het benodigd weerstandsvermogen. Als streefwaarde hanteren we een percentage van 50%. In 2024 zit het aandeel reserves ten opzichte van het benodigd weerstandsvermogen op 68%. In 2025 neemt dit naar verwachting toe tot 73% en neemt daarna af naar 57% in 2027. Hierbij wordt rekening gehouden met de op dit moment bekende toevoegingen en onttrekkingen aan de Algemene reserve en reserve Grondzaken voor de komende jaren.

In het coalitieakkoord staat dat we het niveau van het weerstandsvermogen in stand houden. Zowel de ratio weerstandsvermogen als het aandeel van de reserves liggen de komende jaren boven de streefwaarden.

Risicomanagement

Naast voldoende buffers in het beschikbare weerstandsvermogen is een goede sturing op en beheersing van de risico's belangrijk (risicomanagement). Risicomanagement geeft inzicht in wat kan gebeuren en stelt organisaties in staat prioriteiten toe te kennen aan de onderkende risico's. Daarnaast stelt het organisaties in staat om gestructureerd beheersmaatregelen te nemen en beslissingen over risico's te verantwoorden.

Bij projecten, waarbij het risico voor de gemeente Groningen groot is, laten we bij het aangaan van het risico een second opinion uitvoeren door een onafhankelijke partij. Dit geldt bijvoorbeeld voor situaties waarbij we als gemeente een lening verstrekken aan een derde of bij grotere projecten waar we als gemeente weinig ervaring mee hebben.

We werken verder aan het versterken van risicomanagement in de organisatie met als doel:

- Het verbeteren van de wijze waarop risicomanagement in onze organisatie wordt uitgevoerd. Gericht op een eenduidige en consistente aanpak en het identificeren en beheersen van risico's, aansluitend op de organisatieveranderingen ("één Groningen, één organisatie"). We gebruiken hiervoor onder andere de tool RiskID;
- Het verder ontwikkelen van strategisch risicomanagement waarbij risico's integraal onderdeel zijn van de strategie en de besluiten van college en raad.

Ondanks de inspanningen op het gebied van risicomanagement kunnen zich risico's blijven voordoen. Met het beschikbare weerstandsvermogen zijn we in staat de financiële effecten van risico's op te vangen. Risicomanagement en het weerstandsvermogen zijn daarmee onderling verbonden en vormen een belangrijk onderdeel van het (financiële) beleid van de gemeente.

Benodigde weerstandsvermogen

Het benodigd weerstandsvermogen wordt bepaald door:

- De mate waarin de risico's al op andere wijze zijn afgedekt of beheerst;
- De verwachte impact van de aanwezige risico's;
- De gewenste mate van zekerheid om risico's op te vangen.

De risico's zijn geïnventariseerd en de omvang van het risico (bedrag in euro's) is geschat. De weging van het risico met de kans van optreden leidt tot het geschatte risicobedrag.

De risico's van de grondexploitaties berekenen we volgens de risicoboxenmethode en nemen we integraal op in het benodigde weerstandsvermogen.

Omdat de kans klein is dat als de risico's zich daadwerkelijk voordoen, dit allemaal tegelijkertijd gebeurt, corrigeren we de totaalstelling met een waarschijnlijkheidsfactor van 90%.

Waarschijnlijkheidsfactor

Bij het bepalen van het benodigd weerstandsvermogen houden we rekening met een waarschijnlijkheidsfactor van 90%. Deze factor geeft weer dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voordoen.

Benodigd weerstandsvermogen 2024 (jaarrekening 2023)		
(bedragen x 1.000 euro)	Incidenteel Structureel	
1. Uitleg- en binnenstedelijke ontwikkelingslocaties (grondzaken/grondexploitaties)	65.300	
2. Sociaal domein		10.300
3. Niet halen bezuinigingen	2.100	900
4. Parkeerbedrijf	3.701	

5. Verstrekte leningen en garanties	2.292	
6. Gemeentelijk aandeel risicoproject Warmestad BV	3.284	
7. Risico's bodemsanering		1.075
8. Bedrijfsrisico directies SPOT, Sport050 en zakelijke dienstverlening Stadsbeheer		800
9. Financiering uitvoering wet BUIG		400
10. Renterisico		550
11. Agiostorting BV Suikerzijde	3.750	
12. Extra beheerkosten Biotoop, Haren	1.250	
13. Klimatrisico		825
14. Overige risico's	1.917	899
Totale risico's	83.594	15.749
Structureel maal factor 2		31.498
Waarschijnlijkheidsfactor 90%	75.235	28.348
Benodigd weerstandsvermogen		103.582
Beschikbaar weerstandsvermogen		139.206
Ratio weerstandscapaciteit		134%

Het benodigde weerstandsvermogen in 2024 is 103,6 miljoen euro. Dit is 0,8 miljoen euro hoger ten opzichte van de begroting 2024.

De grootste afwijkingen zijn:

- toename van het risico grondexploitatie inclusief Meerstad van € 4,2 miljoen euro hoofdzakelijk veroorzaakt door grondexploitatie Westpoort fase 2. Zie voor een nadere toelichting de paragraaf Grondbeleid.
- afname van het risico huisvesting Landelijke Vreemdelingen Voorziening (LVV) doelgroep met 1,8 miljoen euro, in 2024 is dit risico vervallen;
- afname van de overige risico's met 1,6 miljoen euro.

In het onderdeel risico's geven we een uitgebreide toelichting op de risico's. De volgende risico's zijn ten opzichte van de begroting 2024 nieuw opgenomen:

- Klimatrisico;
- Netcongestie.

De volgende risico's zijn ten opzichte van de begroting 2024 vervallen:

- Studietoelage.

Nieuw opgenomen ontwikkelingen zijn:

- Bijzondere Bijstand inzake beschermingsbewind;
- Drinkwatervoorziening.

Beschikbare weerstandsvermogen

Het beschikbaar weerstandsvermogen wordt gevormd door de middelen die beschikbaar zijn om het nadelige effect van risico's te kunnen opvangen. Dit is de optelsom van alle elementen die we daadwerkelijk kunnen inzetten om niet-begrote kosten te dekken.

Het beschikbaar weerstandsvermogen in de jaarrekening 2023 is als volgt opgebouwd:

Beschikbaar weerstandsvermogen jaarrekening 2023 (bedragen x 1.000 euro)	jaarschijf 2024		aandeel wsv*
	incidenteel	structureel	
1. Algemene reserve	49.248		47,5%
2. Reserve grondzaken	21.230		20,5%
3. Stille reserves	50.000		48,3%
4. Structurele ruimte in intensiveringsbudgetten (bedrag x2)		7.240	7,0%
5. Onbenutte belasting capaciteit (bedrag x2)		11.118	10,7%
6. Post onvoorzien (bedrag x2)		370	0,4%
Beschikbaar weerstandsvermogen	120.478	18.728	
Totaal beschikbaar weerstandsvermogen			139.206
Beschikbaar weerstandsvermogen begroting 2024			141.230
Toename/afname beschikbaar wsv			-2.024

*betreft het aandeel t.o.v. het benodigd weerstandsvermogen.

Het beschikbare weerstandsvermogen is 139,1 miljoen euro. Dit is 2,1 miljoen euro lager dan in de begroting 2024. Deze mutatie bestaat hoofdzakelijk uit:

- een afname van de algemene reserve van 7,8 miljoen euro voor o.a. onttrekkingen op basis van de derde begrotingswijziging 2023 voor transitie DIV en VASD, spaarverlof en de Veiligheidsregio ter voorkoming van begrotingsonrechtmatigheid;
- toevoeging aan de reserve Grondzaken van 5,7 miljoen euro (resultaat grondzaken 2023).

Omvang Algemene Reserve jaarrekening 2023 versus begroting 2024 (jaarschijf 2024).

Algemene reserve in weerstandsvermogen (bedragen x 1.000 euro)	Rekening 2023	Begroting 2024	Vershil
Beschikbare weerstandscapaciteit	49.248	56.992	-7.744

Het besteedbare rekeningresultaat 2023 wordt betrokken bij de integrale afweging bij de begroting 2025. Daarom nemen we dit resultaat niet mee bij de berekening van het beschikbare weerstandsvermogen.

Omvang reserve Grondzaken jaarrekening 2023 versus begroting 2024 (jaarschijf 2024).

Reserve Grondzaken in weerstandsvermogen (bedragen x 1.000 euro)	Rekening 2023	Begroting 2024	Vershil
Beschikbare weerstandscapaciteit	21.230	15.510	5.720

Overige onderdelen van het beschikbaar weerstandsvermogen.

Naast de reserves tellen de overige onderdelen van het beschikbaar weerstandsvermogen op tot 68,7 miljoen euro.

De overige onderdelen van het beschikbaar weerstandsvermogen zijn:

- Stille reserve Enexis 50,0 miljoen euro
- Structurele ruimte in intensiveringsbudgetten 7,2 miljoen euro

• Onbenutte belastingcapaciteit	11,1 miljoen euro
• Post onvoorzien	0,4 miljoen euro
• Totaal	68,7 miljoen euro

Stille reserve Enexis

Voor het beschikbaar weerstandsvermogen houden we rekening met de stille reserve in de waarderingen van onze Enexis aandelen. We houden hier rekening met 50 miljoen euro. Dit past binnen de meest recente waardering van de Enexis aandelen die periodiek wordt uitgevoerd. Dit is niet gewijzigd ten opzichte van de begroting 2024.

Structurele ruimte in intensiveringsbudgetten

Indien we de inzet van intensiveringsbudgetten jaarlijks kunnen overwegen, nemen we deze middelen mee in het beschikbaar weerstandsvermogen. Dit is het geval als de middelen niet structureel zijn ingezet en er geen meerjarige verplichtingen zijn aangegaan.

We houden rekening met de oude intensiveringsbudgetten die beschikbaar zijn gesteld in de begroting 2015.

Voor de beschikbare intensiveringsmiddelen is bepaald dat 3,6 miljoen euro niet structureel is ingezet. Omdat het structurele middelen zijn nemen we deze voor 2 jaarschijven mee in het beschikbaar weerstandsvermogen (7,2 miljoen euro). Ten opzichte van de begroting 2024 zijn de beschikbare middelen ongewijzigd.

Onbenutte belastingcapaciteit

We houden rekening met een onbenutte belastingcapaciteit van 5% van de OZB opbrengst voor woningen en niet-woningen. Deze opbrengst wordt gecorrigeerd voor het bedrag dat is bestemd voor het Fonds ondernemend Groningen (FOG). De actueel geraamde OZB opbrengst in 2024 is 114,6 miljoen euro. Rekening houdend met de afdracht aan het FOG van 3,4 miljoen euro is de OZB opbrengst 111,2 miljoen euro. Dit betekent dat we voor het beschikbaar weerstandsvermogen rekening houden met een onbenutte belastingcapaciteit van 5,6 miljoen euro.

Omdat het structurele middelen zijn nemen we deze voor 2 jaarschijven mee in het beschikbaar weerstandsvermogen (afgerond 11,2 miljoen euro). Ten opzichte van de begroting 2024 is het bedrag ongewijzigd.

Post onvoorzien

De post onvoorzien is beschikbaar voor onvoorziene gebeurtenissen en is daardoor onderdeel van het beschikbaar weerstandsvermogen. De totale post onvoorzien in 2024 is 185 duizend euro. Omdat het structurele middelen zijn nemen we deze voor 2 jaarschijven mee in het beschikbaar weerstandsvermogen (0,37 miljoen euro). Ten opzichte van de begroting 2024 is het bedrag onveranderd.

Dynamisch weerstandsvermogen

We laten de dynamische ontwikkeling van het weerstandsvermogen zien als gevolg van wijzigingen in de risico's en de reserves in de periode 2024-2027. Hiermee ontstaat een beter beeld van de meerjarige ontwikkeling van het weerstandsvermogen.

Risico's waarvoor we een meerjarige inschatting kunnen maken (in effect en/of kans van optreden) nemen we op in de dynamische ontwikkeling. Het gaat bijvoorbeeld om de risico's bij grondexploitaties, sociaal domein, bezuinigingen en het parkeerbedrijf. In de gevallen waar we geen meerjarige ontwikkeling kunnen inschatten, houden we rekening met een constante waarde van het risico voor de periode 2024-2027.

In het geval reservemutaties voor de komende jaren bekend zijn, houden we hier rekening mee in de dynamische ontwikkeling van het weerstandsvermogen.

Deze gegevens zijn verwerkt en leiden tot het volgende beeld van het weerstandsvermogen voor de jaren 2024 tot en met 2027.

Jaarrekening 2023 Weerstandsvermogen	2024	2025	2026	2027
(bedragen x 1.000 euro)				
Beschikbaar weerstandsvermogen (A)	139.206	148.331	149.445	150.084
Benodigd weerstandsvermogen (B)	103.582	107.329	134.025	139.442
Ratio (A/B*100%)	134%	138%	112%	108%
Afwijking t.o.v. ratio 1,0	35.624	41.003	15.420	10.642
Ratio in begroting 2024	137%	140%	111%	108%
Verhouding reserves/ benodigd weerstandsvermogen	68%	73%	59%	57%
Reserves in het weerstandsvermogen	70.478	78.547	78.665	78.790

Vanaf 2026 neemt het benodigd weerstandsvermogen ten opzichte van 2025 hoofdzakelijk toe door het risico gemeentefonds: ontoereikende middelen vanaf 2026. Gevolg is dat de ratio weerstandsvermogen per 2026 een stuk lager is in vergelijking met 2025.

Financiële kengetallen

De financiële kengetallen geven een beeld van hoe de gemeente er financieel voor staat. Het onderstaande overzicht laat de verwachte ontwikkeling van de financiële kengetallen zien.

Jaarrekening 2023 Kengetallen	Norm	Begroting 2023	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
(bedragen x 1.000 euro)							
Netto schuldquote		153,4%	124,8%	142,6%	136,7%	142,5%	147,6%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	120%	120,4%	95,3%	114,1%	111,7%	119,4%	126,1%
Solvabiliteitsratio	20%	8,8%	10,3%	9,9%	10,9%	11,2%	11,2%
Structurele exploitatieruimte		0,3%	2,7%	0,3%	2,1%	-0,5%	-0,5%
Grondexploitatie excl. Meerstad, Stadshavens en Suikerzijde		7,2%	3,4%	6,8%	6,2%	5,7%	5,6%
Grondexploitatie incl. Meerstad, Stadshavens en Suikerzijde		39,5%	29,3%	37,8%	38,6%	39,6%	39,6%
Belastingcapaciteit		124,6%	118,4%	124,1%	124,1%	124,1%	124,1%

Onderstaand geven we een toelichting op de kengetallen. Onder de toelichting is het algemene oordeel opgenomen.

Netto schuldquote

Dit cijfer geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke netto schuldenlast (korte en lange schulden verminderd met kort en lang uitgeleende middelen) ten opzichte van de gemeentelijke baten. Het geeft een indicatie van de omvang van de rentelasten en aflossingen ten opzichte van de jaarlijkse baten en lasten.

Bij de netto schuldquote wordt rekening gehouden met alle door de gemeente opgenomen leningen. Bij de netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen nemen we de leningen die we doorlenen aan derden (zoals bijvoorbeeld: Meerstad en woningbouwcorporaties) niet mee. Wanneer sprake is van doorlenen aan derden, ligt de netto schuldquote altijd boven de netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen.

Per 31 december 2024 komt de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen uit op 114,1%. Hiermee blijven we onder de ons gestelde norm van 120%. In 2026 en 2027 loopt de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen op tot 126,1% doordat de gemeentelijke baten dalen als gevolg van de opgelegde korting op het gemeentefonds per 2026.

Voor een genuanceerder beeld van de schuldpositie is van belang om de voorraad bouwgronden hierin mee te nemen. Gemeenten met veel grond hebben meer schulden en dus een hogere schuldquote. Dit geldt ook voor de gemeente Groningen. Rente en aflossing van deze schuld drukken niet direct op de begroting, maar dienen we op te vangen binnen de grondexploitaties met de opbrengsten uit de verkoop van de grond.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal wordt bepaald door de verhouding tussen het eigen vermogen en het totaal vermogen. Het geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan de financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente.

De solvabiliteitsratio in 2024 is 9,9%. Dit is laag in vergelijking met andere gemeenten en ligt onder de norm van 20%. Met een solvabiliteit van minder dan 20% vallen gemeenten in de meest risicovolle categorie. Voor de lange termijn streven we naar een streefwaarde van 20%, voor de korte termijn hanteren we een streefwaarde van 10%. Een verbetering van de solvabiliteit wordt bereikt door een verlaging van de opgenomen leningen en/of een versterking van de reserves. In de periode 2025-2027 loopt de solvabiliteit op naar 11,2%. Dit ligt boven onze streefwaarde voor de korte termijn. We gaan ervan uit dat de begrote nadelen in 2026 en 2027 hier geen invloed op hebben.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang dat de structurele lasten gedekt zijn door structurele baten. De belangrijkste structurele baten zijn de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerendezaakbelasting (OZB). Dit kengetal geeft het verschil tussen de structurele baten en lasten ten opzichte van de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. In onderstaand overzicht is de omvang en ontwikkeling van de structurele lasten en baten opgenomen.

Het verloop van de structurele exploitatieruimte over de periode 2023 tot en met 2027 geeft aan dat er tot en met 2025 sprake is van een structureel evenwicht. In 2026 hebben we te maken met een forse structurele verlaging van de algemene uitkering. Dit leidt ertoe dat de structurele lasten boven de structurele baten uitkomen en er geen sprake meer is van een structureel evenwicht. Inmiddels heeft het kabinet voorgesteld de opschalingskorting vanaf 2026 te schrappen.

In de kadernota weerstandsvermogen en risicomanagement hebben we als streefwaarde opgenomen dat de exploitatie minimaal (structureel) in evenwicht is.

Structureel evenwicht (bedragen x 1.000 euro)	Begroting 2023	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Totale lasten	1.190.508	1.332.870	1.331.776	1.334.240	1.349.773	1.376.672
Incidentele lasten	-5.017	-101.235	-15.842	-3.619	-477	27
Incidentele toevoegingen reserves	-31.008	-48.096	-38.718	-44.938	-36.959	-38.966
Structurele lasten (A)	1.154.483	1.183.539	1.277.216	1.285.683	1.312.337	1.337.733
Totale baten	1.190.508	1.397.892	1.331.776	1.334.240	1.327.773	1.356.041
Incidentele baten	-4.140	-93.392	-1.682	-969	-326	-322
Incidentele onttrekkingen reserves	-28.819	-85.600	-48.764	-19.742	-21.256	-24.051
Structurele baten (B)	1.157.549	1.218.900	1.281.330	1.313.529	1.306.191	1.331.668
Structurele exploitatieruimte (B-A)	3.066	35.361	4.114	27.846	-6.146	-6.065
Structurele exploitatieruimte in percentage	0,3%	2,7%	0,3%	2,1%	-0,5%	-0,5%

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale gemeentelijke baten. De boekwaarde van de voorraden grond moeten we terugverdienen bij de verkoop. Kenmerkend voor grondexploitaties is dat de looptijd meerdere jaren is. Naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee. Het kengetal voor de gemeentelijke grondexploitaties inclusief Meerstad, Stadshavens en Suikerzijde is in 2024 37,8%. In de begroting 2024 bedroeg dit kengetal (in 2024) 36,2%. Het kengetal is gewijzigd door actualisatie van de boekwaarden van de grondexploitaties.

Belastingcapaciteit

Dit kengetal geeft inzicht in hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Hiervoor wordt de belastingdruk in Groningen gerelateerd aan de landelijk gemiddelde tarieven/woonlasten (OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing) van een meerpersoonshuishouden met een koopwoning. Als dit kengetal laag is, betekent het dat een gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven. De belastingdruk in Groningen ligt boven het landelijk gemiddelde. In de begroting 2024 bedroeg het kengetal 124,1%. Een hoge belastingcapaciteit beperkt de mogelijkheid om financiële tegenvallers op te vangen met een verhoging van tarieven.

Algemeen oordeel

Overall kunnen we concluderen dat de ratio's laten zien dat de financiële positie van de gemeente Groningen kwetsbaar blijft. Dit kunnen we voor een groot deel verklaren door een relatief hoge schuldpositie. De gemeente heeft veel grond in eigendom en ontwikkelt (grote) woningbouwlocaties om te kunnen voorzien in de woningbehoefte. De grote strategische waarde hiervan komt niet tot uitdrukking in de financiële kengetallen. Het beïnvloedt echter wel de flexibiliteit van de begroting. De ratio's moeten in samenhang met het weerstandsvermogen worden gezien om te kunnen beoordelen of de gemeente Groningen in staat is om in te spelen op toekomstige risico's. Het weerstandsvermogen is op dit moment voldoende om risico's op te kunnen vangen. De structurele impact van het risico gemeentefonds: ontoereikende middelen vanaf 2026 op de ratio weerstandsvermogen is echter groot.

Risico's

Nr.	Onderwerp	DP	Structureel/incidenteel	1e signalering	Kans	Bedrag (bandbreedte)
1	Uitleg- en binnenstedelijke ontwikkelingslocaties (grondzaken/ grondexploitaties)	1.1 & 1.3	Incidenteel	2004	100%	61,5 - 65,3 miljoen euro
2	Parkeerbedrijf	1.2	Structureel	Al jaren	100%	3,7 - 4,1 miljoen euro
3	Verkeer- en vervoersprojecten	1.2	Incidenteel	2017	100%	Nul
4	Gemeentelijk aandeel risicoproject Warmtestad BV	1.3	Incidenteel	2017	100%	3,3 miljoen euro
5	Risico's bodemsanering	2.1	Structureel	2021	50%	2,2 miljoen euro
6	Tekort OV-Bureau Groningen Drenthe	1.2	Structureel	2021	50%	998 duizend euro
7	Agiostaking BV Suikerzijde	1.3	Incidenteel	2023	25%	15 miljoen euro
8	Extra beheerkosten Biotoop, Haren	1.1	Incidenteel	2023	100%	1,25 miljoen euro
9	Omgevingswet	Div.	Incidenteel	2022	25%	0,7 - 0,8 miljoen euro
10	Klimaatrisico	2.1	Structureel	2023	75%	1,1 miljoen euro
11	Netcongestie	Div.	PM	2023	PM	PM
12	Sociaal domein	3.3	Structureel	2014	100%	10,3 - 19,1 miljoen euro
13	Exploitatie Groninger Forum	3.5	Structureel	2014	PM	PM
14	Huisvesting LVV doelgroep	3.3	Incidenteel	2020	25%	0 - 3,5 miljoen euro
15	Verzelfstandiging Centrum voor Kunst en Cultuur (CKC) Haren	3.5	Incidenteel	2022	50%	50 duizend euro
16	Financiering uitvoering wet BUIG	3.1	Structureel	2014	25%	1,6 - 2,3 miljoen euro
17	Energieprijsstijging	1.3	Structureel	2023	50%	0 - 900 duizend euro
18	Opgaven Vastgoedbedrijf	Div.	Structureel	2023	PM	PM
19	Specifieke uitkering stimulering Sport BTW (SPUK BTW)	3.4	Incidenteel	2020	50%	1,1 miljoen euro
20	Fiscale risico's	Alle	Structureel	Diverse	PM	PM
21	Gemeentefonds	4.3	Structureel	1995	0%	+/-35,5 miljoen euro
22	Verstrekke leningen en garanties	Div.	Incidenteel	2026	100%	2 - 2,3 miljoen euro
23	Renterisico	4.3	Structureel	Doorlopend	50%	1,1 - 7 miljoen euro
24	Verzekeringen	4.3	Structureel	2021	PM	PM
25	Gemeentefonds: ontoereikende middelen vanaf 2026	4.3	Structureel	2023	50%	19 miljoen vanaf 2026
26	Bezwaarschriften	2.1	Incidenteel	2018	PM	PM
27	Vervanging rioolpersleiding Aanpak Ring Zuid (ARZ)	2.1		2022	PM	PM
28	Dotatie en vrijval voorziening APPA wethouderspensionen	4.2	Incidenteel	2023	50%	2 miljoen euro
28a	APPA wachtgelden	4.2	Structureel	2023	20%	2 miljoen euro
29	Verplichtingen uit de spaarverlof voorziening	4.4	Incidenteel	2022	PM	PM
30	Frictiekosten loonkostensubsidies	3.1	Incidenteel	2023	25%	0-740 duizend euro
31	Bedrijfsrisico directies SPOT, Sport050 en zakelijke dienstverlening Stadsbeheer	2.1 & 3.4	Structureel		25%	3,2 miljoen euro
32	Niet halen bezuinigingen	Div.	Incidenteel	2014	100%	1,5 - 2,1 miljoen euro
32a	Niet halen bezuinigingen	Div.	Structureel	2014	100%	08 - 0,9 miljoen euro

33	Prijsstijgingen	Alle	Structureel	2022	PM	PM
----	-----------------	------	-------------	------	----	----

Nr. Toelichting	
1	<p>Uitleg- en binnenstedelijke ontwikkelingslocaties (grondzaken/ grondexploitaties)</p> <p>Om de risico's die voortvloeien uit de grondexploitaties in uitleg- en binnenstedelijke ontwikkelingslocaties te kwantificeren wordt de risicoboxenmethode gehanteerd. Het risico op een plantekort kan voortvloeien uit vertraging in het uitgiftetempo van gronden, uitgifte van gronden tegen lagere grondprijzen dan in de exploitatiebegroting is voorzien, aanbesteding van civieltechnische werken, vertraging in het tempo van realisering, etc. De inschatting is dat het benodigde weerstandsvermogen zich in de jaren 2024-2029 vrij stabiel beweegt in een bandbreedte tussen de 61,5 en 65,3 miljoen euro. Zie voor meer informatie de paragraaf Grondbeleid.</p>
2	<p>Parkeerbedrijf</p> <p>Voor het bepalen van het risico van het parkeerbedrijf wordt een risicoanalyse uitgevoerd voor de onderdelen: rente, opbrengsten en kosten, bezettingsgraad parkeergarages en straatparkeren. Ten opzichte van de begroting 2024 is het risico ongewijzigd. Het totale risico is in 2024 bepaald op 3,7 miljoen euro. Tot en met 2027 loopt dit op tot 4,1 miljoen euro.</p>
3	<p>Verkeer- en vervoersprojecten</p> <p>Risico's bij verkeer- en vervoersprojecten hebben voornamelijk betrekking op de hoogte van de investeringskosten. Vooraf worden deze risico's zover mogelijk teruggebracht en beheerst door voor de start van uitvoering zoveel mogelijk uitgewerkte ontwerpen en kostenramingen beschikbaar te hebben. Bij de grote verkeersprojecten (= investering meer dan 5 miljoen euro) bepalen we het risico op 10% van de investeringskosten. Daarbij beoordelen we de mogelijkheid om bij te sturen in het project (beheersmaatregelen). Op projectniveau kunnen dat bijvoorbeeld zijn: het werken met een plafondprijs in de aanbesteding, het rekening houden met een percentage onvoorzien in de kostenraming of het in beeld brengen van besparingsmogelijkheden. Risico's die niet binnen de beschikbare middelen van het project kunnen worden opgelost, worden meegenomen in het benodigde weerstandsvermogen voor verkeersprojecten. Voor de lopende projecten verkeer en vervoer is de omvang van het risico nihil. Voor projecten die voortvloeien uit de Netwerkanalyse 2013 (totale omvang gemeentelijke middelen 20 miljoen euro) is besloten dat voor- en nadelen mogen worden verrekend binnen het totale programma (gesloten financiering).</p>
4	<p>Gemeentelijk aandeel risicoproject Warmtestad BV</p> <p>WarmteStad heeft op dit moment 2 typen activiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het ontwikkelen en exploiteren van het warmtenet Noordwest; - Het ontwikkelen en exploiteren van collectieve Warmte en Koude-opslagsystemen. <p>Via WarmteStad investeert de gemeente in warmteprojecten gericht op een CO2 neutrale stad in 2035. De gemeente doet dit door het verstrekken van eigen vermogen en door het verstrekken van leningen. Op de gemeentelijke balans per 31 december 2023 ging het om een boekwaarde van 14,5 miljoen euro aan verstrekt eigen vermogen (bruto boekwaarde van 17,4 miljoen minus een voorziening van 2,9 miljoen euro i.v.m. het beëindigde geothermie-project) aan verstrekt eigen vermogen. Daarnaast is op 12 juli 2023 besloten tot verstrekking van een bedrag van maximaal 14,5 miljoen euro aan eigen vermogen (naar verwachting 10,5 miljoen euro) ten behoeve van de financiering van fase 2a van Warmtenet Noordwest. In afwachting van de uitwerking daarvan in 2024 is een tijdelijk achtergesteld rekening courantkrediet verstrekt van maximaal 8,1 miljoen euro. Hiervan was per 31 december 2023 6,0 miljoen euro opgenomen.</p>

	<p>De boekwaarde van de verstrekte leningen (excl. genoemd tijdelijk achtergesteld rekening courantkrediet) bedroeg per 31 december 2023 1,2 miljoen euro. Het ging om het totaal van de trekkingen op de beschikbaar gestelde kasgeldfaciliteiten voor WKO-installaties met een totale kredietlimiet per 31 december 2023 van 4,8 miljoen euro.</p> <p>Voor wat betreft het gestorte eigen vermogen is het risico dat de marktwaarde van de deelneming daalt tot beneden de boekwaarde. In dat geval is een afboeking of voorziening nodig. Voor de uitstaande leningen is het risico dat WarmteStad die niet kan terugbetalen. Van grote invloed op de waardering zijn een aantal externe invloeden, zoals de onderhanden wet- en regelgeving i.v.m. de Wet Collectieve Warmtevoorziening (niet controversieel), het daarop gebaseerde nog uit te werken tariefmodel (kostprijs+) van de toezichthouder en de oprichting van een Waarborgfonds voor de Warmte. Dit zijn ontwikkelingen die naar verwachting een positief effect zullen hebben op de waarde van de deelneming.</p> <p>Bij ieder besluit tot storting van eigen vermogen en bij iedere lening verstrekking hebben we een beoordeling gedaan van het risico en het hiervoor benodigde weerstandsvermogen. Dit heeft geresulteerd in een totaal gereserveerd weerstandsvermogen van 3,3 miljoen euro.</p>
5	<p>Risico's bodemsanering</p>
	<p>Risico bodem 1: Spoedlocaties. Een aantal spoedlocaties waarvan de sanering nog niet is afgerond, is in eigendom van derden. Wanneer een derde de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van spoedsanering niet kan nakomen, is de gemeente als bevoegd gezag verplicht om deze tot een goed einde te brengen (risico 1a). Hiernaast kan sprake zijn van een "toevalsvondst": een voorheen nog niet bekende bodemverontreiniging die humane risico's met zich meebrengt. Als de eigenaar van een locatie waar een dergelijke verontreiniging wordt aangetroffen geen maatregelen neemt, moet de gemeente ingrijpen en kan zij de eventuele kosten verhalen (risico 1b). Risico inschatting: voor de risico's bodem 1a en b, gaan we uit van een structureel risico van € 900.000,- met een kans van 50%.</p> <p>Risico bodem 2: Aanvullend onderzoek en tijdelijke maatregelen. Situaties die zich kunnen voordoen met risico's voor de gemeente zijn bijvoorbeeld schadeclaims, saneringen of onrust bij omwonenden. Hiervoor moeten middelen beschikbaar zijn voor onderzoek, eventuele tijdelijke maatregelen of maatregelen voor een definitieve oplossing. Risico inschatting: voor risico bodem 2 gaan we uit van een structureel risico van € 500.000,- met een kans van 50%.</p> <p>Risico bodem 3: Ontwikkelingen bodem. Er komen nieuwe kosten op ons af, door de invoering van de Omgevingswet, de aanpak van Zeer Zorgelijke Stoffen (waaronder PFAS), verdere kennisontwikkeling en de landelijke ambitie van water en bodem sturend. Voor deze "buitenproportionele" opgaven is jaarlijks beperkt rijksgeld beschikbaar in de vorm van specifieke uitkeringen (SPUK). In 2023 hebben we SPUK-aanvragen ingediend voor de uitvoering van bodemonderzoek naar de aanwezigheid van diffuus aanwezig lood en PFAS. Deze zijn gehonoreerd. Begin 2024 wordt een SPUK-regeling gepubliceerd waarmee voor de periode van 2024 t/m 2030 middelen kunnen worden aangevraagd. Op basis van wat er over deze regeling bekend is, kunnen we hiermee niet onze volledige "buitenproportionele" bodemopgave financieren. Risico inschatting: voor risico bodem 3 nemen we voor 2024 en verder een structureel risico op van € 750.000,- met een kans van 50%.</p>

6	Tekort OV-Bureau Groningen Drenthe
	<p>De gemeente Groningen is voor 21% risicodragend binnen het OV-bureau Groningen Drenthe (zie ook de paragraaf Verbonden Partijen). Vanwege teruggelopen reizigersaantallen, stijgende brandstofprijzen en andere kostenstijgingen is het al een aantal jaren lastig om de meerjarenbegroting van het OV-bureau sluitend te krijgen. Hoewel de in de Tweede Kamer aangenomen motie Bikker weliswaar zorgt voor structureel extra middelen voor het OV, is het onzeker of de vergoedingen vanuit het Rijk deze ontwikkelingen voldoende compenseren. In de Begroting 2024 van het OV-bureau zijn voor de jaren 2024 en verder tekorten voorzien. Het OV-bureau stelt voor om als incidentele dekking de eigen reserves in te zetten. Een toekomstige tegenvaller bij het OV-bureau moet daarmee dan mogelijk door de deelnemers gedragen worden. Om dit te voorkomen, wordt momenteel met de provincies Groningen en Drenthe gewerkt aan afspraken om het risico op tekorten te minimaliseren en om te komen tot een structureel sluitende meerjarenbegroting. Vanuit de afspraak dat de gemeente Groningen voor 21% bijdraagt in de gerealiseerde exploitatietekorten van het OV-Bureau is vanaf 2024 een structureel risico opgenomen. Het risico is bepaald aan de hand van de risico-inventarisatie van het OV-bureau, deze komt uit op een benodigd weerstandsvermogen van 4,75 miljoen euro. Het risicobedrag komt hiermee uit op 998 duizend euro.</p>
7	Agiostaking BV Suikerzijde
	<p>We hanteren het uitgangspunt dat als we een gebiedsontwikkeling vormgeven in een aparte entiteit (lees BV) de BV zelf in staat moet zijn om de eigen risico's binnen de grondexploitatie hetzij de beschikbare middelen voor de betreffende gebiedsontwikkeling op te vangen. Zelf binnen de eigen grondexploitatie opvangen betekent dat de BV over voldoende buffers moet beschikken. Deze buffers kunnen bestaan uit eigen vermogen, een verwacht batig saldo van de grondexploitatie (contante waarde van de verwachte winst op eindwaarde) of aanwijsbare buffers in ramingen. De beschikbare middelen voor de gebiedsontwikkelingen zijn de middelen die binnen het SIF zijn gereserveerd of bestemmingsreserves voor de betreffende gebiedsontwikkeling. Door de gebiedsontwikkeling in een BV te beleggen verlegt de gemeente een groot deel van de risico's naar deze aparte entiteit. Op het moment dat de gemeente hetzij eigen, hetzij vreemd vermogen verstrekt aan de BV, loopt de gemeente het risico dat de verstrekte middelen niet terugbetaald kunnen worden. Voor de afdekking van dit risico moet de gemeente inschatten in welke mate er een risicoreservering in het gemeentelijk weerstandsvermogen noodzakelijk is. De gevraagde kapitaalstaking in de BV Suikerzijde bedraagt 15 miljoen euro. Het Project Suikerzijde kent een omvang van circa 500 miljoen euro. De looptijd is 25 jaar. Voor bepaling van de benodigde buffer rekenen we met een kans van 25% op niet terugbetaling. Dit betekent dan een benodigde risicobuffer van $25\% \times 15$ miljoen euro = 3,75 miljoen euro. We gaan de incidentele vrijval van de structureel beschikbare middelen voor Suikerzijde toevoegen aan een aparte reserve Suikerzijde. Deze reserve tellen we mee met het beschikbaar weerstandsvermogen.</p>
8	Extra beheerkosten Biotoop, Haren
	<p>Keuze voortgezet gebruik Biotoop brengt gezien verouderde staat het risico met zich mee dat gedurende de voorgestelde gebruiksperiode problemen optreden waardoor grotere investeringen noodzakelijk zijn. In het risicobedrag van 1,25 miljoen euro is de kans van optreden al verwerkt daarom voor 100% opgenomen.</p>
9	Omgevingswet

De Omgevingswet is op 1 januari 2024 in werking getreden. Het is een wettelijke verplichting deze wet in te voeren. Voor de gemeente Groningen dienen er onder andere één omgevingsvisie, en één omgevingsplan te komen, waarin alle regels uit alle bestemmingsplannen, de bruidsschat van het Rijk en vele gemeentelijke verordeningen verwerkt dienen te worden. Daarnaast wordt de reikwijdte van de omgevingsvergunning verbreedt; meer onderwerpen zullen onder de noemer omgevingsvergunning komen te vallen. Op 1 januari 2024 houden de ontwikkelingen niet op. Er zal nog een aantal jaren (uiterlijk tot 2032) aan een gemeentedeckend omgevingsplan gewerkt worden. Daarnaast zal de ondersteunende software voor met name het omgevingsplan en de toepasbare regels verder ontwikkeld worden. De afgelopen maanden is gebleken dat hier nog meer werk en geld in gaat zitten dan gedacht. Mede door landelijke ontwikkelingen aan het digitaal stelsel.

Daarnaast zijn in het regeerakkoord financiële middelen toegezegd voor de implementatie van de Omgevingswet voor gemeenten en andere bevoegd gezagen voor de periode 2023 t/m 2025. Voor 2024 en 2025 is de toezegging nog niet definitief verwerkt in afspraken. Voor Groningen is het toegezegde bedrag niet direct geoormerkt aan de implementatie van de Omgevingswet binnen de gemeente. Voor 2024 gaat het om circa 700 duizend euro en in 2025 om circa 800 duizend euro.

10	<p>Gevolgen extreem weer (klimatrisico)</p> <p>Door het veranderende klimaat gaan we in toenemende mate last krijgen van extreem weer. Extreme hitte, langdurige droogte, clusterbuien, storm en onweer hebben effect op onze infrastructuur, gebouwen en groenvoorzieningen. Door droogte kan de bodem inklinken of scheuren. Het gaat dan bijvoorbeeld om schade door storm, extra uitval van groen door droogte, ziektes en plagen. De kosten van een (zee)dijkdoorbraak, en ontwrichting van een kunstwerk door hittestress zijn dermate hoog en het risico vrij klein (1-5%) dat deze niet zijn opgenomen in het risicobedrag van 1,1 miljoen euro.</p>
11	<p>Netcongestie</p> <p>Netcongestie is een snelgroeiend probleem dat ons elektriciteitsnet onvoldoende ruimte heeft om alle ontwikkelingen te faciliteren. Eind 2023 is een stop voor nieuwe grootverbruikersaansluitingen afgekondigd. De wachtrij voor nieuwe en/of grotere aansluitingen groeit snel. De verwachting is dat in 2026 ook de eerste kleinverbruikers (MKB, inwoners) geen ruimte meer krijgen op het elektriciteitsnet. De groei van onze economie, maar ook de energietransitie staan hierdoor onder druk. Tot 2029/2030 zal dit probleem groter worden. Daarna is uitbreiding van de capaciteit voldoende om enige jaren weer vooruit te kunnen. Daar waar netcongestie leidt tot een vertraging in een specifiek project of programma, zal het financiële gevolg van de vertraging in het desbetreffende project/programma worden meegenomen. Begin 2023 is Groningen Stroomt Door (GSD) van start gegaan. GSD is een samenwerkingsproject van bedrijvenverenigingen, Enexis Netbeheer, EnTranCe – Centre of Expertise Energy en de gemeente Groningen. Groningen Stroomt Door kan extra ruimte vrijspelen op het elektriciteitsnet door het bestaande net slimmer te gebruiken (smart grids). Hierdoor kan een deel van de wachtlijst mogelijk weggewerkt worden.</p>
12	<p>Sociaal domein</p> <p>De budgetten zorgkosten staan onder druk en zijn daarom op begroting- en rekeningbasis tekorten vaak aangevuld. Met ingang van 2022 heeft het Rijk de budgetten voor jeugdhulp aangevuld. Deze aanvulling wordt de komende jaren grotendeels afgebouwd in verband met maatregelen die opgenomen zijn in de Hervormingsagenda Jeugd. In de Hervormingsagenda is een besparing opgenomen oplopend tot 15,5 miljoen euro. Een deel van de beoogde besparingen uit de Hervormingsagenda verwachten we niet te kunnen realiseren. Dit nadeel is verwerkt in de meerjarenbegroting. De resterende taakstelling (oplopend tot 9,8 miljoen euro tot 2027) is als risico opgenomen.</p> <p>Daarnaast is er een aantal specifieke risico's die betrekking hebben op (transformatie) maatregelen die moeten leiden tot een besparing op de zorgkosten door een verschuiving van dure naar goedkopere zorg. Of en in welke mate deze maatregelen het beoogde transformatie-effect opleveren wordt gemonitord en waar nodig bijgestuurd.</p> <p>In het risico sociaal domein houden we ook rekening met een volume risico op zorggebruik (zorggebruik groeit harder dan verwacht) en een aantal specifieke risico's. Er is sprake van een volume-risico op zorggebruik WMO/jeugd omdat onzeker is hoeveel mensen zorg nodig hebben. We bepalen de omvang van het risico op basis van een aantal groeiscenario's (2,5%, 5% en 7,5%). Het volume risico bedraagt 8,9 miljoen euro.</p> <p>Daarnaast hebben we vanaf 2023 te maken met forse loonstijgingen in de zorg. Hierdoor staan de tarieven onder druk. Bij een aantal onderdelen verwachten we daarom in de komende jaren hogere kosten. Bij de centrumregeling Maatschappelijke Opvang en Vrouwen Opvang nemen bijvoorbeeld de kosten toe door indexering. Daarnaast zien we dat de CAO stijgingen bij de Wij leiden tot hogere kosten. In de voorbereiding op de begroting 2025 moeten we bezien hoe we met deze hogere kosten om kunnen gaan. Vooralsnog houden we in het risico hier rekening mee.</p> <p>Tot slot houden we ook rekening met een risico dat invoering van het nieuwe verdeelmodel bij de integratie uitkering voor beschermd wonen (die we ontvangen van het Rijk) tot een nadeel voor Groningen kan leiden. Er spelen op het gebied van jeugdhulp ook een aantal landelijke en (boven) regionale ontwikkelingen waarvan de financiële gevolgen nog niet zijn aan te geven. Het gaat hierbij o.a. om afbouw jeugdhulp, nieuwe inkoop hoog specialistische hulp, Basis Jeugdhulp en Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming.</p>

Wij hebben de laatste jaren maatregelen genomen om te zorgen dat de zorgkosten beter in control komen. Hierbij hebben we nadrukkelijk een koppeling gelegd tussen beleid, inkoop, uitvoering en geld.

Ter beheersing van deze problematiek streven wij er naar om door transformatie minder in te hoeven zetten op zwaardere zorg door te investeren in preventie aan de voorkant, de ontwikkeling van (basis) voorzieningen dichtbij, door burgerkracht en door stimuleren van zelf- en samenredzaamheid. Deze op transformatie gerichte beweging is onder meer in gang gezet door een gerichte opdrachtverlening aan Stichting WIJ Groningen, door het in werking stellen van het Gebieds Ondersteunend Netwerk (GON) en een verdere decentralisering van Beschermd Wonen. Andere ingezette ontwikkelingen zijn andere de aanpak voor multi probleemgezinnen waar sprake is van stapeling van door gemeente verstrekte voorzieningen, invoering Basis Jeugdhulp en voorbereidingen voor nieuwe inkoop hoog specialistischer hulp.

In al deze verbeterlagen lopen inhoudelijke ambities en financiële doelstellingen samen op. Omdat er nog kansen bleven liggen als gevolg van gebrek aan ambtelijke capaciteit is hier ook in geïnvesteerd. Extra capaciteit was nodig om ontwikkelingen in kaart te brengen, te volgen en concreet om te zetten in zinvolle interventies en maatregelen samen met partners zoals bijvoorbeeld zorgpartijen, de zorgverzekeraar en de RIGG. Ontwikkeling van informatievoorziening maakt hier ook onderdeel van uit. Dit alles met als doel beter in control te komen op het sociaal domein. De komende jaren vinden er op de meeste trajecten nieuwe aanbestedingen plaats. Hierbij kijken we ook naar de mogelijkheden voor beheersing van de kosten.

Het totale risico is in 2024 bepaald op 10,3 miljoen euro. Tot en met 2027 loopt dit op tot 19,1 miljoen euro.

13	Exploitatie Groninger Forum
	<p>Voor de exploitatietekorten en aanloopkosten in de eerste 5 jaar van het Forum (2020-2024) was een bedrag van 3,3 miljoen euro beschikbaar. Dit bedrag was opgebouwd uit 2,3 miljoen euro uit de ABR en 1 miljoen euro uit de GREX Oostwand. De verwachting was dat na de periode van 5 jaar Forum Groningen goed zicht heeft op de structurele exploitatie met voldoende mogelijkheden om zelf (bij) te kunnen sturen. In 2020 is 300 duizend euro voorfinanciering voor de cofinanciering van de coronaondersteuning van het Filmfonds onttrokken aan de ABR en 290 duizend euro voor het exploitatietekort over 2020. Voor 2021 heeft Forum Groningen geen beroep gedaan op deze middelen. Bij vaststelling van de GREX Oostwand in 2022 is 300 duizend euro teruggestort in de ABR ter compensatie van de voorfinanciering in 2020. De aanvullende storting van 1 miljoen euro vanuit de GREX bleek niet nodig. In 2022 is 251 duizend euro onttrokken ter dekking van het exploitatietekort 2022.</p> <p>In 2023 heeft het Forum een negatief bedrijfsresultaat gerapporteerd van 299 duizend euro. Dit resultaat is van deze omvang doordat het Forum twee eigen bestemmingsreserves van in totaal 450 duizend heeft laten vrijvallen en doordat zij aanspraak konden maken op de energieregeling ter hoogte van 400 duizend euro. Eind 2023 is het noodzakelijk minimaal eigen vermogen van het Forum Groningen vastgesteld op 2 miljoen euro. Wegens de grote impact van de coronaperiode en de energiecrisis kent de exploitatie nog grote onzekerheden. Daarnaast is er nog geen definitief besluit genomen over de rijksbijdrage per 2025 waardoor wij voornemens zijn om een voorstel in te dienen om de aanloopreserveperiode te verlengen. Om te voorkomen dat het eigen vermogen van het Forum Groningen op het noodzakelijke bedrag van 2 miljoen euro uitkomt wordt er in 2023 een onttrekking gedaan aan de gemeentelijke reserve van 299 duizend euro. Indien het Forum Groningen in 2024 een maximaal beroep doet op de gemeentelijke reserve dan resteert er eind 2024 nog 999 duizend euro.</p>
	<p>Vanwege externe factoren, zoals corona en de oorlog in Oekraïne zijn de afgelopen jaren geen representatieve jaren voor de exploitatie van het Forum. We zijn met Forum in gesprek om te bepalen of het wenselijk is om de termijn van de inzet van de reserve met twee jaar te verlengen om goed zicht te krijgen op een reguliere exploitatie. Mocht dit noodzakelijk zijn dan zal hierover in de jaarlijkse update over het Forum een voorstel aan de gemeenteraad voorgelegd worden. De verwachting is dat de eventuele kosten hiervan binnen de bestaande reserve gedekt kunnen worden.</p> <p>Door middel van voortgangsgesprekken en rapportages wordt de realisatie van de exploitatie gevolgd.</p>
14	Huisvesting LVV doelgroep
	<p>De toekomst van de Landelijke Vreemdelingen Voorziening (LVV) is overgelaten aan de visie van het nieuw te formeren kabinet. Ambtelijk en bestuurlijk vinden verschillende gesprekken plaats om de financiën voor 2025 veilig te stellen. Indien er geen financiering (meer) komt voor de LVV dan kunnen we het risico van de kosten van het huurpand worden gemitigeerd door andere doelgroepen aldaar te huisvesten. Ten aanzien van de opvang en begeleiding van ongedocumenteerden zal de opdracht om deze groep op te vangen terug worden gelegd bij het Rijk. De kosten voor frictie en afbouw van de voorziening zullen eveneens bij het Rijk belegd worden. De kosten voor de LVV bedragen op jaarbasis € 5.750.000. Voorgaande jaren is prudent met de rijksmiddelen omgegaan; waardoor er een positieve balans op het project is geboekt tot 2024. Dit houdt in dat het knelpunt voor 2025 wordt ingeschat op € 3.550.000,-.</p>
15	Verzelfstandiging Centrum voor Kunst en Cultuur (CKC) Haren

Het Centrum voor Kunst en Cultuur (CKC) Haren is medio 2023 verzelfstandigd. Bij het besluit tot verzelfstandiging is het uitgangspunt geformuleerd dat de basisfinanciering voor de huidige en de volgende cultuurnotaperiode (2025 t/m 2028) is gegarandeerd. Voor de frictiekosten behorende bij de verzelfstandiging zijn bij de begroting 2023 middelen beschikbaar gesteld. Er bestaat een risico dat hier bovenop sprake is van onvoorziene exploitatietekorten en/of aanvullende aanloopkosten. Voor de eerste vier jaar (2023-2026) is hiervoor een risico van jaarlijks 50 duizend euro opgenomen. Na de periode van 4 jaar verwachten we dat het CKC goed zicht heeft op de structurele exploitatie met voldoende mogelijkheden om zelf (bij) te kunnen sturen. In 2023 heeft het CKC geen exploitatietekort gerapporteerd. Doordat 2024 voor CKC het eerste volledige jaar van verzelfstandiging is zijn de risicobedragen en kans inschattingen niet aangepast. Door middel van voortgangsgesprekken en rapportages wordt de realisatie van de exploitatie gevolgd.

16	<p>Financiering uitvoering wet BUIG</p> <p>In het meerjarenbeeld BUIG gaan we ervan uit dat het Rijk een toereikend macrobudget beschikbaar stelt. Het aandeel van Groningen hierin wordt bepaald met een verdeelmodel. Het risico op fluctuaties in dit budgetaandeel is niet in te schatten. Aan de uitgavenkant is het aandeel in de landelijke uitgaven bepalend voor het resultaat op de BUIG. We verwachten dat het werk en ontwikkelprogramma in 2024 en in 2025 een positief effect heeft op onze uitgaven. Daarnaast verwachten we van verbetering van de reguliere dienstverlening in 2024 nog een aanvullend effect. Het risico is dat beide effecten niet optreden waardoor uitgaven niet worden verlaagd. Als dit risico zich voordoet, verslechtert het meerjarenbeeld in 2024 met 1,6 miljoen oplopend tot 2,4 miljoen structureel. Dit risico kan worden beperkt door goede sturing op uitvoering van het programma en op de reguliere dienstverlening.</p>
17	<p>Energieprijsstijging</p> <p>Voor het leveringsjaar 2024 is het volledige volume ingekocht en zijn de definitieve prijzen in de begroting verwerkt, daarmee is er geen prijsrisico in 2024. Voor het leveringsjaar 2025 is het prijsrisico sterk gereduceerd, circa 55% - 60% van het volume is reeds ingekocht tegen lagere marktprijzen dan in 2024. Over het nog in te kopen volume resteert nog een prijsrisico, maar ook de contractverlenging van elektra leverancier Energie van Ons (10% van het elektra volume), het risico op de terugleververgoeding en lagere prijzen van opgewekte zonne-energie. Voor de jaren 2026 en verder is er momenteel een minimale hoeveelheid energie ingekocht, daardoor wordt over een groot deel risico gelopen. De huidige marktprijzen geven geen directe aanleiding tot zorgen, echter de energiemarkt blijft volatiel met sterke prijschommelingen en is gevoelig voor geopolitieke spanningen. Onze energie adviseur ziet de energiemarkt daardoor veranderen, energie leveranciers zijn niet langer bereid om het prijsrisico te dragen. Daardoor ontstaat een kentering naar andere contractvormen, waarbij het risico meer bij de afnemer wordt neergelegd. Deze verandering is momenteel nog abstract en moet verder onderzocht worden. Daarom gaan we ten behoeve van de begroting 2025 in samenwerking met onze energie adviseur een uitgebreide analyse uitvoeren welke impact dit heeft op de gemeente in relatie tot onze actuele contracten. Dan kunnen we ook betere inschatting maken of dit binnen nu en vier jaar een prijsrisico vormt voor de gemeente of dat dit binnen de bestaande middelen afgedekt kan worden. Totdat we hier de uitkomsten van hebben, gaan we voor de risico-inschatting 2025-2027 uit van de inschatting van 900 duizend euro per jaar die we voor de begroting 2024 gemaakt hebben.</p>
18	<p>Opgaven Vastgoedbedrijf</p> <p>Het maatschappelijk vastgoed van de gemeente Groningen heeft een gemiddelde leeftijd van meer dan 40 jaren. De leeftijd van de vastgoedvoorraad brengt voor de toekomst forse vernieuwing- verduurzaming- en moderniseringsopgaven met zich mee. Dit vraagt heldere koersbepaling op programmaniveau. Van een aantal programma's is de koers al bepaald, dan wel wordt dit voorbereid. Het Scholenprogramma Gro Up is hiervan een voorbeeld en het Integraal Accommodatieplan Bewegingsonderwijs en Binnensport. Andere plannen waaraan gewerkt wordt zijn bijvoorbeeld het Accommodatieplan Welzijn (DMO), een Strategische huisvestingsvisie voor het Kernvastgoed (SSC/FSH) en een huisvestingsvisie voor de Wijkposten van Stadsbeheer. De projectmatige uitvoering van nieuw- en verbouw is belegd bij het Vastgoedbedrijf. Eveneens leidt de sterfhuisconstructie bij de Oosterpoort tot een risico op een aanvullende onderhoudsopgave.</p> <p>De genoemde vernieuwing- en moderniseringsopgaven zijn gelet op de gebouwleeftijd, de dynamiek van de achterliggende (beleids-)programma's en veranderende gebruikers(wensen) noodzakelijk en leiden tot forse financiële opgaven voor de toekomst. Voor vernieuwing en modernisering wordt niet structureel gespaard binnen de gemeente. De gereserveerde middelen voor beheer en onderhoud zijn gericht op instandhouding en beheer en onderhoud 'as is', uitgaande van het meest kosten efficiënte onderhoudsniveau (NEN niveau 3).</p>

	<p>De leeftijd van de vastgoedportefeuille levert spanning op in relatie tot hedendaagse eisen qua functionaliteit en bedrijfsvoering. Daarnaast leidt de leeftijd van de panden tot kwetsbaarheid in relatie tot veranderende regelgeving. De eisen ten aanzien van bijvoorbeeld verduurzaming, binnenklimaat, toegankelijkheid en ARBO zullen blijvend veranderen (en toenemen), waardoor investeringen in de gemeentelijke gebouwen noodzakelijk zijn. Voorbeelden hiervan zijn de label C verplichting voor kantoren en de verplichte EML maatregelen op grond van het Activiteitenbesluit milieubeheer.</p> <p>De verduurzamingsambities- en normstellingen werken als katalysator voor de al forse opgave voortvloeiend uit de leeftijd van de gebouwen (levenscyclus vastgoed). Waar in het verleden een gebouw upgrade of modernisering nog strikt vanuit levensduurverlenging, functionaliteit of techniek kon worden benaderd, leidt de combinatie met de verduurzamingsopgave veelal tot een volledige nieuwbouw of renovatieopgave. Gezien de omvang van de opgave in relatie tot de beschikbare middelen en capaciteit zal naar verwachting zal het naar verwachting een lange periode vergen om de panden te upgraden. Intussen kan het noodzakelijk worden om (gedeeltelijk) te vernieuwen c.q. te upgraden vanwege gewijzigde gebruikerseisen en of wettelijke eisen. Voor de hieruit voortvloeiende kosten is geen dekking.</p> <p>Vooruitlopend op de grote verbouwing en verduurzaming van het pand kan het noodzakelijk worden om "no regret" aanpassing te doen aan het pand. Om grote wisseling in het resultaat en claims in de vrije ruimte van de begroting te vermijden kan een vastgoedfonds hierbij helpen. Een vastgoedfonds kan een match bewerkstelligen en bijdragen in dynamische sturing op onvermijdelijke investeringsopgaven in het gemeentelijk maatschappelijk vastgoed. Potentiële voedingsbronnen van een Vastgoedfonds kunnen onder meer zijn onder andere subsidies, vrijval structurele lasten, jaarresultaten etc.</p>
19	<p>Specifieke uitkering stimulering Sport BTW (SPUK BTW)</p> <p>De gemeente kan de btw op sport middels een subsidieaanvraag bij het Rijk terugvragen. Echter dat rijksbudget kent een plafond. Er bestaat dus de kans dat er wordt overvraagd en dan wordt er verhoudingsgewijs uitgekeerd. Tot en met 2022 heeft zich dit risico echter nog niet voorgedaan. Op basis van het voorschotpercentage 2023 is het risico 700 duizend euro in de exploitatie en 306 duizend euro op investeringen. Het exploitatie deel leidt dus direct tot een nadeel. Dat op de investeringen pas in de toekomst.</p> <p>Daarnaast wordt de regelgeving per 2024 aangepast. Ook het voortgezet bewegingsonderwijs wordt niet meer als sport beschouwd. Tevens vervalt de vergoeding van de btw op de algemene kosten. Daarvoor komt een (voor Groningen gedeeltelijke) compensatie. Bovengenoemde aanpassingen leiden tot een nadeel van 370 duizend euro met een behoorlijk grote kans. De regeling is in concept bekend gemaakt. Voor de begroting 2025 zullen we een knelpunt indienen voor het 2e deel.</p>
20	<p>Fiscale risico's</p> <p>Vennootschapsbelasting.</p> <p>De aangiften over de jaren 2016-2021 zijn ingediend en het is inmiddels duidelijk over welke onderwerpen de belastingdienst met ons van mening verschilt. Deze aangiften staan nog niet definitief vast omdat de uitspraken op de bezwaren nog niet zijn ontvangen. Hierin verwachten we echter wel dat wij in grote mate in het gelijk worden gesteld.</p> <p>Boekenonderzoek.</p> <p>De belastingdienst heeft over het jaar 2018 de volledigheid en juistheid van de aangifte loonbelasting, omzetbelasting en opgaaf BTW-Compensatiefonds gecontroleerd van de gemeente Groningen, inclusief Iederz. De belastingdienst heeft de uitkomsten van dat onderzoek geëxtrapoleerd naar de jaren 2016 en 2017. Er is nog geen overeenstemming bereikt over de belastingrente, waarbij we verwachten dat we in belangrijke mate in het gelijk worden gesteld.</p> <p>Actie boekenonderzoek: er wordt actief gebouwd aan een operationeel Tax Control Framework, inclusief een afgestemd kader over taken, rollen en verantwoordelijkheden van het SSC en de vakdirecties.</p> <p>Actie VPB: afhankelijk van de uitkomst van de bezwaren zal dit worden verwerkt in het resultaat en de begroting.</p>

21	<p>Gemeentefonds</p> <p>De hoogte van de algemene uitkering wordt bepaald door de omvang en verdeling van het gemeentefonds. De huidige raming van de hoogte van de algemene uitkering is gebaseerd op de decembercirculaire 2023. De omvang van het gemeentefonds bedraagt in 2023 ruim 41 miljard euro. De omvang van het BTW compensatiefonds (BCF) is aan een plafond gekoppeld. Overschotten of tekorten op het fonds worden verrekend met het gemeentefonds. In onze begroting wordt meerjarig een verwachte bate opgenomen voor de mogelijke ruimte onder het BCF.</p> <p>We hanteren het uitgangspunt dat specifieke kortingen (en uitzettingen) vanuit het rijk één op één met de sector worden verrekend. Voor het overige hanteren we een maximale omvang van het risico van 5% van de geschatte uitkering uit het gemeentefonds. Het risico bedraagt maximaal 35,5 miljoen euro (naar boven of naar beneden).</p> <p>We gaan ervan uit dat de kans op een voordeel even groot is als de kans op een nadeel, hierdoor reserveren we hiervoor geen specifieke weerstandscapaciteit. Forse afwijkingen worden zoveel mogelijk voorkomen en verkleind door het realistisch en stabiel ramen van de uitkeringen.</p>
22	<p>Verstrekke leningen en garanties</p> <p>Het verstrekken van een lening of het afgeven van een garantie leidt voor de gemeente tot een risico dat de derde niet aan de verplichtingen kan voldoen. Per geval wordt het risico beoordeeld en gewaardeerd. De belangrijkste posten zijn de leningen verstrekt aan Euroborg, Enexis, Ebbingehof, de garanties op de verkochte personeelshypotheekportefeuille van de voormalige gemeente Haren en op door Stichting Biblionet aangetrokken leningen. De risico's van de aan Warmtestad en Meerstad verstrekte leningen zijn meegenomen in respectievelijk het risico Gemeentelijk aandeel risicoproject Warmtestad BV en het risico Uitleg- en binnenstedelijke ontwikkelingslocaties (grondzaken/ grondexploitaties). Het risicobedrag 2024 is bepaald op 2,3 miljoen euro. Tot en met 2027 loopt dit af tot 2 miljoen euro.</p>
23	<p>Renterisico</p> <p>Het risico is dat de rentepercentages in werkelijkheid hoger liggen dan waar in de begroting rekening mee is gehouden en dat de rentelasten daardoor tegenvallen ten opzichte van de begroting. Wij houden onze rentevisie voortdurend actueel en anticiperen voor zover mogelijk op de verwachte renteontwikkelingen om tegenvallers zoveel mogelijk te voorkomen. In de begroting 2024 zijn we voor de jaren 2024 en verder uitgegaan van een rente op nieuwe leningen van 3 %. Daarnaast houden wij rekening met een scenario waarbij de rente op nieuwe leningen vanaf 2024, 1 % hoger ligt, dus op 4 %. Aan de hand van dat scenario hebben we de bedragen van het renterisico vanaf 2024 berekend.</p> <p>Voor zover de hogere rente kan worden toegerekend aan activiteiten waarvoor een heffing in rekening gebracht wordt, kan de extra stijging (met vertraging) worden doorbelast. Zo hebben we voor onze riolering tot en met 2024, 190 miljoen euro aan investeringen. Een rente wijziging van 1% leidt tot een extra rentetoerekening van 380 duizend euro en een verhoging van het tarief met 3 euro.</p> <p>Het risicobedrag 2024 is bepaald op 1,1 miljoen euro. Tot en met 2027 loopt dit op tot 7 miljoen euro.</p>
24	<p>Verzekeringen</p> <p>Binnen de Gemeente Groningen zijn er een aantal risico's welke niet afgedekt zijn door verzekeringen. De kans op het zich voordoen van deze risico's is dermate klein maar de impact ervan kan groot zijn. De risico's welke hieronder vallen zijn fraude/berovingsrisico, milieuschade, cybercrime, computer en motorrijtuigen (Casco deel).</p> <p>Verzeekerbaarheid van risico's staat onder druk. De verzekeringsmarkt is erg volatiel en dit zien we voor zowel de brandverzekering als voor de verzekering van het wagenpark. Premies fluctueren en verzekeringsvoorwaarden worden aangescherpt. Oorzaken:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Wisselend aantal aanbieders, verzekeraars trekken zich terug of fuseren of proberen juist weer marktaandeel te kopen; -Solvency II eisen waaraan verzekeraars moeten voldoen; -Verduurzamingsopgave vastgoed i.r.t. bestaande bouwconstructies. <p>Door het nemen van interne beheersingsmaatregelen worden de risico's beperkt.</p>

25	Gemeentefonds: ontoereikende middelen vanaf 2026
	<p>In het regeerakkoord Rutte IV is een korting van ruim 3 miljard euro vanaf 2026 doorgevoerd op het gemeentefonds. Dit tekort ontstaat doordat het rijk vanaf 2026 afstapt van de gebruikelijke systematiek van trap-op-trap-af en doordat de (oploop van de) opschalingskorting vanaf 2026 weer volledig op de algemene uitkering in mindering wordt gebracht.</p> <p>In de voorjaarsnota 2024 van het rijk wordt de verdere oploop van de opschalingskorting alsnog geschrapt. De korting van 675 miljoen euro vindt daarmee niet langer plaats vanaf 2026. Als tegenprestatie verlaagt het rijk het accres in 2025 eenmalig met 675 miljoen euro. De resterende korting op het gemeentefonds bedraagt daarmee vanaf 2026 nog 2,3 miljard euro. In gesprekken met een nieuw te formeren kabinet moet gezocht worden naar een oplossing voor het resterende tekort. Bij de voorjaarsnota heeft de VNG gemeenten geadviseerd in kaart te brengen wat de gevolgen zijn van ontoereikende bekostiging via het gemeentefonds. Conform de uitkomst van het onderzoek van Rinnooy Kan en BMC zal dit logischerwijs consequenties hebben voor taken die gemeenten uitvoeren namens het Rijk.</p> <p>Eerder is het risico bepaald op 22 miljoen euro (ongeveer 50% van ons aandeel in de korting van 3 miljard euro vanaf 2026). Nadat de oploop van de opschalingskorting in de Rijksvoorjaarsnota is vervallen resteert op basis van deze inschatting nog een risico van 19 miljoen euro.</p>
26	Bezwaarschriften
	<p>Woningcorporatie Wierden en Borgen voert een bezwaarprocedure tegen de aanslag rioolheffing 2015 en volgende jaren van de voormalige gemeenten Ten Boer en Groningen en tegen de aanslagen rioolheffing 2020 en 2021 van de gemeente Groningen. Het bezwaar richt zich op de kostenonderbouwing van de rioolheffing 2015 en volgende jaren. We hebben alle gevraagde informatie verzameld en verstrekt. We wachten de volgende stappen af. Een inschatting van de omvang van het risico is niet te maken. Het risico staat daarom op p.m.</p>
27	Vervanging rioolpersleiding Aanpak Ring Zuid (ARZ)
	<p>Langs het gehele traject van de ARZ ligt een belangrijke rioolpersleiding. Ten behoeve van de ARZ is deze rioolpersleiding grotendeels verlegd. Een gedeelte van deze persleiding (kruising onder A28) is niet verlegd. Tijdens de werkzaamheden in het kader van ARZ is al een aantal keer de rioolpersleiding beschadigd, waardoor er herstelwerkzaamheden moesten worden uitgevoerd. Als een schade ontstaat aan de rioolpersleiding onder de kruising van de A28 dan zal reparatie daarvan leiden tot langdurige stremmingen. We bereiden ons voor op mogelijke vervanging van de persleiding en treffen de juridische voorbereidingen in verband met (mogelijke) aansprakelijkheidsstelling. Een inschatting van het risicobedrag is derhalve op dit moment nog niet te geven.</p>
28	Dotatie en vrijval voorziening APPA wethouderspensioen
	<p>Jaarlijks wordt aan het eind van het jaar met hulp van externe dienstverleners op het gebied van pensioenverzekeringen bepaald wat de benodigde pensioenvoorziening voor (oud-) wethouders moet zijn. Het verschil tussen het benodigde en opgebouwde tegoed wordt uit de exploitatie aangezuiverd. Hiervoor is 300 duizend euro opgenomen in de begroting. Pas aan het eind van het jaar is te bepalen of dit wel of niet voldoende is. Het risico kan, als gevolg van de renteontwikkelingen en wijzigingen in het deelnemersbestand zowel positief als negatief zijn. Bij een hogere rentestand is normaliter sprake van vrijval, bij een lagere rentestand moet er normaal gesproken worden gedoteerd. Het risicobedrag is daarmee erg lastig in te schatten. Op basis van de afgelopen jaren is de ruwe inschatting dat het risico op een dotatie maximaal 2 miljoen euro is, maar waarschijnlijk minder en mogelijk dus negatief.</p>
28a	APPA wachtgelden

Net als de hoogte van de voorziening voor wethouderspensioenen is deze voorziening voor de wachtgelden moeilijk in te schatten. Dit is afhankelijk van het aantal wethouders dat aftreedt, hoe lang ze als wethouder (of vergelijkbare zgn. APPA functies) hebben gewerkt, aanspraak maken op wachtgeld en de periode dat er recht bestaat op wachtgeld. En of wethouders weer een nieuwe betrekking aanvaarden dan wel de pensioengerechtigde leeftijd bereiken. Het risicobedrag wordt ingeschat op maximaal 2 miljoen euro.

29	Verplichtingen uit de spaarverlof voorziening
	<p>Als gevolg van wijzigingen in de CAO Gemeente 2023 is er een voorziening gevormd voor spaarverlof. Medewerkers kunnen hun bovenwettelijke verlofuren omzetten naar spaarverlof waar geen vervaldatum aan hangt. In 2023 heeft dit geleid tot een dotatie van 1.025 duizend euro, in 2024 bedroeg dit 1.867 duizend euro. Wat een verwachte jaarlijkse toename of afname van het spaarverlof zal worden is nog onbekend. Ook is in de CAO gemeente 2023 bepaald dat er verlofharmonisatie zal plaatsvinden. Dit betekent dat iedereen jaarlijks recht heeft 50,4 bovenwettelijke uren met ingang van 1 januari 2024. Bij medewerkers die eerder meer bovenwettelijke uren ontvingen dan de norm, wordt jaarlijks afgebouwd. Per saldo zien we echter dat medewerkers er veel uren bij hebben gekregen. Dit resulteert in een flinke stijging van het saldo bovenwettelijk verlof per ultimo 2023. Hierdoor ontstaat een risico voor de bedrijfsvoering, immers hetzelfde werk moet gedaan worden terwijl men meer recht heeft op verlof. We blijven deze ontwikkeling nauwlettend volgen.</p>
30	Frictiekosten loonkostensubsidies
	<p>Onderdeel van de BUIG financiering is het beschikbaar stellen van een budget voor loonkostensubsidies (LKS). LKS vergoedt het verschil tussen loonwaarde en minimumloon. Het Rijk stelt jaarlijks een macrobudget vast en dit budget neemt jaarlijks toe als gevolg van toename van de doelgroep. Dit macrobudget wordt over gemeenten verdeeld op basis van het aandeel dat gemeenten hebben in de totale landelijke uitgaven aan LKS in het jaar ervoor. Wanneer de gemeentelijke uitgaven aan LKS procentueel sneller stijgen dan de landelijke uitgaven dan kan neemt het aandeel in de uitgaven toe. Deze toename wordt vanwege de t-1 systematiek pas het jaar erop verwerkt in het budgetaandeel. Dit risico doet zich met name voor wanneer een gemeente haar inzet intensiveert. De verhoogde inzet op basisbanen kan ertoe leiden dat de totale uitgaven aan LKS sneller stijgen dan de landelijke uitgaven. Het risicobedrag is de jaarlijkse toename van de uitgaven aan LKS als gevolg van het toegroeien naar 250 banen. Wanneer dit aantal is bereikt dan kan het risico van frictiekosten als gevolg van een toename van het aantal basisbanen vervallen. Het risicobedrag 2024 is bepaald op 740 duizend euro. Tot en met 2027 loopt dit af tot nihil.</p>
31	Bedrijfsrisico directies SPOT, Sport050 en zakelijke dienstverlening Stadsbeheer
	<p>We houden rekening met een risico bij de zakelijke dienstverlening (Stadsbeheer). De inkomsten zakelijke dienstverlening (bedrijfsafval, klein gevaarlijk afval, commerciële straatreiniging en onderhoud en reparaties derden, verkoop brandstof en leasen) zijn deels afhankelijk van de economische conjunctuur en andere externe factoren. Wij houden rekening met een bedrijfsrisico van 10% van de omzet van circa 12 miljoen euro.</p> <p>Sport050 kent een afhankelijkheid van de economische conjunctuur en het weer. Wij houden rekening met een specifiek bedrijfsrisico ter hoogte van circa 10% van de tarief-gerelateerde omzet. De verwachte omzet is circa 8 miljoen euro.</p> <p>Een deel van de inkomsten van de directie SPOT is afhankelijk van de economische conjunctuur en andere externe factoren. Wij houden rekening met een bedrijfsrisico van 10% van de omzet van circa 11,9 miljoen euro voor SPOT.</p> <p>Het totale jaarlijkse risicobedrag komt uit op 3,2 miljoen euro.</p>
32	Niet halen bezuinigingen
	<p>Bij voorgaande begroting zijn bezuinigingsmaatregelen vastgesteld. Niet alle voorgenomen bezuinigingen worden volledig en/of in het gewenste tempo gerealiseerd. We hebben elke nog niet gerealiseerde bezuinigingsmaatregel en nog te realiseren bezuinigingsmaatregel beoordeeld. Dit leidt tot een incidenteel risico van 1,5 tot 2,1 miljoen euro per jaar en een structureel risico van 0,9 miljoen euro per 2024. De jaren daarna daalt het structurele risico tot 0,8 miljoen euro per jaar. Bij het bepalen van het risico is per maatregel rekening gehouden met de kans van optreden. Voor de bepaling van het benodigd weerstandsvermogen wordt de uitkomst daarom volledig (=100%) meegenomen. We sturen actief op realisatie van de maatregelen.</p>

33	Prijsstijgingen
	De afgelopen periode zien we forse loon- en prijsstijgingen. Deze loon- en prijsstijgingen gelden niet alleen voor de gemeente, maar ook voor onze verbonden partijen en gesubsidieerde instellingen. Loon- en prijsstijgingen moeten in beginsel worden opgevangen door nominale prijscompensatie. Hiermee houden we de koopkracht van de budgetten op peil. We ontvangen hiervoor middelen uit het gemeentefonds. In de begroting 2024 zien we dat de werkelijke loon- en prijsstijgingen hoger uitvallen dan de vergoeding die we hiervoor ontvangen vanuit het gemeentefonds (accres). Dit is het gevolg van onder andere nieuwe CAO afspraken en stijgende energieprijzen. In de begroting 2024 is hier zoveel mogelijk rekening mee gehouden op basis van de huidige inzichten, inclusief het effect op onze verbonden partijen en gesubsidieerde instellingen. Voor de jaren na 2025 is dit een risico, omdat we op termijn niet alle loon- en prijsstijgingen kunnen compenseren. Actie: monitoren van prijsontwikkelingen en betrekken bij het opstellen van de begroting.

Ontwikkelingen

Naam ontwikkeling	Beheer en onderhoud na oplevering Zuidelijke Ringweg
Deelprogramma 2.1:	Kwaliteit Leefomgeving
Omschrijving & actie	Naar aanleiding van de werkzaamheden aan de Zuidelijke Ringweg hebben we twee ontwikkelingen geconstateerd die invloed kunnen hebben op het beheer en onderhoud. In een aantal gebieden waar werkzaamheden worden uitgevoerd in het kader van de ARZ is er sprake van groei van de Japanse duizendknoop. Door de grondwerkzaamheden in het kader van de ARZ en het verplaatsen van grond bestaat een grote kans dat deze exoot zich kan verspreiden binnen het werkgebied van ARZ. Het bestrijden ervan is zeer kostbaar. De werkzaamheden aan de Zuidelijke ringweg worden uitgevoerd conform een moderne overeenkomst. Er staan flinke boetes op het te laat opleveren van het project. Dit maakt dat de aannemer vooral aan het bouwen is en met een zo groot mogelijke snelheid. We constateren daardoor risico 's voor hogere kosten voor het onderhoud en beheer na oplevering Zuidelijke Ringweg.
Naam ontwikkeling	Regelingenwoud
Programma	3. Vitaal en Sociaal
Omschrijving & actie	Voor mensen die moeilijk kunnen rondkomen of moeilijk mee kunnen doen, kennen wij een groot aantal regelingen dat hen (financieel) helpt. De voorwaarden en de eisen die we stellen aan bewijsstukken kennen verschillende procedures. Gevolg is dat inwoners door de regelingenbomen het regelingenbos niet zien. Hierdoor bestaat het risico dat inwoners die recht hebben op een regeling hier geen gebruik van maken. Dit kan leiden tot knelpunten op andere levensgebieden. We hebben een aantal maatregelen genomen om de eenvoud en toegankelijkheid van regels en voorzieningen te vergroten. Naast het eenvoudiger en toegankelijk maken van bestaande regelingen en voorzieningen, willen we ook onderzoeken of het mogelijk is om het aantal regelingen te verminderen, aan te passen of meer in samenhang te brengen met andere doelen en voorzieningen binnen het sociaal domein. Dit moet leiden tot minder en eenvoudiger regelingen die meer uitgaan van de behoefte en de situatie van de inwoners. Het kappen van het regelingenwoud kan ertoe leiden dat de uitgaven aan regelingen en voorzieningen kunnen toenemen. Hiervan kunnen we op dit moment nog geen inschatting maken. Actie: monitoring van uitgaven.
Naam ontwikkeling	Uitvoeringskosten inburgering
Deelprogramma	3.1 Werk en inkomen

Omschrijving & actie	De beschikbare middelen ter dekking van de uitvoeringskosten inburgering en financiële ontzorging zijn niet gekoppeld aan de taakstelling en worden dus niet verhoogd bij verhoging van de taakstelling. Voor 2024 en 2025 is er sprake van een verhoogde taakstelling wat, samen met de grote groep 'oude wetters' die ook nog begeleid worden, leidt tot een tekort op het uitvoeringsbudget. Hiervoor worden knelpunten ingediend. Er is nog geen zicht op taakstelling voor 2026 en verder en wat de bijbehorende uitvoeringskosten zullen zijn. Dit kan pas berekend worden op het moment dat de taakstelling bekend is. Actie: Volgen en rapporteren. Zodra de financiële consequenties bekend zijn, bezien hoeveel aanvullende middelen nodig zijn (knelpunt).

Naam ontwikkeling	Biomassa installatie Kardinge
Deelprogramma	3.4 Sport en bewegen
Omschrijving & actie	<p>Qua vergunning mag de biomassa installatie gebruikt worden. Het risico qua vergunning is nu van de baan. Wel is er een maatschappelijke discussie of een biomassa installatie van deze tijd is. Ook qua bedrijfsvoering is het een kwetsbare installatie. De wens is er vanuit onze organisatie om te stoppen. Zeker in het kader van duurzaamheid wordt er onderzocht of er een alternatief is middels heath pipes en pv panelen etc. Dit houdt in dat de biomassa in de boekhouding afgeboekt dient te worden, omdat er nog wel een boekwaarde op zit en er dient geïnvesteerd te worden in duurzaamheid. Dit is een financiële casus en zit ook risico in.</p>
Naam ontwikkeling	Verduurzaming maatschappelijk vastgoed
Deelprogramma	Diverse
Omschrijving & actie	<p>De verduurzamingsopgave van het maatschappelijk vastgoed is een forse gemeentelijke (en landelijke opgave). De doelstellingen zijn vastgelegd in de Klimaatwet, waarbij we in 2030 49% minder broeikasgassen moeten uitstoten en in 2050 95% minder ten opzichte van 1990. De tendens is dat deze doelstellingen steeds verder aangescherpt worden om de opgave te versnellen. Europees is de ambitie inmiddels verhoogd naar 55% reductie in 2030 en landelijk is de intentie dit verder te verhogen naar 60%. Om deze versnelling van de ambities mogelijk te maken is diverse wet- en regeling in ontwikkeling.</p> <p>Een potentieel belangrijke ontwikkeling is daarbij dat de Europese Commissie voor eigenaren van maatschappelijk vastgoed een concrete renovatieverplichting instelt. Het betreft een verplichting om per jaar minimaal 3% van het vloeroppervlak van al het (maatschappelijk) vastgoed te renoveren naar een nieuwbouwnorm, waarbij dan afhankelijk van het type gebouw energielabel A++ of A+++ gaat gelden. Het invoeren van een dergelijke verplichting betekent ook voor onze gemeente een forse versnelling van de opgave. Deze potentiële opgave wordt verder uitgewerkt in een Uitvoerings- en Investeringsprogramma Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed (2024). Een dergelijke opgave zou voor de gemeente een substantiële jaarlijkse financiële opgave met zich meebrengen.</p> <p>Actie: ontwikkeling regelgeving volgen en betrekken in het op te stellen gemeentelijke Uitvoerings- en investeringsprogramma Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed.</p>
Naam ontwikkeling	Verbeterprogramma beheer en onderhoud sportaccommodaties en sportcentrum Kardinge.
Programma	03.4.1 Sportieve infrastructuur

Omschrijving & actie	<p>Het beheer en onderhoud van de sportaccommodaties is een taak van Sport050. Het vastgoedbedrijf voert een deel van het groot onderhoud uit in opdracht van Sport050. Dit werd decennia lang budget gestuurd uitgevoerd. Door de verplichting vanuit de financiële verordening om (conform NEN 2767 conditie 3) planning gestuurd te werken vanuit een financiële voorziening voor het onderhoud, is de huidige werkwijze niet langer houdbaar. De MJOP zelf moest geactualiseerd worden. Het Verbeterprogramma beheer en onderhoud sportaccommodaties behelst een technische, juridische en administratieve analyse van de panden. Voor zover relevant wordt een voorstel geformuleerd voor het eventueel het wijzigen van de eigendomssituatie. In 2024 worden hier onder regie van een externe projectmanager verschillende deelprojecten voor ingericht, bijvoorbeeld op het gebied van eigendomsposities en het formaliseren van diverse afspraken. Om te bepalen of de bestaande sportaccommodaties toekomstbestendig zijn, zal er een koppeling worden gemaakt met het eind 2024 op te leveren "Masterplan Sportvoorzieningen". De herijking van het proces van beheer en onderhoud voor de sportaccommodaties wordt in de loop van 2024 afgerond en zal eind 2024 voorgelegd worden aan de raad.</p> <p>Sportcentrum Kardinge.</p> <p>Het sportcentrum Kardinge is vanaf 2023 technisch afgeschreven. Tot het moment dat het nieuwe (nog te bouwen) sportcentrum open gaat, zullen we de komende jaren stevig aan het werk moeten om het op niveau te houden. Het huidige meerjaren onderhoudsplan wordt op dit moment geactualiseerd, maar het kan niet uitgesloten worden dat wij de komende jaren verrast worden door onvoorziene gebeurtenissen en (tijdelijke) uitval van installaties. Deze (tijdelijke) uitval heeft diverse consequenties. Financieel gaat het om kosten van vervanging/reparatie en op het gebied van dienstverlening gaat het om bijvoorbeeld tijdelijke sluiting van bepaalde delen van Kardinge, hetgeen zorgt voor inkomstenderving en imagoschade.</p>
	<p>In de begroting 2023 van Sport 050 is een jaarlijkse structurele aanvullende bijdrage van 625 duizend euro vanaf 2023 beschikbaar gesteld (waarvan 500 duizend euro voor aanvulling van de onderhoud- en beheerbudgetten). Eerder is een bandbreedte van 500 duizend euro tot 1 miljoen euro afgegeven voor aanvullend benodigd budget. In hoeverre de in de begroting 2023 toegevoegde structurele middelen toereikend zijn wordt duidelijk na de volledige analyse van de gegevens in 2024.</p> <p>T.a.v. sportcentrum Kardinge: extra monitoren onderhoudstoestand, actualiseren MJOP's en project "Toekomst Kardinge".</p>
Naam ontwikkeling	Baggeren van sloten sportparken
Programma	3.4 Sport en bewegen
Omschrijving & actie	<p>De afdeling Stadsingenieurs zijn bezig met onderzoek naar de mogelijke vervuiling van slib in sloten. De onderzoeken lopen nog. Ook sloten rondom sportparken. Er bestaat een kans dat bij geconstateerde vervuiling de sloten uitgebaggerd dienen te worden rondom de sportparken. Er zijn op dit moment (nog) geen concrete baggerwerkzaamheden noodzakelijk. Zoals het nu lijkt zal dat op zijn vroegst in 2025 aan de orde kunnen zijn. Indien er gebaggerd dient te worden gaat dit gepaard met substantiële kosten welke voor Sport050 zullen zijn. De hoogte van de kosten kunnen pas worden bepaald als het onderzoek per sportpark is afgerond. Gezien de hoeveelheid sportparken en sloten zal een gefaseerde aanpak noodzakelijk zijn. Acties: Volgen en rapporteren. Zodra de financiële consequenties bekend zijn, bezien hoeveel aanvullende middelen nodig zijn (knelpunt).</p>
Naam ontwikkeling	Volumestijging in relatie tot dienstverleningsbudgetten

Programma	3. Vitaal en sociaal
Omschrijving & actie	<p>Gemeenten ontvangen een deel van de dienstverleningsbudgetten voor re-integratie via de algemene uitkering (AU) van het gemeentefonds (GF):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Middelen voor activering van ‘klassieke’ bijstandsgerechtigden; 2. Middelen voor begeleiding en activering van nieuwe doelgroepen – begeleiding regulier (voormalig WSW) en voormalig Wajong. <p>Voor de klassieke doelgroep geldt dat het volume van tijd tot tijd varieert en vooral meebeweegt op de golven van de conjunctuur. Daarnaast is het volume afhankelijk van Rijksbeleid (bijvoorbeeld P-wet, WW, pensioenen en asiel) en de gemeentelijke beleid- en uitvoeringspraktijk. Op dit moment bevindt het aantal uitkeringen zich, met name door de lage werkloosheid en de krappe arbeidsmarkt, op een historisch laag volume. De middelen die via het GF beschikbaar komen, verhouden zich goed tot dit volume en de directie Werk & Participatie kan een intensieve dienstverlening aanbieden aan een grote groep inwoners zonder werk. Wanneer de Nederlandse economie in een recessie terechtkomt en de werkloosheid stijgt dan zal ook het aantal inwoners met een uitkering toenemen. De middelen om mensen te begeleiden richting werk of werkfit te houden nemen niet automatisch toe en dat betekent dat er binnen de beschikbare middelen een afweging moet worden gemaakt welke mensen wel/(tijdelijk) niet worden ondersteund. Wanneer het onwenselijk is om dienstverlening aan inwoners (tijdelijk) op te schorten dan moet vanuit de algemene middelen aanvullend dienstverleningsbudget beschikbaar worden gesteld. Gelet op de krappe arbeidsmarkt lijkt het risico klein dat op korte termijn de werkloosheid sterk gaat toenemen. Voor de langere termijn is het goed om dit risico te benoemen. Voor de nieuwe doelgroepen geldt dat de omvang de komende jaren autonoom gaat toenemen.</p>
	<p>Deze toename hangt samen met het beperken van de toegang tot de Wajong en het dichtzetten van de toegang tot de WSW. Jonge inwoners met een arbeidsbeperking en arbeidsvermogen die bij een werkgever aan de slag kunnen, worden door de gemeente ondersteund in plaats van door het UWV en komen ook niet meer in de WSW terecht. In de Integratie-uitkering sociaal domein, onderdeel Participatie waren tot en met 2022 middelen voor de begeleiding van deze doelgroepen opgenomen. De macrobudgetten namen jaarlijks toe als gevolg van de toename van de doelgroepen. Per 2023 zijn de middelen voor begeleiding overgeheveld naar het cluster Participatie van de AU van het GF (zoals dit in 2019 ook al met de klassieke re-integratiemiddelen was gebeurd). Tegelijkertijd vindt er een herijking plaats van het GF. Dit gaat gepaard met verschuivingen ofwel herverdelingen, ook al blijven de macrobudgetten ten opzichte van de oude situatie gelijk. Door de overheveling is de automatische koppeling tussen de nieuwe doelgroep die in omvang toeneemt en de middelen die we krijgen verdwenen. Hierdoor bestaat de kans dat er onvoldoende middelen beschikbaar worden gesteld voor de begeleiding van de nieuwe doelgroep.</p>
Naam ontwikkeling	Bijzondere Bijstand inzake kosten beschermingsbewind
Programma	3. Vitaal en sociaal
	<p>Eind januari 2024 zijn er twee uitspraken gedaan door de rechtbank Noord-Nederland inzake bijzondere bijstand beschermingsbewind. Op 5 maart 2024 heeft het college besloten tegen deze uitspraken in hoger beroep te gaan. Over de gevolgen die dat besluit heeft voor andere zaken heeft het college nog niet besloten. Op dit moment is derhalve niet duidelijk wat de financiële effecten zijn voor de vergoeding van de kosten beschermingsbewind vanuit de bijzondere bijstand. Effect wordt betrokken bij het opstellen van de begroting 2025.</p>
Naam ontwikkeling	Drinkwatervoorziening

Programma	Kwaliteit leefomgeving
	<p>De drinkwatervoorziening staat landelijk op de lange termijn onder druk. In de rijksbrief Water en bodem sturend (25 november 2022) worden vanwege verwachte drinkwaterschaarste een aantal structurende keuzes beschreven in relatie tot 'voldoende water'. Zowel door autonome ontwikkeling, zoals klimaatverandering, als door gestuurde ontwikkelingen, zoals voorgenomen stedelijke uitbreiding, geldt dit mogelijke tekort ook voor de gemeente Groningen.</p> <p>Waterbedrijf Groningen verwacht een afname van de aanvoer van water (uit de Drentsche Aa) als gevolg van klimaatverandering en geeft aan in de toekomst mogelijk niet bij alle nieuwbouwlocaties in de provincie Groningen drinkwateraansluitingen te kunnen garanderen. De operationele reserve voor water ligt op dit moment tussen de nul en twee procent, terwijl de norm op tien procent ligt. Met die reserve moeten tegenvallers worden opgevangen, zoals perioden van droogte. Er is geen ruimte om een onverwachte stijging in de vraag op te vangen. Voor stedenbouwkundige uitbreiding ontstaat hierdoor een potentieel infrastructureel knelpunt. De drinkwatervoorziening kan bovendien niet los gezien worden van ontwikkelingen in de infrastructuur en toekomstvisies op de afvalwaterinzameling en -zuivering.</p> <p>De waterkwaliteit van de Drentsche Aa is daarnaast een bedreiging voor de drinkwaterproductie. Bedreigingen van de oppervlaktewaterkwaliteit ontstaan bijvoorbeeld door de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in het oppervlaktewater. Circa 50% van het drinkwater wordt gewonnen uit oppervlaktewater. Naar aanleiding van het UPDA eindrapport over het oppervlaktewater van de Drentsche Aa en de conclusie dat de kwaliteitsdoelen van het programma niet zijn gehaald, heeft de provincie Drenthe een adviescommissie ingesteld om te adviseren over het vervolg.</p>
	<p>Met de actualisatie van de gemeentelijke omgevingsvisie en het omgevingsplan, het water- en rioleringsprogramma en het regionale waterketenakkoord, hebben we de mogelijkheid om de drinkwaterbelangen steviger te verankeren in ons beleid. Het is van belang dat bij mogelijke stedenbouwkundige ontwikkelingen de drinkwatervoorziening vroegtijdig geagendeerd en in ketenverband wordt samengewerkt, bijvoorbeeld ten aanzien van reductie van drinkwatergebruik. Daarnaast is het van belang zowel ambtelijk als bestuurlijk deel te nemen aan relevante overlegorganen om ons belang blijvend onder de aandacht te brengen. Aan de hand van ons beleid zorgen we ervoor dat het aantal riooloverstorten wordt verminderd en kunnen we planologische regels opnemen in het Omgevingsplan voor de bescherming van schoon en voldoende drinkwater. We voeren een lobby naar partijen die stroomopwaarts verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit van het drinkwater. We doen dit samen met het waterbedrijf o.a. in het Overlegorgaan Nationaal Park Drentsche Aa en in een nieuw regionaal waterketenakkoord.</p>

Paragraaf 4: Onderhoud kapitaalgoederen

Beheerplan openbare ruimte Groningen

In dit onderdeel gaan we nader in op de wijze waarop wij onze kapitaalgoederen onderhouden. We beschrijven daarvoor de omvang van onze kapitaalgoederen, de kaders en doelen die we voor het onderhoud daarvan hanteren, welke relevante beleid- en beheerplannen hierop van toepassing zijn, welke onderhoudskwaliteit we nastreven en hoe de kosten voor regulier onderhoud en investeringen worden gedekt.

Kerncijfers

Asset	Areaal/Waarde (peildatum voorjaar 2024)
Wegen	
• Lengte in km	1.308
• Oppervlakte ha	1.056
waarvan :	
• Asfalt ha	494
• Open verharding ha	544
• Beton ha	18
Groen	
• Oppervlakte ha	1.443
• Bomen (stuks)	122.415
Gemeentelijke bruggen	
• Beweegbaar	55
• Vast	334
Water en Riolering -	
• Op afloop liggend riool (km)	1.187
• Druk- en persriool (km)	186
• Gemalen aantal	870
• Water (totale lengte watergangen (km))	466.139

Kaders en doelen

De kaders en doelen die van toepassing zijn op het onderhoud van de verschillende kapitaalgoederen zijn vastgelegd in de relevante beleidsnota's die zijn weergegeven bij programma 2. Leefomgeving en Veiligheid. Met de uitvoering van de in deze nota's en beheerplannen gestelde doelen, werken we aan een gemeente waar het prettig is om te zijn en te leven. Een gemeente die schoon, heel, groen en duurzaam is en waar samenwerken met bewoners bij onderhoud en beheer een goede gewoonte is.

Kwaliteiten

Bij het beoogde onderhoudsniveau van de openbare ruimte geldt tussen de verschillende gebiedsdelen van de gemeente nog een aantal verschillen. We waarborgen een goed en veilig gebruik van voorzieningen in de openbare ruimte, onder andere door de tijdige uitvoering van alle noodzakelijke groot onderhoud en vervangingen. Het onderhoudsniveau voor de openbare ruimte wordt ieder jaar door de raad bepaald met de vaststelling van de begroting.

Voor de gemeente Groningen gelden de volgende kwaliteitsdoelen in het Beheer en onderhoud van de openbare ruimte:

Beheermatrix versie 2020	Hoofdstructuur	Binnenstad	Woonwijken	Bedrijven terreinen	Stedelijke en bovenstedelijke voorzieningen	Grote groen- en recreatiegebieden	
Onderdeel	radialen, belangrijke ov-lijnen wijkontsluitingswegen, hoofd fietsstructuren	voetgangers / winkelgebieden		bedrijven terreinen, industrie terreinen en kantorenparken	Hoofdstation, RUG, Gron. Museum, UMCG, Stadschouwburg, Oosterpoort, MartiniPlaza	stedelijke parken en recreatieve voorzieningen geldt ook voor begraafplaatsen	Noorderplantsoen
Verharding	Matig	Goed	Matig	Matig	Matig	Matig	Goed
Verlichting	Goed	Goed	Voldoende	Voldoende	Voldoende	Voldoende	Goed
Straatmeubilair en bebording	Goed	Goed	Voldoende	Voldoende	Goed	Goed	Goed
Groen	Matig	Goed	Matig	Matig	Matig	Matig	Goed
Bomen	Voldoende	Goed	Voldoende	Voldoende	Voldoende	Voldoende	Goed
Speelvoorzieningen	Voldoende	Voldoende	Voldoende	Voldoende	Voldoende	Voldoende	Goed
Kunstwerken	Voldoende	Goed	Voldoende	Matig	Voldoende	Voldoende	Goed
Schoonmaken	Matig	Goed	Matig	Matig	Matig	Matig	Goed

Legenda:

A+	zeer goed
A	goed
B	voldoende
C	matig
D	laag

Kort samengevat komt het erop neer dat de binnenstad en het Noorderplantsoen op het niveau 'Goed' worden onderhouden. Voor bepaalde delen van de openbare ruimte daarbuiten geldt het niveau 'Voldoende'. Het niveau 'Matig' wordt als ondergrens aangehouden.

Jaarlijks wordt door een Stadspanel en een extern bedrijf een schouw van de kwaliteit van de openbare ruimte uitgevoerd (BORG-schouw). De resultaten van de schouw worden gepresenteerd in de jaarlijkse BORG-rapportage.

Financieel

Een deel van de jaarlijks beschikbare middelen is nodig voor de dekking van vaste kosten. Het gaat dan vooral om de kapitaallasten van eerdere investeringen in vervanging van kapitaalgoederen. Het reguliere (dagelijks) en groot onderhoud brengen we rechtstreeks ten laste van de exploitatie. Wanneer onderhoud en reparaties niet meer toereikend zijn voor de instandhouding van voorzieningen, gaan we over tot vervanging. De investeringen die hiervoor nodig zijn, worden geactiveerd en de raad besluit jaarlijks over het beschikbaar stellen van de investeringskredieten daarvoor.

Beheer gemeentelijke gebouwen

Gebouw (Bedragen x 1.000 euro)	Boekwaarde 1-1-2023	Boekwaarde 31-12-2023	Voorziening 31-12-2023	Onderhouds	Onderhouds
				budget begroting 2023	budget rekening 2023
Brandweergebouwen	2.403	2.136	1.967	1.357	206
Kernvastgoed	141.054	155.330	17.876	5.415	3.118
Maatschappelijk vastgoed	313.056	307.644	16.554	7.029	5.568
Overige activa	207.865	222.746	5.799	3.502	1.823
Eindtotaal	664.378	687.856	42.196	17.303	10.716

Algemeen

Uitgangspunt bij het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen is het onderhoudsniveau drie conform NEN 2767: dit is een landelijk gangbaar niveau, dat ook is vastgelegd in de Vastgoednota. De NEN-meetmethode die tijdens de inspectie wordt uitgevoerd, leidt tot een 'score' die aangeeft wat de gemiddelde conditie van het onderzochte pand voor wat betreft het onderhoud is. De uitslag uit de meting is een 'score'. De score 3, op een schaal van 1 (nieuwbouw) tot 6 (zeer slecht) betekent: redelijk (geen nieuwbouw, beperkte onderhoudsschade of onderhoudsbehoefte) met als doel het pand in stand te houden. Algemeen wordt niveau 3 als het meest efficiënte onderhoudsniveau voor gebouwen beschouwd.

Voor de panden waar de gemeente verantwoordelijk is voor het onderhoud zijn meerjarige onderhoudsplanningen (MJOB's) opgesteld. Deze worden periodiek geactualiseerd en zijn te splitsen in planmatig en niet planmatig onderhoud. Om de onderhoudskosten door de jaren heen te egaliseren, zijn onderhoudsvoorzieningen ingesteld.

- Voor het planmatig onderhoud wordt in de begroting jaarlijks een dotatie aan de voorziening geraamd op basis van het meerjarig gemiddelde vanuit de MJOB's. De werkelijke onderhoudskosten worden ten laste van de voorziening gebracht. Dit voorkomt een grillig verloop in de exploitatie van de onderhoudskosten.
- Het niet planmatig onderhoud is een inschatting op basis van diverse variabelen, zoals de leeftijd en functie van het pand. Deze inschatting is opgenomen in het MJOB en daarvoor wordt jaarlijks een bedrag in de begroting opgenomen. Deze kosten moeten conform het BBV ten laste van de exploitatie worden gebracht en kunnen zodoende tot resultaten leiden.

De MJOB's komen tot stand door inventarisatie van het benodigde planmatige onderhoud door onze contractpartijen. In 2023 is het vastgoedareaal van de gemeentelijke objecten in twee percelen aanbesteed voor een periode van maximaal 10 jaar. Perceel één; Ambtelijk(kernvastgoed)en Cultuur en Welzijn. Perceel twee; Onderwijs en Sport050. Dit heeft geresulteerd in twee nieuwe contractpartijen die de objecten multidisciplinair gaan beheren. Dit betreft de disciplines; dak, gevel, elektrotechniek en werktuigbouwkunde. 2024 betreft een overgangsjaar van oude situatie naar nieuwe situatie. De contractpartijen zullen alle objecten inspecteren conform de NEN 2767. Dit zal resulteren in herijking van ons vastgoeddata en de MJOB. Afstemming en overeenstemming hierover wordt eind 2024 verwacht. Tot die tijd gebruiken wij het huidige MJOB als financieel stuurmiddel.

Kernvastgoed

Het grootste deel van de gebouwen in de portefeuille kernvastgoed is redelijk tot goed onderhouden. Voor deze gebouwen is een passende voorziening opgenomen op basis van het principe van instandhouding. Noodzakelijk onderhoud als gevolg van een hogere bezetting (bijvoorbeeld aan de klimaatinstallatie) in een gebouw is niet voorzien. Voor 2 gebouwen in deze categorie (Harm Buitenplein en Iederz Silkeborgweg) is met de bouwer ervan ook een onderhoudscontract voor meerdere jaren afgesloten. Die verricht het onderhoud. De revitalisering van het Stadhuis aan de Grote Markt 1 is inmiddels afgerond en het MJOP is in 2023 geactualiseerd.

Stadsbeheer onderzoekt op welke wijze hun dienstverlening naar de toekomst op de beste manier kan worden gehuisvest. Er wordt een visie uitgewerkt op de wijkposten, zodat een totaal beeld ontstaat van de huisvestingsbehoefte.

Het pand aan de Duinkerkenstraat 45 heeft op dit moment een belangrijke functie als het gaat om de huisvesting van Stadsbeheer. Er zijn verschillende ontwikkelingen die aanleiding geven om de pandstrategie van deze locatie tegen het licht te houden. Vanuit de gebruikers, Stadsbeheer en Facilitaire Services en Huisvesting (FSH) is geconstateerd dat de locatie Duinkerkenstraat in de toekomst een belangrijke rol blijft vervullen in de huisvesting van Stadsbeheer en nog een aantal andere organisatieonderdelen. Op dit moment wordt onderzocht op welke wijze het pand toekomstbestendig kan worden gerevitaliseerd.

Het (voormalige) gemeentehuis in Ten Boer is onvoldoende op niveau. Op dit moment zijn we bezig met een pilotproject om het gebouw te verduurzamen. In 2023 is daarvoor een aanzet gegeven en in 2024 zal de strategie voor dit pand duidelijk moeten worden, zodat hierop gericht kan worden ingezet.

Schoolgebouwen

De verantwoordelijkheid voor het onderhoud, de functionele aanpassingen en het up-to-date houden van de schoolgebouwen voor primair-, speciaal- en voortgezet onderwijs ligt - tenzij anders overeengekomen - bij de schoolbesturen. De schoolbesturen krijgen daarvoor de middelen van het rijk. De gemeente heeft daarom geen verantwoordelijkheid (financieel nog inhoudelijk) voor de technische en onderwijskundige staat van die gebouwen. Omdat de gemeente wel het wettelijke economisch claimrecht heeft, toetsen we periodiek de technische staat van de gebouwen. Voor schoolgebouwen die technisch en functioneel niet meer voldoen hebben we maatregelen bepaald om de kwaliteit te verbeteren. Die maatregelen en de nodige investeringen zijn vastgelegd in het Scholenplan Gro Up (ook genoemd integraal huisvestingsplan onderwijs (IHP)). Dat IHP is in april 2020 door de raad vastgesteld. Voor de uitvoering van het Scholenplan Gro Up hebben we een projectorganisatie opgericht die de planvoorbereiding en uitvoering van de projecten ter hand neemt. Momenteel werken we aan een actualisatie van het scholenplan Gro Up dat zal in het voorjaar van 2024 aan de raad worden voorgelegd. Het geactualiseerde Scholenplan Gro Up heeft een looptijd van 2024 tot en met 2027 en geeft ook weer een doorkijk naar de jaren daarna.

Van de gebouwen waarin meerdere functies naast onderwijs zijn samengebracht, zijn een aantal wel eigendom van de gemeente. Deze worden daarom door ons onderhouden. Ook schoolgebouwen, die niet meer voor onderwijs in gebruik zijn en om die reden door het schoolbestuur zijn teruggegeven aan de gemeente, zijn een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Dit geldt ook voor voormalige schoolgebouwen die een andere functie krijgen of deze al hebben gekregen. Voor deze gebouwen zijn - daar waar relevant - meerjarige onderhoudsplannen opgesteld gekoppeld aan het vastgoedperspectief voor deze panden. Onze onderhoudsplanning is in eerste instantie ingericht op instandhouding en dus NEN-conditie drie. Bij de eventuele wens voor aanpassingen aan gebouwen gaan we in overleg met de gebruikers over de mogelijkheden binnen de bestaande budgetten.

Sociaal culturele en welzijnsaccommodaties

Alle sociaal culturele accommodaties, die onder de werking van de accommodatienota vallen, zoals speeltuinverenigingen, buurtcentra, dorpshuizen en wijkcentra, worden gesubsidieerd voor de eigenaarslasten van de accommodatie.

Voor het onderhoud van gebouwen in gemeentelijk eigendom is een passende voorziening opgenomen op basis van het principe van instandhouding.

Voor de niet-gemeentelijke accommodaties is er een structurele bijdrage voor het groot onderhoud, gebaseerd op de meerjarige onderhoudsplanningen van de niet-gemeentelijke accommodaties. Dit is uitgewerkt in aanvullende regelgeving.

Het onderhoudsniveau van de sociaal culturele accommodaties is redelijk tot goed te noemen. Een uitzondering daarop was de Resedastraat 2a in de Oosterparkwijk waar speeltuinvereniging Oosterpark gehuisvest was. De

speeltuinenvereniging is ondergebracht bij Wijkcentrum Bij Van Houten en het pand aan de Resedastraat 2a is inmiddels gesloopt.

Het nieuwe Wijkcentrum Bij van Houten is volop in ontwikkeling. Zo is de volgende fase gestart waarbij het monument Oliemuldersweg 47, de van Houtenschool, betrokken wordt bij het wijkcentrum.

In Ten Boer is de versterking van het Dorpshuis (Sportlaan 2) gestart.

Culturele gebouwen

Tot de culturele gebouwen behoren onder meer cultureel educatieve centra, musea, panden voor podiumkunsten en bibliotheken. Veel van deze gebouwen zijn een visitekaartje voor de gemeente: het Groninger Forum aan de Nieuwe Markt, het Groninger Museum aan het museumplein, de kunstwerf aan de Bloemsingel, VRIJDAG aan de St. Jansstraat, cultuurcentrum 'De Oosterpoort' aan de Trompsingel en het Noord Nederlands Toneel aan de Bloemstraat. Door de hoge gebruikersdynamiek en vanuit de activiteiten in de gebouwen worden veelal extra eisen aan het gebouw gesteld (bovengemiddeld onderhoud en verbouwingen) Het onderhoudsniveau is doorgaans goed. Wel is het onderhoud aan cultuurcentrum De Oosterpoort tot een minimum beperkt In verband met het voornemen tot nieuwbouw. Dit zal de komende jaren zo blijven. Voor het onderhoud van de culturele gebouwen is een passende voorziening opgenomen op basis van het principe van instandhouding en passend bij de aard en gewenst niveau van onderhoud van het gebouw. Met name bij het Groninger Forum en Het Groninger Museum ligt het gewenst niveau van onderhoud hoog.

Het onderhoudscontract van de Nieuwe Markt 1 (Forum Groningen) is per 1 januari 2023 aanbesteed. Het afgelopen jaar heeft dan ook in het teken gestaan van de overdracht en implementatie van de nieuwe onderhoudspartij.

De kunstwerf is nu volop in gebruik. In 2018 besloot de gemeenteraad tot de gezamenlijke huisvesting van een aantal dans- en theatergezelschappen. Deze waren versnipperd over de stad gehuisvest in panden die zowel inhoudelijk als milieutechnisch onvoldoende op de toekomst waren voorbereid. In september 2022 heeft dit nieuwe cultuurcluster in de vorm van de Kunstwerf (volledige nieuwbouw) en de naastgelegen Villa B (verduurzaamd en gerenoveerd) zijn deuren geopend. Het gebouw is gasloos en geeft de instellingen op een unieke en eigenzinnige wijze onderdak waarbij onderlinge samenwerking nog makkelijker maakt.

VRIJDAG is nu gehuisvest op drie verouderde locaties, waarvan één in de binnenstad. Er wordt volop gewerkt aan de herontwikkeling van de locatie aan de St Jansstraat ten behoeve van de integrale huisvesting van VRIJDAG op één locatie.

Het cultuurcentrum De Oosterpoort is inmiddels meer dan 50 jaar oud. De kwaliteit van het pand (alle zalen en foyers gelijkvloers) worden in toenemende mate overschaduwd door de gedateerdheid van het pand en de installaties. Dit zet de onderhoudsbudgetten onder druk. In 2017 werd duidelijk dat de huidige Oosterpoort niet langer meekan en zijn verschillende besluiten aan de raad voorgelegd op weg naar een nieuw muziekcentrum. De planvorming is in volle gang en er ligt een onderhoudsplan tot en met 2030, waarbij alleen onvermijdbare maatregelen genomen worden om het gebouw nog in stand te houden. Wanneer nieuwbouw langer op zich laat wachten, heeft dit financiële consequenties.

De stadsschouwburg is in het afgelopen jaar overgenomen van het Groninger Monumenten Fonds. Bij de overdracht is het onderhoudsniveau in beeld gebracht. Het op niveau brengen van het gebouw naar de gewenste conditie is momenteel al in werking gezet.

Sportaccommodaties

Alle geplande onderhoud- en verduurzamingswerkzaamheden uit de MJOP zijn voor 2023 uitgevoerd. De MJOP zelf moest geactualiseerd worden. Het Verbeterprogramma beheer en onderhoud sportaccommodaties behelst een technische, juridische en administratieve analyse van de panden. Voor zover relevant wordt een voorstel geformuleerd voor het eventueel het wijzigen van de eigendomssituatie. In 2024 worden hier onder regie van een externe projectmanager verschillende deelprojecten voor ingericht, bijvoorbeeld op het gebied van eigendomsposities en het formaliseren van diverse afspraken. Om te bepalen of de bestaande sportaccommodaties toekomstbestendig zijn, zal er een koppeling worden gemaakt met het eind 2024 op te leveren "Masterplan

Sportvoorzieningen". De herijking van het proces van beheer en onderhoud voor de sportaccommodaties wordt in de loop van 2024 afgerond en zal eind 2024 voorgelegd worden aan de raad.

Daarnaast zijn we in 2023 druk bezig geweest met de herontwikkelingsopgave voor het sportcentrum Kardingse tot een integrale, gebiedsgerichte aanpak. De benodigde investeringen uit de MJOP die tevens gericht zijn op instandhouding tot uiterlijk 2028, zijn uitgevoerd. De herbouw van de gymzalen Molukkenstraat en de Meet zijn gerealiseerd en inmiddels in gebruik genomen. Alleen de dakrenovatie van zwembad de Parrel is nog niet gestart. Het dak moet nader onderzocht worden omdat de aanwezige dak apparatuur, de geplande renovatie in de weg staat. Voor de 'Vervanging Investerings Planning kunstgrasvelden' (VIP) wordt jaarlijks opnieuw onderzocht op noodzaak van vervanging voor het desbetreffende jaar. Voor 2023 stond de vervanging van de velden 1, 3 en 5 op het sportpark Essenberg gepland en het hoofdveld hockey bij HCG. De velden 3 en 5 op de Essenberg zijn een jaar doorgeschoven in verband met de ontwikkelingen van de non/mineraal ingestrooide infill kunstgrasvelden. Eén type mineraal ingestrooid veld is in 2023 op de sportvloerenlijst gezet door de KNVB waardoor we deze twee velden nu kunnen vervangen door deze kunstgrasmat. Het hoofdveld van HCG is gekeurd en was nog niet aan vervanging toe en is een jaar opgeschoven.

Paragraaf 5: Financiering

De wettelijke kaders (normen) voor de financiering van gemeenten en provincies zijn vastgelegd in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido). Het voornaamste doel is het beperken van renterisico's. De kaders zijn uitgewerkt en vastgelegd in het Treasury Statuut 2020 en het Handboek Treasury 2020. De uitvoering van de Treasury functie en de ontwikkelingen op het gebied van financiering worden in deze paragraaf toegelicht.

Relevante ontwikkeling

Kaders

De gemeente Groningen heeft in 2023 aan de wettelijke financieringsnormen voldaan.

- **Kasgeldlimiet.** De kasgeldlimiet voor 2023 is vastgesteld op 98 miljoen euro. De netto vlottende schuld is het saldototaal van alle bankrekeningen van de gemeente Groningen, inclusief de korter dan een jaar uitgezette en opgenomen geldleningen. De vlottende schuld aan het einde van de drie maanden binnen een kwartaal, vormen het kwartaalgemiddelde dat niet hoger mag zijn dan de kasgeldlimiet.
- **Renterisiconorm.** Net als bij de kasgeldlimiet, heeft de renterisiconorm vooral tot doel renterisico's te beheersen. Daarom wordt bij de begroting een maximum vastgesteld voor aflossingen en/of renteherzieningen op langlopende leningen in een bepaald jaar. De renterisiconorm is 20% van het begrotingstotaal.

Financieringsbehoefte

De gemeentelijke investeringen worden gefinancierd met interne en externe financieringsmiddelen. De interne financieringsmiddelen bestaan uit reserves en voorzieningen. De externe financieringsmiddelen zijn geldleningen met een looptijd van minimaal een jaar. Een deel van de investeringen financieren we met kort beschikbaar vermogen, zoals kasgeldleningen en overig netto werkkapitaal. Het netto werkkapitaal is het saldo van debiteuren, crediteuren en overlopende posten, zoals vooruit ontvangen subsidies.

Financieringsbehoefte (x 1 miljoen euro)	Bedrag	
	1-1-2023	31-12-2023
Saldo geldleningen o/g tot en met 2023	1.146	1.101
Beschikbare reserves en voorzieningen	336	372
Totaal lange financieringsmiddelen (A)	1.482	1.473
Investeringen voorgaande jaren	1.543	1.480
Investeringen 2023	0	140
Totaal benodigde financieringsmiddelen (B)	1.543	1.620
Financieringsbehoefte (saldo A - B)	61	147

Werkelijk aangetrokken langlopende leningen

Afhankelijk van onze renteverwachtingen bepalen we onze financieringsstrategie. Aangezien we gedurende het jaar een dalende rente op langlopende leningen verwachtten, hebben we zo laat mogelijk in 2023 een langlopende lening aangetrokken. Onze verwachting was dat de kasgeldlimiet vanaf het vierde kwartaal van 2023 zou worden overschreden. Daarom is in december 2023 een langlopende lening van 40 miljoen euro aangetrokken.

Beoordeling kredietwaardigheid tegenpartijen (uitgezette geldleningen en verstrekte garanties)

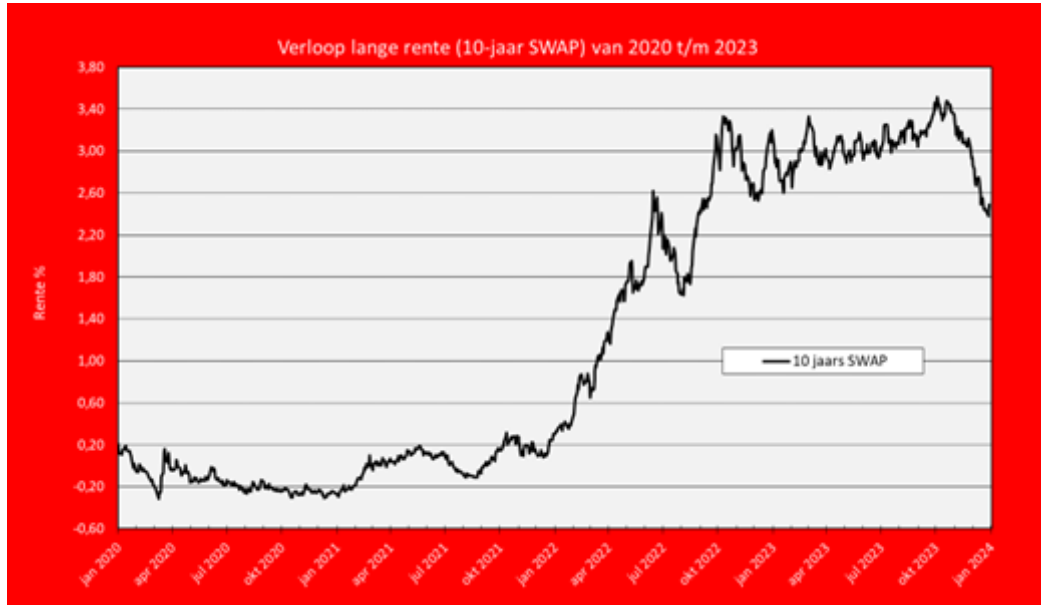
De gemeente Groningen verstrekt ook leningen en garanties aan gelieerde bedrijven en instellingen. Jaarlijks analyseren we de jaarrekeningen en toetsen we de kredietwaardigheid van die bedrijven en instellingen. Eventueel wordt dat aangevuld met een zogeheten position paper. Bij (verwachte) betalingsproblemen worden maatregelen genomen, zoals invorderingsmaatregelen, herstructurering van de lening en het instellen van een voorziening voor oninbaarheid.

Schatkistbankieren

Het is mogelijk dat de gemeente een overschot heeft aan liquide middelen. Dit geld kan eventueel worden uitgeleend aan andere overheden. Wat dan nog boven de vastgestelde drempel uitkomt, moet de gemeente verplicht uitzetten bij het Rijk (schatkistbankieren). In 2023 is gemiddeld 34,3 miljoen euro uitgezet bij het Rijk en is voldaan aan de verplichting. Het drempelbedrag voor 2023 is vastgesteld op 11,3 miljoen euro.

Renteontwikkeling

Lange rente

Zoals bovenstaande grafiek laat zien was er tot begin 2022 sprake van een zeer lage, soms zelfs negatieve, rentestand. Vooruitlopend op verwachte verhogingen van de beleidsrente door de ECB i.v.m. de sterk oplopende inflatie, begon de rente vanaf begin 2022 scherp te stijgen. Die verwachtingen hadden te maken met de sterk opgelopen inflatie vanaf het einde van de Corona-crisis en de schokeffecten van de oorlog in Oekraïne op de energieprijzen. Halverwege 2022 begon de ECB daadwerkelijk met het verhogen van de rente.

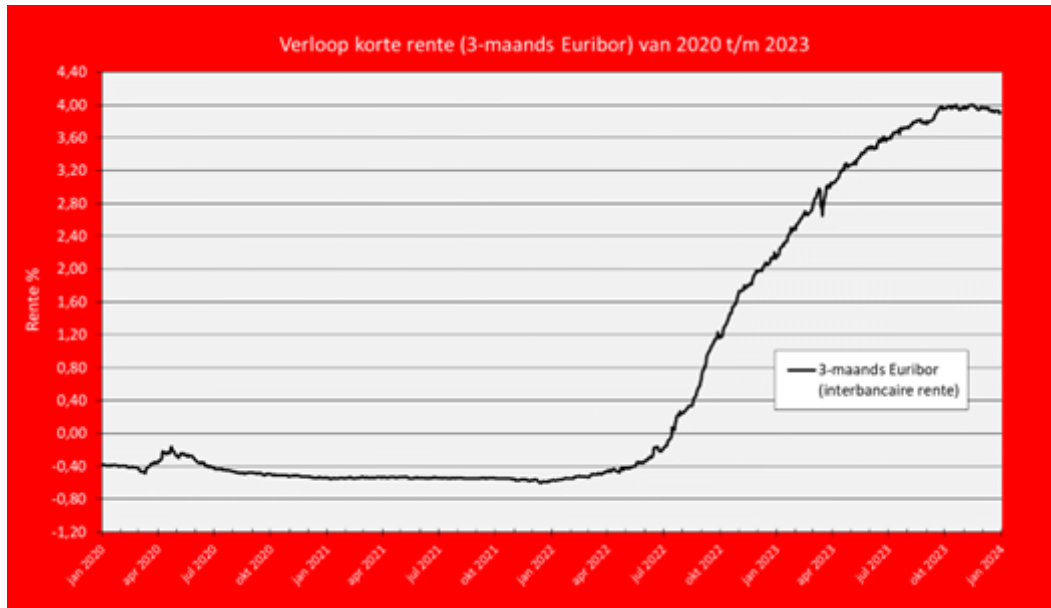
Gedurende het grootste deel van 2023 is sprake geweest van een schommelend patroon van de rente in een brede range. In september en oktober 2023 was sprake van een stijging en topvorming rond de 3,5 %. In de maanden november en december is de rente, onder invloed van een sterke daling van de inflatie en de verwachting van het snel inzetten van een reeks renteverlagingen door de ECB, scherp gedaald naar het dieptepunt van de afgelopen 12 maanden.

De grondexploitatie (Grex) rente en het Rente Omslag Percentage (ROP) zijn onderworpen aan een nacalculatie. De werkelijke Grex rente kwam uit op 1,48%. Het ROP bleef gelijk aan het begrote percentage.

Gehanteerde rentepercentages 2023: rentetoerekening

Rente-omslagpercentage (ROP)	1,55%
Grex rente (begroot)	1,64%
Rente bekleemde reserves	1,55%

Korte rente

Uit bovenstaande grafiek wordt duidelijk dat de korte rente zeer sterk gecorreleerd is aan de wijzigingen van de beleidsrentes door de Europese Centrale Bank. De eerste verhoging door de ECB was in juli 2022. In totaal waren er 10 renteverhogingen tot aan september 2023. In verband met de afnemende inflatie houdt de ECB de beleidsrentes sindsdien stabiel.

Rentelasten externe financiering en renteresultaat

Het volgende overzicht geeft inzicht in de rentelasten op externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.

Overzicht rentelasten externe financiering (bedragen x 1.000 euro)	
Externe rentelasten over de korte en lange financiering	28.372
Externe rentebaten	10.208
Saldo door te rekenen externe rente	18.164
Rente door te berekenen aan grondexploitatie	14
Rente van projectfinanciering	239
Minus toe te rekenen aan projecten (inclusief grondexploitaties)	253
Totaal door te rekenen externe rente (A)	17.911
Rente over eigen vermogen (B)	995
Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde) (C)	28
Aan taakvelden (programma's inclusief overzicht overhead) toe te rekenen rente (A+B+C)	18.934
Werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	22.971
Renteresultaat op het taakveld Treasury (voordeel)	4.036

De leningenportefeuille van de gemeente Groningen bestaat uit opgenomen en uitgezette leningen. Bij de uitgezette leningen gaat het om leningen die de gemeente Groningen heeft verstrekt aan verbonden partijen en woningbouwcorporaties. Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke rechtspersonen, waar de gemeente zowel een bestuurlijk als financieel belang bij heeft.

De externe baten bestaan voornamelijk uit de ontvangen rente op uitgezette leningen en op schatkisttegoeden. De rente aan de grondexploitaties is doorberekend op basis van de stand per 1 januari 2023 tegen het nagecalculeerd tarief van 1,48%. De rente van projectfinanciering betreft de toegerekende rente aan Sportcentrum Europapark.

De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente is berekend door het ROP (van 1,55 %) te vermenigvuldigen met de boekwaarde van de vaste activa die worden ingezet voor de taakvelden.

Risicobeheer financieringsportefeuille

Dit onderdeel geeft een samenvatting van het risicoprofiel van de organisatie. Verder wordt ingegaan op de gegevens die vanuit de Wet Financiering Decentrale Overheden (Fido) voor de toezichthouder nodig zijn.

Limietenoverzicht (bedragen x 1.000 euro)	2022	2023
Limieten kort geld		
Kasgeldlimiet	92.000	98.000
Drempelbedrag schatkistbankieren	11.163	11.307
Limieten lang geld		
Renterisiconorm	216.000	231.000

Kasgeldlimiet, Renterisiconorm en Leningenportefeuille

Kasgeldlimiet

Zoals in het begin van deze paragraaf is gemeld, heeft de gemeente voldaan aan de wettelijke normen en is de kasgeldlimiet in 2023 niet overschreden.

Kasgeldlimiet (bedragen x 1.000 euro)	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Vlottende schulden	41.000	16.667	38.626	26.667
Vlottende middelen	11.163	2.272	0	3.771
Netto vlottende schulden	29.837	14.395	38.626	22.895
Begrotingstotaal 2023	1.153.535	1.153.535	1.153.535	1.153.535
Kasgeldlimiet 8,5% van begrotingstotaal	98.000	98.000	98.000	98.000
Ruimte tot de kasgeldlimiet	68.163	83.605	59.374	75.105

Renterisiconorm

Uit de volgende tabel blijkt dat het renterisico op de vaste schuld in 2023 onder de wettelijke norm is gebleven.

Rente risiconorm en renterisico's vaste schuld (bedragen x 1.000 euro)	2023	2024	2025	2026
Begrotingstotaal	1.153.535	1.293.058	1.289.299	1.312.811
Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	20%	20%	20%	20%
Rente risiconorm	231.000	259.000	258.000	263.000
Aflossingen	85.689	91.100	110.642	61.200
Ruimte onder renterisiconorm	97.860	166.737	137.168	200.793

Kredietrisico's op verstrekte gelden

In dit onderdeel worden per groep de kredietrisico's op verstrekte geldleningen getoond.

Risicogroep (bedragen x 1.000 euro)	Restantschuld per 31-12-2023	Risico %

Grondexploitatie maatschappij Meerstad	317.150	64,86%
Overheidsbanken en schatkistbankieren	72.454	14,82%
Woningcorporaties met garantie WSW	45.506	9,31%
Financiële instellingen (AA en hoger)	1.778	0,36%
Overige toegestane instellingen volgens Treasury statuut	51.310	10,49%
Particulieren	786	0,16%
Niet toegestane instellingen volgens Treasury statuut	0	0,00%
Totaal Risicodragend	488.984	100,00%
Voorzieningen langlopende leningen	-358	
Totaal Balanspositie	488.626	

Opgenomen leningen

Mutaties in Leningenportefeuille leningen OG	Bedrag x 1.000 euro	Gemiddelde rente
Stand per 1 januari 2023	1.548.738	
Bij: Nieuwe leningen	42.459	2,83%
Af: Reguliere aflossingen	103.090	3,16%
Af: Vervroegde aflossingen	689	2,25%
Af: Renteaanpassing (oud percentage)	4.971	2,38%
Bij: Renteaanpassing (nieuw percentage)	4.971	3,33%
Stand per 31 december 2023	1.487.418	1,82%

Uitgezette leningen

Mutaties in portefeuille leningen UG	Som leningen x 1.000 euro	Gemiddelde rente
Stand per 1 januari 2023	396.930	
Bij: Nieuwe leningen	4.700	3,19%
Af: Reguliere aflossingen	22.079	3,33%
Af: Vervroegde aflossingen	689	2,25%
Af: Renteaanpassing (oud percentage)	4.971	2,38%
Bij: Renteaanpassing (nieuw percentage)	4.971	3,33%
Stand per 31 december 2023	378.862	2,10%

Vervroegde aflossing langlopende leningen

In 2023 is op verzoek een verstrekte lening aan een woningbouwcorporatie vervroegd afgelost. De lening was gemacht gefinancierd bij de Nederlandse Waterschapsbank en de opgenomen lening is daar ook afgelost.

Paragraaf 6: Verbonden partijen

Ontwikkelingen

Algemeen

Op 14 december 2021 heeft de Eerste Kamer ingestemd met een wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). Hiermee wordt de politieke verantwoording over gemeentelijke samenwerking versterkt.

Volksvertegenwoordigers krijgen zo meer mogelijkheden om hun controlerende rol in dit soort samenwerkingen in te vullen en te versterken. De wijziging is vanaf 1 juli 2022 geleidelijk in werking getreden. Voor het aanpassen van gemeenschappelijke regelingen aan de gewijzigde wet geldt een termijn van 2 jaar.

Met deze wetswijziging wordt de betrokkenheid van volksvertegenwoordigers bij het bestuur van een samenwerkingsverband verbeterd. Zo krijgen de volksvertegenwoordigers meer invloed op besluiten van een gemeenschappelijke regeling, bijvoorbeeld via zienswijzen of door het instellen van een gemeenschappelijke adviescommissie voor raadsleden bij zware regelingen. Ook krijgen volksvertegenwoordigers meer mogelijkheden om invloed te hebben op het functioneren van een regeling, bijvoorbeeld via verplichte afspraken over evaluatie van de regeling en de verplichting om scherpere afspraken te maken over (financiële) gevolgen van uittreding voor de uittredende deelnemers. Op deze manier bestaat vooraf al duidelijkheid bij alle deelnemers over de (financiële) gevolgen die een eventuele uittreding met zich mee brengt. Daarnaast komen er extra controlebevoegdheden, zoals de mogelijkheid om een enquête in te stellen over het functioneren van de gemeenschappelijke regeling. Wel dienen de raden van alle in de gemeenschappelijke regeling deelnemende gemeenten met deze enquête in te stemmen. Er is daarbij dus een raadsmeerderheid nodig in iedere deelnemende gemeente. Mede in verband met de wetswijziging werken we aan de herziening van de Kadernota Verbonden Partijen.

Nieuwe verbonden partijen

Op 4 oktober 2023 is door de raad besloten om krediet beschikbaar te stellen voor de aankoop van de monumentale panden in de stad door de gemeente van GMF NV en voor de aankoop van de rechtspersonen GMF Stad BV, GMF Watertoren BV en GMF Prinsenhof BV door de gemeente van GMF NV. Dit in het kader van de splitsing en voorgenomen liquidatie van GMF NV. De transactie is uitgevoerd op 4 december 2023. Vanwege de (aardbevings)schade aan het pand en dringende onderhoudssituatie was vooruitlopend daarop eerder in 2023 al GMF Stadsschouwburg BV overgenomen.

Op 19 december 2023 is Gemeentelijk Energiebedrijf Holding BV opgericht. Doel van deze BV is het initiëren, ontwikkelen, begeleiden en voeren van regie over lokale energieprojecten en lokale energievraagstukken, zulks mede vanwege de lokale energietransitie. Het gaat daarbij vooral om zon- en windenergieprojecten.

Verbonden partijen in liquidatie of afbouw

De Stichting Industrie- en Handelsgebouwen Groningen (SIG) heeft als enige resterende doel de afwikkeling van de vordering op de failliete boedel van de TCN-Groep. Na finale afwikkeling daarvan zal de stichting worden opgeheven. De Stichting Weerwerk wordt op basis van het raadsbesluit uit 2011 afgebouwd en zal worden opgeheven nadat de enige resterende werknemer in dienst kan treden bij een andere werkgever. Dat zal naar verwachting in 2024 zijn. In verband met het verwerken van de grootste afvalstromen door Omrin met ingang van 2022 vindt onderzoek plaats naar de organisatievorm die zich in de toekomst het beste leent voor de samenwerking in ARCG-verband en de mogelijkheden om de gemeenschappelijke regeling te ontvlechten. Op basis van de uitkomsten van deze onderzoeken zullen besluiten worden genomen over de toekomstige invulling van de rol van de ARCG.

In verband met de afronding van de gebiedsontwikkeling Haren Noord, verwachten we de liquidatie van de rechtspersonen Dilgt Hemmen Essen BV en Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord in 2024.

Door de te geringe schaalgrootte hebben de aandeelhouders moeten concluderen dat GMF NV in de huidige vorm niet levensvatbaar is. De monumenten gelegen in de gemeente Groningen zijn in 2023 door de gemeente

overgenomen, evenals de gerelateerde schulden en de rechtspersonen GMF Stad BV, GMF Watertoren BV en GMF Prinsenhof BV. In 2024 kan het bezit buiten de gemeente Groningen naar verwachting worden afgestoten en vervolgens zal de rechtspersoon worden opgeheven.

In verband met de overdracht van de watertoren Noord aan de Noorderbinnensingel door GMF Watertoren BV aan de gemeente, kan GMF Watertoren BV, na afwikkeling van de resterende verplichtingen (waarvoor een voorziening is gevormd), worden opgeheven.

Op basis van afspraken uit 2015 kon het pand stadsschouwburg voor 1 euro worden terug geleverd door GMF Stadsschouwburg BV aan de gemeente. De rechtspersoon GMF Stadsschouwburg BV dient daarom geen doel meer en zal, na afwikkeling van resterende rechten en plichten, in 2024 worden opgeheven.

Overzicht verbonden partijen

Onderstaande tabellen geven een overzicht van waar de beleidsmatige informatie per verbonden partij beschikbaar is.

Gemeenschappelijke regelingen	Deelprogramma
Eems Dollard Regio (EDR)	1.1. Economie & Werkgelegenheid
Omgevingsdienst Groningen	1.1. Economie & Werkgelegenheid
Centrumregeling Beschermd Wonen Groningen	3.3. Welzijn, Gezondheid en Zorg
PG & Z (RIGG/ GGD)	3.3. Welzijn, Gezondheid en Zorg
Publiek vervoer Groningen Drenthe	3.3. Welzijn, Gezondheid en Zorg
Meerschop Paterswolde	2.1. Kwaliteit leefomgeving
Groninger Archieven	3.5. Cultuur
OV-bureau Groningen Drenthe	1.2. Mobiliteit
ARCG	2.1. Kwaliteit leefomgeving
Veiligheidsregio Groningen	2.2. Veiligheid
Noordelijk Belastingkantoor	4.1. Dienstverlening

Vennootschappen en coöperaties	Deelprogramma
Thermiek BV	3.1. Werk en Inkomen
Euroborg NV	1.1. Economie & Werkgelegenheid
NV Waterbedrijf Groningen	1.1. Economie & Werkgelegenheid
Enexis Holding/Tijdelijke deelnemingen als gevolg van verkoop productie- en leveringsbedrijf Essent	1.1. Economie & Werkgelegenheid
Community Network Noord-Nederland BV	1.1. Economie & Werkgelegenheid
WarmteStad BV	1.1. Economie & Werkgelegenheid
MartiniPlaza Vastgoedmaatschappij BV	3.5. Cultuur
GEMM CV en BV (Meerstad)	1.3. Wonen
Dilgt Hemmen Essen BV	1.3. Wonen
NV BNG Bank	4.3. Algemene Inkomsten en Post Onvoorzien
NV Groninger Monumentenfonds	1.3. Wonen
Omrin NV	2.1. Kwaliteit leefomgeving
De Suikerzijde BV	1.3. Wonen
Stadshavens BV	1.3. Wonen
Gemeentelijk Energiebedrijf Holding BV	1.1. Economie en Werkgelegenheid
GMF Watertoren BV	1.3 Wonen
GMF Prinsenhof BV	1.3 Wonen
GMF Stad BV	1.3 Wonen

GMF Stadsschouwburg BV	1.3 Wonen
------------------------	---------------------------

Stichtingen	Deelprogramma
WeerWerk Groningen	3.1. Werk en Inkomen
Stichting Industrie- en Handelsgebouwen Groningen (SIG)	1.1. Economie & Werkgelegenheid
Stichting Ondernemerstrefpunt Groningen	1.1. Economie & Werkgelegenheid
Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord	1.3. Wonen
Sociaal Fonds Groningen	4.4. Algemene Ondersteuning organisatie

Overig	Deelprogramma
Vereniging van gemeenten aandeelhouders Enexis Noord-Nederland (VEGANN)	1.1. Economie & Werkgelegenheid
Vereniging van Groninger gemeenten	4.2.College en Raad, wijkontwikkeling en wijkvernieuwing

De financiële cijfers zoals opgenomen in onderstaande tabellen hebben wij ontleend aan de meest recente vastgestelde jaarrekeningen van de verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regelingen

Eems Dollard Regio (EDR)

Gemeenschappelijke regeling Openbaar Lichaam 'Eems Dollard Regio'	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling, Openbaar Lichaam.
Vestigingsplaats	Leer (Duitsland)
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang is gediend bij de doelstelling gericht op het realiseren en bevorderen van grensoverschrijdende samenwerking, op zowel regionaal als plaatselijk niveau, in de noordelijke grensstreek van Nederland en Duitsland.
Relatie met deelprogramma	1.1. Economie en Werkgelegenheid.
Deelnemende partijen	Duitse en Nederlandse gemeenten, alsmede andere regionale overheden en Kamers van Koophandel in de Eems Dollard Regio.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft, net als ieder lid, recht op 2 vertegenwoordigers in het algemeen bestuur (de EDR-Raad).
Financieel belang	Financieel belang: de gemeente Groningen betaalt jaarlijks een ledenbijdrage op basis van haar inwonertal. Voor 2023 was dit 21 duizend euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2022 was 713 duizend euro en op 31 december 2022 een bedrag van 689 duizend euro. Het vreemd vermogen op 1 januari 2022 was 3,7 miljoen euro en op 31 december 2022 een bedrag van 3,4 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat 2022 bedroeg 23 duizend euro negatief.
Financiële risico's	Geen.
Relevante beleidsinformatie	De EDR stimuleert grensoverschrijdende projecten vooral door het verstrekken van Europese subsidies.
Beleidsrisico	Geen.

Omgevingsdienst Groningen

Omgevingsdienst Groningen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Veendam

Doelstelling en openbaar belang	De Omgevingsdienst Groningen is ingesteld om vergunningverlenende, toezichthoudende en handhavingstaken op het gebied van het omgevingsdomein voor de deelnemers te gaan uitvoeren, waarmee de deelnemers de kwaliteit van de uitvoering van deze taken willen verbeteren.
Relatie met deelprogramma	1.1. Economie en werkgelegenheid
Deelnemende partijen	De provincie Groningen en de 10 Groninger gemeenten.
Bestuurlijk belang	Een collegelid is lid van het Dagelijks Bestuur. Daarnaast vertegenwoordigt hij/zij de gemeente in het Algemeen Bestuur dat bestaat uit 11 leden. Alle colleges van de 10 Groninger gemeenten en de provincie Groningen zijn vertegenwoordigd met één lid in het Algemeen Bestuur. Een gedeputeerde van de provincie Groningen is voorzitter van het Algemeen Bestuur.
Financieel belang	De totale deelnemersbijdrage voor de gemeente Groningen in 2023 bedroeg 1,1 miljoen euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2023 was 219 duizend euro en bedraagt op 31 december 2023 335 duizend euro. Het vreemd vermogen op 1 januari 2023 3,7 miljoen euro en op 31 december 2023 5,4 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat 2023 bedroeg 16 duizend euro positief.
Financiële risico's	Het weerstandsvermogen bestaat uit de post onvoorzien en de algemene reserve, tezamen 242 duizend euro. De risico's zijn voor 2024 begroot op 300 duizend euro. Aanvulling op de algemene reserve is nodig tot weerstandsniveau.
Relevante beleidsinformatie	De Omgevingsdienst Groningen is een uitvoeringsorganisatie op het gebied van de vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) van én voor de provincie en alle gemeenten in de provincie Groningen sinds november 2013.
Beleidsrisico	Geen.

Centrumregeling Beschermd Wonen Groningen

Centrumregeling Beschermd Wonen, opvang en inloopvoorziening GGZ Groningen 2021	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling, centrumgemeente
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het doel van de Centrumregeling Beschermd Wonen is de taken en bevoegdheden van de regiogemeenten in het kader van de Wmo 2015 op het gebied van beschermd wonen, de inloop GGZ en de begeleiding maatschappelijke opvang en vrouwenopvang door mandaat en volmacht op te dragen aan de centrumgemeente Groningen. Vanaf 1 januari 2021 zijn de taken Beschermd Wonen, op basis van de met alle gemeenten gemaakte samenwerkingsafspraken, in fasen door gedecentraliseerd naar elke individuele gemeente. De Groninger gemeenten blijven samenwerken (NvO) op het onderdeel BW&O en hebben hiervoor een convenant en programmastructuur ingericht waarin de samenwerkingsafspraken staan en op welke onderdelen we gezamenlijk diensten uitvoeren en organiseren.
Relatie met deelprogramma	3.3. Welzijn, gezondheid en zorg
Deelnemende partijen	Gemeenten Eemsdelta, Groningen, Het Hogeland, Midden-Groningen, Oldambt, Pekela, Stadskanaal, Veendam, Westerkwartier en Westervolde.
Bestuurlijk belang	Het betreft een lichte GR, zonder eigen bestuur en zonder een eigen uitvoeringsorganisatie. De portefeuillehouder is een lid van het college. Regionaal is een bestuurlijk OOGO ingericht voor de verbinding met alle Groninger gemeenten. En er is een regionaal programma BW&O die namens alle Groninger gemeenten de uitvoering en organisatie coördineert.
Financieel Belang	De gemeente Groningen ontvangt als centrumgemeente gelden (geoordeelde middelen voor Beschermd wonen en Opvang) als onderdeel van de uitkeringen

	die via het Gemeentefonds lopen. Het budget is niet onderverdeeld naar de deelnemende gemeenten.
Vermogen	De centrumregeling heeft geen eigen vermogen of vreemd vermogen. Het resultaat Beschermd wonen wordt jaarlijks verdeeld onder alle deelnemende gemeenten, het resultaat op de Maatschappelijke opvang en Vrouwenopvang wordt meegenomen als het budget voor volgend jaar.
Financieel resultaat	Beschermd Wonen 2023: Het regionale resultaat bedraagt 6,8 miljoen euro voordelig. Het aandeel van de gemeente Groningen hierin is 2,7 miljoen euro. Maatschappelijk Opvang/Vrouwenopvang 2023: Het regionale resultaat bedraagt 9,9 miljoen euro voordelig. Conform de centrumregeling blijven deze middelen binnen het programma.
Financiële risico's	Er zijn geen specifieke risico's.
Relevante beleidsinformatie	Per 1 januari 2021 geldt de nieuwe gemeenschappelijke regeling Beschermd wonen en Opvang, met het bijbehorende convenant. Ondanks de decentralisatie van een aantal taken naar de regiogemeenten, blijft Groningen voor onder andere de inkoop, de bovenregionale inloopvoorziening GGZ en de Maatschappelijke opvang verantwoordelijk. Het voortzetten van deze taken biedt continuïteit aan een bijzonder kwetsbare groep, de inwoners met een psychische kwetsbaarheid.
Beleidsrisico	Geen.

PG & Z (RIGG/ GGD)

Publieke Gezondheid & Zorg Groningen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft de bescherming en bevordering van de gezondheid van de bevolking, de rampenbestrijding en crisisbeheersing en het (doen) organiseren van zorg aan de bevolking. De GR PG&Z kent twee uitvoeringsorganisaties: de GGD en de Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG) voor de inkoop van de jeugdhulp. Het Algemeen Bestuur van de GR Publieke Gezondheid & Zorg heeft op 24 februari 2023 besloten om het model waarbij de taakvelden publieke gezondheid en jeugdhulp in twee aparte rechtsvormen zijn ondergebracht nader uit te werken. Daarbij gaat het om een splitsing van de huidige gemeenschappelijke regeling in twee afzonderlijke gemeenschappelijke regelingen.
Relatie met deel programma	3.3. Welzijn, gezondheid en zorg
Deelnemende partijen	De 10 Groninger gemeenten.
Bestuurlijk belang	Een collegelid is voorzitter van het Dagelijks Bestuur en vertegenwoordigt de gemeente in het Algemeen Bestuur, dat gevormd wordt door de portefeuillehouders Gezondheid of Jeugdhulp van de Groninger gemeenten.
Financieel belang	Het financieel belang bestaat uit twee onderdelen. Ten eerste verstrekken we middelen in de vorm van een gemeentelijke bijdrage van in totaal 10,7 miljoen euro (GGD 9,5 miljoen euro en RIGG 1,2 miljoen euro). Ten tweede is er door de gemeente een lening verstrekt voor de financiering van een Mobiele Röntgen Unit ad 1 miljoen euro. Jaarlijks wordt hierop 100 duizend euro afgelost. Deze lening is per 31 december 2023 afgelost. Er is nog geen vervangingsinvestering gepleegd.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2023 was 2,9 miljoen euro en bedraagt op 31 december 2023 2,0 miljoen euro. Het vreemd vermogen was op 1 januari 2023 48,6 miljoen euro en op 31 december 2023 35,1 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat van 2023 bedroeg 890 duizend euro negatief.
Financiële risico's	Door de CAO stijgingen van de afgelopen periode heeft ook de PG&Z te maken met sterk gestegen loonkosten. Dit heeft in 2023 geleid tot een negatief

	<p>resultaat. Om het weerstandsvermogen op peil te houden is in 2023 al besloten een gedeelte van het resultaat bij de deelnemers op te halen. Doordat in het meerjarenbeeld onvoldoende rekening is gehouden met deze loonstijging werkt dit ook door in 2024 en 2025. Door het lage eigen vermogen wordt er snel een beroep gedaan op de deelnemers om extra bij te dragen.</p>
Relevante beleidsinformatie	<p>Het openbaar belang van de GGD betreft de bescherming en bevordering van de gezondheid van de bevolking, de rampenbestrijding en crisisbeheersing en het (doen) organiseren van zorg aan de bevolking.</p> <p>Wij werken samen met de Groninger gemeenten en de Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG) aan de transformatie jeugdhulp. In de inkoop van de jeugdhulp, die de RIGG voor de 10 Groninger gemeenten uitvoert, is de transformatiegedachte zoveel mogelijk doorgevoerd. De focus ligt op innovatie van de inkoop en meer grip en regie als gemeente. De RIGG heeft in 2023 de doelstellingen uit haar Veranderplan goeddeels afgerond. De splitsing van de huidige GR in twee afzonderlijke regelingen is in 2023 voorbereid.</p>
Beleidsrisico	Geen.

Publiek vervoer Groningen Drenthe

Publiek Vervoer Groningen Drenthe	
Rechtsvorm	Bedrijfsvoeringsorganisatie op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen
Vestigingsplaats	Assen
Doelstelling en openbaar belang	Groningen en Drenthe willen een optimaal vervoersnetwerk creëren, dat betaalbaar en toekomstbestendig is; waarin duurzaam gebruik wordt gemaakt van alle vervoersmiddelen. Zodat alle inwoners naar hun werk of school gaan en/of deel willen nemen aan het sociale leven en voor bezoekers aan onze provincies.
Relatie met deelprogramma	3.3 Welzijn, gezondheid en zorg
Deelnemende partijen	De gemeenten Groningen, Eemsdelta, Het Hogeland, Midden-Groningen, Oldambt, Pekela, Stadskanaal, Veendam, Westerkwartier, Westerwolde, Aa en Hunze, Assen, Borger-Odoorn, Coevorden, De Wolden, Emmen, Hogeveen, Meppel, Midden-Drenthe, Noordenveld, Tynaarlo en Westerveld en het OV-Bureau Groningen Drenthe.
Bestuurlijk belang	Lid van het bestuur is een collegelid.
Financieel belang	De kosten van Publiek Vervoer worden gedragen door de deelnemende gemeenten in de provincie Groningen en Drenthe. De bijdrage van de gemeente Groningen is 122 duizend euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2023 was 430 duizend euro en bedraagt op 31 december 2023 353 duizend euro. Het vreemd vermogen op 1 januari 2023 228 duizend euro en op 31 december 2023 82 duizend euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat 2023 bedroeg 53 duizend euro positief.
Financiële risico's	De organisatie van Publiek Vervoer en de bijdrage van de gemeente is relatief klein. Het risico zit met name in prijsstijgingen die onder andere worden bepaald door de NEA-index en die van invloed zijn op de overeenkomsten met Publiek Vervoer.
Relevante beleidsinformatie	Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het doelgroepenvervoer. Dit is onder meer het vervoer van mensen met een Wmo-indicatie, het vervoer van leerlingen die op grond van de gemeentelijke verordening hiervoor in aanmerking komen en in enkele gemeentes (waaronder Groningen) het Participatiewet vervoer.
Beleidsrisico	Geen.

Meerschop Paterswolde

Meerschop Paterswolde	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Haren
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft de behartiging van de belangen van recreatie, natuurbescherming en landschapsverzorging van het Paterswoldsemeer, het Hoornsemeer, de Hoornseplas en de omliggende recreatie- en natuurgebieden.
Relatie met deelprogramma	2.1. Kwaliteit van de leefomgeving
Deelnemende partijen	De gemeente Groningen participeert samen met de gemeente Tynaarlo in deze gemeenschappelijke regeling.
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur is als volgt opgebouwd: 6 leden, waarvan 3 uit de respectievelijke colleges (2 uit Groningen, 1 uit Tynaarlo, en 3 raadsleden (2 uit Groningen, 1 uit Tynaarlo). DB bestaat uit 3 leden, gekozen uit AB, op voordracht van de deelnemende gemeenten.
Financieel belang	De gemeentelijke bijdrage van Groningen bedraagt 85,5 % (621 duizend euro in 2023) van de totale gemeentelijke bijdragen. De gemeente Tynaarlo draagt de overige 14,5% bij.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2023 was 638 duizend euro en bedraagt op 31 december 2023 605 duizend euro. Het vreemd vermogen op 1 januari 2023 1,8 miljoen euro en op 31 december 2023 2,0 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat 2023 bedroeg 21 duizend euro negatief.
Financiële risico's	Niet begrote incidentele tegenvallers worden gedekt door een onttrekking aan de algemene reserve. Indien de uitgaaf van structurele aard is, zal hiervoor een hogere bijdrage van de deelnemende gemeenten worden gevraagd.
Relevante beleidsinformatie	Met de gemeenschappelijke regeling Meerschop Paterswolde behartigen we de belangen van recreatie, landschapsverzorging en natuurbescherming in het gebied. Dit doen we samen met de gemeente Tynaarlo.
Beleidsrisico	Geen.

Groninger Archieven

Groninger Archieven	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	De doelstelling is in gezamenlijkheid de belangen behartigen van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de gemeente Groningen betreffende de archiefbescheiden, collecties, individuele documenten, schilderijen en dergelijke die berusten in de rijksarchiefbewaarpplaats in de provincie Groningen en in de gemeentelijke archiefbewaarpplaats. Het openbaar belang is dat de wettelijke taken met betrekking tot de Archiefwet, alsmede de dienstverlening op het gebied van historische informatie over Stad en Lande op orde zijn.
Relatie met deelprogramma	3.5 Cultuur
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen en het Rijk (ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap)
Bestuurlijk belang	De gemeente is in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door twee leden van het college en in het dagelijks bestuur door één collegelid.
Financieel belang	De totale gemeentelijke bijdrage in 2023 was 2,8 miljoen euro. Dit is inclusief een door de raad toegekende eenmalige bijdrage van 0,4 miljoen euro voor het revitaliseren en verbouwen van het pand aan het Cascadeplein.

Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2023 was 885 duizend euro en bedraagt op 31 december 2023 986 duizend euro. Het vreemd vermogen was op 1 januari 2023 6,3 miljoen euro en op 31 december 2023 8,1 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat 2023 bedroeg 102 duizend euro positief.
Financiële risico's	Geen.
Relevante beleidsinformatie	<p>Beleidsperiode 2025-2028</p> <p>Het beleidsplan 2025-2028 wordt in afwijking van de in de gemeenschappelijke regeling gestelde termijn uiterlijk in het laatste kwartaal van 2024 aangeboden aan college en raad. Dit als gevolg van de benoeming van een nieuwe directeur voor Groninger Archieven.</p> <p>Ontwikkelingen</p> <p>Het Rijk treedt uit de gemeenschappelijke regeling op het moment dat de nieuwe Archiefwet van kracht wordt (naar verwachting 01-01-2025). De continuïteit van de gemeenschappelijke regeling is gewaarborgd doordat de provincie Groningen een intentieverklaring heeft getekend om aan te sluiten bij de gemeenschappelijke regeling. In het laatste kwartaal van 2024 zal een voorstel over de nieuwe gemeenschappelijke regeling aan het college en raad worden voorgelegd.</p>
Beleidsrisico	De Groninger Archieven zijn voor de opbrengsten voor het grootste deel afhankelijk van de bijdragen van de gemeente en het Rijk. Bezuinigingen van deze partijen kunnen invloed hebben op de opbrengsten en het realiseren van de beleidsdoelen.

OV-bureau Groningen Drenthe

OV-bureau Groningen Drenthe	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Assen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang van het OV-bureau is het vormgeven van het openbaar vervoer en het aansturen van de vervoerders in het openbaar busvervoer. Op basis van de kaderstellingen van de provincies Groningen en Drenthe en de gemeente Groningen heeft het OV-bureau doelstellingen voor het openbaar (bus-)vervoer geformuleerd, waar vanuit het ook in 2024 zijn werkzaamheden wil verrichten.
Relatie met deelprogramma	1.2. Mobiliteit
Deelnemende partijen	Het OV-bureau is een initiatief van de provincies Groningen en Drenthe en de gemeente Groningen.
Bestuurlijk belang	De gemeente Groningen wordt in het dagelijks bestuur vertegenwoordigd door een collegelid. Het algemeen bestuur bestaat uit 9 leden, drie uit ieder betrokken overheidsorgaan. De gemeente Groningen wordt hierin vertegenwoordigd door drie collegeleden.
Financieel belang	De gemeente is als deelnemer voor 21% risicodragend in het OV-bureau. De provincies Groningen en Drenthe zijn dit voor respectievelijk 44% en 35%. De gemeente Groningen draagt geen jaarlijkse deelnemersbijdrage af aan het OV-bureau voor de uitvoering van het OV. Wel draagt de gemeente bij aan de exploitatiekosten van het OV-bureau als organisatie.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2023 was 24,2 miljoen euro en op 31 december 2023 20,8 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 1 januari 2023 31,0 miljoen euro en op 31 december 2023 18,0 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2023 bedraagt 1,5 miljoen euro negatief.
Financiële risico's	Op 9 april 2019 heeft het algemeen bestuur OV-bureau de notitie Risicomanagement en weerstandsvermogen 2018-2022 vastgesteld. Het risicomanagement van het OV-bureau omvat verschillende elementen, die in hun samenhang worden toegepast.

	<p>De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt na vaststelling van de jaarrekening 2022 en de bestemming van het resultaat 16,1 miljoen euro. Hiermee is de weerstandscapaciteit ruim hoger dan de eerder vastgestelde ondergrens van 4,8 miljoen euro.</p> <p>Vanuit de gedachte dat het weerstandsvermogen het doel heeft ten tijde van een crisis financiële risico's op te vangen, is inzet van het weerstandsvermogen een van de oplossingsrichtingen om het meerjarig tekort zoals dat nu voorzien wordt, incidenteel te mitigeren. Daarmee zou het weerstandsvermogen van het OV-bureau op termijn op nul uit kunnen komen.</p> <p>Dit is als een risico in de paragraaf weerstandsvermogen van deze rekening opgenomen. Voor een toelichting zie aldaar.</p>
Relevante beleidsinformatie	<p>In 2023 heeft het OV-bureau verder gewerkt aan het herstellen van de reizigersaantallen en reizigerskilometers sinds corona. Eind 2023 zat het OV op ongeveer 90% ten opzichte van 2019. De dienstregeling 2023 hield rekening met de veranderende vraag die sinds corona zichtbaar is: meer thuiswerken, minder werk- en onderwijs gerelateerde reizen en meer sociaal-recreatieve reizen.</p> <p>Ook in 2023 had het OV te maken met een hoog ziekteverzuim bij de vervoerder. Dit zorgde voor relatief veel rituitval. Ten slotte is ook in 2023 gewerkt aan het verbeteren van de doorstroming van het OV en het verduurzamen van de busvloot. Beide dragen bij aan een aantrekkelijker OV en (op termijn) lagere exploitatiekosten.</p> <p>Verder zijn er in 2023 met de in de Tweede Kamer aangenomen motie Bikker structureel extra rijksmiddelen beschikbaar gekomen ten behoeve van het OV. De raad is hier per brief over geïnformeerd.</p>
Beleidsrisico	<p>Daar waar doorstroming door toename van het verkeer en werkzaamheden meer onder druk komt te staan, leidt dit tot langere reistijden en gaat dit ten koste van de stiptheid. Dit heeft ook invloed op de kosten voor het openbaar vervoer.</p>

ARCG

Afvalverwijdering Regio Centraal Groningen (ARCG)	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (openbaar lichaam)
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft het op milieu-hygiënisch verantwoorde wijze verwerken van (afval)stoffen afkomstig uit de gemeenten in de regio, het bevorderen van overheidsinvloed op de sturing van afvalstoffen en het ketenbeheer en mogelijke andere milieu- en reinigingstaken.
Relatie met deelprogramma	2.1. Kwaliteit leefomgeving.
Deelnemende partijen	Gemeenten Groningen, Het Hogeland en Westerkwartier.
Bestuurlijk belang	De gemeente Groningen is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur en in het Dagelijks bestuur door een collegelid.
Financieel belang	De kosten van de ARCG worden gedragen door de 3 deelnemende gemeenten. De gemeente Groningen droeg in 2023 1,9 miljoen euro bij.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2023 was 1,0 miljoen euro en bedraagt op 31 december 2023 1,0 miljoen euro. Het vreemd vermogen op 1 januari 2023 971 duizend euro en op 31 december 2023 1,7 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat 2023 was nihil.

Financiële risico's	Uit de paragraaf Weerstandvermogen en risicobeheersing in de begroting 2024 van de ARCG blijkt dat de beschikbare weerstandscapaciteit ruim voldoende is om de risico's op te vangen.
Relevante beleidsinformatie	Sinds 2022 worden alleen de afvalstromen van het afvalbrenghstation en het KGA depot in ARCG verband verwerkt. De overige afvalstromen zoals GFT en restafval laten de individuele ARCG gemeenten rechtstreeks door Omrin verwerken. De keuze om toe te treden tot Omrin, door de deelnemende gemeenten, heeft consequenties voor de toekomst van de ARCG als gemeenschappelijke regeling. Het Algemeen Bestuur van de ARCG heeft het voornemen uitgesproken om in de loop van 2024 de GR ARCG op te heffen, de bezittingen van de ARCG aan de gemeente Groningen te verkopen en de activiteiten door de gemeente Groningen voort te laten zetten en waar nodig voor onderlinge samenwerking, privaatrechtelijke overeenkomsten af te sluiten.
Beleidsrisico	Sinds 1 januari 2022 wordt het afval van de 3 ARCG-gemeenten door Omrin verwerkt. Conform de akte van opstal wordt vanaf 2022 de nascheidingsfabriek van Attero ontmanteld. Dit proces vraagt om aandacht van de ARCG en loopt nog door in 2024.

Veiligheidsregio Groningen

Veiligheidsregio Groningen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	De Veiligheidsregio Groningen (VRG) stelt zich ten doel om uitvoering te geven aan de behartiging van de volgende belangen: brandweezorg, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, rampenbestrijding en crisisbeheersing, bevolkingszorg en melding, alarmering en coördinatie ambulancezorg en brandweer.
Relatie met deelprogramma	2.2. Veiligheid
Deelnemende partijen	De 10 Groninger gemeenten
Bestuurlijk belang	De burgemeester treedt op als voorzitter van de Veiligheidsregio in het dagelijks bestuur. Daarnaast vertegenwoordigt hij de gemeente in het algemeen bestuur dat gevormd wordt door de burgemeesters van de 10 Groninger gemeenten.
Financieel belang	De kosten van de VRG worden gedragen door de 10 Groninger gemeenten. De gemeentelijke bijdrage van de gemeente Groningen aan de Veiligheidsregio in 2023 bedroeg 23,8 miljoen euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2023 was 1,7 miljoen euro en bedroeg op 31 december 2023 3,3 miljoen euro. Het vreemd vermogen was op 1 januari 2023 33,7 miljoen euro en op 31 december 2023 36,2 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat 2023 bedroeg 1,8 miljoen euro negatief.
Financiële risico's	<p>Het is van belang om aandacht te blijven houden voor de financiële positie van de VRG. Het eigen vermogen was ultimo 2022 voor het eerst weer positief nadat in 2020 afspraken zijn gemaakt met de deelnemende gemeenten om de negatieve algemene reserve in 5 jaar op te lossen als gevolg van het FLO dossier. Het negatieve resultaat van 1,8 mln. heeft de VRG zelf opgevangen. Dit betekent dat het weerstandvermogen (= de algemene reserve) weer negatief is.</p> <p>De nieuwbouw in het stedelijk gebied Groningen zal in de toekomst tot een forse financiële opgave leiden. De financiële effecten hiervan op de gemeentelijke bijdrage is verwerkt in de begroting op basis van een indicatie van de VRG. Gezien de nieuwbouw over enkele jaren plaatsvindt bestaat risico dat de financiële effecten nog kunnen wijzigen.</p>

	<p>De VRG heeft in 2019 een voorziening getroffen voor functioneel leeftijdsontslag (FLO). Deze voorziening wordt jaarlijks opnieuw herrekend wat heeft geleid tot een extra storting in de voorziening in 2023 van 1,5 miljoen euro. Naast de gevormde voorziening bevat het FLO-akkoord een aantal onderdelen waar landelijke besluitvorming over moet plaatsvinden en die tot een stijging van de benodigde voorziening kunnen leiden, zoals cao-loonstijgingen en werkgeversbijdragen tot 2045.</p> <p>Tegelijkertijd spelen er diverse (landelijke) ontwikkelingen) die in de toekomst een grote financiële impact kunnen hebben. Keuzes zijn noodzakelijk om uitvoering te kunnen blijven geven aan de wettelijke taken.</p>
Relevante beleidsinformatie	Het bestuur van de VRG heeft op 13 juli 2023 de visie Brandweezorg Groningen 2030 vastgesteld.
Beleidsrisico	In de vastgestelde kaderbrief 2025-2028 van de VRG wordt vanaf 2024 voor het strategisch huisvestingsplan rekening gehouden met een structurele uitzetting van de begroting van 1,3 miljoen euro.

Noordelijk Belastingkantoor

Noordelijk Belastingkantoor	
Rechtsvorm	Bedrijfsvoeringsorganisatie op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het Noordelijk Belastingkantoor voert voor de gemeente Groningen en de drie noordelijke waterschappen de belastingtaken uit tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Dit gebeurt door de combinatie van de belastingaanslagen op één aanslagbiljet, zodat heffing- en invorderingsactiviteiten slechts één keer plaats hoeven te vinden.
Relatie met programma	4.1. Dienstverlening
Deelnemende partijen	De vier deelnemers zijn de waterschappen Noorderzijlvest, Hunze en Aa's en Wetterskip Fryslân en de gemeente Groningen.
Bestuurlijk belang	Een collegelid is lid van het bestuur. Het bestuur bestaat uit vier leden, één uit iedere deelnemer. De raad wordt op vaste momenten (P&C-cyclus) en op incidentele basis geïnformeerd en betrokken.
Financieel belang	De deelnemersbijdrage van Groningen is voor 2023 uitgekomen op 5,8 miljoen euro (incl. compensabele btw) (43,1%). Dit bedrag is gebaseerd op de jaarrekening 2023.
Vermogen	Het eigen vermogen bedroeg op 1 januari 2023 70 duizend euro en op 31 december 2023 nihil. Het vreemd vermogen bedroeg op 1 januari 2023 6,1 miljoen euro en op 31 december 2023 4,3 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het resultaat over 2023 was nihil.
Financiële risico's	In 2023 zijn de prestaties van het NBK op het gewenste niveau uitgekomen. Hiermee zijn de financiële risico's beperkt.
Relevante beleidsinformatie	Het Noordelijk Belastingkantoor heeft in 2023 voor de gemeente Groningen en de drie noordelijke waterschappen de belastingtaken uitgevoerd tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Dit gebeurt door de combinatie van de belastingaanslagen op één aanslagbiljet zodat heffing- en invorderingsactiviteiten slechts één keer plaats hoeven te vinden.
Beleidsrisico's in relatie tot de verbonden partij	Niet van toepassing.

Vennootschappen en coöperaties

Thermiek BV

Thermiek BV	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft het verrichten van re-integratieactiviteiten ten behoeve van personen met een achterstand op de arbeidsmarkt.
Relatie met deelprogramma	3.1. Werk en Inkomen.
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen
Bestuurlijk belang	Gemeente Groningen is 100% aandeelhouder en een ambtenaar bij de gemeente Groningen is Statutair directeur.
Financieel belang	Het financieel belang van de gemeente bedraagt 1.800 aandelen à 10 euro. De boekwaarde bedraagt 18 duizend euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2022 was 29 duizend euro en bedraagt op 31 december 2022 30 duizend euro. Het vreemd vermogen op 1 januari 2022 364 duizend euro en op 31 december 2022 379 duizend euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat 2022 bedroeg 149 euro negatief.
Financiële risico's	Er zijn geen financiële risico's bekend.
Relevante beleidsinformatie	Thermiek BV heeft medewerkers van de doelgroepen Nieuw Beschut en Basisbaan in dienst die naar verschillende werkgevers worden gedetacheerd. Vanaf 1 januari 2024 worden de medewerkers Nieuw Beschut overgeheveld naar iederz en worden alleen nog de basisbanen in Thermiek BV verloon. We verwachten in 2024 dat het aantal basisbanen groeit van 125 naar 180. In 2023 is het aantal medewerkers Nieuw Beschut gegroeid van 137 fte naar 169 fte.
Beleidsrisico	Geen.

Euroborg NV

Euroborg NV	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang van Euroborg is gelegen in het aanbieden van accommodaties ten behoeve van de sport (met name betaald voetbal), in de vorm van het Euroborg Stadion en het TopsportZorgCentrum (TsZC). Het Euroborg Stadion heeft een belangrijke rol gespeeld in de (economische) ontwikkeling van het Europapark, omdat er ook diverse andere functies in gehuisvest zijn, waaronder onderwijs, een supermarkt, een casino, een bioscoop en kantoren.
Relatie met deelprogramma	1.1. Economie en Werkgelegenheid 3.4. Sport en Beweging
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen bezit 100% van de aandelen.
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in de aandeelhoudersvergadering.
Financieel belang	Het geplaatst en gestort aandelenkapitaal bedraagt 48.000 aandelen van nominaal 1 euro. De boekwaarde van deze deelneming per 31 december 2023 bedroeg 48 duizend euro. De gemeente heeft een totaalbedrag aan annuïtaire leningen verstrekt van 19,3 miljoen euro voor het stadion. Daarnaast is in 2018 de gemeentelijke lening voor het TsZC met een maximum van 5,0 miljoen euro tot stand gekomen. De totale restschuld bedroeg per 31 december 2023 17,7 miljoen euro.

Vermogen	Het eigen vermogen op 31 december 2022 was 4,5 miljoen euro en op 31 december 2023 4,5 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2022 21,7 miljoen euro en op 31 december 2023 21,8 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2023 bedroeg 33 duizend euro negatief.
Financiële risico's	De risico's voor de gemeente betreffen vooral de uitstaande leningen en staan uitgebreider beschreven in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in deze jaarrekening. In het weerstandsvermogen is een reservering opgenomen voor de uitstaande leningen. Euroborg is voor het kunnen voldoen aan de rente- en aflossingsverplichtingen jegens de gemeente in belangrijke mate afhankelijk van de verhuurinkomsten van FC Groningen. De financiële situatie van FC Groningen wordt mede bepaald door de spelprestaties.
Relevante beleidsinformatie	Euroborg NV beheert het stadioncomplex en het in 2018 opgeleverde TopsportZorgCentrum (TsZC). Euroborg NV heeft de zorgverdieping in het TsZC verkocht. De overige verdiepingen worden voor een lange periode verhuurd.
Beleidsrisico	Geen.

NV Waterbedrijf Groningen

NV Waterbedrijf Groningen	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft de levering van drinkwater aan ruim 298 duizend woningen en bedrijven in de provincie Groningen en in de gemeente Tynaarlo (provincie Drenthe).
Relatie met deelprogramma	1.1.Economie en Werkgelegenheid
Deelnemende partijen	De deelnemende partijen in het Waterbedrijf Groningen zijn de provincie Groningen en de gemeenten in het verzorgingsgebied.
Bestuurlijk belang	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergadering vertegenwoordigd door een collegelid.
Financieel belang	Het financieel belang: de gemeente Groningen had per 31 december 2023 93 (van de 284) aandelen. De aandelen van de gemeente Groningen zijn op de balans onder de financiële vaste activa gewaardeerd voor 2,5 miljoen euro.
Vermogen	Het eigen vermogen bedroeg op 31 december 2021 88,9 miljoen euro en op 31 december 2022 87,7 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2021 177,0 miljoen euro en op 31 december 2022 197,2 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 1,2 miljoen euro negatief.
Financiële risico's	Geen.
Relevante beleidsinformatie	De missie van Waterbedrijf Groningen is om als maatschappelijke onderneming de waterbelangen in de regio duurzaam veilig te stellen. Waterbedrijf Groningen is niet alleen een leverancier van verschillende soorten water, maar levert ook een bijdrage aan zaken als volksgezondheid, natuurbehoud, het creëren van duurzame bronnen, bestuurlijke vraagstukken, ruimtelijke ordening, werkgelegenheid en innovatie. Waterbedrijf Groningen is samen met de gemeente Groningen aandeelhouder in Warmtestad BV.
Beleidsrisico	Om te kunnen garanderen dat er ook in de toekomst voldoende kwalitatief hoogwaardig (drink)water is, zijn oplossingen voor de besparing en opslag van water noodzakelijk. Deze opgave vergt een samenwerking met zakelijke en huishoudelijke klanten. Hierin dient ook de landbouw te worden meegenomen, want ook de wijze van (agraris) landgebruik is hierbij van belang.

Enexis Holding/Tijdelijke deelnemingen als gevolg van verkoop productie- en leveringsbedrijf Essent

Enexis Holding NV	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch (hoofdkantoor)
Doelstelling en openbaar belang	Enexis beheert het energienetwerk voor elektriciteit en aardgas in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland voor de aansluiting van ongeveer 2,3 miljoen klanten (huishoudens, bedrijven en overheden) voor gas en 2,9 miljoen klanten voor elektriciteit. De netbeheerderstaak is een publiek belang, wettelijk geregeld met o.a. toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt.
Relatie met deelprogramma	1.1. Economie en werkgelegenheid
Deelnemende partijen	Diverse gemeenten en provincies in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland zijn aandeelhouder. De gemeente Groningen heeft 1,21055 % van de aandelen in Enexis.
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in de Algemene vergadering van Aandeelhouders van Enexis Holding.
Financieel Belang	De boekwaarde van onze aandelen in Enexis bedroeg per 31 december 2023 818 duizend euro. In 2020 hebben de aandeelhouders een converteerbare hybride lening verstrekt aan Enexis. De restant-hoofdsom en boekwaarde van het door de gemeente Groningen verstrekte deel daarvan bedroeg per 31 december 2023 6,1 miljoen euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 31 december 2022 was 5,4 miljard euro en op 31 december 2023 5,3 miljard euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2022 4,9 miljard euro en op 31 december 2023 5,1 miljard euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2023 bedroeg 72 miljoen euro positief.
Financiële risico's	<p>De aansprakelijkheid voor de aandeelhouders beperkt zich tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap. Daarmee is het risico relatief gering. Het risico op oninbaarheid van de in 2020 verstrekte converteerbare hybride lening is gering in verband met de huidige A-kredietstatus, de prominente plaats die het behouden daarvan inneemt in het financiële beleid van Enexis en het feit dat Enexis een (gereguleerde) monopolypositie op de markt heeft.</p> <p>De energietransitie leidt voor Enexis tot een grote investeringsopgave en kapitaalbehoefte, die op lange termijn waarschijnlijk niet door de huidige aandeelhouders kan worden ingevuld. Enexis en haar aandeelhouders zijn voortdurend in gesprek over de ontwikkelingen en mogelijke maatregelen om te zorgen dat Enexis een financieel solide basis behoudt. Ook zijn er inmiddels afspraken gemaakt met het Rijk over een (eventuele) participatie door het Rijk.</p>
Relevante beleidsinformatie	<p>In 2022 is door de aandeelhouders van Enexis een nieuw strategisch plan vastgesteld. Daarin wordt gekozen voor focus op kerntaken met drie hoofddoelen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wij sturen op maatschappelijk optimale energiekeuzes Mede richting geven aan maatschappelijk optimale keuzes voor een duurzaam, betrouwbaar en betaalbaar energiesysteem van de toekomst en een haalbare weg daarnaartoe. 2. Wij bieden iedereen altijd toegang tot energie Voor iedereen een toegankelijke, veilige energie-infrastructuur met behoud van een hoge leveringszekerheid en tegen de laagst mogelijk kosten. 3. Klanten weten wat ze aan ons hebben Transparante, betrouwbare en efficiënte dienstverlening aan klanten en marktpartijen. <p>Deze missie komt voort uit maatschappelijke ontwikkelingen die een materiële impact op Enexis hebben: klimaatverandering & energietransitie; participatie en</p>

	vertrouwen in instituties (burgers willen meer invloed op hun directe leefomgeving) en digitale transformaties.
Beleidsrisico	Als de in het kader van de energietransitie benodigde investeringen niet snel genoeg worden uitgevoerd, dan kan dat de energietransitie vertragen.
Tijdelijke deelnemingen als gevolg van verkoop productie- en leveringsbedrijf Essent	
Rechtsvorm	Besloten vennootschappen
Vestigingsplaats	Den Bosch
Doelstelling en openbaar belang	<p>Met de verkoop van de aandelen van Essent BV in 2009 is de gemeente Groningen ook aandeelhouder geworden van Attero Holding NV (dat belang is in 2014 verkocht aan Waterland). Daarnaast zijn, ter beperking van de risico's van de verkooptransactie, vijf tijdelijke rechtspersonen opgericht. Hiervan bestaan de volgende twee nog:</p> <p><u>a. CSV Amsterdam BV</u></p> <p>CSV zal voorlopig nog voortbestaan om op eigen kosten en risico namens Deponie Zuid BV (vennootschap onder Attero Holding BV), in overleg met de Aandeelhouderscommissie, de gerechtelijke procedure voeren tegen de Belastingdienst ten aanzien van de naheffingsaanslag afvalstoffenbelasting. In februari 2024 heeft CSV de motivering beroepschrift tegen de naheffingsaanslag afvalstoffenbelasting bij de Rechtbank ingediend. De Rechtbank heeft de Belastingdienst een termijn gesteld tot 22 maart 2024 voor het indienen van zijn verweerschrift. Afhankelijk van de uitspraak van de Rechtbank (verwachting eind 2024/begin 2025) zal, in overleg met Aandeelhouderscommissie van CSV, de procedure al dan niet worden voortgezet.</p> <p>Na afwikkeling van deze gerechtelijke procedure of eventuele voortijdige beëindiging van deze procedure (bijvoorbeeld door een mogelijk compromis tussen de Belastingdienst en CSV of een besluit van de Aandeelhouderscommissie de procedure niet verder voort te zetten) zal CSV kunnen worden opgeheven en de resterende liquide middelen kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.</p> <p>Het eigen vermogen op 31 december 2022 bedroeg 210 duizend euro en op 31 december 2023 84 duizend euro. Het vreemd vermogen was 13 duizend euro op 31 december 2022 en 64 duizend euro op 31 december 2023. Het financieel resultaat over 2023 bedroeg 126 duizend euro negatief.</p> <p><u>b. Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV</u></p> <p>Het bestuur van de vennootschap heeft met het Ministerie van Klimaat en Energie, ZEH Energy BV en Energy Resources Holding BV in februari 2024 overeenstemming bereikt over de terugtrekking van PBE als contractpartij uit het Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale Borssele uit 2009. Daarmee resteren er geen openstaande contractuele verplichting meer en kan PBE als vennootschap worden ontbonden. Het bestuur van de vennootschap treft op moment van het schrijven van dit memo voorbereidingen voor het opheffen van de vennootschap en om de resterende liquide middelen zo spoedig mogelijk na de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 25 april 2024 uit te keren aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.</p> <p>Het eigen vermogen op 31 december 2022 bedroeg 1,5 miljoen euro en op 31 december 2023 1,4 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2022 10 duizend euro en op 31 december 2023 32 duizend euro. Het financieel resultaat over 2023 bedroeg 36 duizend euro negatief.</p>

Community Network Noord-Nederland BV

Community Network Noord-Nederland BV	
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Community Network Noord Nederland is in 2004 opgericht met als doel laagdrempelig Dark Fiber (onbelichte glasvezel) aan te kunnen bieden aan, met name, grotere (veelal (semi) overheids-) organisaties die veel datatransport kennen. De private markt was en is niet erg geïnteresseerd in het aanbieden van deze infrastructuur, terwijl de vraag naar een dergelijke voorziening bij met name (semi) overheden en maatschappelijke organisaties groot is. Het werkgebied van CNNN is initieel gericht op de noordelijke regio. Tegelijkertijd werd een dochter BV CNG (Community Network Groningen, 100% van CNNN) opgericht om de exploitatie voor haar rekening te nemen.
Relatie met deelprogramma	1.1. Economie en Werkgelegenheid
Deelnemende partijen	De gemeente Groningen is sinds 2005 aandeelhouder van de BV, de andere aandeelhouder is de stichting Administratiekantoor, die certificaten van aandelen beheert namens RUG, HH, UMCG en stichting Gerrit. CNNN BV is 100% eigenaar van dochtermaatschappij CNG BV.
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in de aandeelhoudersvergadering.
Financieel belang	Het maatschappelijk kapitaal bedraagt 2,5 miljoen euro en het geplaatst kapitaal 1,2 miljoen euro, bestaande uit 125 aandelen A van 8,9 duizend nominaal (gemeente Groningen 83 aandelen A) en 125 aandelen B van 1 duizend nominaal, waarvan 117 in het bezit zijn van Administratiekantoor CNNN. De aandeelhouders A hebben een goedkeuringsrecht ter zake specifiek genoemde besluiten van de directie en ter zake van de winstbestemming. De gemeente Groningen heeft de aandelen als financiële vaste activa gewaardeerd op 1,2 miljoen euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 31 december 2021 was 3,4 miljoen euro en op 31 december 2022 3,7 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2021 427 duizend euro en op 31 december 2022 349 duizend euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 386 duizend euro positief.
Financiële risico's	Geen.
Relevante beleidsinformatie	<p>In 2023 is in overleg met de gemeente Groningen en de aandeelhouders de Strategienota Community Network 2023-2027 vastgesteld. Binnen de gemeente Groningen wil Community Network dé dienstverlener zijn in het leveren van glasvezelnetwerk voor (semi-)overheidsinstanties, met de ambitie om regionaal uit te breiden waarbij uitbreiding aangrenzend dient te zijn aan de bestaande infrastructuur. De strategie voor de komende 4 jaar ligt vooral op het consolideren van kwaliteit en het borgen van de continuïteit van de dienstverlening. De werkzaamheden in het Stationsgebied zullen hun impact gaan krijgen op de infrastructuur van Community Network. De noodzakelijke omleggingen zullen zoveel mogelijk in combinatie met andere netwerkbedrijven worden uitgevoerd.</p> <p>Maggies Center: in het kader van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen heeft CNNN in 2023 een glasvezelverbinding voor Maggies Center gerealiseerd en daarnaast wordt de belichting en internetdienst voor de komende vijf jaar om niet aangeboden. Dit centrum biedt een helende en huiselijke plek waar mensen die met kanker te maken hebben (gehad) samen met hun partners, familieleden en vrienden kosteloos terecht kunnen voor een integraal aanbod van psychosociale hulp en begeleiding, als aanvulling op de medische zorg die het ziekenhuis kan bieden.</p>

Suikerunieterrein: Community Network wil (zoals beschreven in de visie) ook organisaties die in niet commercieel aantrekkelijke gebieden gevestigd zijn, aansluiten op haar netwerk. Vanuit dit oogpunt heeft Community Network de ontsluiting naar het Suikerunieterrein gerealiseerd. Op dit moment wordt door de accountant onderzocht of de kosten voor de aanleg gefinancierd kunnen worden vanuit MVO of dat dit onder eigen infra valt.

Beleidsrisico	Geen
----------------------	------

WarmteStad BV

WarmteStad BV	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft een zelfstandig warmtebedrijf dat zorgt voor duurzame warmte en/of koude voor de gemeente op een verantwoorde wijze en daarmee wezenlijk bijdraagt aan een energie-neutraal Groningen in 2035.
Relatie met deelprogramma	1.1. Economie en werkgelegenheid.
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen en Waterbedrijf Groningen, ieder voor 50%. Door de eigen vermogensstortingen in het kader van financiering van de investering in fase 2a van het warmtenet veranderen de procentuele aandelen van de aandeelhouders. Er loopt een traject waarbij het bedrijf en de aandelen gewaardeerd worden. Na afronding van dat traject in 2024 wordt duidelijk wat de nieuwe procentuele aandelenbelangen van Waterbedrijf Groningen en gemeente Groningen in WarmteStad worden.
Bestuurlijk belang	Het college heeft een ambtenaar aangewezen om namens de gemeente de aandeelhoudersrol te vervullen.
Financieel belang	<p>De deelneming in Warmtestad had per 31 december 2023 een totale boekwaarde van 13,9 miljoen euro. Dit is het saldo van de bruto boekwaarde van 17,4 miljoen euro en een in een eerder boekjaar getroffen voorziening van 3,6 miljoen euro.</p> <p>Op 12 juli 2023 is door de raad besloten tot een eigen vermogensstorting in het kader van de investering door Warmtestad in de uitbreiding van het warmtenet in het noordwesten van de stad. Het gaat om fase 2a, waarbij Warmtestad in totaal 60 miljoen euro investeert, waarvan 14,0 miljoen wordt gefinancierd met eigen vermogensstortingen door de gemeente Groningen en Waterbedrijf Groningen. Naar verwachting zal 10,5 miljoen euro gefourneerd worden door de gemeente Groningen en 3,5 miljoen euro door Waterbedrijf Groningen. De planning is dat de stortingen eind juni 2024 kunnen worden uitgevoerd. De verwachte boekwaarde van de deelneming (na aftrek van de eerder getroffen voorziening) zal dan 25,0 miljoen euro bedragen. Om de liquiditeit te borgen tijdens de periode tot de eigen vermogensstorting is een tijdelijk rekening courant krediet aan WarmteStad verstrekt met een kredietlimiet van 8,1 miljoen euro bij de gemeente en 3,5 miljoen euro bij Waterbedrijf Groningen. Per 31 december 2023 was er 6,0 miljoen euro getrokken op deze faciliteit.</p> <p>Warmtestad had per 31 december 2023 twee kasgeldfaciliteiten bij de gemeente, één voor de bestaande WKO-faciliteiten met een kredietlimiet van 750 duizend euro en één voor de nieuwe ontwikkeling WKO Stadshavens met een kredietlimiet van 4,0 miljoen euro. Per 31 december 2023 was er 1,2 miljoen euro getrokken op deze kasgeldfaciliteiten.</p>

Vermogen	Het eigen vermogen bedroeg op 31 december 2021 8,1 miljoen euro en op 31 december 2022 17,6 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2021 53,1 miljoen euro en op 31 december 2022 56,0 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 2,8 miljoen euro negatief.
Financiële risico's	<p>Er zijn twee hoofdactiviteiten, warmtenetten en WKO-activiteiten. De activiteit warmtenetten ligt financieel op schema. Er is weliswaar sprake van aanloopverliezen, maar die lopen in de pas met de verwachtingen.</p> <p>Voor wat betreft de bestaande WKO-activiteiten zijn er diverse verbeteracties in gang gezeten er heeft in 2022 herfinanciering plaatsgevonden. Verder zal er een schaa sprong worden gemaakt door een uitbreiding met nieuwe WKO-activiteiten (Stadshavens en Suikerzijde).</p> <p>Door de herfinanciering in 2022 en de eigen vermogensstorting in het kader van de investering in fase 2a sprake van een duidelijke toename van de boekwaarde van de deelneming tot naar verwachting 25,0 miljoen euro in 2024. Deze waardering is gerechtvaardigd als de door WarmteStad, bij de herfinanciering en het investeringsvoorstel fase 2a overlegde financiële meerjarenramingen daadwerkelijk gerealiseerd worden, inclusief een geslaagde turn around bij de bestaande WKO-activiteiten. Wij zullen dit blijven monitoren.</p> <p>De aan WarmteStad verbonden (financiële) risico's en de daarvoor opgenomen reservering in het weerstandsvermogen hebben wij gekwantificeerd in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.</p>
Relevante beleidsinformatie	<p>In juni 2019 heeft de gemeenteraad het voorstel voor het uitvoeren van het project Noordwest vastgesteld. Het besluit betreft de bouw van een nieuwe duurzame warmtecentrale, waarbij gebruik wordt gemaakt van restwarmte van de twee nabij gelegen datacenters, de aanleg van een leidingnetwerk in de wijken Zernike, Paddepoel, Selwerd, Vinkhuizen en Kostverloren en het aansluiten van woningen en anderen gebouwen tot in totaal 10.600 woningequivalenten. De bouw en aanleg is volop in uitvoering. Ongeveer de helft is aangesloten. De resterende aansluitingen volgen in 2024 t/m 2026. Door de uitbreiding met fase 2a zal het aantal aangesloten woningequivalenten verder toenemen met 5.000 tot 15.600 (te realiseren in de periode 2025 t/m 2028).</p> <p>WarmteStad beheert op dit moment naast het Warmtenet Noordwest ook drie collectieve WKO projecten in de gemeente Groningen: op het Europapark, in het Ebbingekwartier en in de Grunobuurt. Warmtestad zal de aanleg van WKO-installaties in de nieuwe wijken Stadshavens en Suikerzijde gaan verzorgen.</p>
Beleidsrisico's	De risico's worden nader toegelicht in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

MartiniPlaza Vastgoedmaatschappij BV

MartiniPlaza Vastgoedmaatschappij BV	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap. Met ingang van 2019 is de BV gesplitst in MartiniPlaza Vastgoedmaatschappij BV en een exploitatie BV, te weten MartiniPlaza BV. MartiniPlaza BV wordt geconsolideerd in de jaarrekening van MartiniPlaza Vastgoedmaatschappij BV. De gemeente is alleen rechtstreeks (enig) aandeelhouder in MartiniPlaza Vastgoedmaatschappij BV. Vandaar dat de cijfers hieronder betrekking hebben op de geconsolideerde balans en verlies- en winstrekening van MartiniPlaza Vastgoedmaatschappij BV.
Vestigingsplaats	Groningen

Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft het bevorderen van cultuur in brede zin en het aanbieden van een theater en een zalencomplex voor (top)sportactiviteiten, theatervoorstellingen, muziek, congressen en evenementen.
Relatie met deelprogramma	1.1. Economie en Werkgelegenheid 3.5. Cultuur
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen is enig aandeelhouder.
Bestuurlijk belang	Twee collegeleden vertegenwoordigen de gemeente in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.
Financieel belang	De boekwaarde van de deelneming bedroeg per 31 december 2023 3,9 miljoen euro. De gemeente Groningen heeft leningen verstrekt met een restschuld per 31 december 2023 van 12,5 miljoen euro. Dit betreft een bedrag van 8,5 miljoen euro aan langlopende leningen en een bedrag van 4,0 miljoen aan kortlopende leningen. De kortlopende leningen zijn trekkingen op de in 2022 door de gemeente verstrekte kasgeldfaciliteit ter uitvoering van het MeerJarigOnderhoudsPlan (MJOP) 2021-2030. De kredietlimiet voor die faciliteit is 7 miljoen euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 31 december 2021 was 6,6 miljoen euro en op 31 december 2022 6,7 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2021 13,2 miljoen euro en op 31 december 2022 13,6 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 34 duizend euro positief.
Financiële risico's	Vanuit de gemeentelijke visie op MartiniPlaza wordt gewerkt aan een voorstel om MartiniPlaza technisch, vastgoedmatig en inhoudelijk toekomstbestendig te maken (MartiniPlaza 3.0). In 2023 is deze opgave (samen met die rond MadA, Karding en de Nieuwe Poort) aangewezen als een van de 4 pilotprojecten van de Strategische investeringsagenda. De uitkomst hiervan zal worden betrokken bij de Begroting 2025.
Relevante beleidsinformatie	Gemeentelijke Visie MartiniPlaza is uitgegroeid tot een multifunctioneel complex met een programma van beurzen, congressen, cultuur en topsport. Na het aanpakken van fors achterstallig onderhoud, is een meerjarenonderhoudsplan opgesteld voor de jaren 2021-2030. Ook is gewerkt aan het meer bij de tijd brengen van het pand (MartiniPlaza 2.0), waarvan de uitvoering is gestart in 2023. MartiniPlaza toekomstbestendig maken voor de lange termijn, vraagt echter keuzes van de aandeelhouder rond vastgoed en profiel. Daartoe heeft uw Raad in 2021 een gemeentelijke visie voor MartiniPlaza vastgesteld. Deze benadrukt de economische, dynamische en publieke waarde van MartiniPlaza voor de stad en regio Groningen, en ziet met name kansen voor de zakelijke markt en de topsport. In een volgende fase kan de visie worden uitgewerkt in een concretere blauwdruk voor de toekomst, 'MartiniPlaza 3.0', waarin MartiniPlaza onderdeel moet worden van een bredere gebiedsontwikkeling (o.a. Martini TradePark).
Beleidsrisico's	Net als in 2021 en 2022 werd MartiniPlaza in 2023 uitgeroepen tot 'beste congreslocatie van Noord-Nederland'. Dat betekent niet dat er sprake is van een voorziening die zich onder de huidige condities staande kan houden op de zakelijke markt. Zoals de gemeentelijke visie op MartiniPlaza ook vaststelt, vraagt behoud en eventueel uitbouwen van de positie op deze markt ingrijpende maatregelen rond vastgoed en techniek van MartiniPlaza, met aandacht voor (de relatie met) de directe omgeving. Tot een uitwerking en realisatie van MartiniPlaza 3.0 is de positie van MartiniPlaza op de zakelijke markt kwetsbaar.

GEMM CV en BV (Meerstad)

GEMM CV en GEMM BV (Grond Exploitatie Maatschappij Meerstad)	
Rechtsvorm	Commanditaire vennootschap en besloten vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang is de realisatie van een woonwijk en bedrijventerrein aan de oostkant van Groningen.
Relatie met deelprogramma	1.1. Economie en Werkgelegenheid 1.3. Wonen
Bestuurlijk belang	De gemeente is 100% aandeelhouder van GEMM Beheer BV. De gemeente bezit, als commandiet, 96 % van de aandelen in GEMM CV. GEMM Beheer BV bezit, als beherend vennoot, de overige 4 % van de aandelen in de CV. De gemeente zorgt voor de financiering. De grondexploitatie bevindt zich in de CV en de BV is de beherend vennoot van de CV.
Financieel belang	De deelneming in Meerstad heeft geen boekwaarde op de gemeentelijke balans. De restant-hoofdsom en boekwaarde van de door de gemeente aan Meerstad verstrekte leningen bedroeg per 31 december 2023 317,2 miljoen euro. Het ging voor een bedrag van 292,9 miljoen euro om langlopende leningen en voor een bedrag van 24,3 miljoen euro om kortlopende leningen.
Vermogen	De hier vermelde gegevens over vermogen en financieel resultaat hebben betrekking op de geconsolideerde jaarrekening 2022 van Grondexploitatie Maatschappij Meerstad (GEMM) BV, waarin Grondexploitatie Maatschappij Meerstad (GEMM) CV, op basis van zeggenschap, volledig is geconsolideerd. Het eigen vermogen op 31 december 2021 bedroeg 50,9 miljoen euro en op 31 december 2022 1,2 miljoen euro. Het vreemd vermogen op 31 december 2021 bedroeg 294,6 miljoen euro en op 31 december 2022 314,4 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het resultaat over 2022 bedroeg 49,7 miljoen euro negatief.
Financiële risico's	Het verwachte resultaat (na het treffen van eerdere voorzieningen) van de grondexploitatie Meerstad bedraagt volgens de laatste, door uw raad op 8 november 2023 behandelde, herziening (per 1-1-2023) van de grondexploitatie 16,1 miljoen euro positief, op eindwaarde in 2049. Op dit moment wordt er vanuit gegaan dat dit positieve resultaat, samen met de in de grondexploitatie opgenomen post onvoorzien, voldoende financiële buffer geeft in relatie tot de geïdentificeerde risico's (hoge boekwaarde, lange looptijd, programmering, stijgende kosten in de Grond- Weg en Waterbouw).
Relevante beleidsinformatie	Meerstad levert een belangrijke bijdrage aan de realisatie van de woningbouwopgave van de gemeente en het faciliteren van bedrijven. Uit de gebiedsvisie Meerstad-Noord wordt duidelijk dat het gebied ook een belangrijke rol speelt in de energietransitie.
Beleidsrisico's	Aard en omvang van de behoefte aan woningen en bedrijfskavels kunnen in de tijd veranderen. Door het volop ruimte bieden aan inspraak in combinatie met de periodieke aanpassing van de programmering wordt hier zo goed mogelijk op ingespeeld.

Dilgt Hemmen Essen BV

Dilgt Hemmen Essen BV	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Vestigingsplaats	Haren
Doelstelling en openbaar belang	Voor de ontwikkeling van woningbouw in Haren Noord werken wij samen met twee bedrijven. Hiertoe zijn de rechtspersonen GEM Haren Noord CV en GEM Haren Noord Beheer BV opgericht. Via onze deelneming Dilgt Hemmen Essen BV oefenen wij invloed uit op het ondernemingsbeleid van GEM Haren Noord Beheer BV. GEM Haren Noord Beheer BV is de beherend vennoot van GEM Haren Noord CV. In deze CV bevindt zich de grondexploitatie Haren Noord.

Relatie met deelprogramma	1.3. Wonen
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen
Bestuurlijk belang	Het college heeft een ambtenaar aangewezen om namens de gemeente de aandeelhoudersrol te vervullen.
Financieel belang	Het geplaatst en gestort aandelenkapitaal bedraagt 180 aandelen à 100 euro, zijnde 18 duizend euro. De gemeente Groningen bezit 100% van de geplaatste en gestorte aandelen. De boekwaarde van de aandelen op 31 december 2023 bedroeg 18 duizend euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 31 december 2021 was 17 duizend euro en op 31 december 2022 17 duizend euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2021 0 euro en op 31 december 2022 0 euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 8 euro positief.
Financiële risico's	Gezien de afrondende fase zijn de financiële risico's minimaal.
Relevante beleidsinformatie	De gebiedsontwikkeling is afgerond. Na de financiële afwikkeling kan de BV in 2024 worden opgeheven.
Beleidsrisico's	Geen.

NV BNG Bank

NV BNG Bank	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Den Haag
Doelstelling en openbaar belang	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Relatie met deelprogramma	4.3. Algemene inkomsten en post onvoorzien
Deelnemende partijen	De gemeenten en provincies in Nederland en de Staat der Nederlanden. Gemeente Groningen bezit 0,61% van de aandelen.
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in de aandeelhoudersvergadering.
Financieel belang	Het belang bedraagt 341.835 aandelen à 2,50 euro. De boekwaarde per 31 december 2023 bedroeg 856 duizend euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 31 december 2022 was 4,6 miljard euro en op 31 december 2023 4,7 miljard euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2022 107,5 miljard euro en op 31 december 2023 110,8 miljard euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2023 bedroeg 254 miljoen euro positief.
Financiële risico's	De hoogte van de nettowinst is met onzekerheden omgeven, omdat de bank geen voorspelling kan doen over de ontwikkeling van de ongerealiseerde marktwaardeveranderingen. Een betrouwbare schatting van de nettowinst voor 2024 en verder kan de bank daarom niet maken. De vermogenspositie van BNG is zeer sterk en de AAA-kredietstatus onderstreept dat.
Relevante beleidsinformatie	Eind 2022 heeft BNG Bank het Klimaatplan Going Green gepresenteerd. Hiermee zet BNG een volgende stap in de energietransitie en CO2-reductie. Samen met haar klanten wil BNG Nederland duurzamer, toekomstbestendiger en groener maken.
Beleidsrisico	Geen.

NV Groninger Monumentenfonds

NV Groninger Monumentenfonds	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen

Doelstelling en openbaar belang	De doelstelling van het Groninger Monumentenfonds (GMF) is het beheer, aankopen, restaureren en herbestemmen van monumentaal vastgoed in de provincie Groningen. Door de te geringe schaalgrootte hebben we moeten concluderen dat GMF in de huidige vorm niet levensvatbaar is. Door de aandeelhouders is besloten NV Groninger Monumentenfonds op te heffen. De monumenten gelegen in de gemeente Groningen zijn in 2023 door de gemeente overgenomen, evenals de gerelateerde schulden en de rechtspersonen GMF Stad BV, GMF Watertoren BV en GMF Prinsenhof BV. In 2024 kan het bezit buiten de gemeente Groningen naar verwachting worden afgestoten en vervolgens zal de rechtspersoon worden opgeheven.
Relatie met deelprogramma	1.3. Wonen
Deelnemende partijen	De gemeente Groningen, waterschap Noorderzijlvest, TCN-SIG, de gemeente Veendam, Stichting Libau, Stichting Groninger Kerken en Jan Menze van Diepen Stichting.
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in de aandeelhoudersvergadering.
Financieel belang	De gemeente bezit 57% van de aandelen met een boekwaarde van 1,4 miljoen euro per 31 december 2023. Op de boekwaarde is een voorziening gevormd van 0,6 miljoen euro. De gemeente heeft in het verleden via SVn leningen verstrekt aan GMF NV en GMF Watertoren BV met een totale restant-hoofdsom van 1,2 miljoen euro per 31 december 2023. In het kader van de aankoop van de panden in de stad en de dochterondernemingen zijn de betreffende schulden in 2023 door de gemeente overgenomen, waardoor de gemeentelijke positie per saldo op 0 euro uitkwam en het risico op oninbaarheid is verdwenen.
Vermogen	Het eigen vermogen op 31 december 2021 bedroeg 3,8 miljoen euro en op 31 december 2022 1,4 miljoen euro. Het vreemd vermogen op 31 december 2021 bedroeg 2,4 miljoen euro en op 31 december 2022 2,4 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 2,4 miljoen euro negatief.
Financiële risico's	Op dit moment is nog niet zeker of de liquidatie van GMF NV uiteindelijk financieel neutraal afgewikkeld kan worden. Dat hangt af van de vraag of de slotuitkering voldoende zal zijn om de boekwaarde (rekening houdend met de gevormde voorziening) af te kunnen dekken.
Relevante beleidsinformatie	In het kader van de overname van de panden is de onderhouds- en exploitatiesituatie per pand in beeld gebracht. Op basis van de daaruit resulterende bevindingen zijn de structurele lasten opgenomen in de begroting. Gebruik makend van de expertise bij het gemeentelijk vastgoedbedrijf worden verdere onderhouds- en verduurzamingsplannen gemaakt.
Beleidsrisico's	Door de aankoop van de panden en de getroffen beheersmaatregelen hebben we kunnen voorkomen dat de betreffende monumenten niet goed genoeg worden onderhouden.

Omrin NV

Omrin NV	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Leeuwarden
Doelstelling en openbaar belang	Verwerking van afvalstromen: restafval, Gft, bedrijfsafval, kunststof en drankenkartons.
Relatie met deelprogramma	2.1 Kwaliteit leefomgeving .
Deelnemende partijen	Omrin is de handelsnaam van Afvalsturing Friesland N.V. én N.V. Fryslân Milljeu. De aandelen van Afvalsturing Friesland (met als belangrijkste taak het be- en verwerken van huishoudelijk afval) worden gehouden door de Friese gemeenten,

	de Groningse gemeente Eemsdelta, de Noord-Veluwse gemeenten Elburg, Ermelo, Harderwijk, Nunspeet, Oldebroek en Putten en NV Irado (Capelle aan den IJssel, Schiedam, Vlaardingen, Barendrecht, Albrandswaard, Ridderkerk). De aandelen van N.V. Fryslân Miljeu (met als belangrijkste taak het inzamelen van huishoudelijk afval) zijn in handen van 12 Friese en 4 Groningse gemeenten. De gemeente Groningen neemt deel in Afvalsturing Friesland N.V. met 360 aandelen (type B).
Bestuurlijk belang	De wethouder verantwoordelijk voor afval- en grondstoffenbeleid is bestuurlijk verantwoordelijk. De wethouder neemt deel aan aandeelhoudersvergaderingen van Omrin.
Financieel belang	De aankoop van 360 aandelen B tegen een nominale waarde van 450 euro per stuk en de opgebouwde reserve per aandeel 2.589 euro, in totaal 1.094.000 euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2022 was 64,8 miljoen euro en op 31 december 2022 70,3 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 1 januari 2022 128,4 miljoen euro en op 31 december 2022 119,1 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat 2022 bedroeg 7,9 miljoen euro.
Financiële risico's	Er bestaat een risico dat afvalstromen niet verwerkt kunnen worden vanwege een stop van de installatie of een calamiteit. Omrin beperkt dit risico door een onderhoudsprogramma, waarmee ongepland stilstand van de installaties zoveel mogelijk wordt voorkomen, zorgt voor voldoende opslagcapaciteit en back-up door derden. Daarnaast loopt Groningen als aandeelhouder risico voor de waarde die zij voor de aandelen heeft betaald. Op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) moet de deelneming worden gewaardeerd op aanschafwaarde of lagere marktwaarde. Dit risico doet zich voor bij structureel veel lagere resultaten dan nu voorzien, waardoor toekomstige dividenden wegvallen. Het risico van een faillissement als gevolg van nadelig financieel beheer of een omvangrijke calamiteit achten wij beperkt. Dit zal zich niet snel voordoen, omdat Omrin over twee verwerkingsinstallaties beschikt waarover inkomsten worden gegenereerd. Andere door Omrin genoemde risico's voor de financiële resultaten zijn de energieprijzen en de beschikbaarheid van afval (dit laatste risico wordt zoveel mogelijk beperkt door langjarige contracten en uitbreiding van het aantal contracten).

De Suikerzijde BV

De Suikerzijde BV	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang is gediend bij de doelstelling uitvoering te geven aan de gebiedsontwikkeling van het plangebied De Suikerzijde te Groningen.
Relatie met deelprogramma	1.3 Wonen
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen.
Bestuurlijk belang	Het college heeft een ambtenaar aangewezen om namens de gemeente de aandeelhoudersrol te vervullen.
Financieel belang	Het financieel belang van de gemeente bedraagt één aandeel van 10.000 euro, vermeerderd met 15.000.000 euro agio. In totaal 15,0 miljoen euro boekwaarde.
Vermogen	Het eigen vermogen op 29 maart 2022 (oprichtingsdatum) was 0 euro en op 31 december 2022 15,0 miljoen euro. Het vreemd vermogen op 29 maart 2022 bedroeg 0 euro en op 31 december 2022 7,7 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 0 euro.

Financiële risico's	De gemeente hanteert bij gebiedsontwikkelingen die zijn onder gebracht in aparte rechtsvormen het uitgangspunt dat de risico's binnen de beschikbare middelen voor de betreffende gebiedsontwikkeling kunnen worden opgevangen. De Suikerzijde BV volgt deze lijn en heeft binnen de BV buffers aangelegd waardoor er voldoende benodigd weerstandsvermogen aanwezig is om de nu geïdentificeerde risico's te kunnen opvangen.
Relevante beleidsinformatie	www.desuikerzijde.nl
Beleidsrisico	Als de plannen niet (snel genoeg) uitgevoerd kunnen worden, wordt het doel om woningen, werk en leefruimte te creëren niet (volledig) gehaald. Zie ook deelprogramma 1.3 Wonen voor een toelichting op die doelen.

Stadshavens BV

Stadshavens BV	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang wordt gediend door de doelstelling uitvoering te geven aan het investeringsprogramma en de grondexploitatie van het plangebied Stadshavens.
Relatie met deelprogramma	1.3 Wonen
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen.
Bestuurlijk belang	Het college heeft een ambtenaar aangewezen om namens de gemeente de aandeelhoudersrol te vervullen.
Financieel belang	Het financieel belang van de gemeente bedraagt duizend aandelen à 0,10 euro vermeerderd met 7.222.900 euro agio. In totaal een boekwaarde van 7,2 miljoen euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 4 maart 2022 (oprichtingsdatum) was 100 euro en bedroeg op 31 december 2022 6,0 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 4 maart 2022 0 euro en op 31 december 2022 11,0 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 1,3 miljoen euro negatief.
Financiële risico's	De gemeente hanteert bij gebiedsontwikkelingen die zijn onder gebracht in aparte rechtsvormen het uitgangspunt dat de risico's binnen de beschikbare middelen voor de betreffende gebiedsontwikkeling kunnen worden opgevangen. De Stadshavens BV volgt deze lijn en heeft binnen de BV buffers aangelegd waardoor er voldoende benodigd weerstandsvermogen aanwezig is om de nu geïdentificeerde risico's te kunnen opvangen.
Relevante beleidsinformatie	www.stadshavens.nl
Beleidsrisico	Als de plannen niet (snel genoeg) uitgevoerd kunnen worden, wordt het doel om woningen, werk- en leefruimte te creëren niet (volledig) gehaald. Zie ook deelprogramma 1.3 Wonen voor een toelichting op die doelen.

Gemeentelijk Energiebedrijf Holding BV

Gemeentelijk Energiebedrijf (GEB) Holding BV	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het initiëren, ontwikkelen, begeleiden en voeren van regie over lokale energieprojecten en lokale energievraagstukken, zulks mede vanwege de lokale energietransitie.
Relatie met deelprogramma	1.1. Economie en Werkgelegenheid
Deelnemende partijen	De gemeente Groningen is 100% aandeelhouder.
Bestuurlijk belang	Het college heeft een ambtenaar aangewezen om namens de gemeente de aandeelhoudersrol te vervullen.
Financieel belang	Er is duizend euro aan aandelenvermogen gestort door de gemeente.

Vermogen	De BV is opgericht op 19 december 2023. Het eigen vermogen op 31 december 2023 bedroeg 1.000 euro. Het vreemd vermogen op 31 december 2023 bedroeg 0 euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat 2023 bedroeg naar verwachting 0 euro.
Financiële risico's	Pas als de BV activiteiten ontplooit als holding, zullen er financiële risico's ontstaan.
Relevante beleidsinformatie	GEB Holding BV zal verantwoordelijk zijn voor de regie en aansturing van de opwekking, distributie en levering van zon- en windenergie.
Beleidsrisico	GEB Holding BV van belang om de benodigde regie, coördinatie en aansturing in de voorfase van de realisatie van de projecten te waarborgen en daarmee de ontwikkelrisico's te beperken.

GMF Watertoren BV

GMF Watertoren BV	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	In verband met de beëindiging van de verbonden partij Groninger Monumentenfonds NV is op 4 oktober 2023 door de raad besloten om krediet beschikbaar te stellen voor de aankoop van de monumentale panden in de stad door de gemeente van GMF NV en voor de aankoop van drie rechtspersonen, waaronder GMF Watertoren BV. De transactie is uitgevoerd op 4 december 2023. In verband met de overdracht van het pand aan de gemeente, kan GMF Watertoren BV, na afwikkeling van de resterende verplichtingen (waarvoor een voorziening is gevormd), worden opgeheven.
Relatie met deelprogramma	1.3 Wonen
Deelnemende partijen	De gemeente Groningen is 100 % aandeelhouder.
Bestuurlijk belang	Het college heeft een ambtenaar aangewezen om namens de gemeente de aandeelhoudersrol te vervullen.
Financieel belang	De boekwaarde van de deelneming op de balans per 31 december 2023 bedroeg 1 euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 31 december 2021 was 122 duizend euro negatief en bedraagt op 31 december 2022 175 duizend euro negatief. Het vreemd vermogen op 31 december 2021 was 24 duizend euro en op 31 december 2022 178 duizend euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 92 duizend euro negatief.
Financiële risico's	Voor het negatieve eigen vermogen en de resterende verplichtingen heeft de gemeente bij de aankoop van deze rechtspersoon een vergoeding ontvangen van Groninger Monumentenfonds NV. Daarmee zijn de risico's naar verwachting volledig afgedekt.
Relevante beleidsinformatie	De Watertoren Noord aan de Noorderbinnensingel werd met veel overheidsmiddelen gerestaureerd en eind 2013 in exploitatie genomen en mede om die reden is het monument weer gemeentelijk bezit geworden.
Beleidsrisico	Geen.

GMF Prinsenhof BV

GMF Prinsenhof BV	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Deze rechtsvorm is voor de helft eigenaar van het vastgoed aan de Martinikerkhof. Deze BV voert met de andere eigenaar het onderhoud uit en verhuurt het complex

	aan de uitbater van het hotel/restaurantcomplex. Het primair openbaar belang is gelegen in het behoud van het monumentale complex.
Relatie met deelprogramma	1.3 Wonen
Deelnemende partijen	De gemeente is sinds 4 december 2023 100% eigenaar van GMF Prinsenhof BV.
Bestuurlijk belang	Het college heeft een ambtenaar aangewezen om namens de gemeente de aandeelhoudersrol te vervullen.
Financieel belang	De boekwaarde van de deelneming bedroeg per 31 december 2023 790 duizend euro. De restant-hoofdsom van de door de gemeente via SVn aan vastgoedcombinatie Prinsenhof verstrekte lening bedroeg per 31 december 2023 3,4 miljoen euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 31 december 2021 was 1,5 miljoen euro en bedroeg op 31 december 2022 731 duizend euro. Het vreemd vermogen op 31 december 2021 was 1,9 miljoen euro en op 31 december 2022 1,8 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 712 duizend euro negatief.
Financiële risico's	Voor het beperkte risico op oninbaarheid van de verstrekte lening is een (gedeeltelijke) voorziening gevormd.
Relevante beleidsinformatie	De huurder van het complex is inmiddels gestart met het treffen van voorbereidingen voor verduurzaming van het complex, passend bij het Rijks monumentale karakter en instandhoudingsexploitatie van het complex. De exploitatie van Prinsenhof biedt inmiddels aan 100 werknemers werkgelegenheid.
Beleidsrisico	Geen.

GMF Stad BV

GMF Stad BV	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	GMF Stad BV is een lege BV die op 4 december 2023 is aangekocht door de gemeente van GMF NV. De BV zal in eerste instantie worden gebruikt om het pand Reguleurshuis (cultuur-/horecapand aan de Kolendrift) in te brengen. Daardoor worden de rechten op de verkregen GRRG-subsidie veiliggesteld, aangezien die alleen beschikbaar is voor privaatrechtelijke rechtspersonen.
Relatie met deelprogramma	1.3 Wonen
Deelnemende partijen	De gemeente is 100 % aandeelhouder.
Bestuurlijk belang	Het college heeft een ambtenaar aangewezen om namens de gemeente de aandeelhoudersrol te vervullen.
Financieel belang	Uw raad heeft op 4 oktober 2023 besloten om deze BV (voorlopig) over een startkapitaal van 150 duizend euro te laten beschikken om de eigenaarsrol te vervullen van het Reguleurshuis, om aan de subsidie eisen GRRG te voldoen en om de reguliere exploitatiekosten te kunnen ondervangen.
Vermogen	Het eigen vermogen op 31 december 2021 was 35 duizend euro negatief en bedroeg op 31 december 2022 9 duizend euro negatief. Het vreemd vermogen op 31 december 2021 was 35 duizend euro en bedroeg op 31 december 2022 10 duizend euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 12 duizend euro negatief.
Financiële risico's	De constructieve toestand (casco) van het Reguleurshuis is redelijk. De onderhoudstoestand is matig tot slecht. Door op korte termijn de werkzaamheden uit het GRRG-plan uit te voeren kan nog verdere achteruitgang van het pand worden voorkomen. Voor het achterstallig onderhoud zijn middelen gereserveerd.
Relevante beleidsinformatie	Zie financiële risico's.
Beleidsrisico	Geen.

GMF Stadsschouwborg BV

GMF Stadsschouwborg BV	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Vanuit de zorg voor het behoud en instandhouding van monumenten heeft de gemeente Groningen besloten de monumenten binnen de gemeentegrenzen van de gemeente Groningen en de bijbehorende rechtspersonen over te nemen van de te beëindigen verbonden partij GMF NV. Vooruitlopend op de overige transacties is in 2023 als eerste de rechtspersoon GMF Stadsschouwborg overgenomen met daarin het pand Stadsschouwborg. Op basis van eerdere afspraken uit 2015 kon het pand vervolgens voor 1 euro worden terug geleverd aan de gemeente. De rechtspersoon GMF Stadsschouwborg BV dient daarom geen doel meer en zal, na afwikkeling van resterende rechten en plichten, in 2024 worden opgeheven.
Relatie met deelprogramma	1.3 Wonen
Deelnemende partijen	De gemeente is 100% aandeelhouder.
Bestuurlijk belang	Het college heeft een ambtenaar aangewezen om namens de gemeente de aandeelhoudersrol te vervullen.
Financieel belang	De boekwaarde van de aandelen per 31 december 2023 bedroeg 1 euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 31 december 2021 was 16 duizend euro en bedroeg op 31 december 2022 10 euro. Het vreemd vermogen op 31 december 2021 was 443 duizend euro en bedroeg op 31 december 2022 527 duizend euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 0 euro.
Financiële risico's	De overdracht van de aandelen in GMF Stadsschouwborg BV aan de gemeente heeft geen wijzigingen aangebracht in de exploitatie en beheer van het pand en de hieraan verbonden risico's.
Relevante beleidsinformatie	De regie op het gebied van onderhoud en herstel van het pand is terug bij het gemeentelijk Vastgoedbedrijf. Dit is noodzakelijk ten behoeve van de uitvoering van een aantal onderzoeken voor het behoud van het monument (mede naar aanleiding van de geconstateerde schaden door het IMG) en de planning en opdrachtverlening van een aantal groot onderhoudswerkzaamheden (o.a. schilderwerk, herstel gevel).
Beleidsrisico	Geen.

Stichtingen

WeerWerk Groningen

Stichting WeerWerk Groningen	
Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft het aanbieden van re-integratievoorzieningen aan personen omschreven in de Wet Werk en Bijstand, de Re-integratieverordening van de gemeente Groningen, evenals in de bij deze verordening behorende uitvoeringsbesluiten en voorts het verrichten van al wat tot het vorenstaande bevorderlijk kan zijn of daarmee verband houdt. De stichting tracht de doelstellingen te bereiken onder meer door het aanbieden van een dienstverband aan hiervoor bedoelde personen op basis van door de gemeente Groningen vast te stellen arbeidsvoorwaarden, zoals het detacheren van werknemers bij werkgevers, zowel in de markt- als in de collectieve sector. De gemeente heeft besloten de stichting gefaseerd af te bouwen.
Relatie met deelprogramma	3.1. Werk en Inkomen
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen is enig deelnemer.

Bestuurlijk belang	Statutair worden de bestuurders benoemd door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Groningen.
Financieel belang	Het financieel belang valt samen met de vergoeding die de gemeente Groningen aan de stichting verstrekt voor de loon- en overige personeelskosten van de personen die een dienstverband zijn aangegaan met de stichting. Momenteel is nog één persoon in dienst van de stichting. De hiermee gemoeid gaande baten en lasten bedragen zo'n kleine 23 duizend euro. Het voornemen is deze persoon bij een andere organisatie in dienst te laten treden en vervolgens de stichting (naar verwachting in 2024) te liquideren.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2023 was 0 euro en bedraagt op 31 december 2023 0 euro. Het vreemd vermogen op 1 januari 2023 0 euro en op 31 december 2023 0 euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat 2023 bedroeg 0 euro.
Financiële risico's	Geen.
Relevante beleidsinformatie	Het doel is het aanbieden van re-integratievoorzieningen aan personen die onder de doelgroep van de WWB vielen. Deze zogeheten 'gesubsidieerde arbeid' is inmiddels afgebouwd (raadsbesluit 30 november 2011). Momenteel is nog één persoon in dienst van de stichting. Nadat deze persoon met pensioen gaat zal de stichting worden opgeheven (naar verwachting in 2024).
Beleidsrisico	Geen

Stichting Industrie- en Handelsgebouwen Groningen (SIG)

Stichting Industrie- en Handelsgebouwen Groningen (SIG)	
Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	De gemeente Groningen heeft de Stichting SIG opgericht met als doel het beheren en ontwikkelen van bedrijfsgebouwen. De stichting beheert de aandelen van de SIG Real Estate BV.
Relatie met deelprogramma	1.1. Economie en Werkgelegenheid
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen
Bestuurlijk belang	Een ambtenaar van de gemeente Groningen is enig bestuurder.
Financieel belang	De vorderingen op de failliete TCN-groep zijn ingediend bij de curator. Het boedeltekort is echter zo groot dat gezien de achtergestelde aard van de gemeentelijke vorderingen, de gemeente hier waarschijnlijk niets meer van terug krijgt. Daarom zijn de vorderingen in 2013 afgeboekt. Opheffing is in afwachting van de afwikkeling van het faillissement door de curator. Na afwikkeling wordt de stichting opgeheven. Uit het faillissementsverslag van 30 maart 2023 blijkt dat dit naar verwachting van de curatoren nog enkele jaren kan duren.
Vermogen	De jaarrekening 2011 is in 2013 opgesteld. De stichting heeft geen vermogen. In 2013 heeft de financiële afwikkeling plaatsgevonden.
Financieel resultaat	Het resultaat is overgeboekt naar de gemeente Groningen.
Relevante beleidsinformatie	Het doel van de stichting was het bevorderen van industrie, handel, nijverheid, ambacht en andere dienstverlening in of in de omgeving van Groningen. De stichting kon ter realisering van de doelstelling deelnemen in ondernemingen. Door het faillissement van TCN/SIG is de stichting niet meer actief.
Beleidsrisico	Geen.

Stichting Ondernemerstrefpunt Groningen

Stichting Ondernemerstrefpunt	
Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Groningen

Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang hangt samen met de doelstelling om het overleg tussen organisaties en instellingen in het onderwijs, het bedrijfsleven en de lokale overheid te bevorderen, waardoor het onderwijs en de behoeftes van het bedrijfsleven beter op elkaar worden afgestemd, zowel in de gemeente Groningen als ook in de regio.
Relatie met deelprogramma	1.1. Economie en Werkgelegenheid.
Deelnemende partijen	<p>Vanuit het Onderwijs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Christelijke Scholengemeenschap Groningen (CSG) (VO) • Openbaar Onderwijsgroep Groningen (O2G2) (VO) • De Bolster • Alfa College (MBO) • Noorderpoortcollege (MBO) • Gomarus College (VO) • Menso Alting College (MBO) • Winkler Prins (VO) • Dollard College (VO) <p>Vanuit het bedrijfsleven:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vereniging Bedrijvenpark Zuidoost (VBZO) • Vereniging Bedrijvenpark Noordoost (VBNO) • Vereniging Bedrijvenpark Groningen West (VBGW) • Groningen City Club GCC <p>Vanuit de overheid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gemeente Groningen. • Provincie Groningen
Bestuurlijk belang	Een ambtenaar van de gemeente is lid van het bestuur van de stichting Ondernemerstrefpunt Groningen.
Financieel belang	Financieel belang: jaarlijks 90 duizend euro als gemeentelijke bijdrage vanuit de economische agenda 2023-2026.
Vermogen	Het eigen vermogen op 31 december 2021 was 201 duizend euro en op 31 december 2022 221 duizend euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2021 168 duizend euro en op 31 december 2022 63 duizend euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 20 duizend euro positief.
Financiële risico's	Geen.
Relevante beleidsinformatie	De stichting heeft tot doel om het contact tussen organisaties en instellingen in het onderwijs, het bedrijfsleven en de lokale overheid te bevorderen, waardoor het onderwijs en de behoeftes van het bedrijfsleven beter op elkaar worden afgestemd.
Beleidsrisico	Geen.

Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord

Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord	
Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Haren
Doelstelling en openbaar belang	Voor de ontwikkeling van woningbouw in Haren Noord werken wij samen met twee bedrijven. Hiertoe zijn de rechtspersonen GEM Haren Noord CV en GEM Haren Noord Beheer B.V. opgericht. Via onze verbonden partij Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord treden wij op als commandiet in GEM Haren Noord CV, de entiteit waarbinnen zich de grondexploitatie Haren Noord bevindt.
Relatie met deelprogramma	1.3. Wonen
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen is enig deelnemer.
Bestuurlijk belang	Een ambtenaar van de gemeente is bestuurder van de stichting.

Financieel belang	De door de gemeente gedane storting van eigen vermogen in GEM Haren Noord CV bedraagt 49 duizend euro. Dit belang wordt beheerd door Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord.
Vermogen	De planning is dat de stichting in 2024 kan worden opgeheven in verband met de afronding van het project Haren Noord. Bij opheffing in 2024 komen zowel het eigen als het vreemd vermogen per 31 december 2024 uit op 0 euro.
Financieel resultaat	Uitgaande van de verwachte opheffing kan de oorspronkelijke kapitaalstorting van 49 duizend euro in 2024 terugvloeien naar de gemeente. Ook het gemeentelijke aandeel (49 %) in de nog niet uitgekeerde winsten van GEM Haren Noord C.V. zullen bij de opheffing van de CV (in verband met afronding van het project) via de stichting aan de gemeente worden uitgekeerd.
Financiële risico's	Gezien de afrondende fase zijn de financiële risico's minimaal.
Relevante beleidsinformatie	De gebiedsontwikkeling Haren Noord is afgerond. Na de financiële afwikkeling, kan de stichting, uiterlijk in 2024, worden opgeheven.
Beleidsrisico	Geen.

Sociaal Fonds Groningen

Stichting Sociaal Fonds Groningen	
Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft de maatschappelijke belangenbehartiging van medewerkers van de gemeente Groningen, hun gezinnen en gepensioneerden.
Relatie met deelprogramma	4.4. Overhead en algemene Ondersteuning
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen
Bestuurlijk belang	De wethouder P&O, een raadslid en 2 afgevaardigden namens de vakbond hebben zitting in het bestuur van de stichting.
Financieel belang	Financieel belang: de bijdrage in 2023 is 23 duizend euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2023 was 300 duizend euro en bedraagt op 31 december 2023 318 duizend euro. Het vreemd vermogen op 1 januari 2023 was 0 euro en op 31 december 2023 0 euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat 2023 bedroeg 18 duizend euro positief.
Financiële risico's	Geen
Relevante beleidsinformatie	Het openbaar belang betreft de maatschappelijke belangenbehartiging van medewerkers van de gemeente Groningen, hun gezinnen en gepensioneerden.
Beleidsrisico	Geen.

Overig

Vereniging van gemeenten aandeelhouders Enexis Noord-Nederland

Vereniging van gemeenten aandeelhouders Enexis Noord-Nederland (VEGANN)	
Rechtsvorm	Vereniging
Vestigingsplaats	Ten Boer
Doelstelling en openbaar belang	De vereniging behartigt de belangen van de gemeentelijke Enexis aandeelhouders in Noord-Nederland.
Relatie met deelprogramma	1.1. Economie en werkgelegenheid
Deelnemende partijen	De kleine Enexis aandeelhouders
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in de algemene ledenvergadering en in het bestuur.
Financieel belang	Het financieel belang is minimaal gelet op omvang van het vermogen en de activiteiten van de vereniging.

Vermogen	Het eigen vermogen op 31 december 2022 was 42 duizend euro en op 31 december 2023 49 duizend euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2022 5 duizend euro en was op 31 december 2023 nihil.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2023 bedroeg 7 duizend euro positief.
Financiële risico's	Geen
Relevante beleidsinformatie	Via dit kanaal kan invloed worden uitgeoefend en daarmee worden bijgedragen aan een succesvolle strategie van Enexis op het terrein van de energietransitie (en de uitvoering daarvan).
Beleidsrisico	Geen.

Vereniging van Groninger gemeenten

Vereniging van Groninger gemeenten	
Rechtsvorm	Vereniging
Vestigingsplaats	Ten Boer
Doelstelling en openbaar belang	De vereniging behartigt de belangen van 12 Groninger gemeenten. Concreet doet het VGG Bureau dit door te coördineren dat belangen bij elkaar komen, de kennis wordt gedeeld en de projecten worden begeleid. Daarvoor organiseert het VGG Bureau bijeenkomsten, zorgt voor agendering en vastlegging van de afspraken en het onderhouden van het bestuurlijk-ambtelijk netwerk in en buiten de provincie.
Relatie met deelprogramma	4.2: College, raad, wijkontwikkeling en wijkvernieuwing
Deelnemende partijen	De Groninger gemeenten
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in het bestuur en in de algemene ledenvergadering.
Financieel belang	Het financieel belang is minimaal gelet op omvang van het vermogen en de activiteiten van de Vereniging. De jaarlijkse bijdrage voor het kalenderjaar 2023 bedroeg 0,84 euro (incl. BTW) per inwoner.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2023 was 268 duizend euro en op 31 december 2023 bedraagt dit 261 duizend euro. Het vreemd vermogen op 1 januari 2023 was 1,1 miljoen euro en op 31 december 2023 bedraagt dit 1,1 miljoen euro.
Financieel resultaat	Financieel resultaat 2023 bedroeg 2,5 duizend euro positief.
Financiële risico's	Geen
Relevante beleidsinformatie	De Vereniging Groninger Gemeenten (VGG) behartigt de belangen van de 10 Groninger gemeenten. Concreet doet het VGG Bureau dit door te coördineren dat belangen bij elkaar komen, de kennis wordt gedeeld en de projecten worden begeleid. Daarvoor organiseert het VGG Bureau bijeenkomsten, zorgt voor agendering en vastlegging van de afspraken en het onderhouden van het bestuurlijk-ambtelijk netwerk in en buiten de provincie.
Beleidsrisico	Geen

Paragraaf 7: Grondbeleid

Inleiding

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht gemeenten om in de begroting en in de gemeenterekening (ook wel jaarrekening of jaarverslag) een paragraaf over het grondbeleid op te nemen. Hierin komt aan bod hoe de gemeente het grondbeleid inzet om de bestuurlijke doelen te bereiken. Bij de begroting worden de grondexploitaties inhoudelijk herzien en ligt de focus op het vooruitkijken. Dan zal opnieuw bekeken worden of de uitgangspunten bijgesteld moeten worden ten behoeve van het meerjarenperspectief. Bij de gemeenterekening worden de grondexploitaties geactualiseerd (technisch herzien) om een juiste waardering per ultimo boekjaar te verkrijgen.

Samenvatting resultaat 2023, specificaties vindt u onder [Onderbouwing van het totale jaarresultaat boekjaar 2023](#).

Resultaat Grondbedrijf 2023 (Bedragen x 1.000 euro)	begroot	totaal werkelijk	resultaat
Totaal mutaties Grondbedrijf 2023 (negatief getal is voordelig resultaat)	2.774	-2.681	-5.455

Visie en uitvoering Grondbeleid

De grondexploitaties worden uitgevoerd binnen diverse (beleids) kaders. Voorbeelden van deze kaders zijn de wettelijke regelgeving vanuit de BBV en de gemeentelijke financiële verordening, de nota grondbeleid en grondprijzenbeleid, de kadernota Weerstandsvermogen en risicomanagement, de parameters voor rente en indexatie, de meerjarenprogramma's voor woon- en werklocaties. Al deze elementen vormen de uitgangspunten voor het herrijken en doorrekenen van de geraamde kosten en opbrengsten binnen de grondexploitaties.

Gemeentelijke kaders en nota's

Het grondbeleid speelt een ondersteunende rol bij het realiseren van de ambities en de ontwikkeling van de gemeente Groningen. De omgevingsvisie '[Levende Ruimte](#)' is het ruimtelijk kader waarbinnen het grondbeleid uitgevoerd wordt. De gemeente Groningen oefent een situationeel grondbeleid uit, wat betekent dat afhankelijk van de opgave actief of passief grondbeleid plaatsvindt.

In 2019 is de nota Grondprijzenbeleid 2019-2022 vastgesteld. Deze nota geeft het kader voor de te realiseren opbrengsten in de grondexploitaties. In 2023 is het Grondprijzenoverzicht 2024 vastgesteld. Dit is een tabel met de grondprijzen die de gemeente Groningen hanteert per 1/1/2024. Bij het bepalen van het benodigd weerstandsvermogen voor de risico's in de grondexploitaties wordt de systematiek gehanteerd uit de door uw raad vastgestelde kadernota Weerstandsvermogen en Risicomanagement.

Gehanteerde parameters rente en indexen

Gemeenten hebben de verantwoordelijkheid om realistische parameters te hanteren om tot een goede en betrouwbare waardering te komen van de gemeentelijke grondexploitaties. De gehanteerde parameters hebben een belangrijke invloed op het financieel resultaat. Om tot realistische parameters te komen zijn onder andere het CBS en de kwartaalberichten van Metafoor geconsulteerd. Normaliter worden bij de actualisatie voor de gemeenterekening dezelfde parameters gebruikt als bij de laatste herziening die bij de begroting zijn vastgesteld. Vanwege gewijzigde marktomstandigheden en een aangescherpte werkwijze is er voor gekozen daar bij de jaarrekening 2023 van af te wijken. Er wordt op onderdelen uitgegaan van een lager kostenstijgingspercentage en een hoger opbrengstenstijgingspercentage (zie ook de brief aan de raad 28 februari 2024). Hierdoor wordt bij de gemeenterekening 2023 een meer betrouwbare waardering van de grondexploitaties verkregen.

Hierna volgende parameters zijn gehanteerd voor het actualiseren van de grondexploitaties. De grondexploitaties Friesestraatweg 181, Europapark, Oosterhamrikzone en Theda Mansholt locatie hebben een afwijkende opbrengstenstijging vanwege gemaakte afspraken met marktpartijen of andere omstandigheden.

Parameters bij actualisatie grondexploitaties

Parameter	jaar 2024	2025 en 2026	2027 t/m 2033	vanaf 2034
Rekenrente	1,87%	1,87%	1,87%	1,87%
Disconteringsvoet	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Kostenindex	3,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Opbrengstindex woningbouw	1,0%	2,0%	2,0%	0%
Opbrengstindex bedrijventerrein	0,0%	2,0%	2,0%	0%
Opbrengstindex kantoren	0,0%	0,0%	2,0%	0%

De grondcomplexen Westpoort fase 1, Europapark en Oosterhamrikzone hebben een looptijd langer dan 10 jaar. Conform BBV regelgeving is, als risico beheermaatregel, geen indexering gerekend over de opbrengsten die verder liggen dan 10 jaar.

Uitvoering van het grondbeleid

De grondexploitaties worden uitgevoerd binnen diverse (beleids)kaders. Er zijn twee programma’s in het bijzonder van belang voor het grondbeleid: 1. Economie en werkgelegenheid, 2. Wonen.

Economie en werkgelegenheid

De economische ontwikkelingen zijn de afgelopen jaren positief. Op 1 april 2020 had de gemeente Groningen 155.872 banen. De werkgelegenheid nam sindsdien met 20.659 banen toe tot 176.531 banen per 1 april 2023.

Het ruimtelijk beleid voor economische functies is vastgelegd in de Strategie werklocaties (2021). Op 26 april 2023 heeft het college op basis van de marktanalyse bedrijventerreinen en de marktanalyse kantoren in de brief Ruimte voor economie geïnformeerd over de strategie die het college wil voeren m.b.t. bedrijventerreinen en kantoorontwikkeling.

Met de groei van de werkgelegenheid zet de vraag naar bedrijfskavels de komende jaren door. Om de groei ruimtelijk te kunnen faciliteren zal naast het programmeren van werk in gemengd woon-werkgebied en intensiever gebruik van de bestaande werklocaties ook uitbreiding van de voorraad bedrijventerreinen nodig zijn. Dit hebben we gedaan door Westpoort uit te breiden met fase 1C en fase 2 (hiervoor zijn de bestemmingsplanprocedures reeds doorlopen). En er zijn plannen om in Ten Boer-Dijkshorn en bij Meerstad locaties voor bedrijven te realiseren.

Aanbod bedrijventerreinen

Het beschikbare aanbod van nieuwe bedrijventerreinen is toegenomen door de ontwikkeling van Westpoort 1C en Westpoort 2. Per 2021 was er nog 74,6 hectare bedrijventerrein beschikbaar en per 2024 bedraagt het aanbod 146,6 hectare* , waarvan 86,6 hectare gepland in de periode t/m 2030 (zie tabel). Dit is inclusief de te realiseren bedrijventerreinen van de BV’s Meerstad, De Suikerzijde en Stadshaven** . Het totale aanbod is daarmee de afgelopen jaren met circa 70 hectare toegenomen. In 2023 is er totaal 3,1 hectare uitgegeven in de grondexploitaties Eemspoort, Westpoort fase 1, Roodehaan en Reitdiep fase 3en4.

* Waarvan circa 45 ha reeds is gereserveerd.

** De BV’s worden niet in de jaarrekening van de gemeente verantwoord aangezien dit externe bedrijven zijn.

Prognose gronduitgifte voor bedrijventerreinen

Gerealiseerd in 2023			Nog te realiseren gronduitgifte										
Bouwgrond in exploitatie		Totaal	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034 en verder
Bedrijven locaties (in hectaren)													
Eemspoort	0,4	0,4	0,4										
Zernike		11,2	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	
Westpoort fase 1	1,7	38,3	4,3	3,0	3,0	3,0	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	10,0
Roodehaan	0,7	9,9	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5						
Oosterhamrikzone	2,5												2,5
Reitdiep fase 3en4	0,2												
Westpoort fase 2		43,1	33,5	2,4	2,4	2,4	2,4						
Haren - Nesciopark		0,6	0,3	0,3									
Alo-locatie		3,1	3,1										
Meerstad		39,9							0,7	0,7	0,7	0,7	36,9
Subtotaal bedrijvenlocaties	3,1	149,0	45,2	9,3	9,0	9,0	6,0	3,6	4,4	4,4	4,4	4,4	49,4

De uitgifte is lager dan de geprognosticeerde 10,3 hectare voor 2023. Daarbij dient het volgende opgemerkt te worden:

- De uitgifte op Westpoort I is een gemiddelde raming over de jaren. Feitelijk vindt uitgifte meer 'schoksgewijs' plaats. Drie grote kaververkopen die in 2023 zijn gestart qua proces, zullen in 2024 worden gerealiseerd.
- Op Zernike is in 2023 geen kavel verkocht. Dit heeft mede te maken met het feit dat we met de andere grondeigenaren op Zernike (RUG, Hanze, particuliere investeerders) in gesprek zijn over een nieuw stedenbouwkundig plan en ontwikkelstrategie voor de campus.

Aanbod kantoren en commercieel programma gemengd gebied

De marktruimte voor kantoren in Groningen verschilt per locatietype. Marktruimte voor kantoren is er met name op centrumlocaties/OV-knooppunten (Hoofdstation), Europapark/Kemkensberg en campuslocaties. Op andere locatietypen zoals snelweglocaties, overige OV-knooppunten en solitaire kantoren in woonwijken en op bedrijventerreinen wordt geen groei voorzien. Extra marktruimte voor kantoren zal vooral moeten ontstaan doordat er voorraad uit de markt verdwijnt. De afgelopen jaren is gemiddeld 15.000 m² per jaar kantoor getransformeerd naar andere functies. Daarnaast is het nodig commercieel programma bedrijvigheid in gemengd gebied te programmeren om naast bedrijventerreinen en kantoorlocaties de groei van de werkgelegenheid ruimtelijk te kunnen faciliteren. Hiertoe is in de BV's Meerstad, De Suikerzijde en Stadshavens plancapaciteit opgenomen. In onze grondexploitaties en gebiedsontwikkelingen is per 2024 voor kantoren en commercieel programma bedrijvigheid totaal circa 289.000 m² bvo opgenomen als harde plancapaciteit. Het grootste deel hiervan zit in de plancapaciteit van de BV's en wordt niet in de jaarrekening van de gemeente verantwoord aangezien dit externe bedrijven zijn.

Prognose gronduitgifte voor kantoren en commercieel

Nog te realiseren gronduitgifte													
Bouwgrond in exploitatie	totaal	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034 en verder	
Kantoren / commercieel (in m2 bvo)													
Europapark - kantoren	72.770	7.586	15.574	750	13.350	7.191	6.948	15.951	1.355	1.355	1.355	1.355	
* Meerstad – kantoren/commercieel	97.411			3.401	3.401	3.401	3.401	3.401	3.401	3.401	3.401	70.203	
* De Suikerzijde - commercieel	110.000		5.500	5.500	5.500	5.500	5.500	8.730	8.730	8.730	8.730	47.580	
* Stadshavens – kantoren/commercieel	2.163		144	144	216	216	144	144	144	144	216	649	

* Stadshavens – bedrijven/commercieel	6.490		433	433	649	649	433	433	433	433	649	1.947
Subtotaal kantoren / commercieel	288.834	7.586	21.561	10.228	23.116	16.957	16.426	28.569	14.063	14.063	14.351	121.734

* deze gronduitgifte is onderdeel van de BV's

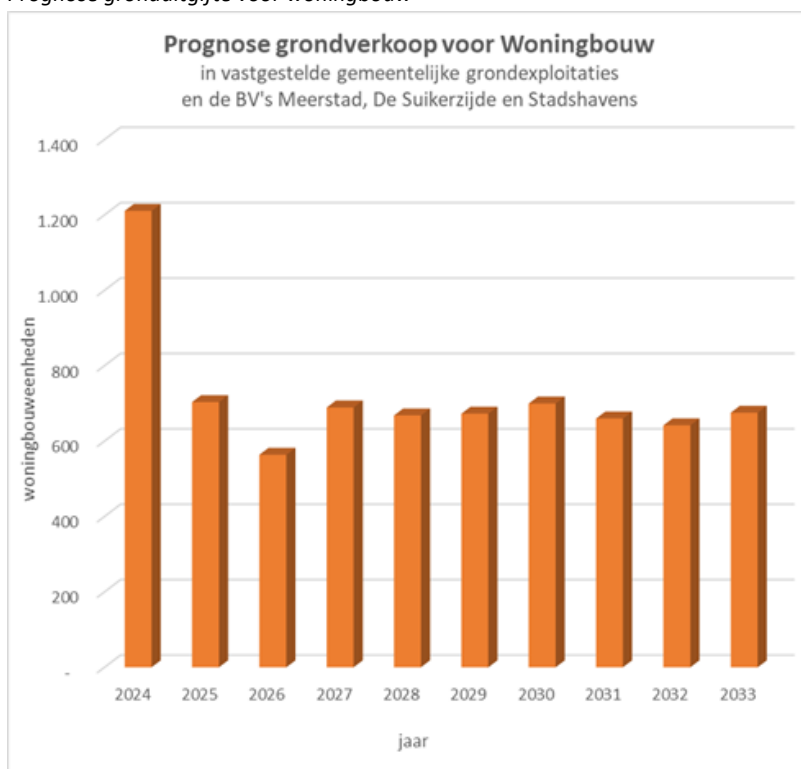
Wonen

In de gemeente Groningen is het prettig wonen, studeren, werken en recreëren. Deze unieke combinatie zorgt ervoor dat steeds meer mensen in en rondom de stad Groningen willen wonen. De actuele bevolkingsprognose laat zien dat we tot 2040 richting de 270.000 inwoners groeien. In combinatie met de meer algemene (landelijke) druk op de woningmarkt, zorgt dit voor een gespannen situatie op de woningmarkt in de gemeente Groningen. Het is dan ook zaak om de komende jaren duizenden woningen bij te bouwen. Hierbij dient een fors aandeel beschikbaar te komen voor sociale huur en het middensegment (zowel koop als huur). We beogen het toevoegen van circa 1600 woningen per jaar. Deze woningen moeten door middel van gemeentelijke grondexploitaties en gebiedsontwikkelingen (BV's) worden gerealiseerd, maar ook door realisatie op gronden van corporaties en marktpartijen

De basis voor onze opgave zijn de omgevingsvisie '[Levende Ruimte](#)' en de '[Woonvisie, een thuis voor iedereen](#)'. De belangrijkste opgave uit de woonvisie is het bouwen van voldoende en betaalbare woningen. Dit is in lijn met het beleid van het Rijk dat steeds meer regie en sturing pakt in de realisatie van voldoende betaalbare woningen. Een deel van de woningbouw wordt ontwikkeld binnen de gemeentelijke grondexploitaties en gebiedsontwikkelingen. Een ander deel zal op locaties/gronden van private partijen/ontwikkelaars gerealiseerd worden. In 2023 is in de gemeentelijke grondexploitaties en in de gebiedsontwikkeling Meerstad grond uitgegeven voor in totaal 207 woningen.

Onderstaande grafiek geeft de prognose weer van verkoop van grond voor woningbouw in de gemeentelijke vastgestelde grondexploitaties inclusief Meerstad, Suikerzijde en Stadshavens. Het realiseren en opleveren van woningen/appartementen vindt later plaats. Deze prognose is nog exclusief 850 te realiseren woningen tot en met 2034, dit op basis van een recent door het rijk toegekende subsidie Woningbouwimpuls.

Prognose gronduitgifte voor woningbouw

De in de vastgestelde grondexploitaties en gebiedsontwikkelingen opgenomen woningbouw is onvoldoende om de opgave voor de komende jaren te realiseren. Naast de reeds in uitvoering zijnde vastgestelde projecten wordt daarom, naast de overige ontwikkelingen op gronden in privaat bezit, een aantal grote woningbouwplannen ontwikkeld zoals o.a. Spookkwartier, De Held III en de Reitdiepzone.

Voor de ontwikkeling van de gemeente zijn forse investeringen gedaan in het verwerven, planontwikkelings-kosten en het bouw- en woonrijp maken van de gronden, zowel binnenstedelijk als ook in uitleggebieden. De opgave om meer sociale huurwoningen en betaalbare woningen te realiseren zal een forse impact hebben op onze grondexploitaties. Daarnaast moeten kosten worden gemaakt om nieuwbouwlocaties optimaal in te passen in de bestaande stad. Denk hierbij aan kostbare investeringen in wegen, bruggen, tunnels, parken enzovoort. Dit maakt de financiële haalbaarheid van ruimtelijke ontwikkelingen een lastige en belangrijke opgave voor de komende jaren. Deels zijn hiervoor middelen vanuit het SIF beschikbaar, maar ook wordt een beroep gedaan op subsidiestromen zoals de woningbouwimpuls van het Rijk.

Een actuele prognose van de resultaten op de totale portefeuille grondcomplexen

De BBV specificeert het bezit van grond. Dit is van belang voor de waarderingsgrondslag en resultaatbepaling. Binnen de verplichte categorieën maakt het grondbedrijf ten behoeve van sturing aanvullend onderscheid in:

1. Voorraad-Bouwgrond in exploitatie (BIE-gronden);
2. Voorraad-Slotgecalculeerde projecten (inactieve BIE-gronden);
3. Voorraad-Bouwrijpe Kavels;
4. MVA-Nog te ontwikkelen gronden;
5. MVA-Niet in exploitatie te nemen eigendommen;
6. MVA-In erfpacht of anderszins uitgegeven eigendommen;
7. MVA-Verhuurde kavels;
8. IMVA-Vorbereidingskredieten.

Resultaten Bouwgrond in Exploitatie (BIE-gronden)

De categorie Bouwgrond in exploitatie betreft gronden die door een raadsbesluit zijn vastgesteld, inclusief grondexploitatiebegroting. Vanaf dat moment kunnen kosten worden geactiveerd en bijgeschreven op de voorraadpositie. De waarderingsgrondslag vindt plaats op vervaardigingsprijs. Elk jaar worden (verplichting BBV) alle grondexploitaties herijkt naar de nieuwste inzichten en verwachtingen.

In onderstaande tabel wordt het verloop van de boekwaarde weergegeven van de Bouwgrond in exploitatie.

Boekwaarde

Het saldo van boekwaarde op 31 december 2022 bedroeg 159,96 miljoen euro. Per 31 december 2023 bedraagt de boekwaarde 146,80 miljoen euro. De boekwaarde is per saldo gedaald met 13,16 miljoen euro.

De netto boekwaarde is de boekwaarde minus de getroffen voorziening van 104,04 miljoen euro. Per 31 december 2023 bedraagt de netto boekwaarde 42,76 miljoen euro.

Verloop boekwaarden grondexploitaties

Omschrijving (Bedragen x 1.000 euro)	boekwaarde 31-12-2022	kosten	opbrengsten	resultaat- nemingen	boekwaarde 31-12-2023	verlies- voorziening	netto boekwaarde
Bouwgrond in exploitatie							
Woningbouwlocaties	47.750	6.202	-4.739	618	51.831	55.112	-3.281
Bedrijvenlocaties	34.468	11.201	-3.208	1.062	43.522	2.045	41.477
Kantoren gemengd	52.022	1.658	-2.235	0	51.444	46.885	4.559

Grote Markt	23.719						
Totaal BIE-gronden	159.959	19.061	-10.183	1.679	146.797	104.042	42.755

De voornaamste mutaties zijn:

- Kosten: er is per saldo voor 19,06 miljoen euro geïnvesteerd, voornamelijk door de inbreng van de grondexploitatie Westpoort fase 2 bij vaststelling door de gemeenteraad;
- Opbrengsten: er is per saldo 10,18 miljoen euro aan opbrengsten gegenereerd voornamelijk door grondverkoop in Westpoort fase 1 en Europapark;
- De resultaatnemingen bestaan uit tussentijdse winstnemingen van 1,822 miljoen euro vanuit de verschillende complexen en 0,143 miljoen euro vanuit de slotcalculaties van de grondexploitaties Friesestraatweg 137A en KET Bornholmstraat 50. Deze slotcalculaties worden voorgelegd aan uw raad;
- De grondexploitatie Grote Markt is in 2023 slotgecalculeerd en daarmee overgeheveld naar de slotgecalculeerde projecten, zie de tabel verderop.

Gebiedsontwikkeling Meerstad

Hoewel het project Meerstad een eigen juridische identiteit heeft in een BV/CV constructie, loopt de gemeente Groningen risico over de verstrekte leningen. De omvang van de leningen is vergelijkbaar met de boekwaarde van het project. Een eventueel toekomstig verlies heeft direct effect op de waardering en het rekeningresultaat van de gemeente Groningen. De stand van uitgegeven leningen bedraagt per 31 december 2023 317,15 miljoen euro. Het is niet nodig een voorziening voor oninbaarheid op te nemen.

Voorzieningen

De raad heeft de afgelopen decennia conform wet- en regelgeving middelen in de vorm van verliesvoorzieningen beschikbaar gesteld voor verwachte tekorten in gebiedsontwikkelingen. Bij actualisaties en herzieningen van de grondexploitaties worden de reeds getroffen voorzieningen getoetst aan de herijkte resultaten van de grondexploitaties. Verliesvoorzieningen worden getroffen op het resultaat op contante waarde. Het saldo aan voorzieningen per 1 januari 2023 bedroeg 117,85 miljoen euro. Over dit bedrag aan voorzieningen is rente bijgeboekt met een percentage van 2%, de volgens het BBV voorgeschreven discountvoet. Door de slotcalculatie grondexploitatie Grote Markt is de boekwaarde verrekend met de bijbehorende verliesvoorziening ad 24,11 miljoen euro; deze is hiermee afgewikkeld. De stand van de beschikbare verliesvoorzieningen per 31 december 2023 bedraagt 95,74 miljoen euro.

Bij de begroting 2024 zijn de grondexploitaties inhoudelijk herzien en ligt de focus op het vooruitkijken. Indien nodig zijn de uitgangspunten van de grondexploitaties bijgesteld ten behoeve van het meerjarenperspectief. Bij de gemeenterekening 2023 zijn de grondexploitaties geactualiseerd (technisch herzien) om een juiste waardering per ultimo boekjaar te verkrijgen. De resultaten op netto contante waarde van de grondexploitaties zijn door de herzieningen en actualisaties gewijzigd. De benodigde verliesvoorzieningen zijn daardoor met 10,17 miljoen euro toegenomen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door verhoging van de benodigde verliesvoorziening van de exploitaties Europapark en Oosterhamrikzone. Per saldo bedragen de benodigde verliesvoorzieningen van alle lopende grondexploitaties per 31 december 2023 hierdoor 104,04 miljoen euro. Het verschil tussen de beschikbare en benodigde verliesvoorzieningen is 8,30 miljoen euro. Hierdoor moeten de beschikbare verliesvoorzieningen met 8,30 miljoen euro worden verhoogd tot 104,04 miljoen euro. De verhoging van de verliesvoorziening wordt vooral gedekt met een onttrekking aan de reserve Grondzaken.

Winsten

Met ingang van 2017 geldt, op basis van de BBV regelgeving, de percentage of completion methode (POC-methode) voor de (tussentijdse) winstnemingen. Met de POC-methode worden de winsten genomen naar rato van gerealiseerde opbrengsten en kosten. In bepaalde gevallen kan het zijn dat in het verleden te veel winst uit een exploitatie is afgeroomd. Het bedrag dat te veel aan tussentijdse winst is genomen zal dan (gedeeltelijk)

'teruggedraaid' moeten worden (met een negatief gevolg op het resultaat). Vanuit de grondexploitaties is per saldo 1,82 miljoen euro aan winst genomen ten gunste van de Reserve Grondzaken. Zie onderstaande tabel.

Tussentijdse winstneming grondexploitaties

Omschrijving (Bedragen x 1.000 euro)	31-12-2023
<i>Wonen</i>	
Reitdiep fase 3&4	665
Haren Stationsgebied	-32
Theda Mansholt locatie	127
<i>Economie en werkgelegenheid</i>	
Eemspoort	-98
Zernike	671
Westpoort fase 1	478
Westpoort fase 2	10
Totaal	-1.822

Samenvatting effecten actualisatie grondexploitaties gemeenterekening 2023

Onderstaand worden de effecten van de geactualiseerde grondexploitaties samengevat. Dit bestaat uit ophoging en vrijval van benodigde voorzieningen en terugboeking van eerder genomen tussentijdse winstnemingen. In onderstaande paragrafen worden de belangrijkste mutaties weergegeven.

Effecten actualisaties grondexploitaties gemeenterekening 2023

Omschrijving (Bedragen x 1.000 euro)	bedrag
Beschikbare voorziening (inclusief index 2%) 31-12-2023	95.745
Benodigde voorziening 31-12-2023	104.042
Saldo mutatie voorziening 2023, waarvan	-8.297
<i>mutatie voorziening Europapark</i>	<i>-6.102</i>
<i>mutatie voorziening Oosterhamrikzone</i>	<i>-1.213</i>
<i>mutatie voorziening Ten Boer en Ten Post</i>	<i>-36</i>
<i>mutatie voorziening overige grondexploitaties</i>	<i>-947</i>
Tussentijdse winstneming	-1.822
Totaal 2023 nadelig	-6.475

Het effect van de geactualiseerde grondexploitaties voor de gemeenterekening 2023 bedraagt 6,48 miljoen euro nadelig. De mutatie op de voorzieningen bedraagt 8,30 miljoen euro nadelig. Dit heeft de volgende oorzaken:

- Het saldo van de grondexploitatie Europapark is verslechterd. De kosten voor bouw- en woonrijpmaken zijn toegenomen, mede door onvoorzien extra saneringskosten, en ook de plankosten zijn opgehoogd. De verwerking van de SOK P2 zorgt per saldo voor lagere grondopbrengsten.
 - o De raad is in november geïnformeerd over het succesvol afronden van het haalbaarheidsonderzoek van de ontwikkeling van het Viefkwartier. Samen met ABC Vastgoed is een samenwerkingsovereenkomst gesloten. De financiële gevolgen van de samenwerkingsovereenkomst op de grondexploitatie Europapark waren in november nog niet bekend, daarom hebben we aangegeven dit bij de actualisatie van de grondexploitatie bij de jaarrekening 2023 te verwerken. Het totale resultaat op netto contante waarde verslechtert ten opzichte van vastgestelde grondexploitatie bij de begroting 2024 met 4,9 miljoen euro. Het hergebruiken van de fundering, de toepassing van het BIOME systeem, de aansluiting op het WKO systeem, de parkeeroplossing en de beoogde hoogwaardige inrichting van het park als onderdeel van de openbare

ruimte leiden tot minder resultaat dan ingeschat voor het Viefkwartier. Daarnaast is er een bodemvervuiling aangetroffen op de zogeheten spookkavel, dat leidt tot niet-voorzien saneringskosten.

- o Bij de begroting 2024 was een verslechtering van het resultaat op netto contante waarde van 1,84 miljoen euro ten opzichte van de jaarrekening 2022 gemeld. Met de verwerking van bovenstaande onderdelen bij de actualisatie van de grondexploitatie bij de jaarrekening 2023, verslechtert het resultaat op netto contante waarde ten opzichte van de jaarrekening 2022 totaal met 6,78 miljoen euro. Hierdoor moet de verliesvoorziening bij de jaarrekening 2023 met 6,10 miljoen euro worden opgehoogd.
- De verliesvoorziening van de grondexploitatie Oosterhamrikzone is 1,21 miljoen euro opgehoogd. De ramingen van het bouw- en woonrijpmaken zijn opgehoogd vanwege indexatie. Bij het indienen van het overkoepelende programma Oosterhamrikzone (oeververbinding, busbaanroute en aanverwante projecten) voor de strategische investeringsagenda is een verwachte fasering van de uitvoering opgenomen. De looptijd van de grondexploitatie Oosterhamrikzone is hierop aangepast en loopt tot en met 2040. De koplocaties kunnen pas ontwikkeld worden als is gestart met de realisatie van de nieuwe oeververbinding. Vanwege de aangepaste looptijd zijn de plankosten en de kosten voor tijdelijk beheer opgehoogd. De grondopbrengsten en bijdragen van Nijestee voortkomend uit de SOK zijn toegenomen. Hierdoor is ook het financiële risico bij ontbinding van de SOK toegenomen.
 - o In 2024 wordt onderzocht of de grondexploitatie vroegtijdig afgesloten kan worden. Indien de SOK met Nijestee wordt ontbonden en besluitvorming over de realisatie van de nieuwe oeververbinding duidelijkheid geeft over de verwachte fasering en de mogelijkheden tot ontwikkeling van onze eigen grondposities, is het niet meer opportuun om de grondexploitatie Oosterhamrikzone in de huidige staat te handhaven. Op het moment ontwikkeling aan de orde is zal per deelgebied een nieuwe grondexploitatie opgesteld worden.
- De verliesvoorzieningen van de grondexploitaties Hart van Ten Boer en Nije Buurt Ten Post zijn per saldo met 36 duizend euro opgehoogd. Deze worden gedekt door lumpsum-middelen (SPUK/SiSa), welke zijn ontvangen vanuit het rijk voor de aardbevingsgerelateerde inzet van de gemeente, en worden daarom niet meegenomen in het resultaat van het grondbedrijf.
- De verliesvoorzieningen van de overige grondexploitaties zijn per saldo met 947 duizend euro nadelig gemuteerd.

Daarnaast is er voor 1,82 miljoen euro aan tussentijdse winst genomen uit de grondexploitaties.

Verwachte eindresultaten

Een grondexploitatie begroting bestaat uit het in de tijd zetten van gemaakte en verwachte kosten en opbrengsten. Hieruit volgt een toekomstig resultaat, dit resultaat is een prognose. In onderstaande tabel wordt het resultaat op eindwaarde en contante waarde per 31 december 2023 weergegeven.

Tussentijdse winstnemingen die volgens de POC-methode zijn berekend zijn afgeroomd uit de betreffende grondexploitaties en verwerkt in onderstaande resultaten. Voor de nadelige gebiedsontwikkelingen heeft de raad de afgelopen decennia middelen beschikbaar gesteld door het treffen van voorzieningen.

Verwachte eindwaarde en contante waarde grondexploitaties

Omschrijving (Bedragen x 1.000 euro)	eindwaarde 31-12-2023		contante waarde 31-12-2023	
	Positief	Nadelig	Positief	Nadelig
Wonen				
Ciboga		-32.718		-28.483
Oosterhamrikzone		-34.846		-24.886
Reitdiep fase 3&4	75		62	
Hart van Ten Boer		-82		-74

Nije Buurt Ten Post		-243		-211
Haren, Stationsgebied	785		740	
Friesestraatweg 181		-1.059		-1.038
Theda Mansholt locatie	192		185	
KET Woonschepenhaven		-428		-420
Economie en werkgelegenheid				
Eemspoort	215		211	
Zernike	3.103		2.546	
Westpoort fase I	1.077		816	
Roodehaan		-2.257		-2.045
Westpoort fase 2	4.114		3.653	
Kantoren gemengd				
Europapark		-50.764		-40.827
Haren Nesciopark		-74		-71
Alo-locatie		-6.680		-5.987
Totaal	9.562	-129.151	8.213	-104.042

Belangrijkste ontwikkelingen per grondexploitatie

Ciboga (onder andere Ebbingekwartier)

In het najaar van 2023 is de omgeving van de appartementen in blok 7 woonrijp gemaakt, in het laatste te bebouwen blok op de parkeergarage Boterdiep.

Voor de ontwikkeling van blok 10A, gelegen tussen de Borgmanschool en de Kunstwerf, zijn de gesprekken met mede-grondeigenaar Nijestee op initiatief van Nijestee in voorjaar 2024 weer opgepakt. De ontwikkeling van dit blok zal hier vanwege een verlengd huurcontract van Nijestee met de RUG voor het bestaande gebouw niet voor 2026 plaatsvinden.

Het Regulateurshuis is vanuit de GMF begin 2024 overgedragen aan Vastgoed. Er wordt in Q1 een startaanvraag geschreven met als doel het zoeken van een passende bestemming voor het pand. Met de gebruikers uit de omgeving (o.a. De Kunstwerf en NNT) wordt gesproken over de mogelijkheden van een tijdelijke inrichting van het plein rondom het Regulateurshuis. Deze grond is grotendeels in eigendom van Nijestee. Ondertussen wordt in 2024 achterstallig onderhoud aan het pand uitgevoerd.

Op het Bodenterrein is eind 2022 de woontoren Libertas opgeleverd. De directe omgeving van de woontoren Libertas is in het eerste kwartaal van 2023 verder woonrijp gemaakt, de bomen zijn in het voorjaar van 2024 geplant.

De tijdelijke studentenhuisvesting aan de Vrydemalaan op de deellocatie Bodenterrein functioneert naar tevredenheid en zal tot het voorjaar van 2026 blijven staan. Het Bodenterrein zal vervolgens de definitieve invulling krijgen. Er is momenteel een mix voorzien van grondgebonden woningen en appartementen en voorzieningen al dan niet hier en daar gecombineerd met (non-)commerciële functies. Dit wordt de komende tijd verder uitgewerkt in een gebiedsvisie.

Voor de Oosterhamrikade is voor hof 1 en hof 2 door VanWonen een nieuw plan voorgelegd aan de CRK. Deze heeft hier positief op geadviseerd. De verwachting is dat dit plan in 2024 verder wordt uitgewerkt tot een omgevingsvergunningaanvraag. Er zijn afspraken gemaakt over het aanpassen van de grondprijs om het plan haalbaar te maken.

Oosterhamrikzone

Het gebied wordt ontwikkeld op basis van de Aanpak Oosterhamrikzone en de Samenwerkingsovereenkomst (SOK) tussen gemeente en Nijestee. De grondexploitatie Oosterhamrikzone vormt het (financieel) vertrekpunt voor de herstructurering van de ontwikkelgebieden.

In de samenwerkingsovereenkomst met Nijestee, welke gesloten is in 2010, zijn financiële en programmatische afspraken vastgelegd in verband met de gebiedsontwikkeling van de Oosterhamrikzone. Het programma, moment van gronduitgifte en realisatie is direct afhankelijk van tempo en verschijningsvorm van de nieuwe oeververbinding. Over de realisatie, financiering en verschijningsvorm van onder andere de oeververbinding zal nog besluitvorming moeten plaatsvinden. Deze situatie stelt Nijestee op het standpunt dat zij het niet redelijk acht, gehouden te worden aan de gemaakte afspraken van de SOK uit 2010, en dat zij de SOK wil ontbinden.

In december 2021 is de mobiliteitsvisie vastgesteld. Deze mobiliteitsvisie voorziet onder andere in een nieuwe (multimodale) oeververbinding over het Van Starckenborghkanaal in het verlengde van de Vinkenstraat en nieuwe routes voor het verkeer door het gebied. Er is een investerings- en faseringsopgave opgesteld ten behoeve van de strategische investeringsagenda 2024. De looptijd van de grondexploitatie is hierop aangepast en verlengd t/m 2040. De koplocaties kunnen pas ontwikkeld worden als is gestart met de realisatie van de nieuwe oeververbinding.

In 2024 zal, naar verwachting, de inpassing van Toentje aan de Paradijsvogelstraat geconcretiseerd worden. Dit zal dan bij de volgende herziening worden verwerkt in de grondexploitatie.

De realisatie van het gebouw 'Talent' aan de Oosterhamrikkade 115-117 is bezig en zal in 2024 worden opgeleverd. De herinrichting van de Oosterhamrikkade zelf kan na oplevering van 'Talent' plaatsvinden en wordt verwacht in 2026.

Binnen de voorkeursvariant voor de nieuwe oeververbinding, zoals vastgelegd in de mobiliteitsvisie, worden de overige deelgebieden verder uitgewerkt. Hiervoor worden bestaande uitgangspunten en het woonprogramma voor de koplocaties geactualiseerd. Er wordt bekeken of de noordelijke koplocatie, gelegen tussen de Antillenstraat en de hoek Oosterhamrikkanaal/Van Starckenborghkanaal, tijdelijk ingevuld kan worden met flexwoningen. Er wordt nagedacht over een tijdelijke langzaamverkeersverbinding tijdens de realisatie van de nieuwe Gerrit Krolbrug. Dit heeft ook invloed op de (tijdelijke) mogelijkheden voor het Simmerenterrein.

In 2024 wordt onderzocht of de grondexploitatie vroegtijdig afgesloten kan worden. Indien de SOK met Nijestee wordt ontbonden en besluitvorming over de realisatie van de nieuwe oeververbinding duidelijkheid geeft over de verwachte fasering en de mogelijkheden tot ontwikkeling van onze eigen grondposities, is het niet meer opportuun om de grondexploitatie Oosterhamrikzone in de huidige staat te handhaven.

Reitdiep fase 3&4

Het project Reitdiep fase 3-4 bestaat uit een gebiedsontwikkeling met circa 300 woningen en een kleinschalig bedrijventerrein. In 2023 is de laatste kavels op het bedrijventerrein uitgegeven voor de realisatie van een autowasstraat. Eind 2024 wordt het beheer en onderhoud van fase 4 overgenomen door Stadbeheer.

De verwerving van de Groene Enclave heeft in 2023 nog niet plaatsgevonden. Vanwege voortgang met de onderhandelingen over de gebiedsontwikkeling De Held 3 is er optimisme dat met dezelfde grondeigenaren ook overeenstemming bereikt zal worden over de verwerving van de Groene Enclave.

De tijdelijke schoollocatie aan de Joeswerd 20-22 is verhuurd tot en met 2030. Na teruglevering aan de gemeente kan deze locatie worden uitgegeven voor woningbouw. Bekeken wordt of de grondexploitatie in 2024 slotgecalculeerd kan worden.

Hart van Ten Boer

Deze grondexploitatie is in 2022 vastgesteld. Het project is in 2022 gestart met het bouw- en woonrijp maken van onder andere de omgeving Marskramer. In 2023 is het gebied rondom basisschool de Poort en een deel van de Ommelanderstraat in uitvoering gekomen. Door nieuwe besluitvorming komen de woningen aan de oneven zijde van de Ommelanderstraat nu ook in aanmerking voor sloop-nieuwbouw. Dit zal naar verwachting plaatsvinden in 2024/25 en 2026. De rest van de openbare ruimte van de Ommelanderstraat zal daarom gefaseerd worden aangepakt. Naar verwachting zal het project in 2026/2027 gereed zijn. Daarna zullen de overige projectonderdelen herinrichting omgeving Bloemhof, Koopmansplein, ontwikkeling Standwerker en herinrichting deel van Dorpsplein en Gaykingestraat worden gerealiseerd. In 2024 is gestart met de realisatie van 15 appartementen aan de Standwerker.

Nije Buurt Ten Post

Deze grondexploitatie is in 2022 vastgesteld. De Nije Buurt omvat 148 woningen (waarvan 61 corporatiewoningen) welke in aanmerking komen voor een sloop nieuwbouwttraject of een zwaar versterkingstraject van de Nationaal Coördinator Groningen (NCG). Ook bevinden zich twee scholen en één kerkgebouw in de wijk. De particuliere woningen uit de batch 1467 worden door de NCG naar uitvoering gebracht. De woningen aan de Jan Zijlstraat zijn in zijn geheel 2023 door de NCG opgeleverd. Voor de overige particuliere woningen staan in de planning tot en met 2026. Alle corporatiewoningen (sloop-nieuwbouw) van Wierden en Borgen zijn in 2023 gereedgekomen.

Doordat de gehele Nije Buurt op de schop gaat zal het openbaar gebied ook opnieuw aangepakt moeten worden door de gemeente. Dit biedt de gelegenheid om de wijk te herinrichten, te verbeteren en groener achter te laten dan het nu is. Daartoe is geld vrijgemaakt in het lokaal programma NPG en is er een Gebiedsfonds vanuit het Rijk beschikbaar.

De doelstelling voor het project is de herinrichting van de wijk 'de Nije Buurt' en inpassen van de openbare ruimte rondom de versterkingsopgave (dorpsvernieuwing), de herontwikkeling van aangekochte panden en vrijvallende locaties (de twee schoolgebouwen). Voor de gebiedsinrichting is als uitgangspunt gekozen de contouren van de bestaande situatie zoveel mogelijk als uitgangspunt te hanteren en alleen daar aan te passen waar het niet anders kan of wenselijk is.

De sloop nieuwbouw (versterkingsopgave) van woningen is geen onderdeel van dit project, maar is er nauw mee verbonden. Het stedenbouwkundig plan voor de openbare ruimte en de vrijvallende kavels integreert de nieuwbouwplannen en de consequenties van de versterkingsopgave.

Met de keuze om de school, het dorpshuis en de kerk te gaan herhuisvesten in een nieuw Huis ten Post, ontstaat eveneens de opgave om voor de kavels van de Lessenaar (voormalig school), de Wieken (school) en mogelijk ook de Hoeksteen (Hervormde kerk), een herontwikkeling te realiseren. Voor de locatie de Lessenaar is na intensief onderzoek en overleg gebleken dat een openbare verkoop van deze locatie de meeste kansen biedt voor duurzaam hergebruik. Dit zal bij de herziening 2024 worden verwerkt.

Voor de in 2023 verworven kavels van Wierden en Borgen (Tuwingastraat) wordt in 2024 een stedenbouwkundig kader (kavelpaspoort) opgesteld. In het derde kwartaal van 2023 zijn, na oplevering van de woningen door de NCG, de herinrichtingswerkzaamheden van de Jan Zijlstraat gestart.

Haren stationsgebied

De sociale huurwoningen aan de oostkant van het station zijn gereed. De onderhandelingen over de Stationsresidence kavel zijn afgerond en de verwachting is dat er in 2024 een definitieve koopovereenkomst wordt overeengekomen. De voormalige apotheek is gesloopt om de verkoop van de vrije kavels mogelijk te maken. De woonwerkkavels zijn, na een bomen effect analyse, opnieuw ontworpen zodat de platanen in stand worden gehouden. Hoe de locatie van de apotheek verder op de markt wordt gebracht wordt in 2024 verder uitgewerkt. Wel worden er in 2024 vijf woonwerkkavels op de markt gezet.

Eind 2022 en begin 2023 zijn er archeologische onderzoeken gedaan naar mogelijke vondsten uit de brons- en de ijzertijd. Er is op twee locaties verkennend onderzoek gedaan: op de woonwerkkavels en de plek van de stationsresidence. Dit heeft als gevolg dat op de woonwerkkavels wordt overgegaan op verder opgraven. De locatie van de stationsresidence kan worden opgehoogd, zodat het archeologisch erfgoed onder de grond wordt geborgd. De extra kosten zijn in 2023 verwerkt in de grondexploitatie.

Nu er meer duidelijkheid is over de archeologische vondsten, kan het bouw- en woonrijpmaken van de stationsresidence ook doorzetten. Naar verwachting wordt dit in 2024-2025 in gang gezet. Daarnaast zijn de planologische procedures voor de Stationsresidence locatie opgestart.

Reitdiepzone met de grondexploitatie Friesestraatweg 181

Algemeen

De Reitdiepzone is een gebiedsontwikkeling waarin ongeveer 2.600 woningen worden gerealiseerd de komende jaren. Inmiddels zijn drie deelprojecten gerealiseerd; Het Ommeland (Brivec) met 123 grondgebonden vrije sector huurwoningen, de Woldringlocatie met 435 huurappartementen (primair bedoeld voor jongerenhuisvesting) en Crossroads met 292 huurappartementen in de vrije sector. De gemeente heeft met de ontwikkelstrategie in 2017 ervoor gekozen om een faciliterend grondbeleid toe te passen op het gebied. Dat betekent dat slechts die kavels die al in eigendom waren van de gemeente worden ontwikkeld middels een grondexploitatie en dat de overige locaties worden gefaciliteerd met een anterieure overeenkomst en het begeleiden van een bestemmingsplanprocedure.

Deelprojecten:

Portland (grondexploitatie Friesestraatweg 181)

Het bestemmingsplan voor de Friesestraatweg 181, plan Portland, bouw van 488 studentenwoningen en 72 sociale huurwoningen, is eind 2021 vastgesteld door de raad. Hiertegen is vervolgens beroep ingesteld bij de Raad van State door bewoners van de Voermanhaven. Dit beroep is op 5 januari 2023 ingetrokken waarmee het bestemmingsplan en de omgevingsvergunning onherroepelijk zijn. Het bouwrijp maken en saneren van de kavel zal gelijktijdig met de aanpak Friesestraatweg worden opgepakt in het derde kwartaal van 2024.

The Yard

Het bestemmingsplan Friesestraatweg 231 is begin 2021 vastgesteld. De bouw van de Friesestraatweg 231, The Yard (voorheen Dykstaete), bouw van 160 huurwoningen, is eind 2021 gestart en de woningen worden in het voorjaar 2024 opgeleverd.

Jaho

In december 2022 zijn de procedures voor het bestemmingsplan en omgevingsvergunning opgestart. Het ontwerp bestemmingsplan heeft ter inzage gelegen. Het ontwerp bestemmingsplan gaat in september of oktober 2024 ter vaststelling naar de raad. Daarna worden de omgevingsvergunning en het bestemmingsplan samen zes weken ter inzage gelegd voor de mogelijkheid tot het indienen van beroep bij de Raad van State.

Friesestraatweg 185-201

Voor de locaties Baxbier, Onlineveilingmeesters.nl (voormalig Borent) en Bouwselect en tussengelegen dienstwoningen, Vluchtelingenwerk, Dierenambulance en de botenclub hebben de ontwikkelaars de opdracht gekregen een samenhangend plan te maken. Hiervoor is door de gemeente stedenbouwkundig bureau SAB ingeschakeld. De ontwikkelaars zijn gevraagd de tussengelegen karakteristieke woningen Friesestraatweg 193 en 195 te verwerven om deze kavels te kunnen inrichten met een horecavoorziening en een groen parkje. Dit verloopt moeizaam in verband met een veel te hoge vraagprijs van één van de karakteristieke woningen. Wanneer dit is opgelost en de ontwerpen van de ontwikkelaars overtuigend zijn en voldoende samenhang hebben, kan er één ruimtelijk plan worden gemaakt.

Friesestraatweg 137A

Voor de Friesestraatweg 137A is de koopovereenkomst met Frisoplan eind 2021 ontbonden. De complexiteit rondom sanering, archeologie, hoge druk gasleiding, spoorzone, enz. blijkt ongekend hoog bij elke vorm van mogelijk te realiseren ontwikkeling op deze locatie. De komende tijd beraden we ons over hoe nu verder (om) te gaan met deze locatie. Voor het afsluiten is een slotcalculatie opgesteld welke wordt voorgelegd aan uw gemeenteraad. Bij de jaarrekening 2023 is de grondexploitatie Friesestraatweg voortijdig afgesloten; de gronden zijn ingebracht bij de gemeentelijk strategische grondvoorraad. Toekomstig woningbouw (deels) op deze locatie is hiermee zeker nog niet van de baan, maar blijft vooralsnog tot nader order achterwege.

Herinrichting Friesestraatweg

Om de openbare ruimte toekomstbestendig te maken is onderscheid gemaakt tussen de Friesestraatweg en de Reitdiepzijde. De Friesestraatweg wordt door de gemeente aangepakt en de kosten hiervan worden deels verhaald op de marktpartijen.

De herinrichting van de Friesestraatweg vanaf de Pleiadenbrug tot aan de Ommelanden is inmiddels gereed. Voor het deel vanaf de Ommelanden tot aan de A-garage wordt de aanbesteding gestart in 2024. De afrit ter hoogte van de Stadskerk wordt verwijderd. De kosten hiervoor komen voor rekening van de provincie. Op dit moment worden de kosten hiervoor berekend en een overeenkomst gemaakt.

In deel Zuid zijn we in het voorjaar gestart bij Crossroads. Hier zal eerst alleen de ondergrondse infra worden vervangen en wanneer de bouwplannen in deel Zuid klaar zijn zal het bovengronds heringericht worden.

Theda Mansholt locatie

In 2023 is het gebied bouwrijp gemaakt en zijn twee kavels uitgegeven. De laatste kavel wordt naar verwachting in 2024 verkocht. We streven ernaar om in 2025 en het gebied woonrijp te maken en de grondexploitatie af te sluiten.

KET Woonschepenhaven

Deze grondexploitatie is in juni 2023 door de raad vastgesteld. Nadat ook de BEA en uiteindelijk het bestemmingsplan Woonschepenhaven in oktober 2023 is vastgesteld, is gestart met de verdere voorbereiding.

De ontwikkeling betreft een kleinschalige KET locatie van vijf woonkavels naast de Woonschepenhaven.

Met de inrichting van de KET Woonschepenhaven past de gemeente de groottes van de kavels aan de eisen van de beoogde erfpachtnemers en levert maatwerk. De vijf kavels variëren in grootte van 390m² tot 600m² en bieden naast wonen de ruimte om kermismaterieel te stallen op de kavel. Aansluitend met de realisatie van de standplaatsen wordt met de verhuizing van de vijf huishoudens een langlopend dossier afgesloten en een onwenselijke situatie aan het Damsterdiep opgeheven.

Bij de ontwikkeling en realisatie maken we werk met werk. De gemeente heeft de verplichting het terrein, bekend als de Villa Nuova locatie, te saneren. De realisatie combineert het saneren met het inrichten tot een KET locatie. De planning is dat het werk, uitvoering van het saneren en inrichten, in het tweede kwartaal van 2024 wordt aanbesteed. Aansluitend start de uitvoering en lijkt het mogelijk de werkzaamheden in het derde kwartaal van 2024 af te ronden. Na gereedkomen van de kavels kan de verhuizing plaatsvinden van de beoogde erfpachtnemers naar de nieuwe KET locatie Woonschepenhaven. De formele oplevering en overdracht vindt in 2024 plaats. Naar verwachting wordt deze grondexploitatie in 2024 afgesloten.

Eemspoort

De afgelopen jaren is er voor Eemspoort veel belangstelling en verliepen de verkopen voorspoedig. In totaal is er in 2023 0,4 hectare verkocht en zijn er voor de resterende 0,4 hectare diverse gesprekken gaande. De inzet is dat de resterende 2 kavels spoedig worden verkocht en dat de grondexploitatie in 2024 kan worden afgesloten met een slotcalculatie. Met de verkopen wordt ook het woonrijp maken opgepakt en afgerond. Het woonrijp maken bestaat

vooral uit het realiseren van de inritten en de trottoirs. Deze werkzaamheden worden uitgevoerd, naargelang een verkoop en bebouwing van een kavel heeft plaats gevonden.

Zernike

In voorbije jaren verliep de verkoop op Zernike Campus voorspoedig, maar momenteel is het even rustig. In 2023 hebben er helaas geen verkopen plaats gevonden. Ook voor de resterende 11 hectare blijft de belangstelling achter. Wel zal in 2024 SSH (Short Stay Housing) een tijdelijke wooncampus realiseren. Voor de bedrijventerreinen wordt de acquisitie gedaan in samenwerking met Campus Management (Triade). We hebben een tamelijk streng toelatingsbeleid, wat we met de campus-partners hebben vastgelegd in een vestigingskader. Bedrijven moeten toegevoegde waarde en samenwerking hebben op de Campus. Tot slot wordt met het verkopen van kavels ook het woonrijpmaken opgepakt, wat voornamelijk bestaat uit het realiseren van de inritten en de trottoirs. Deze werkzaamheden worden uitgevoerd, naargelang een verkoop van een kavel heeft plaats gevonden.

Westpoort Fase 1

De afgelopen jaren was de interesse voor Westpoort (fase 1) sterk toegenomen en waren er veel kavels in optie of reservering genomen. Het betroffen vooral bedrijven in de distributiesector en e-commerce, conform het oorspronkelijk beoogde profiel van Westpoort. Vanaf 2022 is door o.a. de wereldwijde onzekerheid (oorlog Oekraïne, bouwkosten, energieprijzen) de vraag sterk teruggelopen en zijn meerdere reserveringen beëindigd. In 2023 is een drietal percelen daadwerkelijk afgenomen, tezamen ruim 1,7 hectare. Bij een drietal partijen staan concrete grondaanbiedingen uit welke een totale oppervlakte vertegenwoordigen van 8 hectare, variërend van 0,5 hectare tot ruim 3,8 hectare.

De eerder toegenomen vraag en verkoop hebben ertoe geleid dat we fase 1C in ontwikkeling hebben gebracht; het deel rondom de grondberging van Cosun, tot aan de Roderwolderdijk. Het oorspronkelijke inrichtingsplan uit 2008 is gedeeltelijk herzien en is reeds verwerkt in de eerdere herziening van de grondexploitatie:

- De kavels rondom de Newcastleweg worden herverkaveld. Mede als gevolg van de hoogspanningsleiding bleken de kavels onvoldoende verkoopbaar. We gaan de kavels ontsluiten vanaf de Cardiffweg en Birminghamweg en de Newcastleweg vervalt. We richten het water anders in, zodat er beter verkoopbare kavels komen, met goede representatie aan de A7;
- Er komt een stevige groenzone langs de Birminghamweg en Manchesterweg;
- De nog niet aangelegde Coventryweg wordt oost-west aangelegd in plaats van noord-zuid. Op die wijze hoeven we niet te wachten op aankoop van het Cosun-terrein en kunnen we kleinschaliger verkavelen. Op deze wijze is er meer ruimte voor mkb-bedrijven;
- Er komt een stevige en brede groenzone langs de Roderwolderdijk. De beoogde woon-werkkavels vervallen. Voorgaande komt tegemoet aan de wensen van bewoners van de Roderwolderdijk en is voor ons ook ruimtelijk beter inpasbaar. Woon-werkkavels waren hier bovendien milieutechnisch lastig inpasbaar.
- Er is een grote ruimtevraag voor kabels en leiding-tracés en bijbehorende bouwwerken vanuit diverse Nuts-partijen (Enexis, Tennet, glasvezelaanbieders). Om versnippering te voorkomen wordt in het ontwerp van 1C gezocht naar een locatie waar deze voorzieningen geclusterd kunnen worden geplaatst;
- Om de verkeersoverlast op de Roderwolderdijk te verminderen wordt een alternatieve ontsluitingsweg ontworpen via de nog aan te leggen Aberdeenweg;

Het ontwerp is klaar, afhankelijk van de uitkomsten van het ecologisch onderzoek moeten er nog mogelijke compenserende maatregelen worden gerealiseerd en vergunning worden aangevraagd. Dit bepaalt de planning van de civieltechnische werkzaamheden. Wij verwachten de werkzaamheden voor 1C en rondom de Newcastleweg in 2024 en 2025 uit te voeren, waarna de verkoop van de kavels kan starten.

Roodehaan

De afgelopen jaren is de belangstelling voor Roodehaan toegenomen en zit er eveneens een dito stijgende lijn in de verkopen. In totaal is er in 2023 0,7 hectare verkocht en is er voor de resterende 10 hectare toenemende

belangstelling, getuige het feit dat er op 7 van de resterende 11 kavels sprake is van een reservering of een optie. Voor de civieltechnische ontwikkelingen zijn de grote infrastructurele werken afgerond. Slechts een aantal hydrologisch gerelateerde aanpassingen (kavel ophoging, water berging en afvoer), een groenplan en de aanleg van trottoirs en inritten resteert in het woonrijp maken. Deze werkzaamheden worden uitgevoerd, naargelang een verkoop van een kavel heeft plaats gevonden.

Westpoort Fase 2

Bedrijventerrein Westpoort is een belangrijke werklocatie voor onze stedelijke en regionale economie. De ontwikkeling van Westpoort fase 2 biedt ruimte aan nieuwe bedrijven, uitbreiding van het hoogspanningsstation en inpassing van een toekomstige rondweg richting Hoogkerk.

De grondexploitatie voor Westpoort fase 2 is in 2023 vastgesteld. Het definitief (DO)ontwerp voor Westpoort fase 2 wordt in 2024 uitgewerkt. Wij verwachten na vaststelling van het DO de werkzaamheden aansluitend uit te voeren. Verkoop van de kavels kan starten in 2025.

Vooruitlopend op de grondverkoop aan Google is een deel van de toekomstige rondweg aangelegd. Dit deel fungeert tijdens de bouw van het datacentrum als bouwweg. De benodigde ecologische ontheffingen voor de werkzaamheden voor het bouwrijp maken van de resterende percelen zijn verleend. Tennet is in onderhandeling over de aankoop van het perceel ten oosten van het onlangs gerealiseerde schakelstation Vierverlaten. In de onderhandeling wordt onder andere de geconstateerde bodemvervuiling door Icopal meegenomen. Deze geconstateerde vervuiling en de mogelijke gevolgen zijn een risico voor de mogelijke opbrengsten van de verkoop van dit perceel.

Als onderdeel van Westpoort fase 2 wordt aan de westzijde de ecologische zone Zuidwending aangelegd. Hiervoor worden gesprekken gevoerd met diverse stakeholders. Met inachtneming van een zogenaamde molenbiotop van de Zuidwendinger molen is met de stichting de Groninger poldermolens en de naastgelegen houtzagerij de Poffert een ontwerp gemaakt voor de realisatie van de toegezegde toegangsweg tot aan de molen. Het ontwerp wordt meegenomen in het definitief ontwerp.

Europapark

De raad is in november 2023 geïnformeerd over het succesvol afronden van het haalbaarheidsonderzoek van de ontwikkeling van het Viefkwartier. Samen met ABC Vastgoed is een samenwerkingsovereenkomst gesloten. De financiële gevolgen van de samenwerkingsovereenkomst op de grondexploitatie Europapark waren in november 2023 nog niet bekend, daarom hebben we aangegeven dit bij de actualisatie van de grondexploitatie bij de jaarrekening 2023 te verwerken. Het totale resultaat op netto contante waarde verslechterd ten opzichte van vastgestelde grondexploitatie bij de begroting 2024 met 4,9 miljoen euro. Het hergebruiken van de fundering, de toepassing van het BIOME systeem, de aansluiting op het WKO systeem, de parkeeroplossing en de beoogde hoogwaardige inrichting van het park als onderdeel van de openbare ruimte leiden tot minder resultaat dan ingeschat voor het Viefkwartier.

In 2023 is een kavel verkocht aan Nijestee. De bouw is inmiddels gestart. Daarnaast is er een bodemvervuiling aangetroffen op de zogeheten spoorkavel, dat leidt tot niet-voorzien saneringskosten.

Haren Nesciopark

Er resteren nog enkele beschikbare bedrijfskavels. De woonrijpwerkzaamheden zijn gestart en worden voor de zomer 2024 afgerond.

Alo-locatie

De grondexploitatie en de bijbehorende ruimtelijke kaders voor de voormalige Alo-locatie zijn vastgesteld in juni 2020. Begin 2021 is de ontwikkeling gegund aan MWPO met hun winnende plan 'Holt'. MWPO heeft haar winnende ontwerp de uitgewerkt en op 15 september 2022 is het voorontwerp bestemmingsplan openbaar gemaakt, waarop zienswijzen zijn ingediend. Op 9 januari 2023 heeft het naastgelegen bedrijf Johnson & Johnson een

koopovereenkomst gesloten voor een bedrijfskavel. Met het sluiten van deze koop zijn de verhoudingen van uitgeefbare grond en openbaar gebied veranderd. Door de actuele economische omstandigheden is MWPO met de gemeente in overleg getreden over de looptijd en de fasering van de bouwplannen. Nadat hier afspraken over zijn gemaakt kan een ontwerp omgevingsplan in procedure worden gebracht. Na het onherroepelijk worden van dit omgevingsplan kan de realisatie van het plan Holt starten.

Resultaten Slotgecalculeerde projecten

In de categorie Slotgecalculeerde projecten staan projecten die nagenoeg gereed zijn, 95 % van de kosten en opbrengsten zijn gemaakt. De verwerking van de resterende 5% geschiedt op basis van aannames. Voor investeringsprojecten geldt dat 95% van de kosten moet zijn gerealiseerd en dat zekerheid is over de definitieve omvang van subsidies. In onderstaande tabel staat de huidige stand van zaken vermeld.

Verloop boekwaarden slotgecalculeerde projecten

Omschrijving (Bedragen x 1.000 euro)	Boekwaarde 31-12-2022	Verschuiving	Kosten	Opbrengsten	Resultaat- nemingen	Boekwaarde 31-12-2023
Piccardthof/Terborglaan	-1.067		-16			-1.083
Helpermaar	-12		3	-5		-14
De Velden	-654		54		595	-5
Dijkshorn	-595		601			6
Hoendiep - uitvaartcentrum	-105		-2			-107
Grote Markt	0	23.719	73		-24.111	-319
Totaal	-2.433	23.719	713	-5	-23.516	-1.522

Door de slotcalculatie grondexploitatie Grote Markt is de verliesvoorziening ad 24,11 miljoen euro afgewikkeld.

Resultaten Bouwrijpe kavels

De categorie Bouwrijpe kavels betreft gronden die na het afsluiten van een grondexploitatie nog niet verkocht zijn en beschikbaar zijn om te verkopen. Per 31-12-2023 bedraagt de boekwaarde 2,59 miljoen euro.

In 2023 is de boekwaarde van een perceel grond aan de Bornholmstraat ingebracht in de grondexploitatie KET – Bornholmstraat. De kavels in deze grondexploitatie worden niet verkocht, maar in erfpacht uitgegeven. Vier van de zes kavels zijn in 2023 in erfpacht uitgegeven. In 2023 is deze grondexploitatie afgesloten. De grondwaarde van de twee resterende kavels is toegevoegd aan de categorie Bouwrijpe Kavels. Verwacht wordt dat deze kavels in 2024 in erfpacht worden uitgegeven.

Verloop boekwaarden bouwrijpe kavels

Omschrijving (Bedragen x 1.000 euro)	Boekwaarde 31-12-2022	Kosten	Opbrengsten	Resultaat nemingen	Boekwaarde 31-12-2023	Verlies- voorziening
Peizerweg	0				0	
Zomerlaan	215				215	
Electronstraat/Zilverlaan	55				55	
Vinkhuizen	355				355	
Westerbroek	1.211				1.211	
Euvelgunne	97				97	
Reitdiephaven-Hogeweg	257				257	
Bornholmstraat	431	-431			0	
Bornholmstraat 50-3	0	185			185	
Bornholmstraat 50-5	0	214			214	
Totaal	2.621	-32	0	0	2.589	0

Resultaten Nog te ontwikkelen gronden

Het strategische bezit bestaat voornamelijk uit onroerende zaken die aangekocht zijn ten behoeve van (her)ontwikkeling. In de periode tussen aankoop en de start van de (her)ontwikkeling beheren en exploiteren wij de gekochte gronden en bebouwde onroerende zaken. Volgens het BBV dienen gronden in de MVA te worden gewaardeerd tegen (historische) verkrijgingsprijs en bijkomende kosten. Indien sprake is van een (duurzaam) lagere marktwaarde, dient een voorziening getroffen te worden voor het verschil tussen boekwaarde en die lagere marktwaarde.

In onderstaand tabel staan de gronden in de categorie MVA-Nog te ontwikkelen gronden.

Verloop boekwaarden nog te ontwikkelen gronden

Omschrijving (Bedragen x 1.000 euro)	Boekwaarde 31-12-2022	Kosten	Opbrengsten	Resultaat- nemingen	Boekwaarde 31-12-2023	Verlies- voorziening
Koeriersterweg	1.064				1.064	-1.064
Oosterhamrikzone	2.284				2.284	-594
Roodehaan	1.734				1.734	-708
Sontweg/Damsterdiep	11.118				11.118	-4.463
Spoorkwartier	16.883	413			17.296	-7.097
Peizerweg e.o.	610				610	0
Binnenstad (vh Grote Markt e.o.)	2.621	6.112	-2.250		6.483	-1.712
Eikenlaan	3.474				3.474	0
Friesestraatweg	648				648	-553
Westrand stad Groningen	32.425	5	-9.209		23.221	-11.473
Haren	3.496				3.496	0
Ten Boer	2.365	450			2.815	-89
Hereplein 73	4.370				4.370	-3.370
Tromsingel 31-39b (Tromphuys)	3.516				3.516	-776
Oliemuldersweg 41	94				94	0
Schuitmakersstraat 17	300				300	0
Totaal	87.022	6.980	-11.459	0	82.523	-31.221

Boekwaarde

De boekwaarde op 31-12-2023 bedraagt 82,52 miljoen euro. Dit is een afname ten opzichte van 31-12-2022 van 4,48 miljoen euro. De netto boekwaarde (boekwaarde minus voorziening) bedraagt 51,30 miljoen euro. De mutaties hebben betrekking op:

- Voor het project Spookkwartier is in 2023 aan de Parkweg één woning aangekocht;
- De panden Sint Jansstraat 3 en Martinikerkhof 11 zijn overgeheveld naar het bouwproject Vrijdag. Hierdoor is de boekwaarde met 2,250 miljoen euro afgenomen. Daarnaast is de parkeergarage Kattendiep overgeheveld van het Parkeerbedrijf naar nog in ontwikkeling te nemen gronden en is ten behoeve van het realiseren van een fietsenstalling een pand aangekocht aan de Westerhaven. Hierdoor neemt de boekwaarde toe met 6,112 miljoen euro en is er een verliesvoorziening geopend voor een bedrag van 1,712 miljoen euro.
- In de zomer van 2023 is de grondexploitatie Westpoort fase II door uw raad goedgekeurd. De boekwaarde van de percelen grond die hierop betrekking hebben zijn overgeboekt naar de grondexploitatie (- 9,209 miljoen euro) en is de verliesvoorziening voor deze percelen vrijgevallen (6,794 miljoen euro).
- In Ten Boer zijn vier percelen grond met een boekwaarde van 450 duizend euro aangekocht.

Door bovenstaande mutaties is het resultaat op de verliesvoorziening totaal 6,24 miljoen euro voordelig.

Gronden bestemd voor gemeentelijke gebiedsontwikkelingen

De commissie BBV heeft in de 'Grondbeleid in begroting en jaarstukken, 2019' een nieuwe categorie gronden opgenomen. Een categorie die in de regel aangeduid wordt met 'Warme gronden'. Onder voorwaarden mag bij de waardering van gronden die zijn verworven met het oog op gebiedsontwikkelingen, maar waarvoor nog geen grondexploitaties is vastgesteld worden uitgegaan van de toekomstige bestemming in plaats van de huidige bestemming.

De grondposities van het Suikerterrein (2009) zijn als gevolg van wijzigingen in het BBV (2016) omgezet naar materiële vaste activa (MVA). In het BBV 2016 was een overgangsbepaling getroffen, daar is voor deze grondpositie gebruik van gemaakt. Daarom heeft een waarde correctie naar huidige bestemming niet plaatsgevonden. Deze overgangsbepaling liep echter af na 31 december 2019. Hiermee werd een risico gelopen dat een forse voorziening zou moeten worden getroffen.

Evenwel voldeed het Suikerterrein aan de geldende voorwaarden om onder de nieuwe categorie 'Warme gronden' te vallen. De gronden werden door een onafhankelijke taxateur gewaardeerd op toekomstige bestemming. De gemeenteraad heeft 14 december 2022 de gebiedsbegroting, van de op 2 maart 2022 opgerichte De Suikerzijde BV, vastgesteld. Hiermee is het label 'warme gronden' vervallen. Van de reeds verworven gronden bleef per 31-12-2022 voor een bedrag van 39,755 miljoen euro op de balans van de gemeente staan. In 2023 is er begonnen met het grondwerk. Hierdoor is er grond voor een totale waarde van 8,567 miljoen euro overgeboekt van gronden gebiedsontwikkeling naar investering in de openbare ruimte (4,656 miljoen euro) en naar voorraad te transformeren kavels (3,911 miljoen euro). De grondwaarde van gronden die toegevoegd worden aan de investeringen in de openbare ruimte hebben betrekking op investeringen door de gemeente in de openbare ruimte (straten, pleinen, paden, parken etc.). De voorraad te transformeren kavels heeft betrekking op gronden die worden verkocht aan de BV voor uit te geven kavels. De resterende gronden staan hierdoor per 31-12-2023 op de balans voor een bedrag van 31,188 miljoen euro.

Verloop boekwaarden gronden gebiedsontwikkelingen

Omschrijving (Bedragen x 1.000 euro)	Boekwaarde 31-12-2022	Aankoop	Verschuiving/in breng	Resultaat- nemingen	Boekwaarde 31-12-2023	Verlies- voorziening
De Suikerzijde	39.755		-8.567		31.188	0
Stadshavens	11.073				11.073	0
Totaal	50.828	0	-8.567	0	42.261	0

Ook voor de gebiedsontwikkeling Stadshavens heeft de gemeente gronden aangekocht. De gemeenteraad heeft 16 februari 2022 de grondexploitaties Stadshavens 1, van de opgerichte BV Stadshavens, vastgesteld. Van de reeds verworven gronden bleef 31-12-2022 voor een bedrag van 11,073 miljoen euro op de balans van de gemeente staan. In 2023 heeft hierop geen mutatie plaatsgevonden. De rente wordt jaarlijks ten laste van de exploitatie genomen zodat de boekwaarde niet oploopt.

Resultaten Niet in exploitatie te nemen eigendommen

De niet in exploitatie te nemen eigendommen zijn gronden waarvoor geen (her)ontwikkeling staat gepland. Dit is een relatief klein complex met een boekwaarde van 85 duizend euro.

Resultaten In erfpacht of anderszins uitgegeven eigendommen

In onderstaand overzicht wordt een verloop weergegeven van de boekwaarden van in erfpacht uitgegeven gronden, verdeeld naar gronden waarvoor een jaarlijkse canon wordt betaald en gronden waarvan de jaarlijkse canon voor een bepaalde periode is afgekocht.

De erfpachter kan er voor kiezen om de jaarlijkse erfpachtcanon af te kopen voor de looptijd van de erfpacht. De afkoopsom is dan gelijk aan de boekwaarde van de grond. De afkoopsom wordt in dit geval gestort in de reserve afkoopsommen erfpacht. De rente over de reserve dient ter compensatie van de niet meer ontvangen jaarlijkse erfpachtcanon en is gelijk aan de rente over de boekwaarde van de erfpachtgronden die zijn afgekocht.

Verloop boekwaarden in erfpachtuitgegeven gronden

Omschrijving (Bedragen x 1.000 euro)	Boekwaarde 31-12-2022	Kosten	Opbrengsten	Resultaat- nemingen	Boekwaarde 31-12-2023	Reserve afkoop erfpacht
Erfpacht met jaarlijkse canon	17.295	834	-47	-4	18.078	
Erfpacht met afkoop	13.503				13.503	-13.503
Totaal	30.798	834	-47	-4	31.581	-13.503

Boekwaarde

De boekwaarde per 31 december 2023 bedraagt 31,58 miljoen euro. In 2023 zijn er drie percelen grond aan de Bornholmstraat in erfpacht uitgegeven. Daarnaast zijn er twee percelen grond in erfpacht uitgegeven. Per saldo is de boekwaarde van de in erfpacht uitgegeven grond hiermee met 783 duizend euro toegenomen.

Resultaten Verhuurde kavels

In tegenstelling tot maatschappelijk vastgoed betreft het een categorie gronden en vastgoed, die verworven zijn, om in de toekomst te ontwikkelen tot een andere bestemming. Tussentijds worden deze gronden en vastgoed voor langere tijd verhuurd of verpacht. Het beleidsmatige uitgangspunt voor deze panden is: 'het op commerciële basis beheren van al dan niet tijdelijke, bij de gemeente in eigendom zijnde, onroerende zaken, met inachtneming van de gewenste bestemmingsflexibiliteit.' Onderstaand overzicht laat het verloop zien van de boekwaarde van de verhuurde kavels verdeeld naar een viertal categorieën.

De verliesvoorziening Verhuurde kavels betreft het verschil tussen boekwaarde (3,57 miljoen euro) en de taxatiewaarde (2,53 miljoen euro) van het pand Poelestraat 16-18.

Verloop boekwaarden verhuurde kavels

Omschrijving (Bedragen x 1.000 euro)	Boekwaarde 31-12-2022	Kosten	Opbrengsten	Afschrijving 2023	Resultaat- nemingen	Boekwaarde 31-12-2023	Verlies- voorziening
Schoolterreinen	359					359	
Industrieterreinen	641					641	
Diverse terreinen	3.391					3.391	
Diverse gebouwen	3.924	1.465		-26		5.363	-1.035
Totaal	8.315	1.465	0	-26	0	9.754	-1.035

In 2023 is besloten tot het beëindigen van het Groninger Monumentenfonds NV (GMF). Op 4 oktober 2023 heeft uw raad een krediet beschikbaar gesteld om onder anderen 7 panden in de stad Groningen aan te kopen van het GMF die toegevoegd worden aan het Grondbedrijf. De koopsom van deze panden bedroeg 1,47 miljoen euro.

Resultaten Voorbereidingskredieten

Voor de (her)ontwikkeling van het strategisch vastgoed stelt de raad voorbereidingskredieten vast. In onderstaand overzicht staan de actuele voorbereidingskredieten weergegeven. Het restant krediet is berekend als krediet minus boekwaarde 31-12-2022 minus geboekte kosten in 2023.

Verloop boekwaarden voorbereidingskredieten

Omschrijving (Bedragen x 1.000 euro)	Krediet	Boekwaarde 31-12-2022	Kosten	Opbrengsten	Boekwaarde 31-12-2023	Restant krediet
De Held III	1.940	876	298		1.174	766
Woltersum dorpsvernieuwing	100	23	49		72	28
Sontplein (Arrivalocatie)1	1.150	976	135		1.111	-11
Spoorkwartier	3.930	1.864	1.007		2.871	1.059
Voormalig Nelfterrein	390	154	161		315	75
Westpoort fase 2	1.320	177		-177	0	0
Hadera - Raadhuisplein	460	274	63		337	123
Travertijnstraat	600	208	221		429	171
KET Woonschepenhaven	1.341	38		-38	0	0
Totaal	11.231	4.590	1.934	-215	6.309	2.211

In 2023 zijn er voor drie projecten uitvoeringskredieten beschikbaar gesteld, te weten: Westpoort fase 2, KET Bornholmstraat 50 en KET Woonschepenhaven. Daarnaast zijn er in 2023 drie aanvullende voorbereidingskredieten beschikbaar gesteld voor de Held III, Spoorkwartier en Hedera-Raadhuisplein.

Het project Sontplein (Arrivalocatie) heeft per 31-12-2023 een boekwaarde van 1,11 miljoen euro (saldo van gerealiseerde kosten en opbrengsten). Het totaal van de gerealiseerde kosten is 1,16 miljoen euro. Daar staat een krediet van 1,15 miljoen euro tegenover waardoor er per 31-12-2023 een negatief restant krediet van € 11.000 resteert. De raad heeft 31 januari 2024 besloten € 82.000 aanvullend voorbereidingskrediet beschikbaar te stellen voor het project Sontplein (Arrivalocatie) bovenop het reeds verstrekte krediet van 1,15 miljoen euro. Hiermee is er geen sprake meer van een kredietoverschrijding.

Onderbouwing van het totale jaarresultaat boekjaar 2023

Het jaarresultaat vanuit het grondbedrijf bedraagt op basis van alle hiervoor genoemde mutaties en verschillen 5,46 miljoen euro voordelig. In onderstaande tabel staan de resultaten weergegeven per programma (een negatief getal betreft een positief resultaat voor de jaarrekening).

Resultaat Grondbedrijf 2023 Soort (Bedragen x 1.000 euro)	Begroot	Totaal werkelijk	Resultaat
Programma 1: Economie en ruimte			
Actualisatie grondexploitaties			
Mutatie voorziening	1.765	8.261	6.496
Afgesloten complexen		-453	-453
POC-winstneming		-1.822	-1.822
Verkopen			
Tuingronden/Overig		-583	-583
Exploitatie			
Grondbedrijf algemeen	1.281	478	-803
Strategische gronden	272	-463	-708
Verhuurde Kavels	-425	17	442
Erfpacht	-142	-408	-266
Opstal	-6	-5	1
Bouwrijpe kavels	27	46	19
Niet in exploitatie te nemen gronden	2	-49	-51
Tuingronden/overig		73	73
Diversen			
Verliesvoorziening strategische gronden		-7.948	-7.948
Inbreng gronden erfpacht		-24	-24
GEM Haren Noord		22	22
Kapitaallasten BWV Meerstad		-8	-8
Hergebruik grond		175	175
Diversen		-13	-13
Totaal programma 1	2.774	-2.677	-5.451
Programma 2 Wonen			
Exploitatie			
Precario ingebruikgeving Openbare Ruimte		-4	-4
Totaal programma 2	0	-4	-4
Totaal mutaties Grondbedrijf 2023 (negatief getal is voordelig resultaat)	2.774	-2.681	-5.455

De resultaten van Exploitatie en Diversen (met uitzondering van verliesvoorziening nog te ontwikkelen gronden en verliesvoorziening gronden gebiedsontwikkelingen) worden in de gemeenterekening toegelicht bij de diverse programma's.

Beschikbare weerstandsvermogen in relatie tot benodigd weerstandsvermogen/risico's

Inleiding

Bij het exploiteren van (bouw)grond gaan niet alleen grote bedragen om, maar er zijn ook risico's aan verbonden. Zeker gelet op de lange looptijden, de soms relatief hoge boekwaarden, geprognosticeerde omzetten en hoge nog te maken kosten en opbrengsten moet rekening gehouden worden met een reëel bedrijfsrisico. Risico's zijn om deze reden min of meer inherent aan projecten en grondexploitaties. De wijze waarop we met risico's omgaan is vastgelegd in de Kadernota weerstandsvermogen en risicomanagement 2020 (raadsbesluit 22 april 2020). Bij de berekening van het weerstandsvermogen voor de gemeenterekening 2023 worden dezelfde parameters gebruikt als bij de begroting 2024, met uitzondering van de rekenrente. Dit zijn de volgende parameters:

Risico's	Omschrijving	Grondslag	Parameter	Voorstel
Vertragingsrisico	Dit risico betreft vertraging van het project, ook wel boekwaarde risico genoemd, dat leidt tot renteverlies. Bij dit risico is onderscheid gemaakt in de looptijd van grondexploitaties.	(Boekwaarde + verplichtingen - getroffen verliesvoorziening x economische cyclus) x parameter		De parameter is gelijk aan de parameter rekenrente. Het verwachte rentepercentage voor 2024 is 1,87%.
Grondexploitaties met een resterende looptijd van 5 jaar of korter	Economische cyclus 3 jaren		1,87%	
Grondexploitaties met een resterende looptijd langer dan 5 jaar	Economische cyclus 7 jaren		1,87%	
Strategisch grondbezit	Economische cyclus 3,5 jaren		1,87%	
Uitvoeringsrisico	Dit betreft het risico dat de civiele kosten meer stijgen dan voorzien	Nog te realiseren civiele kosten (BWRM + sloop + saneren) x parameter		2,5% Gezien relatieve lange doorlooptijden van civiele aanbestedingen en de continue prijsstijgingen van materiaalkosten stellen we voor een parameter van 2,5% te hanteren.
Risico opbrengstenstijging wonen	Dit betreft het risico dat de geraamde grondopbrengsten van woningen niet wordt gerealiseerd.	Nog te realiseren opbrengsten wonen x parameter		1,0% De vraag naar woningen blijft maar de verkoopbaarheid van nieuwbouw staat onder druk. Inmiddels is een toename zichtbaar in projecten die uit de verkoop worden gehaald of waarvan de verkoop wordt uitgesteld. We stellen voor deze parameter op 1,0% te zetten.
Risico opbrengstenstijging bedrijventerreinen	Dit betreft het risico dat de geraamde grondopbrengsten van bedrijventerreinen niet wordt gerealiseerd.	Nog te realiseren opbrengsten bedrijventerreinen x parameter		1,0% De vraag naar bedrijventerreinen is op dit moment vrij sterk. Gezien dat Groningen met haar grondprijzen aan de hoge kant zit in de regio en we ook ervaring hebben met een fors lagere vraag, stellen we voor deze parameter op 1,0% te zetten.

Risico kostenstijging	Dit betreft het risico dat de nog te realiseren kosten meer stijgen dan ingeschat.	(Nog te maken kosten - civiele kosten) x parameter	2,0% De inflatie vanwege hoge energieprijzen en materiaaltekorten leidt tot stijgende bouwkosten. Voor een deel zijn die in de verliesvoorzieningen van de geactualiseerde grondexploitaties verwerkt. Het restant verwachten we met 2,0% kostenstijging in het weerstandsvermogen op te kunnen vangen.
Renterisico	Dit betreft het risico dat de rente meer stijgt dan ingeschat.	(Boekwaarde + nog te realiseren kosten) x parameter	1,13% De rente over de grondexploitaties wordt bepaald door het gemiddelde werkelijke rentepercentage over alle leningen die voor de verschillende grondexploitaties zijn afgesloten. Tegelijkertijd zijn de kapitaalmarkten in beweging en is de rente op staatsobligaties in korte tijd fors gestegen. Die stijgende rente zal ook invloed hebben op het grondbedrijf. Het is de lange termijn verwachting dat de rente zich zal bewegen richting de 3,0%. In de geactualiseerde grondexploitaties wordt gerekend met een rente van 1,87%. Met een rente van 1,87% in de grondexploitaties en een renterisico van 1,13% in het weerstandsvermogen benaderen we de lange termijn rente verwachting van 3,0%.
Projectspecifieke risico's	Dit betreft risico's die 1. niet vallen onder bovengenoemde categorieën, 2. Projectsamenhangig zijn en 3. waarvan de kans van optreden lager is dan 50% en die dan ook niet zijn verwerkt in de grondexploitatie. Het kwantificeren van de risico's vindt plaats op basis van de kans van optreden en de beïnvloedbaarheid van de risico's.	Risicobedrag x parameter	Het kwantificeren van de risico's vindt plaats op basis van de kans van optreden en de beïnvloedbaarheid van de risico's. We adviseren om daarbij de parameters in onderstaande tabel te handhaven.

Beschikbaar weerstandsvermogen

Om risico's te kunnen opvangen is het van belang dat de gemeente over een buffer beschikt van voldoende omvang. Deze buffer bestaat uit het beschikbare gemeentelijke weerstandsvermogen. In de paragraaf 3 "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" wordt uitgebreid ingegaan op deze materie.

Benodigd weerstandsvermogen

Hieronder volgt het benodigd weerstandsvermogen voor de komende jaren.

Prognose benodigd weerstandsvermogen

Benodigd weerstandsvermogen (Bedragen x 1 miljoen euro)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
1. Vastgestelde gemeentelijke grondexploitaties	24,6	20,7	19,9	19,1	18,1	17,6
2. Nog vast te stellen gemeentelijke grondexploitaties	12,3	12,3	12,7	14,1	17,2	15,6
3.a Meerstad	-	-	-	-	-	-
3.b Meerstad Noord	25,3	25,3	25,3	25,3	25,3	25,3
3.c Stadshavens	-	-	-	-	-	-
3.d. De Suikerzijde	-	-	-	-	-	-
4. Strategisch bezit	3,0	3,3	3,6	3,6	3,6	3,6
Totaal	65,3	61,6	61,5	62,1	64,3	62,1

Toelichting

Het benodigde WSV voor grondexploitaties bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Vastgestelde gemeentelijke grondexploitaties:

Met behulp van de risicoboxenmethode is het benodigde weerstandsvermogen voor deze grondexploitaties bepaald. Hier komt voor de jaarschijf 2024 een benodigd WSV van 24,6 miljoen euro uit;

2. Nog vast te stellen gemeentelijke grondexploitaties:

Op dit moment wordt gewerkt aan een aantal gebiedsontwikkelingen waaronder Stationsgebied en De Held III. Naar verwachting worden deze gebiedsontwikkelingen met een vast te stellen grondexploitatie vanaf 2024 aan de raad voorgelegd. Ook hier is met behulp van de risicoboxenmethode het benodigde weerstandsvermogen bepaald;

3. Grondexploitaties die in aparte rechtsvormen zijn/worden ondergebracht:

De gemeente Groningen heeft de gebiedsontwikkelingen Meerstad, De Suikerzijde en Stadshavens ondergebracht in een BV. Uitgangspunt bij gebiedsontwikkelingen die in aparte rechtsvormen zijn ondergebracht is dat de risico's binnen de beschikbare middelen voor de betreffende gebiedsontwikkeling kunnen worden opgevangen. Daarmee hoeft er in beginsel dus geen weerstandsvermogen bij de gemeente te worden aangehouden. Mocht toch blijken dat we eventueel een beroep op het gemeentelijk weerstandsvermogen moeten doen, zullen we de raad daarover zo spoedig mogelijk informeren;

3.b Meerstad Noord:

Op het deelgebied Meerstad Noord zit een aanzienlijke opbrengsttaakstelling. Dit is een opbrengst boven op de agrarische waarde van de grond. Dit risico werd altijd al met het gemeentelijke weerstandsvermogen afgedekt. Op dit moment wordt gewerkt aan de uitwerking van plannen voor een zonnepark. Insteek is dat Meerstad BV als eigenaar van de grond een opbrengst ontvangt voor tijdelijk gebruik.

In het verleden kwam het risico voort uit de opbrengsttaakstelling terwijl er geen programma onder dit deelgebied lag. Met het uitwerken van de plannen voor een zonnepark wordt er weliswaar aan een nieuw programma gewerkt, maar wordt het risico dat deze grondopbrengst niet geheel gerealiseerd gaat worden hoger ingeschat. Dit heeft een tweetal hoofdoorzaken:

- De grondopbrengst Meerstad Noord wordt voorzien in de periode 2035-2039. Het is nu echter nog onduidelijk hoe en wanneer deze grondopbrengsten kunnen worden gerealiseerd. In 2043 wordt de grondexploitatie afgesloten. Er wordt geen waarde toegerekend aan uitgifte van gronden na 2043. In algemene zin geldt: hoe verder in de tijd een opbrengst ligt, hoe groter de onzekerheid en hoe hoger het risico is;
- Het risico op de lange exploitatieperiode gekoppeld aan de relatieve hoge boekwaarde van dit deelplan, betekent ook een (berekening volgens risicoboxenmethode) hoog risicoprofiel van deze grondexploitatie.

De opbrengst vanuit bijvoorbeeld woningbouw kan door het tijdelijk gebruik voor een zonnepark sowieso pas later in de tijd gerealiseerd worden (ook na 2043). Hierdoor neemt de onzekerheid toe. Er is op dit moment nog geen vastgestelde businesscase op basis waarvan de financiële effecten voor Meerstad en de gemeente totaal in beeld zijn gebracht.

In de grondexploitatie komt het risico Meerstad Noord uit op 25,3 miljoen euro. Dat is 0,8 miljoen euro lager dan bij de vorige inschatting. Dit is het gevolg van een rekenkundige benadering; er wordt nu uitgegaan van een lager bedrag aan toekomstige opbrengsten. Dit risico van Meerstad Noord dekken we in tegenstelling tot de rest van Meerstad wel met gemeentelijk weerstandsvermogen af omdat de totale waarde van de opbrengst uit grondverkoop, op voorhand niet kan worden aangetoond. Voor de totale grondexploitatie van Meerstad geldt dat we in het vierde kwartaal van 2024 uw raad separaat gaan informeren over de nieuwe ambities en op welke manier we deze nieuwe ambities zo kunnen inpassen dat de economische uitvoerbaarheid blijvend kan worden aangetoond. Daarbij zullen we zowel kijken naar de investeringskant, de programmeringskant, de faseringen als ook naar mogelijkheden dat andere partijen/overheden bijdragen aan de plannen.

4. Strategisch bezit

Het weerstandsvermogen voor het strategisch bezit is bepaald met behulp van de risicoboxenmethode. Voor de jaarschijf 2024 is een weerstandsvermogen van 3,0 miljoen euro nodig om de risico's te kunnen opvangen.

Risico netcongestie bij gebiedsontwikkelingen

Tennet en Enexis hebben in december 2023 maatregelen afroepen ter voorkomen van netcongesties. Een mogelijk effect van deze maatregelen is dat stroomaansluitingen later of met minder capaciteit beschikbaar komen voor eindgebruikers. Enexis is verantwoordelijk voor de tijdige uitbreiding van het stroomnetwerk binnen onze gemeente en de aansluitingen hierop. De eindgebruiker (of ontwikkelaar) is verantwoordelijk voor een tijdige aanvraag voor een nieuwe aansluiting en draagt de bijkomende kosten en het risico.

De aanleg van het distributienet voor stroom wordt betaald vanuit de verbruikerstarieven. Volgens het BBV is het niet toegestaan om dergelijke investeringen ten laste te brengen van bouwgrond in exploitatie. De uitbreiding en aansluitingen komen daarmee niet voor rekening en risico van de grondexploitatie en het heeft geen directe (materiele) impact.

Mogelijk komen dus stroomaansluitingen later of met minder capaciteit beschikbaar voor eindgebruikers. Dergelijke signalen hebben wij nog niet ontvangen van eindgebruikers binnen lopende grondexploitaties. De in 2024/'25 geprognoseerde grondopbrengsten voor grootverbruikers (bedrijventerreinen) betreffen verkopen die reeds enkele jaren geleden zijn gestart en waarvan de kopers/eindgebruikers al ver voor de december 2023 een aansluiting op het net hebben aangevraagd. Deze bedrijven zullen dan ook gewoon worden voorzien van een energieaansluiting. Er is dan ook in de komende periode geen impact op de betreffende grondexploitaties. Wij zijn als gemeente met Enexis in overleg om dit ook in de toekomst te voorkomen of te beperken. Dit vergt extra investeringen door Enexis. Tevens willen Tennet en Enexis instrumenten inzetten om het bestaand stroomnet te ontlasten.

Indien desondanks nieuwe aansluiting niet tijdig of met onvoldoende capaciteit beschikbaar komen, zullen eindgebruikers andere oplossingen in overweging nemen. Dat kan een aansluiting zijn met minder capaciteit, eventueel met extra pv-panelen en een accu. Ook tijdelijke voorziening, zoals een aggregaat of meer gebruik van aardgas bieden wellicht een (tijdelijke) oplossing. Biedt het geen oplossing voor eindgebruikers, dan krijgt dat een effect op uitgiftetempo van bouwkvavels. Dan heeft mogelijk impact op de grondexploitatie in de vorm van vertraging.

Uiteindelijk kunnen de afgekondigde maatregelen door Tennet en Enexis leiden tot een vertraging van het uitgiftetempo. Gezien de hoogte van de gemeentelijk omslagrente en de indexatie van de uitgifteprijsen, verwachten wij in geen materieel effect op de grondexploitatie. Wel zullen we het investeringstempo voor het bouwrijp maken

van nieuwe kavels heroverwogen. Ook is het dan passend om onze grondprijzen met name op bedrijventerreinen (i.v.m. grootverbruik) te verhogen.

Om deze onzekerheden en de mogelijke impact verder in beeld te brengen hebben we een taskforce Netcongestie opgericht. Deze taskforce gaat inventariseren welke mogelijke problemen op de gemeente afkomen en of en hoe inwoners en bedrijven het beste kunnen inspelen op de nu ontstane situatie. De resultaten van de taskforce zullen ook benut worden voor de eventueel noodzakelijke aanpassing van het gronduitgiftetempo in de grondexploitaties. Vooruitlopend op deze verwerking in de grondexploitaties is in onze weerstandsreserve een voorziening getroffen voor het algemene risico op vertraging.

Samenvatting

De inschatting is dat het benodigde weerstandsvermogen zich in de jaren 2024-2029 beweegt in een bandbreedte tussen de 61,5 en 65,3 miljoen euro. Dit is jaarlijks gemiddeld circa 2 mln. hoger dan berekend bij de begroting 2024 en wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de grondexploitatie Westpoort fase 2. Door het vaststellen van deze grondexploitatie in 2023 is de verliesvoorziening van Westpoort fase 2 met 6,79 miljoen vrijgevallen. Anderzijds is er voor 4,33 miljoen euro aan projectrisico's toegevoegd waardoor het benodigd weerstandsvermogen is toegenomen.

Het benodigd weerstandsvermogen voor grondexploitaties is een onderdeel van het totale benodigde weerstandsvermogen van de gemeente Groningen. De uitkomst op dit onderdeel moet dan dus ook altijd worden gezien in relatie tot de overige risico's die de gemeente loopt.

Paragraaf 8: Lokale heffingen

Lokale heffingen betreffen zowel de publiek- als de privaatrechtelijke heffingen. De publiekrechtelijke heffingen worden onderscheiden naar belastingen en rechten:

- Belastingen: de opbrengsten van belastingen komen toe aan de algemene middelen en kunnen vrij worden besteed. Dit zijn onder meer de onroerendezaakbelasting (OZB) en de logiesbelasting. Het criterium kostendekkendheid is hier niet aan de orde;
- Rechten: een recht is een vergoeding voor een concrete prestatie door de gemeente geleverd. De opbrengst van de rechten is niet vrij besteedbaar: de opbrengsten moeten aangewend worden voor de gerelateerde prestaties. Voorbeelden zijn de afvalstoffenheffing, rioolheffing en de leges burgerzaken. Hier geldt een wettelijke norm van maximaal 100% kostendekkendheid.

De privaatrechtelijke heffingen hebben betrekking op tarieven voor economische activiteiten die verricht worden in het algemeen belang.

Hierna wordt eerst een overzicht gegeven van de begrote en gerealiseerde inkomsten per lokale heffing. Vervolgens wordt een toelichting op de verschillende heffingen gegeven (woonlasten en een nadere toelichting op een aantal heffingen). Daarna volgt een overzicht van de kostendekkendheid en de toegerekende overhead per heffing (op realisatiebasis). Tot slot een overzicht van de kostendekkendheid van de privaatrechtelijke tarieven.

Voor het beleid ten aanzien van de lokale heffingen verwijzen wij naar de paragraaf lokale heffingen in de gemeentebegroting 2023.

Inkomsten lokale heffingen

In de begroting en rekening geven we jaarlijks een overzicht van de inkomsten van de belastingen, rechten en heffingen (leges). In onderstaande tabel wordt een samenvatting gegeven van de gerealiseerde inkomsten in 2023 en de oorspronkelijke geraamde inkomsten van 2023 en de actuele begroting 2023 van de gemeente Groningen.

Inkomsten (Bedragen x 1.000 euro)	Primitieve begroting 2023 (1)	Actuele begroting 2023 (2)	Inkomsten rekening 2023 (3)	Vershil (3-2)
Onroerende zaakbelasting (OZB)	105.587	105.814	108.239	2.425
Roerende zaakbelasting (RZB)	137	137	132	-5
Logiesbelasting (toeristenbelasting)	2.474	2.474	2.869	395
Precariobelasting	1.350	1.350	1.790	440
Parkeerbelasting	16.722	16.722	20.324	3.602
Parkeergelden privaatrechtelijk	10.336	10.336	12.429	2.093
Leges	20.217	19.812	18.632	-1.180
Afvalstoffenheffing	38.801	37.101	37.688	587
Rioolheffing	20.549	20.549	20.248	-301
Begravenisrechten / Lijkbezorgingsrechten	1.847	1.847	1.577	-270
Marktgeden	863	863	825	-38
Havengelden	200	200	248	48
Totaal	219.083	217.205	225.001	7.796

Toelichting op de lokale heffingen

Woonlasten

Om een beeld te geven van de lokale lastendruk in vergelijking met die in andere gemeenten in Nederland maken we gebruik van gegevens uit de publicatie 'Kerngegevens belastingen grote gemeenten 2023' van de stichting COELO. Onderzoeksinstituut COELO, verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen, verricht jaarlijks onderzoek naar de gemeentelijke woonlasten in de veertig grootste gemeenten in Nederland. In het overzicht zijn de woonlasten 2022 en 2023 voor een meerpersoonshuishouden in een woning met gemiddelde waarde van de gemeente Groningen afgezet tegen die van het gemiddelde van de G 40.

Woonlasten per jaar	2022		2023	
	Groningen	G 40	Groningen	G 40
Onroerende zaakbelasting	562	347	588	375
Afvalstoffenheffing	362	342	375	360
Rioolheffing	141	186	155	194
Totaal woonlasten	1.065	875	1.118	929

Net als in 2022 lagen de woonlasten hoger dan het gemiddelde van de G 40. De stijging in de woonlasten in 2023 ten opzichte van 2022 is met 5,0% lager uitgevallen dan de stijging van het gemiddelde van de G 40, dat 6,2% bedraagt.

Onroerende zaakbelasting

We realiseren een meeropbrengst OZB van 2,4 miljoen euro. Dit wordt met name verklaard doordat de economische waarde van een aantal grote objecten (niet-woningen) in de stad hoger uit valt dan ten tijde van de berekening van de tarieven werd voorzien. Op dat moment waren de taxaties van een aantal grote objecten (niet-woningen) niet afgerond en voor het niet getaxeerde deel hebben we aannames gedaan. In werkelijkheid vallen de taxaties hoger uit.

Logiesbelasting

De aanslagen logiesbelasting worden pas na afloop van het belastingjaar opgelegd. Zo zijn de aanslagen van 2022 pas in de tweede helft van 2023 opgelegd. In 2023 hebben we een meeropbrengst van 395 duizend euro gerealiseerd. De effecten van corona zijn geringer geweest dan waar in de raming rekening mee was gehouden.

Precariobelasting

In 2023 is door het hogere aantal bouwactiviteiten meer gebruik gemaakt van de openbare ruimte. Dit is de belangrijkste oorzaak voor de hogere opbrengsten uit precariobelasting van 440 duizend euro.

Parkeren

De baten zijn in 2023 5,7 miljoen euro hoger dan begroot. Hiervoor is een aantal redenen te noemen. De begroting 2023 is opgesteld in het voorjaar 2022. In het voorjaar 2022 waren de corona-effecten nog steeds zichtbaar en trad er nog in slechts beperkte mate herstel op. Pas vanaf de zomer 2022 begon het herstel echt in te treden. We hielden voor 2023 wel rekening met een flinke verbetering van het resultaat ten opzichte van 2022, maar de gerealiseerde omzetcijfers komen daar dus ruimschoots bovenuit. Ook het slechte weer in de zomermaanden heeft veel bezoekers naar de binnenstad getrokken. Uiteindelijk heeft dit voor de parkeergarages (Parkeergelden privaatrechtelijk) geleid tot 2 miljoen hogere inkomsten. Bij Parkeerbelasting liggen de opbrengsten van straatparkeren 2,7 miljoen hoger. De opbrengsten uit naheffingsaanslagen parkeerbelasting zijn 0,9 miljoen hoger uitgevallen.

Leges

In het algemeen geldt dat als de inkomsten lager uitvallen, de lasten minder afnemen dan de inkomsten waardoor de kostendekkendheid afneemt (en omgekeerd). Dit komt omdat de vaste lasten niet meteen kunnen worden afgebouwd. De leges hebben in 2023 in totaal een kostendekkendheid van 91%. Ten opzichte van de begroting 2023 is de kostendekkendheid met 5%-punt lager uitgevallen. Dit komt vooral door de afname van de legesopbrengsten bouwactiviteiten. Geen van de drie clusters van de legesverordening komt boven de 100% kostendekkendheid uit.

Burgerzaken

Door afgifte van meer legesproducten, met name reisdocumenten, rijbewijzen en afschriften Burgerlijke Stand (BS) hebben we een meeropbrengst van 400 duizend euro ten opzichte van de actuele begroting. Tegenover deze hogere baten staan ook deels hogere lasten. De totale kostendekkendheid van de producten burgerzaken komt uit op een gewogen gemiddelde van 76%. Begroot was 71%.

Bouwleges

In 2023 zijn de gerealiseerde opbrengsten uit de bouwleges ca. 1,5 miljoen euro lager dan begroot. Enerzijds is het aantal vergunningsaanvragen gedaald in 2023. Daarnaast zijn de legesopbrengsten van grote bouwprojecten lager dan begroot. Dit wordt vooral veroorzaakt door de huidige onzekere marktomstandigheden in de bouwsector die onder meer gekenmerkt worden door hoge bouwkosten en tekorten aan materialen en personeel.

Afvalstoffenheffing

De opbrengsten zijn hoger dan begroot, doordat de vergoeding van Nedvang voor inzamelingskosten PMD is vastgesteld op 14 euro per ton. Dat leidt tot een voordeel van 500 duizend euro. Ook het ontvangen dividend van Omrin levert een voordeel van 200 duizend euro op. Daarentegen zien we de opbrengsten van de afvalstoffenheffing dalen doordat de groei in het aantal aansluitingen lager is uitgevallen dan geprognosticeerd.

Rioolheffing

De baten zijn 300 duizend euro lager uitgevallen doordat de groei in het aantal aansluitingen lager is uitgevallen dan geprognosticeerd.

Begrafenisrechten/lijkbezorgingsrechten

Vanaf begin 2023 is het niet meer mogelijk om grafonderhoud voor een langere periode af te kopen. Ten tijde van het opstellen van de begroting is nog geen rekening gehouden met deze wijziging waardoor de gerealiseerde inkomsten lager zijn uitgevallen.

Havengelden

Na de corona-periode verblijven er meer boten op onze ligplekken dan ervoor. De begroting was al bijgesteld naar boven. Maar toch zijn de baten hoger uitgevallen.

Kostendekkendheid lokale heffingen

Onderstaande tabel geeft inzicht in de kostendekkendheid van alle publiekrechtelijke heffingen van de gemeente Groningen.

Kostendekkendheid heffingen publiekrechtelijk (bedragen x 1.000 euro)	Criterium kostendekkendheid	Inkomsten rekening 2023	Totaal kosten rekening 2023	Totaal overhead 2023	Dekkingspercentage rekening 2023	Dekkingspercentage begroting 2023
Titel 1. Algemene dienstverlening						
I. Afgifte gerelateerd met wettelijk maximum:						
Reisdocumenten	Deels kosteloos en wet.max	1.460	1.857	260	79%	72%
Overige documenten / VOG		46	172	94	27%	29%
Inlichtingen / afschriften BS		142	308	100	46%	43%
Rijbewijzen	Max. tarief	843	865	201	97%	91%
Totaal afgifte gerelateerde leges met wettelijk maximum		2.491	3.202	655	78%	70%
II. Afgifte gerelateerd zonder wettelijk maximum:						
Huwelijksvoltrekkingen	Deels kosteloos	197	195	63	101%	100%
Inlichtingen/ Afschriften GBA		202	385	62	52%	53%
Totaal afgifte gerelateerde leges zonder wettelijk maximum		399	580	125	69%	83%
Totaal afgifte gerelateerde leges		2.890	3.782	780	76%	71%
Naturalisaties		405	517	89	78%	78%
Leges Leegstandswet		46	13	5	354%	83%
Instemmingsbesluit Telecommunicatieverordening en Graafverordening.	100%	601	574	115	105%	97%
Leges Ligplaatsvergunning voor woonschepen		6	40	13	15%	14%
Leges Kansspelen		25	24	5	104%	159%
Leges APV - Verkeer	Beperkt	33	61	20	54%	70%
Leges Gehandicapten parkeerkaart		101	251	84	40%	25%
Totaal Titel 1		4.107	5.262	1.111	78%	73%
Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving / omgevingsvergunning						
Omgevingsvergunning						
Leges Bouwactiviteiten		13.802	13.399	3502	103%	109%
Leges vooroverleg IVO Wabo		90	438	87	21%	22%
Leges uitweg / inrit Wabo		40	10	4	400%	129%
Totaal leges Bouwactiviteiten		13.932	13.847	3.593	101%	107%
Leges Aanlegactiviteiten		9	5	1	180%	147%
Leges Handelsreclame		2	8	3	25%	35%
Leges vellen van de houtopstand		125	183	64	68%	65%
Totaal Titel 2		14.068	14.043	3.661	100%	107%
Totaal Titel 1 en Titel 2	100%	18.175	19.305	4.772	94%	99%

<i>Kostendekkendheid heffingen publiekrechtelijk (bedragen x 1.000 euro)</i>	<i> criterium kostendek- kendheid</i>	<i>Inkomsten rekening 2023</i>	<i>Totaal kosten rekening 2023</i>	<i>Totaal overhead 2023</i>	<i>Dekkings- percentage rekening 2023</i>	<i>Dekkings- percentage begroting 2023</i>
Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn						
Leges APV - Drank en Horeca		118	142	53	83%	87%
Leges Terrasvergunning		37	31	10	119%	82%
Leges APV - Prostitutie		22	19	6	116%	100%
Leges Evenementen inclusief diversen muziekvergunningen	Beperkt	162	812	272	20%	21%
Leges Splitsingsvergunning		16	14	5	114%	97%
Leges Huisvestingswet		19	127	46	15%	100%
Kamer verhuurvergunning		28	66	23	42%	68%
Leges Opkoopbescherming		54	46	-	117%	100%
Leges Kamerbemiddelingsvergunning		1	-	-		100%
Leges APV - Winkeltijdenwet		0	2	-	5%	11%
Totaal Titel 3		457	1.259	415	36%	49%
Totaal Legesverordening		18.632	20.564	5.187	91%	96%
Overige verordeningen:						
Afvalstoffenheffing	100%	37.688	38.488	3.860	98%	98%
Marktgeden	100%	825	824	180	100%	100%
Rioolheffing	100%	20.248	20.248	1.239	100%	100%
Havengelden	100%	248	208	48	119%	100%
Begrafnisrechten / Lijkbezorgingsrechten	100%	1.577	1.857	412	85%	100%
Precariobelasting		1.790	733	165	244%	150%
Totaal overige verordeningen		62.376	62.358	5.904	100%	99%
Totaal publiekrechtelijk		81.008	82.922	11.091	98%	99%

Kostendekkendheid privaatrechtelijke tarieven

Onderstaande tabel geeft inzicht in de kostendekkendheid van de privaatrechtelijke tarieven van de gemeente Groningen.

Kostendekkendheid tarieven privaatrechtelijk (Bedragen x 1.000 euro)	Opbrengsten rekening 2023	Totaal kosten rekening 2023	Dekkings- percentage rekening 2023	Dekkings- percentage begroting 2023	Dekkings- percentage rekening 2022
Stadsbeheer - privaatrechtelijke tarieven					
- Inzameling bedrijfsafval	8.789	9.182	96%	103%	100%
- Klein gevaarlijk Afval	879	889	99%	104%	116%
- Straatreinigen zakelijk	693	981	71%	71%	72%
- Zakelijke werkplaats Stadsbeheer	1.112	1.111	100%	100%	106%
Parkeergelden privaatrechtelijk	12.429	13.412	93%	76%	112%
Kermissen	233	192	121%	108%	146%
Stadsschouwburg/Oosterpoort					
Zakelijke tarieven	492	573	86%	100%	73%
Culturele tarieven	11.240	21.670	52%	48%	50%
Sportaccommodaties, zwembaden en Kardinges					
Totaal lasten incl. kapitaallasten	9.695	30.140	32%	27%	34%
Totaal lasten excl. kapitaallasten	9.695	26.279	37%	32%	34%
<i>Samenstelling sportaccommodaties, zwembaden en Kardinges excl. kapitaallasten:</i>					
Sporthallen	2.011	4.202	48%	39%	40%
Sportparken	1.942	5.815	33%	23%	26%
Gymlokalen	872	2.653	33%	27%	35%
Zwembaden	3.648	11.363	32%	29%	32%
IJsbanen	1.221	2.246	54%	68%	51%

Paragraaf 9: Bedrijfsvoering

Zonder bedrijfsvoering geen uitvoering. De ondersteuning staat aan de basis van alle gemeentelijke processen en uitvoering van het coalitieakkoord. Het afgelopen jaar is bedrijfsvoering meer op de agenda komen te staan, echter hier moeten we onverminderd alert op zijn. Stimulansen om de kwaliteit van onze organisatie verder te ontwikkelen of te versnellen zijn essentieel om te kunnen blijven voldoen aan onze gemeentelijke opgaven.

We hebben het afgelopen jaar ingezet op het behalen van de doelen en ambities voor de volgende speerpunten, die we toelichten in deze paragraaf:

- Samenwerken
Kernwaarden en hybride werken
- Effectief werken
Innovatie in administratievoering, Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI), Digitale transformatie, Outsourcing ICT en Informatieveiligheid
- Strategische HR-agenda
Arbeidsmarktstrategie, Organisatieontwikkeling en Diversiteit en inclusie

Verder geven we een toelichting op de status en ontwikkeling van de rechtmatigheidsverantwoording, waarbij er ook aandacht is voor frauderisico's en fraudepreventie.

Samen maken we Groningen

Onze gemeentelijke opgaven zijn steeds meer verweven met andere maatschappelijke opgaven en houden niet op bij een gebiedsgrens of domein. We kunnen onze ambities alleen verwezenlijken in nauwe samenwerking en verbondenheid met onze inwoners, maatschappelijke organisaties, ondernemers en kennisinstellingen.

Ook binnen de organisatie is samenwerken van essentieel belang: Groningen maken we samen.

Een goede kwaliteit van onze organisatie en bedrijfsvoering die op orde is, is daarbij randvoorwaardelijk.

In 2023 lag onze focus op de volgende drie speerpunten:

- samenwerken, zeggenschap en vertrouwen;
- toekomstbestendige bedrijfsvoering;
- goed werkgeverschap.

Samenwerken en vertrouwen

Versterken Participatie

Via de sporen, 'overkoepelend participatiebeleid en – verordening' en 'leren en doen', werkten we verder aan participatie. We zijn in het najaar gestart met de leidraad participatie (voor de fysieke leefomgeving), een stappenplan om te komen tot een participatie aanpak. Naar aanleiding van de motie: 'Wij zijn er langer dan jullie' hebben we in 2023 diverse activiteiten ondernomen om samen met jongeren, ambtenaren en externe partners de juiste antwoorden te vinden op de vragen: 1.Hoe betrekken wij jongeren beter bij ons gemeentelijk beleid, 2.Welke vormen van participatie passen bij de wensen en behoeften van jongeren en 3.Wat is nodig om jongerenparticipatie te borgen in de reguliere werkwijze van onze ambtelijke organisatie en ons bestuur (raad/college). Eind 2023 is een reiskoffer opgeleverd met reisdocumenten (handvatten om jongeren makkelijker en vanzelfsprekender te laten participeren in beleid en uitvoering) en deze is begin 2024 door een aantal jongeren aan de raad overhandigd.

Ook werkten we op het buurt- en wijkniveau met verschillende vormen van samenwerking en zeggenschap. O.a. in een drietal proeftuinen. Zo heeft de bewonersorganisatie in de Rivierenbuurt met een budget van 20 duizend euro de mogelijkheid gehad om samen met buurtgenoten kleinere ingrepen te doen die leiden tot versterking van de leefbaarheid, terwijl in Hoogkerk met een bijpassend proces een burgerbegroting is opgesteld. Het gebiedsteam met

de dorpsverenigingen van Onnen, Noordlaren, Glimmen heeft in het kader van ‘Samenspraak en zeggenschap’ diverse bijeenkomsten gehouden over samenwerking tussen inwoners en gemeente. Deze hebben onder andere geleid tot nadere werkafspraken voor de dorpsagenda’s en de kennis en ervaring is gedeeld met collega’s van andere Groningse gemeenten.

Informatieveiligheid

Adequate beveiliging van onze gegevens en bijbehorende systemen is één van onze belangrijkste speerpunten. Dit maakt dat we continu gericht zijn op de vraag: “zijn onze gegevens en systemen voldoende beveiligd?”. Vanuit de gemeentelijke organisatie hebben we extra inspanning geleverd om ervoor te zorgen dat we de juiste maatregelen treffen met betrekking tot de beveiliging van onze systemen. We leveren een extra inspanning om ervoor te zorgen dat door al onze leveranciers de juiste beveiligingsmaatregelen worden getroffen. Daarbij volgen we de relevante wet- en regelgeving en investeren in verbeteringen waar nodig. Jaarlijks toetsen we dit onder meer via de landelijke ENSIA-verantwoordingsmethodiek en door onze onafhankelijke accountant. Tevens investeren we blijvend in de bewustwording en het kennisniveau van alle medewerkers over informatiebeveiliging. 84% van de medewerkers heeft het Digitaal Rijbewijs voltooid en loopt 89% op schema om het tijdig af te ronden (nieuwe medewerkers hebben 3 maanden de tijd om hun rijbewijs te halen). Daarnaast organiseerden we in Groningen het congresfestival Bloei Digitaal op 5 oktober 2023 voor 800 bezoekers, uit 35 verschillende gemeenten en 85 verschillende organisaties, met 27 workshops, lezingen, demonstraties en presentaties van onder andere Alexander Klöpping.

Data-ethiek

We zijn zeer tevreden met de resultaten die dit jaar geboekt zijn op het gebied van data-ethiek. Zoals verzocht door de raad is het sensorenregister gepubliceerd op data.groningen.nl/sensorenregister. Op toegankelijke wijze wordt uitgelegd welke sensoren en camera’s de gemeente gebruikt, maar ook hoe en waarom. Van een landelijke expert kregen we complimenten over de slimme opzet van het register: we proberen niet compleet te zijn, maar leggen in plaats daarvan aan de hand van een aantal voorbeelden uit wat we doen en waarom. Ook is een eerste versie van het algoritmeregister gepubliceerd. In dit register leggen we uit welke algoritmen de gemeente gebruikt, waarom en hoe. De omschrijving van het algoritme “eerste hulp bij geldzaken” ontving de landelijke prijs van best beschreven algoritme van het ministerie van Binnenlandse Zaken. De onafhankelijke jury prees de heldere uitleg, het feit dat de gemeente op de site om feedback vraagt én dat de gemeente het aandurfde om over een “spannend” algoritme te publiceren. Tot slot is op verzoek van de raad de ethische commissie data & technologie ingesteld. We zijn zeer vereerd door de experts die hier aan mee willen doen. De commissie heeft ook haar eerste advies gegeven, over datagebruik bij handhaving van inkomensondersteuning.

Toekomstbestendige bedrijfsvoering

Digitale transformatie

Het afgelopen jaar is een aantal programma’s gestart ten behoeve van de vervanging van een aantal kern ICT-applicaties van de gemeente Groningen, waaronder het financieel systeem, het zaakstelsel en het archiefsysteem. Daarnaast zijn een aantal vervangingstrajecten succesvol afgerond. Deze vervangingen dragen bij aan een verdere modernisering van ons ICT-landschap en de verbetering van de dienstverlening aan zowel de inwoner als onze eigen medewerkers. Het programma VASD waarin de applicaties binnen het sociaal domein worden vervangen is eind 2023 gestopt. De komende jaren wordt binnen de huidige applicaties gekeken naar alternatieve oplossingen, daarbij wordt rekening gehouden met de “lessons learned” uit het programma VASD.

Outsourcing ICT

De modernisering van de ICT-voorzieningen (van nieuwe pc’s, de overgang naar Windows 10 tot en met de vervanging van de ICT-systemen) is afgerond. Voor de strategie op de langere termijn is vastgesteld op welke wijze generieke ICT (de ICT middelen die door alle medewerkers gebruikt worden, zoals Microsoft Office pakketten) in de markt gezet kan worden om zodoende de best passende leveranciers aan de gemeente Groningen te koppelen. Het programma dat

hier de komende jaren verder invulling aan geeft is opgestart en de voorbereidingen voor de eerste aanbesteding zijn vergevorderd.

Inkoop

We hebben het actieplan Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) in 2023 vastgesteld. Dit stelt ons in staat om vanuit aanbestedingen een nog grotere bijdrage te leveren aan het behalen van onze maatschappelijke doelen. De doelen van het MVOI zijn samengevat in vier duurzame en twee sociale thema's en zijn aanvullend op de doelen uit het Inkoopbeleid 2020.

In 2023 hebben we ingezet op meer samenwerking en contact met onze marktpartijen. Zo hebben we onder andere marktdagen voor ecologie en hoveniers georganiseerd. Daarnaast hebben we begin 2023 onze aanbestedingskalender gepubliceerd, zodat belangstellenden voor onze opdrachten zich vroegtijdig bekend kunnen maken.

Op gebied van automatisering volgen we de ontwikkelingen op het gebied van Artificial Intelligence zowel in de interactie met de markt alsook voor inkoopoplossingen. Tevens hebben we de documenten die gebruikt worden binnen aanbestedingsprocedures eenvoudiger gemaakt om meedoen makkelijker te maken voor partijen met weinig ervaring. Tot slot is onze interne managementinformatie in 2023 sterk verbeterd.

Er is monitoring ingericht op MVOI/SROI. De resultaten daarvan staan onder andere opgenomen in de indicatoren in deze paragraaf. Een deel van de resultaten monitoren we via de ingevulde inkoopstartformulieren. Verder vindt het voor bijvoorbeeld SROI periodiek onderzoek plaats naar de daadwerkelijke resultaten die behaald worden.

Integriteit en fraudepreventie

Integriteit gaat over 'goed ambtenaarschap'. Wat goed is en fout, is niet in beton gegoten. Normen- en waardenkaders veranderen namelijk (langzaam) in de loop der tijd. Binnen organisaties en daarbuiten. Zulke maatschappelijke ontwikkelingen - denk concreet aan 'me too' - plaatsten ons voor de noodzaak de Gedragscode 'De gemeente is van glas' te actualiseren.

In de nieuwe Gedragscode 'De gemeente is van glas 2.0' gaan we explicieter in op omgangsvormen op de werkvloer. Om daarop grip te houden troffen we daarnaast voorbereidingen voor het invoeren van een centraal Meldprotocol voor sociale en overigens ook zakelijke integriteitsschendingen. Dit meldprotocol zal de organisatie vanaf 2024 in staat stellen om de afhandeling van integriteitsmeldingen en klachten centraal en integraal te rapporteren en te verantwoorden. De bedoeling is om daarmee ook te kunnen sturen op het zijn en blijven van een inclusieve en sociaal veilige organisatie (werkgever) en een betrouwbare overheid. Met trainingen van onze leidinggevenden en opleiding en training van de speciaal daartoe aangestelde vertrouwenspersonen dragen we daaraan verder bij.

Omdat het werkveld Integriteit aan belang toeneemt en complex is, stelden we een interdisciplinaire ambtelijke Werkgroep Integriteit in. Deze fungeert als kennis- en adviesplatform. Specialisten vanuit Concerncontrol, HRM, Arbo en Openbare Orde en Veiligheid adviseren de Concerndirectie. De werkgroep Integriteit heeft onder meer als opdracht om met een structurele communicatie-aanpak bewustwording te stimuleren en het aangaan van de dialoog over dit thema op de werkvloer te faciliteren. De werkgroep heeft ook een rol bij de jaarlijkse rapportage en verantwoordingscyclus op dit onderwerp en het waar nodig expliciteren van rollen, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. De werkgroep trof in 2023 voorbereidingen voor een Kadernota Integriteit, die – na vaststelling in de loop van 2024 – inzicht en overzicht biedt van beleidskaders en concrete mogelijkheden om integer gedrag te bevorderen en integriteitsschendingen aan te pakken.

Fraudepreventie gaat over het voorkomen van een opzettelijke handeling waarbij gebruik wordt gemaakt van misleiding door één of meerdere medewerkers, college- en of raadsleden binnen de gemeente Groningen. Misleiding is bedoeld om (1) een onrechtmatig of onwettig voordeel te behalen, (2) onrechtmatig waarde te onttrekken aan de organisatie of (3) ten behoeve van onrechtmatige verslaggeving.

In 2023 is een jaarcyclus inricht om de opgestelde frauderisicoanalyses op directieniveau te beoordelen en bij te stellen. In 2023 zijn enkele nieuwe frauderisico's onderkend, gerelateerd aan nieuwe taken die de gemeente op zich neemt. Aanvullende beheersmaatregelen zijn geformuleerd. Ook is een eerste stap gezet naar het inzichtelijk maken van het effect van getroffen beheersmaatregelen.

De frauderisico's per directie zijn geconsolideerd tot een gemeente brede frauderisicoanalyse. De voornaamste onderkende frauderisico's zijn:

- Het risico op het onterecht verkrijgen van loon door een medewerker;
- Het risico op het oneigenlijke gebruik of het delen van (vertrouwelijke) informatie/data;
- Het risico op het bevoordelen van partijen vanwege omkoping of wederdienst.

Het monitoren van de werking van de beheersmaatregelen voor hoge (materiële) risico's vindt plaats door de uitvoering van (verbijzonderde) interne controle. Aanvullend is in 2023 onderzocht welke vervolg stappen de gemeente kan zetten om de interne beheersing op het gebied van frauderisico's te vergroten. In 2023 is ons geen fraude gebleken.

In het kader van de klokkenluidersregeling (vermoeden van een misstand) hebben we in 2023 geen meldingen ontvangen. In de jaarrekening 2024 gaan we integriteitsmeldingen en klachten uitgebreider verantwoord op basis van het toegelichte meldprotocol.

Visie op control

Ontwikkelingen in het openbaar bestuur volgen elkaar snel op en de complexiteit hiervan neemt steeds meer toe. Als control-model hebben we gekozen voor het zogenaamde 'three lines'-model. Dit is een model dat veel Nederlandse gemeenten gebruiken en laat ons naar de gemeentelijke organisatie kijken alsof er drie 'linies' zijn. Deze drie lagen werken samen en versterken elkaar. Ze zorgen samen dat de organisatie 'in control' is.

In 2023 hebben we de ontwikkeling van control gemerkt in de eerste linie, bij de directies. Daar ligt ook de eerste verantwoordelijkheid om in control te zijn en daar is ook de meeste kennis. De noodzaak wordt daar steeds meer onderkend om in control te zijn en de directies worden daarbij ondersteund door andere onderdelen binnen de organisatie. We krijgen steeds meer grip op complexe en grote (financiële) vraagstukken die ons raken (denk aan toekomstige grote investeringen). Daarnaast hebben we in 2023 extra ingezet op de verbetering van de control op verbonden partijen door nadrukkelijker te kijken naar de posities van die partijen en de risico's die daar aanwezig zijn en die dan ook afgeleid bij de gemeente Groningen aanwezig zijn.

Vanuit de derde linie is in 2023 de ontwikkeling ingezet om toe te werken naar integrale audit benadering. Vanuit deze benadering worden de belangrijkste risico's van de gemeente Groningen geëvalueerd. Dit betekent dat niet uitsluitend naar de getrouwheid van informatieverstrekking en rechtmatigheid van financiële beheershandelingen wordt gekeken. Belangrijke kwaliteitsaspecten van het object van onderzoek en ook gedrag in de organisatie wordt onderdeel van audits.

Medio 2023 is gestart met een periodieke rapportage aan de Concerndirectie om haar te voorzien in de belangrijkste conclusies uit uitgevoerde audits. Periodiek wordt gerapporteerd over de opvolging van bevindingen. De rapportages gaan zowel in op de 'harde' beheersmaatregelen als gedragspatronen die worden onderkend in de gemeente.

Innovatie in de administratievoering

Ook in het jaar 2023 hebben wij stappen gezet in onze financiële administratie. Dit hebben wij gedaan door diverse onderdelen te vereenvoudigen. Zo zetten we bijvoorbeeld procesmining (een techniek waarbij we met data-analyse kijken of een proces ook gestroomlijnd verloopt) in om onze processen steeds effectiever te maken. In 2023 hebben we voor alle P&C documenten een korte en visuele weergave gemaakt met daarin de hoofdpunten ten aanzien van beleid en financiën. Daarnaast hebben wij in 2023 de eerste stappen gezet in de aanbesteding richting een nieuw financieel pakket. De aanbestedingsprocedure is gestart en we hebben een start gemaakt met het optuigen van de veranderkundige aspecten die implementatie met zich mee gaat brengen. In 2026 verwachten we te kunnen starten met een nieuw financieel pakket.

Subsidieverwerving

De gemeente Groningen nam in 2023 deel aan 15 Europese projecten over onder meer energietransitie, waterstof, mobiliteit, voedseltransitie en digitale technologie. In 2023 hebben we zes projecten afgerond en vier nieuwe projecten toegekend gekregen.

Het samenwerken in Europa is voor de gemeente en de regio belangrijk. Door deelname aan Europese samenwerkingsprojecten werken we aan oplossingen voor onze eigen gemeentelijke ambities. Daarnaast dragen we bij aan uitdagingen die voor heel Europa van belang zijn.

Groningen heeft een goede naam in Europa. We worden beschouwd als een deskundige en betrouwbare partner. Regelmatig wordt Groningen gevraagd om aan nieuwe initiatieven deel te nemen. Het netwerk is in de loop der jaren gegroeid. Ook maken we gebruik van de netwerken van ons NG4 bureau in Brussel. Uitgangspunt bij projectontwikkeling is dat we kennisinstellingen en regionale bedrijven betrekken als partner of een rol geven bij de uitvoering.

De focuspunten van de lopende projecten in 2023 lagen met name op de volgende thema's: energietransitie (3 projecten), waterstof (4 projecten), klimaatadaptatie & leefkwaliteit (3 projecten), duurzame mobiliteit (4 projecten) en digitale transitie (1 project). In 2023 hebben we nieuwe focuspunten bepaald in onze agenda Internationale Externe Betrekkingen.

De vier nieuw toegekende projecten gaan over circulariteit, participatie (2 projecten, waarvan bij 1 Groningen penvoerder is) en digitalisering.

In 2021 is gestart met een team "EU subsidies" bij het Shared Service Centrum om de expertise rondom het financieel-administratieve beheer van EU projecten samen te brengen. In 2023 heeft het EU subsidiebureau zijn meerwaarde reeds bewezen toen we een audit kregen op twee grote Europese projecten. Binnen een korte tijdsspanne hebben we kunnen voldoen aan de eisen vanuit de EU audit.

Naast de Europese subsidies maken we gebruik van diverse nationale subsidies. Deze nationale subsidies vallen grotendeels in SiSa regelingen die zijn opgenomen in de bijlage bij de jaarrekening.

Medezeggenschap

In 2023 hebben we verder gewerkt met het nieuwe vastgestelde model en werkwijze voor de besluitvormingsprocessen organisatieverandering, afgekort BOV. Een belangrijke wijziging is de afspraak dat reorganisaties die alleen op één directie betrekking hebben, ter advisering worden voorgelegd aan de onderdeelcommissie van de betreffende directie en niet meer ter advisering aan de Ondernemingsraad. Hiermee is een vereenvoudigde procedure met behoud van medezeggenschap bereikt evenals dat hiermee onderwerpen op één tafel worden behandeld.

Een goede werkgever

Diversiteit & Inclusie

In het Plan van Aanpak Diversiteit en Inclusie is de ambitie vastgelegd om de diversiteit en inclusie binnen onze organisatie te vergroten. Dit gebeurt via jaarplannen en volgens vijf actielijnen. In het jaarplan 2023 lag de focus op de actielijn bewustwording en beïnvloeding van gedrag. Het thema is inmiddels geagendeerd in alle directie MT's en er is een adviseur diversiteit & inclusie geworven. Ook is er bij de totstandkoming van onze recent gelanceerde werken-bij website veel aandacht besteed aan het thema. Er is op verschillende momenten in het jaar extra aandacht voor het onderwerp geweest op intranet. Rondom Ketu Koti, maar ook door middel van persoonlijke verhalen van collega's tijdens de vastenmaand ramadan. In het najaar volgen er nog een aantal inspiratiesessies en panelgesprekken over o.a. inclusief taalgebruik in het kader van de landelijke Week van de Diversiteit.

Gedurende het jaar zijn de laatste stappen gezet voor het realiseren van het transitieverlof voor transgenderpersonen. De formele regeling is inmiddels goedgekeurd en wordt aan het personeelshandboek toegevoegd. Daaropvolgend is er een transitierichtlijn in de maak: Daarin staat waar (a) transgender personen terecht kunnen met vraagstukken, (b) wat er allemaal bij specifieke afdelingen moet worden geregeld en (c) hoe de organisatie dient mee te bewegen met de medewerker in transitie. De realisatie daarvan volgt in 2024. De Kansenspool Diversiteit is in 2023 bekrachtigd. De uitvoering ervan wordt in 2024 nader bekeken. Ten slotte is er door de concerndirectie en de OR akkoord gegeven op deelname aan de Culturele Barometer. Met deze barometer is het mogelijk om in 2024 op anonieme basis de culturele diversiteit van ons personeelsbestand in kaart te brengen.

Arbeidsmarktstrategie

De zomer van 2023 stond in het teken van de formele lancering van het Carrière Centrum en de werken-bij website. In het najaar van 2023 ontwikkelde het Carrière Centrum zich via twee sporen. Enerzijds door te focussen op de doorstroom van medewerkers. De visie op mobiliteit werd tegen het licht gehouden en nieuwe software werd geïmplementeerd om het voor medewerkers nog makkelijker te maken om een loopbaantraject te volgen. Anderzijds lanceerden we in de herfst een grote werkgeverscampagne om meer bekendheid als werkgever te creëren, waarbij we zowel online als offline voor een brede doelgroep zichtbaar zijn als veelzijdige werkgever.

We evalueren hoe de lancering is gegaan en finetunen deze waar nodig. We zetten daarbij vooral in op de versimpeling van processen voor leidinggevend en zijn actief aan de slag gegaan met data gedreven werken. Ook organiseerden we een regionale bijeenkomst voor de HR-verantwoordelijken van de Groninger gemeenten, omdat de huidige en toekomstige demografische ontwikkelingen vragen om nog meer (intergemeentelijke) samenwerking.

Duurzame inzetbaarheid

De concerndirectie heeft de visie, doelstellingen en definitie voor duurzame inzetbaarheid dit jaar vastgesteld. Echte duurzame inzetbaarheid realiseren binnen onze organisatie vereist zowel doorontwikkeling van wat er al is, als maatwerk. Daarbij past geen algemeen organisatie breed programma, maar vraagt om doorontwikkeling binnen de directies.

Een aantal onderwerpen zijn wel organisatie breed opgepakt. Er is dit jaar een verzuimadviseur geworven om de centrale regie op verzuim te versterken. Daarnaast is de gesprekscyclus herijkt en deze wordt medio oktober geïntroduceerd. Het goede en continue gesprek tussen leidinggevende en medewerker over de eigen inzetbaarheid, nu en in de toekomst, is en blijft een belangrijke voorwaarde om beleid op dit gebied te laten slagen. Ten slotte wordt er gewerkt aan een nieuwe regeling die de werkweek van ouder werknemers, indien gewenst, gaat verlichten. Het geplande medewerkersonderzoek, waarin ook werkdruk aan bod zal komen, is vanwege onvoorziene omstandigheden verschoven naar 2024.

(Wettelijke) indicatoren en landelijke vergelijking

We verantwoorden in dit onderdeel de (wettelijke) indicatoren.

Wettelijke indicator(en)	Behaald 2020	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
Apparaatskosten (kosten per inwoner)	1.097	1.164	1.243	n.v.t.	1.400
Formatie (fte per 1.000 inwoners)	11,7	11,8	12,3	n.v.t.	13,1
Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	11,4	11,9	12,2	n.v.t.	12,7

Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten externen)	14,5%	15,1%	15,2%	15,5%	15,8%
Overhead (% van de totale formatie)	9,6%	10,2%	10,2%	n.v.t.	9,8%

Apparaatskosten (kosten per inwoner): Er is sprake van een stijging van de apparaatskosten per inwoner. Dit is vrijwel volledig te verklaren door de hogere personeelskosten in 2022. Dit is ook terug te zien in de stijging van de bezetting indicator (van 11,8 naar 12,3 fte per 1.000 inwoners) en iets hogere procentuele inhuur.

Prestatie indicator(en)	Behaald 2020	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
% betalingen binnen wettelijke termijn	94%	94%	91%	93%	93%
% bezwaarprocedures afgehandeld binnen de wettelijke termijn	72%	81%	83%	85%	83%
% bezwaarschriften via informele weg	43%	43%	38%	40%	41%
% oninbare facturen sociale zekerheid (ten opzichte van totale vorderingen)	38%	50%	64%	51%	49%
% oninbare facturen belastingen	0,79%	1,8%	0,5%	1,1%	0,85%
% oninbare facturen overig privaatrechtelijk	0,18%	0,47%	0,52%	0,18%	0,34%
% duurzame inkoop (aanbestedingen >50.000 euro)	100%	100%	100%	100%	100%
% lokale inkoop (binnen gemeente Groningen) - inkoopwaarde besteed bij leveranciers binnen de gemeente ten opzichte van de totale inkoopwaarde	40,10%	42%	33%	45%	27,1%*
% regionale inkoop	55%	59%	53%	65%	51%
percentage aanbestedingen waarin afspraken worden gemaakt over de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.	35%	23%	26%	40%	29,7%**
Aantal jaarlijks geregistreerde meldingen over (mogelijke) datalekken	164	148	211	n.v.t.	161
Percentage melden (mogelijke) datalekken binnen 72 uur	100%	100%	50%	100%	50%***
Instroom – aantal medewerkers in dienst	225	360	461	n.v.t.	501
Uitstroom – aantal medewerkers uit dienst	214	220	246	n.v.t.	269
Uitgaven persoonlijke ontwikkeling per medewerker x 1 euro	776	1.232	1.063	n.v.t.	1.236
Ziekteverzuim	6,01%	5,8%	6,9%	6,0%	6,97%

Meldingsfrequentie	0,62	0,66	1,03	0,9	0,93
Aantal stagiairs en trainees	223	198	254	200	275
Interne mobiliteit - % medewerkers dat veranderd is van functie of afdeling ten opzichte van het totaal aantal medewerkers aan het begin van het jaar	2,9%	2,8%	3,0%	n.v.t.	3,4%
Aantal mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt geplaatst in een afspraakbaan	3	17	14	10	9
% vrouwen in leidinggevende posities	39,74%	38%	36,7%	n.v.t.	37%
% medewerkers onder 35 jaar	12,74%	15,7%	17,15%	n.v.t.	18,7%

* Percentage blijft achter bij de verwachting omdat er nieuwe maatschappelijke thema's in beeld zijn gekomen en daarmee is er minder aandacht voor lokaal en regionaal inkopen via bijvoorbeeld ondernemersbijeenkomsten.

** Het percentage wordt berekend over alle aanbestedingen, maken we een onderscheid naar aanbestedingen met een contractwaarde van meer dan € 50.000,- dan ligt het percentage op 42,5%. Bij grotere aanbestedingen is meer effect te behalen dan bij de kleinere.

*** 182 beveiligingsincidenten zijn onderzocht. 160 daarvan zijn daadwerkelijk datalekken, waarvan er 2 zijn gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens door het Privacyteam. Eén daarvan is niet binnen de wettelijke 72 uur na ontdekking gemeld, derhalve een score van 50%.

Toelichting

Hieronder volgt een toelichting op een aantal van de indicatoren waar een afwijking is ten opzichte van het behaalde resultaat in 2021.

% Oninbare facturen sociale zekerheid (ten opzichte van totale vorderingen)

Het hoge percentage wordt veroorzaakt door een inhaalslag op de beoordeling van de vorderingen, wat weer geleid heeft tot een hoog bedrag aan afboekingen. Ook zijn er een groot aantal omzettingen van de BBZ (Besluit Bijstandverlening Zelfstandigen) naar om niet. Dit zijn ook afboekingen.

Aantal jaarlijks geregistreerde meldingen over (mogelijke) datalekken

Het aantal datalekken is afgelopen jaren redelijk stabiel. De ogenschijnlijke stijging in 2022 is het gevolg van een administratieve correctie. Incidenten die rechtstreeks door de Functionaris Gegevensbescherming binnen de e-Suite werden afgehandeld, volgden niet de registratie conform het formele datalekprotocol.

% Vrouwen in leidinggevende posities

De daling van 38% naar 36,7% vrouwen in leidinggevende posities wordt veroorzaakt door het verschil in instroom en uitstroom van vrouwelijke leidinggevendenden. 38% van de ingestroomde leidinggevendenden in 2022 was weliswaar vrouw. Echter van de uitstromende leidinggevendenden was 41% vrouw, waardoor er per saldo in 2022 iets minder vrouwen leidinggevende waren in vergelijking met 2021.

Rechtmatigheidsverantwoording

Rechtmatigheidsverantwoording

In de financiële verordening heeft de gemeenteraad met het college van burgemeester en wethouders afgesproken dat onrechtmatigheden vanaf € 475.000 (rapporteringsgrens) in de paragraaf bedrijfsvoering worden toegelicht. In onderstaande toelichting gaan wij in op de bevindingen met betrekking tot het begrotingscriterium, het voorwaardencriterium en het misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O) criterium.

Begrotingscriterium

Het begrotingscriterium is een criterium van rechtmatigheid dat betrekking heeft op de grenzen van de baten en lasten, in de door de raad geautoriseerde begroting van exploitatie en investeringskredieten en de hiermee samenhangende deelprogramma's, waarbinnen de financiële beheershandelingen tot stand moeten zijn gekomen. Alle bevindingen die hier op toezien zijn opgenomen in onderstaand overzicht. Vervolgens worden de bevindingen toegelicht vanaf € 475.000 welke niet in de financiële verordening als 'acceptabel/passend binnen het beleid' zijn aangemerkt. Wij maken hierbij onderscheid tussen fouten en onduidelijkheden. Ook geven wij aan wat wij doen om de fouten en onduidelijkheden in de toekomst te voorkomen.

1. Begrotingsrechtmatigheid (bedragen x 1.000 euro)	Fouten	Onduidelijkheden
A. Overschrijding lasten programma's		
Deelprogramma 01.2 Mobiliteit	338	0
Deelprogramma 02.1 Kwaliteit van de leefomgeving	765	0
Deelprogramma 03.5 Cultuur	43	0
Deelprogramma 04.4 Overhead en ondersteuning organisatie	3.358	0
B. Overschrijding investeringsbudgetten	32	0
C. Ongeautoriseerde reservemutaties	0	0
D. Overige afwijkingen niet tijdig gewijzigd in de begroting/gemeld aan raad	0	0
Totaal begrotingsonrechtmatigheden	4.536	0
Op te nemen in rechtmatigheidsverantwoording		
E. Acceptabel deel overschrijdingen A en B volgens financiële verordening (zie bij toelichting baten en lasten)	1.041	0
Resterende begrotingsonrechtmatigheden	3.495	0
Waarvan onderstaand toegelicht:	3.358	0

De inhoudelijke toelichting bij de begrotingsoverschrijdingen op deelprogrammaniveau zijn opgenomen in ['Overzicht Begrotingsoverschrijdingen'](#).

Onderstaand is per bevinding, welke niet in de financiële verordening als 'acceptabel' zijn aangemerkt, met een omvang boven 475.000 euro aangegeven welke verbeteracties zijn ingezet om bevindingen in de toekomst te voorkomen:

A: Deelprogramma 04.4 Overhead en ondersteuning organisatie; Deze overschrijding wordt voornamelijk veroorzaakt door de uitloop van de transitie ICT, de inzet van extra personeel om de ICT dienstverlening op peil te houden en het niet invullen van gerelateerde taakstellingen. Gemeente breed wordt er periodiek gemonitord of er begrotingsoverschrijdingen ontstaan en gekeken waar deze kunnen worden opgelost. Dit wordt tenminste bij de voortgangsrapportage I & II gedaan. Naar verwachting zullen deze uitgaven ook in 2024 aan de orde zijn omdat het noodzakelijk blijft om extra capaciteit en inzet te organiseren om het niveau van ICT-dienstverlening ten behoeve van de organisatie op peil te houden. Deze uitgaven worden nauwlettend gemonitord.

Voorwaardencriterium

Het voorwaardencriterium is het criterium van rechtmatigheid, dat betrekking heeft op de eisen die worden gesteld bij de uitvoering van de financiële beheershandelingen. De voorwaarden zijn afkomstig uit diverse wet- en regelgeving, zoals vastgelegd in het normenkader en hebben betrekking op de aspecten recht, hoogte en duur.

2. Rechtmatigheidsbevindingen voorwaardencriterium (bedragen x 1.000 euro)	Fouten	Onduidelijkheden
A. Europese aanbestedingen geconstateerde fouten Geëxtrapolerde fout i.v.m. toepassing steekproefmethode:	1.197 555	0 0
B. Subsidieverstrekingen	166	442
C. Kwijtschelding afvalstoffenheffing	450	0
D. Verstrekte uitkeringen	78	0
E. SiSa verantwoording	0	94
Totaal rechtmatigheidsfouten voorwaardencriterium:	2.446	536

Onderstaand is per bevinding met een totale omvang boven 475.000 euro aangegeven wat de bevinding betreft en welke verbeteracties zijn ingezet om bevindingen in de toekomst te voorkomen:

A: Europese Aanbestedingen: De financiële rechtmatigheidsfouten zijn ontstaan doordat inkoopdossiers met uitgaven boven de wettelijke aanbestedingsdrempels niet tijdig Europees zijn aanbesteed. Bij alle uitgaven boven de 25.000 euro is de standaard procedure dat er door de budgethouder een inkoopstartformulier wordt ingevuld. Hierdoor wordt de inkoopafdeling voorafgaand ingeschakeld en kan een advies uitbrengen of het type procedure dat gevolgd dient te worden. We brengen dit voortdurend in de organisatie onder de aandacht om rechtmatigheidsfouten te voorkomen. Daarnaast monitoren we dit per kwartaal achteraf door middel van een spendanalyse. Opgemerkt hierbij is dat geconstateerde aanbestedingsfouten vaak een langdurig effect hebben, omdat de onderliggende contracten vaak meerdere jaren betreffen.

Uit de controle op de aanbestedingen blijkt verder dat het interne inkoopbeleid, o.a. gebaseerd op gids proportionaliteit, in voldoende mate is nageleefd.

B. Subsidieverstrekingen: Deze rechtmatigheidsfout wordt veroorzaakt doordat de overeenkomst welke ten grondslag lag aan deze subsidie niet was geformaliseerd. De van toepassing zijnde procedure is hernieuwd onder de aandacht gebracht en formalisering is in gang gezet. De onduidelijkheid wordt veroorzaakt doordat een subsidiebeschikking die jaren geleden is opgesteld niet meer terug te vinden is. Hierdoor kan de rechtmatigheid van deze subsidie niet worden aangetoond. Er wordt gewerkt aan een oplossing om in 2024 deze afspraken weer schriftelijk te kunnen aantonen.

Misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O) criterium

Het misbruik en oneigenlijk gebruik-criterium is het criterium van rechtmatigheid, dat betrekking heeft op het voorkomen, detecteren en corrigeren van misbruik en oneigenlijk gebruik van overheidsmiddelen en gemeentelijke eigendommen bij financiële beheershandelingen. In december 2022 is door het College van B&W het nieuwe beleid hierop vastgesteld welke in is gegaan per 1 januari 2023. We hebben één bevinding met betrekking tot het M&O criterium, deze wordt onderstaand toegelicht.

3. Rechtmatigheidsbevindingen misbruik & oneigenlijk gebruik criterium (bedragen x 1.000 euro)	Fouten	Onduidelijkheden
A. Verstrekte uitkeringen:	952	0
Totaal rechtmatigheidsfouten M&O criterium:	952	0

A. Verstrekte uitkeringen: Bij M&O gaat het om derden die (bewust of onbewust) misbruik of oneigenlijk gebruik maken van onze (gemeentelijke) regelingen. Bij de verstrekking van bijstand (op grond van o.a. de Participatiewet, IOAW, IOAZ) is in 2023 geconstateerd dat er onrechtmatig uitkeringen zijn verstrekt van in totaal 952 duizend euro. Verhoudingsgewijs is dit een klein percentage van het totaal van verstrekte uitkeringen. De onrechtmatigheden in de verstrekkingen komen door bijvoorbeeld het niet (tijdig) opgeven van belastbaar inkomen, het verzwijgen van inkomsten en vermogen, het niet doorgeven van een verhuizing of door het verzwijgen van samenwoning. De signalen over deze onrechtmatigheden komen achteraf bij ons binnen vanuit onder andere het inlichtingenbureau en zijn door

ons raadpleegbaar in systemen. Er zijn diverse controlemaatregelen getroffen om misbruik en oneigenlijk gebruik in dit proces tegen te gaan, echter deze bovenstaande oorzaken vallen buiten onze beïnvloeding sfeer.

Paragraaf 10: Openbaarheidsparagraaf (Wet open overheid)

Op 1 mei 2022 is de Wet Open overheid (Woo) in werking getreden. In artikel 3.5 (de Openbaarheidsparagraaf) van de Woo is voorgeschreven dat gemeenten in de jaarlijkse begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en in de jaarlijkse verantwoording verslag doen van de uitvoering ervan, mede in relatie tot de beleidsvoornemens. Deze begroting en jaarlijkse verantwoording vloeien voort uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Daarnaast dient de openbaarheidsparagraaf Woo in de begroting en jaarrekening te worden opgenomen via een afzonderlijke paragraaf. Met deze paragraaf voldoen we aan de wettelijke voorschriften.

We zijn bezig met de implementatie van de actieve openbaarmaking. De Woo kent een aantal informatie categorieën waarvoor overheidsorganen een actieve openbaarmakingsplicht krijgen. In 2023 zijn de verschillende categorieën gedefinieerd. De openbaarmakingsplicht wordt gefaseerd ingevoerd. Naar verwachting zal voorjaar 2024 duidelijk worden hoe deze fasering er concreet uit gaat zien.

In 2023 is de gemeente Groningen aangesloten bij de Woo-index van overheid.nl. Dit is de landelijke verwijzindex voor Woo-documenten en overheidsinformatie.

Voor wat betreft de passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek) is de afhandeling van Woo-verzoeken opnieuw ingericht waardoor de gemiddelde doorlooptijden zijn verkort en er meer grip en zicht is op de Woo verzoeken.

In 2023 zijn 117 verzoeken om openbaarmaking ingediend. Ook is in 2023 het grootste Woo verzoek tot nu toe afgehandeld: ongeveer 3.500 documenten over de relatie tussen de gemeente en Shell (Shell papers) zijn openbaar gemaakt. Aan de afhandeling van dit verzoek is 2 jaar gewerkt.

Indicatoren

Programma 1: Economie en Ruimte

1. Economie en Ruimte

Doelen

1.1 Economie en werkgelegenheid

Het creëren en behouden van werkgelegenheid

Het faciliteren van toekomstbestendige economische groei waaronder het huisvesten van de werkgelegenheid

Het structureel versterken van het economische, maatschappelijke en recreatieve profiel van onze gemeente voor onze inwoners, bezoekers en bestaande/toekomstige bedrijvigheid

Het behouden en versterken van de economische aantrekkelijkheid van onze gemeente

1.2 Mobiliteit

Wij stimuleren lopen, fietsen en het openbaar vervoer

Wij willen dat Groningen voor iedereen goed bereikbaar is en blijft op een zo veilige en duurzame manier

Wij geven voorrang aan innovatieve en schone vormen van personen- en goederenvervoer waarmee de CO2-uitstoot verminderd wordt

1.3 Wonen

We willen een ongedeelde gemeente zijn, waarbij iedereen een plek kan vinden

We willen dat voldoende en betaalbare woningen worden gerealiseerd en behouden blijven

We hebben extra aandacht voor de woonbehoeften van ouderen, kwetsbare groepen en groepen met een alternatieve woonwens

We bouwen woningen met aandacht voor kwaliteit van de woon- en leefomgeving

We willen dat woningen duurzaam worden gerealiseerd in een klimaatbestendige woonomgeving

Deelprogramma 1.1: Economie en werkgelegenheid

Doelen Deelprogramma 1.1: Economie en werkgelegenheid

Doel 1: Het creëren en behouden van werkgelegenheid

Effect indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
Totaal aantal arbeidsplaatsen in gemeente Groningen	161.690	169.914	170.975	176.534
Ontwikkeling aantal banen in de energie sector	2.049	2.164	2.200	2.400
Ontwikkeling aantal banen in de ICT sector (digitale economie)	8.813	8.762	8.800	9.609
Ontwikkeling aantal banen in Life science & Health (gezondheidseconomie)	30.756	29.268	30.000	29.589

Ontwikkeling aantal banen in de creatieve industrie	6.642	7.096	7.250	7.400
---	-------	-------	-------	-------

Bron:

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Totaal aantal arbeidsplaatsen in gemeente Groningen	Vestigingenregister gemeente Groningen
Ontwikkeling aantal banen in de energie sector	Vestigingenregister gemeente Groningen (Amyyon)
Ontwikkeling aantal banen in de ICT sector (digitale economie)	Vestigingenregister gemeente Groningen (Amyyon)
Toelichting: De groei van het aantal banen komt met name door de groei bij de grotere ICT werkgevers.	
Ontwikkeling aantal banen in Life science & Health (gezondheidseconomie)	Vestigingenregister gemeente Groningen (Amyyon)
Ontwikkeling aantal banen in de creatieve industrie	Vestigingenregister gemeente Groningen
Ontwikkeling aantal banen op kantoorlocaties	Vestigingenregister gemeente Groningen
Ontwikkeling aantal banen op bedrijventerreinen	Vestigingenregister gemeente Groningen (Amyyon)

Doel 2: Faciliteren van toekomstbestendige economische groei

Effect indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
Totaal aantal arbeidsplaatsen in gemeente Groningen	161.690	169.914	170.975	176.534
- waarvan aantal banen op kantoorlocaties	28.589	35.280	34.750	38.295
- waarvan aantal banen op bedrijventerreinen	28.020	29.600	30.000	31.298
- waarvan aantal banen in de binnenstad	25.586	26.973	26.500	27.604
- waarvan aantal banen in kennisgebied	21.521	22.243	22.725	21.993
- waarvan aantal banen in gemengd gebied	543	1.907	2.000	1.873
- waarvan aantal banen in overige gebieden	51.681	53.911	55.000	55.471

Toelichting en bron:

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Totaal aantal arbeidsplaatsen in gemeente Groningen	Vestigingenregister gemeente Groningen (Amyyon)
Toelichting:	

Doel 3: Behouden en versterken van de economische aantrekkelijkheid van onze gemeente

Effect indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
Aantal toeristische overnachtingen	403.240 (2020)	429.900 (2021)	700.000	631.900 (2022)

Bruto vloeroppervlak bedrijfsruimte in m ²	1.606.953	1.721.596	1.750.000	**
Bruto vloeroppervlak kantoorruimte in m ²	1.162.847	1.160.659	1.160.000	**
Leegstaand bruto vloeroppervlak bedrijfsruimte in %	1,5%	2,2%	2,5%	**
Leegstaand bruto vloeroppervlak kantoorruimte in %	3,5%	3,9%	4,0%	**
Winkelvloeroppervlakte detailhandel in m ²	448.329	451.050	460.000	449.929
Winkelvloeroppervlakte horeca in m ²	70.019	75.348	77.500	75.118
Winkelvloeroppervlakte diensten in m ²	27.686	30.073	32.500	29.964
Leegstaand winkelvloeroppervlak commerciële verkooppunten in %	6,5%	3,1%	4,0%	3,3%

Toelichting en bron:

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Aantal toeristische overnachtingen Toelichting: Cijfers worden aangeleverd met een jaar vertraging.	Registratie belastingen (Gouw). In beheer bij het NBK
Bruto vloeroppervlak bedrijfsruimte in m ² Bruto vloeroppervlak kantoorruimte in m ² Toelichting: **Onderzoek wordt momenteel uitgevoerd en opgeleverd eind april 2024	Locatus retail data
Leegstaand bruto vloeroppervlak bedrijfsruimte in % Leegstaand bruto vloeroppervlak kantoorruimte in %	Locatus retail data
Winkelvloeroppervlakte detailhandel in m ²	Locatus retail data
Winkelvloeroppervlakte horeca in m ²	Locatus retail data
Winkelvloeroppervlakte diensten in m ²	Locatus retail data
Leegstaand winkelvloeroppervlak commerciële verkooppunten in %	Locatus retail data

Prestatie-indicatoren

De prestatie indicator(en) meten de voortgang van de [resultaten zoals opgenomen in de activiteitentabel](#). De activiteiten en resultaten zijn opgesteld aan de hand van de beleidsvelden economische ontwikkeling, ruimtelijk-economische ontwikkeling, grondzaken en overige economie.

Prestatie indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
Aantal uitgevoerde bedrijfsbezoeken	250	510	>580	590
Aantal adviesgesprekken horeca	1.050	750	1.100	1.000
Aantal projecten ondersteund	77	102	>100	106
Aantal bedrijven geparticipeerd in door ons opgezette activiteiten	200	265	>300	350

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Aantal uitgevoerde bedrijfsbezoeken	Amyon
Aantal adviesgesprekken horeca	

Toelichting: Sinds 1 april 2018 geldt er een generieke vrijstelling voor het aanvragen van een exploitatievergunning als genoemd in de APVG artikel 2.27, lid 7. Hierop zijn wel enkele uitzonderingen gemaakt. Dit houdt in dat slechts alcohol verstrekkende bedrijven een alcoholvergunning moeten aanvragen en horecabedrijven die een terras exploiteren een terrasvergunning. Hierdoor zijn er minder contacten met horecabedrijven geweest. Er wordt nagedacht over een hernieuwde exploitatievergunningplicht voor de horeca. Als dit besloten wordt, dan betekent dit een toename van het aantal contactmomenten vanuit onze horeca-afdeling met de horecaondernemers

Aantal projecten ondersteund

DaFinci

Aantal bedrijven geparticipeerd in door ons opgezette activiteiten

Deelprogramma 1.2: Mobiliteit

Doelen Deelprogramma 1.2: Mobiliteit

Doel 1: Wij stimuleren lopen, fietsen en het openbaar vervoer.

Effect indicator(en)	Behaald 2019	Behaald 2021	Beoogd 2023	Behaald 2023
Vervoerswijzekeuze (modal split) binnen Groningen*:				
• Aandeel voetganger	25,3%	33,4%	26%	-
• Aandeel fiets	47,2%	42,8%	48%	-
• Aandeel openbaar vervoer	2,9%	1,1%	3%	-
• Aandeel auto	22,8%	22,7%	22%	-
Vervoerswijzekeuze (modal split) van en naar Groningen*:				
• Aandeel voetganger	1,3%	-	2%	-
• Aandeel fiets	8,2%	8,0%	10%	-
• Aandeel openbaar vervoer	19,1%	13,6%	20%	-
• Aandeel auto	68,9%	72,2%	68%	-

Toelichting en bron:

Vervoerswijzekeuze (modal split) binnen, van en naar Groningen: De cijfers die betrekking hebben op het aandeel verplaatsingen binnen de gemeente Groningen en van en naar de gemeente Groningen ontvangen we tweejaarlijks van het CBS. Deze cijfers zijn pas rond de zomer beschikbaar. Overigens is de optelsom van het aandeel verplaatsingen geen 100%, omdat een beperkt deel van de verplaatsingen onder de categorie 'overig' valt.

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:

Bron

Vervoerswijzekeuze (modal split) binnen Groningen*:

CBS - Onderweg in Nederland (ODiN).

Vervoerswijzekeuze (modal split) van en naar Groningen*:

CBS - Onderweg in Nederland (ODiN).

Vervoerswijzen

CBS - Onderweg in Nederland (ODiN).

Tevredenheidscijfer voor fietsen in Groningen	OIS enquête Inwonerspanel Groningen Gehoord (tweejaarlijks)
Betrouwbaarheid van het openbaar vervoer in Groningen	Registratie OV- bureau
Bezetting van de P+R terreinen in Groningen	OIS onderzoek bezetting P+R
Tevredenheidscijfer parkeergarages Groningen	Enquête van een onderzoeksbureau
Aantal kilometers 50 km/uur-weg gewijzigd in 30 km/uur	Eigen registratie medewerkers

Doel 2: Wij willen dat Groningen voor iedereen goed bereikbaar is en blijft op een zo veilige en duurzame manier.

Doel 3: Wij geven voorrang aan innovatieve en schone vormen van personen- en goederenvervoer waarmee de CO₂-uitstoot verminderd wordt.

Effect indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
Maximum aantal verkeersslachtoffers (doden en gewonden) in Groningen	351	430	290	463
Aandeel schone voertuigen in het wagenpark:				
• Gemeentelijk wagenpark	20%	21%	25%	24%
• Stedelijke logistiek binnenstad	-	-	12%	18%

Toelichting en bron:

Maximum aantal verkeersslachtoffers (doden en gewonden) in Groningen: De indicator voor het aantal verkeersslachtoffers in Groningen in 2023 betreft een voorlopig cijfer. Pas in de loop van 2024 volgt een definitief cijfer en dat betekent dat een afwijking mogelijk is. Overigens gaat het bij deze indicator om het totale aantal verkeersslachtoffers dat gevallen is op de gemeentelijke wegen.

De toename van het aantal verkeersslachtoffers betreft vooral (brom)fietsers. Ongeveer twee derde van alle (brom)fietsersslachtoffers in onze gemeente valt op wegen met een maximumsnelheid van 50 km/uur. De kans op een ongeval en de ernst van het letsel neemt significant af bij een snelheid van 30 km/uur in plaats van 50 km/uur. Daarom zijn snelheidsremmende maatregelen op 50 km/uur-wegen en het terugdringen van de maximumsnelheid naar 30 km/uur effectieve manieren om de verkeersveiligheid te verbeteren. Vanuit de Uitvoeringsprogramma's Doorwaadbare Stad en Lopen, Fietsen en Verkeersveiligheid werken we daar voortvarend aan.

Aandeel schone voertuigen in het wagenpark: Het aandeel schone voertuigen in het gemeentelijk wagenpark heeft betrekking op alle emissievrije voertuigen (personenauto, bestelauto en vrachtwagen), niet op de machines.

Aangezien de ANPR-camera's nog niet volledig operationeel zijn, beschikken we niet over exacte cijfers van het totaal aan voertuigen in de binnenstad. Daarmee weten we ook niet het exacte aandeel schone voertuigen dat in de binnenstad rijdt. Omdat we wel inzicht hebben in het aantal verleende ontheffingen voor de venstertijden, hebben we op basis daarvan een inschatting gemaakt van het aantal uitstootvrije voertuigen in de binnenstad.

Prestatie-indicatoren

De prestatie indicator(en) meten de voortgang van de [resultaten zoals opgenomen in de activiteitentabel](#). De activiteiten en resultaten zijn opgesteld aan de hand van de onderstaande beleidsvelden (dikgedrukt in de tabel).

Prestatie indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
Slim en Duurzaam				
CO ₂ -uitstoot per reizigerskilometer bus in gram per reizigerskilometer	20,5	14,2	11,2	33,1
Aantal openbare laadpunten voor elektrische/waterstof voertuigen				
• Op straat en P+R	720	740	750	750
• In gemeentelijke parkeergarages	54	68	86	91
Aantal spitsmijdingen per dag	-	5.473	1.250	-
Vervoerswijzen				
Tevredenheidscijfer voor fietsen in Groningen	7,1	7,1	7,4	7,1
Betrouwbaarheid van het openbaar vervoer in Groningen	56%	> 65%	≥ 60%	87,9
Effect op de directe omgeving				
Bezetting van de P+R terreinen in Groningen:				
• Autoparkeerplaatsen	50%	54%	60%	57%
• Fietsparkeervoorzieningen	69%	83%	71%	89%
Tevredenheidscijfer parkeergarages Groningen	8,2	-	8,0	7,9
Aantal kilometers 50 km/uur-weg gewijzigd in 30 km/uur	-	0	2	0,5

Toelichting en bron

CO₂-uitstoot per reizigerskilometer bus in gram per reizigerskilometer: Qbuzz heeft verklaard in 2023 uit kostenoverwegingen gedeeltelijk op diesel te hebben gereden in plaats van de schonere HVO-brandstof. Qbuzz heeft hiermee niet voldaan aan de gestelde concessienorm. Het OV bureau Groningen-Drenthe neemt hiervoor passende maatregelen richting Qbuzz.

Aantal spitsmijdingen per dag: Het onderzoek naar het aantal spitsmijdingen per dag vindt tweejaarlijks plaats en derhalve staat er geen cijfer vermeld voor 2023.

Aantal kilometers 50 km/uur-weg gewijzigd in 30 km/uur: In 2023 is de Peizerweg tussen de spoorwegovergang en de Paterswoldseweg opnieuw ingericht. De rijbaan is visueel versmald en voorzien van kruispuntplateaus. De nieuwe weginrichting past beter bij het gebruik van deze weg. De herinrichting van een deel van de Vestdijklaan in combinatie met het instellen van een lagere maximumsnelheid heeft meer voorbereidingstijd gekost dan aanvankelijk gedacht en staat nu gepland voor begin 2024.

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Maximum aantal verkeersslachtoffers (doden en gewonden) in Groningen	Bliq rapportage gemaakt door het bedrijf Via (ViaStat)
Aandeel schone voertuigen in het wagenpark: · Gemeentelijk wagenpark · Stedelijke logistiek binnenstad	Eigen registratie medewerkers
CO ₂ -uitstoot per reizigerskilometer bus in gram per reizigerskilometer	Registratie OV-bureau

Aantal openbare laadpunten voor elektrische/waterstof voertuigen	Registratiesysteem stadsingenieurs (Relatics)
<ul style="list-style-type: none"> Op straat en P+R In gemeentelijke parkeergarages 	
Aantal spitsmijdingen per dag	Registratiesysteem van Groningen Bereikbaar

Deelprogramma 1.3: Wonen

Doelen Deelprogramma 1.3: Wonen

Doel 1: We willen een ongedeelde gemeente zijn, waarbij iedereen een plek kan vinden;

Doel 2: We willen dat voldoende en betaalbare woningen worden gerealiseerd en behouden blijven;

Doel 3: We hebben extra aandacht voor de woonbehoeften van ouderen, kwetsbare groepen en groepen met een alternatieve woonwens;

Doel 4: We bouwen woningen met aandacht voor kwaliteit van de woon- en leefomgeving;

Doel 5: We willen dat woningen duurzaam worden gerealiseerd in een klimaatbestendige woonomgeving.

Effect indicator(en)	Behaald 2022	Beoogd 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
Opgeleverde aantal nieuwbouwwoningen	1.362	1.600	1.600	1.183
Ontwikkeling totale woningvoorraad (netto)	2.083	1.950	2.000	1.471
Netto toevoeging sociale huur	413	200 - 240	200 - 240	25
Zoektijden sociale huurwoning	2,8 jaar	2 jaar	2 jaar	2,9 jaar
Percentage huishoudens tevreden over de prijs-kwaliteitsverhouding van de woning (incl. g/w/e)	60%	70%	-	-
Tevredenheidscijfer kwaliteit woning	7,5	8	-	-
Gemiddelde energie-index woningen	1,40	1,49	1,45	1,40
Percentage woningen met zonnepanelen.	26%	25%	31%	32%
Totale CO2-uitstoot woningen (kg).	341.000.000	310.012.000	273.000.000	289.000.000

Toelichting en bron:

De woningmarkt is dynamisch en de bouw van woningen is van meerdere factoren afhankelijk. Veel van deze factoren liggen buiten de invloedssfeer van de gemeente. We hebben dus geen directe invloed op het aantal woningen dat wordt gebouwd. Wij bouwen namelijk zelf geen woningen, maar stimuleren en faciliteren ontwikkelaars, corporaties en particulieren zoveel als mogelijk. Dit doen we bijvoorbeeld door het opstellen van bestemmingsplannen en met vergunningverlening. Deze inspanningen van de gemeente leiden vervolgens tot woningbouwontwikkelingen. Om deze redenen nemen we het aantal nieuwbouwwoningen en de ontwikkeling van de woningvoorraad als effectindicatoren op en niet als prestatie indicatoren. We laten hiermee het effect van onze inspanningen zien.

(Effect)Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Opgeleverde aantal nieuwbouwwoningen	Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG)
Ontwikkeling totale woningvoorraad (netto)	Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG)
Netto toevoeging sociale huur	Registratie Woningcorporaties

<p>Zoektijden sociale huurwoning: Tijd dat een woningzoekende actief zoekt naar een huurwoning</p> <p>Het aantal woningzoekenden neemt nog altijd toe. De periode dat mensen actief zoeken is echter redelijk stabiel. Via onder meer het toevoegen van nieuwbouw sociale huur en het verder verbeteren van het woonruimteverdeelsysteem werken we eraan deze naar beneden te krijgen.</p>	<p>Registratie Woningcorporaties</p>
<p>Percentage huishoudens tevreden over de prijs-kwaliteitsverhouding van de woning (incl. g/w/e)</p>	<p>OIS enquête Leefbaarheid (tweejaarlijks)</p>
<p>Tevredenheidscijfer kwaliteit woning Toelichting: De tevredenheid over de prijs-kwaliteitverhouding en over de kwaliteit van de woning is iets lager dan bij de vorige meting. Dit hangt samen met de gestegen gasprijzen, waardoor mensen zich meer bewust zijn geworden van het energieverbruik van hun woning.</p>	<p>OIS enquête Leefbaarheid (tweejaarlijks)</p>
<p>Gemiddelde energie-index woningen</p>	<p>Regionale klimaatmonitor (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, RVO)</p>
<p>Percentage woningen met zonnepanelen. Toelichting: Dit is een gemiddelde van alle woningen (koop, sociale huur en particuliere huur).</p>	<p>Zon beleid, gemeente Groningen</p>
<p>Totale CO2-uitstoot woningen (kg).</p>	<p>CO2 monitor, gemeente Groningen</p>

Prestatie-indicatoren

De gemeente bouwt zelf geen woningen en is daarvoor afhankelijk van marktpartijen en corporaties en heeft daardoor slechts deels invloed op de aantallen toegevoegde woningen. Om die reden nemen we geen prestatie indicatoren op, maar alleen effectindicatoren (zie inleiding van het deelprogramma Wonen).

Toelichting en bron

Programma 2: Leefomgeving en Veiligheid

2. Leefomgeving en Veiligheid

Doelen

2.1 Kwaliteit leefomgeving

In alles wat we doen in de leefomgeving/openbare ruimte staat leefkwaliteit voorop (conform omgevingsvisie Levende Ruimte)

Robuuste, goed onderhouden en aantrekkelijke leefomgeving waarin verblijfskwaliteit voorop staat

Wij zijn een circulaire gemeente waar zo weinig mogelijk afval ontstaat, waar we zuinig omgaan met grondstoffen en deze zoveel mogelijk opnieuw gebruiken, zodat we in 2030 afvalvrij zijn

2.2 Veiligheid

We weten ondermijnende criminaliteit succesvol te voorkomen, aan te pakken en terug te dringen

Een digitaal veilig(er) Groningen voor inwoners, ondernemers, bezoekers en organisatie

Onze signalering- en interventiepositie is verstevigd om verscherping van polarisatie tegen te gaan en spanningen te verminderen. Om te voorkomen dat mensen overgaan tot radicaal gedrag realiseren we duurzame interventies samen met maatschappelijke organisaties en de veiligheidsketen

De ernst en omvang van jeugd- en veiligheidsvraagstukken vraagt om een verstevigde aanpak waarin we niet alleen als één overheid duidelijke grenzen stellen en ingrijpen waar nodig, maar ook perspectief bieden, bijvoorbeeld aan jongeren die uit de ondermijnende criminaliteit willen stappen. Ons doel is om op bepalende momenten in de hele keten, van jongerenwerk tot het gevangeniswezen, klaar te staan om criminele carrières te doorbreken of in de kiem smoren en jongeren weer perspectief te bieden

Aangezien we een toename zien aan personen die de grip op hun leven (dreigen te) verliezen én een (ernstig) veiligheidsrisico vormen, willen we met een langlopende, intensieve persoonsgerichte aanpak en stevige procesregie overlast en (escalatie)gevaar verminderen. Door nauwe samenwerking met ketenpartners willen we bijdragen aan de verbetering van de veiligheid en leefomstandigheden van personen met onbegrepen gedrag

Betere naleving van wet- en regelgeving en grotere leefbaarheid op straat

De brandweerzorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en de geneeskundige zorg zijn goed op orde

Deelprogramma 2.1: Kwaliteit leefomgeving

Doelen Deelprogramma 2.1: Kwaliteit leefomgeving

Doel 1. In alles wat we doen in de leefomgeving/openbare ruimte staat leefkwaliteit voorop (conform omgevingsvisie Levende Ruimte);

Doel 2. Robuuste, goed onderhouden en aantrekkelijke leefomgeving waarin verblijfskwaliteit voorop staat.

Effect indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
• Tevredenheid van inwoners over het onderhoud	-	6,3	-	-
• % van de gemeente dat voldoet aan de vastgestelde BORG-kwaliteitsdoelstelling	93%	94%	90%	92%
• % oppervlakte met matige en ernstige hittestress	-	55,6%	21%	-
• % oppervlakte met matige en ernstige wateroverlast	-	-	9%	-
• % Boomkroonbedekking totale gemeente (trendanalyse)	-	9%	-	9%
• Tevredenheid bereikbaarheid en gebruik grote parken	-	7,8	7,0	-
• Tevredenheid verblijfskwaliteit openbare ruimte (binnenstad)	-	7,9	7,0	-

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Tevredenheid van inwoners over het onderhoud	Regionale klimaatmonitor (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, RVO)
% van de gemeente dat voldoet aan de vastgestelde BORG-kwaliteitsdoelstelling	Inventarisatie marktpartij / OIS BORG-onderzoek
% oppervlakte met matige en ernstige hittestress Toelichting: In 2023 zijn we gestart met nieuwe analyses, met hernieuwde modellen en uitgangspunten. Eén van de belangrijkste verschillen is dat voor deze stresstest de warmste dag in Groningen als uitgangspunt is genomen. Bij stresstests hiervoor werd de landelijke warmste dag volgens het KNMI gebruikt, maar het weerbeeld op deze dag week in Groningen af van de rest van Nederland. De nieuwe analyse, die voor het beoogde resultaat voor 2023 is gebruikt, leidt daarom tot een beeld dat afwijkt van de analyses uit 2018. De analyse van deze betreffende effectindicatoren wordt eenmaal in de 5 à 6 jaar uitgevoerd. Een jaarlijkse monitoringscyclus leidt niet tot zichtbare significante veranderingen. Om deze reden is deze indicator uit de begroting van 2024 gehaald. De	Eigen registratie medewerkers + onderzoek extern bureau

informatie omtrent hittestress (gevoelstemperatuur) zal via een andere weg openbaar worden aangeboden.	
% oppervlakte met matige en ernstige wateroverlast Toelichting: In 2023 zijn we gestart met nieuwe analyses. Deze zijn nog niet gemeente dekkend, daarom is er nog geen percentage inzichtelijk. Voor de nieuwe analyses wordt een 3di model gebruikt, dat afwijkt van voorgaande jaren. Dit 3di model benadert de werkelijkheid beter en is betrouwbaarder. Helaas is hierdoor een vergelijking met de uitkomst uit het oude model moeilijk te maken. De analyse van deze betreffende effectindicatoren wordt eenmaal in de 5 à 6 jaar uitgevoerd. Een jaarlijkse monitoringscyclus leidt niet tot zichtbare significante veranderingen. Om deze reden is deze indicator uit de begroting van 2024 gehaald. De informatie omtrent wateroverlast zal via een andere weg openbaar worden aangeboden.	Eigen registratie medewerkers + onderzoek extern bureau
% Boomkroonbedekking totale gemeente (trendanalyse)	Onderzoek door Terra Nostra
Tevredenheid bereikbaarheid en gebruik grote parken	OIS Groot Groen Groningen is in 2022 uitgevoerd, in 2023 niet
Tevredenheid verblijfskwaliteit openbare ruimte (binnenstad)	OIS onderzoek over tevredenheid van inwoners over binnenstad is in 2022 uitgevoerd, in 2023 niet

Doel 3: Wij zijn een circulaire gemeente waar zo weinig mogelijk afval ontstaat, waar we zuinig omgaan met grondstoffen en deze zoveel mogelijk opnieuw gebruiken, zodat we in 2030 afvalvrij zijn.

Effect indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
% afval gescheiden ten behoeve van hergebruik	62%	67,5%	65%	70%
Kg fijn huishoudelijk restafval per inwoner per jaar	146	111	135	98

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
% afval gescheiden ten behoeve van hergebruik	Registratie afvalverwerker (Omrin). Dit wordt intern bij Stadsbeheer verwerkt.
Kg fijn huishoudelijk restafval per inwoner per jaar	Registratie afvalverwerker (Omrin). Dit wordt intern bij Stadsbeheer verwerkt.

Prestatie-indicatoren

De prestatie indicator(en) meten de voortgang van de [resultaten zoals opgenomen in de activiteitentabel](#). De activiteiten en resultaten zijn opgesteld aan de hand van de onderstaande beleidsvelden (dikgedrukt in de tabel).

Prestatie indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
BOR				
• Aantal gefaciliteerde participatie projecten beheer	230	279	410	350
• % programma groot onderhoud en vervanging dat is uitgevoerd	96%	109%	90%	104%
• Toename oppervlakte (ha) verharding waar regen- en afvalwater wordt gescheiden.	6	6,2	4,6	5
Afval				
• Aantal nieuwe containers voor papier, glas en textiel	-	65	40	47
• Aantal uitgevoerde communicatiecampagnes	-	5	4	6
Leefkwaliteit				
% urgente wateroverlast- en hittestresslocaties aangepakt	-	25%	20%	4%
Boombalans	-	+575	+1.000	+1.319
Oppervlakte m2 groene daken gesubsidieerd	-	10.600	10.800	10.800
Groene regelingen - Aantal aangelegde geveltuinen sinds projectstart	-	3.385	3.500	3.785
Mate biodiversiteit onderzochte gebieden (bestaand)	-	Gedaald	Gelijk gebleven	Gedaald

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Aantal deelnemers actief in het kader van Groningen schoon dankzij mij	
Aantal gefaciliteerde acties/projecten groen	
Kg fijn huishoudelijk restafval per inwoner per jaar	Registratie afvalverwerker (Omrin).
% van het programma groot onderhoud en vervanging dat is uitgevoerd	Financieel systeem gemeente
Toename oppervlakte (ha) verharding waar regen- en afvalwater wordt gescheiden.	
Aantal nieuwe containers voor papier, glas en textiel	
Aantal uitgevoerde communicatiecampagnes	
% urgente wateroverlast- en hittestresslocaties aangepakt Toelichting: Urgente wateroverlast- en hittestresslocaties gedefinieerd in de Uitvoeringsagenda 'Klimaatbestendig Groningen 2020-2024'. Na onderzoek blijkt dat het niet gaat om afgekaderde locaties, maar om in totaal 22 gebieden (circa 1/3e van de stad Groningen). Dit verandert de oorspronkelijke opgave en beoogde doorlooptijd en financiering. Deze constatering nemen we mee in de herijking van de Uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen in 2024.	Eigen registratie medewerkers

Boombalans Toelichting: saldo van het aantal gekapte en aangeplante bomen in de openbare ruimte	Eigen registratie medewerkers
Oppervlakte m2 groene daken gesubsidieerd	Financieel systeem gemeente
Groene regelingen - Aantal aangelegde geveltuinen sinds projectstart	Eigen registratie medewerkers
Mate biodiversiteit onderzochte gebieden (bestaand)	Onderzoeksrapporten ecologie

Deelprogramma 2.2: Veiligheid

Doelen Deelprogramma 2.2: Veiligheid

Doel 1: We weten ondermijnende criminaliteit succesvol te voorkomen, aan te pakken en terug te dringen;
Doel 2: Een digitaal veilig(er) Groningen voor inwoners, ondernemers, bezoekers en organisatie;
Doel 3: Onze signalering- en interventiepositie is verstevigd om verscherping van polarisatie tegen te gaan en spanningen te verminderen. Om te voorkomen dat mensen overgaan tot radicaal gedrag realiseren we duurzame interventies samen met maatschappelijke organisaties en de veiligheidsketen.

Effect indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
Aantal geregistreerde misdrijven in Groningen	11.370	11.920	minder of gelijk	13.140

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
<p>Aantal geregistreerde misdrijven en aangiften in Groningen</p> <p>Toelichting: Betreft de geregistreerde misdrijven uit het BVH van de politie op het gebied van cybercrime, diefstal en heling, fraude, geweldsdelicten, vandalisme, wapenbezit en zedendelicten.</p> <p>Verreweg de meeste misdrijven betreffen diefstal en heling (bijna 9.000). Hierin zien we een stijging van 16% (t.o.v. 2022), dat verklaart het hogere aantal voor 2023. De coronapandemie is van invloed op deze stijging. Ook zien we een toename in het doen van online aangiften. In onze dagelijkse praktijk zien we de stijging ook terug. Hierop ondernemen we actie in samenwerking met ondernemers en de Groninger City Club.</p> <p>Ook wat betreft wapenbezit zien we een toename in het totaal aantal t.o.v. 2022. Bij fraude en zedendelicten signaleren we juist een afname. Cybercrime, geweldsdelicten en vandalisme zijn nagenoeg gelijk gebleven.</p>	Registratiesysteem politie (BVH)

Doel 4: De ernst en omvang van jeugd- en veiligheidsvraagstukken vraagt om een verstevigde aanpak waarin we niet alleen als één overheid duidelijke grenzen stellen en ingrijpen waar nodig, maar ook perspectief bieden, bijvoorbeeld aan jongeren die uit de ondermijnende criminaliteit willen stappen. Ons doel is om op bepalende momenten in de hele keten, van jongerenwerk tot het gevangeniswezen, klaar te staan om criminele carrières te doorbreken of in de kiem smoren en jongeren weer perspectief te bieden.

Doel 5: Aangezien we een toename zien aan personen die de grip op hun leven (dreigen te) verliezen én een (ernstig) veiligheidsrisico vormen, willen we met een langlopende, intensieve persoonsgerichte aanpak en stevige procesregie overlast en (escalatie)gevaar verminderen. Door nauwe samenwerking met ketenpartners willen we bijdragen aan de verbetering van de veiligheid en leefomstandigheden van personen met onbegrepen gedrag.

Doel 6: Betere naleving van wet- en regelgeving en grotere leefbaarheid op straat;

Doel 7: De brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en de geneeskundige zorg zijn goed op orde.

BBV-indicatoren *1

	Groningen						Steden met 100.000 - 300.000 inwoners *2	
	2019 (peiljaar *3)	2020	2021	2022	2023	Rekening 2023	2019 (peiljaar)	2022
Aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	4,0	3,6	2,9	4,6	Minder dan of gelijk aan 2019	5,7	3,4	3,4
Aantal verwijzingen Halt per 1.000 jongeren	19	11	9	7	Minder dan of gelijk aan 2019	10	15	10
Aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	6,5	5,8	5,0	5,6	Minder dan of gelijk aan 2019	4,8 (vorige jaren niet te reconstrueren)	5,7	5,2
Aantal diefstallen uit woning per 1.000 inwoners	2,8	1,8	1,5	1,7	Minder dan of gelijk aan 2019	1,9	2,5	1,5
Aantal vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) per 1.000 inwoners	7,7	8,3	7,2	7,6	Minder dan of gelijk aan 2019	7,8 (vorige jaren niet te reconstrueren)	7,1	7,0

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	Via Waarstaatjegemeente.nl, oorspronkelijke bron CBS
Aantal verwijzingen Halt per 1.000 jongeren	Bureau Halt

Aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	Via Waarstaatjegemeente.nl, oorspronkelijke bron CBS
Aantal diefstallen uit woning per 1.000 inwoners	Via Waarstaatjegemeente.nl, oorspronkelijke bron CBS
Aantal vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) per 1.000 inwoners	Via Waarstaatjegemeente.nl, oorspronkelijke bron CBS

*1) Bron: 'waarstaatjegemeente.nl'. Deze cijfers zijn tot stand gekomen op basis van cijfers van bureau Halt en het CBS.

*2) Door het unieke profiel van Groningen (een relatief kleine, maar grootstedelijke studentenstad) vraagt een vergelijking met andere gemeenten soms extra duiding. Doordat steden van vergelijkbare grote vaak een minder stedelijk profiel hebben kunnen de cijfers in Groningen afwijken van steden van vergelijkbare grootte. We kijken daarom bij voorkeur naar de ontwikkeling van de cijfers in plaats van absolute cijfers op zich.

*3) In verband met de grote impact die covid-19 had op de openbare orde en veiligheid, hebben we ervoor gekozen om 2019 als peiljaar te nemen.

Prestatie-indicatoren

De prestatie indicator(en) meten de voortgang van de [resultaten zoals opgenomen in de activiteitentabel](#). De activiteiten en resultaten zijn opgesteld aan de hand van de beleidsvelden waar het deelprogramma uit bestaat (ondermijning, digitale veiligheid, maatschappelijke onrust en polarisatie, veiligheid en Zorg, veilige leefomgeving en crisisbeheersing en brandveiligheid).

Prestatie indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
Integrale controles ondermijning				
Aantal integrale controles i.s.m. onze veiligheidspartners	4	4	4	8

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Aantal integrale controles i.s.m. onze veiligheidspartners	Eigen registratie medewerkers
Toelichting:	

Programma 3: Vitaal en Sociaal

3. Vitaal en Sociaal

Doelen

3.1 Werk en inkomen

Eenieder zo veel mogelijk financieel zelfredzaam is, het liefst via goed werk, waarbij niemand onder het (economisch) bestaansminimum hoeft te komen

Eenieder zo lang mogelijk - op hun eigen manier en niveau - actief kan (blijven) deelnemen aan het economische - en maatschappelijke verkeer, ook als gezondheidsbeperkingen en/of belemmeringen anderszins dit bemoeilijken

3.2 Onderwijs

Wij versterken de kwaliteit van het onderwijs

Wij bieden gelijke kansen aan alle kinderen

Wij creëren een klimaat voor een leven lang leren

3.3 Welzijn, gezondheid en zorg

We vinden het van groot belang dat eenieder zo veel als mogelijk gelijke kansen heeft op een goede kwaliteit van leven

We vinden het van groot belang dat iedereen, ongeacht etniciteit, seksuele voorkeur, gender of beperking, op volwaardige wijze deel kan uitmaken van de samenleving en hierdoor niemand in een (sociaal) isolement hoeft te raken

We vinden het van groot belang dat eenieder een gezonde levensloop kan doormaken, waarbij de kansen op onderlinge gezondheidsverschillen beperkt blijven

We vinden het van groot belang dat eenieder zo lang als mogelijk - naar eigen aard en vermogen - zelfstandig of met hulp van naasten kan (blijven) functioneren en wonen in en nabij de eigen thuis- en leefomgeving

We vinden dat de kwaliteit van de (sociale) leefomgeving op positieve wijze bijdraagt aan het welbevinden van inwoners

We vinden dat buurten, wijken en dorpen een prettig leefklimaat hebben, waarin mensen elkaar kennen, zich opgenomen en geaccepteerd voelen, op een plezierige wijze met elkaar omgaan en waar inclusie de norm is

We vinden dat buurten, wijken en dorpen vitale, veerkrachtige sociale structuren kennen, van waaruit mensen maatschappelijk actief kunnen zijn en hierbij iets voor elkaar kunnen en willen betekenen

We vinden dat buurten, wijken en dorpen een laagdrempelig georganiseerde infrastructuur aan sociale - en maatschappelijke voorzieningen hebben, waar mensen terecht kunnen voor informatie, advies en (lichte) ondersteuning

3.4 Sport en bewegen

Ieder kind sportief en vaardig

Vitale sportclubs in de buurt

Uitnodigende sportieve ruimte

Sporten en spelen in de buurt

(Top)talent als inspiratiebron

3.5 Cultuur

Kunst en cultuur voor iedereen

Een sterke basis

City of talent

Deelprogramma 3.1: Werk en inkomen

Doelen Deelprogramma 3.1: Werk en inkomen

Doel 1: Eenieder zo veel mogelijk financieel zelfredzaam is, het liefst via goed werk, waarbij niemand onder het (economisch) bestaansminimum hoeft te komen;

Doel 2: Eenieder zo lang mogelijk - op hun eigen manier en niveau - actief kan (blijven) deelnemen aan het economische - en maatschappelijke verkeer, ook als gezondheidsbeperkingen en/of belemmeringen anderszins dit bemoeilijken.

Effect indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
% Personen dat op peilmoment 1 januari gebruik maakte van een uitkering levensonderhoud in het kader van de Participatiewet op de totale beroepsbevolking (15-64)	6,2%	5,7%	Afname	5,2%
• Waarvan jongeren 18 t/m 26-jarigen	2,1%	1,8%	Afname	1,9%
% Huishoudens behorend tot de minima:				
• 1 jaar of langer	17% (2020)	16% (2021)	Afname	15% (2022 *)
• 4 jaar of langer	11% (2020)	11% (2021)	Afname	10% (2022 *)
% Minderjarige kinderen behorend tot een minimahuishouden	12% (2020)	11% (2021)	Afname	10% (2022*)

% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft moeite te hebben met rondkomen van het eigen huishoudinkomen	-	15%	Afname	-
% Minima ** (en niet-minima) (18 jaar e.o.) dat aangeeft:				
• De eigen gezondheid als matig tot slecht te beoordelen	65%	-	Afname	- **
• (Zeer) tevreden te zijn over de manier waarop men meedoet aan de samenleving	54%	-	Toename	- **

* voorlopige cijfers

** Herijking van dit onderzoek volgt later dit jaar

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
% Personen dat op peilmoment 1 januari gebruik maakte van een uitkering levensonderhoud in het kader van de Participatiewet op de totale beroepsbevolking (15-64) Op basis van statische cijfers.	Suite4Inkomen
% Huishoudens behorend tot de minima	OIS / CBS Urban Data Center Armoedemonitor
% Minderjarige kinderen behorend tot een minimahuishouden	OIS / CBS Urban Data Center Armoedemonitor
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft moeite te hebben met rondkomen van het eigen huishoudinkomen	OIS / CBS Urban Data Center Armoedemonitor
% Minima ** (en niet-minima) (18 jaar e.o.) dat aangeeft <ul style="list-style-type: none"> • De eigen gezondheid als matig tot slecht te beoordelen • (Zeer) tevreden te zijn over de manier waarop men meedoet aan de samenleving 	OIS / CBS Urban Data Center Armoedemonitor & OIS Enquête Leefbaarheid

Prestatie-indicatoren

De prestatie indicator(en) meten de voortgang van de [resultaten zoals opgenomen in de activiteitentabel](#). De activiteiten en resultaten zijn opgesteld aan de hand van de onderstaande beleidsvelden (dikgedrukt in de tabel).

Prestatie indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
1. Werk en activering				
Aantal personen met een bijstandsuitkering dat uitstroomt naar:				
• Een regulier betaalde baan	1.200	828	900	688*
• Een opleiding	185	112	120	115
Aantal plaatsing met betrekking tot.:				
• Een werk-/ stageplek gerealiseerd door SROI in de arbeidsmarktregio	750	1.176	750	1.055*

• Een afspraakbaan	3.728	4.372	4.127	4.678
• Een beschutte werkplek 'Nieuw' (in het kader van de P-wet)	119	137	165	169
• % Inwoners (met uitkering) dat via het traject Kansen in Kaart in beeld is (zie toelichting)				
2. Inkomensondersteuning en schuldhulpverlening				
Aantal personen met een uitkering levensonderhoud in het kader van de Participatiewet (bijstand):				
• Totaal aantal uitkeringen levensonderhoud	9.424	8.997	Afname	9.016
• Waarvan aantal (of %) personen met bijstand dat parttime inkomsten heeft uit arbeid	163	95	Toename	85
• Waarvan aantal (of %) uitkeringen levensonderhoud dat behoort tot de groep verkerend in een langdurig financieel afhankelijke situatie (>=3 jaar)	-	5.573**	Afname	5.498
Aantal personen dat gebruik maakt van één of meerdere (aanvullende) inkomensondersteunende minimaregelingen	9.099**	10.047**	Toename	10.602
Aantal huishoudens dat gebruik maakt van een of meerdere (langdurige) trajecten van schuldhulpverlening	3.384	3.662	Toename	3.510
Percentage geslaagde 'minnelijke' schuldregelingen	77%	75%	80%	83%

*stand 6 feb 2024

*stand voorlopig 16 jan 2024

** : gecorrigeerde cijfers

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Aantal personen met een bijstandsuitkering dat uitstroomt naar: Een regulier betaalde baan	Suite4Inkomen
Aantal personen met een bijstandsuitkering dat uitstroomt naar: Een opleiding	Suite4Inkomen
Toelichting: Personen die uitstromen naar een opleiding waarbij recht is op studiefinanciering.	
Aantal plaatsing met betrekking tot.: Een werk-/ stageplek gerealiseerd door SROI in de arbeidsmarktregio	Coördinatiepunt Social Return Groningen
Aantal plaatsing met betrekking tot.: Een afspraakbaan	Dashboard Banenafpraak (UWV)
Toelichting: Q3 2023: rapportage UWV	
Aantal plaatsing met betrekking tot.: Een beschutte werkplek 'Nieuw' (in het kader van de P-wet)	iederz
% Inwoners (met uitkering) dat via het traject Kansen in Kaart in beeld is*	Suite4Inkomen
Toelichting:	

deze indicator is komen te vervallen. In verband met de transitie naar wijkgerichte aanpak werken aan een nieuwe indicator. Vanaf 2024 is de indicator: % Inwoners (met uitkering) dat persoonlijk contact had met hun coach.	
Aantal personen met een uitkering levensonderhoud in het kader van de Participatiewet (bijstand): Totaal aantal uitkeringen levensonderhoud	Suite4Inkomen
Aantal personen met een uitkering levensonderhoud in het kader van de Participatiewet (bijstand): Waarvan aantal (of %) personen met bijstand dat parttime inkomsten heeft uit arbeid Toelichting: Het gaat om het aantal mensen die vanuit onze dienstverlening wordt ondersteund naar part-time werk.	Suite4Inkomen
Aantal personen met een uitkering levensonderhoud in het kader van de Participatiewet (bijstand): Waarvan aantal (of %) personen met bijstand dat behoort tot de groep verkerend in een langdurig financieel afhankelijke situatie (>=3 jaar) Toelichting: Door een onjuiste query in de rekening van 2022 (het eerste jaar dat we deze indicator gebruikten) moeten we het cijfer over dat jaar bijstellen: 5.573. We zien met 5-10 uitstromers per maand een voortzetting van de daling.	Suite4Inkomen
Aantal personen dat gebruik maakt van één of meerdere (aanvullende) inkomensondersteunende minimaregelingen Toelichting: Deze indicator kijkt naar de volgende regelingen: individuele bijzondere bijstand (exclusief energietoeslag), studietoeslag, de witgoedregeling en individuele inkomensvoetstuk. Door een onjuiste query over de afgelopen jaren moeten we de cijfers bijstellen. Deze zijn 9.099 (2021) en 10.047 (2022). Met 10.602 (2023) zien we een algehele stijging. Deze betreft alle vier regelingen. Voor het eerst in jaren stijgt het gebruik van de individuele bijzondere bijstand weer, al is het licht. De ST is flink gestegen, mogelijk vanwege intensievere communicatie via scholen en landelijk door DUO. Ook bij de witgoedregeling (die de afgelopen jaren vrij constant schommelt) zien we een stijging.	Suite4Inkomen
Aantal huishoudens dat gebruik maakt van een of meerdere (langdurige) trajecten van schuldhulpverlening Toelichting: Het aantal huishoudens met langdurige trajecten van schuldhulpverlening is niet toegenomen maar iets afgenomen. Dit komt met name door de uitstroom van cliënten uit Oekraïne (155), die in 2022 in (beperkt) budgetbeheer waren opgenomen, maar die dit nu niet meer nodig hebben.	Allegro
Percentage geslaagde 'minnelijke' schuldregelingen	Allegro

Deelprogramma 3.2: Onderwijs

Doelen Deelprogramma 3.2: Onderwijs

Doel 1: Wij versterken de kwaliteit van het onderwijs en de onderwijshuisvesting;

Doel 2: Wij bieden gelijke kansen aan alle kinderen;

Doel 3: Wij creëren een klimaat voor een leven lang leren.

Effect indicator(en)	Behaald 2020	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
% Doelgroepkinderen VVE	12%	12%		14%
Onderwijsniveau:				
• Gemiddelde score taaltoets (CITO) groep 8 PO in relatie tot landelijk gemiddelde	Groningen 214,4 landelijk 207,0	Hoger dan landelijk gemiddelde	≥ landelijk gemiddelde	lager dan landelijk gemiddelde
• Gemiddelde score rekentoets (CITO) groep 8 PO in relatie tot landelijk gemiddelde	Groningen 277,7 landelijk 274,0	Hoger dan landelijk gemiddelde	≥ landelijk gemiddelde	hoger dan landelijk gemiddelde
• % leerlingen VO met niveau gelijk of boven niveau schooladvies in relatie tot landelijk gemiddelde	-	Hoger dan landelijk gemiddelde	≥ landelijk gemiddelde	-
• % uitstroom binnen het VO met minimaal een HAVO-diploma in relatie tot landelijk gemiddelde	-	Hoger dan landelijk gemiddelde	≥ landelijk gemiddelde	-
% Voortijdig schoolverlaters (VSV)	2,0%	3,5%	Afname	-
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn met de aanwezigheid van scholen in het primair onderwijs	81%	-	Toename	-

- De gemiddelde scores op de taaltoets liggen dit jaar een fractie onder het landelijk gemiddelde, de scores op de rekentoets liggen er een fractie boven.
- De percentages schooladvies en uitstroom kunnen niet vermeld worden. De gegevens over de schooladviezen zijn nog maar beschikbaar in verband met de AVG-wetgeving.
- Het definitieve percentage voortijdig schoolverlaten is pas eind 2024 bekend. We zien wel veel mentale problematiek bij jongeren. En de arbeidsmarkt is gunstig. Twee factoren waardoor het percentage voortijdig schoolverlaten na de corona-epidemie in 2021/2022 is gestegen, landelijk en ook in Groningen.

Prestatie-indicatoren

De prestatie indicator(en) meten de voortgang van de [resultaten zoals opgenomen in de activiteitentabel](#). De activiteiten en resultaten zijn opgesteld aan de hand van de beleidsvelden onderwijskansen en onderwijshuisvesting en voortijdig schoolverlaten en leerlingenvervoer.

Prestatie indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
Prestaties in het primair onderwijs op basis van ontwikkelingslijnen taal en rekenen:				
• % doelgroepkinderen dat zonder achterstand instroomt in groep 3	-	80%	> 80%	-
Prestaties in het primair onderwijs in vergelijking met het landelijk gemiddelde:				
• begrijpend lezen groep 4	Hoger	Hoger	Hoger	Hoger
• rekenen groep 4	Hoger	Hoger	Hoger	Hoger
• begrijpend lezen groep 8	Hoger	Gelijk	Hoger	Lager
• rekenen groep 8	Hoger	Gelijk	Hoger	Hoger
Overige indicatoren				
% Kinderen dat gebruik gemaakt heeft van VVE (% van het totaal aantal VVE-kinderen)	94%	94%	Toename	81%

Aantal scholen dat een verlengde schooldag aanbiedt	6	19	22	23
Aantal kinderen dat gebruik gemaakt heeft van leerlingenvervoer	651	730	-	816
% Schoolverzuimers dat succesvol is teruggeleid naar het onderwijs (schooljaar)	88%	84,2%	Gelijk/ Toename	72,2%
Aantal volwassenen dat heeft deelgenomen aan basiseducatie	770	900	800	750
• aantal nieuwe deelnemers hiervan	320	400	400	350

- De manier waarop de prestaties in het onderwijs in beeld gebracht worden is veranderd, mede vanwege de veranderende toetscultuur. Daardoor is het niet mogelijk de instroom van doelgroepkinderen in groep 3 zonder achterstand betrouwbaar vast te stellen.

- De prestaties in groep 4 en 8 liggen in alle gevallen heel dicht bij het gemiddelde, in drie gevallen er net boven en in een geval er net onder.

- Het percentage kinderen dat gebruik heeft gemaakt van VVE is ten opzichte van voorgaande jaren gedaald. Dit heeft te maken met een aanpassing in de toeleidingsmonitor. Tot eind 2022 werden ook de VVE-kinderen die nog in het aanmeldingsproces zitten, meegeteld in de categorie 'bereik'. Na de aanpassing wordt deze groep kinderen meegeteld in de categorie 'non-bereik', omdat zij nog niet werkelijk van VVE gebruik maken. Een bereik van 81% van de doelgroep is in lijn met het landelijk gemiddelde, maar fors lager dan ons gemeentelijk doel.

- Dit jaar hebben we voor het eerst het aantal unieke leerlingen in aangepast vervoer geteld voor het hele kalenderjaar i.p.v. schooljaar. Daardoor is het aantal hoger dan vorig jaar. We hebben dit veranderd omdat deze aantallen ook zijn gebruikt voor het financieel meerjarenbeeld leerlingenvervoer m.b.t. aangepast vervoer.

- In 2023 zijn bij het Alfa-college en Noorderpoort 350 nieuwe deelnemers met een cursus gestart. Het totaal aantal deelnemers aan formele en non-formele educatie komt uit op 750. Daarnaast bereiken de taalhuizen ruim 300 deelnemers.

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Prestaties in het primair onderwijs op basis van ontwikkelingslijnen taal en rekenen: % doelgroepkinderen dat zonder achterstand instroomt in groep 3	Monitor Cedin
Prestaties in het primair onderwijs in vergelijking met het landelijk gemiddelde: begrijpend lezen groep 4 rekenen groep 4 begrijpend lezen groep 8 rekenen groep 8	Monitor Cedin
% Kinderen dat gebruik gemaakt heeft van VVE (% van het totaal aantal VVE-kinderen)	Monitor GGD
Aantal scholen dat een verlengde schooldag aanbiedt	Programma VSD
Aantal kinderen dat gebruik gemaakt heeft van leerlingenvervoer	Leerlingzaken
% Schoolverzuimers dat succesvol is teruggeleid naar het onderwijs (schooljaar)	Leerlingzaken
Aantal volwassenen dat heeft deelgenomen aan basiseducatie (aantal nieuwe deelnemers hiervan)	ROC's

Deelprogramma 3.3: Welzijn, gezondheid, zorg en diversiteit

Doelen Deelprogramma 3.3: Welzijn, gezondheid, zorg en diversiteit

Doel 1: We vinden het van groot belang dat eenieder zo veel als mogelijk gelijke kansen heeft op een goede kwaliteit van leven

Doel 4: We vinden het van groot belang dat eenieder zo lang als mogelijk - naar eigen aard en vermogen - zelfstandig of met hulp van naasten kan (blijven) functioneren en wonen in en nabij de eigen thuis- en leefomgeving;

Doel 5: We vinden dat de kwaliteit van de (sociale) leefomgeving op positieve wijze bijdraagt aan het welbevinden van inwoners

Doel 6: We vinden dat buurten, wijken en dorpen een prettig leefklimaat hebben, waarin mensen elkaar kennen, zich opgenomen en geaccepteerd voelen, op een plezierige wijze met elkaar omgaan en waar inclusie de norm is;

Doel 7: We vinden dat buurten, wijken en dorpen vitale, veerkrachtige sociale structuren kennen, van waaruit mensen maatschappelijk actief kunnen zijn en hierbij iets voor elkaar kunnen en willen betekenen;

Doel 8: We vinden dat buurten, wijken en dorpen een laagdrempelig georganiseerde infrastructuur aan sociale - en maatschappelijke voorzieningen hebben, waar mensen terecht kunnen voor informatie, advies en (lichte) ondersteuning.

Effect indicator(en)	Behaald 2020	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft zich in de afgelopen 12 maanden (wel eens) actief te hebben ingezet op het gebied van:				
• Inspanningen ten gunste van de algehele leefbaarheid van de eigen woonbuurt (actief in de buurt)	26%	24%	-	-
• Het verrichten van vrijwilligerswerk	29%	29%	-	-
• Het verlenen van mantelzorg	21%	20%	-	-
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft:				
• Dat buurtgenoten prettig met elkaar omgaan	73%	73%	-	-
• Zich in de afgelopen 12 maanden (wel eens) gediscrimineerd te hebben gevoeld	12%	7%	-	-
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn over de aanwezigheid van:				
• Plekken om elkaar te ontmoeten	66%	67%	-	-
• Instanties voor informatie, advies en/of ondersteuning, zoals WIJ-Groningen, in of nabij de eigen buurt	66%	66%	-	-
% Inwoners dat aangeeft zich in de afgelopen periode zich gelukkig te hebben gevoeld:				
• Jongeren (klas 2 en 4 VO)	- (82% in 2019)	- (74% in 2021) *	-	-
• Volwassenen (18 jaar e.o.) (op basis van de afgelopen 2 weken)	71%	76%	-	-
% Jongeren (klas 2 en 4 VO) dat:				
• Zich onvoldoende weerbaar voelt	- (10% in 2019)	- (13% in 2021)	-	-
• Een verhoogd risico op psychosociale problemen heeft	24% (in 2019)	24% (in 2021)	-	-
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft:				
• Terug te kunnen vallen op hulp of zorg vanuit de eigen omgeving, indien dit nodig is (eens, neutraal)	-	93%	-	-

<ul style="list-style-type: none"> Gemakkelijk zelf hulp te kunnen regelen c.q. organiseren, indien dit nodig is (eens, neutraal) 	90%	91%	-	-
--	-----	-----	---	---

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft zich in de afgelopen 12 maanden (wel eens) actief te hebben ingezet op het gebied van: <ul style="list-style-type: none"> Inspanningen ten gunste van de algehele leefbaarheid van de eigen woonbuurt (actief in de buurt) Het verrichten van vrijwilligerswerk Het verlenen van mantelzorg 	OIS enquête Leefbaarheid (tweejaarlijks)
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft: <ul style="list-style-type: none"> Dat buurtgenoten prettig met elkaar omgaan Zich in de afgelopen 12 maanden (wel eens) gediscrimineerd te hebben gevoeld 	OIS enquête Leefbaarheid (tweejaarlijks)
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn over de aanwezigheid van: <ul style="list-style-type: none"> Plekken om elkaar te ontmoeten Instanties voor informatie, advies en/of ondersteuning, zoals WIJ-Groningen, in of nabij de eigen buurt 	OIS enquête Leefbaarheid (tweejaarlijks)
% Inwoners dat aangeeft zich in de afgelopen periode zich gelukkig te hebben gevoeld: <ul style="list-style-type: none"> Jongeren (klas 2 en 4 VO) Volwassenen (18 jaar e.o.) (op basis van de afgelopen 2 weken) 	GGD jeugdgezondheidsenquête
% Jongeren (klas 2 en 4 VO) dat: Zich onvoldoende weerbaar voelt Een verhoogd risico op psychosociale problemen heeft	GGD jeugdgezondheidsenquête
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft: <ul style="list-style-type: none"> Terug te kunnen vallen op hulp of zorg vanuit de eigen omgeving, indien dit nodig is (eens, neutraal) Gemakkelijk zelf hulp te kunnen regelen c.q. organiseren, indien dit nodig is (eens, neutraal) 	OIS enquête Leefbaarheid (tweejaarlijks)

Doel 2: We vinden het van groot belang dat iedereen, ongeacht etniciteit, seksuele voorkeur, gender of beperking, op volwaardige wijze deel kan uitmaken van de samenleving en hierdoor niemand in een (sociaal) isolement hoeft te raken;

Effect indicator(en)	Behaald 2020	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft zich (wel eens) eenzaam te voelen	27%	27%	-	-
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn over de wijze van meedoen aan de Groningse samenleving	61%	66%	-	-
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft zich (zeer) belemmerd te voelen in het dagelijks functioneren door lichamelijke en/of mentale gezondheidsproblemen	37%	40%	-	-

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft zich (wel eens) eenzaam te voelen	OIS enquête Leefbaarheid (tweejaarlijks)
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn over de wijze van meedoen aan de Groningse samenleving	OIS enquête Leefbaarheid (tweejaarlijks)
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft zich (zeer) belemmerd te voelen in het dagelijks functioneren door lichamelijke en/of mentale gezondheidsproblemen	OIS enquête Leefbaarheid (tweejaarlijks)

Doel 3: We vinden het van groot belang dat eenieder een gezonde levensloop kan doormaken, waarbij de kansen op onderlinge gezondheidsverschillen beperkt blijven;

Effect indicator(en)	Behaald 2020	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
% Inwoners dat aangeeft een goede gezondheid te ervaren:				
• Jongeren (klas 2 en 4 VO)	86% (in 2019)	82% (in 2021)	-	-
• Volwassenen (18 jaar e.o.)	80%	80%	-	-

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
% Inwoners dat aangeeft een goede gezondheid te ervaren:	GGD jeugdgezondheids- enquête en OIS enquête Leefbaarheid (tweejaarlijks)
• Jongeren (klas 2 en 4 VO)	
• Volwassenen (18 jaar e.o.)	

Prestatie-indicatoren

De prestatie indicator(en) meten de voortgang van de [resultaten zoals opgenomen in de activiteitentabel](#). De activiteiten en resultaten zijn opgesteld aan de hand van de beleidsvelden stimulering samenlevingsopbouw, passende ondersteuning, publieke gezondheid en zorg en veiligheid.

Prestatie indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
Stimulering samenlevingsopbouw				
% Meldingen bij entree WIJ-Groningen dat is afgehandeld via inzet 'eigen netwerk' en/of ondersteuning 'sociale basis'	37%	52%	>40%	43%
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft:				
• (Redelijk en goed) bekend te zijn met de dienstverlening van WIJ-Groningen	67%	68%	>70%	-
• In de afgelopen 12 maanden (wel eens) contact te hebben gehad met WIJ-Groningen	19%	14%	Kengetal	-
• In de afgelopen 12 maanden (wel eens) geholpen te zijn met een hulpvraag door WIJ-Groningen (als aandeel op totale 18+ populatie)	15%	12%	Kengetal	-
• Te weten waar te moeten zijn met een hulpvraag	69%	72%	>75%	-

• Het gemakkelijk te vinden om bij WIJ-Groningen naar binnen te lopen	53%	66%	>75%	-
• % Mantelzorgers (18 jaar e.o.) dat aangeeft zich (ernstig) belast te voelen als gevolg van de geboden zorgtaken.	-	18%	<15%	-
Passende ondersteuning				
% Inwoners (18 jaar e.o.) met een WMO maatwerk voorziening dat aangeeft:				
• Snel geholpen te zijn bij de hulpvraag	77%	70%	>80%	74%
• Zich serieus genomen te hebben gevoeld door de medewerker	87%	85%	>85%	87%
• Samen met de medewerker te hebben gezocht naar een passende oplossing	80%	79%	>85%	84%
Aantal unieke personen dat binnen het betreffende jaar gebruik heeft gemaakt van tenminste één maatwerk voorziening binnen de Wmo (o.b.v. declaraties op gegeven peilmoment):				
• Beschermd Wonen	1.117	1.225	Kengetal	986
% Inwoners (18 jaar e.o.) met een Wmo maatwerk voorziening dat aangeeft:				
• Dat de geboden ondersteuning past bij de hulpvraag	86%	83%	>85%	83%
• Dat de kwaliteit van de geboden ondersteuning goed is	84%	83%	>85%	80%
• Door de geboden ondersteuning de dingen die men wil beter te kunnen doen (eigen regie)	82%	82%	>85%	80%
• Door de geboden ondersteuning zich beter te kunnen redden (zelfredzaamheid)	85%	84%	>85%	83%
Zorg en veiligheid				
Totaal aantal geregistreerde dakloze personen (overnachten in maatschappelijk opvang, buitenslapers en/of briefadreshouders)	706	708	700	805
Aantal unieke personen dat binnen het betreffende jaar gebruik heeft gemaakt van tenminste 1 maatwerk voorziening binnen de maatschappelijke opvang	373	289	294	221
Totaal aantal personen die bekend zijn als buitenslaper		150	<127	186
Totaal aantal personen die wegens dakloosheid briefadreshouder is (gemeente Groningen)		248	<228	284
Aantal personen dat gebruikmaakt van de dagopvangvoorzieningen	519	588	Stabiel	641
Aantal jeugdigen met een beschermingsmaatregel		612		557
Aantal jeugdigen dat uit huis geplaatst wordt		72**		92
Aantal meldingen van kindermishandeling bij Veilig Thuis	854	744	700	951
Aantal gehuisveste vergunninghouders		363	300	612
Aantal mensen in LVV-Groningen		180	210	163
Aantal personen dat in maatschappelijke begeleiding is genomen		202	180	368
Aantal meldingen huiselijk geweld bij Veilig Thuis	1075	904	>1.000	1007
Aantal vrouwen in de vrouwenopvang	130	124	<140	111
Aantal huisverboden	33	22	>40	26
Aantal meldingen/adviezen seksueel geweld (regio)	244	337	>200	357

Kengetallen	Behaald 2021	Behaald 2022	Behaald 2023
Aantal geregistreerde meldingen entree WIJ-Groningen	27.003	33.236	35.873
Aantal meldingen WIJ-Groningen dat is doorgezet naar een wettelijke melding (en leidt tot een onderzoek)	15.159	15.830	18.923
% Meldingen WIJ-Groningen dat is doorgezet naar een wettelijke melding (en leidt tot een onderzoek)	58%	48%	53%
Aantal unieke personen dat binnen het betreffende jaar gebruik heeft gemaakt van tenminste één maatwerk voorziening binnen de Wmo (o.b.v. declaraties op gegeven peilmoment):			
• Huishoudelijke Hulp	5.974	6.210	6.262*
• Begeleiding	3.519	3.338	3.210
• Hulpmiddelen (Wmo Oud): rolstoelen, vervoer (excl. collectief) en wonen	2.607	2.695	2.599
Aantal unieke personen dat binnen het betreffende jaar gebruik heeft gemaakt van tenminste één maatwerk voorziening binnen de Jeugdhulp	5.558	5.459	5.162

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Aantal geregistreerde meldingen entree WIJ-Groningen	WIZ portaal
% Meldingen bij entree WIJ-Groningen dat is afgehandeld via inzet 'eigen netwerk' en/of ondersteuning 'sociale basis'	WIZ portaal
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft: <ul style="list-style-type: none"> · (Redelijk en goed) bekend te zijn met de dienstverlening van WIJ-Groningen · In de afgelopen 12 maanden (wel eens) contact te hebben gehad met WIJ-Groningen · In de afgelopen 12 maanden (wel eens) geholpen te zijn met een hulpvraag door WIJ-Groningen · Te weten waar te moeten zijn met een hulpvraag · Het gemakkelijk te vinden om bij WIJ-Groningen naar binnen te lopen 	OIS Inwonerspanel Groningen Gehoord - Onderzoek WIJ Groningen
Toelichting: Met ingang van 2023 maken deze indicatoren niet langer onderdeel uit van de uitvraag van het Stadspanel (nu 'Groningen gehoord'). Een gedeelte van de vragen kent een overlap met de vragen uit het Cliënt Ervaring Onderzoek (CEO) over de Wmo, waar ze een plek hebben gekregen. De overige indicatoren worden betrokken bij een herijking van de indicatoren die op WIJ Groningen betrekking hebben, gezien de ontwikkeling van WIJ Groningen.	
% Mantelzorgers (18 jaar e.o.) dat aangeeft zich (ernstig) belast te voelen als gevolg van de geboden zorgtaken.	OIS enquête Leefbaarheid (tweejaarlijks)
Toelichting: Deze indicator wordt eens per twee jaren uitgevraagd; niet in 2023.	
Aantal meldingen WIJ-Groningen dat is doorgezet naar een wettelijke melding (en leidt tot een onderzoek)	WIZ portaal

% Meldingen WIJ-Groningen dat is doorgezet naar een wettelijke melding (en leidt tot een onderzoek)	WIZ portaal
% Inwoners (18 jaar e.o.) met een WMO maatwerk voorziening dat aangeeft: · Snel geholpen te zijn bij de hulpvraag · Zich serieus genomen te hebben gevoeld door de medewerker · Samen met de medewerker te hebben gezocht naar een passende oplossing	OIS enquête Cliëntervaringsonderzoek Wmo (CEO)
Aantal unieke personen dat binnen het betreffende jaar gebruik heeft gemaakt van tenminste één maatwerk voorziening binnen de Wmo: · Huishoudelijke Hulp (* betreft per 2023 enkel indicaties i.v.m. nieuw contract) · Begeleiding · Beschermd Wonen · Hulpmiddelen (Wmo Oud): rolstoelen, vervoer (excl. collectief) en wonen	Suite4zorg
% Inwoners (18 jaar e.o.) met een Wmo maatwerk voorziening dat aangeeft: · Dat de geboden ondersteuning past bij de hulpvraag · Dat de kwaliteit van de geboden ondersteuning goed is · Door de geboden ondersteuning de dingen die men wil beter te kunnen doen (eigen regie) · Door de geboden ondersteuning zich beter te kunnen redden (zelfredzaamheid)	Suite4zorg
Aantal unieke personen dat binnen het betreffende jaar gebruik heeft gemaakt van tenminste één maatwerk voorziening binnen de Jeugdhulp	Suite4zorg
Totaal aantal geregistreerde daklozen (overnachten in opvang, buitenslapers en/of briefadreshouders)	OIS Monitor Dakloosheid
Aantal unieke personen dat binnen het betreffende jaar (stroomcijfer per 9-'21) gebruik heeft gemaakt van tenminste 1 maatwerk voorziening binnen de Maatschappelijke Opvang	Suite4zorg
Totaal aantal personen die bekend zijn als buitenslaper Toelichting: De stijging ten opzichte van de beoogde score is enerzijds verklaarbaar door het verscherpt uitkijken binnen het netwerk, waardoor meer personen in beeld komen, in combinatie met een verbetering van de kwaliteit van de registratie. Anderzijds is het ook zo dat er feitelijk meer mensen op straat worden gesignaleerd, veelal met complexere problematiek.	OIS Monitor dakloosheid
Totaal aantal personen die wegens dakloosheid briefadreshouder zijn Toelichting: De stijging ten opzichte van de beoogde score is enerzijds gelegen in de feitelijke toename van het aantal buitenslapers. Tevens kan een stijging gelegen zijn in de verplichting voor Nederlandse gemeenten (sinds 2022) om alle mensen die rechtmatig in de gemeente verblijven en geen woonadres hebben, in te schrijven in de BPR op een briefadres.	OIS Monitor dakloosheid
Aantal personen dat gebruik maakt van de dagopvangvoorzieningen	OIS Monitor dakloosheid

Aantal jeugdigen met een beschermingsmaatregel	RIGG
Aantal jeugdigen dat uit huis geplaatst wordt	RIGG
Aantal meldingen van kindermishandeling bij Veilig Thuis	Veilig Thuis
Toelichting: Veilig Thuis heeft geen verklaring voor de toename van het aantal meldingen. Wellicht speelt hierbij ook onze publiekscampagne kindermishandeling een positieve rol.	
Aantal gehuisveste vergunninghouders	Directie Inkomensondersteuning
Aantal mensen in LVV-Groningen	INLIA
Aantal personen dat in maatschappelijke begeleiding is genomen	Humanitas
Aantal meldingen huiselijk geweld bij Veilig Thuis	Veilig Thuis
Aantal vrouwen in de vrouwenopvang	Wender
Aantal huisverboden	Veilig Thuis
Aantal meldingen seksueel geweld (regio)	Centrum Seksueel Geweld

Deelprogramma 3.4: Sport en bewegen

Doelen Deelprogramma 3.4: Sport en bewegen

Doel 1: Ieder kind sportief en vaardig.

Doel 2: Vitale sportclubs in de buurt.

Doel 3: Uitnodigende sportieve ruimte.

Doel 4: Sporten en spelen in de buurt.

Doel 5: (Top)talent als inspiratiebron.

Met de volgende effect indicator(en) wordt de voortgang van de uitvoering van ons beleid gemeten. Indien er geen cijfers beschikbaar zijn voor dat jaar staat er een streepje. In dat geval wordt de indicator niet jaarlijks gemeten.

Effect indicator(en)	Behaald 2020	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
% Inwoners dat aangeeft (wekelijks) actief te sporten en (intensief) te bewegen:				
• Op basis van 18 jaar e.o. (OIS Groningen)	66%	70%	-	-*
• Op basis van jongeren VO klas 2 en 4, in georganiseerd verband bij een club, vereniging of sportschool	76% (2019)	74,9 (2021)	-*	-*
% Inwoners dat voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (GGD Groningen):				
• Op basis van 19 jaar e.o., minstens 150 minuten per week (GGD Gezondheidsmonitor Groningen 4-jaarlijks)	58% (landelijk gemiddelde 50,4%)	59% (landelijk gemiddelde 47,5%)	-	-*
• Op basis van jongeren VO klas 2 en 4, dagelijks minimaal 1 uur (GGD Groningen)	16,3% (2021) (landelijk gemiddelde 16,2%)	16,3% (2021)	-	-*

% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (actief) lid te zijn van een sportvereniging of sportschool	47%	49%	-	*_
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn over de aanwezigheid van:				
• Binnensportaccommodaties, in of nabij de eigen woonomgeving	63%	61%	-	_*
• %sportvelden en andere buitensport faciliteiten, in of nabij de eigen woonomgeving	68%	60%	-	_*
• Plekken in de openbare ruimte die geschikt zijn voor sport, spel en bewegen, in of nabij de eigen woonomgeving	63%	61%	-	_*

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
<p>% Inwoners dat aangeeft (wekelijks) actief te sporten en (intensief) te bewegen</p> <ul style="list-style-type: none"> Op basis van 18 jaar e.o. (OIS Groningen) Op basis van jongeren VO klas 2 en 4, bij een sportvereniging of -sportschool (GGD Groningen) <p>Toelichting: % inwoners dat aangeeft (wekelijks) actief te sporten en (intensief) te bewegen wordt gemeten in de basismonitor. De meest recente gegevens zijn uit 2022 (tweejaarlijks)</p> <p>De GGD Gezondheidsmonitor Jeugd wordt 4 jaarlijks uitgevoerd. Meest recente onderzoek is van 2021, vermelding % bij 'behaald 2022'.</p>	<p>OIS Groningen GGD Gezondheidsmonitor Jeugd</p>
<p>% Inwoners dat voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (GGD Groningen)</p> <ul style="list-style-type: none"> Op basis van 19 jaar e.o., minstens 150 minuten per week (GGD Gezondheidsmonitor Groningen 4-jaarlijks) Op basis van jongeren VO klas 2 en 4, dagelijks minimaal 1 uur (GGD Groningen) <p>Toelichting: de Corona Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2022 geeft de meest recente informatie, vermelding % bij 'behaald 2022'</p>	<p>GGD Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen en Gezondheidsmonitor Jeugd</p>
<p>% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (actief) lid te zijn van een sportvereniging of sportschool</p>	<p>Basismonitor (tweejaarlijks)</p>
<p>% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn over de aanwezigheid van:</p> <ul style="list-style-type: none"> Binnensportaccommodaties, in of nabij de eigen woonomgeving Sportplekken in de openbare ruimte die geschikt zijn voor sport, spel en bewegen, in of nabij de eigen woonomgeving sportvelden en andere buitensport faciliteiten, in of nabij de eigen woonomgeving <p>Toelichting: Deze indicatoren worden tweejaarlijks gemeten in de Basismonitor. Meest recente gegevens zijn van 2022.</p>	<p>Basismonitor (tweejaarlijks)</p>

Prestatie-indicatoren

De prestatie indicator(en) meten de voortgang van de [resultaten zoals opgenomen in de activiteitentabel](#). De activiteiten en resultaten zijn opgesteld aan de hand van de beleidsvelden sportieve infrastructuur en sportief kapitaal.

Prestatie indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
% Klanttevredenheid (op basis van klanttevredenheidsonderzoeken) over sportaccommodaties aangaande:				
• Zwembaden en ijsbanen (score)	-	90%	85%	93%
• Sporthallen	-	82%	75%	81%
• Gymzalen en dojo's	-	72%	75%	62*%
• Sportparken	-	85%	85%	84%
• Dienstverlening Sport050	-	75%	80%	-*
Aantal bezoekers/ bezettingsgraad van sportaccommodaties aangaande:				
• Zwembaden	229.000	375.000	480.000	430.000
• Ijsbaan	37.000	101.000	135.000	130.000
• Sporthallen	-	55%	60%	60%
• Gymzalen	-	55%	60%	60%
Beoordeling B-slim activiteiten door deelnemers	-	8,5	8,5	8,0
Aantal kinderen dat gebruik maakt van het jeugdfonds sport en cultuur (cijfers sport)	1.052	1.151	1.400	1476
Aantal volwassenen dat gebruik maakt van het Volwassenenfonds Sport en cultuur (cijfers sport)	-	895	900	1006
% kinderen groep 6 met zwemdiploma	-	94%	-	-
Gemiddelde waardering van talenten binnen de RTC's aangaande de kwaliteit van het talentprogramma	-	7,6	-	-

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
<p>% Klanttevredenheid (op basis van klanttevredenheidsonderzoeken) over sportaccommodaties aangaande:</p> <ul style="list-style-type: none"> · Zwembaden en ijsbanen (score) · Sporthallen · Gymzalen en dojo's · Sportparken · Dienstverlening Sport050 <p>Toelichting: Bij gymzalen en dojo's zien we een daling in de klanttevredenheid. Over de algemene aspecten, zoals geluid en licht, is men tevreden. Men is minder tevreden over de temperatuur, de sportvloer, de ventilatie en de hygiëne.</p> <p>Bij het onderzoek naar de dienstverlening Sport050 was de respons te laag om een representatief percentage weer te geven.</p>	<p>Bevindingen van bezoekers door middel van klantpanel en online enquêtes</p>
<p>Aantal bezoekers/ bezettingsgraad van sportaccommodaties aangaande:</p> <p>Zwembaden</p> <p>Ijsbaan</p> <p>Sporthallen</p> <p>Gymzalen</p> <p>Toelichting: voor sporthallen en gymzalen is een bezetting van 60% optimaal, omdat er tussen 22.30 u en 7.30 u geen verhuur plaatsvindt.</p> <p>Nieuw toegang- en verhuursysteem Dataduiker is ingevoerd. Hierbij zijn er opstartproblemen geweest waardoor op bepaalde momenten geen informatie hebben over de bezoekersaantallen in verschillende accommodaties. Op deze momenten is de keuze gemaakt om de bezoekers wel toegang tot de sportaccommodatie te geven. Dit geeft een iets vertekend beeld t.o.v. de beoogde aantallen in de begroting 2023.</p>	<p>Nieuw toegang- en verhuursysteem Dataduiker.</p>

Beoordeling B-slim activiteiten door deelnemers Toelichting: de Bslim Monitor wordt ieder jaar uitgevoerd. Het cijfer 8,0 is iets lager dan vorig jaar. Hiervoor is geen duidelijke reden.	Bslim Monitor
Aantal kinderen dat gebruik maakt van het jeugdfonds sport en cultuur (cijfers sport)	Jeugdfonds sport en cultuur
Aantal volwassenen dat gebruik maakt van het Volwassenenfonds Sport en cultuur (cijfers sport)	volwassenenfonds sport en cultuur
% kinderen groep 6 met zwemdiploma	onderzoek zwemvaardigheid basisschoolleerlingen OIS. Tweejaarlijks (uitgevoerd in 2022)
Gemiddelde waardering van talenten binnen de RTC's aangaande de kwaliteit van het talentprogramma	Tweejaarlijks (uitgevoerd in 2022)

Deelprogramma 3.5: Cultuur en evenementen

Doelen Deelprogramma 3.5: Cultuur en evenementen

Cultuur:

Doel 1: Kunst en cultuur voor iedereen

Doel 2: Een sterke basis

Doel 3: City of talent

Effect indicator(en)	Behaald 2020	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (maandelijks) creatieve, kunstzinnige hobby's uit te oefenen, zoals muziek spelen, dansen, schilderen, e.d.	31%	-	31%	-	-
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (wel eens):					
• Een film- of theatervoorstelling, concert of museum te bezoeken	85%	-	87%	-	-
• Een festival, braderie of evenement te bezoeken	78%	-	84%	-	-
• Een activiteit in een wijkgebouw, bibliotheek of cultureel centrum te bezoeken	46%	-	47%	-	-
Aantal bezoekers grootschalige, gratis toegankelijke (gesubsidieerde) festivals en/of evenementen:					
• Eurosonic Open Air	0	0	0	15.000	20.000
• Winter welvaart	0	0	25.000	36.000	38.000
• Bevrijdingsfestival	0	0	50.000	60.000	44.000
Aantal bezoekers evenementen in openbare ruimte in totaal	-	-	746.677	1.500.000	1.600.000
Aantal (of %?) bezoekers dat afkomstig is van buiten de gemeente Groningen:					
• SPOT	-	-	58%	-	59%
• Groninger Museum	-	-	77%	-	92%
Aantal (geluids-)klachten over evenementen in de openbare ruimte	1	158	1.171	560	1.802

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
<p>% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (maandelijks) creatieve, kunstzinnige hobby's uit te oefenen, zoals muziek spelen, dansen, schilderen, e.d.</p>	<p>Deze indicator wordt gemeten in de basismonitor, dit onderzoek onder inwoners vindt in het najaar van 2024 plaats. Het is een tweemaaljaarlijks onderzoek, wat betekent dat er in 2023 geen meting is gedaan.</p>
<p>% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (wel eens):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een film- of theatervoorstelling, concert of museum te bezoeken • Een festival, braderie of evenement te bezoeken • Een activiteit in een wijkgebouw, bibliotheek of cultureel centrum te bezoeken 	<p>Deze indicator wordt gemeten in de basismonitor, dit onderzoek onder inwoners vindt in het najaar van 2024 plaats. Het is een tweemaaljaarlijks onderzoek, wat betekent dat er in 2023 geen meting is gedaan.</p>
<p>Aantal bezoekers grootschalige, gratis toegankelijke (gesubsidieerde) festivals en/of evenementen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eurosonic Open Air • Winter welvaart • Bevrijdingsfestival <p>Toelichting: Het Bevrijdingsfestival heeft een lager bezoekersaantal dan beoogd omdat het wegens dreigende weersomstandigheden tijdelijk werd stilgelegd.</p>	<p>Eurosonic Museum aan de Aa Bevrijdingsfestival</p>
<p>Aantal bezoekers evenementen in openbare ruimte in totaal</p> <p>Toelichting: het aantal blijft een benadering, omdat niet voor elk evenement (met name de gratis toegankelijke evenementen) het bezoekersaantal wordt geregistreerd.</p>	
<p>Aantal (of %?) bezoekers dat afkomstig is van buiten de gemeente Groningen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • SPOT • Groninger Museum 	<p>SPOT en Groningen Museum</p>
<p>Aantal (geluids-)klachten over evenementen in de openbare ruimte</p> <p>Toelichting: We zien dat het aantal meldingen ten opzichte van eerder jaren is toegenomen. Dit komt mede door de invoering van het digitale meldingssysteem. Verdere informatie is te lezen op onze gemeentelijke website.</p>	

Prestatie-indicatoren

De prestatie indicator(en) meten de voortgang van de [resultaten zoals opgenomen in de activiteitentabel](#). De activiteiten en resultaten zijn opgesteld aan de hand van de beleidsvelden culturele infrastructuur en cultuur beleven.

Prestatie indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
% Inwoners dat aangeeft dat het cultuuraanbod passend is bij de eigen behoeften of wensen				
• Volwassenen (18 jaar e.o.)	-	60%	-	-
Aantal cultuurinstellingen dat kan worden aangemerkt als:				
• Financieel gezond en weerbaar (op basis van criteria: 'prognose' sluitende exploitatie en voldoende weerstandsvermogen)	32	31	35	32
Aantal bezoekers:				
• SPOT	67.548	261.727	270.000	337.479
• Groninger Museum	153.823	142.000	175.000	243.705
• Forum	1.565.510	2.505.168	1.500.000	2.485.357
Aantal personen dat deelneemt aan/ lid is van:				
• Cultuurhopper	787	1.100	1.200	1.223
• Activiteiten/ cursussen VRIJDAG	9.984	16.358	13.000	18.628
• Bibliotheek	49.894	50.254	48.000	51.153

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
<p>% Inwoners dat aangeeft dat het cultuuraanbod passend is bij de eigen behoeften of wensen</p> <p>• Volwassenen (18 jaar e.o.)</p>	<p>Onderzoek naar cultuurparticipatie uitgevoerd door OIS, dit wordt eens in de 2 jaren gedaan. In 2023 niet, in 2024 vindt het opnieuw plaats.</p>
<p>Aantal cultuurinstellingen dat kan worden aangemerkt als:</p> <p>• Financieel gezond en weerbaar (op basis van criteria: 'prognose' sluitende exploitatie en voldoende weerstandsvermogen)</p> <p>Toelichting; 32 van de 35 instellingen zijn op dit moment financieel gezond en weerbaar. Toekomstige uitdagingen in het kader van fair pay, stijgende loonkosten en beschikbare subsidies kunnen echter wel een grote invloed hierop hebben. De instellingen die op dit moment niet financieel gezond en weerbaar zijn, worden gemonitord. Er wordt met deze partijen gesproken om duurzame oplossingen te vinden voor deze problematiek.</p>	<p>Contractering Maatschappelijke Ontwikkeling</p>
<p>Aantal bezoekers:</p> <p>• SPOT</p> <p>• Groninger Museum</p> <p>• Forum</p> <p>Toelichting; We zien dat de bezoekersaantallen van de instellingen enorm zijn toegenomen, er was het afgelopen jaar veel behoefte aan het bezoeken van kunst en cultuur.</p>	<p>SPOT Groninger Museum Forum Groningen</p>

Aantal personen dat deelneemt aan/ lid is van:

- Cultuurhopper
- Activiteiten/ cursussen VRIJDAG
- Bibliotheek

VRIJDAG

Forum Groningen

Toelichting;

Er is een forse stijging in het aantal activiteiten van VRIJDAG, dit komt omdat de beoogde cijfers 2023 werden ingeschat terwijl de cijfers van 2022 nog niet bekend waren. Alsnog is er een stijging t.o.v. de daadwerkelijke cijfers in 2022, dit komt vanwege de grote vraag naar activiteiten bij VRIJDAG.

Programma 4: Dienstverlening

4. Dienstverlening en Bestuur

Doelen

4.1 Dienstverlening

We stellen onze inwoners en ondernemers centraal. We zijn er voor onze inwoner en ondernemer en richten onze dienstverlening in vanuit hun perspectief

Onze inwoners en ondernemers ervaren één gemeente. We spreken met één mond en houden oog voor de menselijke maat

Informatie en gegevens inzichtelijk op één centrale plek. Voor goed contact tussen inwoner en gemeente zijn de actuele behoeften en de juiste beschikbare informatie van groot belang. Op deze manier hoeven inwoners maar één keer hun verhaal te doen, ongeacht wie ze spreken

Het contact is kanaalafhankelijk. De inwoner of ondernemer kiest het gewenste contactkanaal, waarbij deze kanalen allemaal naadloos op elkaar zijn aangesloten. We schrijven in duidelijke taal en voldoen aan wettelijke toegankelijkheidseisen

Digitaal waar kan, fysiek waar nodig. Wij zorgen voor een optimale digitale dienstverlening waar men snel en goed geholpen wordt. Wij zijn er daarbij als gemeente voor al onze inwoners: De fysieke dienstverlening blijft vindbaar en beschikbaar

Proactief en Preventief. Vanuit onze functie als dienstverlener willen we niet alleen reageren op de vraag van buiten, maar ook proactief zijn in onze hulp aan inwoners die daar recht op hebben

Deelprogramma 4.1: Dienstverlening

Doelen Deelprogramma 4.1: Dienstverlening

Doel 1: We stellen onze inwoners en ondernemers centraal. We zijn er voor onze inwoner en ondernemer en richten onze dienstverlening in vanuit hun perspectief;

Doel 2: Onze inwoners en ondernemers ervaren één gemeente. We spreken met één mond en houden oog voor de menselijke maat;

Doel 3: Informatie en gegevens inzichtelijk op één centrale plek. Voor goed contact tussen inwoner en gemeente zijn de actuele behoeften en de juiste beschikbare informatie van groot belang. Op deze manier hoeven inwoners maar één keer hun verhaal te doen, ongeacht wie ze spreken;

Doel 4: Het contact is kanaalafhankelijk. De inwoner of ondernemer kiest het gewenste contactkanaal, waarbij deze kanalen allemaal naadloos op elkaar zijn aangesloten. We schrijven in duidelijke taal en voldoen aan wettelijke toegankelijkheidseisen;

Doel 5: Digitaal waar kan, fysiek waar nodig. Wij zorgen voor een optimale digitale dienstverlening waar men snel en goed geholpen wordt. Wij zijn er daarbij als gemeente voor al onze inwoners: De fysieke dienstverlening blijft vindbaar en beschikbaar;

Doel 6: Proactief en Preventief. Vanuit onze functie als dienstverlener willen we niet alleen reageren op de vraag van buiten, maar ook proactief zijn in onze hulp aan inwoners die daar recht op hebben.

Effect indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
Waardering inwoners algehele gemeentelijke dienstverlening.	6,9	7,1	7,0	6,8

Prestatie-indicatoren

De prestatie indicator(en) meten de voortgang van de [resultaten zoals opgenomen in de activiteitentabel](#). Het deelprogramma bestaat uit één beleidsveld: Dienstverlening.

Prestatie indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
Klanttevredenheid publieksbalie Harm Buitenplein.	8,0	*	8	8,0
Klanttevredenheid publieksbalie Kreupelstraat.	8,3	*	8	8,7
Klanttevredenheid publieksbalie Haren.	7,9	*	8	8,1
Klanttevredenheid Website.	7,1	7,1	7,5	7,0
Klanttevredenheid telefoonnummer 14 050.	7,3	7,4	7,5	7,4
% Terugbellen binnen 1 werkdag.	73%	75%	80%	70%
% Terugbellen binnen 2 werkdagen.	82%	82%	80%	81%
Gemiddelde wachttijd balie (op afspraak) norm: 5 min.	-	-	Maximaal 5 min	2:17
Gemiddelde wachttijd balie (vrije inloop) norm: 15 min.	-	-	Maximaal 15 min	6:36

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Klanttevredenheid publieksbalie Harm Buitenplein.	Kcmsurvey.com
Klanttevredenheid publieksbalie Kreupelstraat.	Kcmsurvey.com

Klanttevredenheid publieksbalie Haren.	Kcmsurvey.com
Klanttevredenheid Website.	Kcmsurvey.com
Klanttevredenheid telefoonnummer 14 050.	Via kcmsurvey.com
% Terugbellen binnen 1 werkdag.	Zaaksysteem (e-Suite)
% Terugbellen binnen 2 werkdagen.	Zaaksysteem (e-Suite)
Gemiddelde wachttijd balie (op afspraak) norm: 5 min.	Orchestra
Gemiddelde wachttijd balie (vrije inloop) norm: 15 min.	Orchestra

Jaarrekening 2023

1. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling
2. Baten en lasten
3. Balans
4. Reserves
5. Voorzieningen
6. EMU-saldo

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Grondslagen voor waardering en resultaat

Waardering van passiva en activa alsmede de bepaling van het resultaat vinden in principe plaats op basis van historische kosten. De activa worden gewaardeerd op basis van verkrijging- of vervaardigingsprijs, dan wel nominale waarde. De passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, met uitzondering van voorzieningen die tegen contante waarde zijn gewaardeerd. Voor de jaarrekening is het lasten-batenstelsel gebruikt. Dat betekent dat we lasten en baten hebben toegerekend aan het jaar waarin de diensten of goederen zijn geleverd. Winsten worden alleen in aanmerking genomen als ze gerealiseerd zijn. Verliezen en risico's die hun oorsprong hebben in het boekjaar, worden opgenomen als zij bekend zijn geworden voor opstelling van de jaarcijfers.

De waarderingsgrondslagen per balansonderdeel worden in het vervolg van deze jaarrekening toegelicht.

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa zijn te onderscheiden in:

- Kosten onderzoek en ontwikkeling/ plankostenkredieten
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs- (bijdragen aan activa in eigendom van derden) dan wel de directe kosten en rente (kosten onderzoek en ontwikkeling/plankostenkredieten).

Op de bijdragen aan activa in eigendom van derden wordt lineair afgeschreven. De afschrijvingstermijn is dezelfde als die wordt gehanteerd voor soortgelijke eigen materiële activa en is maximaal de afschrijvingsduur die bij de derde voor de desbetreffende activa wordt gehanteerd. Op kosten onderzoek en ontwikkeling/ plankostenkredieten van voorgenomen grondexploitaties wordt niet afgeschreven. Op het moment dat de raad (na maximaal vijf jaar) tot een grondexploitatie besluit worden de plankosten ingebracht in de desbetreffende grondexploitatie. Als er geen grondexploitatie komt wordt het actief afgeboekt ten laste van het resultaat.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn naar de volgende categorieën in te delen:

- Activa met een economisch nut;
- Activa met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven (heffings-gerelateerd economisch nut);
- Activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut.

Op grond van artikel 14 van de financiële verordening worden investeringen met een individuele aanschafwaarde beneden de 10.000 euro niet geactiveerd. Met uitzondering van investeringen waarvoor een investeringskrediet is verstrekt.

Alle materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige directe kosten), verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief en verminderd met afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Deze duurzame waardeverminderingen worden onafhankelijk van het resultaat van een boekjaar in aanmerking genomen.

In erfpacht uitgegeven gronden.

De in erfpacht uitgegeven gronden zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs van de erfpacht. De jaarlijks ontvangen afkoopsommen bij voortdurende erfpacht worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve afkoopsommen. Aan zowel de bestemmingsreserve afkoopsommen als aan de erfpachtgronden waarvoor afkoopsommen zijn ontvangen wordt geen rente toegerekend, aan erfpachtgronden waarvoor jaarlijkse een canon wordt ontvangen wordt wel rente toegerekend.

Overige activa met economisch nut en maatschappelijk nut.

Op de overige activa met een economisch nut of maatschappelijk nut wordt afgeschreven. Behoudens enkele uitzonderingen wordt lineair afgeschreven. De afschrijvingsduur is bepaald op de verwachte economische levensduur en is per soort activa in de Financiële Verordening vastgelegd.

Uitgezonderd van lineaire afschrijving zijn:

- Investerings in riolering en publieke parkeervoorzieningen (gesloten financieringsstructuur)
- Investerings met een specifieke (rijks)regelgeving

- Investerings in maatschappelijk vastgoed waarvoor voor het betreffende object is vastgesteld dat er sprake moet zijn van minimaal kostprijs dekkende verhuur.

Deze investeringen worden annuïtair afgeschreven.

Overige grondslagen ten aanzien van de afschrijving:

- In alle gevallen gaat de afschrijving in vanaf de eerste dag van het boekjaar volgend op het jaar van ingebruikname.
- Op alle vastgoedobjecten is restwaarde van toepassing. De hoogte van de restwaarde wordt ingesteld afhankelijk van de functie van het gebouw en dan alleen bij verwachte instandhouding van het gebouw na afloop van de gebruiksduur. Daarnaast is rekening gehouden met de te maken kosten voor verwijdering of vernietiging van (delen van) het gebouw. Voor strategisch vastgoed en parkeer garages is de restwaarde op 0 gesteld.
- Op gronden en terreinen wordt niet afgeschreven.

Activa met heffing gerelateerd economisch nut

Dit betreft investeringen in riolering, inzameling van huishoudelijk afval en investeringen voor activiteiten waarop begraafrechten kunnen worden geheven.

Op activa met heffing gerelateerd economisch nut wordt lineair afgeschreven met uitzondering van de investeringen in (aanleg) riolering; deze worden conform de Financiële Verordening annuïtair afgeschreven.

Financiële vaste activa

De waardering van de financiële vaste activa is gebaseerd op de historische kostprijs c.q. nominale waarde, verminderd met - voor wat de geldleningen betreft - de aflossingen op de geldleningen of mutaties bij deelnemingen. Indien de marktwaarde van een financieel vast actief duurzaam lager is dan de aanschafwaarde vindt afwaardering tot de lagere marktwaarde plaats door middel van het treffen van een voorziening. Bij (dreigende) oninbaarheid van leningen wordt een voorziening gevormd die in mindering wordt gebracht op de boekwaarde van de lening. Op deelnemingen en effecten wordt niet afgeschreven. De werkelijke waarde kan afwijken van de nominale waarde.

Vlottende activa

Vorraden

De voorraden worden gewaardeerd op basis van de verkrijgingsprijs- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs bestaat uit de inkoopprijs en de bijkomende kosten. Indien de marktwaarde duurzaam lager is dan de verkrijging- of vervaardigingsprijs worden de voorraden gewaardeerd tegen de marktwaarde. De waardevermindering wordt gerealiseerd door de vorming van een verliesvoorziening voor de grondexploitaties tegen contante waarde of voorziening voor incurantheid die in mindering wordt gebracht op de boekwaarde van de voorraad.

De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken). Rente op grondexploitaties wordt geactiveerd en is daarmee ook onderdeel van de vervaardigingsprijs. Voor tussentijdse winstneming wordt, conform de in het BBV voorgeschreven berekeningswijze, de Percentage of Completion methode toegepast. Deze methode houdt in dat naar rato van de gerealiseerde opbrengsten en kosten de winst wordt berekend.

Vorderingen met een rentetypische looptijd korter dan een jaar

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid wordt een voorziening gevormd die in mindering wordt gebracht op de balanspost debiteuren. Op basis van een ouderdomsanalyse wordt een percentage van de hoofdsom als voorziening getroffen. Daarnaast wordt op basis van de beoordeling van individuele problemen met vorderingen het bedrag in de voorziening indien nodig bijgesteld.

Liquide middelen en overlopende activa

Deze activa worden tegen verkrijgingsprijs opgenomen.

Vaste passiva

Eigen vermogen

Onder het eigen vermogen zijn opgenomen de algemene reserves en bestemmingsreserves. Reserves worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Het BBV schrijft voor dat een voorziening wordt gevormd in deze vier gevallen:

- Er zijn verplichtingen en verliezen waarvan de hoogte op de balansdatum niet zeker is, maar die wel redelijk ingeschat kunnen worden;
- Er zijn op de balansdatum risico's die kunnen leiden tot verplichtingen of verliezen, waarvan de hoogte al redelijk in te schatten is;
- Er zullen kosten worden gemaakt in een volgend begrotingsjaar. Hiervoor mag een voorziening worden gevormd als het maken van die kosten zijn oorsprong mede in het huidige of in voorafgaande begrotingsjaren vindt en de voorziening is bedoeld om de lasten gelijk te verdelen over een aantal begrotingsjaren;
- Er worden bijdragen verstrekt aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven als bedoeld in artikel 35, eerste lid, onder b.

Tot de voorzieningen worden ook gerekend van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden, met uitzondering van de voorschotbedragen, bedoeld in artikel 49, onderdeel b.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale of contante waarde. De uitzondering hierop is de voorziening voor pensioen van wethouders. Deze wordt gewaardeerd tegen actuariële waarde.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd langer dan een jaar

De vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met de aflossingen.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Incidentele baten en lasten

Als incidenteel beschouwen we baten en lasten die zich maximaal drie jaar voordoen conform de notitie incidentele baten en lasten van de commissie BBV. Als drempelwaarde is 500 duizend euro opgenomen in onze financiële verordening.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Aan de passiefzijde van de balans worden buiten de balanstelling opgenomen het bedrag waartoe aan natuurlijke en rechtspersonen een borgstelling of garantstelling is verstrekt (Artikel 50 BBV).

In de categorie niet uit de balans blijvende verplichtingen worden de meerjarige inkoopcontracten opgenomen tegen de (geraamde) resterende contractwaarde. Daarnaast worden de afgegeven garanties en waarborgen opgenomen.

Rechtmatigheidsverantwoording

De in de jaarrekening opgenomen rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld volgens de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en de financiële- en controleverordeningen van onze gemeente.

Daarnaast geldt het door de gemeenteraad op 4 oktober 2023 vastgesteld normenkader en het Misbruik en Oneigenlijk gebruik (M&O) beleid als toetsingskader voor de rechtmatigheidsverantwoording.

Baten en lasten

Overzicht baten en lasten 2023

Baten en Lasten per deelprogramma	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening
(bedragen x 1.000 euro)	2023	2023	2023
01 Economie en Ruimte	54.154	57.720	37.301
01.1 Economie en werkgelegenheid	30.262	30.065	21.114
Lasten	37.099	42.224	26.010
Baten	6.837	12.159	4.896
01.2 Mobiliteit	9.490	10.927	5.310
Lasten	36.928	39.702	40.040
Baten	27.438	28.775	34.730
01.3 Wonen	14.402	16.728	10.878
Lasten	31.952	42.183	35.889
Baten	17.550	25.455	25.012
02 Leefomgeving en Veiligheid	75.573	82.285	78.478
02.1 Kwaliteit van de leefomgeving	44.300	47.416	46.706
Lasten	121.146	122.265	123.030
Baten	76.846	74.849	76.324
02.2 Veiligheid	31.273	34.869	31.771
Lasten	35.035	38.979	36.643
Baten	3.762	4.110	4.871
03 Vitaal en Sociaal	486.670	559.489	529.876
03.1 Werk en inkomen	95.630	131.688	120.365
Lasten	268.512	322.734	314.179
Baten	172.882	191.046	193.814
03.2 Onderwijs	28.559	30.455	26.842
Lasten	42.371	44.909	42.530
Baten	13.811	14.455	15.688
03.3 Welzijn, gezondheid en zorg	297.414	327.580	314.650
Lasten	311.105	361.615	348.870
Baten	13.690	34.035	34.220
03.4 Sport en bewegen	22.128	22.262	20.915
Lasten	32.150	33.778	32.614
Baten	10.022	11.516	11.699
03.5 Cultuur	42.938	47.505	47.104
Lasten	60.595	68.027	68.070

Baten	17.657	20.522	20.966
04 Dienstverlening en bestuur	36.801	-16.438	-19.619
04.1 Dienstverlening	11.271	13.691	11.874
Lasten	14.379	17.168	15.766
Baten	3.108	3.477	3.892
04.2 College, raad, wijkvernieuwing en wijkontwikkeling	25.530	-30.129	-31.493
Lasten	53.126	111.793	91.242
Baten	27.596	141.922	122.735
04 Dienstverlening en bestuur	-653.198	-683.056	-691.057
04.3 Algemene inkomsten* en post onvoorzien	-776.782	-813.222	-822.773
Algemene Inkomsten	-776.961	-813.251	-822.773
Lasten	8.958	10.118	9.188
Baten	785.919	823.369	831.961
Post Onvoorzien	179	29	0
Lasten	179	29	0
04.4 Overhead en ondersteuning organisatie	123.584	130.166	131.716
Overhead	119.069	125.062	126.563
Lasten	127.844	133.551	137.259
Baten	8.775	8.489	10.695
Ondersteuning organisatie	4.515	5.104	4.878
Lasten	7.228	8.591	8.219
Baten	2.713	3.488	3.341
Werken Derden	0	0	275
Lasten	1.902	3.299	3.323
Baten	1.902	3.299	3.048
Heffing VPB	0	0	0
Lasten	0	0	0
Baten	0	0	0
Totaal saldo baten en lasten	0	0	-65.022

* De Algemene inkomsten betreffen de algemene dekkingsmiddelen

Baten en lasten totaal	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening
Lasten totaal	1.190.508	1.400.965	1.332.870
Lasten totaal (exclusief reservemutaties)	1.153.535	1.352.869	1.284.774
Toevoegingen Reserves	36.974	48.096	48.096
Baten totaal	1.190.508	1.400.965	1.397.892
Baten totaal (exclusief reservemutaties)	1.160.757	1.306.682	1.311.108

Onttrekkingen Reserves	29.751	94.284	86.784
Totaal Saldo Baten en Lasten (exclusief reservemutaties)	-7.223	46.187	-26.334
Totaal Reservemutaties	7.223	-46.187	-38.687
Gerealiseerd Resultaat	0	0	-65.022

De toelichting op de baten en lasten is opgenomen bij de betreffende programma's.

Incidentele baten en lasten

In dit overzicht zijn de incidentele baten en lasten vermeld. Deze baten en lasten hebben betrekking op de exploitatiebegroting, zijn in de programma's opgenomen en beïnvloeden het begrotingsresultaat. Structurele baten en lasten zijn jaarlijks in de begroting opgenomen. De aard van de bate of last is in eerste instantie bepalend of iets structureel of incidenteel is. Als incidenteel beschouwen we baten en lasten die zich maximaal drie jaar voor doen. Het gaat om eenmalige zaken, zoals bijvoorbeeld de uitvoering van achterstallig onderhoud, verkoop van een pand, incidentele bestede intensiveringsmiddelen en ontvangst en besteding van incidentele middelen gemeentefonds. Ook de extra lasten als gevolg van de oorlog in Oekraïne en de compensatiebedragen hiervoor van het Rijk vallen onder de incidentele lasten en baten. Maar ook incidentele onttrekkingen of toevoegingen aan reserves nemen we mee onder de incidentele baten en lasten. Een en ander conform de notitie incidentele baten en lasten van de commissie BBV. Als drempelwaarde is 500 duizend euro opgenomen in onze financiële verordening. Om de volledigheid van onderstaand overzicht te waarborgen, beoordelen we alle mutaties > 500 duizend euro uit onze boekhouding. Waarbij opgemerkt dat in onderstaand overzicht ook lagere bedragen zijn vermeld als de tegenoverstaande baat of last ook zijn meegenomen vanwege het 500 duizend euro criterium.

Deelprogramma

(bedragen x € Incidentele baten Bedrag 2023 Toelichting 1.000)

01.1	Baten grondzaken	12.683	Conform eerdere jaren en conform de BBV-notitie Incidentele Baten en lasten nemen we dit op als incidentele baat. Zie voor onderbouwing de toelichting in de paragraaf Grondzaken
01.1	Incidentele baat afwaardering VVZ taxatie	660	vrijval vtz taxatie Trompsingel (310), vrijval vtz taxatie Ulgersmaweg (350)
01.2	Onttrekking reserve SIF	472	Aan de reserve SIF is 172 duizend onttrokken ten behoeve van kleine verkeersmaatregelen Hoendiepskade
01.3	Aanpak energiearmoede.	11.773	Specifieke Uitkering van het Rijk incidenteel in te zetten tot en met 2025
01.3	Middelen klimaatakkoord	1.377	Regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid
02.1	Bijdrage pontje Zuidlaardermeer	908	bijdragen provincie en gemeentes
03.1	Onttrekking reserve ESF	1.217	Aan de reserve ESF is 1,217 miljoen euro onttrokken. Een uitgebreide toelichting is opgenomen in het hoofdstuk reserves

03.1	Bijdrage pontje Zuidlaardermeer	604 In de primitieve begroting is 802 duizend euro onttrokken. Bij het tweede kwartaal is hierop 198 duizend euro gecorrigeerd, per saldo is 604 duizend euro onttrokken voor de projecten van Werk In Zicht en het Regionale Mobiliteit Team
03.1	Onttrekking reserve Werkprogramma	2.208 Dit jaar voor 2,2 miljoen aan de reserve onttrokken voor de primitieve begroting
03.1	Middelen Rijk Oekraïne	2.155 Leefgeld Oekraïners in opvang
03.1	Energiearmoede	1.131 Incidentele middelen Gemeentefonds
03.1	Energietoeslag	28.322 Incidentele middelen Gemeentefonds
03.2	Onttrekking reserve accres instellingen	233 Aan de reserve Accres instelling is binnen dit deelprogramma 233 duizend euro onttrokken conform de T-2 systematiek. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in het hoofdstuk reserves
03.2	Onttrekking reserve Onderwijshuisvesting	244 Aan de reserve Onderwijshuisvesting is 244 duizend euro onttrokken voor Van Houten (50) en vanuit het rekeningresultaat (194)
03.2	Nationaal Programma Onderwijs	1.508 steunpakket maatregel COVID onderwijsachterstanden incidenteel extra budget met eindige bestedingstermijn
03.3	Onttrekking reserve accres instellingen	4.356 Aan de reserve accres instellingen is binnen dit deelprogramma 4,36 miljoen euro onttrokken conform de T-2 systematiek. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in het hoofdstuk reserves
03.3	POK middelen	1.326 Intensiveringen incidentele middelen parlementaire onderzoekscommissie kindertoeslagen
03.4	Onttrekking reserve accres instellingen	161 Aan de reserve Accres instelling is binnen dit deelprogramma 161 duizend euro onttrokken conform de T-2 systematiek. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in het hoofdstuk reserves
03.5	Onttrekking reserve accres instellingen	2.654 Aan de reserve Accres instelling is binnen dit deelprogramma 2,65 miljoen euro onttrokken conform de T-2 systematiek. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in het hoofdstuk reserves
04.2	Onttrekking reserve Flankerend beleid	806 Er is 806 duizend euro onttrokken voor de afronding van het reorganisatiebesluit informatiebeheer
04.2	Onttrekking Algemene reserve	67.940 Aan de algemene reserve is voor 67.940 miljoen euro onttrokken; voor de primitieve begroting (10.137), vanuit het rekeningresultaat 2022 (46.863), kamerverhuur (500), 2e kamerverkiezing (1.013), stopzetten project VASD (4.100), voorziening spaarverlof (544), proceskosten belasting (738), Veiligheidsregio (2.153), transitie Informatiebeheer (854) en overige onderwerpen <500 per onderwerp (1.038)

04.2	Onttrekking Algemene Bestemmingsreserve	4.731	Aan de algemene bestemmingsreserve is voor 4,7 miljoen euro onttrokken voor de primitieve begroting (4.496), de TOZO regeling (135) en voor Huiselijk geweld (100)
04.2	Vrijval voorziening wethouders	1.067	Er is vanuit de gereserveerde bedragen voor pensioenen en wachtgelden voor respectievelijk 862 duizend en 205 duizend euro vrijgevallen
04.2	Regiodeal	4.495	In 2020 en 2021 is in 2 tranches totaal 14.079 miljoen ontvangen. Hiervan is 4.495 in de exploitatie 2023 opgenomen
04.2	Middelen Rijk Oekraïne	21.853	Opvanglocaties Oekraïners
04.2	Vreemdelingen	947	St.Petersburgweg COA Noodopvang
04.4	Onttrekking voorziening reorganisaties	1.299	Voor de verrekening van loonkosten van herplaatsers is 1 miljoen euro uit de voorziening gehaald en er is 269 duizend euro vrijgevallen
04.4	Incidentele baat verkoop Peizerweg	1.863	Bij de verkoop van het voormalige bedrijfspand van directie lederz is een opbrengst van 1,86 miljoen euro geboekt
Totaal incidentele baten		178.992	

Deelprogramma

(bedragen x € Incidentele lasten Bedrag 2023 Toelichting 1.000)

01.1	Dotatie reserve Suikerzijde	999	Vorming reserve vanuit rekeningresultaat 2022
01.1	Eemskanaalzone reserve toevoeging NIEGG	600	Voor de Stadshavens is incidenteel 600 duizend euro gestort in de reserve Eemskanaalzone
01.1	Lasten grondzaken	6.963	Conform eerdere jaren en conform de BBV-notitie Incidentele Baten en lasten nemen we dit op als incidentele last. Zie voor onderbouwing de toelichting in de paragraaf Grondzaken
01.1	Herstelagenda Groningen vooruit	923	Het betreft hier een meerjarig exploitatieproject met een einddatum, conform de notitie BBV Incidentele baten en lasten, nemen we deze lasten als incidenteel op in de jaarrekening
01.2	Dotatie reserve SIF	1.183	Aan de reserve SIF is 1,18 miljoen euro toegevoegd ten behoeve van Verkeer (110) en vanuit het rekeningresultaat 2022 (1073)
01.3	Energiearmoede aanpak	2.956	specifieke uitkering vanuit het Rijk voor duur van drie jaar voor aanpak energie armoede
01.3	Implementatie omgevingswet	842	Om de implementatie van de Omgevingswet goed en tijdig te laten verlopen zijn aanvullende incidentele middelen beschikbaar gesteld

01.3	Energietransitie	4.000	Voor het realiseren van de Energietransitie zijn aanvullende incidentele middelen beschikbaar gesteld
01.3	Middelen klimaatpakkoord	1.377	Regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid
02.2	Deelname Veiligheidsregio	1.068	De deelnemersbijdrage aan de gemeenschappelijke regeling van de Veiligheidsregio is gestegen
03.1	Dotatie reserve WIZ en RMT	2.061	rekeningresultaat 2022
03.1	Dotatie reserve Werkprogramma	216	Vanuit de verdeling van het rekeningresultaat 2022 is 216 duizend euro toegevoegd
03.1	Oekraïne	16.500	kosten opvang Oekraïners (locaties, leefgeld, onderwijs, kosten organisatie etc.)
03.1	Energietoeslag	24.561	Incidentele middelen Gemeentefonds voor inkomensondersteuning aan lagere inkomens voor energielasten
03.1	Vernieuwing Applicaties Sociaal Domein (VASD)	307	Het betreft hier een meerjarig exploitatieproject met een einddatum, conform de notitie BBV Incidentele baten en lasten, nemen we deze lasten als incidenteel op in de jaarrekening
03.1	Werkpremie	700	Incidenteel beschikbaar gestelde beleidsmiddelen vanuit werkconferentie College (overzicht Intensiveringen) pagina 67 alinea Werk en activering; laatste 2 zinnen
03.1	Energiearmoede	1.131	Incidentele middelen vanuit het Gemeentefonds om energiearmoede tegen te gaan
03.2	Dotatie reserve accres instellingen	336	Conform de t-2-systematiek is in de begroting vanuit dit deelprogramma 336 duizend euro incidenteel toegevoegd aan de reserve, zodat we deze over 2 jaar kunnen toevoegen aan de subsidiebudgetten en deze kunnen uitkeren aan de maatschappelijke instellingen via de door ons verstrekte subsidie uitkeringen.
03.2	Dotatie reserve Onderwijshuisvesting	2.459	In de primitieve begroting is 3 miljoen gestort waarop verder in het jaar 561 duizend euro is gecorrigeerd (verminderd) als gevolg van het actualiseren van de ramingen in de meerjarenbegroting 2024-2027 van het Vastgoedbedrijf
03.2	Nationaal Programma Onderwijs	1.508	regeling terugdringen COVID onderwijsachterstanden
03.3	Dotatie reserve accres instellingen	6.049	Conform de t-2-systematiek is in de begroting 6 miljoen euro vanuit dit deelprogramma incidenteel toegevoegd, zodat we deze over 2 jaar kunnen toevoegen aan de subsidiebudgetten en deze kunnen verrekenen met de betreffende instellingen
03.3	Voorinvestering Samen	1.250	Incidenteel beschikbaar gestelde beleidsmiddelen vanuit werkconferentie College (overzicht Intensiveringen), zie pagina 85 alinea Passende ondersteuning; onderdeel basisjeugdhulp

03.3	POK middelen	301	Rijksmiddelen parlementaire onderzoekscommissie kindertoeslagen en projectleider opvangen binnen programma
03.4	Dotatie reserve accres instellingen	226	Conform de t-2-systematiek is in de begroting 226 duizend euro vanuit dit deelprogramma incidenteel toegevoegd, zodat we deze over 2 jaar kunnen toevoegen aan de subsidiebudgetten en deze kunnen verrekenen met de betreffende instellingen
03.5	Dotatie reserve accres instellingen	3.675	Conform de t-2-systematiek is in de begroting 3,67 miljoen euro vanuit dit deelprogramma incidenteel toegevoegd, zodat we deze over 2 jaar kunnen toevoegen aan de subsidiebudgetten en deze kunnen verrekenen met de betreffende instellingen
03.5	Dotatie reserve kapitaallasten	1.493	Voor de kapitaallasten van de muziekschool Sint Jansstraat is 1,49 miljoen euro toegevoegd
04.2	Dotatie Algemene reserve	16.218	primitieve begroting (16.218)
04.2	Dotatie Algemene Bestemmingsreserve	38.139	primitieve begroting (6.091) studietoelage (2.700) meerjarig project DaFinci (2.200), rekeningresultaat (27.148)
04.2	Regiodeal	4.495	In 2020 en 2021 is in 2 tranches totaal 14.079 miljoen ontvangen. Hiervan is 4.495 in de exploitatie 2023 opgenomen
04.2	Vreemdelingen	947	St.Petersburgweg COA Noodopvang
04.4	Dotatie reserve kapitaallasten	1.454	Voor de kapitaallasten van het nieuwe bedrijfspand directie lederz aan de Silkeborgweg is 1,45 miljoen euro toegevoegd
04.4	Dotatie voorziening reorganisaties	1.748	De hoogte van de voorziening is overeenkomstig het bestaande beleid per 31 december opnieuw bepaald. De incidentele dotatie van 1,1 miljoen euro is nodig om de voorziening weer op niveau te brengen ultimo 2023
04.4	Transitie documentair informatiebeheer (DIV)	854	Het betreft hier een meerjarig exploitatieproject met een einddatum. Conform de notitie BBV Incidentele baten en lasten, nemen we deze lasten als incidenteel op in de jaarrekening
04.4	Incidentele last verkoop Peizerweg	946	Bij de verkoop van het voormalige bedrijfspand van directie lederz is een restwaarde van 946 duizend euro afgeboekt
diverse	Incidentele last Materiele vaste activa overige	847	Er is voor 847 duizend euro aan activa afgewaardeerd in de Openbare ruimte (94), bij sportpark Coendersborg (114) en sportpark de Groeneberg (118), facilitaire activa bij verkoop bedrijfspand lederz (80) en bij de verkoop van de Isebrandtheerd (441)
Totaal incidentele lasten		149.331	

Rechtmatigheidsverantwoording

Inleiding

Tot 2022 gaf de accountant naast de getrouwheid een oordeel over de rechtmatigheid van de gemeente. Met ingang van 2023 geeft het college van burgemeester en wethouders een rechtmatigheidsverantwoording af.

De gemeenteraad heeft hiervoor regels vastgelegd in de financiële verordening 2023.

Verantwoordelijkheid college van burgemeester en wethouders

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 4 oktober 2023 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag, omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op €39.986.100. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2023 van de Commissie BBV van november 2023.

Bevinding

Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

In de [paragraaf Bedrijfsvoering](#) is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de gemeenteraad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college van burgemeester en wethouders ook beschreven welke actie hij onderneemt, om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Wet Normering Topinkomens

De WNT is van toepassing op Gemeente Groningen. Het voor Gemeente Groningen toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2023 €223.000, zijnde het algemeen bezoldigingsmaximum.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling.

Gegevens 2023

bedragen x € 1

	C. Bronda	J. Spier
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01-31/12	01/01-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1

Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	154.283,12	126.720,78
Beloningen betaalbaar op termijn	22.579,44	21.049,56
<i>Subtotaal</i>	<i>176.862,56</i>	<i>147.770,34</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 223.000	€ 223.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.V.T.	N.V.T.
Bezoldiging	176.862,56	147.770,34
Het bedrag van de overschrijding, en	N.V.T.	N.V.T.
de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.V.T.	N.V.T.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.V.T.	N.V.T.

Gegevens 2022

bedragen x € 1

C. Bronda

J. Spier

Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01-31/12	01/01-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	148.710,86	118.561,45
Beloningen betaalbaar op termijn	22.894,56	21.104,64
<i>Subtotaal</i>	<i>171.605,42</i>	<i>139.666,09</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 216.000	€ 216.000
Bezoldiging	171.605,42	139.666,09

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2023 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Balans

Balans

Bedragen x 1.000 euro

Activa	31-12-2023	31-12-2022
Vaste Activa		
Immateriële vaste activa	8.689	6.555
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	8.389	5.874
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	300	680
Materiële vaste activa	1.514.358	1.445.436
waarvan economisch nut	825.005	822.655
waarvan economisch nut heffinggerelateerd	203.455	197.504
waarvan maatschappelijk nut	485.898	425.277
Financiële vaste activa	435.317	451.739
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	49.018	48.865
Leningen aan woningbouwcorporaties	45.506	52.172
Leningen aan deelnemingen	326.310	337.211
Leningen aan overige verbonden partijen	0	100
Overige langlopende leningen	14.482	13.391
Totaal Vaste Activa	1.958.363	1.903.730
Voorraden	49.664	44.317
Overige grond- en hulpstoffen	472	480
Onderhanden werk (incl. bouwgronden in exploitatie)	47.734	42.298
Gereed product en handelsgoederen	1.458	1.540
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar	255.826	194.146
Vorderingen op openbare lichamen	63.806	53.149
Overige verstrekte kasgeldleningen	28.250	3.500
Rekening courant verhouding niet-financiële instellingen*	21.354	16.015
Overige vorderingen*	69.962	81.865
Uitzettingen in 's Rijkschatkist met een looptijd < 1 jaar	72.454	39.618
Liquide middelen	1.778	4.813
Liquide middelen (kas,banksaldi)*	1.778	4.813
Overlopende activa	80.814	92.821
Nog te ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van de EU	2.892	10.200
Nog te ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van het Rijk	32.251	36.412

Nog te ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van overige overheden	14.769	19.086
Overige overlopende activa*	30.902	27.123
Totaal Vlottende Activa	388.082	336.097

Totaal Activa	2.346.445	2.239.827
----------------------	------------------	------------------

Totaal recht op verliescompensatie VPB	27	27
--	----	----

* Door een wijziging in de presentatie in boekjaar 2023 zijn de vergelijkende cijfers 2022 aangepast. Dit betreft een presentatie van kasgelden vanuit overige overlopende activa naar liquide middelen (17 duizend) en rekening courant gelden vanuit overige vorderingen naar rekening courant verhoudingen niet-financiële instellingen (16,01 miljoen).

Bedragen x 1.000 euro

	31-12-2023	31-12-2022
Vaste Passiva		
Eigen vermogen	307.290	280.956
Algemene reserve	43.894	48.753
Bestemmingsreserve	198.375	150.126
Saldo van de rekening	65.022	82.076
Vreemd vermogen	64.226	55.147
Voorzieningen	64.226	55.147
Vaste schuld	1.488.649	1.549.955
Obligatieleningen	202.500	242.500
Onderhandse leningen van binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen	20.000	20.000
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	1.003.858	1.027.638
Onderhandse leningen van openbare lichamen (art. 1a Wet Fido)	259.800	258.600
Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	1.260	1
Waarborgsommen	1.231	1.217
Totaal Vaste Passiva	1.860.165	1.886.058
Vlottende Passiva		
Vlottende schuld met een rentetypische looptijd < 1 jaar	279.654	197.576
Overige Kasgeldleningen	68.250	0
Banksaldi	1.733	0
Overige vlottende schulden	209.671	197.576
Overlopende passiva	206.626	156.193
Vooruit ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van de EU	1.803	1.833
Vooruit ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van het Rijk	169.846	120.429
Vooruit ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van overige overheid	8.620	3.830
Overige vooruit ontvangen bedragen	14.399	15.458
Verplichtingen	11.958	14.642

Totaal	Vlottende Passiva	486.280	353.769
Totaal	Passiva	2.346.445	2.239.827

Totaal borg en garantstelling	2.673.498	2.674.945
-------------------------------	-----------	-----------

Immateriële vaste activa

Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief (bedragen x 1.000 euro)	Boekwaarde 01-01-2023	Verschuiving	Vermeerdering	Bijdragen van derden	Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2023
Omschrijving:						
Stationsgebied	1.182	0	0	0	0	1.182
Stationsgebied Zuid	1.865	0	1.007	0	0	2.872
Sontplein (Arriva-locatie)	976	0	135	0	0	1.111
De Held III	876	0	297	0	0	1.173
Suikerzijde gebiedsontwikkeling	0	0	0	0	0	0
Travertijnstraat	208	0	221	0	0	429
Paddepoelsterbrug	293	0	556	0	0	849
Westpoort Fase II	176	-176	0	0	0	0
Nelfterrein	154	0	161	0	0	315
Hadera raadshuisplein Haren	0	274	63	0	0	337
Overig	144	-38	49	0	35	120
Totaal	5.874	60	2.489	0	35	8.389

In de kolom verschuiving is de overheveling van voorbereidingskredieten naar uitvoeringskredieten voor grondexploitaties verwerkt.

Bijdrage aan Activa van derden (bedragen x 1.000 euro)	Boekwaarde 01-01-2023	Vermeerdering 2023	Afschrijving 2023	Boekwaarde 31-12-2023	Rente 2023	Totaal kapitaallasten
Omschrijving						
Schouwborg	365	-338	26	0	5	31
Spp Engelbert	315		16	300	5	20
Totaal	680	-338	42	300	10	51

De Stadsschouwborg is teruggestuurd aan de Gemeente als overdracht van het Groninger Monumenten Fonds. Daarmee vervalt de grondslag voor de post Bijdrage in activa van derden.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa

(Bedragen x 1.000)	Boekwaarde 01-01-2023	Verschuiving gedurende het jaar	Investeringen	Desinvesteringen	Overige Waarde mutaties	Bijdragen van derden	Afschrijving 2023	Boekwaarde 31-12-2023
Gronden en terreinen	161.015	-15.301	480	574	6.794	0	0	152.414
Woonruimten	0	0	0	0	0	0	0	0

Bedrijfsgebouwen	585.037	-4.627	39.005	982	1.217	3.088	15.458	601.104
Grond, weg & waterbouwkundige werken	209.777	26	9.673	114	0	486	6.411	212.465
Vervoersmiddelen	18.649	0	4.091	92	1	22	2.897	19.730
Machines, apparaten en installaties	19.901	1.369	3.712	13	0	6	3.300	21.663
Overige materiële vaste activa	451.057	5.949	84.631	69	-464	17.159	16.963	506.982
Totaal materiële vaste activa	1.445.436	-12.584	141.592	1.844	7.548	20.761	45.029	1.514.358
waarvan economisch nut	822.655	-22.317	46.744	1.833	8.011	3.354	24.901	825.005
waarvan economisch nut heffinggerelateerd	197.504	0	13.052	11	-16	259	6.815	203.455
waarvan maatschappelijk nut	425.277	9.733	81.796	0	-447	17.148	13.313	485.898

In 2023 is totaal voor een bedrag van 141,6 miljoen euro geïnvesteerd. Daarnaast is er een bedrag van 45 miljoen afgeschreven op materiële vaste activa. Onder de categorie gronden en terreinen zijn ultimo 2023 in totaal 995 in erfpacht uitgegeven gronden voor een bedrag van 31,6 miljoen euro opgenomen. In de materiële vaste activa zijn verliesvoorzieningen getroffen (ultimo 2023 ad 31,8 miljoen euro) in het kader van strategisch bezit. Zie voor de nadere toelichting [de paragraaf Grondbeleid](#). Ultimo 2023 is er geen categorie warme grond.

De verschuiving gedurende het jaar ad 12,6 miljoen euro wordt met name veroorzaakt door overhevelingen van strategisch bezit van de materiële vaste activa naar voorraden onderhanden werk tegen bruto waarde. Daarnaast heeft een verschuiving binnen de materiële vaste activa plaatsgevonden door een mutatie Suikerzijde strategisch bezit naar investeringen openbare ruimte (overige materiële vaste activa).

De overige waardemutaties worden grotendeels gevormd door een vrijval van de verliesvoorzieningen naar aanleiding van taxaties. Er is in 2023 geen sprake geweest van duurzame waardeverminderingen.

De bijdragen van derden brengen wij conform het BBV in mindering op de investeringen. De bijdragen van derden wordt met name gevormd door binnenkomende subsidies.

Ten aanzien van de investeringen met maatschappelijk nut geldt dat vanaf 2017 activeren van deze investeringen verplicht is. Binnen de gemeente werden ook voor 2017 de investeringen geactiveerd. Om inzicht te geven in het deel van de activa dat volgens de oude systematiek is geactiveerd wordt de boekwaarde per 01-01 en 31-12 afzonderlijk vermeld. Per 1 januari 2023 bedraagt de boekwaarde van de investeringen met maatschappelijk nut van voor 1 januari 2017 298,5 miljoen euro. Ultimo 2023 is deze boekwaarde gedaald naar 284,4 miljoen euro.

Financiële activa

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen en leningen

FINANCIELE VASTE ACTIVA					
Omschrijving	Boekwaarde	Mutaties bij / Uitgeleend	Mutaties af / Aflossing	Boekwaarde	Rente
bedragen x 1.000 euro	1-1-2023	2023	2023	31-12-2023	2023
KAPITAALVERSTREKKINGEN					
Deelnemingen	51.794	791	0	52.585	801
Voorziening	-2.929	0	638	-3.567	-45
Totaal kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	48.865	791	638	49.018	756
UITGEZETTE GELDENINGEN					
Woningbouwcorporaties	52.172	0	6.666	45.506	1.641
Deelnemingen	337.211	4.700	15.600	326.311	6.339
Verbonden partijen	100	0	100	0	2
Overige langlopende leningen	14.392	3.645	3.197	14.840	568
Voorziening langlopende leningen	-1.001	642	0	-359	0
Totaal uitgezette langlopende leningen	402.874	8.987	25.563	386.298	8.550
Totaal Financiële vaste activa	451.739	9.778	26.201	435.316	9.306

De vermeerdering bij de deelnemingen heeft vooral betrekking op de overname van 100 % van de aandelen in GMF Prinsenhof BV van GMF NV voor 790 duizend euro.

De vermeerderingen bij de uitgezette geldleningen betreffen de omzetting van een kasgeldlening aan Euroborg NV in een langlopende lening (3,5 miljoen euro) en een trekking door Warmtestad BV op een kasgeldfaciliteit (1,2 miljoen euro).

De aflossingen betreffen hoofdzakelijk een eindaflossing van een fixlening aan Meerstad BV (14,75 miljoen euro). De overige aflossingen betreffen reguliere aflossingen.

Toelichting voorziening langlopende leningen

	saldo 01-01-2023	mutaties 2023	saldo 31-12-2023
St. stimulering Volkshuisvesting	915	-647	268
Lening U/G	86	5	91
Totaal	1.001	-642	359

De waarde van de leningen die via de Stichting stimulering Volkshuisvesting (SVn) lopen bedraagt op 31 december 2023 6,805 miljoen euro. Per lening is een risico indicatie gemaakt. Op basis daarvan moet het niveau van de voorziening 268 duizend euro bedragen. De verlaging heeft te maken met de verrekening van de door de gemeente van GMF NV overgenomen schulden bij de aankoop van panden en rechtspersonen in het kader van de opheffing van GMF NV. Het risico voor oninbaarheid van die leningen is daarmee verdwenen. Het risico is verschoven naar de boekwaarde van onze deelneming in GMF NV. Vandaar dat er met betrekking tot die deelneming op de bruto boekwaarde van 1,4 miljoen euro een voorziening gevormd is van 638 duizend euro.

Vorraden

Onderhanden werk

In de post 'Onderhanden werk' staan de Bouwgronden in exploitatie (BIE-gronden) met de slotgecalculeerde complexen en de bouwrijpe kavels. Deze zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken). Rente op grondexploitaties wordt geactiveerd en is daarmee ook onderdeel van de vervaardigingsprijs. In de jaarrekening is een uitgebreide verantwoording te vinden in paragraaf 7: [Grondbeleid](#)

Mutaties vanwege inhoudelijke ontwikkelingen grondexploitatie

Binnen de grondexploitaties zijn de verliesvoorzieningen met 15,8 miljoen euro afgenomen. Daarnaast is er 1,8 miljoen euro aan tussentijdse winsten genomen.

Boekwaarden

In onderstaand tabel worden de boekwaarden per 01-01-2023, de mutaties van het jaar 2023 en de boekwaarde per 31-12-2023 weergegeven. De boekwaarde van de actieve BIE gronden is 13,1 miljoen euro lager geworden. Door de slotcalculatie van de Grote markt is de boekwaarde verschoven van de actieve naar de inactieve BIE-gronden. Daarnaast is de verliesvoorziening afgewikkeld

Onderhanden werk				
bedragen x 1.000 euro	Boekwaarde 1-1-2023	Verschuivingen	Vermeerderingen /Verminderingen	Boekwaarde 31-12-2023
BIE-gronden	159.959	-23.505	10.343	146.797
Inactieve-BIE gronden	-2.433	23.719	-22.807	-1.521
Bouwrijpe kavels	2.621	0	-32	2.589
Totaal	160.147	214	-12.496	147.865

Nog te realiseren kosten en opbrengsten

In onderstaande tabel staan de geraamde kosten en opbrengsten van de BIE-gronden. Dit is exclusief de slotcalculaties. De geraamde kosten bestaan vooral uit bouw- en woonrijp maken, plankosten en rentelasten. De geraamde opbrengsten bestaan vooral uit geraamde grondverkoop en bijdragen.

BIE-gronden				
(bedragen x 1.000 euro)	Boekwaarde 31-12-2023	Geraamd nog te realiseren kosten	Geraamd nog te realiseren opbrengsten	Totaal exploitatie begroting
BIE-gronden				
Subtotaal woningbouwlocaties	51.831	66.704	-50.211	68.324
Subtotaal bedrijvenlocaties	43.522	57.804	-107.578	-6.252
Subtotaal kantoren, gemengd	51.444	33.156	-27.153	57.447
Totaal	146.797	157.664	-184.942	119.519

Voorzieningen

Gedurende de afgelopen jaren heeft de raad ter dekking van verwachte tekorten op gebiedsontwikkelingen middelen beschikbaar gesteld conform de daarvoor geldende regelgeving inzake het treffen van verliesvoorzieningen bij negatieve grondexploitaties. Hiervoor zijn voorzieningen getroffen ter hoogte van het verlies op contante waarde. Per 31 december 2022 was per saldo voor 117,8 miljoen euro aan voorzieningen getroffen. Over de voorzieningen wordt jaarlijks 2% rente bijgeschreven. Op 31 december 2023 was door het bijschrijven van de rente en de afwikkeling van de verliesvoorziening slotgecalculeerde Grote Markt in totaal 95,7 miljoen euro beschikbaar aan verliesvoorzieningen. De ontwikkelingen binnen de grondexploitatie Europapark zorgen voor een nadelig resultaat van 6,1 miljoen euro. De benodigde verliesvoorzieningen voor alle negatieve grondexploitaties nemen daarom per saldo totaal met 8,3 miljoen euro toe.

BIE-gronden			
	Beschikbare voorziening 2023 (index 2%)	Benodigde voorziening 2023	Mutatie 2023
bedragen x 1.000 euro			
Volkshuisvesting, stedelijke vernieuwing			
Ciboga	-28.036	-28.483	448
Oosterhamrikzone	-23.673	-24.886	1.213
Hart van Ten Boer	-128	-74	-54
Nije Buurt Ten Post	-122	-211	90
Friesestraatweg 181	-1.085	-1.038	-47
KET Woonschepenhaven	0	-420	420
Economie en werkgelegenheid			
Roodehaan	-1.934	-2.045	111
Kantoren gemengd			
Europapark	-34.726	-40.827	6.102
Haren Nesciopark	-246	-71	-175
Alo-locatie	-5.797	-5.987	190
Totaal	-95.745	-104.042	8.297

Winsten

Met ingang van 2017 geldt, op basis van de BBV, de percentage of completion methode (POC-methode) voor (voortijdige) winstnemingen. In de POC-methode worden de winsten genomen naar rato van gerealiseerde opbrengsten en kosten. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie op betrouwbare wijze zijn ingeschat en de winsten van het project naar de gemeente vloeien. Vanwege planaanpassingen en toegenomen kosten (kostenstijgingen) kan het echter voorkomen dat eerder genomen winsten weer terug moeten vloeien naar de plannen. In 2023 is er daarom per saldo voor 1,8 miljoen euro aan tussentijdse winsten genomen. Zie onderstaande tabel.

Tussentijdse winstneming	
bedragen x 1.000 euro	31-12-2023
Volkshuisvesting, stedelijke vernieuwing	
Reitdiep fase 3&4	665
Haren Stationsgebied	-32
Theda Mansholtlocatie	127

<i>Economie en werkgelegenheid</i>	
Eemspoort	-98
Zernike	671
Westpoort fase 1	478
Westpoort fase 2	10
Totaal	1.822

Vorderingen

Vorderingen op openbare lichamen

Vorderingen op openbare lichamen		
(bedragen x 1.000 euro)	31-12-2023	31-12-2022
Te vorderen vennootschapsbelasting	3.488	3.105
Te vorderen ondernemers BTW	10.515	8.107
Te vorderen BTW compensatiefonds	44.208	37.375
Debiteuren openbare lichamen	5.595	4.562
Totaal	63.806	53.149

Overige vorderingen

Overige vorderingen		
(bedragen x 1.000 euro)	31-12-2023	31-12-2022
Debiteuren	49.580	57.210
Dubieuze debiteuren - Voorziening	-15.510	-18.347
Fiets privé	42	63
Overige vorderingen	35.849	42.939
Totaal	69.962	81.865

De post "debiteuren" is opgebouwd uit belasting- en uitkeringsdebiteuren (32,7 miljoen euro), overige debiteuren (16,8 miljoen euro) en incasso onderweg (42 duizend euro).

Voorziening dubieuze debiteuren

Het saldo van de belastingdebiteuren bedraagt 10,9 miljoen euro. Op basis van ouderdomsanalyse over de jaren heen wordt een percentage als oninbaar beschouwd waarbij rekening wordt gehouden met de incidentele afwijkingen in opgelegde aanslagen. Het saldo van de voorziening dubieuze belastingdebiteuren bedraagt 705 duizend euro op 31-12-2023.

Inzake het saldo "overige debiteuren" wordt gekeken naar de ouderdom van de vorderingen en op basis van een vastgesteld percentage een bedrag voor oninbaarheid berekend. Daarnaast wordt op basis van de beoordeling van individuele issues met vorderingen het bedrag in de voorziening indien nodig bijgesteld. Dit is in onderstaande tabel verwerkt. Het saldo naar ouderdom is als volgt opgebouwd:

Voorziening dubieuze debiteuren	Openstaand	% Voorziening	
< 3 maanden	11.763	0%	8
3-6 maanden	634	5%	45
6-12 maanden	1.601	10%	323
1-2 jaar	1.117	50%	338
> 2 jaar	1.700	100%	426
	16.815		1.140

Voorziening dubieuze debiteuren uitkering- debiteuren

De voorziening dubieuze debiteuren voor uitkeringsdebiteuren wordt bepaald op basis van ervaringscijfers over de afgelopen 5 jaar met betrekking tot oninbaarheid per soort vordering, gecombineerd met de uitkomst van het onderzoek dubieusheid door middel van een steekproef op de openstaande vorderingen van 5 jaar en ouder. De onderverdeling van de debiteurenpositie met de voorziening is als volgt:

Voorziening dubieuze debiteuren	Openstaand saldo	benodigde voorziening
< 2 maanden	746	461
2-3 maanden	290	205
3-6 maanden	994	644
6-12 maanden	1.746	1.187
> 1 jaar	18.138	11.084
	21.915	13.580

Liquide middelen

Liquide middelen	31-12-2023	31-12-2022
(bedragen x 1.000 euro)		
Kassaldo	204	259
Banksaldi	1.574	4.554
Totaal	1.778	4.813

Schatkistbankieren (bedragen x 1.000 euro)	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Begrotingstotaal 2023	1.153.535	1.153.535	1.153.535	1.153.535
Drempelbedrag schatkistbankieren	11.307	11.307	11.307	11.307
Tegoeden rekeningen courant	0	0	0	0
Ruimte onder de drempel	11.307	11.307	11.307	11.307

Gemeenten zijn verplicht om overtollige liquide middelen aan te houden op een bankrekening van het Rijk (schatkistbankieren). Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen is er een drempelbedrag, afhankelijk van het begrotingstotaal, dat buiten de schatkist mag worden gehouden. In 2023 zijn we binnen de wettelijke norm gebleven. Over de tegoeden die zijn uitgezet bij het Rijk, hebben we in 2023 een rentevergoeding van 1,1 miljoen euro ontvangen. Eind 2023 hadden we 72,5 miljoen euro uitstaan bij het Rijk. Zie ook [Paragraaf 5: Financiering](#) voor een nadere toelichting op het schatkistbankieren, renterisico en kasgeldlimiet.

Op basis van de aangegane Financieringsovereenkomst (Krediet- en Depotarrangement) heeft de Gemeente Groningen een kredietlimiet van 15 miljoen euro.

Overlopende activa

Overlopende activa		
(bedragen x 1.000 euro)	31-12-2023	31-12-2022
Nog te ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van de EU	2.892	10.200
Nog te ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van het Rijk	32.251	36.412
Nog te ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van overige overheden	14.769	19.086
Overige overlopende activa	30.902	27.123
Totaal	80.814	92.821

NOG TE ONTVANGEN BEDRAGEN VAN RIJK EN EU (ex art.40a)

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Saldo 31-12-2022	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo 31-12-2023
<i>EU</i>				
Horizon 2020 Europe	14	7	2	19
Interreg North West Europe	4	0	4	0
Interreg VB North Sea Region Programme	53	82	49	86
REACT-EU	9.719	0	9.719	0
VSO/Pro (ESF+ 2021-2027)	409	2.756	409	2.756
Overig	0	31	0	31
Totaal EU	10.200	2.876	10.184	2.892

Rijk

Aanpak voor personen met verward gedrag	148	0	148	0
Batch 1588 2e tranche	0	4.294	0	4.294
BBZ 2004	315	19	100	234
Beschermd wonen	202	0	165	37
Bijdrage scholenprogramma medeoverheden	1.663	0	135	1.528
Bijzondere Bijstand	36	18	0	54
Dividendbelasting	180	0	181	0
Gemeentefonds	15.489	0	15.489	0
Koers en kansen 3Noord	0	12	0	12
Lage Inkomensvoordeel (LIV)	375	48	0	423
Landelijke aanpak adreskwaliteit	32	25	0	56
SPUK meerj. aardbevingsgebied	0	23	0	23
Min regel heroïnebehandeling	0	74	0	74
Nationaal Programma Groningen	0	46	0	46

Noodopvang COA	0	23.333	0	23.333
Opvang ontheemden Oekraïne	17.200	115	17.200	115
Participatiewet	54	3	0	57
Regulering aanpak voortijdige schoolverlaters	0	177	0	177
Regionaal MobiliteitsTeam	0	25	0	25
Rijksleges	1	0	1	0
Sociaal-emotionele onderst.	33	0	33	0
SPUK Gedupeerde toeslagenprobleem	403	158	0	561
SPUK Sport	320	429	0	749
SPUK Verbetering sociale cohesie	0	52	0	52
TOZO	-42	47	0	5
Overig	3	398	3	398
Totaal Rijk	36.412	29.296	33.458	32.251

Nog te ontvangen bedragen

Op de post nog te ontvangen bedragen staan de opbrengsten die we in 2023 als baten hebben opgenomen in de exploitatie, maar die we nog niet hebben ontvangen. De nog te ontvangen bedragen hebben we verdeeld over de diverse overheden. In de bovenstaande tabel worden de nog te ontvangen bedragen van de EU, het Rijk en overige Nederlandse overheden nader uitgesplitst. Nog te ontvangen bedragen van andere instellingen worden onder overige vorderingen verantwoord.

Overige overlopende activa

Onder de overige overlopende activa vallen de bedragen die we vooruit hebben betaald. Dat zijn betalingen die we in 2023 hebben gedaan die betrekking hebben op de jaarschijf 2024 en verder.

Toelichting onzekerheid eigen bijdrage Wmo

Aan mensen die een maatwerk voorziening ontvangen in het kader van de Wmo, wordt een eigen bijdrage opgelegd. De wetgeving heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatievoorziening van het CAK naar ons is beperkt. Hierdoor kunnen wij niet altijd de juistheid en volledigheid op persoonsniveau en op totaal niveau van de eigen bijdragen vaststellen. In de kadernota rechtmatigheid 2023 van de commissie BBV geeft de commissie aan dat de wetgever in feite bepaald heeft dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid en het naleven van het voorwaarden criterium bij de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat de gemeente bij de verantwoording van deze eigen bijdragen steunt op de informatie van het CAK en niet zelfstandig geheel sluitend de juistheid, volledigheid en rechtmatigheid van de eigen bijdragen hoeft te controleren. In de jaarrekening is dus sprake van een onzekerheid ten aanzien van deze eigen bijdragen met een totale omvang van 1,7 miljoen euro, ook al ligt de oorzaak hiervan niet bij ons.

Eigen vermogen

Eigen Vermogen					
(bedragen x 1.000 euro)	Saldo 1-1-2023	Resultaat vorig jaar	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2023
Algemene reserve	48.753	46.862	16.218	67.940	43.894
Bestemmingsreserve	150.126	35.214	31.878	18.843	198.375
Totaal	198.880	82.076	48.096	86.784	242.269

Voor een uitgebreide detaillering en beschrijving van de reserves wordt verwezen naar het overzicht [Reserves](#).

Het totaal saldo van de reserves is toegenomen van 198,9 miljoen euro naar 242,3 miljoen euro. De reserves zijn onderverdeeld in de algemene reserve en diverse bestemmingsreserves.

Gerealiseerd resultaat		
(bedragen x 1.000 euro)	31-12-2023	31-12-2022
Gerealiseerd Resultaat	65.022	82.076

Dit is het voordelige resultaat over 2023. Voor een specificatie wordt verwezen naar het onderdeel [Financieel beeld](#).

Vorzieningen

(bedragen x 1.000 euro)	31-12-2023	31-12-2022
Totaal Voorzieningen	64.226	55.147

Voor een uitgebreide detaillering en beschrijving van de voorzieningen wordt verwezen naar het overzicht [Voorzieningen](#).

Langlopende schulden

Geldleningen

GELDLeningen

Opgenomen geldleningen	Boekwaarde	Opgenomen	Aflossing	Boekwaarde	Rente
Omschrijving (bedragen x 1.000 euro)	1-1-2023	2023	2023	31-12-2023	
Obligatieleningen	242.500	0	40.000	202.500	3.171
Binnenlandse pensioenfondsen en verzekeraars	20.000	0	0	20.000	20
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	1.027.638	40.000	63.779	1.003.859	19.870
Openbare lichamen	258.600	1.200	0	259.800	3.961
Overige binnenlandse sectoren	1	1.259	0	1.260	0
Buitenlandse instellingen	0	0	0	0	0
Totaal opgenomen langlopende leningen	1.548.738	42.459	103.779	1.487.419	27.022

Eind 2023 hebben we een consolidatielening aangetrokken van 40 miljoen euro en hebben we ten behoeve van Warmtestad BV een (gematchte) lening aangetrokken van 1,2 miljoen euro. Begin 2024 is de overname van de leningen van het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn) afgerond, groot 1,3 miljoen euro. De leningen zijn overgenomen door de gemeente Groningen wegens het opheffen van het Groninger Monumentenfonds NV. Van de aflossingen zijn 85 miljoen euro eindaflossingen en de rest reguliere.

Waarborgen

WAARBORGsOMMEN

bedragen x 1.000 euro	Boekwaarde	mutatie	Boekwaarde
	1-1-2023	2023	31-12-2023
- gemeente grond/ vergunningspas parkeren	1.053	79	1.132

-Benzinepasjes	16		16
-Toegangspasjes/sleutels	148	-65	83
Totaal waarborgsommen	1.217	14	1.231

De gemeente vraagt voor diverse werkzaamheden waarborgsommen, die na afloop met de werkelijk gemaakt kosten worden verrekend. Ook wordt bij tijdelijk gebruik van gemeentegrond een waarborg verlangd en worden sleutelgelden gevraagd voor toegangspasjes bij Sport050. De mutatie 2023 bij Toegangspasjes wordt veroorzaakt door het feit dat Sport050 een nieuw systeem gebruik waarbij de polsbandjes zijn afgeschaft en vervangen voor een koop versie.

Kortlopende schulden

Netto vlottende schulden < 1 jaar (bedragen x 1.000 euro)	31-12-2023	31-12-2022
Overige kasgeld leningen	68.250	
Bank- en girosaldo	1.733	
Overige vlottende schulden	209.671	197.576
Totaal	279.654	197.576

Overige schulden

Hieronder worden de kortlopende schulden aan publiekrechtelijke lichamen, aangegane verplichtingen en crediteuren derden opgenomen.

Overlopende passiva

Overlopende passiva (bedragen x 1.000 euro)	31-12-2023	31-12-2022
Verplichtingen	11.958	14.642
Vooruit ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van de EU	1.803	1.833
Vooruit ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van het Rijk	169.846	120.429
Vooruit ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van overige overheden	8.620	3.830
Overige vooruit ontvangen bedragen	14.399	15.458
Totaal	206.626	156.193

VERLOOPOVERZICHT PASSIVA EX. ART 49B

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Saldo 31-12-2022	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo 31-12-2023
<i>EU</i>				
EC2 subsidie	21	0	2	19
HEAVENN	812	0	33	779
Horizon 2020 Europe	599	0	257	342
Interreg North West Europe	0	107	0	107

Interreg VB North Sea Region Programme	115	0	77	38
LIFE Programme	233	14	0	247
NASCCCELERATE	53	0	0	53
VSO/Pro (ESF+ 2021-2027)	0	158	0	158
Overig	0	61	0	61
Totaal EU	1.833	340	370	1.803

Rijk

3e tranche uitvoering NPG	2.721	0	296	2.425
Aanpak energiearmoede	6.879	1.612	0	8.491
Ambulancedienst	0	29	0	29
Batch 1588 2e tranche	9.928	0	9.929	-1
Batch 1588 2e tranche SNN	971	6.360	72	7.259
BBZ 2004	322	58	245	135
Bekostiging Landelijke Vreemdelingenvoorzieningen	167	337	0	504
Beschermd wonen	25	0	25	0
Besluit bijstandverlening	3.505	0	901	2.604
Bijdrage scholenprogramma mede overheden	128	0	0	128
Fonds podiumkunsten	0	173	0	173
Geweld hoort nergens thuis	136	0	159	-23
GGZ Project Zorginnovatie door eHealth	80	0	80	0
Inhalen COVID-19 onderwijsvertraging	1.212	0	322	890
Innovatiemiddelen	350	0	0	350
Interreg VB North Sea Region Programme	25	0	25	0
Koers en kansen 3Noord	59	0	59	0
Min regel heroïnebehandeling	87	0	87	0
Nationaal Programma Groningen	13.896	0	1.640	12.256
Noodopvang COA	0	1.200	0	1.200
OAB 2019-2022	1.072	266	0	1.338
Reg. Stimulering VVM 22-23	603	0	0	603
Regeling klimaat en energiebeleid	0	1.037	0	1.037
Regeling reductie energiegebruik	200	0	0	200
Regeling veilig en duurzaam verkeersinfrastructuur	2	0	0	2
Regiodeals 3e tranche	7.599	586	4.668	3.517
Regulering aanpak voortijdige schoolverlaters	788	198	89	897
RVO inzake mijnbouwschade	60	19	0	79
Sanering verkeerslawaaï	1.026	226	23	1.229
Sociaal-emotionele onderst.	0	232	0	232
SPUK Aardbevingsgebied Groningen	700	0	700	0
SPUK Bodem 2023	0	826	0	826

SPUK controle coronatoegang	444	0	444	0
SPUK Doorontwikkeling expertisecentra jeugdhulp	3.719	0	1.880	1.839
SPUK GALA	0	787	0	787
SPUK Georganiseerde jeugdcriminaliteit	1.000	1.119	0	2.119
SPUK herstructurering VHV	10.462	0	7	10.455
SPUK Huisvestiging kwetsbare doelgroepen	174	0	166	8
SPUK Impuls jongerencultuur	204	91	0	295
SPUK Intelligente verkeersinstallaties	0	113	0	113
SPUK IZA-doelen 2023-2026	0	770	0	770
SPUK Kansrijke Wijk Groningen	0	2.585	0	2.585
SPUK Lokale aanpak isolatie	0	2.958	0	2.958
SPUK Lokale preventieakkoorden	26	0	25	1
SPUK meerj. aardbevingsgebied	255	3.123	0	3.378
SPUK meerjaren RHA 2023	0	1.992	0	1.992
SPUK Meerjaren verstrekking aardbevingen	0	6.062	0	6.062
SPUK MEOZ	0	225	0	225
SPUK NPG	4.381	7.178	1.208	10.351
SPUK Proef aardgasvrije wijken	2.950	0	338	2.612
SPUK radicalisering 2022	334	50	0	384
SPUK Randvoorwaardelijke functies jeugdhulp	0	2.728	0	2.728
SPUK spec func huisel geweld	39	0	0	39
SPUK Sport	0	1.688	0	1.688
SPUK Startbouwimpuls	0	1.651	0	1.651
SPUK Tijdelijke ondersteuning toezicht en handhaving	556	0	556	0
SPUK Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheffing	656	401	0	1.057
SPUK vastgoedtr. jeugd 21-24	1.037	0	178	859
SPUK Vastgoedtransitie jeugdhulp	1.555	0	578	977
SPUK Ventilatie in scholen	1.194	0	402	792
SPUK Verbetering sociale cohesie	7.687	6.059	0	13.746
SPUK Vergroten van beschikbaarheid van acute jeugd-ggz capaciteit	873	0	784	89
SPUK versterken cliëntond.	50	51	50	51
SPUK Woningbouw korte termijn	0	21.146	0	21.146
SPUK Woningbouwimpuls	26.217	0	1.685	24.532
Subsidie RIO IPTA AJB	417	272	0	689
Subsidieregeling duurzaam maatwerk	298	719	0	1.017
Subsidieregeling instandhouding monumenten	29	424	0	453
TOZO	459	0	120	339
Versterken en verduurzamen aardbevingsgebied	794	46	0	840
Volwasseneducatie	421	672	0	1.093
VSO/Pro (ESF+ 2021-2027)	0	12	0	12

Wet inburgering gemeentedeel	1.616	958	0	2.574
Overig	34	127	7	154
Totaal Rijk	120.429	77.166	27.749	169.846

Overige Nederlandse overheden

Aanpak voor personen met verward gedrag	0	15	0	15
Beschermd wonen	0	381	0	381
Cultuurhistorie in RO	5	0	5	0
DOEN - kansrijke start	44	0	20	24
Flexpoolsubsidie	31	0	31	0
Healthy ageing – LEGrO	56	0	5	51
Impulsregeling klimaatadaptie	0	1.583	0	1.583
Kansrijk opleiden scholing	1.210	0	1.136	74
Kardings ontzet	78	0	7	71
Leefbaarheid Groningen	277	0	166	111
Music meet Tech	10	0	10	0
Nationaal Programma Groningen	0	376	0	376
OGGz	0	397	0	397
OHBA (COA)	0	647	0	647
Programma aardgasvrije wijken	57	0	57	0
Psychisch Kwetsbare personen	40	0	40	0
Regiospecifiek pakket (RSP)	0	827	0	827
RVO inzake mijnbouwschade	9	0	9	0
SAN kansen voor vakmanschap	258	0	190	68
SIM regeling	23	0	0	23
Sociale participatie	75	0	75	0
SPUK flex inzet woningbouw	0	27	0	27
Uitwerking verstedelijking Groningen-Assen	7	0	7	0
Verduurzamen bedrijventerrein	0	65	0	65
Verkeer en vervoer Groningen	1.620	1.734	674	2.680
Werk in zicht	0	523	0	523
ZonMW	0	576	0	576
Overig	31	79	10	100
Totaal overige Nederlandse overheden	3.830	7.231	2.441	8.620
Totaal	126.092	84.737	30.560	180.269

Overige overlopende passiva

Hieronder vallen onder andere de bedragen die we nog moeten betalen. Het zijn kosten voor leveringen en diensten die in 2023 zijn geleverd, maar waarvoor we de factuur nog niet hebben ontvangen. We hebben de kosten wel in de exploitatie 2023 opgenomen. Afhandeling van deze bedragen vindt in 2024 plaats.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Meerjarige inkoopcontracten

In de categorie niet uit de balans blijkende verplichtingen worden de meerjarige inkoopcontracten met een resterende (geraamde) contractwaarde van 1 miljoen euro of hoger opgenomen.

Meerjarige inkoopcontracten > 1.000.000 euro

MEERJARIGE INKOOPCONTRACTEN > € 1.000.000

(bedragen € x 1.000) Omschrijving Domein	Resterende contract waarde	einde contract
Bedrijfsvoering	8.250	2024
Bedrijfsvoering	74.137	2025
Leefomgeving en ruimte	7.018	2025
Bedrijfsvoering	7.380	2026
Leefomgeving en ruimte	25.909	2026
Sociaal	2.133	2026
Bedrijfsvoering	1.407	2027
Leefomgeving en ruimte	33.667	2027
Leefomgeving en ruimte	24.259	2028
Bedrijfsvoering	4.015	2029
Bedrijfsvoering	1.449	2030
Leefomgeving en ruimte	40.331	2034
Leefomgeving en ruimte	5.558	2043

Renteswap

Rente swap	(bedragen x 1.000 euro)				
Tegenpartij	Onderliggende lening *	Variabel rente percentage	Vast rente percentage	Einddatum contract	Marktwaaarde
ABN-AMRO	1.163	6 mnds euribor	4,7525%	1-8-2031	-68
* Hoofdsom per balansdatum	1.163				

Ten behoeve van het afdekken van het renterisico op een langlopende lening met een variabele rente (zijnde de 6-maands Euribor) heeft de gemeente Groningen een renteswap afgesloten. Op grond van dit contract moet de gemeente Groningen over de hoofdsom van de langlopende lening een vaste rente betalen en ontvangt de gemeente Groningen een variabele rente over de hoofdsom van de Interest Rate Swap Vanilla.

Het contract kent geen verplichting om een onderpand voor de negatieve marktwaaarde aan te houden (margin call). Ook is er geen sprake van een clause waarbij de tegenpartij het contract kan opzeggen. De hedge-relatie is volledig effectief. Het betreft hier een ABN-AMRO Single A-rating met een negatieve marktwaaarde van 68 duizend euro.

Gewaarborgde geldleningen

Omschrijving (bedragen x 1.000 euro)	Hoofdsom	Restant 31-12-2022	Nieuwe gewaarborgde leningen	Totaal van de gewone en buitengewone aflossing	Restant 31-12-2023	Dekking
Achternvangpositie WSW	2.634.247	1.710.157	58.772	0	1.768.929	Indirect
Achternvangpositie WEW	1.152.000	728.000	0	57.000	671.000	Indirect
Garanties Startersfonds Triodos	1.146	141	0	19	122	100%
Garanties sportverenigingen	1.412	519	690	48	1.161	50%
Stichting Biblionet Groningen	1.000	806	0	18	788	100%
Stichting Elker	551	31	0	31	0	100%
Personeelshypotheek Haren	2.300	P.M.	0	0	P.M.	100%
Totaal gewaarborgde geldleningen	3.792.656	2.439.654	59.462	57.116	2.442.000	

Verantwoording achternvang algemeen

Zoals in de vorige jaren geven we de garantieomvang voor de achternvangpositie in de waarborgfondsen aan als het totaal van de borgstellingen die de waarborgfondsen hebben afgegeven en die aan ons gerelateerd zijn. We kunnen als achternvang aangesproken worden om samen met het Rijk renteloze leningen te verstrekken aan de waarborgfondsen als hun risicovermogen onvoldoende is. Als we renteloze leningen moeten verstrekken, heeft dit invloed op onze externe schuld en rentelast.

Achternvangpositie Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)

De Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) is in 1983 opgericht met als doel de toegang tot de kapitaalmarkt voor de deelnemende woningcorporaties te bevorderen. Tegen betaling van een borgstellingsvergoeding door de betreffende woningcorporaties biedt het WSW zekerheid aan geldgevers van die woningcorporaties voor de rente- en aflossingsverplichtingen van de geborgde geldleningen. Daarvoor beschikt het WSW over meerdere buffers. De laatste buffer bestaat uit de achternvang van Rijk en gemeenten, die indien nodig het WSW voorzien van renteloze leningen. Deze renteloze leningen worden terugbetaald als het vermogen van het WSW weer op voldoende peil is. De renteloze leningen worden verdeeld volgens de verhouding 50% Rijk, 25% schadegemeenten en 25% alle gemeenten op basis van het relatieve aandeel.

Achternvangpositie Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW)

De Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) is in 1993 opgericht. Tegen betaling van een premie kan een huizenkoper (de hypotheekgever) via NHG een rentevoordeel op een hypothecaire geldlening verkrijgen en worden de financiële risico's die samenhangen met deze lening beperkt. Het WEW beschikt hiervoor over een fondsvermogen dat is gevormd door de ontvangen premies. Indien dit fondsvermogen ontoereikend is, wordt aanspraak gemaakt op de achternvang van Rijk en gemeenten. Deze dienen het fondsvermogen aan te vullen met renteloze leningen, die door het WEW worden terugbetaald als het fondsvermogen door nieuwe premieontvangsten weer op peil is gebracht. Voor garanties die zijn afgegeven tot en met 31 december 2010 is sprake van 25% achternvang van de schadegemeenten. Aangezien er geen nieuwe leningen onder Groningse achternvang meer worden aangegaan en er op bestaande leningen wordt afgelost, zal dit bedrag jaarlijks verder afnemen.

Garantie Startersfonds Triodos

In juni 2016 heeft de raad besloten tot oprichting van een startersfonds in samenwerking met de Triodosbank. Door dit fonds worden initiatieven in de stad mogelijk gemaakt voor tijdelijk ruimtegebruik. Daardoor wordt de economische kracht van de stad versterkt. De Triodosbank verstrekt kredieten, met behulp van gemeentelijk geld worden zekerheden afgegeven.

Borgstellingen sportverenigingen

In juni 2016 heeft de raad de regeling garantstelling leningen breedtesport vastgesteld. Deze regeling wordt uitgevoerd in samenwerking met de Stichting Waarborgfonds Sport. Onder deze regeling worden borgstellingen afgegeven aan sportverenigingen met betrekking tot de financiering van (ver)bouw van accommodaties en dergelijke, waarbij zowel Stichting Waarborgfonds Sport als gemeente voor 50 % garant staan. De in de tabel vermelde bedragen betreffen alleen het aandeel van de gemeente in de garantstellingen. In 2023 is onder genoemde regeling een 50 % borgstelling van 250.000 euro afgegeven ten behoeve van uitbreiding van de padel- en tennisbanen van GLTV Cream Crackers, een 50 % borgstelling van 250.000 euro ten behoeve van een nieuw clubgebouw van MHC GHBS en een 50 % borgstelling van 190.000 euro ten behoeve van een nieuw clubgebouw van RKSVC Amicitia VMC.

Stichting Biblionet Groningen

De garantie is door de voormalige gemeente Ten Boer afgegeven vanwege de realisatie van huisvesting van de Bibliotheek.

Stichting Elker

Deze garantie betreft de bouw van een medisch kleuterdagverblijf in Haren. De lening is in 2023 volledig afgelost.

Personeelshypotheek Haren

In 2006 heeft de voormalige gemeente Haren haar personeelshypotheek portefeuille verkocht aan de Rabobank met garantie op de restant hoofdsom. In de kolom hoofdsom hebben wij de stand per 31 december 2013 (de laatst ontvangen en afgestemde opgave) vermeld. Die stand bedroeg 2,3 miljoen euro. Door de aflossingen sindsdien zal de werkelijke positie lager liggen.

Forward leningen

De gemeente heeft een forward lening aangetrokken. Het gaat om een bedrag van 35 miljoen euro dat gestort wordt in december 2025. Een deel van deze lening, te weten 25,9 miljoen euro, wordt door verstrekt aan Grondexploitatie Maatschappij Meerstad CV.

Reserves

Verloopoverzicht reserves

Naam reserve (bedragen x 1.000 euro)	Saldo 01-01- 2023	Resultaat vorig jaar	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12- 2023
Algemene Reserve	48.753	46.862	16.218	67.940	43.894
Algemene Bestemmingsreserve	10.852	27.148	10.991	4.731	44.260
Aandelen Essent NV	1.345				1.345
Afkoopsom onderhoud fietspad	449			23	426
Afkoopsommen erfpacht	13.516	-12			13.504
Begraafplaatsen	34	123	30	30	157
Bijdrage MFA de Wijert	1.621			43	1.578
Bovenwijkse infrastructuur	1.986				1.986
Cofinancieringinvesteringfonds	854	316	65	222	1.013
Duurzaamheid Scholen	263				263
Eemskanaalzone	7.897		600		8.497
Egalisatiereserve Instellingen	4.191		10.285	7.403	7.073
ESF	1.651			1.217	434
Esserberg	149			11	138
Extra Beleid	868	-14		200	654
Flankerend beleid	1.547			806	741
Fonds Energietransitie	2.000				2.000
Gebruiksovereenkomst voetbalverenigingen	38			6	32
Gresco	300	147			447
GrESCo aanpak 24 gebouwen	125				125
Grondzaken	11.369	4.141			15.510
Hergebruik grond	259	-19			241
Kunst op straat	225			2	223
Nieuw Raadhuis Haren	1.620			42	1.578
Nieuwbouw VMBO	753			100	653
Onderwijshuisvesting	7.959	-194	2.458	50	10.174
Openbaar Gebied	24				24
Realisering Speelvoorzieningen	11			11	0
Regio Specifiek Pakket ZZL	9.400				9.400
Reserve Kapitaallasten (BK)	30.457	1.290	4.777	342	36.182
Scholenfonds	2.767			71	2.696

SIF	18.283	1.073	610	472	19.494
Suikerzijde	0	999			999
Vastgoed verkoopopbrengsten tbv bezuinigingen	0				0
WarmteStad	60				60
Werk in zicht	2.143		2.061	604	3.600
Werkprogramma 2022-2025	6.587	216		2.208	4.595
Zernike College	8.524			251	8.273
Totaal	198.880	82.076	48.096	86.784	242.269

Toelichtingen op reserves

Omschrijving	Doel	Saldo 31-12-2023	Toelichting mutaties 2023	Beoordeling niveau
Algemene Egalisatiereserve (AR)	Deze reserve dient ter dekking van het opvangen van onvoorziene verliezen op de korte en lange termijn	43.894	In de primitieve begroting 2023 is een totaal bedrag van 16,218 miljoen euro aan de algemene reserve toegevoegd en 10,137 miljoen onttrokken. In 2023 is verder voor 10,940 miljoen aan de reserve onttrokken: Groninger Archieven (436 duizend euro), kamerverhuur (500 duizend euro), Jongerenparticipatie (50 duizend euro), Giro 555 Aardbeving donatie (238 duizend euro), Shelfish (40 duizend euro), Slavernijverleden (24 duizend euro), De Wingerd NSO (25 duizend euro), dierenartskosten minima (20 duizend euro), frictiebudget WIJ Samen (205 duizend euro), Transitie Informatiebeheer (854 duizend euro), Veiligheidsregio (2,153 miljoen euro), 2e Kamerverkiezingen 2023 (1,013 miljoen euro), voorziening spaarverlof (544 duizend euro), vernieuwing applicaties sociaal domein (4,100 miljoen euro), proceskosten belastingen (738 duizend euro). Vanuit de verwerking van de jaarrekening 2022 is het rekeningresultaat van 46,863 miljoen toegevoegd en voor de bestemmingsvoorstellen bij de jaarrekening is 46,863 miljoen euro onttrokken.	Voldoende
Algemene Bestemmings Reserve (ABR)	Deze reserve is voor bestemde middelen, waarvoor geen afzonderlijke bestemmingsreserve is ingesteld. Hierdoor is in één oogopslag duidelijk welke middelen meetellen voor het beschikbaar weerstandsvermogen (AR) en welke middelen bestemd zijn (ABR).	44.260	In de primitieve begroting 2023 is een bedrag van 4,496 miljoen euro onttrokken ter inzet voor de opgaven en oplossing van de werkconferentie september 2023 voor 4,363 miljoen euro en de regeling TOZO voor 133 duizend euro en is er een bedrag toegevoegd van 6,091 miljoen vanuit het Gemeentefonds vanwege het vervallen van de Behoedszaamheidsraming. Aan de reserve is verder nog een bedrag van 2,700 miljoen euro toegevoegd als reservering voor de energietoeslagen en 2,200 miljoen euro voor het meerjarenproject vervanging DaFinci. Aan de reserve is na de primitieve begroting nog een bedrag onttrokken voor de regeling TOZO (135 duizend euro) en voor huiselijk geweld (100 duizend euro). Vanuit de verwerking van de jaarrekening 2022 is een bedrag van 27,148 miljoen toegevoegd.	Voldoende
Aandelen Essent NV (BK)	Deze reserve dient als tegenwaarde ontvangen aandelen EGD bij overgang EGG naar EGD (nu: Essent).	1.345	Er hebben geen mutaties plaats gevonden	Voldoende
Beklemd reserve kapitaallasten	Deze beklemd reserve dient ter dekking van kapitaallasten	36.182	Er is 4,777 miljoen euro toegevoegd voor: gebouw van Vrijdag St.Jansstraat (1,493) Gresco (160) Verkeersveiligheid (700) Fietsstrategie (325), Speelvoorzieningen (15) Brugstraat Munnekeholm (350) Silkeborgweg pand lederz (1,454) Leefkwaliteit (30) Van Houten (250). Vanuit het rekeningresultaat 2022 is 4,187 miljoen euro toegevoegd voor Leefkwaliteit (656) en Binnenstad (4,122) en 2,897 miljoen euro onttrokken voor Stadhuis (62) en Grote Markt (2,835). Verder is er 342 duizend euro onttrokken voor Stadhuis (38), sportpark de Kring (11), van Lenneplein (13) Speelvoorzieningen (86), Heesterpoort (56) Kunstwerf Bloemensingel (6), Gele stenen binnenstadbestrating (12) Woldjerspoor (37) ICT module DaFinci (33) Lammetjesplein (30) Skatebaan (20).	Voldoende
Openbaar Gebied	Deze reserve dient ter dekking van kosten inrichting openbaar gebied	24	Er hebben geen mutaties plaats gevonden	Voldoende

Wijkwethouderschap (gebiedsgericht werken)(EB)	Deze reserve dient om middelen die worden ingezet voor het wijkwethouderschap hetgeen onderdeel is van de gemeente brede beweging om meer gebiedsgericht, dicht bij de burger en partijen, te gaan werken.	654	Er is 14 duizend euro onttrokken vanuit het rekeningresultaat 2022 en er is 200 duizend euro onttrokken voor 'Bij Van Houten'.	Voldoende
Flankerend beleid	Deze reserve dient voor herplaatsing van medewerkers in het kader van de bezuinigingsoperatie.	741	Er is 806 duizend euro onttrokken voor de afronding van het reorganisatiebesluit informatiebeheer	Voldoende
Afkoopsom onderhoud fietspad Stadsweg	Deze reserve dient ter dekking van de kosten van het jaarlijks onderhoud aan de Stadsweg Ten Boer	426	Op basis van de primitieve begroting is 23 duizend euro uit de reserve gehaald.	Voldoende
Begraafplaatsen	Deze reserve dient ter dekking van toekomstige ruimingskosten en voor het opvangen van (kleine) verschillen in de inkomsten en uitgaven op de exploitatie begraafplaatsen.	157	Vanuit de verdeling van het rekeningresultaat 2022 is 123 duizend euro toegevoegd en in de primitieve begroting is 30 duizend uit de reserve gehaald.	Voldoende
Realisering Speelvoorzieningen	Deze reserve dient ter dekking van kosten realisering speelvoorzieningen.	0	Er is dit jaar 11 duizend euro onttrokken voor het realiseren van speelvoorzieningen	Voldoende
WarmteStad	Deze reserve dient ter dekking van het risico van het hebben van een rekening courant-verhouding met WarmteStad BV	60	Er hebben geen mutaties plaats gevonden	Voldoende
Fonds Energietransitie (BK)	De beschikbare reserve vormt een substantieel startkapitaal en maakt mogelijk dat het fonds versneld ingericht kan worden. Gezien de grote opgave onderzoeken we de meest effectieve wijzen	2.000	Er hebben geen mutaties plaats gevonden	Voldoende

	waarop de reserve ingezet kan worden.			
Afkoopsommen erfpacht	Deze reserve dient voor het reserveren van afkoopsommen erfpacht. De ontvangen afkoopsom erfpacht wordt toegevoegd aan deze reserve tot maximaal de waarde van de uitgegeven kavel.	13.504	Vanuit de verdeling van het rekeningresultaat 2022 is 12 duizend euro uit de reserve gehaald.	Voldoende
Bovenwijkse infrastructuur grondexploitaties (BK)	Deze reserve is ingesteld om middelen die vrijkomen door activering van bovenwijkse voorzieningen in de grondexploitaties te reserveren	1.986	Er hebben geen mutaties plaats gevonden	Voldoende
Eemskanaalzone (BK)	Deze reserve dient voor het aanhouden van middelen als gevolg van marktwaardetoetsen. Middelen die vrijkomen doordat waardering van de strategische gronden en gebouwen worden opgeplust naar de waarde bij huidige bestemming op basis van een taxatie.	8.497	In de primitieve begroting is voor 600 duizend aan de reserve toegevoegd.	Voldoende
Grondzaken	Deze reserve dient ter vorming van een toereikende buffer voor het opvangen van schommelingen op de grondexploitaties.	15.510	Vanuit het rekeningresultaat 2022 is 4 miljoen euro toegevoegd aan de reserve.	Voldoende
De Suikerzijde (BK)	Deze reserve dient ter buffer voor het opvangen van risico's van de nieuwe gebiedsontwikkelingen Suikerzijde binnen de grondexploitaties en de beschikbare budgetten voor de gebiedsontwikkelingen	999	Er hebben geen mutaties plaats gevonden	Voldoende

Hergebruik grond	Deze reserve dient om vooruit ontvangen gelden voor de toekomstig te maken kosten te reserveren. Jaarlijks wordt het exploitatieresultaat verrekend met deze reserve.	241	Bij de verwerking van het rekeningresultaat 2022 is 18 duizend euro uit de reserve gehaald.	Voldoende
Regio Specifiek Pakket ZL	Deze reserve dient om projecten uit het Regio Specifiek Pakket Zuiderzeelijn (RSP-ZL) te financieren.	9.400	Er hebben geen mutaties plaats gevonden	Voldoende
SIF	Deze reserve is ingesteld voor nog niet uitgegeven (rijks)middelen voor toekomstige projecten.	19.494	In de primitieve begroting is 610 duizend euro aan de reserve toegevoegd en vanuit de verdeling van het rekeningresultaat 2022 is nog eens 1,073 miljoen euro toegevoegd. Verder is er 472 duizend euro onttrokken voor de Hoendiëpskade.	Voldoende
ESF	Deze reserve dient om vrijval van ESF- subsidie die de gemeente Groningen als centrumgemeente ontvangt te reserveren en wordt zoveel als mogelijk weer ingezet ter dekking van projecten	434	In de primitieve begroting is 1,217 miljoen euro uit de reserve gehaald.	Gezien de vaste lasten die uit deze reserve gedekt moeten worden is het saldo te laag. Daarom is het voorstel om het ESF resultaat 2023 aan de reserve toe te voegen.
Arbeidsmarktregio Werk in Zicht	De bestemmingsreserve heeft een bestedingsfunctie voor meerjarige projecten van de arbeidsmarktregio Werk In Zicht (WIZ). Doel van de reserve is om WIZ-middelen, zijnde regionale gelden van de arbeidsmarktregio (als cofinanciering) in te zetten op meerjarige WIZ-subsidieprojecten. De maximale omvang van de reserve is 5 miljoen euro.	3.600	In de primitieve begroting is 802 duizend euro onttrokken. Bij het tweede kwartaal is hierop 198 duizend euro gecorrigeerd, per saldo 604 duizend euro onttrokken. In het tweede kwartaal is verder 2,061 miljoen euro aan crisismiddelen toegevoegd.	Voldoende
Bestemmingsreserve werkprogramma 2022-2025	Deze bestemmingsreserve heeft een bestedingsfunctie voor het werk- en ontwikkelprogramma 2022 – 2025. Middels deze	4.595	Vanuit de verdeling van het rekeningresultaat 2022 is 216 duizend euro toegevoegd. In de primitieve begroting is 2,208 miljoen euro uit de reserve gehaald.	Voldoende

	reserve worden de aan het werk- en ontwikkelprogramma toegekende middelen meerjarig ingezet gedurende de duur van het programma ten behoeve van dit programma. De maximale omvang van de reserve is 9,3 miljoen euro.			
Gebruiksovereenkomst voetbalver	Deze reserve dient ter dekking van het fonds "Gebruiksovereenkomsten voetbalverenigingen" in Ten Boer. Op grond van de gebruiksovereenkomsten kunnen voetbalverenigingen een beroep doen op de gemeente voor groot onderhoud aan de accommodaties en de financiering van een aantal zaken op en rond de velden.	32	Jaarlijks worden vergoedingen verstrekt aan de 4 betrokken voetbalverenigingen. In totaal gaat het om 6 duizend euro.	Voldoende
Co financieringinvestering fonds	Deze reserve dient om de noodzakelijke uitbreiding en vervanging van gemeentelijke sportaccommodaties mogelijk te maken en om als gemeente via cofinanciering bij te kunnen dragen aan investeringen van sportverenigingen in sportaccommodatie	1.013	Vanuit de verdeling van het rekeningresultaat 2022 is 316 duizend euro aan de reserve toegevoegd. In de primitieve begroting is 97 duizend euro uit de reserve gehaald en in het eerste kwartaal nogmaals 125 duizend euro. Voor 2 projecten Bewegende Stad is totaal 65 duizend euro toegevoegd aan de reserve.	Voldoende
Esserberg (BK)	Deze bekleemde reserve dient ter dekking van een deel van de kapitaallasten van het investeringsproject 'renovatieplan sportpark Esserberg'.	138	De onttrekking in de primitieve begroting ad 11 duizend euro betreft een deel van de kapitaallasten.	Voldoende

Egalisatiereserve Instellingen ivm concernaccres	Betreft de egalisatiereserve die is ontstaan door het niet volledig toevoegen van de van het concern ontvangen indexatie in het betreffende jaar aan het subsidiebudget. Het verschil tussen de aan het subsidiebudget toegevoegde indexatiepercentage en de gemeentelijke compensatie wordt jaarlijks verrekend met deze reserve.	7.073	In de primitieve begroting is 7,583 miljoen euro aan de reserve toegevoegd en bij het tweede kwartaal nogmaals 2,702 miljoen euro nacalculatie accres. Vanuit de begroting 2023 is 6,270 miljoen euro onttrokken en in het tweede kwartaal nogmaals 1,133 miljoen euro nacalculatie accres.	Voldoende
Kunst op straat	Deze reserve dient voor het financieren van kunst bij nader te bepalen kunstprojecten in de openbare ruimte.	223	Voor de kunstopdracht Ring Zuid / Zuiderplantsoen is 2 duizend euro onttrokken.	Voldoende
Duurzaamheid Scholen	Deze reserve dient ter dekking van kosten voortvloeiende uit een nieuwe duurzaamheidsregeling voor scholen als gevolg van het Integraal Huisvestingsplan 2014-2017.	263	Er hebben geen mutaties plaats gevonden	Voldoende
Nieuw Raadhuis (BK)	Deze reserve dient ter dekking van een deel van de kapitaallasten van het nieuwe gemeentehuis.	1.578	In de primitieve begroting is 42 duizend euro uit de reserve gehaald.	Voldoende
Zernike College (BK)	Deze reserve dient ter dekking van de kapitaallasten van de nieuwbouw van het Zernike College.	8.273	In de primitieve begroting 2023 is een bedrag van 251 duizend euro onttrokken ter dekking van de kapitaallasten.	Voldoende
Bijdrage MFA de Wijert	Deze reserve dient ter dekking van de kapitaallasten van het project Multifunctionele Accommodatie De Wijert.	1.578	De onttrekking van 43 duizend euro is ter dekking van (een deel van) de kapitaallasten van het pand MFA de Wijert.	Voldoende

Gresco	Deze reserve dient als egaliseringsreserve voor de resultaten van Gresco	447	Vanuit de verdeling van het rekeningresultaat is 147 duizend euro toegevoegd.	De reserve dient als dekking om jaarlijkse schommelingen in de energiekosten op te kunnen vangen. De gemeenteraad heeft in 2022 het besluit genomen het plafond van de reserve op te heffen. Voor het jaar 2024 zal de gemeente Groningen haar inkoop van gas en elektriciteit opnieuw moeten aanbesteden. De verwachting is dat het benodigde energiebudget flink zal stijgen door de gestegen energieprijzen. Schommelingen in het verbruik zullen dan ook een grotere impact hebben, waardoor de reserve mogelijk niet toereikend zal zijn om dergelijke schommelingen op te vangen.
Gresco aanpak 24 gebouwen (BK)	Deze reserve dient voor de gedeeltelijke dekking van de kapitaallasten integrale aanpak 24 gebouwen	125	Er hebben geen mutaties plaats gevonden	De raming van toekomstige investeringen is bepalend geweest voor de omvang. Er zijn geen signalen op dit moment dat de reserve niet toereikend is.
Nieuwbouw VMBO	Deze beklemde reserve dient ter dekking van kapitaallasten	653	In de primitieve begroting is een bedrag van 100 duizend euro onttrokken ter dekking van kapitaallasten.	Het niveau van deze reserve is onvoldoende. Er moet nog een bedrag van 2,1 miljoen bijgestort worden. Daarvoor moeten wij het voormalige schoolgebouw aan de Travertijnstraat 12 verkopen. Zodra het pand verkocht is voor het beoogde bedrag, voegen wij de opbrengst toe aan deze reserve. Daarmee zou de reserve voldoende zijn. Dit is ook verwoord in het risico.

Onderwijshuisvesting	Deze reserve is voor het opvangen van risico's en het mogelijk maken van toekomstige investeringen.	10.173	In de primitieve begroting is 3,019 miljoen gestort waarop verder in het jaar 561 duizend euro is gecorrigeerd (verminderd) als gevolg van het actualiseren van de ramingen in de meerjarenbegroting 2024-2027 van het Vastgoedbedrijf. Vanuit de verdeling van het rekeningresultaat 2022 is 194 duizend euro uit de reserve gehaald. Verder is voor 'Bij Van Houten' een bedrag van 50 duizend euro onttrokken.	De dekking van de investeringen in onderwijshuisvesting vinden plaats uit de bestaande en reeds beschikbaar gestelde middelen voor onderwijshuisvesting en verder de extra beleidsmiddelen. Om de toereikendheid van de reserve onderwijshuisvesting te onderbouwen is een financieel sturingsmodel opgesteld, waarin alle toekomstige exploitaties en investeringen in het Integraal Huisvestingsplan voor een periode van 15 jaar inzichtelijk zijn gemaakt. De reserve is toereikend om de 1e tranche 2020-2023 van het IHP uit te voeren.
Scholenfonds (BK)	Deze reserve dient ter dekking van de kosten bouw nieuwe school	2.696	In de primitieve begroting is een bedrag van 71 duizend euro uit de begroting gehaald.	Voldoende
Totaal reserves		242.268		

Structurele onttrekkingen aan reserves

(beklemd reserves kapitaallasten)

naam reserve (bedragen x 1.000 euro)	2023		2024		2025		2026		2027	
	stort.	onttr.	stort.	onttr.	stort.	onttr.	stort.	onttr.	stort.	onttr.
Kapitaallasten Vrijdag St.Jansstraat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	206
Heesterpoort		56	56		56		56		56	56
Sportpark De Kring		11	3	3	3	3	3	3	3	3
Kunstwerf		6	6		6		6		6	6
Groene Wei			30		30		30		30	30
Revitalisering Stadhuis		38	38		38		38		38	38
Driebond Engelbert			37		37		37		37	37
Nieuwbouw iederz					37		37		37	37
MFA de Wijert		43	43		43		43		43	43
Esserberg		11	11		11		11		11	11
Scholenfonds		451	451		451		451		451	451
Nieuw Raadhuis Haren		42	42		42		42		42	42
Nieuwbouw VMBO		100	100		100		100		100	100
Zernike College		251	251		251		251		251	251
ICT modules vastgoedmanagement		33	31		0					
Van Lenneplan		13	13		13		13		13	13
Gele steentjes		12	12		12		12		12	12
Speelvoorzieningen		97	97		97		97		97	97
Skatebaan		20	20		20		20		20	20
Totaal	0	1184	0	1241	3	1247	3	1247	3	1453

Voorzieningen

Verloopoverzicht voorzieningen

Naam Voorziening (bedragen x 1.000 euro)	Saldo 01-01- 2023	Toevoeging	Onttrekking	Verschuiving	Vrijval	Saldo 31-12-2023
Achterstallig onderhoud wegen	236		112		125	0
Afkoop onderhoud begraafplaats	4.174	687	438			4.423
Afvalstoffenheffing	1.717	1.858				3.575
Euvelgunnerweg 17	297	21	24			294
Groot onderhoud gebouwen	19.067	5.366	1.778			22.655
Groot onderhoud Oosterpoort	467	846	219			1.094
Groot onderhoud sportaccommodaties (Europapark)	774			-774		0
Groot Onderhoud Welzijn	750	818	354			1.214
Juridische procedures	744		357		322	65
Legaat Andrea Elkenbracht	201		5			196
Nazorgvoorziening	65	50	62			53
Onderhoud bruggen en kunstwerken	49		49			0
Onderhoud cultuur gebouwen	2.234			-2.192		41
Onderhoud museum	2.421	478	599			2.300
Onderhoud panden kostprijsdekkende verhuur	0	752	107	2.966	369	3.242
Onderhoud parkeergarages	2.855	2.392	1.316			3.931
Onderhoud sportaccommodaties	4.256	2.317	1.973			4.600
Onderhoud Tennisvelden Ten Boer	134	10				144
Onderhoud vensterscholen	3.266	1.285	552			3.999
Pensioenen wethouders	5.292	153	249		862	4.333
Reorganisatie	1.984	1.748	1.030		269	2.433
Riolering groot onderhoud	1.017	1.218	462			1.773
Riolering vervangingsinvesteringen	532					532
vz achterstallig onderhoud	857		536			321
vz spaarverlof	1.025	1.867	97			2.795
Wachtgeld wethouders	734	16	331		205	213
Totaal	55.147	21.881	10.650	0	2.153	64.226

Toelichtingen op de voorzieningen

Omschrijving	Doel	Saldo 31-12-2023	Toelichting mutaties 2023
Groot onderhoud gebouwen	Deze voorziening dient om het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen te waarborgen. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	22.655	Voor het kernvastgoed gemeente Groningen, bedrijfspanden lederz en de gemeentewerf, brandweer en het gemeentehuis in Ten Boer is 4,745 miljoen euro gedoteerd en er is voor 1,750 miljoen euro onttrokken aan de voorziening. Voor kernvastgoed is 4 miljoen gedoteerd aan de voorziening, begroot was 2,9 miljoen. De toename komt door de dotatie aan de Silkeborgweg voor 390 duizend euro, hier was nog geen dotatie voor begroot. Daarnaast is voor de Duinkerkenstraat 45 voor 309 duizend euro gedoteerd vanwege onvoorziene projectbegeleidingskosten tijdens de renovatie, hier was in het meerjaren onderhoudsplan geen rekening mee gehouden. Daarnaast is 50 duizend extra gedoteerd voor het Zuiderdiep 96 vanwege niet begrote onderhoudswerkzaamheden. Begroot voor kernvastgoed was 6,2 miljoen euro aan onttrekkingen, hiervan is 1,7 miljoen gerealiseerd. De reden voor de forse onderschrijding is de Duinkerkenstraat 45 waar 1,5 miljoen euro aan onderrealisatie heeft plaatsgevonden, omdat deze werkzaamheden worden uitgevoerd bij de revitalisering in 2024-2025. Voor de Sontweg 10 is 1,2 miljoen euro minder aan planmatig onderhoud uitgevoerd, hier wordt met het oog op de toekomst waarin een nieuwe locatie wordt ontwikkeld voor de Veiligheidsregio, alleen het noodzakelijke onderhoud uitgevoerd. Voor het Zuiderdiep 96-98 is 0,5 miljoen euro minder aan onderhoud uitgevoerd, dit onderhoud schuift door naar 2024. Dit geldt ook voor de Trompsingel 29 (200 duizend euro) en het Hanzeplein (250 duizend euro). Bij de overname van de panden van het Gemeentelijke Monumentenfonds op 1 december 2023 door de gemeente Groningen zijn meerjarige onderhoudsplannen gemaakt voor de diverse panden. Dit resulteert in een jaarlijkse dotatie aan de onderhoudsvoorziening per pand. In 2023 heeft de eerste dotatie van 621 duizend euro plaats gevonden en is 29 duizend euro onttrokken.
Reorganisatie	Deze voorziening dient voor de dekking van kosten van boventaligheid als gevolg van reorganisaties. Bijvoorbeeld de vorming van het SSC. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 1a BBV	2.433	De hoogte van de voorziening is overeenkomstig het bestaande beleid per 31 december opnieuw bepaald. De onttrekking van 1,0 miljoen euro heeft betrekking op de frictiekosten 2023. Daarnaast was er sprake van een vrijval van 269 duizend euro als gevolg van geplaatste kandidaten, vrijvallende WW verplichtingen of anderszins. De dotatie van 1,7 miljoen euro is nodig om de voorziening ultimo 2023 weer op niveau te brengen. De hoogte van de voorziening is opgelopen, met name omdat door een reorganisatie op de afdeling DIV het aantal herplaatsingskandidaten is toegenomen.
Spaarverlof	Voorziening wordt gevormd ter dekking van het aangemerkt spaarverlof op het moment dat dit wordt opgenomen. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	2.795	Vanaf 2022 is het verplicht om een voorziening op te nemen voor het spaarverlof. De toename van het saldo aan uren spaarverlof in 2023 betekent een dotatie van 1,867 miljoen euro. Voor 97 duizend euro zijn er uren opgenomen, waarmee het totale saldo van de voorziening op 2,795 miljoen euro uit komt.
Pensioenen wethouders	Deze voorziening dient ter dekking van de pensioenlasten van voormalig wethouders (voor 2006). Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 1a BBV	4.333	Er is 249 duizend euro aan de voorziening onttrokken voor pensioenuitkeringen. Jaarlijks, aan het einde van het jaar, berekent een hierin gespecialiseerde derde partij de contante waarde van de verplichtingen voor de voorziening (waar de hoogte van de voorziening op gebaseerd moet zijn). Door een stijgende rente en de daaruit resulterende lagere contante waarde en wijzigingen in het deelnemersbestand heeft er een vrijval van 862 duizend euro plaatsgevonden. In de eindstand van de voorziening is tevens rekening gehouden met een indexering van de pensioenen conform de regelgeving rondom de wethouderspensioenen. Er is 153 duizend euro gedoteerd.
Wachtgeld oud wethouders	Deze voorziening dient voor de dekking van wachtgeldverplichtingen van oud-wethouders. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1a BBV	213	Voor 331 duizend euro is een beroep op deze voorziening gedaan voor lopende wachtgelduitkeringen. Ten gevolge van een lager beroep op wachtgeld door meerdere wethouders kon dit jaar 205 duizend euro vrijvallen. Er is 15 duizend euro gedoteerd.
Afkoop onderhoud begraafplaats	Deze voorziening dient voor het reserveren van ontvangen afkoopsommen van nabestaanden. Aanwending vindt plaats ten behoeve van het onderhoud van graven. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 2 BBV	4.423	De jaarlijkse dotatie is 371 duizend euro welke is toegevoegd aan de voorziening. Daarnaast zijn de dit jaar ontvangen afkoopsommen ad 4 duizend euro toegevoegd. De kosten van onderhoud van de graven waarvan het onderhoud is afgekocht komen ten laste van de voorziening. De onttrekking betreft 438 duizend euro. Om de voorziening op het gewenste niveau te houden is nog 311 duizend euro extra gedoteerd.

Afvalstoffenheffing	Deze voorziening dient voor het opvangen van prijschommelingen in het tarief van de afvalstoffenheffing. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 2 BBV	3.575	Er is een voordelig resultaat op de afvalstoffenheffing. Conform regelgeving wordt het resultaat gedoteerd aan de voorziening.
Onderhoud Bruggen en Kunstwerken	Deze voorziening dient om het onderhoud van bruggen en kunstwerken in de voormalige gemeente Ten Boer te waarborgen. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	0	Er is totaal 49 duizend euro onttrokken uit de voorziening en hierdoor staat de voorziening op 0.
Riolering groot onderhoud	De voorziening is bedoeld als dekking van het onderhoud op de langere termijn. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	1.773	De voorziening is in totaal met 756 duizend euro toegenomen. Er is voor 462 duizend euro aan uitgevoerde baggerprojecten onttrokken uit de voorziening. Deze baggerprojecten zijn in voorgaande jaren gedoteerd aan de voorziening. In totaal is er 1,218 miljoen euro gedoteerd aan de voorziening. Dit bestaat uit 365 duizend euro voor geplande baggerprojecten, die niet in 2023 gerealiseerd zijn, maar in 2024 volgen. Daarnaast is er een positief resultaat van 853 duizend euro gedoteerd aan de voorziening conform regelgeving.
Riolering vervangingsinvesteringen	Spaarbedragen voor toekomstige investeringen mogen in het riooltarief worden opgenomen als de eerste aanleg van uitbreidingsinvesteringen in de grondexploitatie is gedekt. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1d BBV	532	Er hebben geen mutaties plaatsgevonden.
Achterstallig Onderhoud Wegen	Deze voorziening dient ter dekking van de kosten onderhoud wegen	0	Voor achterstallig onderhoud is voor 112 duizend euro aan wegen en paden in Haren uitgevoerd. Daarnaast is het restant van 124 duizend euro vrijgevallen. De voorziening is hiermee volledig afgeboekt.
Nazorgvoorziening	Deze voorziening dient voor nazorg voor diverse bodemsaneringslocaties, w.o. Beckerweg Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1b BBV	53	Er is 50 duizend euro toegevoegd om de voorziening op termijn op voldoende niveau te houden en 62 duizend euro onttrokken voor beheer- en onderhoudskosten diverse locaties bodemsanering.
Onderhoud parkeergarages	De voorziening heeft als doel het opvangen van schommelingen in de kosten van het planmatig onderhoud van het parkeerbedrijf.	3.931	Er is 2,4 miljoen gedoteerd aan de voorziening, dat is 473 duizend euro meer dan begroot. Voor de Boterdiepgarage is een aanvullende dotatie gedaan van 168 duizend euro in verband met achterstallig onderhoud. Dit onderhoud was begroot, maar vanwege vertraging in de bovengrondse ontwikkeling en capaciteitsproblemen kon dit niet worden uitgevoerd dit jaar. We gaan dit onderhoud in 2024 uitvoeren. Daarnaast is 305 duizend euro voor de buurstallingen extra gedoteerd vanwege aanvullende maatregelen brandveiligheid. Aan onttrekkingen was 1,9 miljoen begroot voor planmatig onderhoud, hiervan is 1,3 miljoen gerealiseerd. Circa 200 duizend euro aan onderhoud installaties is naar voren gehaald, echter circa 800 duizend euro aan onderhoud is niet uitgevoerd en wordt doorgeschoven naar 2024 en 2025. Deels is hiervan de oorzaak doordat problemen nog niet in zicht zijn, maar ook door capaciteitsproblemen kon een deel van de geplande werkzaamheden nog niet worden uitgevoerd.
Hortus - Biotoop Haren	Deze voorziening dient ter dekking van de kosten van achterstallig onderhoud van de biotoop van de Hortus	321	Een deel van de ultimo 2022 ingestelde voorziening is ingezet ten behoeve van het achterstallige onderhoud. De werkzaamheden lopen over de jaargrens heen, het resterende deel van de voorziening wordt in 2024 ingezet.
Juridische procedures	Deze voorziening dient ter dekking van juridische procedures.	65	Bedoeld om de kosten van de Energietoeslag 2022 en proceskosten te betalen van de zaken die nog in behandeling zijn bij de rechter. Er is 357 duizend euro onttrokken en 322 duizend euro vrijgevallen.
Onderhoud Tennisvelden	Deze voorziening dient om het onderhoud van de tennisvelden in de voormalige gemeente Ten Boer te waarborgen. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	144	Er is 10 duizend euro toegevoegd. Waarschijnlijk zal in 2025 nader gesprek plaatsvinden over de in te zetten middelen.
Onderhoud sportaccommodaties	Deze voorziening dient om het onderhoud van kapitaalgoederen te waarborgen. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	4.600	De mutaties betreffen de reguliere dotatie en de aanwending voor het in 2023 uitgevoerde onderhoud. Er is 2,317 miljoen euro toegevoegd en 1,973 miljoen euro onttrokken

Legaat Andrea Elkenbracht	Deze voorziening dient om begaafde (oud) leerlingen van het stedelijk conservatorium in de gelegenheid stellen een voortgezette muziekstudie in het buitenland te volgen. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 2 BBV	196	De mutatie 2023 heeft betrekking op de jaarlijkse uitkering.
Onderhoud vensterscholen	Deze voorziening dient ter dekking van schommelingen in de onderhoudsplanning voor planmatig/groot onderhoud. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	3.999	Er is 1,284 miljoen gedoteerd conform begroting en 552 duizend euro onttrokken aan de voorziening. Begroot was 1,2 miljoen euro aan onttrekking voor onderhoud. De onderschrijving wordt met name verklaard door lagere uitgaven voor de Siersteenlaan (94 duizend euro), Zuiderweg 70 (398 duizend euro) en de Metaallaan (96 duizend euro). De onderschrijvingen worden verklaard doordat alleen noodzakelijk onderhoud wordt uitgevoerd in verband met een andere toekomstige bestemming van het pand (Metaallaan) of omdat het planmatige onderhoud doorschuift omdat de conditie nog goed was.
Onderhoud museum	De voorziening heeft als doel het opvangen van schommelingen in de kosten van groot onderhoud van het Groninger Museum. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	2.300	Het Groninger Museum werkt met een kostendeekkende exploitatie, het exploitatiesaldo is verrekend met de voorziening. Er is 478 duizend euro gedoteerd en 599 duizend euro onttrokken.
Groot onderhoud Welzijn	Deze voorziening dient om het onderhoud van kapitaalgoederen te waarborgen. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	1.214	Er is 818 duizend euro gedoteerd aan de voorziening, begroot was 548 duizend euro. Er is 215 duizend euro extra gedoteerd voor een pand wat bij Vastgoedbedrijf in beheer komt en er is voor 55 duizend euro extra gedoteerd voor vervangingen waar geen rekening mee was gehouden in de mjob. Er is 354 duizend euro onttrokken aan de voorziening. Begroot was 521 duizend euro aan onttrekking voor onderhoud. De onderschrijving wordt verklaard door begroot onderhoud aan een pand wat op de nominatie staat om te worden verkocht, onderhoud wat al in 2022 was uitgevoerd en door een pand wat gesloopt gaat worden.
Onderhoud panden kostprijsdekkende huur	Deze voorziening heeft als doel om schommelingen in de kosten voor het onderhoud aan panden met kostprijsdekkende huurexploitatie op te vangen. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	3.242	Het Forum, Villa B, Vrijdag, de Kunstwerf en sportaccommodatie Europapark werken met een kostprijs dekkende huurcalculatie. Exploitatiesaldo wordt verrekend met de voorziening.
Onderhoud cultuurgebouwen	Deze voorziening dient ter dekking van toekomstig onderhoud aan cultuurgebouwen. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	41	Een aantal objecten met kostprijsdekkende huurcalculatie zijn samengevoegd in een aparte voorziening. Op de resterende (3) objecten onder de voorziening Cultuurgebouwen zijn dit jaar geen mutaties geweest
Groot onderhoud Oosterpoort	Deze voorziening dient ter dekking van groot onderhoud aan de Oosterpoort/Stadsschouwburg. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	1.094	Voor de Trompsingel 27 is 130 duizend euro gedoteerd conform begroting en 219 duizend euro onttrokken aan de voorziening. Begroot was 47 duizend euro aan onttrekking voor onderhoud. Voor de Trompsingel 27 wordt alleen noodzakelijk onderhoud uitgevoerd ivm aanstaande nieuwbouw. Voor de Turfsingel is 716 duizend euro gedoteerd. De Schouwburg is in 2023 overgenomen door de gemeente Groningen. Voor de waarde van de bezittingen van 316 duizend euro heeft een dotatie aan de voorziening plaatsgevonden. Daarnaast is nog 399 duizend euro toegevoegd aan de voorziening voor onderhoud.
Euvelgunnerweg 17	Deze voorziening dient voor dekking van de compensatie voor de huur van pand Euvelgunnerweg overeengekomen met de stichting het Viaduct voor de eerste vijf jaar	294	Er is 20 duizend euro conform de begroting gedoteerd. Het exploitatietekort (24 duizend euro) is onttrokken aan de voorziening.
Totaal voorzieningen		64.226	

EMU saldo

		T-1	T	T+1
		2023	2024	2025
			Volgens begroting 2024	Volgens meerjarenraming in begroting 2024
EMU SALDO		x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000
Omschrijving				
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	26.334	-11.287	23.952
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	71.055	68.119	52.224
3.	Mutatie voorzieningen	9.079	-3.890	-2.570
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	5.346	3.374	15.905
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0
Berekend EMU-saldo		-40.988	-86.670	-46.747

Toelichting

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het (gemodificeerde) baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren. Zo tellen investeringen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten, daarbij wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Investeringen in een jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Een ander verschil heeft betrekking op mutaties van reserves en voorzieningen. Die tellen wel mee in het stelsel van baten en lasten, maar niet voor het EMU-saldo. Bij een positief rekeningssaldo kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben.

Het EMU-saldo van de gemeente Groningen kwam voor 2023 uit op 41,0 miljoen euro negatief. Dit betekent dat in EMU-termen de uitgaven 41,0 miljoen euro hoger lagen dan de inkomsten. Dit kwam vooral door een stijging van de boekwaarde van onze (im)materiële vaste activa met 71,1 miljoen euro. Dat houdt in dat de investeringsuitgaven (onder aftrek van door derden betaalde bijdragen) 71,1 miljoen euro hoger lagen dan de afschrijvingen. Daarnaast zorgde de toename van onze voorraden met 5,3 miljoen euro voor een negatief effect op het EMU-saldo. Hier tegenover staat een positief exploitatiesaldo (voor toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves) van 26,3 miljoen euro en zijn de voorzieningen met 9,1 miljoen euro gestegen. Deze posten hebben een opwaartse werking voor het EMU-saldo.

Bijlagen bij de jaarrekening

1. Jaarrekening op taakveld
2. SiSa Bijlage
3. Begrotingsoverschrijdingen

Jaarrekening op taakveld

Baten en Lasten (Bedragen x 1.000 euro)	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening
01 Bestuur	7.977	8.997	7.830
Lasten	7.977	9.087	10.062
Baten	0	90	2.232
010 Mutaties reserves	7.223	-46.187	-38.687
Lasten	36.974	48.096	48.096
Baten	29.751	94.284	86.784
02 Burgerzaken	7.064	8.615	7.843
Lasten	10.162	12.082	11.722
Baten	3.098	3.467	3.879
03 Beheer overige gebouwen en gro	780	741	784
Lasten	3.457	3.993	4.019
Baten	2.677	3.252	3.235
04 Overhead	119.776	126.166	126.555
Lasten	128.454	134.561	137.161
Baten	8.679	8.396	10.606
05 Treasury	-2.966	-2.966	-7.419
Lasten	5.990	7.058	6.258
Baten	8.957	10.025	13.677
061 OZB woningen	-51.753	-51.465	-52.327
Lasten	1.760	2.054	1.736
Baten	53.514	53.518	54.063
062 OZB- niet woningen	-47.370	-47.163	-49.543
Lasten	4.713	5.143	4.646
Baten	52.084	52.306	54.189
063 Parkeerbelasting	-10.029	-10.029	-14.200
Lasten	6.693	6.693	6.122
Baten	16.722	16.722	20.322
064 Belastingen Overig	-627	-511	-1.015
Lasten	799	916	815
Baten	1.426	1.426	1.831

07 Algemene uitkering en overige	-668.831	-704.986	-707.304
Baten	668.831	704.986	707.304
08 Overige baten en lasten	3.297	831	6.067
Lasten	7.166	2.279	7.169
Baten	3.869	1.449	1.102
11 Crisisbeheersing en Brandweer	21.688	23.841	23.841
Lasten	21.705	23.858	23.841
Baten	17	17	0
12 Openbare orde en Veiligheid	6.178	7.568	6.048
Lasten	7.215	8.953	7.707
Baten	1.037	1.385	1.659
21 Verkeer en vervoer	43.046	43.098	42.331
Lasten	47.876	49.506	49.212
Baten	4.830	6.408	6.881
22 Parkeren	6.114	6.114	3.828
Lasten	16.470	16.470	16.292
Baten	10.356	10.356	12.464
24 Economische Havens en waterweg	1.015	1.040	1.046
Lasten	1.239	1.264	1.371
Baten	224	224	325
25 Openbaar vervoer	635	2.132	1.218
Lasten	635	2.132	1.299
Baten	0	0	81
31 Economische ontwikkeling	5.272	5.563	-3.907
Lasten	6.391	6.803	-429
Baten	1.119	1.241	3.478
32 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	8.177	9.896	13.040
Lasten	9.396	11.119	9.029
Baten	1.219	1.223	-4.011
33 Bedrijvenloket en bedrijfsrege	1.996	2.696	2.801
Lasten	2.883	3.783	3.878
Baten	887	1.088	1.076
34 Economische promotie	-973	-973	-1.460
Lasten	1.874	1.874	1.904
Baten	2.847	2.847	3.364
41 Openbaar basisonderwijs	0	0	0
Lasten	0	0	0
Baten	0	0	0

42 Onderwijshuisvesting	15.767	16.881	14.199
Lasten	18.460	19.724	17.954
Baten	2.693	2.844	3.755
43 Onderwijsbeleid en leerlingzak	13.158	14.193	13.071
Lasten	24.298	25.773	24.789
Baten	11.140	11.580	11.718
51 Sportbeleid en activering	1.600	935	931
Lasten	1.605	2.203	2.165
Baten	5	1.268	1.234
52 Sportaccommodaties	17.918	18.964	17.836
Lasten	27.475	28.878	27.929
Baten	9.557	9.914	10.093
53 Cultuurpresentatie, cultuurpro	20.240	22.667	22.509
Lasten	32.689	37.375	37.201
Baten	12.449	14.707	14.693
54 Musea	19.685	20.085	20.076
Lasten	20.837	21.436	21.430
Baten	1.152	1.351	1.354
55 Cultureel erfgoed	1.253	1.535	1.264
Lasten	1.264	1.546	1.321
Baten	11	11	57
56 Media	-12	-35	-28
Lasten	38	38	45
Baten	50	73	73
57 Openbaar groen en (openlucht)	28.652	24.714	26.160
Lasten	33.498	31.411	30.817
Baten	4.845	6.698	4.657
61 Samenkracht en burgerparticipa	15.074	19.385	11.216
Lasten	16.437	50.177	42.144
Baten	1.364	30.793	30.928
62 Toegang en eerstelijnsvoorzien	43.882	45.516	45.722
Lasten	47.108	48.741	49.657
Baten	3.225	3.225	3.936
63 Inkomensregelingen	49.872	75.375	65.961
Lasten	202.221	239.346	231.662
Baten	152.349	163.971	165.701
64 WSW en beschut werk	25.898	31.492	31.689
Lasten	40.348	45.296	45.119

Baten	14.449	13.803	13.430
65 Arbeidsparticipatie	27.971	29.152	27.854
Lasten	29.761	36.209	35.705
Baten	1.790	7.057	7.851
66 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	9.940	10.112	8.884
Lasten	10.000	10.535	9.454
Baten	60	423	570
671A Huishoudelijke hulp (WMO)	23.932	24.901	22.440
Lasten	23.999	24.968	22.545
Baten	67	67	104
671B Begeleiding (WMO)	21.110	21.175	20.163
Lasten	21.110	21.175	20.270
Baten	0	0	107
671D Overige maatwerkarrangementen	2.773	2.882	2.237
Lasten	4.348	4.448	3.935
Baten	1.574	1.567	1.698
672A Jeugdhulp begeleiding	3.419	9.006	26.377
Lasten	3.419	11.706	28.947
Baten	0	2.700	2.570
672B Jeugdhulp behandeling	0	0	1.893
Lasten	0	0	1.893
672C Jeugdhulp dagbesteding	0	0	7.039
Lasten	0	0	7.039
672D Jeugdhulp zonder verblijf over	0	0	1.219
Lasten	0	0	1.219
673A Pleegzorg	0	0	2.802
Lasten	0	0	2.802
673B Gezinsgericht	0	0	1.607
Lasten	0	0	1.607
673C Jeugdhulp met verblijf overig	0	0	16.186
Lasten	0	0	16.186
674A Jeugdhulp behandeling GGZ zond	75.850	71.145	21.308
Lasten	75.874	73.049	22.829
Baten	24	1.904	1.521
674B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verbl	0	0	3.902
Lasten	0	0	4.686
Baten	0	0	784
674C Gesloten plaatsing	0	0	1.340

Lasten	0	235	1.518
Baten	0	235	177
681A Beschermd wonen (WMO)	70.748	75.572	73.277
Lasten	70.748	75.572	72.923
Baten	0	0	-354
681B Maatschappelijke- en vrouwenop	20.878	37.276	25.470
Lasten	22.428	42.424	31.272
Baten	1.550	5.148	5.802
682A Jeugdbescherming	0	53	3.550
Lasten	0	53	3.550
682B Jeugdreclassering	0	0	1.239
Lasten	0	0	1.239
71 Volksgezondheid	8.927	8.950	8.924
Lasten	10.503	16.811	15.493
Baten	1.577	7.861	6.570
72 Riolering	-2.748	-2.682	-2.580
Lasten	17.823	17.888	17.711
Baten	20.570	20.570	20.291
73 Afval	-11.495	-11.376	-10.814
Lasten	38.521	36.941	37.121
Baten	50.017	48.317	47.935
74 Milieubeheer	3.855	4.319	3.324
Lasten	3.920	4.384	3.339
Baten	65	65	15
75 Begraafplaatsen en crematoria	1.134	1.183	1.679
Lasten	3.006	3.054	3.281
Baten	1.871	1.871	1.602
81 Ruimtelijke Ordening	23.365	27.083	18.190
Lasten	26.926	34.012	26.213
Baten	3.561	6.929	8.023
82 Grondexploitatie (niet bedrijf)	2.972	6.006	4.756
Lasten	3.627	6.662	3.795
Baten	655	656	-960
83 Wonen en bouwen	6.695	10.520	4.736
Lasten	28.387	71.168	52.152
Baten	21.692	60.649	47.417
Totaal	0	0	-65.022

Voor het jaar 2023 zijn er wijzigingen doorgevoerd in de iv3 indeling voor jeugd en Wmo. Deze gewijzigde indeling is voor de begroting 2023 extra comptabel aangeleverd bij het CBS. In de loop van 2023 is de wijziging doorgevoerd in de administratie en is ook de primitieve begroting 2023 gecorrigeerd naar de nieuwe indeling. Hierdoor wijkt de primitieve begroting die hier gepresenteerd wordt af van het overzicht in het boekwerk begroting 2023.

SiSa Bijlage

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 09-03-2024										
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
JenV	A14	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme in 2022			Naam hoofdcategorie	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per hoofdcategorie (Ja/Nee)	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per hoofdcategorie	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per hoofdcategorie	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/Nee) in (jaar T) per hoofdcategorie - bij Ja is indicator 06 verplicht	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens projectplan per hoofdcategorie
		Gemeenten			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: A14/01</i>	<i>Aard controle D1 Indicator: A14/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: A14/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: A14/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: A14/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: A14/06</i>
				1	Analyse van de lokale problematiek met betrekking tot radicalisering, (gewelddadig) extremisme en de evaluatie van de aanpak van radicalisering naar (gewelddadig) extremisme;	Ja	€ 0	€ 0	Nee	
				2	Persoonsgerichte aanpak van geradicaliseerde personen;	Ja	€ 50.000	€ 89.000	Nee	
				3	Opbouwen, behouden en faciliteren van een netwerk van personen en organisaties die betrokken zijn bij het signaleren van mogelijke radicalisering	Ja	€ 0	€ 0	Nee	

			4	Preventie-activiteiten die de weerbaarheid versterken van specifieke groepen en individuen die mogelijk vatbaar zijn voor radicalisering;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Overgeheveld naar 2023 voor Persoonsgerichte aanpak van geradicaliseerde personen.
				Eindverantwoording (Ja/Nee)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)				
				Aard controle n.v.t. Indicator: A14/07	Aard controle n.v.t. Indicator: A14/08				
				Ja	Ja				
JenV	A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne		Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde gemeentelijke plek per dag (GOO) (jaar T)	Vul in verschil bij hogere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst van A16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO)	Vul in vrijwillige teruggave bij lagere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst onder A16/01 (jaar T) – uitzonderingsbepaling (GOO)	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringskosten	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO)
		Gemeenten		Aard controle R Indicator: A16/01	Aard controle R Indicator: A16/02	Aard controle n.v.t. Indicator: A16/03	Aard controle R Indicator: A16/04	Aard controle R Indicator: A16/05	Aard controle R Indicator: A16/06
				€ 20.819.139	€ 0	€ 0	€ 1.297.017	€ 0	€ 933.297
				Totaal bedrag vorderingen (/ onrechtmatig uitgekeerde) verstrekkingen (jaar T) POO	Vul in totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten en per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) (jaar T)	Berekening totale besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)		
				Aard controle R Indicator: A16/07	Aard controle R Indicator: A16/08	Som indicatoren 01/02/04/05/06/07 en 08 Aard controle n.v.t. Indicator: A16/09	Aard controle n.v.t. Indicator: A16/10		
				€ 34.280	€ 432.600	€ 23.516.333	€ 40.855.757		

JenV	A17	Regeling specifieke uitkering voorkomen georganiseerde en ondermijnende jeugdcriminaliteit Gemeenten	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Project afgerond in jaar T (Ja/Nee)	Eventuele toelichting als bij de vorige indicator "nee" is ingevuld				
			<i>Aard controle R Indicator: A17/01</i> € 558.028	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: A17/02</i> € 558.028	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: A17/03</i> Nee	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: A17/04</i>				
JenV	A20	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme 2023-2026 Gemeenten	Beschikingskenmerk	Naam taak/project	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplannen per taak/project (Ja/Nee)	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per taak/project Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden)	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per taak/project Incl. SiSa tussen medeoverheden			
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: A20/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: A20/02</i>	<i>Aard controle D1 Indicator: A20/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: A20/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: A20/05</i>			
			1 4338599	Analyse	Ja	€ 1.890	€ 1.890			
			2 4338599	Coördinatie	Ja	€ 31.086	€ 31.086			
			3 4338599	Generieke preventieprojecten	Ja	€ 20.000	€ 20.000			
			4 4338599	Eenjarige flexibele schil	Ja	€ 0	€ 0			
			Kopie Beschikingskenmerk	Kopie Naam taak/project	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/Nee) in (jaar T) per taak/project - bij Ja is indicator 09 verplicht	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens activiteitenplan per taak/project	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: A20/06</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: A20/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: A20/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: A20/09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: A20/10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: A20/11</i>		
			1 4338599	Analyse	Nee		Nee	Ja		
			2 4338599	Coördinatie	Nee		Nee	Ja		
3 4338599	Generieke preventieprojecten	Nee		Nee	Ja					
4 4338599	Eenjarige flexibele schil	Nee		Nee	Ja					
JenV	A23	Bekostigingsregeling Landelijke Vreemdelingen Voorziening 2023	Landelijke Vreemdelingen Voorziening uitgevoerd (jaar T)? (Ja/Nee)							

		Gemeenten	Aard controle R Indicator: A23/01						
			Ja						
FIN	B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek	Aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T)	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T)	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T)	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T)	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee)	Normbedragen voor e (ja/nee)	
			Gemeenten	Aard controle R Indicator: B2/01	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/02	Aard controle D2 Indicator: B2/03	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/04	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/05	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/06
			40	529	42	78	Ja	Ja	
			Wijziging keuze per (2023/2024)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) Keuze werkelijke kosten	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) Keuze werkelijke kosten			
			Aard controle n.v.t. Indicator: B2/07	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/08	Aard controle R Indicator: B2/09	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/10			
			N.V.T.	Nee					
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) Werkelijke kosten	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) Werkelijke kosten	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) Keuze werkelijke kosten	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) Keuze werkelijke kosten	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) Werkelijke kosten	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) Werkelijke kosten	
			Aard controle R Indicator: B2/11	Aard controle R Indicator: B2/12	Aard controle R Indicator: B2/13	Aard controle R Indicator: B2/14	Aard controle R Indicator: B2/15	Aard controle R Indicator: B2/16	
			€ 219.241	€ 306.228			€ 0	€ 0	
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3)	Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m	Reeks 2 Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3)	Reeks 2 Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	Reeks 2 Normbedrag onderdeel d x aantal PvA's (jaar T) (artikel 3)	Reeks 2 Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten en/of PvA's cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	

			jaar T) (artikel 3)					
			Keuze normbedragen	Keuze normbedragen	Keuze normbedragen	Keuze normbedragen	Keuze normbedragen	Keuze normbedragen
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: B2/17</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: B2/18</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: B2/19</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: B2/20</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: B2/21</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: B2/22</i>
			€ 15.200	€ 201.020	€ 145.656	€ 270.504	€ 75.390	€ 144.051
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3)	Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3)	Reeks 2 Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3)	Reeks 2 Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	Totaal Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling	
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: B2/23</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: B2/24</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: B2/25</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: B2/26</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: B2/27</i>	
			€ 0	€ 120.000	€ 0	€ 0	€ 503.952	
BZK	C9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls	Projectnaam/nummer	Aantal woningen waarvan bouw is gestart in (jaar T) komt overeen met fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Afgesproken datum van start bouw van de eerste woning uit de projectaanvraag binnen 3 jaar na toekenning gehaald? (Ja/Nee)	Aantal woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Aantal gerealiseerde woningen (t/m jaar T)
		Tranche 1 t/m 5 Gemeenten	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C9/01</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C9/02</i>	<i>Aard controle D1</i> <i>Indicator: C9/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C9/04</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C9/05</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C9/06</i>
			1 2021-0000071783 Stadshavens	Nee	Nee	0	0	0
			2 2021-0000089900 Suikerzijde	Nee	Nee	0	0	0
			Kopie projectnaam/nummer	Uitvoering WBI-maatregelen verloopt conform fasering projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Opbrengsten (jaar T)	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T)

	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/08	Aard controle R Indicator: C9/09	Aard controle R Indicator: C9/10	Aard controle R Indicator: C9/11	Aard controle R Indicator: C9/12
1	2021-0000071783 Stadshavens	Nee	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
2	2021-0000089900 Suikerzijde	Nee	€ 19.779.336	€ 26.871.985	€ 0	€ 0
	Kopie projectnaam/nummer	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Toelichting afwijking(en)	Eindverantwoor ding/ project afgerond (ja/nee)		
	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/13	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/14	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/15	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/16		
1	2021-0000071783 Stadshavens	Ja	De geplande start bouw is voorzien in 2025. De vertraging is veroorzaakt door de uitgestelde invoer van de omgevingswet , waardoor het Voorontwerp Omgevingspla n pas later in procedure gebracht kon worden. Het Besluit Voorontwerp Omgevingspla n is op 11-1- 2024 ter inzage gelegd. Aanvullend is ervoor gekozen meer tijd voor participatie met de omgeving en belangenorga nismaties te nemen. Zo hopen we op meer draagvlak en het voorkomen van bezwaarproce dures. We zien kans om	Nee		

					bovengenoemde vertraging in te lopen door de fasering van de uitvoering van de maatregelen aan te passen en maatregelen parallel in plaats van opvolgend aan elkaar uit te voeren.		
		2	2021-0000089900 Suikerzijde	Ja	Vanwege juridische procedures rondom de ontheffing Wet Natuurbeheer heeft het project vertraging opgelopen. Voor de zomer van 2023 is er een akkoord gesloten met natuurorganisaties en kan het project verder in uitvoering. De geplande start bouw van de eerste woningen is nu voorzien in 2025.	Nee	
BZK	C10	Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) vanaf verantwoording sjaar 2020 tot einde looptijd	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? (Ja/Nee)	Toelichting op niet-afgeronde projecten
		Gemeente en Provincies					

			Aard controle R Indicator: C10/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C10/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C10/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C10/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C10/05		
BZK	C30	Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde	1	€ 77.573	€ 77.573	Nee	Nee	het ontwikkelen en afnemen van scans bij MKB-bedrijven loopt door tot mei 2024	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten Verplicht als bij indicator 05 'Nee' is ingevuld Aard controle n.v.t. Indicator: C30/06
			Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) te laste van Rijksmiddelen	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij gemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij-readygemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk	Aanvraag is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee)	Indicator 06 verplicht als hier 'Nee' wordt ingevuld	
			Aard controle R Indicator: C30/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C30/02	Aard controle D2 Indicator: C30/03	Aard controle D2 Indicator: C30/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C30/05		
			€ 338.396	€ 834.686	0	0	Ja		
			Eindverantwoording (Ja/Nee)						
			Aard controle n.v.t. Indicator: C30/07						
			Nee						
BZK	C31	Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Besteding (jaar T) aan projecten die niet zijn opgenomen in de toezegging	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
		Gemeenten	Aard controle R Indicator: C31/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C31/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C31/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C31/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C31/05		
			€ 166.049	€ 501.289	€ 0	Verplicht als bij indicator 03 een bedrag is ingevuld	Ja		
BZK	C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen	Beschikingsnummer /naam	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Start bouwactiviteiten uiterlijk 31 december 2023 (Ja/Nee)	Toelichting (verplicht als bij start bouwactiviteiten (indicator 04) 'Nee' is ingevuld)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	

Gemeenten		Aard controle n.v.t. Indicator: C32/01	Aard controle R Indicator: C32/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/03	Aard controle D2 Indicator: C32/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/06
1	SUVIS21-00911218 WA van Lieflandschool	€ 0	€ 239.427		Ja		Ja
2	SUVIS21-01011422 Bekenkampschool	€ 0	€ 276.990		Ja		Ja
3	SUVIS21-01011428 Joseph Haydonschool	€ 0	€ 180.899		Ja		Ja
4	SUVIS21-01011434 Parcival College	€ 40.129	€ 415.016		Ja		Nee
5	SUVIS21-01011440 Quintusschool	€ 0	€ 0		Nee	Ingetrokken	Ja
6	SUVIS21-01011446 OBS Brinkschool	€ 0	€ 201.767		Ja		Ja
7	SUVIS21-01011482 CBS De Til	€ 0	€ 73.013		Ja		Ja
8	SUVIS21-01011488 Willem Lodewijk Gymnasium	€ 0	€ 213.623		Ja		Ja
9	SUVIS21-01037855 Mozaiek	€ 111.623	€ 725.989		Ja		Ja
10	SUVIS21-01735783 Wessel Gansfort	€ 62.695	€ 578.665		Ja		Ja
11	SUVIS21-01740034 Peter Petersenschool	€ 471.402	€ 514.713		Nee	Let op: de start- en einddatum van de bouw zijn vanaf 12 april 2023 verruimd. De bouwactiviteiten moeten starten tussen 1 oktober 2020 en 31 december 2023. Bron: https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/suvis	Nee
12	SUVIS21-2-02248864 Eikenlaan 288	€ 659.419	€ 659.419		Nee	Let op: de start- en einddatum van de bouw zijn vanaf 12 april 2023 verruimd. De bouwactiviteiten moeten starten tussen 1 oktober 2020 en 31 december 2023. Bron: https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/suvis	Ja
13	SUVIS21-2-02237940 van	€ 0	€ 237.372		Ja		Ja

			Ketwich Verschuurlaan				
	14		SUVIS21-2- 02403549 Steiger_Meerpaal	€ 181.745	€ 184.143		
						Ja	Nee
	15		SUVIS21-2- 03065949 Bolster	€ 0	€ 5.087		
						Ja	Nee
	16		SUVIS21-2- 02436419 Garmerwolde	€ 0	€ 179.665		
						Ja	Ja
			Kopie Beschikkingnummer/Naam	Zijn de begrotingsposten waarvoor een uitkering is aangevraagd uitgevoerd? (Ja/Nee/N.v.t.)	Toelichting (verplicht als bij indicator 08 nee is ingevuld)		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C32/07</i>	<i>Aard controle D2 Indicator: C32/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C32/09</i>		
	1		SUVIS21- 00911218 WA van Lieflandschool				Cumulatieve besteding (indicator 3) gecorrigeerd met 10.660 euro over 2022. Besteding hoger dan oorspronkelijk aanvraag subsidieerbare kosten.
				Ja			
	2		SUVIS21- 01011422 Bekenkampschool				Cumulatieve besteding (indicator 3) gecorrigeerd met 63.055 euro over 2022. Besteding hoger dan oorspronkelijk aanvraag. Facturen waren pas later bekend geworden.
				Ja			
	3		SUVIS21- 01011428 Joseph Haydenschool				Cumulatieve besteding (indicator 3) gecorrigeerd met 13067 euro over 2022. Besteding hoger dan oorspronkelijk aanvraag.
				Ja			

				Cumulatieve besteding (indicator 3) gecorrigeerd met een toename van 34805,76 euro over 2022. Niet alle facturen waren meegenomen in de besteding
4	SUVIS21-01011434	Parcival College	Ja	
5	SUVIS21-01011440	Quintusschool	Nee	ingetrokken
6	SUVIS21-01011446 OBS	Brinkschool	Ja	Cumulatieve besteding (indicator 3) gecorrigeerd met 75443,9 euro over 2022. Besteding hoger dan oorspronkelijk e aanvraag.
7	SUVIS21-01011482 CBS	De Til	Ja	Cumulatief met 15.322 verlaagd voor vorig jaar. Totale uitgaven zijn 73.013,- volgens ontvangen overzichten
8	SUVIS21-01011488	Willem Lodewijk Gymnasium	Ja	Cumulatieve besteding (indicator 3) gecorrigeerd met 13284 euro over 2022. Besteding hoger dan oorspronkelijk e aanvraag.
9	SUVIS21-01037855	Mozaiek	Ja	
10	SUVIS21-01735783	Wessel Gansfort	Ja	
11	SUVIS21-01740034	Peter Petersenschool	Ja	Cumulatief met 43,3k verhoogd. vorig jaar 0-verantwoord, nu blijkt dat er 43k aan kosten verantwoord had moeten worden. Dat is hier gecorrigeerd.
12	SUVIS21-2-02248864	Eikenlaan 288	Ja	

BZK	C47	Volkshuisvesting	Gemeenten	13	SUVIS21-2-02237940 van Ketwich Verschuurlaan	Ja	Cumulatieve besteding (indicator 3) gecorrigeerd met 2.958 euro over 2022. Besteding viel lager uit dan oorspronkelijke aanvraag.	Aantal volledig gerealiseerde geherstructureerde woningen (inclusief labelstappen) (t/m jaar T)	Besteding (jaar T) - per deelplan	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per deelplan - inclusief uitvoering door derden vanaf sisa 2022			
				14	SUVIS21-2-02403549 Steiger_Meerpaal	Ja	afwijking tussen overzicht 2022 en 2023 opgenomen, ivm aangeleverde informatie						
				15	SUVIS21-2-03065949 Bolster	N.v.t.	Cumulatief met 2,- aangepast voor aansluiting met facturen						
				16	SUVIS21-2-02436419 Garmerwolde	Ja	Cumulatieve besteding (indicator 3) gecorrigeerd met 11644 euro over 2022. Besteding hoger dan oorspronkelijke aanvraag.						
				Deelplannaam	Aantal woningen waarvan de herstructurering gestart is in (jaar T)	Aantal woningen waarvan de herstructurering gestart is (t/m jaar T)	Aantal volledig gerealiseerde geherstructureerde woningen (inclusief labelstappen) (t/m jaar T)				Besteding (jaar T) - per deelplan	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per deelplan - inclusief uitvoering door derden vanaf sisa 2022	
				<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C47/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C47/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C47/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C47/04</i>				<i>Aard controle R Indicator: C47/05</i>	<i>Aard controle R Indicator: C47/06</i>	
				1	2021-0000363867 Volkshuisvestingsfonds 'Groningen-Noord'	0	0				0	€ 6.577	€ 58.589
				Kopie deelplannaam	Totale opbrengsten (jaar T) per deelplan	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) per deelplan - inclusief uitvoering door derden vanaf sisa 2022	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) per deelplan						
				<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>						

			Indicator: C47/07	Indicator: C47/08	Indicator: C47/09	Indicator: C47/10		
		1	2021-0000363867 Volkshuisvesting sfonds 'Groningen-Noord'	€ 0	€ 0	€ 18.580		
			Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			Aard controle n.v.t. Indicator: C47/11	Aard controle n.v.t. Indicator: C47/12				
			Ja	Nee				
BZK	C55	Aanpak energiearmoede	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparen de voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/d e energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemeoide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemeoide kosten	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/ de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemeoide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemeoide kosten
			Aard controle n.v.t. Indicator: C55/01	Aard controle R Indicator: C55/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/04	Aard controle R Indicator: C55/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/06
			7.783	€ 1.605.761	€ 1.920.361	156	€ 38.464	€ 38.464
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning – bijvoorbeeld via advies aan huishoudens heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen.	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemeoide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemeoide kosten			
			Aard controle n.v.t. Indicator: C55/07	Aard controle R Indicator: C55/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/09			
			6.966	€ 1.638.040	€ 1.678.288			

			Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips)	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen)	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.)	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.)	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg.	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/12</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/13</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/14</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/15</i>
			32.986	39.655	0	1.093	2.763	0
BZK	C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			<i>Aard controle R Indicator: C62/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C62/02</i>				
			€ 17.912	Nee				
BZK	C75	Regiodeals 3^e tranche	Betreft pijler	Besteding per pijler (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden)	Cofinanciering per pijler (jaar T) Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden)	Totale besteding per pijler (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derden	Totale cofinanciering per pijler (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derden	Toelichting
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C75/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: C75/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: C75/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: C75/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: C75/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C75/06</i>
			1 Maatschappelijk Meedoen	€ 1.788.409	€ 286.091	€ 4.922.063	€ 3.925.191	
			2 Prettig en veilig samenleven	€ 1.107.313	€ 0	€ 2.064.426	€ 3.572.438	
			3 Kansen voor kinderen	€ 932.149	€ 0	€ 2.535.692	€ 4.745.087	
			4 Wijkontwikkeling versterken	€ 320.000	€ 0	€ 912.506	€ 336.190	
			5 Uitvoeringskosten	€ 11.173	€ 0	€ 214.770	€ 2.421.094	
			Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Totale uitvoeringskosten (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derden	Totale compensabele BTW (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>		

			Indicator: C75/07	Indicator: C75/08	Indicator: C75/09	Indicator: C75/10		
			Ja	€ 214.770	€ 454.158	Nee		
BZK	C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	Besteding (jaar T)	Bedrag doorgeschoven naar t+1	Aantal informatiepunten dat de gemeente financiert	Aantal vragen dat in het afgelopen jaar bij de Informatiepunten en in de gemeente behandeld is	Aantal gebruikte leermiddelen	
-	-	-	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.	
-	-	-	Indicator: C92/01	Indicator: C92/02	Indicator: C92/03	Indicator: C92/04	Indicator: C92/05	
-	-	-	€ 213.699	€ 0	9	547	1.557	
BZK	C94	Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties	Beschikingsnummer	Besteding (jaar T)	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...], eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen zijn genomen [...]	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...], eventueel in samenhang [...] met een WOZ-waarde boven het gemeentelijk gemiddelde (peildatum 2022) of een WOZ-waarde van € 429.300	Het aantal woningen waarbij een hogere bijdrage dan € 4.000 is toegekend, het aantal woningen dat daarvan niet voldoet aan de betreffende uitzonderingsgevallen [...] en	Het totaalbedrag van de overschrijding boven de € 4.000 van die laatstbedoelde woningen
			Aard controle n.v.t.	Aard controle R	Aard controle n.v.t.	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R
			Indicator: C94/01	Indicator: C94/02	Indicator: C94/03	Indicator: C94/04	Indicator: C94/05	Indicator: C94/06
		1	LAI23-03617836	€ 0	0	0	0	€ 0
			Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan gerichte ondersteuning en/of het bedrag waarvoor derden met de benodigde expertise zijn ingeschakeld als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel a, van de regeling	Besteding van middelen ten behoeve van uitvoering als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel b	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan die energiebesparende isolatiemaatregelen, eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen.	Eindverantwoording (ja/nee)		
			Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle n.v.t.		
			Indicator: C94/07	Indicator: C94/08	Indicator: C94/09	Indicator: C94/10		
		1	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
BZK	C100	Regeling kansrijke wijk	Naam stedelijk focusgebied	Naam onderdeel	Besteding (jaar T) per onderdeel	Cumulatieve besteding (t/m)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	

BZK	C10	5	Regeling specifieke uitkering startbouwimpuls	Aard controle n.v.t. Indicator: C100/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C100/02	Aard controle R Indicator: C100/03	jaar T) per onderdeel Aard controle n.v.t Indicator: C100/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C100/05	Besteding (jaar T)	
				1 Groningen Noord	Integraal	€ 0	€ 0	Nee		
				2 Groningen Noord	Armoede en schulden	€ 0	€ 0	Nee		
				3 Groningen Noord	Veerkracht en weerbaarheid	€ 0	€ 0	Nee		
				4 Groningen Noord	Re-integratie	€ 0	€ 0	Nee		
				5 Groningen Noord	School en Omgeving	€ 0	€ 0	Nee		
				6 Groningen Noord	Ontwikkeling jonge kind	€ 0	€ 0	Nee		
				7 Groningen Noord	Organisatie uitvoeringsprogramma	€ 266.207	€ 266.207	Nee		
				Projectnummer	Aantal woningen waarvan de bouw is gestart cumulatief (t/m jaar T)	Afgesproken datum van start bouw gehaald? (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht	Aantal woningen dat is gerealiseerd cumulatief (t/m jaar T)	Afgesproken datum van oplevering gehaald? (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht	Aard controle R Indicator: C105/06	
				Aard controle n.v.t. Indicator: C105/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/02	Aard controle D1 Indicator: C105/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/04	Aard controle D1 Indicator: C105/05		
				1	21	Ja	0	Nee	€ 82.006	
				2	0	Nee	0	Nee	€ 0	
				3	0	Nee	0	Nee	€ 0	
				4	0	Nee	0	Nee	€ 0	
				5	0	Nee	0	Nee	€ 6.153	
				Kopie projectnummer	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht	Toelichting afwijking(en) van datum start bouw, datum van oplevering en/of prijscategorieën woningen	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Afgesproken aandeel van betaalbare woningen gehaald? (Ja/Nee)	
				Aard controle n.v.t. Indicator: C105/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/09	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/10	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/11	Aard controle D1 Indicator: C105/12	
				1	1	€ 82.006	Nee	bouw is net gestart, oplevering is verwacht in 2026. Het gaat hier om sociale huurwoningen dus geen koopwoningen.	21	Nee

BZK	C209	Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen	2	2	€ 0	Nee	is nog niet van toepassing . Bouw begint in 2024	0	Nee			
			3	3	€ 0	Nee	is nog niet van toepassing . Bouw begint in 2024	0	Nee			
			4	4	€ 0	Nee	is nog niet van toepassing . Bouw begint in 2025	0	Nee			
			5	5	€ 6.153	Nee	is nog niet van toepassing . Bouw begint in 2024. Gaat om huurwoningen.	0	Nee			
				Kopie projectnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)							
				Aard controle n.v.t. Indicator: C105/13	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/14							
			1	1	Nee							
			2	2	Nee							
			3	3	Nee							
			4	4	Nee							
			5	5	Nee							
				Beschikkingnummer	Projectnaam	Besteding (jaar T) per project	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) - per project	Aantal woonruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T)			
				Aard controle n.v.t. Indicator: C209/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/02	Aard controle R Indicator: C209/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/04	Aard controle D2 Indicator: C209/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/06			
			1	RHA2023-03498349	Proxima Zernike kavel7	€ 7.505	€ 7.505	€ 0	0			
				Kopie Projectnaam	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten (t/m jaar T)	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee)	Zelfstandige uitvoering (ja/nee)					
	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/09	Aard controle R. Indicator: C209/10								
1	Proxima Zernike kavel7	0	Ja	Ja								
	Eindverantwoording (Ja/Nee)											
	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/11											

			Nee						
BZK	C21 OB	Meerjarige regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw	Hieronder per regel één provincie(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordings informatie voor die provincie invullen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Aantal projecten dat in (jaar T) is geholpen met middelen	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd	Eindverantwoordin g (Ja/Nee)	
			Sisa tussen medeoverheden	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C210B/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: C210B/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: C210B/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C210B/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C210B/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C210B/06</i>
		1	030001 Provincie Groningen	€ 80.700	€ 0	1	0	Nee	
OCW	D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voorschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO)	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)		
			Gemeenten	<i>Aard controle R Indicator: D8/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/05</i>	
				€ 4.166.964	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.073.717	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordings informatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Hieronder per regel één gemeente(cod e) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid			
		Bedrag	Bedrag						
		<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D8/06</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D8/08</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/09</i>				
OCW	D10	Volwasseneneducatie	Verstreckte uitkering (jaar T) (inclusief eventuele prijsbijstelling)	Reservering educatie voorgaand jaar (jaar T-1) [beschikking OCW]	Totaal beschikbare middelen educatie (jaar T)	Besteding (jaar T) van educatie	Reservering besteding van educatie in (jaar T) voor volgend kalenderjaar (jaar T+1)	Onttrekking besteding van educatie in (jaar T) van volgend kalenderjaar (jaar T+1)	

		Contactgemeenten	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D10/01</i> € 3.557.409	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D10/02</i> € 559.076	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D10/03</i> € 4.116.485	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D10/04</i> € 2.954.526	Bij lagere besteding dan beschikbare middelen <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D10/05</i> € 889.352	Bij hogere besteding dan beschikbare middelen <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D10/06</i> € 0
OCW	D12	Regionale meld- en coördinatiefunctie Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten Regeling vsv voor de jaren 2021 t/m 2024 Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contactgemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D12/01</i> € 888.301	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D12/02</i> € 452.392	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: D12/03</i> Nee			
OCW	D12 A	Regionaal programma voortijdig schoolverlaten Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten Regeling vsv voor de jaren 2021 t/m 2024 Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contactgemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D12A/01</i> € 284.262	Besteding aan contactschool (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D12A/02</i> € 0	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch ingevuld) <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: D12A/03</i> € 284.262	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D12A/04</i> € 326.499	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: D12A/05</i> Nee	
OCW	D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	

			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator:</i> <i>D14/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator:</i> <i>D14/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator:</i> <i>D14/03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator:</i> <i>D14/04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator:</i> <i>D14/05</i>
			€ 1.424.939	€ 0	€ 90.502	-€ 7.470	€ 1.212.153
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordings informatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs	Hieronder per regel één gemeente(cod e) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs	
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator:</i> <i>D14/06</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator:</i> <i>D14/07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator:</i> <i>D14/08</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator:</i> <i>D14/09</i>	
OCW	D15	Middelen schoolgebouwen aardbevingsgebied Groningen	Totale vordering aan OCW dekking Scholenprogramma die op de balans geactiveerd	In welk jaar is de vordering aan OCW of het materieel vast activum geactiveerd?	Afboeking (jaar T) van de vordering of de vermindering van de boekwaarde van het vast activum, met de jaarlijks te ontvangen specifieke uitkering	Cumulatieve afboeking (t/m jaar T) van de vordering of de vermindering van de boekwaarde van het vast activum, met de jaarlijks te ontvangen specifieke uitkering	
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator:</i> <i>D15/01</i>	<i>Aard controle D1</i> <i>Indicator:</i> <i>D15/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator:</i> <i>D15/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator:</i> <i>D15/04</i>	
			€ 1.931.397	2021	€ 134.884	€ 403.668	
			Adres schoolgebouw	Bruto investering in het Scholenprogramma, onderbouwd met een bedrag per schoolgebouw (t/m jaar T)			
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator:</i> <i>D15/05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator:</i> <i>D15/06</i>			
		1	Riekele Prinsstraat 1B	€ 11.349.659			
			Eindverantwoording (Ja/Nee)				

			Aard controle n.v.t. Indicator: D15/07				
			Nee				
OCW	D19	Tijdelijke onderwijsinvesti ng ontheemden	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T)	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen(t /m jaar T)	Eindverantwo ording (Ja/Nee)		
			Aard controle R Indicator: D19/01	Aard controle n.v.t. Indicator: D19/02	Aard controle n.v.t. Indicator: D19/03		
			€ 409.541	€ 563.903	Ja		
OCW	D21	Specifieke uitkering Impuls Jongerencultuur	Naam instelling of samenwerkingsv erband	Besteding (jaar T) per instelling of samenwerkings verband	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per instelling of samenwerking verband	Eindverantwoor ding (Ja/Nee)	Eventuele toelichting
			Aard controle n.v.t. Indicator: D21/01	Aard controle R Indicator: D21/02	Aard controle n.v.t. Indicator: D21/03	Aard controle n.v.t. Indicator: D21/04	Aard controle n.v.t. Indicator: D21/05
		1	Stichting VRIJDAG	€ 169.005	€ 202.711	Nee	
		2	Stichting Poeziepaleis	€ 10.375	€ 17.900	Nee	
		3	Stichting VRIJDAG alles mag	€ 6.500	€ 6.500	Nee	
		4	Theater De Steeg	€ 17.774	€ 17.774	Nee	
		5	Zorg innovatie forum	€ 0	€ 8.602	Nee	
		6	Stichting Missionair Werk	€ 0	€ 6.000	Nee	
		7	Stichting De Noorderlingen	€ 0	€ 10.000	Nee	
		8	Stichting Jonge Harten	€ 0	€ 9.500	Nee	
		9	Stadsdichter	€ 0	€ 525	Nee	
		10	ZOZ	€ 0	€ 30.565	Nee	
OCW	D22	Regeling specifieke uitkering voor de voorschoolse educatie aan ontheemde peuters	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwo ording (Ja/Nee)		
			Aard controle R Indicator: D22/01	Aard controle n.v.t. Indicator: D22/02	Aard controle n.v.t. Indicator: D22/03		
		1	€ 99.000	€ 99.000	Ja		
lenW	E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaai	Hieronder per regel één beschikking nummer en in de kolommen	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet	Correctie over besteding (t/m jaar T)
							Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling

		ernaast de verantwoordings informatie			geluidshinder ten laste van het Rijk komt		ten laste van Rijksmiddelen
	Subsidieregeling sanering verkeerslawaa Provincies, gemeenten en gemeenschappelijk e regelingen (Wgr)	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E3/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: E3/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: E3/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: E3/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: E3/05</i>	<i>Aard controle R Indicator: E3/06</i>
1		2017.015.03	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
2		2016.057.03	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
3		2018.013.03	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
4		2018.029.03	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
5		2019.063.03	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6		576.258.01	€ 6.545	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
7		2017.017.01	€ 4.424	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
8		576.255.03	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
9		576.258.03	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
10		457.069.03	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		Kopie beschikkingsnum mer	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T)	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T)	Eindverantwoordin g (Ja/Nee)
		<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E3/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E3/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E3/09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E3/10</i>	<i>Aard controle R Indicator: E3/11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E3/12</i>
1		2017.015.03	€ 76.344	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
2		2016.057.03	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
3		2018.013.03	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
4		2018.029.03	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
5		2019.063.03	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
6		576.258.01	€ 6.545	€ 0	€ 0	€ 0	Ja
7		2017.017.01	€ 7.339	€ 0	€ 0	€ 0	Ja
8		576.255.03	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
9		576.258.03	€ 12.892	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
10		457.069.03	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee

lenW	E44 B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordings informatie voor die medeoverheid invullen	Beschikingsnummer	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T)	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: E44B/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: E44B/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/06</i>
1			30001 - Provincie Groningen	2023-081355	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
2			30001 - Provincie Groningen	2023-081355	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
3			30001 - Provincie Groningen	2023-081355	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
4			30001 - Provincie Groningen	2023-081355	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
5			30001 - Provincie Groningen	2023-081355	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6			30001 - Provincie Groningen	2023-081355	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
7			30001 - Provincie Groningen	2023-081355	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
8			30001 - Provincie Groningen	2023-081355	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
9			30001 - Provincie Groningen	2023-081355	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
10			30001 - Provincie Groningen	2023-081355	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
11			30001 - Provincie Groningen	2023-081355	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
12			30001 - Provincie Groningen	2023-081355	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
13			30001 - Provincie Groningen	2023-081355	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
14			30001 - Provincie Groningen	2023-081355	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Kopie CBS(code)	Kopie beschikingsnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/09</i>			
1			30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Nee			
2			30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Nee			
3			30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Nee			
4			30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Nee			
5			30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Nee			
6			30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Nee			
7			30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Nee			

8	30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Nee	
9	30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Nee	
10	30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Nee	
11	30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Nee	
12	30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Nee	
13	30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Nee	
14	30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Nee	
	Kopie CBS(code)	Kopie beschikkingsnummer	Naam/nummer maatregel	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel
	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/12</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/13</i>
1	30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Aanpak urgente wateroverlastlocatie in Thesinge	Nee
2	30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Aanpak urgente wateroverlastlocaties omgeving UMCG	Nee
3	30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Aanpak urgente wateroverlastlocaties Lewenborg en Beijum	Nee
4	30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Aanpak urgente wateroverlastlocaties Industrieterreinen Oost	Nee
5	30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Aanpak urgente wateroverlastlocaties De Wijert	Nee
6	30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Aanpak urgente wateroverlastlocaties Corpus den Hoorn	Nee
7	30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Aanpak urgente wateroverlastlocaties Rivierenbuurt	Nee
8	30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Aanpak urgente wateroverlastlocaties Grunobuurt	Nee

			9	30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Aanpak urgente wateroverlastlocaties Zeeheldenbuurt	Nee
			10	30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Aanpak urgente wateroverlastlocaties Schildersbuurt	Nee
			11	30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Aanpak urgente wateroverlastlocaties Vinkhuizen	Nee
			12	30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Aanpak urgente wateroverlastlocaties Paddepoel, Selwerd en Oranjebuurt	Nee
			13	30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Aanpak urgente wateroverlastlocaties Groningen West	Nee
			14	30001 - Provincie Groningen	2023-081355	Klimaatmaatregelen de Parrel	Nee
lenW	E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023	Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve eigen bijdragen en externe financiering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)
				<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>
				<i>Indicator: E84/01</i>	<i>Indicator: E84/02</i>	<i>Indicator: E84/03</i>	<i>Indicator: E84/04</i>
				€ 0	€ 0	€ 0	Nee
				Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheidsmaatregelen per type maatregel (stuks, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk
				<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>
				<i>Indicator: E84/05</i>	<i>Indicator: E84/06</i>	<i>Indicator: E84/07</i>	<i>Indicator: E84/08</i>
			1	330 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW 30km/h aantal in Stuks	Nee	0	

lenW	E85	Tijdelijke regeling specifieke uitkeringen intelligente verkeersregelinstanties	2	331 Drempel aantal in Stuks	Nee	0		Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			3	337 Aanleg van een fietsstraat op een 30 km/h weg aantal in Meters	Nee	0			
				Aantal geïnstalleerde intelligente verkeersinstallaties in (jaar T)	Cumulatief aantal geïnstalleerde intelligente verkeersinstallaties (t/m jaar T)	Totale besteding aan het project (jaar T)	Cumulatieve besteding aan het project (t/m jaar T)		
				Aard controle R Indicator: E85/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E85/02	Aard controle R Indicator: E85/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E85/04		Aard controle n.v.t. Indicator: E85/05
		0	0	€ 0	€ 0	Nee			
lenW	E87 B	Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater (SiSa tussen medeoverheden)		Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordings informatie voor die gemeente invullen	Beschikingsnaam/nummer	Totale besteding (jaar T)	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T)	Totale eigen bijdrage en bijdrage van derden (jaar T)	Cumulatieve eigen bijdrage en bijdrage van derden (t/m jaar T)
				Aard controle n.v.t. Indicator: E87B/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E87B/02	Aard controle R Indicator: E87B/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E87B/04	Aard controle R Indicator: E87B/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E87B/06
			1	060014 Gemeente Groningen	202300783-01099925	0	411593	0	308695
		1	202300783-01099925	Nee					
lenW	E97	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023		Projectnaam / nummer	Besteding (jaar T) per project	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie Jaar T-1 per project ivm SiSa tussen medeoverheden (Jaar T-1)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project	
				Aard controle n.v.t. Indicator: E97/01	Aard controle R Indicator: E97/02	Aard controle n.v.t. Indicator: E97/03	Aard controle R Indicator: E97/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E97/05	
			1	Oranjestraat 23 e.o.	€ 0	Ja	€ 0	€ 0	
		2	PFAS bronnenonderzoek	€ 203	Ja	€ 0	€ 203		

			3	Inventarisatie loodproblematiek	€ 0		Ja	€ 0	€ 0	
			4	Rademarkt 25	€ 0		Ja	€ 0	€ 0	
				Kopie projectnaam / nummer	Uitvoering is volgens aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee), zo nee geef in indicator 08 de reden aan.		Optionele toelichting. Verplicht als bij 07 nee is ingevuld		Project afgerond (Ja/Nee)	
				<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E97/06</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E97/07</i>		<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E97/08</i>		<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E97/09</i>	
			1	Oranjestraat 23 e.o.	Ja				Nee	
			2	PFAS bronnenonderzoek	Ja				Nee	
			3	Inventarisatie loodproblematiek	Ja				Nee	
			4	Rademarkt 25	Ja				Nee	
				Eindverantwoording (Ja/Nee)						
				<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E97/10</i>						
				Nee						
IenW	E104	Specifieke uitkering woningbouw op korte termijn door bovenplanse infrastructuur		Beschikingsnummer	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T-1)	Totale besteding (jaar T)	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal woningen bouw gestart (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal betaalbare woningen bouw gestart (t/m jaar T)	
					<i>Geldt alleen voor SiSa 2023 of SiSa 2024</i>					
				<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E104/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: E104/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: E104/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E104/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E104/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E104/06</i>	
			1	31195398 - 5000006492	€ 6.582.220	€ 10.075.631	€ 16.657.851	0	0	
			2	31195258 - 5000006493	€ 0	€ 0	€ 0	0	0	
			3	31195782 - 5000006604	€ 0	€ 0	€ 0	0	0	
				Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve aantal woningen opgeleverd (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal betaalbare woningen opgeleverd (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
				<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E104/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E104/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E104/09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E104/10</i>			

10	Herinrichting van de Sontweg (vanaf het kruispunt Europaweg tot aan Sontbrug) en de daarbij behorende aansluitingen met het Sontplein en de nieuwbouwwontwikkeling Stadshavens Zuid. Aanpassen ondergrondse infra en verleggen van fietspaden van Stadshavens naar Meerstad en binnenstad Groningen.	€ 0	€ 0	€ 0	
11	Herinrichting van de Bornholmstraat (vanaf ring zuid tot aan kruispunt Sontbrug) en aanpassingen van het kruispunt Bornholmstraat - Kotkastraat (aanleggen verkeersplein om de doorstroming te bevorderen en de verkeersveiligheid te borgen). Tevens aanpassen ondergrondse infrastructuur en aanleggen fietspad aan de oostzijde van de Bornholmstraat ten behoeve van een veilige en snelle afwikkeling van Stadshavens.	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
12	Fietsbrug Eemskanaalzone Stadshavens. Deze faciliteert een veilige fietsroute voor Stadshavens en verbindt Meerstad met de binnenstad Groningen.	€ 0	€ 0	€ 0	Nee

EZK	F28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	13	Fietsbrug Oosterkade Winschoterkade. Deze faciliteert een veilige fietsroute voor Stadshavens en verbindt Meerstad en Stadshavens met de binnenstad en het Hoofdstation Groningen.	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
			Besteding apparaatskosten (jaar T) : salarissen en sociale lasten voor ambtelijk personeel	Besteding apparaatskosten (jaar T): kosten voor ingeleend personeel	Besteding apparaatskosten (jaar T): overige goederen en diensten	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) apparaatskosten	Besteding (jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten	
			Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle n.v.t.	Aard controle R	Aard controle n.v.t.	
			Indicator: F28/01	Indicator: F28/02	Indicator: F28/03	Indicator: F28/04	Indicator: F28/05	Indicator: F28/06	
			€ 3.547.550	€ 227.099	€ 0	€ 3.774.649	€ 0	€ 0	
			Eindverantwoording (Ja/Nee)						
			Aard controle n.v.t.						
			Indicator: F28/07						
			Nee						
EZK	F33	Derde tranche in verband met de uitvoering van het Nationaal Programma Groningen		Projectnaam/nummer	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Toelichting		
		Gemeenten in Groningen en de Provincie Groningen		Aard controle n.v.t.	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle n.v.t.		
				Indicator: F33/01	Indicator: F33/02	Indicator: F33/03	Indicator: F33/04		
			1	Uitwerken van projecten t.b.v. het Nationaal Programma	€ 12.150	€ 207.729			
			2	Zonthermie	€ 0	€ 2.000.000			
			3	Kansrijke start Beijum en Lewenborg	€ 63.895	€ 214.829			

			4	Wijkbudget Beijum en Lewenborg	€ 25.000	€ 50.000			
			5	Wijkondersteune r Beijum en Lewenborg	€ 52.640	€ 100.010			
			6	Coaching en buddy-academie Beijum en Lewenborg	€ 142.490	€ 152.490			
				Eindverantwoor ding (Ja/Nee)					
				<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F33/05</i>					
				Nee					
EZK	F34 B	Bijdrage Scholenprogramma		Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordings informatie voor die gemeente invullen	Besteding (jaar T)	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoor ding (Ja/Nee)		
		SiSa tussen medeoverheden		<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F34B/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: F34B/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F34B/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F34B/04</i>		
			1	061979 Gemeente Eemsdelta	€ 0	€ 243.492	Nee		
EZK	F37	Specifieke uitkering Batch 1588		Totaal beschikt bedrag (jaar T)	Totaal aantal gerealiseerde woningen (t/m jaar T)				
		Convenant Batch 1588 Gemeenten Tranche 1 + 2		<i>Aard controle R Indicator: F37/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: F37/02</i>				
				€ 7.000.000	24				
				Beschikkingnum mer/naam	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen Eigen uitvoering	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen Eigen uitvoering	Totaal gerealiseerde woningen (jaar T) Eigen uitvoering	Totale besteding (t/m jaar T-1) ten laste van Rijksmiddelen Uitvoering door derde	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen Uitvoering door derde
				<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F37/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: F37/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: F37/05</i>	<i>Aard controle R Indicator: F37/06</i>	<i>Aard controle R Indicator: F37/07</i>	<i>Aard controle R Indicator: F37/08</i>
			1	1300030499	€ 0	€ 912.208	0	€ 6.087.792	€ 6.087.792
				Kopie beschikkingnum mer/naam	Totaal gerealiseerde	Eindverantwo ording (Ja/Nee)	Toelichting		

EZK	F38	Nationaal Programma Groningen	woningen (jaar T-1) Uitvoering door derden	Aard controle	Aard controle	Aard controle	Aard controle	Eindverantwoording (Ja/Nee)
				n.v.t. Indicator: F37/09	R Indicator: F37/10	n.v.t. Indicator: F37/11	n.v.t. Indicator: F37/12	
			1	1300030499	24	Nee		
		Specifieke uitkering NPG	Projectnaam/nummer	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) te laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Toelichting		
		Provincie en Gemeenten		Aard controle n.v.t. Indicator: F38/01	Aard controle R Indicator: F38/02	Aard controle R Indicator: F38/03	Aard controle n.v.t. Indicator: F38/04	Aard controle n.v.t. Indicator: F38/05
			1	WJZ/19151243 - SPUK ivm uitvoering NPG; Dorpsvernieuwing Ten Post, dorps hart	€ 149.605	€ 276.278		Nee
			2	WJZ/19151243 - SPUK ivm uitvoering NPG; Dorpsvernieuwing Ten Post, Nije Buurt	€ 130.362	€ 632.485		Nee
			3	WJZ/19151243 - SPUK ivm uitvoering NPG; Dorpsvernieuwing Ten Post, pilot verduurzaming	€ 533.053	€ 533.053		Nee
			4	WJZ/19151243 - SPUK ivm uitvoering NPG; Dorpsvernieuwing Ten Boer, Hart Ten Boer	€ 623.885	€ 826.755		Nee
			5	WJZ/19151243 - SPUK ivm uitvoering NPG; Dorpsvernieuwing Woltersum	€ 202.471	€ 595.776		Nee
EZK	F49	Batch 1588 2e tranche	Totaal beschikt bedrag (jaar T)	Totaal aantal gerealiseerde woningen (t/m jaar T)				
			Aard controle R	Aard controle R				

			Indicator: F49/01	Indicator: F49/02				
			€ 21.700.000	83				
			Beschikkingnummer/naam	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen (eigen uitvoering)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Totaal gerealiseerde woningen (jaar T) (eigen uitvoering)	Totale besteding (t/m jaar T-1) ten laste van Rijksmiddelen (uitvoering door derde)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen (uitvoering door derde)
			Aard controle n.v.t. Indicator: F49/03	Aard controle R Indicator: F49/04	Aard controle n.v.t. Indicator: F49/05	Aard controle n.v.t. Indicator: F49/06	Aard controle R Indicator: F49/07	Aard controle n.v.t. Indicator: F49/08
			2021-0000040256	€ 981.277	€ 1.906.578	0	€ 10.613.106	€ 19.793.422
			Kopie beschikkingnummer/naam	Totaal gerealiseerde woningen (jaar T-1) (uitvoering door derde)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Toelichting		
			Aard controle n.v.t. Indicator: F49/09	Aard controle n.v.t. Indicator: F49/10	Aard controle n.v.t. Indicator: F49/11	Aard controle n.v.t. Indicator: F49/12		
			2021-0000040256	7	Nee			
EZK	F50	SPUK eerste tranche Gebiedsontwikkeling Gemeenten	Besteding (jaar T-3)	Besteding (jaar T-2)	Besteding (jaar T-1)	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)
			Aard controle R Indicator: F50/01	Aard controle R Indicator: F50/02	Aard controle R Indicator: F50/03	Aard controle R Indicator: F50/04	Aard controle n.v.t. Indicator: F50/05	Aard controle n.v.t. Indicator: F50/06
			€ 48.455	€ 547.265	€ 1.551.066	€ 456.502	€ 2.603.288	Nee
EZK	F20 1	Meerjarige regeling verstrekking specifieke uitkeringen aardbevingsgebied Groningen Onderdeel A Nationaal Programma Groningen Vanaf tranche 5	Betreft tranche	Projectnaam/nummer	Beschikkingnummer/ naam	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen per project	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen per project	Toelichting
			Aard controle n.v.t. Indicator: F201/01	Aard controle n.v.t. Indicator: F201/02	Aard controle R Indicator: F201/03	Aard controle R Indicator: F201/04	Aard controle R Indicator: F201/05	Aard controle n.v.t. Indicator: F201/06
			1 5	Budgetten voor dorpsagenda's	2021-0000079090	€ 217.515	€ 220.152	

2	6	Tijd voor Toekomst	WJZ/22514694	€ 0	€ 0	
3	6	Uitvoeringsprogramma projecten versterken openbare ruimte en ruimtelijke structuur in Beijum	WJZ/22514694	€ 25.000	€ 45.773	
4	6	ZESS Hub	WJZ/22514694	€ 104.791	€ 104.791	
5	7	Beijum in Bedrijf	WJZ/27021281	€ 68.444	€ 68.444	
6	7	Broedplaats, talenontwikkelingen en opleidingen op maat	WJZ/27021281	€ 50.750	€ 50.750	
7	8	Dorpshart Ten Post	PDGGO-DVPG / 38356874	€ 0	€ 0	
8	8	Vernieuwen Openbare Ruimte Dorpshart + Nije Buurt Ten Post	PDGGO-DVPG / 38356874	€ 0	€ 0	
9	8	Vernieuwen Openbare Ruimte Hart van Ten Boer	PDGGO-DVPG / 38356874	€ 0	€ 0	
10	8	Dorpsvernieuwing Woltersum	PDGGO-DVPG / 38356874	€ 0	€ 0	
11	8	Dudok aan het diep	PDGGO-DVPG / 38356874	€ 72.833	€ 72.833	
		Kopie projectnaam	Project afgerond (Ja/Nee)			
		<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F201/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F201/08</i>			
1		Budgetten voor dorpsagenda's	Nee			
2		Tijd voor Toekomst	Nee			
3		Uitvoeringsprogramma projecten versterken openbare ruimte en ruimtelijke structuur in Beijum	Nee			
4		ZESS Hub	Nee			
5		Beijum in Bedrijf	Nee			
6		Broedplaats, talenontwikkelingen en opleidingen op maat	Nee			
7		Dorpshart Ten Post	Nee			
8		Vernieuwen Openbare Ruimte	Nee			

EZK	F20 2	Meerjarige regeling verstrekking specifieke uitkeringen aardbevingsgebied Groningen Onderdeel B Verbetering van de sociale cohesie	Dorpshart + Nije Buurt Ten Post		Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Toelichting
			9 Vernieuwen Openbare Ruimte Hart van Ten Boer	Nee				
			10 Dorpsvernieuwings Woltersum	Nee				
			11 Dudok aan het diep	Nee				
			Betreft tranche	Beschikkingnaam/ nummer				
	<i>Aard controle n.v.t Indicator: F202/01</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: F202/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: F202/03</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: F202/04</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: F202/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F202/06</i>		
1	1	2021-0000089136	€ 2.276.392	€ 10.319.042	Nee	Er is een correctie gemaakt in jaar T-1 omdat in jaar T-1 uren op de verkeerde plaats zijn verantwoord.		
	2	WJZ/22514694	€ 0	€ 0	Nee			
	3	WJZ/27021281	€ 0	€ 0	Nee			
EZK	F20 3	Meerjarige regeling verstrekking specifieke uitkeringen aardbevingsgebied Groningen Onderdeel C Aardbevingsgerelateerde inzet	Beschikkingnaam / nummer	Betreft tranche	Besteding (jaar T)	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F203/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F203/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: F203/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F203/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F203/05</i>	
	1	WJZ/22514694	3	€ 255.480	€ 3.438.997	Ja		
	2	PDGGO-DVPG /38354420	4	€ 2.683.407	€ 2.683.407	Nee		
EZK	F20 4	Meerjarige regeling verstrekking specifieke uitkeringen aardbevingsgebied Groningen Onderdeel D activiteiten BLOK D	Beschikkingnummer	Totale besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T)	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Toelichting	

			Aard controle n.v.t Indicator: F204/01	Aard controle R Indicator: F204/02	Aard controle n.v.t Indicator: F204/03	Aard controle n.v.t Indicator: F204/04	Aard controle n.v.t Indicator: F204/05	
			1 WJZ/22514694	€ 958.623	€ 958.623	Nee		
			2 WJZ/27021281	€ 4.606	€ 4.606	Nee		
EZK	F20 5	Meerjarige regeling verstrekking specifieke uitkeringen aardbevingsgebied Groningen Onderdeel E Sociaal-emotionele ondersteuning	Beschikkingnaam/ nummer	Betreft tranche	Totale besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T)	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Toelichting
			Aard controle n.v.t Indicator: F205/01	Aard controle n.v.t Indicator: F205/02	Aard controle R Indicator: F205/03	Aard controle n.v.t Indicator: F205/04	Aard controle n.v.t Indicator: F205/05	Aard controle n.v.t. Indicator: F205/06
			1 WJZ/22514694	1	€ 308.391	€ 365.987	Ja	Correctie in jaar T-1 op basis van de jaarrekening 2022 van Stichting WIJ Groningen
			2 WJZ/27021281	2	€ 133.883	€ 133.883	Nee	
			6					
EZK	F20 6	Meerjarige regeling verstrekking specifieke uitkeringen aardbevingsgebied Groningen Onderdeel F Batch 1.588 Convenant Batch 1588 Gemeenten	Totaal beschikt bedrag (jaar T)	Totaal aantal gerealiseerde woningen (t/m jaar T)				
			Aard controle R Indicator: F206/01	Aard controle R Indicator: F206/02				
			€ 700.000	3				
			Beschikkingnummer/naam	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen Eigen uitvoering	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen Eigen uitvoering	Totaal gerealiseerde woningen (jaar T) Eigen uitvoering	Totale besteding (t/m jaar T-1) ten laste van Rijksmiddelen Uitvoering door derde	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen Uitvoering door derde
			Aard controle n.v.t Indicator: F206/03	Aard controle R Indicator: F206/04	Aard controle R Indicator: F206/05	Aard controle R Indicator: F206/06	Aard controle R Indicator: F206/07	Aard controle R Indicator: F206/08
			1 WJZ/22514694	€ 0	€ 0	0	€ 0	€ 700.000
			2					
			Kopie beschikkingnummer/naam	Totaal gerealiseerde woningen (jaar T-1) Uitvoering door derden	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Toelichting		

			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW) Aard controle D2 Indicator: G2/13	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: G2/14				
			€ 1.149	Ja				
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2023 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoord voor hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente Aard controle R Indicator: G3/01	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente Aard controle R Indicator: G3/02	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente Aard controle R Indicator: G3/03	Besteding (jaar T) Bob Gemeente Aard controle R Indicator: G3/04	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente Aard controle R Indicator: G3/05	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob) Gemeente Aard controle R Indicator: G3/06
			€ 96.663	€ 50.612	€ 42.826	€ 0	€ 0	€ 0
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB)	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekingen	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekingen BBZ in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	

				i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	ekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	kinderopvangtoeslagaffaire		
			Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/07</i>	Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/08</i>	Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/09</i>	Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/10</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: G3/11</i>	
			€ 0	€ 19.016	€ 0	€ 0	Ja	
SZW	G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2023	Welke regeling betreft het?	Besteding (jaar T) levensonderhoud	Besteding (jaar T) kapitaalverzekering	Baten (jaar T) levensonderhoud	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig)
		Alle gemeenten verantwoord voor het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: G4/01</i>	Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G4/02</i>	Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G4/03</i>	Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G4/04</i>	Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G4/05</i>	Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G4/06</i>
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 49.047	€ 152.467	€ 2.737
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 14.542	€ 25.171	€ 437
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 12.627	€ 65.406	€ 915
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 5.550	€ 11.544	€ 165
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 5.131	€ 0	€ 3.685	€ 0	€ 0
			6 Totaal	€ 5.131	€ 0	€ 85.451	€ 254.588	€ 4.254
			Kopie regeling	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T)	Aantal besluiten kapitaalverzekering (jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: G4/07</i>	Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G4/08</i>	Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G4/09</i>	Gemeente <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: G4/10</i>		
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja		
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja		

3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja	
4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja	
5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja	
6	Totaal	0	0	N.v.t.	
	Kopie regeling	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht)
	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G4/11</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/12</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/13</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/14</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/15</i>
1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6	Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Kopie regeling	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Levensonderhoud - Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	
	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G4/16</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/17</i>	<i>Aard controle D2 Indicator: G4/18</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/19</i>	
1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	
			6	Totaal	0	0	0	
SZW	G10	Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2023	Besteding (jaar T)	Baten (jaar T) (exclusief Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)			
		Alle gemeenten verantwoord voor het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Gemeente	Gemeente	Gemeente			
			<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>			
			<i>Indicator: G10/01</i>	<i>Indicator: G10/02</i>	<i>Indicator: G10/03</i>			
			€ 1.071.921	€ 0	Ja			
SZW	G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2023	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)			
		Alle gemeenten verantwoord voor het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Gemeente	Gemeente	Gemeente			
			<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>			
			<i>Indicator: G12/01</i>	<i>Indicator: G12/02</i>	<i>Indicator: G12/03</i>			
			€ 2.086	€ 0	Ja			
SZW	G13	Onderwijsroute_ deel gemeente 2023	Bestedingen onderwijsroute (jaar T)	Baten onderwijsroute (jaar T) (exclusief Rijk)	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T)	Baten overige voorzieningen (jaar T) (exclusief Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente		

		Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G13/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G13/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G13/03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G13/04</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: G13/05</i>	
			€ 81.560	€ 0	€ 43.689	€ 0	Ja	
VWS	H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling Gemeenten	Feitelijke bezetting behandelpaatsen (jaar T) Afspraak <i>Aard controle D1</i> <i>Indicator: H1/01</i>	Feitelijke bezetting behandelpaatsen (jaar T) Realisatie <i>Aard controle D1</i> <i>Indicator: H1/02</i>	Besteding (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: H1/03</i>			
			29	23	€ 914.237			
VWS	H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: H4/01</i>	Totale werkelijke berekende subsidie <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: H4/02</i>				
			€ 2.432.895	€ 3.225.573				
			Activiteiten	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T)	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) Onroerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) roerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) overige kosten	Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: H4/03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: H4/04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: H4/05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: H4/06</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: H4/07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: H4/08</i>
		1	1.1 -Nieuwbouw	€ 177.205	€ 177.205	€ 0	€ 0	
		2	1.1 -Nieuwbouw VGB	€ 434.665	€ 434.665	€ 0	€ 0	
		3	1.1 -Nieuwbouw herbouw de Meet	€ 287.261	€ 287.261	€ 0	€ 0	
		4	1.1 - Onroerende zaken - Nieuwbouw VGB- Karrepad/Moluk kenstraat	€ 28.083	€ 28.083	€ 0	€ 0	Artikel 13 activiteit; Dit is de herbouw van een afgebrand gymlokaal die daarom niet in de begroting stond en ook niet in de

						aanvraag is meegenomen.
5	1.1 -Nieuwbouw B.Bekkerschool	€ 14.025	€ 14.025	€ 0	€ 0	Artikel 13 activiteit; Bouw van gymzaal bij de school. In 2023 is zekerheid gekomen dat de gymzaal ook daadwerkelijk gebouwd gaat worden bij de school.
		€ 14.025				
6	1.1 -Nieuwbouw Hemmenlaan	€ 1.867	€ 1.867	€ 0	€ 0	Artikel 13 activiteit; Bouw Sportzaal op de onderwijscampus Esserberg. In 2023 is het PVE opgesteld waarin deze sportzaal is voorzien.
		€ 1.867				
7	1.1 -Nieuwbouw Suikerzijde	€ 2.001	€ 2.001	€ 0	€ 0	Artikel 13 activiteit; In 2023 is gestart met de planvorming van de school en is in het PVE gedefinieerd dat bij de school een gymzaal wordt gebouwd
		€ 2.001				
8	1.1 -Nieuwbouw Rummerinkhof	€ 2.683	€ 2.683	€ 0	€ 0	Artikel 13 activiteit; Eind 2023 hebben de omwonenden geen bezwaren meer tegen de bouw van de school met gymzaal en kan het project gerealiseerd worden.
		€ 2.683				
9	1.1 -Nieuwbouw Meeroevers	€ 4.642	€ 4.642	€ 0	€ 0	Artikel 13 activiteit; In 2023 is gestart met de planvorming van de school en is in het PVE gedefinieerd dat bij de school een gymzaal wordt gebouwd.
		€ 4.642				
10	1.3 - Onroerende zaken - Onderhoud	€ 694.749	€ 694.749	€ 0	€ 0	
11	2.1 - Roerende zaken - Aankoop Routine - investering	€ 29.342	€ 0	€ 29.342	€ 0	
12	2.1 - Roerende zaken - Aankoop Exploitatie	€ 44.057	€ 0	€ 44.057	€ 0	

VWS	H10	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020	13	2.2 - Roerende zaken - Dienstverlening	€ 548.494	€ 0	€ 548.494	€ 0	
			14	2.3 - Roerende zaken - Beheer en exploitatie	€ 656.311	€ 0	€ 656.311	€ 0	
			15	3.1 - Mengpercentage	€ 300.188	€ 0	€ 0	€ 300.188	
				Aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a) uitgevoerd? (Ja/Nee)	Opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b) uitgevoerd? (Ja/Nee)	Opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c) uitgevoerd? (Ja/Nee)	Toelichting (indien bij indicatoren 01, 02 en 03 Nee is ingevuld is toelichting verplicht)	Besteding (jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3)
				<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H10/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H10/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H10/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H10/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: H10/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H10/06</i>
				Ja	Ja	Ja		€ 11.766	€ 82.316
				Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3)	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4)	Besteding (jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d)
				<i>Aard controle R Indicator: H10/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H10/08</i>	<i>Aard controle R Indicator: H10/09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H10/10</i>	<i>Aard controle R Indicator: H10/11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H10/12</i>
				€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
				Besteding (jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e)	Besteding (jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
	<i>Aard controle R Indicator: H10/13</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H10/14</i>	<i>Aard controle R Indicator: H10/15</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H10/16</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H10/17</i>				
	€ 566.479	€ 1.300.000	€ 0	€ 0	Nee				
VWS	H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? (Ja/Nee)	Eindverantwoording? (Ja/Nee)			

			<i>Aard controle R Indicator: H12/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: H12/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H12/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H12/04</i>		
			€ 224.746	€ 622.832	Ja	Ja		
VWS	H14	SPUK expertisecentra jeugdhulp	Besteding (jaar T) – zelfstandige uitvoering <i>Aard controle R Indicator: H14/01</i>	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) – inclusief uitvoering door derden vanaf Sisa 2022 <i>Aard controle R Indicator: H14/02</i>	Eindverantwoording? (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H14/03</i>	Optionele toelichting <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H14/04</i>	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H14/05</i>	
			€ 1.718.543	€ 3.398.934	Ja		Ja	
VWS	H15	Specifieke uitkering tijdelijk vergroten van beschikbaarheid van acute jeugd-ggz capaciteit	Besteding (jaar T) – zelfstandige uitvoering <i>Aard controle R Indicator: H15/01</i>	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) – inclusief uitvoering door derden vanaf Sisa 2022 <i>Aard controle R Indicator: H15/02</i>	Plannen uitgevoerd conform aanvraag? (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H15/03</i>	Optionele toelichting <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H15/04</i>	Eindverantwoording? (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H15/05</i>	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H15/06</i>
			€ 783.931	€ 2.087.786	Ja		Ja	Ja
VWS	H20	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie residentiële jeugdhulp 2021	Betreft naam onderdeel <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20/01</i>	Aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens art. 4 lid 2 sub a) uitgevoerd? (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20/02</i>	Opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4 lid 2 sub b) uitgevoerd? (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20/03</i>	Opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c) uitgevoerd? (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20/04</i>	Toelichting (indien bij indicatoren 02, 03 en 04 Nee is ingevuld is toelichting verplicht) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20/05</i>	Besteding (jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens art. 4 lid 2 sub a en de restricties benoemd art. 5 in lid 2) <i>Aard controle R Indicator: H20/06</i>
		1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	Ja	Ja	Ja		€ 1.037
		2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
			Kopie naam onderdeel	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4 lid 2 sub b	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c en de	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c en de

			(volgens art. 4 lid 2 sub a en de restricties benoemd in art. 5 lid 2)	lid 2 sub b en de restricties benoemd in art. 5 lid 2)	en de restricties benoemd in art. 5 lid 2)	restricties in art. 5 benoemd in lid 3)	restricties in art. 5 benoemd in lid 3)	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20/08</i>	<i>Aard controle R Indicator: H20/09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20/10</i>	<i>Aard controle R Indicator: H20/11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20/12</i>
		1	Vastgoedtransiti e open driemilieusvoorz eningen	€ 5.449	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
			Kopie naam onderdeel	Besteding (jaar T) realisatie activiteit afstoten (art.4 lid 2 sub d)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit afstoten (art. 4 lid 2 sub d)	Besteding (jaar T) realisatie activiteit verbouwen (art. 4 lid 2 sub e)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit verbouwen (art. 4 lid 2 sub e)	Besteding (jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (art. 4 lid 2 sub f)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20/13</i>	<i>Aard controle R Indicator: H20/14</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20/15</i>	<i>Aard controle R Indicator: H20/16</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20/17</i>	<i>Aard controle R Indicator: H20/18</i>
		1	Vastgoedtransiti e open driemilieusvoorz eningen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
			Kopie naam onderdeel	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (art. 4 lid 2 sub f)	Activiteit Ombouw separeerruimt en gerealiseerd (art. 4 lid 1 sub b) (Ja/Nee)	Activiteit Ontwikkeling relationele beveiliging als de instelling niet meer beschikt over een separeerruimte (art. 4 lid 1 sub b) (Ja/Nee)	Besteding realisatie activiteit ombouw separeerruimten in (jaar T) (art. 4 lid 1 sub b)	Cumulatie besteding (t/m jaar T) ombouw separeerruimte (art. 4 lid 1 sub b)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20/19</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20/20</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20/21</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20/22</i>	<i>Aard controle R Indicator: H20/23</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20/24</i>
		1	Vastgoedtransiti e open driemilieusvoorz eningen	€ 0	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

			2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	Nee	Ja	€ 0	€ 0
				Kopie naam onderdeel	Besteding realisatie activiteit ontwikkeling relationele beveiliging in (jaar T) (art. 4 lid 1 sub b)	Cumulatie besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit ontwikkeling relationele beveiliging (art. 4 lid 1 sub b)	Optionele toelichting		
				<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20/25</i>	<i>Aard controle R Indicator: H20/26</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20/27</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20/28</i>		
			1	Vastgoedtransiti e open driemilieusvoorz eningen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.		
			2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	€ 176.435	€ 187.999			
				Eindverantwoording (Ja/nee)					
				<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20/29</i>					
				Nee					
VWS	H21	Specifieke uitkering cliëntondersteuning		Gerealiseerde activiteit Inzet projectleiding en/of Onderzoek lokale versterking functie (in jaar T) (Ja/Nee)	Toelichting - indien bij H21/01 indicator Nee is ingevuld is een toelichting verplicht	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
				<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H21/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H21/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: H21/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: H21/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H21/05</i>	

			Nee	In 2023 is het communicatieplan ontwikkeld waarin we verschillende mogelijkheden hebben bedacht om de bekendheid van de OCO te vergroten. Dit communicatieplan is ontwikkeld samen met de gecontracteerde aanbieders. We gebruiken dit jaar en de komende jaren om de middelen uit het plan in te zetten. Daar gaan de financiën dus ook naartoe.	€ 0	€ 0	Nee		
VWS	H26	Regeling specifieke uitkering randvoorwaardelijke functies jeugdhulp	Projectnummer	Gedurende jaar T zijn de activiteiten verricht in het kader van de randvoorwaardelijke functie waarvoor de uitkering is ontvangen? (Ja/Nee)	Besteding (jaar T) – zelfstandige uitvoering	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) – inclusief uitvoering door derden vanaf Sisa 2024	Eindverantwoording? (Ja/Nee)	Optionele toelichting	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H26/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H26/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: H26/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: H26/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H26/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H26/06</i>	
			1	1044505	Ja	€ 0	€ 0	Nee	
			2	1044453	Ja	€ 1.423.732	€ 1.423.732	Nee	
			Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)						
	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H26/07</i>								
	1	Ja							
	2	Ja							
VWS	H27 B	Regeling specifieke uitkering domeinoverstijgend samenwerken 2023_met centraal persoon	Hieronder per regel één (code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordings informatie voor die gemeente invullen	Gerealiseerd aantal cliënten in (jaar T)	Cumulatief aantal cliënten (t/m jaar T)	Eindverantwoording? (Ja/Nee)			
		Sisa tussen medeoverheden							

			Aard controle n.v.t. Indicator: H27B/01	Aard controle R Indicator: H27B/02	Aard controle n.v.t. Indicator: H27B/03	Aard controle n.v.t. Indicator: H27B/04		
			1 060014 Gemeente Groningen	7	7	Ja		
VWS	H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevord ering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026	Naam onderdeel	Totaalbedrag (jaar T) toegekend per onderdeel	Besteding (jaar T) per onderdeel	Welk bedrag per onderdeel neemt u mee van 2023 naar 2024?	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per onderdeel	Voldaan aan afspraken in akkoorden (Ja/ Nee/ n.v.t.)?
			Aard controle n.v.t. Indicator: H30/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/02	Aard controle R Indicator: H30/03	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/05	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/06
			1 Lokaal Sportakkoord	€ 145.575	€ 119.924	€ 25.651	€ 119.924	Ja
			2 Brede regeling combinatiefuncti es	€ 1.002.227	€ 992.942	€ 9.285	€ 992.942	Ja
			3 Terugdringen Gezondheidsacht erstanden	€ 223.961	€ 118.855	€ 44.792	€ 118.855	Ja
			4 Kansrijke Start	€ 167.971	€ 122.719	€ 33.594	€ 122.719	Ja
			5 Mentale Gezondheid	€ 78.386	€ 74.469	€ 15.677	€ 74.469	Ja
			6 Aanpak overgewicht en obesitas	€ 195.966	€ 114.992	€ 39.193	€ 114.992	Ja
			7 Valpreventie	€ 576.701	€ 138.693	€ 115.340	€ 138.693	Ja
			8 Leefomgeving	€ 111.981	€ 76.149	€ 22.396	€ 76.149	Ja
			9 OKO & Vroegsignalering alcoholproblema tiek	€ 27.995	€ 75.028	€ 5.599	€ 75.028	Ja
			10 Versterken sociale basis	€ 408.730	€ 381.567	€ 81.746	€ 381.567	Ja
			11 Mantelzorg	€ 111.981	€ 94.418	€ 22.396	€ 94.418	Ja
			12 Eén tegen eenzaamheid	€ 111.981	€ 102.913	€ 22.396	€ 102.913	Ja
			13 Welzijn op recept	€ 61.589	€ 40.034	€ 12.317	€ 40.034	Ja
			14 Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	€ 27.995	€ 27.995	€ 0	€ 27.995	Ja
			15 Coördinatiekoste n regionale aanpak	€ 99.663	€ 85.768	€ 13.895	€ 85.768	Ja
			Kopie naam onderdeel	Meegewerkt aan de monitoring (Ja/Nee/ n.v.t.)?				
			Aard controle n.v.t. Indicator: H30/07	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/08				
			1 Lokaal Sportakkoord	N.v.t.				

			2	Brede regeling combinatiefuncties	Ja				
			3	Terugdringen Gezondheidsachterstanden	N.v.t.				
			4	Kansrijke Start	Ja				
			5	Mentale Gezondheid	N.v.t.				
			6	Aanpak overgewicht en obesitas	N.v.t.				
			7	Valpreventie	N.v.t.				
			8	Leefomgeving	N.v.t.				
			9	OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	N.v.t.				
			10	Versterken sociale basis	N.v.t.				
			11	Mantelzorg	N.v.t.				
			12	Eén tegen eenzaamheid	N.v.t.				
			13	Welzijn op recept	N.v.t.				
			14	Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	N.v.t.				
			15	Coördinatiekosten regionale aanpak	N.v.t.				
				Eindverantwoording (Ja/Nee)					
				<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30/09</i>					
				Nee					
VWS	H32	Regeling specifieke uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden		Beschikingsnummer / kenmerk	Totaal ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) <i>Automatisch berekend</i>	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen <i>Automatisch berekend</i>			
				<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H32/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H32/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H32/03</i>			
				MEOZ23273	€ 2.004.169	€ 516.497			
				Naam zwembad	Totale verlening per zwembad (jaar T)	Cumulatieve besteding per zwembad (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen <i>Aard controle R</i>	Verduurzamingsplan aanwezig (Ja/Nee)	Toelichting	
				<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H32/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H32/05</i>	<i>Aard controle R Indicator: H32/06</i>	<i>Aard controle D1 Indicator: H32/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H32/08</i>	
			1	<i>Hoogkerk</i>	€ 25.866	€ 12.104	Ja		
			2	<i>Zwembad de Parrel</i>	€ 119.834	€ 16.555	Ja		

VWS	H34	Regeling specifieke uitkering specialistische functies aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2023	3	De Papiermolen	€ 228.435	€ 62.424	Ja		
			4	Helperzwembad	€ 371.637	€ 110.277	Ja		
			5	Kardinge	€ 882.581	€ 150.796	Ja		
			6	Scharlakenhof	€ 333.520	€ 127.841	Ja		
			7	De Blinkerd	€ 42.296	€ 36.500	Ja		
				Projectnummer	Gedurende (jaar T) zijn de activiteiten verricht i.h.k.v. van de specialistische functie waarvoor de uitkering is ontvangen (ja/nee)	Besteding activiteiten (jaar T)	Correctie besteding realisatie activiteiten (jaar T-1) vanaf Sisa T+1	Definitieve besteding realisatie project	Eindverantwoording? (Ja/Nee)
				Aard controle n.v.t. Indicator: H34/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H34/02	Aard controle R Indicator: H34/03	Aard controle R Indicator: H34/04	Aard controle R Indicator: H34/05	Aard controle n.v.t. Indicator: H34/06
	1045446	Ja	€ 3.574.524	€ 0	€ 3.574.524	Ja			
VWS	H35	Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026	1	Beschikkingnummer	Zijn activiteiten verricht zoals vermeld in artikel 3 van de regeling (jaar T) (Ja/Nee)	Is meegewerkt aan monitoring zoals gesteld in artikel 7 lid 2 in de regeling (jaar T) (Ja/Nee)	Besteding (jaar T) Zelfstandige uitvoering	Correcties besteding (T-1) inclusief uitvoering door medeoverheden	Eindverantwoording (jaar T) (Ja/Nee)
				Aard controle n.v.t. Indicator: H35/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H35/02	Aard controle n.v.t. Indicator: H35/03	Aard controle R Indicator: H35/04	Aard controle R Indicator: H35/05	Aard controle n.v.t. Indicator: H35/06
			1	IZA2023nr012	Ja	Ja	€ 4.218.885	€ 0	Ja
GRO	GR O2C	Verkeer en vervoer Groningen		Hieronder per regel één beschikkingnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordings informatie	Welke regeling betreft het	Totale besteding in jaar T	Correctie t.o.v. jaar T-1 van verantwoorde totale besteding	Cumulatieve totale besteding tot en met jaar T	Toelichting
				Aard controle n.v.t. Indicator: GRO2C/01	Aard controle n.v.t. Indicator: GRO2C/02	Aard controle R Indicator: GRO2C/03	Aard controle R Indicator: GRO2C/04	Aard controle n.v.t. Indicator: GRO2C/05	Aard controle n.v.t. Indicator: GRO2C/06
		SiSa tussen medeoverheden - provinciale middelen Groningen			De besteding in jaar T ten laste van zowel provinciale middelen als overige middelen	Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen	Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen	Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen	

1	2018-018748	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 182.469	€ 0	€ 2.377.334	
2	2019-087182	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 135.359	€ 0	€ 308.183	
3	2021-011960	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 5.184.965	€ 0	€ 34.155.392	
4	2021-040338	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 342.255	€ 0	€ 393.523	
5	2021-040382	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 142.957	€ 0	€ 147.654	
6	2017-034547	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0	€ 0	€ 0	
7	2018-047446	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0	€ 0	€ 0	
8	2018-051701	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0	€ 0	€ 0	
9	2018-051708	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0	€ 0	€ 0	
10	2019-040428	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0	€ 0	€ 0	
11	2019-087177	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0	€ 0	€ 0	
12	2019-087183	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 5.387	€ 0	€ 115.809	
13	2020-026467	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0	€ 0	€ 0	
14	2021-035153	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0	€ 0	€ 0	
15	2021-040397	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 567.126	€ 0	€ 567.126	
16	2022-116972	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0	€ 0	€ 0	
17	2022-116976	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0	€ 0	€ 0	
18	2022-131255	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0	€ 0	€ 0	
19	2023-106933	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0	€ 0	€ 0	
20	2023-108307	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0	€ 0	€ 0	
21	2023-108379	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0	€ 0	€ 0	
22	2023-108406	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0	€ 0	€ 0	
23	2023-028233	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 125.089	€ 526.762	€ 651.851	In overleg met Provincie, beschikt in 2023, kunnen we alle meerwerk verantwoorden (inclusief kosten vóór 2023)
24	2023-137880	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0	€ 0	€ 0	
25	2022-118545	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0	€ 51.641	€ 51.641	SISA 2022 was een 0-verantwoording, echter in 2022 wel kosten gemaakt en 1 drempel gerealiseerd
26	2022-089206	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 303.893	€ 0	€ 303.893	
	Kopie beschikkingsnummer	De besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen	Correctie t.o.v. jaar T-1 van besteding ten laste van alleen provinciale middelen	Cumulatieve besteding tot en met jaar T ten laste van alleen provinciale middelen	Eindverantwoording (Ja/Nee)	

			Alleen de besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen	Als de correctie een vermeerdering is, gaat het om nog niet verantwoorde besteding ten laste van alleen provinciale middelen	Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoording s-informatie ten laste van alleen provinciale middelen	Als u kiest voor 'ja', betekent dit, dat hiervoor alle besteding is afgerond en u er de komende jaren geen besteding meer voor wilt verantwoorden		
			Aard controle n.v.t. Indicator: GRO2C/07	Aard controle R Indicator: GRO2C/08	Aard controle R Indicator: GRO2C/09	Aard controle n.v.t. Indicator: GRO2C/10	Aard controle n.v.t. Indicator: GRO2C/11	
1			2018-018748	€ 45.617	€ 0	€ 594.333	Nee	
2			2019-087182	€ 67.679	€ 0	€ 154.091	Ja	
3			2021-011960	€ 3.514.984	€ 0	€ 23.154.576	Nee	
4			2021-040338	€ 171.127	€ 0	€ 196.761	Nee	
5			2021-040382	€ 71.478	€ 0	€ 73.827	Nee	
6			2017-034547	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
7			2018-047446	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
8			2018-051701	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
9			2018-051708	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
10			2019-040428	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
11			2019-087177	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
12			2019-087183	€ 2.694	€ 0	€ 42.500	Ja	
13			2020-026467	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
14			2021-035153	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
15			2021-040397	€ 311.250	€ 0	€ 311.250	Ja	
16			2022-116972	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
17			2022-116976	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
18			2022-131255	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
19			2023-106933	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
20			2023-108307	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
21			2023-108379	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
22			2023-108406	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
23			2023-028233	€ 62.545	€ 263.381	€ 325.926	Ja	
24			2023-137880	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
25			2022-118545	€ 0	€ 25.821	€ 25.821	Nee	
26			2022-089206	€ 199.102	€ 0	€ 199.102	Nee	
GRO	GR O21 C	Regiospecifiek pakket (RSP)	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordings informatie	Welke regeling betreft het	Totale besteding in jaar T De besteding in jaar T ten laste van zowel provinciale middelen als overige middelen	Correctie t.o.v. jaar T-1 van verantwoorde totale besteding Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoording s-informatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen	Cumulatieve totale besteding tot en met jaar T Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen	Toelichting Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen

GRO	GR O7C	Nationaal Programma Groningen	SiSa tussen medeoverheden - provinciale middelen Groningen						
				<i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO21C/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO21C/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: GRO21C/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: GRO21C/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO21C/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO21C/06</i>
			1	2023-056169	2.5 Openbaar Vervoer	€ 0	€ 0	€ 0	
			2	2020-107066	2.5 Openbaar Vervoer	€ 4.812.350	€ 0	€ 20.587.454	
			100						
				Kopie beschikkingsnum mer	De besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen Alleen de besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen	Correctie t.o.v. jaar T-1 van besteding ten laste van alleen provinciale middelen Als de correctie een vermeerderin g is, gaat het om nog niet verantwoorde besteding ten laste van alleen provinciale middelen	Cumulatieve besteding tot en met jaar T ten laste van alleen provinciale middelen Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoording s-informatie ten laste van alleen provinciale middelen	Eindverantwoord ing (Ja/Nee) Als u kiest voor 'ja', betekent dit, dat hiervoor alle besteding is afgerond en u er de komende jaren geen besteding meer voor wilt verantwoorden	
				<i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO21C/07</i>	<i>Aard controle R Indicator: GRO21C/08</i>	<i>Aard controle R Indicator: GRO21C/09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO21C/10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO21C/11</i>	
			1	2023-056169	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
			2	2020-107066	€ 75.493	€ 0	€ 1.000.000	Ja	
				Hieronder per regel één beschikkingsnum mer en in de kolommen ernaast de verantwoordings informatie	Welke regeling betreft het (taakveld waarop van toepassing zelf invullen)	Totale besteding in jaar T De besteding in jaar T ten laste van zowel provinciale middelen als overige middelen	Correctie t.o.v. jaar T-1 van verantwoorde totale besteding Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoording s-informatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen	Cumulatieve totale besteding tot en met jaar T Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings- informatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen	Toelichting Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen
	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO7C/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO7C/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: GRO7C/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: GRO7C/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO7C/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO7C/06</i>			
1	2023-133900	NPG - Basisbanen	€ 2.021.898	€ 0	€ 2.021.898				
	SiSa tussen medeoverheden - provinciale middelen Groningen								

GRO	GR O8C	Leefbaarheid Groningen	2	2023-110895	Dudok aan het diep	€ 518.659	€ 0	€ 518.659		
			3	2023-077204	63	€ 0	€ 0	€ 0		
			4	2023-111595	NPG Talent-Tour	€ 132.555	€ 0	€ 132.555		
			5	2019-088738/46/V2	Dorpsvernieuwing Ten Boer; strategische verwervingen	€ 62.673	€ 0	€ 1.524.352		
					Kopie beschikingsnummer	De besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen	Correctie t.o.v. jaar T-1 van besteding ten laste van alleen provinciale middelen Als de correctie een vermeerdering is, gaat het om nog niet verantwoorde besteding ten laste van alleen provinciale middelen	Cumulatieve besteding tot en met jaar T ten laste van alleen provinciale middelen Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van alleen provinciale middelen	Eindverantwoording (Ja/Nee) Als u kiest voor 'ja', betekent dit, dat hiervoor alle besteding is afgerond en u er de komende jaren geen besteding meer voor wilt verantwoorden	
					<i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO7C/07</i>	<i>Aard controle R Indicator: GRO7C/08</i>	<i>Aard controle R Indicator: GRO7C/09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO7C/10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO7C/11</i>	
			1	2023-133900		€ 119.413	€ 0	€ 119.413	Nee	
			2	2023-110895		€ 72.833	€ 0	€ 72.833	Nee	
			3	2023-077204		€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
			4	2023-111595		€ 132.555	€ 0	€ 132.555	Nee	
			5	2019-088738/46/V2		€ 62.673	€ 0	€ 1.524.352	Ja	
					Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Welke regeling betreft het	Totale besteding in jaar T	Correctie t.o.v. jaar T-1 van verantwoorde totale besteding	Cumulatieve totale besteding tot en met jaar T	Toelichting
							De besteding in jaar T ten laste van zowel provinciale middelen als overige middelen	Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen	Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen	Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen
					<i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO8C/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO8C/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: GRO8C/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: GRO8C/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO8C/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO8C/06</i>

1	2022-037125	GRO8C	€ 65.176	€ 76.012	€ 229.792	blijken in 2022 kosten te zijn geweest die niet mee waren genomen in de SISA 2022
2	2021-028125	Regionaal arrangement leefbaarheidsprogramma provincie Groningen	€ 166.150	€ 0	€ 289.094	
3	2023-102283	Subsidieregeling Zorg & Voorzieningen 2020-2023	€ 0	€ 0	€ 0	
	Kopie beschikingsnummer	De besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen	Correctie t.o.v. jaar T-1 van besteding ten laste van alleen provinciale middelen	Cumulatieve besteding tot en met jaar T ten laste van alleen provinciale middelen	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
		Alleen de besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen	Als de correctie een vermeerdering is, gaat het om nog niet verantwoorde besteding ten laste van alleen provinciale middelen	Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoording s-informatie ten laste van alleen provinciale middelen	Als u kiest voor 'ja', betekent dit, dat hiervoor alle besteding is afgerond en u er de komende jaren geen besteding meer voor wilt verantwoorden	
	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	
	<i>Indicator: GRO8C/07</i>	<i>Indicator: GRO8C/08</i>	<i>Indicator: GRO8C/09</i>	<i>Indicator: GRO8C/10</i>	<i>Indicator: GRO8C/11</i>	
1	2022-037125		€ 0	€ 0	€ 150.000	Ja
2	2021-028125		€ 166.150	€ 0	€ 289.094	Nee
3	2023-102283		€ 0	€ 0	€ 0	Nee

Begrotingsoverschrijdingen

Deel programma	Actuele begroting lasten	Rekening lasten	Over-schrijding	Soort Toelichting over-schrijding*
01.2 Mobiliteit	39.702	40.040	-338	C Een taakstelling vanuit het SIF (Stedelijk Investeringsfonds) ter hoogte van 1,2 miljoen is tijdelijk geparkeerd binnen deelprogramma 01.2. De vrijval binnen de SIF gelden voor 2023 wordt ingezet ter dekking van deze taakstelling. Deze staan op andere deelprogramma's verantwoord.

02.1 Kwaliteit leefomgeving	122.265	123.030	-765	C/D	De hogere lasten worden vooral verklaard door werkzaamheden voor het project Rondje Zuidlaardermeer. Met het afronden van dit project in 2023 is de wandel-/fietsverbinding rondom het Zuidlaardermeer hersteld. Deze lasten (703k) waren niet begroot. Hier staan echter ook bijdragen van diverse partijen tegenover. Het restant (62 duizend) wordt veroorzaakt door hogere personele lasten als gevolg van extra inzet en CAO stijging.
03.5 Cultuur	68.027	68.070	-43	D	De overschrijding wordt veroorzaakt door hogere personele lasten bij SPOT. Dit betreft met name flexibele inzet bij evenementen en heeft te maken met stijging aantal events (dus niet stijging inzet per event).
04.4 Overhead en ondersteuning organisatie	143.988	147.346	-3.358	D	Betreft voor het grootste deel (3.219 duizend) een overschrijding op project Outsourcing ICT. Het restant (139 duizend) wordt veroorzaakt door hogere personele lasten.

Uitgangspunt is dat iedere afwijking van de begroting als onrechtmatig wordt beschouwd indien deze niet tijdig aan de raad zijn gemeld. Onder 'tijdig melden' wordt verstaan bij de voortgangsrapportage I of bij de voortgangsrapportage II of bij de jaarstukken. Lasten- en kredietoverschrijdingen zijn altijd onrechtmatig. In de financiële verordening is vastgelegd dat afwijkingen als acceptabel/ passend binnen het bestaande beleid worden aangemerkt in de volgende situaties:

- A. Er is sprake van een overschrijding van lasten welke past binnen het bestaande beleid maar wordt veroorzaakt door een feit/gebeurtenis dat zich voordoet op een moment dat er geen begrotingswijziging meer door de raad kan worden vastgesteld.
- B. Er is sprake van een overschrijding op een open-einde regeling.
- C. Budgetoverschrijdingen van lasten die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendekkende omzet.

Als bovenstaande categorieën niet van toepassing zijn valt de lastenoverschrijding in categorie D;
D. Niet acceptabele lastenoverschrijding.

Overzichten

1. Hervormingen
2. Subsidies en inkomensoverdrachten
3. Personeelskosten
4. Investerings
5. Grondexploitaties
6. Intensiveringen
7. Samenwerkingsverbanden
8. Incidentele middelen gemeentefonds
9. Meerjarige exploitatieprojecten
10. Kapitaallasten
11. SIF-middelen
12. Vennootschapsbelasting
13. Wettelijke indicatoren

Hervormingen

De toelichting op de hervormingen is te vinden op het [deelprogramma 4.2 College, raad, wijkontwikkeling en wijkvernieuwing](#).

Subsidies en inkomensoverdrachten

Deelprogramma			(bedragen X 1.000 euro)	
			Primitieve Begroting	Actuele Begroting
01.1	Economie en werkgelegenheid	7.776	8.667	8.960
01.2	Mobiliteit	1.603	1.615	2.745
01.3	Wonen	726	-767	2.179
02.1	Kwaliteit leefomgeving	9.825	10.512	10.441
02.2	Veiligheid	22.450	25.158	25.010
03.1	Werk en inkomen	181.085	216.578	214.905
03.2	Onderwijs	14.510	15.956	13.829
03.3	Welzijn, gezondheid en zorg	279.502	310.856	311.502
03.4	Sport en bewegen	3.764	4.569	3.970
03.5	Cultuur	32.205	35.730	34.073
04.1	Dienstverlening	3.830	3.834	3.165
04.2	College, raad, wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken	3.540	43.328	25.253
04.3	Algemene inkomsten en post onvoorzien	183	183	41
04.4	Overhead en ondersteuning organisatie	698	758	231
Eindtotaal		561.697	676.977	656.306

Personeelskosten

Overzicht formatie primitief, formatie actueel en bezetting rekening

Totaal	Primitieve begroting 2023		Actuele begroting 2023		Rekening 2023	
	Toegestane (begrote) formatie		Toegestane (begrote) formatie		Gemiddelde personele bezetting	
	fte	euro	fte	euro	fte	euro
Personeel in dienst:						
Totaal loonsom en fte's personeel in dienst	3.025	248.684	3.277	262.087	3.174	260.570
Waaronder bovenformatief personeel						
Aantal fte en kosten	5	333	6	333	6	497
Totaal loonsom en fte's ambtelijk personeel	3.025	248.684	3.277	262.087	3.174	260.570
Stagiaires en werkleerplekken (waaronder BBL-trajecten)						
		150		150		259
Bestuur						
	54	2.635	54	2.704	54	2.695
WSW						
	768	24.376	768	30.329	724	29.806
WWB						
		385		385		271
Subtotaal Bestuur, WSW, WWB	822	27.396	822	33.418	778	32.772
Externe inhuur						
		15.126		22.540		48.165
Voormalig personeel						
Wachtgelden		238		106		368
FLO/FPU/Overig		447		297		238
Overig		0				
Totaal voormalig personeel		685		403		606
AF:						
Gedetacheerde uitleen		-3.654		-3.654		-8.289
Verhaal salaris		-384		-598		-137
Subtotaal gedetacheerde uitleen, verhaal salaris		-4.038		-4.252		-8.427
Overige personeelskosten						
Vorming en opleiding		3.405		2.842		4.528
Werving en selectie		86		222		355
Bedrijfsgezondheidszorg		594		574		0
Personele vergoedingen en verstrekkingen		803		1.838		1.772
Overig		635		794		1.746
Totaal overige personeelskosten		5.523		6.270		8.400
Totaal generaal fte's en personele lasten	3.847	293.526	4.099	320.615	3.952	342.346

Investerings

In 2023 is, exclusief grondexploitatie, voor 142,5 miljoen euro geïnvesteerd. Hier gaan wij nader in op die investeringen in relatie tot de daarvoor beschikbaar gestelde kredieten. De basis hiervoor is het overzicht

zoals die hieronder staat. De investeringen in grondexploitaties worden in overzicht Grondexploitaties van de rekening toegelicht.

Bij de restant kredieten voorgaande jaren hebben administratieve correcties plaatsgevonden. Voor twee kredieten geldt dat zij zijn omgezet naar een grondexploitatie en dus uit het overzicht investeringen zijn gehaald. Per saldo gaat het om 2,2 miljoen euro. Bij twee andere kredieten is bij de slotcalculatie geconstateerd dat destijds bij de splitsing van grondexploitatie en MVA investering wel het betreffende krediet in het overzicht investeringen is opgenomen, maar niet de historische bijbehorende kosten. Het gaat om een bedrag van 7,4 miljoen euro. Deze correctie is slechts administratief en heeft geen effect op boekwaardes.

Samenvattend leidt dit tot de volgende stand van de restantkredieten:

Restantkrediet begin 2023	Bedragen x 1miljoen euro
Eindstand jaarrekening 2022	545,377
Westpoort fase 2	-0,903
Stadshavens Driebond herpl.kermisexpl.	-1,303
Tunnel/Plein Stationsgebied Haren	-4,271
Herziene exploitatiebegroting Paddepoel Zuidoost, grijs en groen	-3,152
overig	0,170
Nieuw begin stand 1-1-2023	535,916

Het overzicht kan als volgt worden samengevat:

Bedragen x 1 miljoen euro	
Beschikbare kredieten:	
Restantkredieten voorgaande jaren	535,916
In 2023 nieuw gevoteerde kredieten	117,597
Totaal beschikbaar aan kredieten	653,513
Investeringen in 2023 (-/-)	147,488
Saldo van afgesloten kredieten (-/-)	9,359
Restantkredieten over naar 2024	496,666

Begin 2023 stond voor 535,9 miljoen euro aan kredieten open uit voorgaande jaren. In 2023 stelde de raad voor 117,6 miljoen euro aan nieuwe kredieten beschikbaar. In totaal was daardoor in 2023 voor 653,5 miljoen euro aan investeringskredieten beschikbaar. Met deze kredieten is in 2023 voor 147,5 miljoen euro aan investeringen verricht. Bij in 2023 afgesloten kredieten is per saldo voor 9,4 miljoen euro aan onderschrijdingen geweest. Als uitkomst staat daardoor eind 2023 nog voor 496,7 miljoen euro aan kredieten open die overgaan naar 2024 om in 2024 of latere jaren afgewikkeld te worden. Dit beeld wordt hieronder verder toegelicht.

Restantkredieten, over te boeken naar 2024

Investeringsprojecten strekken zich vaak over langere perioden uit en kredieten kennen daardoor vaak een looptijd van meerdere jaren. Om een beeld te geven van de looptijden van kredieten wordt in het Overzicht Investeringsprojecten ook de tijdsplanning van het krediet vermeld. Dat is het jaar waarin het krediet is toegekend tot en met het verwachte jaar van de financiële afwikkeling. Te zien valt dat sommige kredieten looptijden hebben van wel acht tot tien jaar. Gedurende die jaren blijven kredieten dus openstaan. Verder is het zo dat het overgrote deel van de in enig jaar (nieuw) verstrekte kredieten pas in de loop van dat jaar beschikbaar wordt gesteld. Zelfs tot in december worden door uw raad kredieten gevoteerd. Van de door

de raad in enig jaar gevoteerde kredieten gaat dan ook meestal het overgrote deel als restantkrediet over naar het volgende jaar. Eind 2023 stond 496,7 miljoen euro aan restantkredieten open.

Kredietoverschrijdingen

Eind 2023 is er sprake van 2 kredietoverschrijdingen:

- Michi-Noeki Zaagmuldersweg (21 duizend euro). Project is afgerond, conform de financiële verordening 2023, artikel 10, is geen aanvullende kredietaanvraag in procedure gebracht;
- Sontweg, Sloop Arriva-locatie (IMVA) (11 duizend euro) hiervoor is in januari 2024 aanvullend krediet vastgesteld.

Omschrijving	Tijdsplanning	Kredieten voorgaande jaren	Realisatie Voorgaande jaren	Restantkrediet	In 2023 nieuw gevoteerd krediet	Realisatie in 2023	Indien gereed of overschrijding	Overboeking restant krediet naar 2024
Aankoop Hoogeweg 9a tbv VSO Portalis	2023-2024	0	0	0	2.650	2.641	0	9
Aankoop parkeergarage Centrum	2021-2024	3.500	0	3.500	0	0	0	3.500
Aanleg 2 woonwagenstandplaatsen Leegeweg (De Held)	2023-2023	0	0	0	80	4	0	76
Aanleg beregeningsinstallaties natuurgrassportvelden	2021-2021	842	736	106	0	37	69	0
Aanleg verbindende bruggen Paddepoel	2021-2022	350	193	157	0	19	0	138
Aanplant bomen 2023 SIF	2023-2023	0	0	0	700	659	0	41
Aanschaf woonwagens KET	2020-2021	400	0	400	-400	0	0	0
aanvullend krediet herijking afval- en grondstoffenbeleid	2021-2023	1.003	0	1.003	0	0	1.003	0
Bestemmingsplan Raadhuisplein	2019-2026	380	274	106	80	63	0	123
BIVI Bestemming Binnenstad / herinrichting Oost-West	2016-2023	21.475	21.741	-266	2.788	1.127	0	1.395
BIVI Herinrichting Grote Markt	2020-2023	14.000	3.978	10.022	0	6.893	0	3.130
BIVI Restauratie Dudok gebouw	2022-2023	860	0	860	0	133	0	727
BIVI Uivoeringskrediet Dudok aan het Diep	2019-2020	3.250	664	2.586	0	519	0	2.067
BIVI Voorbereidingskrediet Herinrichting Rodeweeshuisstraat	2020-2021	1.094	480	614	0	437	0	177
Bovenwijkse voorzieningen Meerstad	2023-2024	0	0	0	30.000	28.746	0	1.254
Bushaltes Ring Zuid Haltes Brailleweg	2020-2021	35	0	35	0	0	0	35
Bushaltes Ring Zuid Haltes Vondellaan - Van Iddekingeweg	2020-2021	130	0	130	0	0	0	130
De Borg (omz.tijd.huisvesting)	2018-2022	2.138	2.023	115	0	85	30	0
Diverse ommetjes kleine dorpen	2022-2022	450	0	450	0	121	0	329
Eerste fase Kardings Ontzet	2020-2021	330	122	208	0	6	0	201
Energiebesparende maatregelen sc	2018-2019	126	27	99	0	0	99	0
Energiebesparende maatregelen scholen PO	2019-2020	126	0	126	0	0	126	0
Evenemententerrein Stadspark	2021-2022	1.950	1.588	362	0	115	0	247
Fietsbewegwijzering en herkenbaarheid doorfietsroutes	2023-2024	275	14	261	325	0	0	586
Fietsenstalling Grote Markt	2019-2021	2.200	2.000	200	0	0	200	0
Fietspad De Verbetering Hoogkerk II	2019-2020	300	139	161	0	0	161	0

Fietspad Kerklaan	2021-2022	1.200	5	1.195	0	143	0	1.052
Fietspad Noordwillemskanaal Assen - Groningen	2018-2019	686	0	686	0	0	0	686
Fietsroute GRO-Leek Peizerweg	2020-2022	1.809	122	1.687	0	1.312	0	375
Fietsstrategie(Fietspad Helperzoom, Midscheeps, Slimme route Hoofdstation)	2016-2016	4.900	3.808	1.092	0	127	0	965
Fietstunnel Papiermolen	2017-2018	4.200	2.100	2.100	0	2.100	0	0
Floresplein Kloppend Hart	2023-2024	0	0	0	2.050	0	0	2.050
Frisse scholen	2021-2024	3.675	1.796	1.879	440	1.432	0	887
Gebiedsontwikkeling De Suikerzijde	2022-2023	140.800	6.724	134.076	0	12.824	0	121.252
Gebiedsontwikkeling Reitdiepzone (+fietspad)	2018-2019	3.955	2.462	1.493	0	54	0	1.439
Gebiedsvisie Helpman-Noord	2023-2024	0	0	0	160	0	0	160
Gresco integrale aanpak 24 gebouwen	2017-2018	2.321	1.280	1.041	0	-22	1.063	0
Gresco Jaarkrediet	2015-2024	5.235	3.949	1.286	5.138	1.210	0	5.214
Gymzaal De Meet in Haren	2021-2022	3.325	357	2.968	0	2.493	0	475
Gymzaal Molukkenstraat	2020-2021	3.326	2.636	690	0	215	0	475
Harenerhof	2018-2019	209	145	64	0	0	0	64
Herhuisvesting ivm verkoop Gotenburgweg 46	2016-2016	2.807	2.578	229	0	0	0	229
Herinrichting Garmerwolde Dorpsweg	2022-2022	400	0	400	0	33	0	367
Herinrichting Lellens Borgweg	2022-2022	400	0	400	0	1	0	399
Herinrichting Nieuwe Boteringestraat	2021-2022	741	103	638	95	545	0	188
Herinrichting Vestdijklaan	2019-2020	738	546	192	0	0	0	192
Herinrichting Winneweer Stadsweg	2022-2022	500	0	500	0	5	0	495
Herontwikkeling locatie St.Jansstraat/herhuisvesting VRIJDAG	2020-2021	37.408	1.354	36.054	12.692	4.737	0	44.010
Herziene exploitatiebegroting Paddepoel Zuidoost, grijs en groen	2016-2018	5.589	4.273	1.316	0	5	0	1.311
HOV-as west paterswoldseweg/koeriersterweg	2008-2020	14.517	13.978	539	0	0	0	539
huisvesting lederz	2018-2021	39.700	31.574	8.126	0	1.901	0	6.225
Ingebruikname extra lokaal St Michael	2018-2018	52	0	52	0	52	0	0
Ingebruikname overige lokalen St Michael	2019-2019	558	556	2	0	-201	0	203
Kermisexploitantenterrein	2020-2021	2.233	2.173	60	-426	-535	0	169
Kiosk Zaagmuldersweg	2021-2022	139	94	45	0	16	0	29
Klimaatadaptie Paddepoel	2019-2020	1.246	1.227	19	0	0	0	19
Kwaliteitsimpuls P&R	2015-2017	1.825	1.782	43	0	0	43	0
Kwaliteitsimpuls tijdelijk fietsparkeren binnenstad	2022-2023	170	100	70	0	0	0	70
Laadinfrastructuur gemeentelijk wagenpark	2020-2021	1.234	563	671	0	8	0	662
Maatregelen verkeersveiligheid 2016 - 2021	2016-2021	1.843	1.326	517	0	154	0	363
Maatregelen verkeersveiligheid Eeldersingel	2021-2022	375	0	375	0	0	0	375
Maatregelen verkeersveiligheid Parallelweg Glimmen	2021-2022	65	0	65	0	0	0	65
Maatregelen verkeersveiligheid Paterswoldseweg	2021-2022	155	0	155	0	0	0	155
Meerstad Groene Wei Tersluis School	2018-2019	15.025	1.217	13.808	0	12.266	0	1.542

MFA De Wijert	2013-2019	9.915	9.709	206	0	102	0	104
Michi-Noekie Zaagmuldersweg	2021-2022	144	149	-5	0	16	-21	0
Montessori Vaklyceum Groningen - Vervanging semi permanente lokalen	2019-2019	1.600	0	1.600	0	0	0	1.600
Netwerkanalyse auto-/fietsmaatregelen Groningen-Assen	2014-2015	6.624	5.327	1.297	0	10	0	1.287
Netwerkanalyse HOV-maatregelen Groningen-Assen	2013-2017	14.986	14.871	115	326	135	0	306
Nieuwbouw Kunstwerf	2017-2017	7.079	6.724	355	0	252	0	103
Nieuwbouw Villa B	2017-2021	930	883	47	0	0	0	47
Noodlokalen Ontmoetingskerk	2023-2024	0	0	0	100	100	0	0
Openbare ruimte Treslinghuislocatie	2021-2022	330	209	121	0	0	0	121
Opvanglocatie De Held III	2022-2023	1.700	336	1.364	0	1.183	0	181
Overname activa GMF	2023-2024	0	0	0	1.465	1.465	0	0
P+R Reitdiep	2014-2017	4.367	4.096	271	0	0	271	0
Parkeermaatregelen Helperplein en verl.Hereweg	2018-2019	90	38	52	0	0	52	0
Paterswoldseweg Ondertunneling en aanverwante werkzaamheden (ESGL)	2018-2019	19.484	19.048	436	0	0	436	0
Paterswoldseweg Tunnel		500	496	4	0	0	4	0
Peter Petersenschool	2022-2022	2.600	153	2.447	0	2.391	0	57
Planvoorbereidingskrediet Paddepoelsterbrug	2022-2023	700	293	407	735	556	0	587
Programma OWH 2020: Aanschaf grond; Meerstad	2020-2020	385	0	385	0	0	385	0
Programma OWH 2020: Aanschaf tijdelijke lokalen; Meerstad	2020-2020	4.131	4.021	110	0	0	0	110
Programma OWH 2020: OLP/Meubilair; Meerstad	2020-2020	77	0	77	0	0	77	0
Programma OWH 2022 - nieuwbouw/uitbreiding - Gestegen bouwkosten	2022-2022	2.035	0	2.035	-207	0	0	1.828
Programma OWH 2022 - nieuwbouw/uitbreiding - Zernike College, Montessori Vaklyceum	2022-2022	1.600	0	1.600	751	2.351	0	0
Programma OWH 2023	2023-2024	0	0	0	432	418	0	14
Programma OWH Aanvullend krediet gestegen bouwkosten scholen	2022-2022	4.000	0	4.000	-751	0	0	3.249
Programma OWH Driebond Meeroevers	2018-2019	4.056	3.908	148	207	354	0	1
Realisatie nieuw fietspad parallel aan Platvoetspad	2021-2021	400	274	126	0	0	126	0
Rehabilitaties wegen 2017		375	225	150	0	0	0	150
Renovatie Mozaïek	2019-2022	655	115	540	201	451	0	290
Reservering prijspeil en PM-posten IHP	2019-2020	1.504	0	1.504	-201	0	0	1.303
Reservering prijspeil-PM posten	2018-2019	531	0	531	0	0	0	531
Revitalisering Stadhuis	2017-2020	16.074	14.605	1.469	0	497	0	972
Risicobuffer Inpassingskosten aardbevingsregio	2022-2023	1.000	0	1.000	0	0	0	1.000
Sanering riolering 2020-2024	2020-2024	35.863	19.436	16.427	8.493	8.862	0	16.058
Skatepark Stadspark	2022-2022	200	0	200	0	200	0	0
Sontweg, sloop Arriva-locatie (IMVA)	2021-2021	400	1.026	-626	750	135	0	-11

SPRZ Groningen Spoorzone Prorail	2018-2023	63.639	28.970	34.669	1.000	5.185	0	30.484
SPRZ Kwaliteitsimpuls fietsparkeren Hoofdstation	2021-2022	450	16	434	0	101	0	333
SPRZ Mooi extra post NL locatie	2016-2017	14.900	2.529	12.371	0	48	0	12.323
SPRZ Scope uitbouw + indexering 2018	2018-2019	300	0	300	0	0	0	300
SPRZ Voorbereidingskrediet insnijding Emmaviaduct	2021-2022	400	276	124	500	374	0	250
Stadshavens 1 investeringsprogramma	2022-2023	116.708	1.150	115.558	14.381	1.880	0	128.059
Suikerzijderoute	2021-2024	14.500	3.405	11.095	1.500	8.439	0	4.156
TB Dorpsentree Sint Annen		150	133	17	0	0	17	0
Tijdelijk huisvesting scholenplan Groningen Noord	2023-2024	0	0	0	2.929	173	0	2.756
Toekomstvisie A-Kwartier	2016-2018	3.401	2.824	577	0	81	0	496
Topsport Zorgcentrum herinrichting parkeerterrein	2016-2017	92	0	92	0	0	92	0
totaal EKZ (nacalculatie) / Woonschepenhaven-2017	89.634	89.060	574	0	-18	0	592
totaal Grote Markt	..-2019	223.919	205.525	18.394	-10.330	231	0	7.834
totaal Winschoterdiep/Eemskanaal-2018	31.344	27.957	3.387	0	0	3.387	0
Transferium Hoogkerk	2006-2015	16.770	16.770	0	0	0	0	0
Tunnel/Plein Stationsgebied Haren	2018-2019	10.917	10.141	776	0	560	0	216
Uitbreiding fietsstalling Europapark	2021-2022	200	194	6	0	0	6	0
Uitbreiding St. Michaelschool	2017-2017	51	0	51	0	51	0	0
Uitvoering pluspakket	2021-2021	898	419	479	0	479	0	0
uitvoeringskrediet Geluidswerende maatregelen Buitenhof	2022-2023	400	24	376	0	25	0	351
Uitvoeringsprogramma brandveilig gebruik gemeentelijke gebouwen	2021-2022	2.238	395	1.843	0	165	0	1.678
Uitvoeringsprogramma Lopen, Fietsen en verkeersveiligheid 2023-2030	2023-2024	0	0	0	750	0	0	750
Uitwerking opdrachtenmodel laadinfrastructuur 2023	2023-2029	0	0	0	3.500	3	0	3.497
UT Delfiahaven Hoogkerk	2020-2021	465	463	2	0	-1	2	0
Vastellingvoorkeurstracé fietsroute spoorlijn Groningen - Sauwerd	2018-2019	5.000	2.195	2.805	1.000	182	0	3.623
Veiligheidscamera's		0	36	-36	200	164	0	0
Vensterschool Borgmanschool Oosterparkwijk:	2015-2020	8.055	7.980	75	0	0	75	0
Ventilatiennorm gymzalen	2023-2024	0	0	0	426	0	0	426
Verbeteren fietstunnels Westelijke Ringweg	2021-2022	920	1	919	0	342	0	576
Verbetering fietspaden Haren - Glimmen	2022-2023	1.054	0	1.054	0	0	0	1.054
Verbouwing Radesingel	2017-2020	500	498	2	0	0	2	0
Verbreiding fietspad Lintdal	2018-2019	100	84	16	0	0	16	0
Verduurzaming openbare verlichting Led armaturen 2019	2019-2021	3.200	2.259	941	0	808	0	133
Verkeersveiligheid Vestdijklaan	2023-2024	0	0	0	700	0	0	700
Verlengde verkenning Zuidelijke Ringweg	2008-2020	3.003	2.803	200	0	0	200	0
Vervangen camera's/recorder park.garage	2018-2019	12	0	12	0	0	12	0
Vervanging 3 velden Esserberg	2023-2023	0	0	0	2.853	770	0	2.083

Vervanging betaalterminals parkeerautomaten	2018-2019	520	501	19	0	0	19	0
Vervanging gele stenen binnenstad	2018-2022	8.600	6.503	2.097	0	1.407	0	690
Vervanging Parkeerautomaten	2023-2024	0	0	0	4.000	0	0	4.000
Vervanging schrobmachines parkeergarage Damsterdiep en Station Europapark	2022-2022	85	63	22	0	0	22	0
Vervanging verhuur- en toegangssysteem	2022-2023	219	140	79	0	79	0	0
Vervangingsinvesteringen 2019 - 2023 SO voertuigen	2019-2023	463	126	337	33	65	0	305
Vervangingsinvesteringen 2020 lederz	2020-2020	285	170	115	0	115	0	0
Vervangingsinvesteringen 2021 - 2023 Sport050 voertuigen	2021-2023	322	48	274	93	189	0	178
Vervangingsinvesteringen 2021 lederz	2021-2021	285	94	191	0	191	0	0
Vervangingsinvesteringen 2021 SPOT Groningen	2021-2021	502	337	165	0	138	18	9
Vervangingsinvesteringen 2022 Dir I & S	2022-2022	1.630	1.222	408	0	408	0	0
Vervangingsinvesteringen 2022 lederz	2022-2022	285	0	285	0	17	0	268
Vervangingsinvesteringen 2022 SPOT Groningen	2022-2022	1.406	564	842	0	335	189	318
Vervangingsinvesteringen 2023 Dir I & S	2023-2023	0	0	0	1.742	1.588	0	154
Vervangingsinvesteringen 2023 lederz	2023-2023	0	0	0	235	0	0	235
Vervangingsinvesteringen 2023 SPOT Groningen	2023-2023	0	0	0	1.615	924	0	691
vervangingsinvesteringen materieel 2020 Stadsbeheer	2020-2020	11.256	10.347	909	0	909	0	0
vervangingsinvesteringen materieel 2021 Stadsbeheer	2021-2021	8.785	3.548	5.237	0	3.219	0	2.019
vervangingsinvesteringen materieel 2022 Stadsbeheer	2022-2022	7.016	355	6.661	0	1.565	0	5.096
vervangingsinvesteringen materieel 2023 Stadsbeheer	2023-2023	0	0	0	11.339	657	0	10.682
Vervangingsinvesteringen openbare ruimte 2020-2021	2020-2022	13.748	8.165	5.583	0	2.671	0	2.911
Vervangingsinvesteringen openbare ruimte 2022-2024	2022-2031	2.924	0	2.924	4.437	3.040	0	4.321
Vervolg maatregelen Paddepoel/Selwerd	2018-2019	1.000	0	1.000	0	0	1.000	0
VIP 2016 extra kk spp Corpus den Hoorn	2016-2016	600	548	52	0	0	0	52
Visie Martini Trade Park	2020-2021	1.500	0	1.500	0	0	0	1.500
Visie Stadslogistiek	2021-2022	400	149	251	0	194	0	57
Voorbereidingskrediet Klimaatadaptief LIFE Cool Square–Damsterpl	2022-2023	338	180	158	0	121	0	37
Voorbereidingskrediet Doorwaadbare Stad	2022-2023	1.350	0	1.350	0	465	0	885
Voorbereidingskrediet Fietsenstalling Grote Markt	2019-2021	200	63	137	0	30	0	107
Voorbereidingskrediet gebiedsontwikkeling De Held III	2020-2021	1.340	876	464	600	297	0	766
Voorbereidingskrediet gebiedsontwikkeling Stationsgebied-Zuid	2019-2026	2.980	1.864	1.116	950	1.007	0	1.059
Voorbereidingskrediet projecten onderwijshuisvesting	2020-2022	8.769	2.594	6.175	3.000	795	0	8.380
Voorbereidingskrediet Sporthal Europapark	2014-2015	15.550	15.372	178	0	0	178	0
Voorbereidingskrediet Travertijnstraat (IMVA)	2022-2023	600	208	392	0	221	0	171

Voorbereidingskrediet Bij Van Houten	2023-2024	0	0	0	250	111	0	139
Voormalig Nelf-terrein	2021-2026	390	154	236	0	161	0	75
VV Grootschalige versterking /inpassingskosten Ten Boer		1.670	1.277	393	0	29	0	364
VV Herinrichting Koopmansplein		452	0	452	0	0	0	452
VV Uitvoeringskrediet Woltersum	2020-2021	50	0	50	0	0	0	50
VV Versterkingsopgave school Woltersum	2020-2021	230	65	165	0	141	0	24
VV Voorbereidingskrediet dorpshart van Ten Post	2020-2021	250	41	209	0	0	0	209
VV Voorbereidingskrediet project Huis van Ten Post	2020-2021	250	19	231	0	150	0	82
VV Woltersum Dorpsvernieuwing (IMVA)	2020-2021	100	23	77	0	49	0	28
WVN Wijkvernieuwing De Wijert (Reviusstraat e.o.)	2023-2024	0	0	0	1.221	42	0	1.179
WVN Uitvoeringsprogramma wijkvernieuwing	2019-2020	2.040	1.102	938	0	137	0	801
WVN Wijkvernieuwing Selwerd oost/west	2020-2021	10.023	3.096	6.927	0	1.064	0	5.863
WVN Wijkvernieuwing Selwerd Zuid (herinrichting)	2021-2022	3.447	518	2.929	0	2.845	0	83
WVN Wijkvernieuwing Selwerd Zuid (Warmtenet)	2021-2022	2.300	0	2.300	0	0	0	2.300
Zernikelaan (voorheen onderdeel van krediet GREX Zernike)	2018-2019	15.154	14.355	799	0	106	0	693
Zonnepanelen Zeefgebouw Suikerterrein	2021-2022	482	465	17	0	7	0	10
Eindtotaal		1.245.927	710.011	535.916	117.597	147.488	9.359	496.666

Grondexploitaties

Investerings grondexploitaties (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde Ultimo 31-12-2022	Bijbehorende VVZ 31-12- 2022	Verschuiving tussen (I)MVA en GreX	Vermeerderingen Vermindering 2023	Boekwaarde Ultimo 31-12-2023	Bijbehorende VVZ 31-12- 2023
OHZ Oosterhamrik.Boulevard	4.006	0	0	182	4.188	0
OHZ Antillenstraat	-2.717	0	0	-40	-2.757	0
OHZ Watergang	176	0	0	3	178	0
OHZ A- en B-locatie	4.827	0	0	71	4.899	0
OHZ C-locatie	124	0	0	3	127	0
OHZ OH-kade ZZ	1.153	0	0	34	1.186	0
OHZ Stadswerf	2.802	0	0	41	2.843	0
OHZ Paradijsvogelstraat	3.952	0	0	58	4.011	0
OHZ Struisvogelstraat	3.055	0	0	52	3.106	0
OHZ Alva Laval	3.974	0	0	59	4.033	0
OHZ v. Starckenborgh	3.190	0	0	47	3.238	0
OHZ Bornholmstraat	1.897	0	0	28	1.925	0
OHZ Tijdelijk Beheer	106	0	0	-26	80	0
OHZ Wielewaalplein	-265	0	0	-4	-269	0
Totaal Oosterhamrikzone	26.281	-23.209	0	508	26.789	-24.886
Europapark	-1.831	0	0	-1.544	-3.375	0
Europapark Euroborg	26.371	0	0	390	26.761	0

Europapark De Linie	15.792	0	0	234	16.026	0
Europapark Kantoren	-1.212	0	0	-18	-1.230	0
Europapark Skivijver	591	0	0	9	600	0
Totaal Europapark	39.712	-34.045	0	-929	38.783	-40.827
Grote Markt	13.706	0	0	-14.024	-318	0
Grote markt vindicat	10.013	0	0	-10.013	0	0
Totaal Grote Markt	23.719	-23.983	0	-24.038	-318	0
Ciboga	24.227	-27.486	0	1.492	25.719	-28.483
Reitdiep fase 3/4	-3.176	0	0	676	-2.499	0
Piccardthof/Terborglaan	-1.067	0	0	-16	-1.082	0
Eemspoort	-813	0	0	-413	-1.226	0
Eemspoort Zuid / Roodehaan (Milieuboulevard II)	10.665	-1.896	0	-571	10.094	-2.045
Zernike	2.870	0	0	856	3.727	0
Westpoort (Hoogkerk-West)	21.746	0	0	-1.020	20.726	0
Reitdiepzone WRW	183	0	0	-182	0	0
De Velden (Oosterparkstadion)	-655	0	0	649	-5	0
Helpermaar	-12	0	0	-2	-14	0
Uitvaartcentrum/Crematorium AB	-105	0	0	-2	-106	0
Dijkshorn	-595	0	0	601	6	0
Nesciopark	910	-241	0	15	925	-71
Stationsgebied	474	0	0	190	664	0
Friesestraatweg 181	1.675	-1.063	0	25	1.700	-1.038
Alo-locatie	11.399	-5.683	0	336	11.735	-5.987
Hart van Ten Boer	0	-125	0	0	0	-74
Ten Post - Nije Buurt	0	-119	0	-531	-531	-211
KET - Bornholmstr. nst nr. 50	0	0	-810	810	0	0
Theda Mansholt locatie Haren	86	0	0	-209	-123	0
Westpoort Fase II	0	0	9.385	816	10.201	0
Woonwagenlocatie Kermisexpl	0	0	38	74	112	-420
	157.526	-117.850	8.613	-20.864	145.275	-104.042

Intensiveringen

Deelpr.	Intensiveringen voor 2023 (incidenteel)	Oorspronkelijk			Reserve EB
		bedrag	Besteed	Vrijval	
01.1.Economie en werkgelegenheid	Plan- en investeringskosten Stadspark en Drafbaan	500	132	368	
01.2.Mobiliteit	Alternatief Vervoer Binnenstad	100	100	0	
01.2.Mobiliteit	Fietsparkeren (stalling zuid en west)	150	0	150	
01.3.Wonen	Circulaire economie	400	103	297	
01.3.Wonen	Energietransitie	4.000	3.068	932	
01.3.Wonen	Extra toezicht en handhaving VTH	511	0	511	
01.3.Wonen	Implementatie van de Omgevingswet	842	842	0	
01.3.Wonen	Routekaart verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed	200	200	0	
02.1.Kwaliteit leefomgeving	Afval en circulariteit	110	28	82	
02.1.Kwaliteit leefomgeving	Fietsparkeren	400	240	160	
02.1.Kwaliteit leefomgeving	Groenparticipatie	125	125	0	

02.1.Kwaliteit leefomgeving	Hogere kosten onderhoud openbare ruimte door Toelage onregelmatige dienst (TOD)	70	0	70	
02.1.Kwaliteit leefomgeving	Landschapsvisie	50	50	0	
02.1.Kwaliteit leefomgeving	Meerkosten Waterstof	98	98	0	
02.1.Kwaliteit leefomgeving	Realisatie Samenhangende objectenregistratie Rijksmiddelen (POK) en projectleider opvangen binnen programma	86	86	0	
03.1.Werk en inkomen	Werkpremie	-5	-5	0	
03.1.Werk en inkomen	Zorgverz Maatwerk bijzondere bijstand	700	448	252	
03.1.Werk en inkomen	Zorgverz Persoonlijk advies op locatie aan huis	200	200	0	
03.1.Werk en inkomen	Zorgverz Vrijval budget collectieve zorgverzekering	150	78	72	
03.1.Werk en inkomen	Zorgverz Vrijval budget collectieve zorgverzekering	200	33	167	
03.1.Werk en inkomen	Zorgverz Vrijval budget collectieve zorgverzekering	-300	-300	0	
03.2.Onderwijs	Accommodaties Bewegingsonderwijs en Binnensport, akoestiek	160	160	0	
03.2.Onderwijs	Overhead intensiveringen werkconferentie Rijksmiddelen (POK) en projectleider opvangen binnen programma	39	39	0	
03.2.Onderwijs	Rijksmiddelen Rijke schooldag	-5	-5	0	
03.2.Onderwijs	Rijksmiddelen Rijke schooldag	-560	-560	0	
03.3.Welzijn, gezondheid en zorg	Aanpak overlast door Houtrook: inzet GGD	105	12	93	
03.3.Welzijn, gezondheid en zorg	Bezuiniging GGD	300	300	0	
03.3.Welzijn, gezondheid en zorg	Kind aan huis	100	100	0	
03.3.Welzijn, gezondheid en zorg	Overhead intensiveringen werkconferentie	12	12	0	
03.3.Welzijn, gezondheid en zorg	Ondersteuning mantelzorgers Rijksmiddelen (POK) en projectleider opvangen binnen programma	150		150	
03.3.Welzijn, gezondheid en zorg	Roze zaterdag 2024	-56	-56	0	
03.3.Welzijn, gezondheid en zorg	Roze zaterdag 2024	30	30	0	
03.3.Welzijn, gezondheid en zorg	Veiligheid voor vrouwen en jongeren (nieuw)	50	50	0	
03.3.Welzijn, gezondheid en zorg	Voorinvesteringen Samen	1.250	1.250	0	
03.3.Welzijn, gezondheid en zorg	Woonzorgvisie: Samenwerking woningcorporaties	50		50	
03.3.Welzijn, gezondheid en zorg	Zorgverz Betalingsachterstanden Menzis afkopen	70	0	70	
03.3.Welzijn, gezondheid en zorg	Zorgverz Transitiekosten	80	0	80	
03.4.Sport en bewegen	Overhead intensiveringen werkconferentie Rijksmiddelen (POK) en projectleider opvangen binnen programma	10	10	0	
03.4.Sport en bewegen	Overhead intensiveringen werkconferentie Rijksmiddelen (POK) en projectleider opvangen binnen programma	-5	-5	0	
03.5.Cultuur	Groene evenementen	100	100	0	
03.5.Cultuur	Overhead intensiveringen werkconferentie Monument ter herdenking van de afschaffing van de slavernij	15	15	0	
03.5.Cultuur	Nieuwbouw Martiniplaza: planvoorbereidingskosten	150	0	150	
03.5.Cultuur	Rijksmiddelen (POK) en projectleider opvangen binnen programma	250	0	250	
03.5.Cultuur	Rijksmiddelen (POK) en projectleider opvangen binnen programma	-5	-5	0	
03.5.Cultuur	Verzelfstandiging CKC (bijna onontkoombaar)	220	220	0	
04.1.Dienstverlening	Dienstverlening Burgerzaken locaties Burgerzaken	384	384	0	
04.1.Dienstverlening	Realisatie Samenhangende objectenregistratie	46	46	0	
04.2.College, raad, wijkvernieuwing	Democratische vernieuwing en participatie	250	165	85	
04.2.College, raad, wijkvernieuwing	Gebiedsgericht werken	868	5	5	858
04.2.College, raad, wijkvernieuwing	Organisatie VNG congres 2023	150	135	15	
04.2.College, raad, wijkvernieuwing	Rijksmiddelen (POK) en projectleider opvangen binnen programma	-714		-714	

04.2.College, raad, wijkvernieuwing	Taakstelling Lumpsum aardbevingen	72	72	0
04.2.College, raad, wijkvernieuwing	Wijkontwikkeling programma	1.830	1.830	0
04.2.College, raad, wijkvernieuwing	Wijkvernieuwing: uitvoering (incidenteel)	2.000	2.000	0
04.3.Algemene inkomsten en post onv	Invoeren reclamebelasting	150	150	0
04.4.Overhead en ondersteuning organisatie	Centrale buffer 20 procent overhead opgaven	106	106	0
04.4.Overhead en ondersteuning organisatie	Extra inzet onderbrengen in bouwleges	-1.635	-1.635	0
04.4.Overhead en ondersteuning organisatie	Extra inzet VTH voor uitvoering Omgevingswet	1.310	1.310	0
04.4.Overhead en ondersteuning organisatie	Overhead intensiveringen werkconferentie	338	338	0
04.4.Overhead en ondersteuning organisatie	Overhead Dienstverlening Burgerzaken locaties			
04.4.Overhead en ondersteuning organisatie	Burgerzaken	1	1	0
04.4.Overhead en ondersteuning organisatie	Overhead Extra inzet VTH voor uitvoering			
04.4.Overhead en ondersteuning organisatie	Omgevingswet	6	6	0
04.4.Overhead en ondersteuning organisatie	Overhead Realisatie Samenhangende			
04.4.Overhead en ondersteuning organisatie	objectenregistratie	1	1	0
04.4.Overhead en ondersteuning organisatie	Realisatie Samenhangende objectenregistratie	69	69	0
04.4.Overhead en ondersteuning organisatie	Uitvoering Plan van Aanpak diversiteit en Inclusie	140	46	94
totaal		16.469	12.222	3.389
				858

Samenwerkingsverbanden

Omschrijving middelen (bedrag x 1,000 euro)	Beschikbaar in 2023	Ingezet in 2023	Beschikbaar voor 2024 via resultaatbestemming
Akkoord van Groningen	1.632	1.363	269
Actie centrum voor Veiligheid en Zorg (Veiligheidshuis)	1.969	1.823	146
Werk In Zicht (WIZ)	4.423	3.515	908
Maatschappelijke opvang	29.811	19.911	9.900
Vrouwenopvang	9.733	7.754	1.979
Transformatie Sociaal Domein Jeugd	944	363	581
	48.512	34.729	13.783

Incidentele middelen gemeentefonds

Omschrijving middelen (bedrag x 1,000 euro)	Beschikbaar in 2023	Ingezet in 2023	Beschikbaar voor 2024 via resultaatbestemming
Aanpak armoede en schulden	905	905	0
Aanpak laaggeletterdheid	140	140	0
Activiteiten ontmoetingen jeugd	98	98	0
Asiel (inburgering)	263	0	263
Basisregistratie personen	21	21	0
Begeleiding jongeren naar werk	299	97	202
Beschermd wonen	154	154	0
Beschermd wonen - lpo bijstelling	4.964	2.978	1.986
Bijzondere bijstand	787	174	613
Bijzondere bijstand studenten	3.594	3.379	215
Bodembescherming	411	0	411
Brede aanpak dak- en thuisloosheid	3.983	0	3.983
Breed offensief	576	193	383
Compensatie WSW minimumloon	417	417	0
Compensatieregeling Voogdij 18+	27	0	27
Compensatieregeling Voogdij 18+	-455	-45	-410
Corona cultuursteunpakket	330	330	0
Crisisdienstverlening	2.265	1.600	665
Dichterbij dan je denkt	717	675	42
Einde lening inburgeringsplicht	132	128	4
Energietoeslag	28.322	25.463	2.859
Extra begeleiding dak- en thuislozen	427	0	427
Flankerend beleid energiearmoede	1.131	0	1.131
GDI voorzieningen	-104	-104	0
Gezond in de stad	182	0	182
Goed verhuurderschap	394	0	394
Handhaving energielabel kantoren	4	4	0

Hervormingsagenda Jeugd	13	13	0
Invoeringskosten Omgevingswet	1.020	1.020	0
Kerkenvisies	73	55	18
Kinderen in een AZC	40	40	0
Kwaliteitsborging bouw- en woningtoezicht	389	0	389
Leerlingenvervoer Oekraïne	257	82	175
LHBTI beleid regenboogsteden	20	20	0
LHBTI emancipatiebeleid	10	10	0
Lokaal cultuuraanbod	699	499	200
Lokale cultuur en buurt- en dorpsuizen	883	883	0
Maatschappelijke begeleiding	337	206	131
Maatschappelijke opvang	3.456	471	2.985
Mantelzorgbeleid	18	18	0
Meerkosten Oekraïne sociaal domein	229	45	184
Meicirculaire: overige ontwikkelingen	0	0	0
Meicirculaire: te verr. DU's	-9.684	-9.684	0
Meicirculaire: te verr. taakmutaties directies	-2.539	-2.539	0
Mentale ondersteuning jeugd	28	28	0
Nationaal Actieplan dakloosheid	2.505	0	2.505
Participatie - lpo bijstelling	2.201	2.201	0
Participatie Lpo-bijstelling 2023	152	152	0
Perspectief jeugd en jongeren	203	203	0
Regionale doelgroepen	68	68	0
Sectorale ontwikkelpaden	85	0	85
Soc en emotionele onderst gezondheidsgev aardbeving	375	375	0
Sociale voorzieningen Groningen	250	0	250
Stedelijke vernieuwingsgelden	100	100	0
Taal voor ontheemden Oekraïne	179	0	179
Toegankelijkheid verkiezingen/ Software BS	33	33	0
Uitkering gemeentefonds	-2.612	-2.612	0
Uitvoering gebiedsgerichte aanpak	43	0	43
Veilige steden	43	43	0
Verlaging dekking nacalc compensatie VGR1	-2.000	-2.000	0
verlengde pleegzorg AMV's	313	313	0
Versterken sociale basis	112	0	112
Voogdij 18+ bijzondere functies	-1.430	-1.430	0
Voogdij 18+ Lpo-bijstelling 2023	773	773	0
Voorkomen discriminatie	17	17	0
Voorschoolse educatie	30	30	0
Voorschoolse voorziening peuters	-35	-35	0
Vrouwenopvang	101	101	0
Werkdruk jeugdbescherming	-154	-154	0
Wet vaststelling verkiezingsuitslag	41	41	0
	46.626	25.993	20.633

Meerjarige exploitatieprojecten

Omschrijving project (Bedrag x 1,000 euro)	Tijdsplanning project	Totaal	Realisatie	Budget	Realisatie	Vrijval	Resultaat	Budget
		beschikbare budget	voorgaande jaren	2023	2023	2023	bestemming 2023	resterende looptijd
Outsourcing ICT	2016-2024	18.044	18.044	190	42	0	148	-190
Implementatie Omgevingswet	2016-2024	4.091	3.748	1.435	1.558	0	-123	-1.215
Budget Knoop Groningen	2016-2024	14.900	5.500	0	0	0	0	9.400
Virtueel Groningen	2019-2023	3.740	3.408	332	33	0	299	299
Uitvoeringsprogramma Bodem en ondergrond	2016-2030	6.072	0	6.072	6.072	0	0	0
Programma transitie DIV	2019-2024	7.500	5.556	1.944	1.546	0	398	398
Lump sum aardbevingen	2018-2028	8.755	8.740	0	15	0	-15	0
Fonds Dijkpark	2018-2024	128	7	0	0	0	0	121
Opruimen SBR korrels kunstgrasvelden	2020-2029	1.942	525	845	30	0	815	1.387
Vernieuwing Applicaties Sociaal Domein	2019-2024	2.229	3.412	0	307	0	-307	-1.490
Stadhuis, tijdelijke huisvesting	2018-2024	1.420	1.088	332	127	0	205	205
Herstelagenda Groningen vooruit	2021-2024	3.500	2.358	1.142	923	0	219	219
Uitvoeringsprogramma brandveilig gebruik gemeentelijke gebouwen	2021-2024	1.895	499	1.883	222	0	1.661	1.174
Visie Martiniplaza	2021-2024	300	135	165	59	0	106	106
Biodiversiteit Stadspark	2021-2024	285	0	0	122	0	-122	163
E-Suite	2021-2024	2.626	1.126	1.500	295	0	1.205	1.205
Wet Open Overheid (nieuw: bw VGR 22-I)	2021-2027	1.490	71	610	174	0	436	1.245
Experiment gesloten coffeeshop (nieuw: bw VGR 22-I)	2020-2024	890	19	686	10	0	676	861
Vervanging Dafinci	2023-2027	9.000	0	500	234	0	266	8.766
Aanpak Herwinnen Openbare Ruimte Schildersbuurt & Westerhaven	2022-2024	370	0	0	220	0	-220	150
Accommodatie ontwikkeling Oosterparkwijk	2016-2024	500	500	0	0	0	0	0
Verduurzaming maatschappelijk vastgoed	2023-2026	2.100	0	700	84	0	616	2.016
totaal		91.777	54.736	18.336	12.073	0	6.263	24.820

Kapitaallasten

Immateriële vaste activa (bedragen x 1.000 euro)	Afschrijving	Rente
	2023	2023
Kosten onderzoek & ontwikkelingen	35	90
Schouwburg	26	5
Spp Engelbert	16	5
Totaal immateriële vaste activa	77	100

Materiële vaste activa (bedragen x 1.000 euro)	Afschrijving	Rente
	2023	2023
Gronden en terreinen	0	2.209
Woonruimten	0	0
Bedrijfsgebouwen	15.458	8.788
Grond, weg & waterbouwkundige werken	6.411	3.263

Vervoersmiddelen	2.897	198
Machines, apparaten en installaties	3.300	303
Totaal overige materiële vaste activa	16.963	7.035
Totaal materiële vaste activa	45.029	21.796

Financiële vaste activa (bedragen x 1.000 euro)	Aflossing 2023	Rente 2023
Totaal woningbouwleningen	6.666	1.641
Totaal deelnemingen	15.600	6.339
Overige verbonden partijen	100	2
Overige langlopende leningen	3.197	351
Totaal financiële vaste activa	25.563	8.333

SIF-middelen

Overzicht SIF (bedragen x 1 euro)	Deel programma	Begroting 2023	Realisatie 2023	afwijking
Intensiveringsmiddelen RE	1.1	1.550	1.153	397
Suikerzijde	1.1	2.460	978	1.482
SIF gebiedsontwikkeling (Hortus / Biotoop)	1.1	500	69	431
Intensiveringsmiddelen Mobiliteit	1.2	3.691	3.618	73
Binnenstadsprogramma	1.2	1.410	1.363	47
Ringsparen	1.2	454	18	436
Intensiveringsmiddelen Wonen	1.3	2.375	1.788	587
Intensiveringsmiddelen GGE	1.3	8.388	5.437	2.951
Intensiveringsmiddelen GGE	1.3	250	225	25
Circulaire Economie	1.3	429	133	296
Meer betaalbare woningen	1.3	300	46	254
Intensiveringsmiddelen Leefkwaliteit	2.1	1.171	1.223	-53
Intensiveringsmiddelen Watervisie	2.1	270	70	200
Cultuurwaardering	2.1	334	65	269
Groenplan SIF	2.1	500	522	-22
Plan- en investeringskosten Stadspark	2.1	650	355	295
Tijdelijke fietsmaatregelen	2.1	1.130	803	327
Wijkvernieuwing	4.2	6.150	4.964	1.186
Wijkvernieuwing	4.2	2.000	2.000	0
Overig SIF	Divers	0	115	-115
Taakstelling SIF	1.2	-1.200	0	-1.200
SIF plankosten	Divers	2.975	2.457	518
totaal SIF		35.787	27.402	8.385

Bij het vaststellen van de begroting 2023 is aangegeven dat de taakstelling wordt gerealiseerd door de vrijval binnen het SIF op de diverse deelprogramma's. Het totale resultaat exclusief de taakstelling op het SIF is 9,6 miljoen euro. De taakstelling van 1,2 miljoen is hiermee ingevuld voor 2023.

Vennootschapsbelasting

Inleiding

Sinds 2016 is de gemeente belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. De aangiften over de jaren 2016-2021 zijn ingediend en slechts over twee onderwerpen verschillen de Belastingdienst en de gemeenten Groningen van mening. De gemeente Groningen heeft daarom bezwaarschriften ingediend tegen de opgelegde aanslagen. De aangiftes van 2016-2021 staan nog niet onherroepelijk vast, omdat de uitspraken op de bezwaren nog niet zijn ontvangen. Verwacht wordt dat de gemeente Groningen in grote mate in het gelijk wordt gesteld. NB. De aanslagen zijn wel betaald ter voorkoming van 8% tot 10% belastingrente.

Verplichting: volledige en juiste aangiften Vpb

Het indienen van de Vpb-aangifte en indienen van bezwaar-, en beroepschriften is een taak van het SSC, waarbij wordt samengewerkt met de lijnorganisatie voor fiscaal relevante kennis van de bedrijfsvoering en het aanleveren van informatie. Inmiddels zijn hiertoe onder andere dossiers opgesteld, de relevante systemen ingericht en zijn er werkbeschrijvingen. Hiermee borgen we dat nieuwe activiteiten worden getoetst op mogelijke Vpb-effecten en volledige en juiste aangiften worden ingediend.

Bezwaar tegen standpunt belastingdienst betreffende reclame-opbrengsten

De Belastingdienst neemt het standpunt in dat de opbrengsten van 'het gelegenheid geven tot reclame-uitingen' (abri's, reclamezuilen etc.) een economische activiteit is welke is belast met vennootschapsbelasting. Net als vele gemeenten delen wij het standpunt van de belastingdienst niet. Er worden gerechtelijke procedures gevoerd die, ondersteund door de VNG, zoveel als mogelijk gezamenlijk worden beargumenteerd, gecoördineerd en gevoerd. Groningen haakt daar bij aan.

Bezwaar tegen standpunt belastingdienst betreffende het Parkeerbedrijf

Een activiteit waarbij de gemeente in concurrentie treedt (of kan treden) met de markt is het Parkeerbedrijf. Na een zeer lange fase van uitwisseling van argumenten en verstrekken van informatie wacht de gemeente op een uitspraak op bezwaar van de Belastingdienst. Op basis van hetgeen is besproken, verwachten we een uitspraak waarin de Belastingdienst stelt dat het parkeerbedrijf tot en met 2021 toch niet als VPB-onderneming wordt gekwalificeerd. Dit betekent dat de oorspronkelijk betaalde vennootschapsbelasting aan de gemeente Groningen wordt terugbetaald. Tot het moment dat we deze uitspraak op bezwaar hebben ontvangen, houden we een slag om de arm.

Beoordeling Grondbedrijf: gemeentelijke grondexploitaties en Meerstad

De gemeente Groningen heeft beoordeeld en geconcludeerd dat haar gemeentelijke grondexploitaties gezamenlijk één fiscale activiteit vormen die niet als fiscale onderneming kwalificeert. De belastingdienst heeft de aanslagen opgelegd conform dit uitgangspunt. Door de wijze waarop de VPB plicht voor lokale overheden is geregeld, kan het (eventuele) negatieve resultaat van de grondexploitaties niet worden gesaldeerd met de positieve resultaten van andere activiteiten.

Het fiscale resultaat is gebaseerd op de huidige inzichten met toepassing van de op dit moment geldende regelgeving, de door het Samenwerking Vennootschapsbelasting Lokale Overheden (SVLO) gepubliceerde handreiking en jurisprudentie. Ten aanzien van de fiscale positie bestaat desondanks een aantal onzekerheden die samenhangen met eerder genoemd verschil in interpretatie van de wet. Dit kan voornoemde conclusie over de Vpb-plicht beïnvloeden.

Wettelijke indicatoren

De gegevens van onze wettelijke indicatoren zijn conform wet en regelgeving opgenomen op de website "[Waar staat je gemeente](#)". Besluit begroting en verantwoording.

Bestuur

College van Burgemeester en wethouders

Burgemeester Koen Schuiling (VVD)

Openbare Orde en Veiligheid, Toezicht en Handhaving openbare ruimte, Nationaal Programma Groningen, Externe betrekkingen en Stedenbanden, Regionale Samenwerking, Media en Communicatie, Coördinatie Akkoord van Groningen, Asielbeleid in relatie tot Veiligheidsberaad, Algemene Zaken, Gemeentearchief

Mirjam Wijnja (GroenLinks)

Financiën, Personeel en Organisatie, Gebiedsgericht werken en democratische vernieuwing, Beheer en onderhoud, Groen en Klimaatadaptatie, Wijkwethouder Binnenstad

Carine Bloemhoff (PvdA)

Onderwijs, Werk en Participatie, Arbeidsmarktbeleid, Economische Zaken, Internationale Handel en Samenwerking, Toerisme en Recreatie, Haven en Marktwezen, Wijkwethouder Oude Wijken

Kirsten de Wrede (PvdD)

Landbouw en Platteland, Eiwittransitie, Natuur en Ecologie, Dieren
Circulaire Economie, Cultuur, Dorpswethouder Haren en omgeving

Eelco Eikenaar (SP)

Sociale Wijkvernieuwing, Zorg en Wonen, Huishoudelijke hulp, Armoede, Inkomen en Schulden, Accommodatiebeleid, Wijkwethouder West

Inge Jongman (ChristenUnie)

Zorg en Welzijn, Beschermd Wonen en Opvang, Ouderen, Sport en Bewegen, Versterking en Herstel, Dorpswethouder Ten Boer en omgeving

Philip Broeksma (GroenLinks)

Energietransitie, Verkeer en Vervoer, Publieke dienstverlening en ICT

Rik van Niejenhuis (PvdA)

Ruimtelijke ordening, Wonen, Fysieke Wijkvernieuwing, Grondzaken, Maatschappelijk vastgoed, Wijkwethouder Oost

Manouska Molema (GroenLinks)

Jeugd en Jeugdhulp, Volksgezondheid, Zorg en Veiligheid, Integratie en Emancipatie, Asielzaken, Evenementen, Wijkwethouder Zuid

Christien Bronda

Gemeentesecretaris

Gemeenteraad

Jeffry van Hoorn
GroenLinks
[Fractievoorzitter](#)

Peter Swart
GroenLinks

Elte Hillekens
GroenLinks

Femke Folkerts
GroenLinks

Benni Leemhuis
GroenLinks

Sophie Middelhuis
GroenLinks

Justine Jones
GroenLinks

Tim van de Vendel
GroenLinks

Ceciel Nieuwenhout
GroenLinks

Rita Pestman
PvdA

Joren van Veen
PvdA
[Fractievoorzitter](#)

Rozemarijn Gierkink
PvdA

Rico Tjepkema
PvdA

Jahir Scoop
PvdA

Irene Huitema
PvdA

Mirjam Gietema
D66

Andrea Poelstra-Bos
D66

Jim Lo-A-Njoe
D66
[Fractievoorzitter](#)

Maria Martinez Doubiani
D66

Tom Rustebiel
D66

Amrut Sijbolts
Stadspartij 100% voor Groningen
[Fractievoorzitter](#)

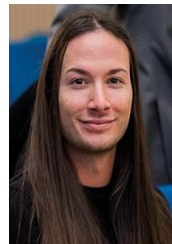
Niels Hilboesen
Stadspartij 100% voor Groningen

Mariska Sloot
Stadspartij 100% voor Groningen

Yaneth Menger
Stadspartij 100% voor Groningen

Wesley Pechler
Partij voor de Dieren
[Fractievoorzitter](#)

Janette Bosman
Partij voor de Dieren

Bart Hekkema
Partij voor de Dieren

Terence van Zoelen
Partij voor de Dieren

Hans de Waard
SP

Daan Brandenburg
SP
[Fractievoorzitter](#)

Floor Mertens
SP

Jurrie Huisman
SP

Elisabeth Akkerman
VVD

Rik Heiner
VVD

Letje Jacobs-Setz
VVD
[Fractievoorzitter](#)

Daan Swets
Student en Stad
[Fractievoorzitter](#)

Pablo Vermerris
Student en Stad

Olivier van Schagen
Student en Stad

Etkin Armut
CDA

Jalt de Haan
CDA
[Fractievoorzitter](#)

Laurent Dwarshuis
[CU](#)

Peter Rebergen
CU
[Fractievoorzitter](#)

Evelien Bernabela
Partij voor het Noorden

Leendert van der Laan
Partij voor het Noorden
[Fractievoorzitter](#)

Kelly Blauw
PVV
[Fractievoorzitter](#)

Koen Schuiling
Burgemeester

Josine Spier
Griffier